

Week 1

- Artikel 1** *Opening*
Artikel 2 *Credentie en presentie*
Artikel 13 *Samenstelling en taakverdeling commissies*

Week 2

- Artikel 45** *Besluit inzake de late verschijning van de Acta Kampen 1975*
Artikel 46 *Besluit inzake de afwerking van g.s. Kampen 1975 en voorbereiding g.s. GroningenZuid*
Artikel 52 *Besluit inzake Richtlijnen, vormgeving en uitgave Acta e.a.*

Week 3

- Artikel 59** *Besluit inzake Statuut Theol. Hogeschool; instructie depp.curatoren; instructie depp.financieel; reglement voor docenten*
Artikel 60 *Besluit inzake Verslag depp.curatoren 1975/1977*
Artikel 61 *Besluit inzake het beleid van depp.financieel over 1974/1976*
Artikel 63 *Besluit inzake de benoeming van wetenschappelijke medewerkers*
Artikel 75 *Antwoord aan de Kerk te Drachten*

Week 4

- Artikel 84** *Besluit inzake brief EnschedeOost; Enschede-Zuid-West*
Artikel 85 *Besluit inzake art. 66 K.O.*
Artikel 88 *Welkom ds. M. D. Han*
Artikel 89 *Toespraken van praeses en ds. M. D. Han*
Artikel 94 *Besluit inzake geestelijke verzorging militairen*
Artikel 97 *Besluit inzake verzoek Part,Synode Overijssel*
Artikel 102 *Besluit inzake revisieverzoek Neede*
Artikel 104 *Besluit inzake Assen-Noord en Dalftsen betreffende evangelisatie*

Week 5

- Artikel 109** *Besluiten inzake spreekconsent studenten*
Artikel 123 *Toespraken praeses en ds. L. Kondamara*
Artikel 127 *Besluit inzake radio en televisieuitzending van kerkdiensten*

Week 6

- Artikel 139** *Besluiten inzake correspondentie met buitenlandse kerken*
Artikel 145 *Toespraken praeses en ds. M. van Beveren*
Artikel 150 *Besluit inzake Korea*
Artikel 154 *Besluit inzake publicaties in Ned. Dagblad*
Artikel 164 *Antwoord aan 'Die Vrije Gereformeerde Kerk' (praeses v/h dr. c. van der Waal) te Pretoria*

Week 7

- Artikel 174** *Discussie zendelinghoogleraar Korea*
Artikel 175 *Discussie en besluit zendelinghoogleraar*
Artikel 176 *Afscheidsworden ds. M. D. Han en praeses*

Week 8

- Artikel 189** *Besluit inzake kerkelijke gemeenschap met de Canadian Reformed Churches*
Artikel 192 *Afscheid ds. L. Kondamara, ds. B. N. Radjah en ds. M. van Beveren*
Artikel 194 *Behandeling rapport Kerkorde Vaststelling artt. 1-4 Kerkorde*
Artikel 196 *Vaststelling artt. 5-18 Kerkorde*
Artikel 199 *Vaststelling artt. 19-24 Kerkorde*
Artikel 201 *Vaststelling artt. 25-43 Kerkorde*
Artikel 204 *Vaststelling artt. 44-55, 57-59 Kerkorde*

- Artikel 206** *Vaststelling art. 56; artt. 60-66 Kerkorde*
Artikel 208 *Vaststelling artt. 67-84 en nadere redactie van artt. 23 en 30 Kerkorde*
Artikel 209 *Toespraken praeses, drs. D. Deddens en prof. J. Kamphuis*
Artikel 212 *Besluit Kerkorde en Formulier van de tucht over afkerige, volwassen doopleden*
Artikel 213 *Oordeel inzake brief Assen-Noord*
Artikel 218 *Besluit inzake kerkelijke gemeenschap met de Free Reformed churches of Australia*
Artikel 219 *Toespraken praeses en br. A. Slobe*

Week 9

- Artikel 231** *Tweede brief aan deputaten KBK van Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika*
Artikel 232 *Besluit inzake geestelijke hulp aan Sumba/Savu*
Artikel 234 *Besluit inzake 'De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba e.a.'*
Artikel 235 *Besluit inzake materiële hulp aan Sumba*
Artikel 239 *Besluit inzake kerkelijke gemeenschap met 'Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika'*
Artikel 240 *Besluit inzake contact met 'Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika'*
Artikel 243 *Besluit inzake verhouding depp. SSK en depp. CBK*
Artikel 246 *Besluit inzake contact met 'The Evangelical Presbyterian Church of Ireland*
Artikel 247 *Besluit inzake contact met The Free Church of Scotland*
Artikel 248 *Besluit inzake contact met The Reformed Church in Japan*
Artikel 249 *Besluit inzake contact met The Reformed Presbyterian Church, S.P. in Taiwan*
Artikel 250 *Besluit inzake contact met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka*
Artikel 251 *Besluit inzake de Ereja Presbiteriana Evangélica do Silo Paulo*
Artikel 252 *Besluit inzake de Christian Reformed Church of America*
Artikel 253 *Besluit inzake arbeid in Spanje; The Presb. Church of America: The Prech. Church U.S.; de Igreja Presb. Cons. Braz.*
Artikel 255 *Brieven aan br. A. P. van Eerden en br. J. B. Escher*
Artikel 259 *Besluit inzake algemene instructie depp. CBK*
Artikel 263 *Benoeming deputaten*

Week 10

- Artikel 270** *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 273 *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 277 *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 279 *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 281 *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 284 *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 285 *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 286 *Vrouwenkiesrecht*
Artikel 287 *Besluit inzake het vrouwenkiesrecht*
Artikel 290 *Besluit inzake revisieverzoek br. G. M. Parre*

Week 11

- Artikel 297** *Besluit inzake bezwaar ds. B. Wesseling*
Artikel 301 *Bespreking rapport inzake generale deputaten ad art. 19 K.O.*
Artikel 304 *Besluit inzake generale depp. ad art. 19 K.O.*
Artikel 310 *Brief aan Christ. Geref. Kerken*

Week 12

- Artikel 318** *Besluiten inzake Informatie depp.-psalmberijming, verzoek Utrecht-C, en revisieverzoek **Neede***
Artikel 324 *Werkwijze generale synode*

- Artikel 327** *Besluit inzake werkwijze generale synode*
Artikel 328 *Besluit inzake archief generale synode*
Artikel 329 *Besluit inzake brief hr. T. C. v. d. Dool*

Week 13

- Artikel 336** *Aanwijzing samenroepende kerk*
Artikel 337 *Bespreking `Enige Gezangen'*
Artikel 339 *Bespreking `Enige Gezangen'*
Artikel 341 *Bespreking `Enige Gezangen'*
Artikel 342 *Besluit inzake `Enige Gezangen'*
Artikel 348 *Besluit inzake attesten gehandicapten*
Artikel 349 *Besluit inzake verzoek Groningen-West*
Artikel 352 *Bespreking brief Zuidlaren inzake doop geadopteerde kinderen*
Artikel 353 *Bespreking brief Nijverdalen inzake doop geadopteerde kinderen*
Artikel 354 *Bespreking brieven van Den Helder, P. R. Agema, J. Groeneveld en H. de*
Artikel 355 *Besluit inzake brief zr. J. Wiskerke-van Dooren*
Artikel 358 *Stemming over voorstellen commissie V*
Artikel 359 *Antwoord aan Zuidlaren*
Artikel 360 *Antwoord aan Nijverdalen*
Artikel 361 *Besluit inzake brieven Den Helder, P. R. Agema, J. Groeneveld en H. de Jong*
Artikel 362 *Besluit inzake bezwaarschrift ds. S. S. Cnossen*
Artikel 366 *Besluit inzake wijziging en aanvulling Statuten Stichting opleiding*
Artikel 367 *Antwoord aan Ede*

Week 14

- Artikel 371** *Bespreking herziening kerkboek*
Artikel 372 *Bespreking tekst Apostolicum*
Artikel 374 *Bespreking en vaststelling tekst Apostolicum*
Artikel 386 *Voorlopige aanvaarding gewijzigde tekst-depp. N.G.B.*
Artikel 389 *Besluit inzake doop van in het buitenland geadopteerde kinderen*

Week 15

- Artikel 405** *Besluit inzake nota prof. Van Bruggen*
Artikel 422 *Bespreking en besluit inzake aantal gebeden in het kerkboek*
Artikel 423 *Bespreking gebeden en inhoudelijke aanvaarding*
Artikel 425 *Besluit inzake de herziening van de belijdenisgeschriften*
Artikel 426 *Besluit inzake de herziening van liturgische formulieren en gebeden*
Artikel 433 *Besluit inzake instructie depp. Uitgave Kerkboek*
Artikel 437 *Besluit inzake brief aan de kerken*
Artikel 447 *Toespraak praeses*
Artikel 448 *Dankwoord assessor*
Artikel 449 *Toespraak prof. Doekes*

BIJLAGE

- BIJLAGE 3** *Rapport inzake de herziening van het kerkboek aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken, Groningen-Zuid 1978*
- BIJLAGE 3a** *Deputaten herziening kerkboek,*
- BIJLAGE 4** *Rapport van deputaten voor herziening van de Kerkorde aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengeroepen te Groningen-Zuid 1978*

BIJLAGE 5	<i>Rapport van deputaten ter nadere bestudering van de materie van het vrouwenkiesrecht aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken, samen te komen op dinsdag 11 april 1978 te Groningen-Zuid</i>
BIJLAGE 6	<i>Informatie van de deputaten-psalmberijming, benoemd door de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Kampen in 1975</i>
BIJLAGE 7	<i>Rapport van de deputaten voor de bundel 'Enige Gezangen' aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken, samengeroepen te Groningen-Zuid, 1978.</i>
BIJLAGE 7a	<i>Beoordeling van het ter generale synode van Rampen aanvaarde gewijzigde gezang 10</i>
BIJLAGE 7b	<i>Rekenschap terzake van gezang 30 (Lutherlied)</i>
BIJLAGE 7c	<i>AANVULLEND RAPPORT</i>
BIJLAGE 8	<i>RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR RADIO- EN TELEVISIEUITZENDING VAN KERKDIENTEN</i>
BIJLAGE 8a	<i>behorende bij het rapport van de deputaten voor radio- en televisie-uitzending van kerkdiensten van de Gereformeerde Kerken in Nederland</i>
BIJLAGE 9	<i>Rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken van Groningen-Zuid 1978</i>
BIJLAGE 10	<i>Verslag van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1975- december 1977 aan de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, samen te komen te Groningen-Zuid in april 1978.</i>
BIJLAGE 10a	<i>STATUUT van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland Preambule</i>
BIJLAGE 10b	<i>INSTRUCTIE voor deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland</i>
BIJLAGE 10c	<i>INSTRUCTIE voor deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland</i>
BIJLAGE 10d	<i>REGLEMENT voor docenten *) aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland</i>
BIJLAGE 10 e	<i>Herziene benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren</i>
BIJLAGE 10f	<i>Benoemingsbrief voor wetenschappelijke medewerkers</i>
BIJLAGE 10g	<i>Benoemingsbrief voor houders van een onderwijsopdracht</i>
BIJLAGE 10h	<i>Ondertekeningsformulier voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht</i>

- BIJLAGE 11** *Rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, uit te brengen aan de generale synode, bijeen te komen te Groningen-Zuid op 11 april 1978.*
- BIJLAGE 11a** *Rapport van het bezoek van de deputaten ds O. J. Douma en ds P. van Gulp aan Ierland en Schotland, 26 augustus - 1 september 1976.*
- BIJLAGE 11b** *Verslag van de bespreking van deputaten CBK (sectie contacten) met Rev. Koch op 29 augustus 1977 te Kampen*
- BIJLAGE 11c** *Verslag van de bespreking met ds Jeong, predikant te Sao Paulo, gehouden op maandag 17 oktober 1977 ten huize van ds J. T. Oldenhuis*
- BIJLAGE 11d** *AANVULLEND rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken*
- BIJLAGE 12** *Rapport van de deputaten voor onderzoek van de noodzakelijkheid van uitzending van leendocenten naar Korea aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samen te komen D.V. op 11 april 1978 te Groningen.*
- BIJLAGE 13** *RICHTLIJNEN VOOR VORMGEVING EN UITGAVE VAN DE ACTA C.A. VAN DE GENERALE SYNODE*
- BIJLAGE 14** *HUISHOUDELIJKE REGELING VOOR GENERALE SYNODEN*
- BIJLAGE 15** *PROEVE 'NIEUWE TEKST' VAN DE NEDERLANDSE GELOOFSBELIJDENIS NEDERLANDSE GELOOFSBELIJDENIS*
- BIJLAGE 16** *Voorlopig vastgestelde formulieren en gebeden.*
- BIJLAGE 17** *RAPPORT VAN COMMISSIE III Onderwerp: De inhoud van de correspondentie met buitenlandse kerken. (Agendum VI-a-1 sub 4 en a-3).*
- BIJLAGE 18** *RAPPORT COMMISSIE V. Onderwerp: doop van in het buitenland geadopteerde kinderen (Bijl. 2 sub I b 1-4) Rapporteur: ds. P. Schelling.*
- BIJLAGE 19** *Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland Groningen-Zuid 1978*

DIENST VAN WOORD EN GEBED AAN DE VOORAVOND VAN DE GENERALE SYNODE

Op maandag 10 april 1978 had de raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Zuid de gemeente samengeroepen voor een dienst van Woord en gebed ter gelegenheid van het samenkomen van de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland op dinsdag 11 april 1978.

De dienst werd gehouden in de Noorderkerk, Akkerstraat 28 te Groningen en ving aan te 20 uur. Met de gemeente waren de afgevaardigden van de kerken naar de generale synode, docenten van de Theologische Hogeschool en vele broeders en zusters uit verschillende gemeenten samengekomen.

De praeses van de laatstgehouden generale synode, ds. P. Lok, ging voor. De tekst voor de prediking was Hebreëen 13 : 20 en 21. Ds. Lok bediende het Woord van God onder het thema: *Het gebed om de voortgang van de vrede in de gemeenten van Jezus Christus*. In de prediking wees hij deze vrede aan als 1. *vrede door gerechtigheid in het bloed van het verbond*; 2. *vrede in gehoorzaamheid bij het volk van het verbond*; 3. *vrede tot heerlijkheid van de Middelaar van het verbond*.

Na de prediking droeg ds. Lok de arbeid van de generale synode aan de HERE op en bad om Zijn vrede over de kerken, de broederschap in het buitenland en de Theologische Hogeschool te Kampen.

**ACTA VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND
SAMENGEKOMEN TE GRONINGENZUID
OP DINSDAG 11 APRIL 1978 DINSDAG 11 APRIL**

Artikel 1

Opening

Namens de raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Zuid, die door de generale synode van Kampen 1975 was aangewezen als roepende kerk voor de eerstvolgende generale synode, opent ds. C. Stam de vergadering van de afgevaardigden van de particuliere synoden. Hij verzoekt te zingen Psalm 93: 1, 2, 3, leest Joh. 21 :114 en gaat voor in gebed.

Daarna spreekt hij het volgende openingswoord:

Mannen broeders,

Namens de roepende kerk van GroningenZuid mag ik u hier begroeten in onze oude Martinistad, in de eerste plaats u, afgevaardigden van de kerken uit negen particuliere ressorten. Allereerst moet ik u zeggen, dat de gemeente van GroningenZuid niet meer dezelfde kerk is als die door de vorige synode van Kampen als roepende kerk is aangewezen.

Laat ik u echter aanstonds gerust stellen: deze gemeente is niet veranderd wat de leer en de kerkregering betreft, wij staan met alle gereformeerde kerken nog met blijdschap op dezelfde grondslag.

Maar zoals u weet, de gemeente van GroningenZuid is gesplitst in Groningen-West en GroningenZuid, per 1 januari 1977. We zijn dus niet meer dezelfde in grootte, in ledenaantal. Namens haar mag ik clan u allen hartelijk welkom toewensen, vanwaar u ook gekomen bent, van Hoek, van Ulrum, van Den Haag of van Neede, uit alle delen van ons land, om u naar Groningen te begeven, als afgevaardigden van onze kerken, voor het werk dat u wacht op deze generale synode, waarin weer andere broeders zitting hebben; naar ik meen zijn er slechts vijf broeders, die ook op de vorige synode waren.

Hier in Groningen zijn meerdere synoden bijeengekomen, maar ik zou de twee laatstgehouden willen noemen: de synode van Groningen 1929 en die van 1946.

De synode van 1929 is gehouden vlak na de leerprocedure tegen Dr. Geelkerken van Amsterdam-Zuid. Deze zaak veroorzaakte nogal deining in het leven van de Gereformeerde Kerken en het vuur van de strijd smeulde nog na, toen in 1929 hier de synode gehouden werd. In 1946 kwam de eerste gewone generale synode hier bijeen van de Gereformeerde Kerken in Nederland (onderhoudende art. 31 K.O.). Toen, in 1946 kwamen de afgevaardigden samen van een gedecimeerde kerk en er waren vele geschorste ouderlingen en predikanten bij die afgevaardigden. De wereld had in brand gestaan en in de kerken was een heftige strijd gestreden. En nu is het anno 1978. 32 jaar daarna.

Als we de lijst van afgevaardigden bezien van de synode van 1946, dan zijn daar bijeen de strijders van de frontlinie. De professoren K. Schilder, S. Greijdanus, P. Deddens en B. Holwerda waren daar aanwezig. Deze vier broeders zijn reeds lang geleden ontslapen in de Here, ook vele afgevaardigden van 1946 zijn of gestorven of behoren niet meer tot onze kerken.

De synode van 1946 vergaderde van 24 april tot 28 juni, hield 16 plenaire zittingen, en was dus in ruim twee maanden klaar met haar arbeid. En dat, terwijl er toch zeer gewichtige zaken werden besproken en behandeld, om maar te noemen het functioneren van de formule van 1905, de vraag van de Christelijke Gereformeerde Kerk naar vereniging met die kerk, de oproep namens de synode van de Synodale Kerken, om samen te spreken en de zaak Ds. S. 3. P. Goossens.

Het Woord van God bond samen en de eerste liefde openbaarde zich. En zowel in het openingswoord van Ds. D. van Dijk als in het slotwoord van Ds. H. Knoop, klonk door een toon van ootmoed.

We waren als kerken klein gemaakt, we waren onder de `macht' van de synode doorgedaan, de Here deed mensen over ons hoofd rijden, maar Hij verlostte ons en maakte ons vrij. Nee, we deden niet triomfantelijk, als na een eclatante overwinning, maar we waren wel blij, dat de Here ons de vrijheid schonk.

We hadden het ondervonden, hoe het Woord van onze God met menselijke bedenkselen kon worden bedekt, dat heerlijk Evangelie van onze Here Jezus Christus, maar we mochten weer horen de volle rijke belofte van God, Zijn vaste belofte voor ons allen en voor onze kinderen. We hadden geleefd in kerken, waar men ook nog roemen kon: wij, gereformeerden, wij Calvinisten!

Maar wat hielden wij over? Veel kleine kerken, die vergaderen moesten soms in schuren en schoollokalen.

Maar we konden voort met het Woord.

De discipelen hadden niemand op wie ze steunen konden, ze vormden maar een kleine groep, maar ze hadden hun Here!

Wij hebben zelf niets om op te steunen en dat is maar goed ook: zo steunen wij alleen op Hem, de Here van de kerk, onze Here Jezus Christus.

Het gaat om de verkondiging van het Evangelie, niet of we veel generale synoden hebben meegemaakt, maar of we als dienaren en ouderlingen trouw bevonden worden in de leiding, de regering en de verzorging van de gemeenten van God.

Wij, als roepende kerk, ontvangen u graag in ons midden, broeders, maar we doen niet onvriendelijk als wij hopen en u toewensen, dat deze synode niet lang zal duren en u uw werk in de gemeenten weer helemaal kunt doen. Al is het, om met ds. Lok te spreken, niet de eerste vraag hoelang een synode er over doet, maar of ze het goed doet.

Maar toch is het goed, dat u hier bent om te spreken over en te besluiten aangaande zaken, die de kerken 'in het gemeen' raken. We zijn zelfstandige, plaatselijke gemeenten, maar we hebben toch een kerkverband.

En zaken, die alle kerken aangaan, zijn b.v. het kerkboek, de kwestie gezangen, de wijze waarop radio en televisie-uitzendingen van kerkdiensten verzorgd moeten worden, vrouwenkiesrecht, onze Theologische Hogeschool, met name de benoeming in de vacature ds. D. K. Wielenga, lector in de zendingswetenschappen, maar ook zaken betreffende onze contacten met buitenlandse kerken.

We mogen in Groningen n.l. half mei ook verwachten broeders uit Korea, van de Gereformeerde Kerken van OostSumba- Savu en uit Canada, van de einden der aarde dus.

Uit OostSumba- Savu verwachten we de predikanten L. Kondamara en B. N. Radjah. Uit Korea: ds. M. D. Han en T. S. Myung.

Uit Canada: ds. M. van Beveren.

Broeders, we wensen u toe, dat u het goed mag hebben hier in Groningen, in onze Refajahkerk, in uw commissievergaderingen, in uw plenaire zittingen, bij al uw beraadslagingen en houdt u bij alles het oog op Christus' gemeenten, die Hij duur heeft gekocht.

Toen Jezus, onze opgestane Heiland Zijn discipelen verscheen aan de Zee van Tiberias, was het niet zo best gesteld met deze toekomstige apostelen: ze hadden de hele nacht gevist, maar niets gevangen. Geen visje. Ze voeren maar weer naar de oever. Teleurgesteld, ontmoedigd. Was het dan geen Pasen geweest?

Calvijn antwoordt: 'God heeft hen de ganse nacht tevergeefs laten arbeiden, om het wonder des te heerlijker te maken ... zo wordt hun grote reden gegeven, om des Heren genade te bekennen.'

Want toen openbaarde de Heiland Zijn macht!

De verrezen Christus openbaarde Zich driemaal aan Zijn discipelen. De eerste maal werden ze, om zo te zeggen, in hun ambt bevestigd, de tweede maal, met Thomas erbij, leerde Hij: 'Ga in geloof de wereld in', en de derde maal: 'Ik ben er, de levende, machtige Heiland': het net kwam vol vissen en Hij werd hun Gastheer, hun liefdevolle Beschermmer.

Broeders, blijft elkaar vertrouwen in al uw beraadslagingen, luistert nuchter naar elkaars argumenten, ontvlucht partijzucht, maar vertrouwt bovenal op de Here!

Tenslotte: we leven in een boze, goddeloze wereld, die kraakt in haar voegen.

We leven in een christelijke wereld, vol boze plannen tegen het Woord van de Here. Het is om te huiveren soms.

Maar Hij is er onze levende Heiland, in de hemel aan de rechterhand van de Vader, Hij is machtig Zijn volk te bewaren en te beschermen.

Zegt u niet: wij zitten klaar en wij zullen het doen, maar ziet in al uw werk tijdens deze synode op Hem. Wij zijn wel klein in deze wereld, maar niet onbeschermd en zo gaat het naar het einde toe. Onze hulp is in de Naam van de Here, Die de hemel en de aarde gemaakt heeft. 'Die regeert, bekleed met majesteit, omgord niet kracht en grote heerlijkheid'.

Wat een bemoediging voor uw werk op deze synode.

En we varen niet zonder kompas, we dobberen niet als wrakhout op de wereldzee.

Want 'Zeer waar en trouw is Uw getuigenis,
het Woord, dat eens door U gesproken is;
de heiligheid is voor Uw huis, o Heer,
eeuw in, eeuw uit, tot sieraad en tot eer'.

Met deze woorden verklaar ik de generale synode van de Gereformeerde Kerken van Groningen-Zuid 1978 voor geopend.

Artikel 2

Credentie en presentie

Ds. C. Stam rapporteert over de credentiebrieven, die door hem en andere leden van het moderamen van de kerkeraad zijn nagezien en in orde bevonden. Blijkens de credentiebrieven werden afgevaardigd:

A. door de particuliere synode van *Groningen*

<i>primi:</i>	ds. Tj. Boersma dr. K. Deddens oud. A. J. Kloeze oud. R. Venema	Zuidhorn Groningen Groningen Ulrum
<i>secundi:</i>	ds. D. Berghuis ds. T. Dekker oud. P. Dijkman oud. A. Huttenga	Delfzijl Leek Groningen Groningen
<i>tertii:</i>	oud. D. Schreuder oud. H. van der Vuurst	Appingedam Leek

B. door de particuliere synode van *Friesland*

<i>primi:</i>	ds. J. Poutsma ds. H. J. de Vries oud. H. Feenstra oud. J. Siegers	Nijega (Sm.) Harlingen Koudum Harlingen
<i>secundi:</i>	ds. J. J. Burger ds. J. H. van der Hoeven oud. F. J. Bijzet oud. J. Wiersma	Dokkum Drachten Heerenveen Buitenpost
<i>tertii:</i>	ds. J. H. Ulehake ds. H. de Vries oud. P. Cnossen oud. S. Huisman	Leeuwarden Drogeham Drachten Leeuwarden
<i>quarti:</i>	oud. H. Kooistra oud. P. den Ouden	Nijega (Sm.) Heerenveen

C. door de particuliere synode van *Drenthe*

<i>primi:</i>	ds. P. van Gurp ds. B. van Zuijlekom oud. J. Groen oud. J. Sikkema	Emmen Assen Emmen Tweede Exloërmond
<i>secundi:</i>	ds. H. J. Begemann ds. P. Groenenberg oud. L. Janssens oud. J. R. Piening	Assen Stadskanaal 7wiaaelte Assen
<i>tertii:</i>	ds. H. J. Nijenhuis ds. A. de Snoo oud. S. Janssen oud. J. H. van der Vinne	Assen Mussel Assen Gees

D. door de particuliere synode van *Overijssel*

<i>primi:</i>	ds. H. D. van Herksen ds. P. Lok oud. J. Breman oud. A. van Pijkeren	Heemse Kampen Nieuwleusen Almelo
---------------	---	---

<i>secundi:</i>	ds. J. M. Goedhart ds. G. van Rongen oud. J. van Eeken oud. P. Wolters	Zwolle Steenwijk Hardenberg Zwolle
<i>tertii:</i>	ds. F. Mul ds. W. Pouwelse oud. I. van Asperen oud. J. J. van Dijk	Berkum Bergentheim Creil Ommen
<i>quarti:</i>	oud. R. Holsappel oud. J. Veijer	Berkum Nieuwleusen

E. door de particuliere synode van *Gelderland*

<i>primi:</i>	ds. A. P. van Dijk drs. M. te Velde oud. J. Klok oud. H. C. van Veen	Tiel Neede Ede Harderwijk
<i>secundi:</i>	ds. J. Bomhof ds. M. Brandes oud. H. E. van der Krieke oud. H. Mulder	Harderwijk Ermelo Arnhem Harderwijk
<i>tertii:</i>	ds. T. J. Keegstra ds. W. Scherff oud. R. Dijkema oud. M. Edelman	Arnhem Zutphen Heerde Velp

F. door de particuliere synode van *Utrecht*

<i>primi:</i>	ds. P. Deddens dr. A. N. Hendriks oud. S. J. Mullender oud. J. J. Schreuder	Hilversum Amersfoort Laren (NH) Bussum
<i>secundi:</i>	ds. M. Heemskerk ds. M. Nap oud. J. Mooibroek oud. C. Verburg	Bussum Leusden Soest Zeist
<i>tertii:</i>	ds. J. Kok ds. P. F. Lameris oud. F. Bronsema oud. C. J. Verkerk	Amersfoort Spakenburg Utrecht Utrecht

G. door de particuliere synode van *Noord-Holland*

<i>primi:</i>	ds. T. O. G. M. Bosma ds. J. Klamer oud. H. de Bruine oud. R. Veenstra	Haarlem Zaandam Zaandarn Hoofddorp
<i>secundi:</i>	ds. C. J. Breen ds. L. J. Joosse oud. J. Israel oud. H. Klok	Amsterdam IJmuiden Amstelveen IJmuide
<i>tertii:</i>	ds. K. Folkersma ds. E. Woudt oud. A. Brand oud. Th. L. van Tol	Beverwijk Den Helder Amsterdam Amsterdam
<i>quarti:</i>	oud. M. van Duyvenvoorde oud. IJ. de Jong	Amsterdam Haarlem

H. door de particuliere synode van *Zuid-Holland*

<i>primi:</i>	ds. G. Mulders	's-Gravenhage
	ds. G. Zomer	Rijnsburg
	oud. J. A. Burger	Leiden
	oud. H. Visser	Gorinchem
<i>secundi:</i>	ds. W. de Graaff	Hardinxveld-Giessendam
	ds. B. Graz	Delft
	oud. A. de Graaf	Voorschoten
	oud. W. A. Prud'homme van Reine	Rotterdam
<i>tertii:</i>	ds. M. van Dooren	Rotterdam
	ds. R. te Velde	Dordrecht
	oud. G. van der Stoep	Pijnacker
	oud. S. Vermeer	Berkel (ZH)

I. door de particuliere synode van *Zeeland, Noord-Brabant en Limburg*

<i>primi:</i>	ds. J. Kruidhof	Hoek
	ds. P. Schelling	Middelburg
	oud. I. Boeije	Middelburg
	oud. C. K. Herrebout	Zaamslag
<i>secundi:</i>	ds. M. J. C. Blok	Waardhuizen
	ds. R. T. Urban	Goes
	oud. C. Bareman	Terneuzen
	oud. A. A. Schiebaan Sr.	Eindhoven
<i>tertii:</i>	ds. H. J. J. Feenstra	Brunssum
	ds. L. W. de Graaff	Terneuzen
	oud. J. Koen br. J. C. Verhoef	Bergen op Zoom Hoek

Alle primiafgevaardigden blijken aanwezig te zijn.

Adviseurs

Van de adviseurs, die overeenkomstig generaal synodale besluiten door de roepende kerk zijn uitgenodigd, zijn aanwezig de hoogleraren prof. dr. J. van Bruggen, prof. dr. L. Doekes, prof. dr. J. Douma, prof. J. Kamphuis en prof. H. J. Schilder.

Oud-ouderling tertius

Er is een schrijven van de particuliere synode van Zeeland, NoordBrabant en Limburg over de benoeming van een oudambtsdrager, br. J. C. Verhoef tot tertiusafgevaardigde. Ds. C. Stam stelt namens de roepende kerk voor deze zaak thans niet te bespreken, daar de primiafgevaardigden allen aanwezig zijn en de vergadering van de synode derhalve geconstitueerd kan worden. Hiertegen blijkt geen bezwaar te bestaan.

Artikel 3

Moderamen

Door schriftelijke stemming kiezen de afgevaardigden ds. P. Lok als praeses,
dr. K. Deddens als assessor,
dr. A. N. Hendriks als eerste scriba,

ds. P. van Gulp als tweede scriba.

Artikel 4

Constituering

Nadat ds. C. Stam namens de roepende kerk overeenkomstig art. 45 K.O. de Acta van de voorgaande synode van Kampen 1975 ter beschikking heeft gesteld, verklaart hij de vijf en dertigste generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland sinds 1892 voor geconstitueerd en nodigt hij het moderamen uit zitting te nemen.

Artikel 5

De praeses vertolkt de dank van de leden van het moderamen voor het in hen gestelde vertrouwen. `Wij beginnen ons werk als synode in de zekerheid dat de kracht in Hem is, die roept. Zijn beloften mogen ons sterken tot de arbeid'. De praeses spreekt een woord van dank tot de oudpraeses van de voorgaande synode, die de bidstond voor de synode heeft geleid.

Ook brengt hij dank aan de roepende kerk voor de voorbereiding van de synode en aan ds. C. Stam voor zijn openingswoord en leiding bij de constituering van de synode.

Ds. Stam wordt uitgenodigd de synode als adviseur te dienen.

Vervolgens heet de praeses de hoogleraren als adviseurs van de synode van harte welkom.

Artikel 6

Belijdenis en belofte

De praeses verzoekt de leden van de synode en haar adviseurs door op te staan instemming te betuigen met het in de Drie Formulieren van Enigheid beleden geloof en uiting te geven aan de belofte het werk in onderworpenheid aan Gods Woord en in gebondenheid aan de belijdenis der kerk te zullen verrichten. Aan dit verzoek wordt door allen voldaan.

Artikel 7

De vergadering wordt geschorst om het moderamen gelegenheid te geven voor beraad.

Artikel 8

Te twee uur 's middags wordt de vergadering voortgezet. De praeses laat zingen Psalm 135 : 1 en 12 en houdt appèl voor de presentie.

Alle primiafgevaardigden zijn aanwezig ¹.

Van de adviseurs zijn aanwezig prof. dr. J. van Bruggen, prof. dr. L. Doekes, prof. J. Kamphuis, prof. H. J. Schilder en ds. C. Stam.

Artikel 9

De praeses legt aan de synode namens het moderamen voor:

- a. Stukken die na de sluitingsdatum tot op vandaag zijn binnengekomen, zijn ontvankelijk, mits daarin geen nieuwe onderwerpen worden aangesneden. De ontvankelijkheid van stukken, die na heden binnenkomen, zal per geval bekeken worden.
- b. Er worden vijf commissies van voorbereiding gevormd. Als voorzitters treden op ds. Tj. Boersma, ds. H. D. van Herksen, ds. P. Schelling, ds. H. J. de Vries en ds. G. Zomer.
- c. Er zijn brieven ingekomen met verzoeken om bepaalde zaken niet in behandeling te nemen. Het moderamen zal hierover advies uitbrengen.
- d. In de plenaire zittingen van de synode zal niet worden geroekt.
- e. De vergadertijden zullen zijn van 9.12.30 uur; van 14.17.30 uur en van 19.22 uur. Maximaal zal er twee dagdelen plenair vergaderd worden, één dagdeel zal dan aan commissiearbeid worden besteed. De vergadering zal dinsdagmorgen aanvangen te 10.30 uur. Vrijdagmiddag zal de vergadering te 16 uur worden geschorst.

De dagsluiting zal worden verzorgd door predikanten en ouderlingen.

De vergadering besluit aldus.

¹ Voor de presentie op de plenaire zittingen van de synode van haar leden en adviseurs zie Bijlage 1, opgenomen bij deze Acta. In de artikelen van deze Acta wordt dit in de regel niet meer vermeld.

Artikel 10

De synode heeft verzoeken ontvangen van de redacties van het Nederlands Dagblad, het Reformatorisch Dagblad en van drs. N. Scheps (Kerknieuws, A.N.P., enz.), om toegelaten te worden tot haar openbare zittingen voor het maken van persverslagen.

De synode besluit aan deze verzoeken te voldoen op de voorwaarden, die gesteld zijn door de generale synode van Kampen 1975:

1. De verslaggevers blijven zelf verantwoordelijk voor hun verslagen.
2. De verslaggevers verplichten zich onjuistheden in de verslagen in hetzelfde medium, waarin de verslagen voorkwamen te rectificeren in de door het moderamen gestelde vorm.
3. De synode behoudt zich het recht voor publicatie van bepaalde zaken te verbieden.
4. Het moderamen ontvangt bewijsnummers in viervoud van de gepubliceerde verslagen aanstonds na de verschijning van de bladen.

Deze voorwaarden worden door de journalisten voorzover aanwezig aanvaard. Deze aanvaarding zal schriftelijk bevestigd worden. De praeses heet de journalisten welkom en spreekt de hoop uit op een goede samenwerking.

Artikel 11

De vergadering wordt geschorst om het moderamen gelegenheid te geven voor overleg met de commissievoorzitters en de hoogleraar in het kerkrecht.

Artikel 12

Omstreeks 19 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 90:7.

Artikel 13

Samenstelling en taakverdeling commissies

De praeses vraagt de goedkeuring van de synode voor de samenstelling en taakverdeling van de commissies, zoals die met instemming van de voorzitters en met advies van de hoogleraar in het kerkrecht worden voorgesteld.

De synode aanvaardt het voorgestelde, zodat de samenstelling van de commissies een de verdeling van de stukken van het agendum, genoemd in de lijst sub Bijlage 2 (zie artikel 20 van deze Acta) aan elke commissie aldus is geworden:

COMMISSIE I

ds. H. D. van Herksen (v)
ds. J. Kruidhof
ds. G. Mulders
oud. J. Boeije
oud. H. de Bruine
oud. A. van Pijkeren
oud. H. C. van Veen

Omschrijving

Vrouwenkiesrecht
Militairen
Ds. B. Wesseling (revisieverzoek)
J. Dijkema (appèl)
P. Mekkes (appèl)

COMMISSIE II

ds. T. j. Boersma (v)
ds. T. O. G. M. Bosma
ds. B. van Zuijlekom
oud. H. Feenstra
oud. J. Siegers oud. H. Visser

Herziening K.O.
Ondertekeningsformulier
Art. 19 K.O.
Art. 66 K.O.
Psalmberijming
Zaken Theol. Hogeschool (behalve voordracht)
Verzoek Chr. Gereformeerden en rapport
deputaten Kampen over samenspreking
met synode van de Christelijke Geref. Kerken
Archief

COMMISSIE III

ds. H. J. de Vries (v)
ds. J. Klamer
ds. J. Poutsma
oud. J. A. Burger
oud. A. J. Kloeze
oud. R. Venema

Zending/evangelisatie
Buitenlandse kerken
Brief - J. G. Meijer
Brief kerkeraad -dr. C. van der Waal
Leendocenten Korea
Zaak Goossens/Soemba

COMMISSIE IV

ds. G. Zomer (v)
ds. A. P. van Dijk
oud. J. Breman
oud. C. K. Herrebout
oud. J. Klok
oud. J. J. Schreuder
oud. R. Veenstra

Herziening kerkboek
Radio/T.V.
Vragen `buitenverbanders'
Gezangen
G. M. Parre revisieverzoek

COMMISSIE V

ds. P. Schelling (v)
ds. P. Deddens
drs. M. te Velde
oud. J. Groen
oud. S. J. Mullender
oud. J. Sikkema

Adoptie
Attestengehandicapten
Spreekconsent studenten
Artt. 11 en 13 K.O.
Hoge Overheid
G. Roorda (appèl)
Uitgave kerkboek en Acta

MODERAMEN

Synodalia
Overige particularia
Voordracht curatoren
Werkwijze synode
Praealabele zaken

Artikel 14

Benoeming quaestor

Op voordracht van de roepende kerk wordt tot quaestor van de synode benoemd br. B. Jonkman, Paterswoldseweg 622, Groningen; tot zijn secundus br. E. E. Zwartenkot, Kochstraat 26, Groningen. De synode besluit te voldoen aan het verzoek van ds. Joh. Francke te Emmen om de werkrapporten van de synode te mogen ontvangen voor zijn archief.

Artikel 16

De synode gaat het verdere van de avond werken in commissievergaderingen en komt alleen nog samen voor de dagsluiting door ds. Tj. Boersma. Hij verzoekt te zingen Psalm 47: 1 en 4, en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 12 APRIL

Artikel 17

De praeses laat zingen Gezang 18: 1 en 4, leest 1 Joh. 1 : 14 en gaat voor in gebed. De synode zet haar arbeid in commissoriaal verband deze dag voort.

Artikel 18

Omstreeks 19 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 127: 1 en 2.

Artikel 19

Nog ingekomen stukken

De praeses doet mededeling van de volgende ingekomen stukken:

- a. brief van de raad van de gereformeerde kerk te Leusden inzake radio en televisiekerkdiensten;
- b. brief van ds. J. Bomhof te Harderwijk betreffende het bezoek van ds. M. van Beveren uit Canada aan de

synode. Deze brieven worden alsnog vermeld op de lijst van ingekomen stukken van Bijlage 2 sub III.c.15; VIII.g.3 en in handen van de betreffende commissies gesteld.

- c. Ds. H. Bouma te Assen verzoekt de werkrapporten van de synode te mogen ontvangen voor zijn archief. Dit verzoek wordt ingewilligd.

Artikel 20

Nadat een aanvullende lijst van ingekomen stukken aan de leden is uitgereikt, stelt de synode haar agendum vast:

1. Opening namens de roepende kerk te GroningenZuid.
2. Onderzoek en rapport van de credentiebrieven en presentie.
3. Verkiezing van het moderamen.
4. Constituering van de vergadering.
5. Betuiging van instemming met de aangenomen belijdenis der kerken.
6. Vaststelling van het agendum van de synode.
7. Behandeling van de ingekomen stukken en rapporten.
8. Benoemingen.
9. Aanwijzing van de roepende kerk voor, alsmede tijd en plaats van de volgende synode.
10. Vaststelling van de Acta.
11. Censuur naar art. 43 K.O.
12. Rondvraag.
13. Sluiting.

Artikel 21

De praeses stelt nu aan de orde de voorstellen van het moderamen met betrekking tot de verzoeken om uitstel van behandeling van de volgende zaken:

1. kerkboek (Bijlage 2 sub VIII. b, 1, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 22, 23);
2. kerkorde (Bijlage 2 sub VIII. b, 10, 11, 15, 16, 22, 23);
3. psalmen (Bijlage 2 sub VIII. b, 15);
4. gezangen (Bijlage 2 sub VIII. b, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 16, 20, 21, 22, 24, 25, 26);
5. vrouwenkiesrecht (Bijlage 2 sub VIII. b, 16, 17, 18, 19, 27, 28).

Het moderamen stelt voor:

- ad1. De synode heeft kennis genomen van een aantal verzoeken, geen enkel onderdeel van het gereformeerd kerkboek definitief vast te stellen, aangezien de toetsingstermijn voor de kerken en de kerkleden te kort zou zijn geweest. De synode is van oordeel dat ten aanzien van de meeste zaken betreffende het gereformeerd kerkboek de toetsingstermijn inderdaad te kort is geweest. Een uitzondering vormen evenwel die formulieren, die reeds door de generale synode van Hattem 1972/73 ter toetsing zijn aangeboden (de beide doopsformulieren, de beide avondmaalsformulieren, het formulier voor de openbare belijdenis des geloofs en het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords). De synode besluit, genoemde formulieren wèl vast te stellen, maar ten aanzien van de volgende onderdelen de toetsingstermijn te verlengen: het Apostolicum, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus, de overige formulieren en de gebeden. Aangezien de deputaten voor de herziening van het kerkboek met hun arbeid niet gereedgekomen zijn en er dus nog onderdelen van het gereformeerd kerkboek ter toetsing moeten worden aangeboden, besluit de synode deze toetsingstermijn te verlengen tot 1 januari 1983.
- ad2. De synode heeft kennis genomen van enkele verzoeken, de zaak van de herziening van de kerkorde niet in behandeling te nemen, maar uit te stellen tot de volgende synode, aangezien de toetsingstermijn te kort zou zijn geweest. De synode is van oordeel dat de rapporten betreffende deze zaak de kerken tijdig hebben bereikt. De synode besluit aan deze verzoeken niet te voldoen, maar heeft het voornemen de zaak van de herziening van de kerkorde af te handelen.
- ad3. De synode heeft kennis genomen van een verzoek, de zaak van de psalmberijming niet te behandelen, maar uit te stellen tot de volgende synode. De synode is van oordeel dat krachtens besluit van de generale synode van Kampen 1975 de toetsingstermijn nog niet verstreken is. Deputaten voor de psalmberijming hebben dan ook slechts een informatie verstrekt aan de huidige synode. Er is geen reden, deze informatie niet te behandelen. Aangezien het gereformeerd kerkboek niet eerder dan op de synode van 1984 in zijn geheel kan worden vastgesteld, besluit de synode de toetsingstermijn van de proefbundel Psalmen te verlengen tot 1 januari 1983.

ad4. De synode heeft kennis genomen van een groot aantal verzoeken, de zaak van de proefbundel 'Enige Gezangen' niet te behandelen, maar uit te stellen tot de volgende synode, aangezien de toetsing niet in voldoende mate zou hebben kunnen plaatsvinden.

De synode stemt toe dat dit inderdaad het geval is door de late verschijning van de Acta van de generale synode van Kampen 1975 en van het gereformeerd kerkboek.

De synode besluit de toetsingstermijn voor de proefbundel 'Enige Gezangen' te verlengen en wel tot 1 januari 1983, en de bij de huidige synode ingebrachte kritiek en opmerkingen terzake van genoemde proefbundel in handen te stellen van nieuw te benoemen deputaten 'Enige Gezangen'.

ad5. De synode heeft kennis genomen de, zaak van enkele verzoeken, het 'vrouwenkiesrecht' niet te behandelen, maar uit te stellen tot de volgende synode, aangezien men de tijd voor een uitspraak in dezen niet rijp acht, en twisten en verwijdering onder de broeders worden gevreesd. De synode is van oordeel dat de betreffende deputatenrapporten tijdig de kerken hebben bereikt en dat er derhalve geen reden is, deze rapporten niet te behandelen. De synode besluit wél tot behandeling van genoemde materie over te gaan. Na een korte discussie aanvaardt de vergadering deze voorstellen.

Artikel 22

Het verdere van de avond wordt commissoriaal vergaderd. De synode komt in plenaire zitting bijeen voor de dagsluiting. Ouderling A. J. Kloeze laat zingen Psalm 145: 1 en 2, en gaat voor in dankgebed.

DONDERDAG 13 APRIL.

Artikel 23

De praeses laat zingen Psalm 32: 1 en 5, leest 1 Joh. 1 : 5 2 : 2 en gaat voor in gebed.

Artikel 24

Nog ingekomen stukken

De praeses doet mededeling van de volgende ingekomen stukken:

- a. Brief van deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken van de Free Reformed Churches of Australia. Deputaten bidden de synode kracht en wijsheid toe en wensen goede voortgang in de arbeid. De vergadering neemt hiervan met dankbare blijdschap kennis.
- b. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te AssenNoord met een rapport met betrekking tot de herziening van de kerkorde.
- c. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te AssenNoord met revisieverzoek van het besluit van de generale synode van Kampen 1975 inzake attesten van gehandicapten.

De stukken b. en c. worden toegevoegd aan de lijst van ingekomen stukken van Bijlage 2 (sub II a 19; sub II h 15) en in handen van de betreffende commissies gesteld.

Artikel 25

De synode zet haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 26

Te 19 uur opent de praeses de plenaire zitting. Hij laat zingen Psalm 34: 1.

De vergadering gaat in comitégeneraal ter bespreking van een door het moderamen opgesteld voorlopig werkschema. Later op de avond wordt de arbeid in de commissies voortgezet.

Artikel 27

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. J. Poutsma. Hij laat zingen Psalm 25: 5 en 6 en gaat daarna voor in dankgebed.

VRIJDAG 14 APRIL

Artikel 28

Nadat gezongen is Psalm 133: I, 2, 3, leest de praeses 1 Joh. 2 : 31I en gaat voor in gebed.

Artikel 29

Nog ingekomen stukken

De volgende stukken zijn nog ingekomen:

- a. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te Berkel en Rodenrijs met revisieverzoek inzake het besluit van de generale synode van Kampen 1975 met betrekking tot attesten van gehandicapten.
 - b. Brief van de Gereformeerde Omroep Vereniging met reeds aangekondigd informatierapport.
 - c. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te RotterdamN. betreffende het rapport van deputaten herziening 'Enige Gezangen'.
 - d. Brief van generale deputaten ad artikel 19 K.O. met conceptinstructie voor generale deputaten.
- Deze vier stukken worden toegevoegd aan de lijst van Bijlage 2 (sub II h 16; III c 15; III b 19; II d 11) en in handen van de betreffende commissies gesteld.

Artikel 30

De arbeid wordt in commissoriaal verband voortgezet.

Artikel 31

Omstreeks 15.30 uur komt de synode weer plenair bijeen.

Artikel 32

Nog ingekomen stukken

De praeses doet mededeling van de ingekomen stukken:

- a. Een telegram van die Kaapse Sinode: 'groet die Groningse Sinode in die eenheid van die katolieke geloof'.
De vergadering neemt hiervan met dankbaarheid kennis.
- b. Brief van ds. S. S. Cnossen te Spakenburg met protest tegen handelingen van de generale synode van Kampen 1975 en met aankondiging van een revisieverzoek. Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub IX j) toegevoegd en in handen van het moderamen gegeven.
- c. Brief van ds. J Bomhof te Harderwijk namens deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken inzake de komst van ds. M. van Beveren. Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub VIII g 4) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- d. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te Leens met adhaesie aan het voorstel van de classis Grootegast inzake het vrouwenkiesrecht en met verzoek de eventuele invoering van het vrouwenkiesrecht uit te stellen.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub VIII b 28) toegevoegd en in handen van het moderamen gegeven.
- e. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te Leens met adhaesie aan het voorstel van de Gereformeerde Omroepvereniging.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub III c I7) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.

Artikel 33

Sluitingsdatum inzending stukken

De synode bepaalt woensdag 19 april 1978 als sluitingsdatum voor het inzenden van stukken.

Artikel 34

Nadat de assessor Psalm 100: 14 heeft laten zingen en voorgegaan is in dankgebed, sluit de praeses deze eerste synodeweek.

DINSDAG 18 APRIL

Artikel 35

De praeses opent de tweede vergaderweek van de synode. Hij laat zingen Psalm 119: 9 en 10, leest 1 Joh. 2 : 1217 en gaat voor in gebed. De praeses spreekt een woord van gelukwens tot de koster, br. H. Beuving, die vandaag zijn verjaardag viert.

Artikel 36

De synode zet haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 37

Te 19 uur wordt weer plenair vergaderd. De praeses laat zingen Psalm 119: 27.

Artikel 38

Nog ingekomen stukken

De praeses doet mededeling van de volgende ingekomen stukken:

- a. Brief van deputatencuratoren met concepten van een statuut voor de Theologische Hogeschool, een instructie voor deputatencuratoren, een instructie voor deputatenfinancieel en een reglement voor docenten.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub V a 10) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- b. Aanvullend rapport van de deputaten voor de herziening van het kerkboek met reacties uit de kerken.
Dit rapport wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub I a 20) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- c. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te BrunssumTreebeek met opmerking over het rapport van de deputaten voor de herziening van de bundel Enige Gezangen'.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub 11I b 22) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- d. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te BrunssumTreebeek met adhaesie aan het revisieverzoek van de kerk te Hengelo (0) inzake het besluit van de generale synode van Kampen 1975 met betrekking tot attesten van gehandicapten.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub II h 19) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- e. Brief van br. B. H. Harsevoort te Rotterdam over de psalmberijming van Marnix van St. Aldegonde.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub IX k) toegevoegd en in handen van het moderamen gegeven.
- f. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te BrunssumTreebeek met enige opmerkingen over het rapport van de deputaten voor de herziening van de kerkorde.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub II a 22) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- g. Brief van het Committee for Correspondence witti Churches Abroad van de Canadian Reformed Churches, waarin de commissie namens de Canadian Reformed Churches de synode Gods zegen toewenst bij haar arbeid en mededeelt dat ds. M. van Beveren de Canadian Reformed Churches ter synode zal vertegenwoordigen. Ds. van Beveren hoopt aanwezig te zijn in de loop van de week van 2I mei a.s.
Van dit schrijven neemt de synode dankbaar kennis, het wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub VI a 14) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- h. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te Berkel en Rodenrijs met bezwaren tegen het nieuwe huwelijksformulier in het gereformeerde kerkboek. Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub I a 21) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- i. Brief van br. P. van Loenen te Maasdijk met dringend verzoek het vrouwenkiesrecht niet in te voeren en te blijven bij de oude psalmberijming.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub IX 1) toegevoegd en het moderamen ter beantwoording in handen gegeven.
- j. Brief van br. K. Wolters te Zuidlaren met bezwaren tegen het nieuwe huwelijksformulier in het gereformeerde kerkboek.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub I a 23) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- k. Brief van de raad van de gereformeerde kerk te Creil met verzoek na te gaan of de formulering van het nieuwe huwelijksformulier wel overeenkomt met de opdracht aan deputaten verstrekt en met een aantal bezwaren tegen de inhoud van het nieuwe formulier.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub 1 a 22) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- I. Brief van br. J. Groeneveld te Zwijndrecht met adhaesie aan de brief van br. P. R. Agema, vermeld in Bijlage 2 sub II f 4.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub 11 f 7) toegevoegd en in handen van de betreffende commissie gesteld.
- m. Brief van zr. J. Wiskerkevan Dooren met bezwaren inzake de bediening van de doop aan geadopteerde kinderen.
Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub II f 8) toegevoegd en in handen van de betreffende

commissie gesteld.

- n. Brief van de Vereniging van Gereformeerde Ouders en Vrienden van Gehandicapten in Nederland 'Dit Koningskind' met verzoek hij de behandeling van het gereformeerd kerkboek de cursivering van halve noten óók door te voeren bij de gezangen.

Dit schrijven wordt aan de lijst van Bijlage 2 (sub X 3) toegevoegd en aan het moderamen gegeven.

Artikel 39

Nadat het verdere van de avond commissoriaal vergaderd is, verzorgt ouderling R. Venema de dagsluiting. Hij laat zingen Psalm 19: 5 en 6, en gaat dan voor in gebed.

WOENSDAG 19 APRIL

Artikel 40

De praeses verzoekt de synode te zingen Gezang 24: 2 en 3, leest 1 Joh. 2 : 1827 en vraagt dan om een zegen over de arbeid.

Artikel 41

Nog ingekomen stukken

De volgende stukken zijn nog ingekomen:

- a. Brief van br. S. W. P. Verkade te Vlaardingen met correcties op zijn brief d.d. 21 maart 1978.
- b. Brief van br. G. Stoit te Assen met opmerkingen over het rapport van deputaten voor de herziening van de kerkorde.
- c. Revisieverzoek van ds. S. S. Cnossen te Spakenburg inzake het besluit van de generale synode van Kampen 1975 met betrekking tot de bediening van de doop aan geadopteerde kinderen.
- d. Missive van ds. S. S. Cnossen te Spakenburg met betrekking tot de herziening van de kerkorde.

Deze stukken worden aan de lijst van ingekomen stukken van Bijlage 2 (sub IX h 5; II a 23; II f 9; II a 24) toegevoegd en in handen van de betreffende commissies gesteld.

Artikel 42

Nadat het verdere van de dag is besteed aan commissiearbeid, wordt de dag besloten door ds. H. J. de Vries. Hij laat zingen Psalm 22: 1214 en eindigt met dankzegging en voorbede.

DONDERDAG 20 APRIL

Artikel 43

De praeses verzoekt te zingen Psalm 18: 9 en 10, leest 1 Joh. 2 : 28 3 : 10 en gaat voor in gebed. Hij heet ds. O. J. Douma en ds. R. Houwen als deputaten voor de voorbereiding van de volgende generale synode en de uitgave van het kerkboek welkom.

Artikel 44

De vergadering gaat in comitégeneraal ter behandeling van het rapport van de deputaten voor de voorbereiding van de volgende generale synode en de uitgave van het kerkboek, sub d 3 en e, en het rapport van commissie **V**, de onderdelen **II** en **III**.

Artikel 45

Besluit inzake de late verschijning van de Acta Kampen 1975

Nadat gezongen is Gezang 29: 1 en 2, doet de praeses in openbare zitting mededeling van het besluit in de besloten zitting door de synode genomen terzake van het rapport van deputaten sub B 7. Het besluit luidt:

*De generale synode nam kennis van het rapport van deputaten terzake van de voorbereiding van de volgende synode en de uitgave van het kerkboek (Bijlage 2 sub **VIII** i 1).*

Zij is van oordeel, dat de late verschijning van de Acta en de Handelingen van de generale synode van Kampen 1975 (bijna een jaar na de sluiting van de synode) in hoge mate te betreuren valt.

Zij is echter tevens van oordeel, dat er geen noodzaak is de handelingen van de deputaten, die zich veel

moeite hebben getroost de hun opgedragen taak tot een goed einde te brengen, afzonderlijk te beoordelen.

De synode besluit daarom:

1. de deputaten te déchargeren van dit onderdeel van hun opdracht onder dank voor de door hen verrichte werkzaamheden;
2. maatregelen te nemen om herhaling van een zo late verschijning van Acta en Handelingen te voorkomen.

De synode geeft van dit besluit kennis aan:

1. de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken;
2. de raad van de Gereformeerde Kerk te Winschoten;
3. de raad van de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer.

Artikel 46

Besluit inzake de afwerking van g.s. Kampen 1975 en voorbereiding g.s. GroningenZuid

De praeses stelt aan de orde het rapport van deputaten sub a, b, c, d 1 en 2 en het rapport van commissie **V** onderdeel **I**. Er blijkt geen bespreking noodzakelijk te zijn. De synode besluit met algemene stemmen conform het voorstel van de commissie, terwijl ds. P. Lok en ds. H. J. de Vries als deputaten buiten stemming blijven. Het besluit luidt:

De generale synode nam kennis van het rapport van de deputaten terzake van de voorbereiding van de volgende synode en de uitgave van het kerkboek (Bijlage 2 sub VIII i 1).

Zij is van oordeel, dat deze deputaten inzake de afwerking van de generale synode van Kampen 1975 en de voorbereiding van de generale synode van GroningenZuid hun opdracht naar behoren hebben uitgevoerd.

Zij besluit de deputaten van deze onderdelen van hun opdracht décharge te verlenen onder dank voor de door hen verrichte arbeid.

Artikel 47

Thans is aan de orde het rapport van commissie **V** onderdeel **IV** betreffende aanbevelingen inzake vormgeving en uitgave van Acta en Handelingen. Over dit onderdeel van het rapport wordt in twee ronden gesproken. Vanuit de vergadering worden verschillende bedenkingen geuit tegen het door de commissie voorgestelde, met name op het punt van de afspraken te maken met de uitgever, de 'agendaire opzet' van de Acta en de wenselijkheid van een afzonderlijk deputatenrapportenboek. Wordt de taak van scriba I niet verzwaaard en wordt op de voorgestelde wijze werkelijk tijdwinst geboekt wat betreft het verschijnen van de Acta? Nadat de rapporteur, drs. M. te Velde en de voorzitter van commissie V, ds. P. Schelling, op de bedenkingen zijn ingegaan, wordt de discussie afgebroken voor nader beraad van de commissie.

Artikel 48

Omstreeks 19 uur wordt de vergadering voortgezet. De voorzitter van commissie **V** deelt mee, dat de commissie, gehoord de aanvankelijke bespreking over haar aanbevelingen, opschorting van de bespreking verzoekt, om de vergadering te kunnen dienen met een samenvatting van haar aanbevelingen. De synode willigt dit verzoek in.

Artikel 49

Nadat het verdere van de avond in commissoriaal verband is vergaderd, wordt de dag besloten door ouderling H. Feenstra. Hij laat zingen Psalm 108: 2 en 5, en gaat dan voor in gebed.

VRIJDAG 21 APRIL

Artikel 50

De praeses laat zingen Psalm 122: 3, leest 1 Joh, 3 : 1124 en gaat voor in gebed. De synode zet haar arbeid in commissieverband voort.

Artikel 51

Omstreeks 10.30 uur komt de synode weer plenair bijeen. Aan de orde is dan het gewijzigde voorstel van commissie V inzake aanbevelingen vormgeving en uitgave van de Acta c.a. Tijdens de bespreking dient ds.

A. P. van Dijk een amendement op het voorstel van de commissie in, dat vanuit de vergadering wordt gesteund. Ds. H. J. de Vries dient een voorstel in, dat beoogt de richtlijnen, die de commissie heeft opgesteld, in handen van het moderamen te stellen, om daarmee zijn winst te doen bij het verzorgen en uitgeven van de Acta c.a. Dit voorstel wordt gesteund door ds. H. D. van Herksen.

Artikel 52

Besluit inzake Richtlijnen, vormgeving en uitgave Acta e.a.

Na de etenspauze komt eerst het amendement van Dijk in stemming. Dit wordt verworpen. Daarna wordt het voorstel van de commissie aanvaard met 20 stemmen voor en 16 tegen. Over de laatste zin van het voorstel van de commissie, waarin gesproken wordt over een mogelijke 'agendaire opzet' van de Acta, wordt afzonderlijk gestemd. Dit onderdeel van het commissievoorstel wordt met algemene stemmen aangenomen.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode nam kennis van

1. een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Winschoten d.d. 16 januari 1978;
2. een schrijven van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken d.d. 25 juni 1977;
3. een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer d.d. 24 maart 1978;

in welke missives aan de generale synode het verzoek wordt gedaan alles in het werk te stellen de Acta van de generale synode vroegtijdig te doen verschijnen.

Zij nam voorts kennis van de aanbevelingen van commissie V betreffende vormgeving en uitgave van deputatenrapporten, Acta, Handelingen en Bijlagen, alsmede van de aan de hand daarvan opgestelde 'Richtlijnen'.

Zij is van oordeel, dat deze Richtlijnen kunnen leiden tot aanmerkelijke bespoediging van het verschijnen van de Acta c.a. der generale synode.

Zij besluit de Acta en de Handelingen alsmede de Bijlagen te doen samenstellen, drukken en uitgeven overeenkomstig deze Richtlijnen.

Zij geeft van dit besluit kennis aan:

1. de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken;
2. de raad van de Gereformeerde Kerk te Winschoten;
3. de raad van de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer.

De generale synode besluit voorts aan br. G. de Jonge te Lisse hartelijk dank te zeggen voor zijn waardevolle adviezen in deze materie.

De generale synode besluit tenslotte aan commissie V te verzoeken de in haar aanbevelingen bepleite zgn. 'agendaire opzet' van de Acta gedurende de komende synodeweken proefondervindelijk op haar uitvoerbaarheid en nuttigheid te onderzoeken en daarover te zijner tijd de vergadering nader te informeren.

Artikel 53

De praeses deelt mee, dat het moderamen in overleg met de voorzitters van de commissies voorstelt een commissie te benoemen bestaande uit de deputaten ds. R. Houwen en ds. P. Lok, dr. A. N. Hendriks namens het moderamen en br. S. J. Mullender voor commissie V, welke nader contact zal opnemen met de 'Stichting geestelijke liederen uit den schat van de kerk der eeuwen' in de week van 1 mei a.s.

De synode gaat met dit voorstel accoord.

Artikel 54

Nadat de assessor Psalm 67: 13 heeft laten zingen en voorgegaan is in dankgebed, wordt deze tweede synodeweek gesloten.

DINSDAG 25 APRIL

Artikel 55

De praeses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 119: 3739. Daarna leest de praeses 1 Joh. 4 : 16 en gaat voor in gebed.

Nadat de synode deze dag aan commissiearbeid heeft besteed, wordt de dagsluiting verzorgd door ds. P. van Gurp. Hij verzoekt te zingen Psalm 126: 3 en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 26 APRIL

Artikel 56

De praeses laat zingen Psalm 144: 3 en 5, leest 1 Joh. 4 : 721 en gaat voor in gebed. Vervolgens beëth hij welkom de presidentcurator van de Theologische Hogeschool, drs. D. Deddens en de curatoren ds. H. Bouma, ds. T. J. Keegstra, mr. N. E. Nieboer, de deputaatfinancieel, br. W. G. Burema, prof. drs. J. P. Lettinga en lector drs. J. A. Meijer. Alle hoogleraren behalve prof. J. Kamphuis, die verhinderd is, zijn als adviseurs aanwezig.

Artikel 57

De vergadering gaat in comitégeneraal ter behandeling van zaken die door deputatencuratoren aan de synode zijn voorgelegd en de daarop betrekking hebbende voorstellen van commissie **II**.

Artikel 58

Nadat het comité is opgeheven, komt de missive van deputatencuratoren d.d. 7 april 1978 inzake de benoeming van wetenschappelijke medewerkers aan de Theologische Hogeschool aan de orde en het voorstel van commissie **II**, dat daarop betrekking heeft.

Er blijkt geen behoefte te zijn tot bespreking. Het voorstel van de commissie wordt met algemene stemmen aanvaard. De leden van de synode, die ook deputaatcurator zijn, blijven buiten stemming. Het besluit van de synode is opgenomen in artikel 63.

Artikel 59

Besluit inzake Statuut Theol. Hogeschool; instructie depp.curatoren; instructie depp.financieel; reglement voor docenten

De praeses stelt vervolgens aan de orde de brief van deputatencuratoren d.d. 14 april 1978 met concepten van een statuut voor de Theologische Hogeschool, een instructie voor deputatencuratoren, een instructie voor deputatenfinancieel en een reglement voor docenten, en het betreffende rapport en voorstel van commissie **II**. Uit de vergadering worden enige opmerkingen gemaakt, die beantwoord worden door de rapporteur, ds. Tj. Boersma, door mr. N. E. Nieboer en prof. drs. J. P. Lettinga als leden van 'de commissie voor statuut en reglementen', en door de presidentcurator. Hierna wordt het voorstel van commissie **II** met algemene stemmen aangenomen. De leden van de synode, die ook deputaatcurator zijn, blijven buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van de missive van deputatencuratoren d.d. 14 april 1978 betreffende statuut en reglementen van de Theologische Hogeschool (met 4 bijlagen);

zij constateert

1. dat deputatencuratoren verzoeken goedkeuring te hechten aan concepten van: een statuut voor de Theologische Hogeschool
 - a. een instructie voor deputatencuratoren
 - b. een instructie voor deputatenfinancieel
 - c. een reglement voor docenten;
2. dat zowel het college van deputatenfinancieel als de senaat van de Theologische Hogeschool zich in de formuleringen van de ingediende concepten, voorzover de inhoud daarvan het genoemde college respectievelijk de senaat regardeert, kunnen vinden;

zij overweegt

1. dat de generale synode van Enschede 1955 vaststelde:
 - a. een instructie voor deputatenfinancieel (Acta, art. 244b)
 - b. een reglement voor de Theologische Hogeschool (Acta, art. 245b)
 - c. een instructie voor deputatencuratoren (Acta, art. 247 b)
 - d. statuten van de stichting 'Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in de gereformeerde kerken in Nederland (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.)' (Acta, art. 248b);
2. dat in verband met de nieuwe bepalingen van de wet op het wetenschappelijk onderwijs het onder

- overweegt 1.b.' genoemde reglement door de generale synode van AmersfoortWest 1967 is herzien;
3. dat de generale synode van AmersfoortWest 1967 eveneens de onder 'overweegt 1 c.' genoemde instructie op onderdelen heeft gewijzigd;
 4. dat de generale synode van Hoogeveen 1969/1970 aan deputatencuratoren opdroeg (o.a.):
 - a. te onderzoeken of, mede gezien hetgeen door deze synode besloten is, nadere bepalingen nodig zijn in de diverse reglementen c.a. voor en aan de Hogeschool ter zake van hen, die aan de Hogeschool verbonden zijn of in de toekomst kunnen zijn (waarbij ook aan de functionarissen voor de bibliotheek, eventuele wetenschappelijke medewerkers e.d. aandacht te schenken zij) en eventuele noodzakelijke bepalingen dienaangaande te ontwerpen;
 - b. bepaaldelijk ook de positie van de gewone lectoren t.o.v. de senaat aan een nader onderzoek te onderwerpen;
 - c. de wijze van benoeming en honorering van al de onder III 1 genoemde functionarissen nader te onderzoeken;
 - d. een eventueel noodzakelijk blijkende herziening van de diverse reglementen etc. voor te bereiden, mede ingevolge hetgeen onder III 1, 2 en 3 is opgedragen (Acta, art. 317 A. III);
 5. dat op 12 januari 1970 door deputatencuratoren de 'commissie voor statuut en reglementen' is ingesteld, welke sindsdien druk bezig is geweest met de uitvoering van de haar gegeven taak;
 6. dat de generale synode van Hattem 1972/1973 de door de vorige synode aan deputatencuratoren gegeven opdracht in dezen continueerde en daarbij ook besloot deputatencuratoren te verzoeken, zo mogelijk deze synode te dienen met advies terzake van de wijzigingen en/of aanvullingen, die ten gevolge van het besluit om twee nietpredikanten te benoemen in het college van deputatencuratoren, dienen te worden aangebracht in het Reglement voor de Theologische Hogeschool en in de Instructie voor de deputatencuratoren (Acta, art. 174 IV Zij besluit 3);
 7. dat de generale synode van Kampen 1975 aan deputatencuratoren heeft opgedragen in verband met duur en opzet van de studie aan de Theologische Hogeschool 'een voorstel tot wijziging van Statuut en Reglementen' voor de volgende synode voor te bereiden;

zij is van oordeel

1. dat in de door deputatencuratoren voorgelegde concepten metterdaad rekening is gehouden met hetgeen door diverse generale synoden sinds Enschede 1955 aangaande de Theologische Hogeschool is besloten en met de praktijk zoals die zich in de loop van verscheiden jaren heeft gevormd;
2. dat terecht een zodanige herschikking heeft plaatsgevonden dat de grondbepalingen ondergebracht zijn in een statuut, en de nadere bepalingen, rakende deputatencuratoren, deputatenfinancieel en docenten, in instructies, resp. reglement;
3. dat in Artikel 4 van de instructie voor deputatencuratoren duidelijk moet worden aangegeven, dat de Stichting het college van deputatencuratoren slechts machtigt tot het selecteren en benoemen van een pedel of beampte van de bibliotheek en niet van anderen die behoren tot 'het overige personeel';

zij spreekt uit

dat de omzetting van het Reglement van de Theologische Hogeschool in een statuut voor de Theologische Hogeschool met de nodige uitvoeringsregelingen een aanzienlijke verbetering is;

zij besluit

1. de door deputatencuratoren voorgelegde concepten van een statuut voor de Theologische Hogeschool, een instructie voor deputatencuratoren, een instructie voor deputatenfinancieel en een reglement voor docenten goed te keuren en vast te stellen;
2. in Artikel 4 van de conceptinstructie voor deputatencuratoren deze wijziging aan te brengen, dat de beide alinea's van lid 2 en lid 4 worden aangeduid met 2a, 2b en 4a, 4b en dat in lid 5 de woorden 'in dit artikel' worden gewijzigd in 'in lid 2a en 4a';
3. het tot dusver vigerende Reglement voor de Theologische Hogeschool, de Instructie voor deputatencuratoren en de Instructie voor deputatenfinancieel hiermee vervallen te verklaren;
4. van dit besluit mededeling te doen aan deputatencuratoren, deputatenfinancieel en de senaat van de Theologische Hogeschool.

Artikel 60

Besluit inzake Verslag depp.curatoren 1975/1977

In behandeling komt thans het Verslag van deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1975/december 1977 en de aanvulling op het Verslag d.d. 7 april 1978. Het voorstel van commissie II dienaangaande wordt met algemene stemmen aanvaard.

De leden van de synode, die deputaatcurator of deputaatfinancieel zijn, blijven buiten stemming.
Het besluit van de synode luidt

De generale synode van GroningenZuid 1978 heeft kennis genomen van

1. het Verslag van deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1975december 1977 (Bijlage 2 sub V a 1);
2. het rapport van deputatencuratoren inzake de opdracht aan hen verstrekt volgens art. 10 sub 3 van de Handelingen van de generale synode van Kampen 1975 (Bijlage 2 sub V a 2);
3. een missive van deputatencuratoren d.d. 7 april 1978 met aanvulling op het Verslag over de periode 19751977 de procedure met betrekking tot de benoeming van wetenschappelijke medewerkers. en met het verzoek in genoemd Verslag een " g aan te brengen 13 . 10 Beleidsnota, waardoor de zin als volgt luidt: `Met betrekking tot hetgeen door de generale synode van Kampen1975 werd opgedragen aan deputatencuratoren en deputatenfinancieel (Handelingen, art. 10; Acta, art. 474) kan thans aan uw vergadering worden voorgelegd een „Beleidsnota", enz.' (Bijlage 2 sub V a 7);
4. een nota van deputatencuratoren, eveneens per missive d.d. 7 april 1978, betreffende de leeftijdsgrens voor emeritering van hoogleraren (Bijlage 2 sub V a8);
5. een missive van deputatencuratoren d.d. 14 april 1978 betreffende statuut en reglementen van de Theologische Hogeschool met 4 bijlagen (Bijlage 2 sub V a 9);
6. een missive van deputatencuratoren en deputatenfinancieel d.d. 20 maart 1978 met Beleidsnota betreffende de zorg voor hen, die werkzaam zijn in de opleiding tot de dienst des Woords aan de Theologische Hogeschool (Bijlage 2 sub V b);
7. een missive van de raad van de Gereformeerde Kerk te Middelburg met betrekking tot de honoraria, salarissen en pensioenen van hen, die aan de Theologische Hogeschool werkzaam zijn of zijn geweest, en behelzende het verzoek tot nadere instruering van de betreffende deputaten (Bijlage 2 sub V d);

zij is van oordeel

dat deputatencuratoren zich in de verslagperiode in vele belangrijke zaken op uitnemende wijze hebben gekweten van hun opdracht, waar nodig ook in nauwe samenwerking met de deputatenfinancieel, waardoor de arbeid van beide deputaatschappen dienstbaar mocht zijn aan de goede voortgang van het onderwijs aan de Theologische Hogeschool en tot zegen van de kerken;

zij besluit

- A.** 1. deputatencuratoren hartelijk dank te betuigen voor de omvangrijke en zegenrijke arbeid, in de verslagperiode verricht;
2. deputatenfinancieel eveneens hartelijk dank te betuigen voor hun aandeel in de uitvoering van de onder `kennis genomen 6.' genoemde opdracht;
- B.** deputatencuratoren te verzoeken deze synode te dienen met:
 1. een conceptbenoemingsbrief voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht aan de Theologische Hogeschool;
 2. een voorstel tot wijziging van de benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren aan de Theologische Hogeschool, nodig geworden door de aanvaarding van statuut en reglementen;
- C.** met betrekking tot de stichting `Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.)'
 1. in de Statuten van genoemde stichting, vastgesteld door de generale synode van Enschede 1955 (Acta, art. 248b), teneinde deze in overeenstemming te brengen met hetgeen door deze synode besloten is inzake statuut en reglementen, de volgende wijzigingen aan te brengen:
 - a. in art. 2 de zinsnede: `vastgesteld door de generale synode van de gereformeerde kerken in Nederland, gehouden te Enschede 1955' te veranderen in: `vastgesteld door de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te GroningenZuid 1978';
 - b.. in art. 3 de zinsnede: `het bepaalde in artikel 8c' te veranderen in: `het bepaalde in artikel 5, lid 3';
 - c. in art. 4 de zinsnede: `de handelingen, genoemd in artikel 7. lid k' te veranderen in: `de handelingen, genoemd in artikel 4, lid 1' en de woorden `artikel 7, lid 1' te veranderen in `artikel 4, lid 2';
 - d. in art. 6 de zinsnede: `als omschreven in artikel 1 1' te veranderen in `als omschreven in artikel 6';

2. het bestuur van genoemde stichting te e verzoeken de vastgestelde wijzigingen in de Statuten aan te brengen.

Artikel 61

Besluit inzake het beleid van depp.financieel over 1974/1976

De praeses stelt aan de orde de Jaarverslagen 1974, 1975 en 1976 van de deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool en het betreffende rapport van commissie II. Rapporteur is br. J. Siegers. Deze zaken vergen geen bespreking. Het voorstel van de commissie wordt met algemene stemmen aanvaard, terwijl de leden van de synode, die deputaatcurator of deputaatfinancieel zijn, buiten stemming blijven.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

- a. het voorstel van deputatencuratoren in hun Verslag 1975/1977, paragraaf 13, deputatenfinancieel te déchargeren en hun dank te betuigen voor het zorgvuldige en nauwgezette beheer van de gelden gedurende de jaren 1974, 1975 en 1976;
- b. de jaarverslagen 1974, 1975 en 1976 van de deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland;
- c. de accountantsrapporten over de jaren 1974, 1975 en 1976;

zij besluit

- a. deputatenfinancieel te déchargeren en hun dank te betuigen voor het accurate beheer van de gelden gedurende de jaren 1974, 1975 en 1976;
- b. gevolg gevende aan artikel 3, lid 2, onder f. van de instructie voor deputatenfinancieel als het daarin bedoelde accountantskantoor aan te wijzen het kantoor Van Dien en Co, Accountants, te Groningen;
- c. van deze besluiten mededeling te doen aan deputatencuratoren en deputatenfinancieel.

Artikel 62

De vergadering gaat in comitégeneraal ter behandeling van enige voorstellen van het moderamen.

Artikel 63

Besluit inzake de benoeming van wetenschappelijke medewerkers

De praeses stelt in openbare zitting namens het moderamen nog een aanvulling voor op het besluit van de synode, genoemd in artikel 58. De vergadering aanvaardt deze aanvulling.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van GroningenZuid 1978 heeft kennis genomen van een missive van deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool d.d. 7 april 1978 inzake de procedure met betrekking tot de benoeming van wetenschappelijke medewerkers;

zij constateert

1. dat deputatencuratoren in hun missive meedelen:
 - a. in overeenstemming met het gevoelen van de senaat in dezen van mening te zijn, dat zowel de aanbeveling als de benoeming van een wetenschappelijk medewerker aan de Theologische Hogeschool betrekking moet hebben op het tijdvak van één jaar, en dat dit mutatis mutandis ook van toepassing is op de houders van een onderwijsopdracht;
 - b. van gevoelen te zijn dat de synode, op aanbeveling van deputatencuratoren tot herbenoeming kan overgaan en wel voor het tijdvak in de aanbeveling genoemd;
 - c. van oordeel te zijn, dat de benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren' niet geschikt is om te worden gebruikt ingeval van benoeming van een wetenschappelijk medewerker of houder van een onderwijsopdracht;
 - d. gaarne bereid te zijn op verzoek van de generale synode haar te dienen metmeen concept benoemingsbrief voor deze docenten;
2. dat de nota personeelsbezetting Theologische Hogeschool, ingediend bij de generale synode van Hattem 1972/1973 ten aanzien van het tijdvak, waarop de benoeming van wetenschappelijke medewerkers betrekking heeft, spreekt van 'een tijdelijk dienstverband (tenminste 1 jaar, ten hoogste 3 jaren)' (Acta, bijlage 3);

zij overweegt

dat de 'benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren', vastgesteld door de generale synode van Hoogeveen (Acta, art. 66, bijlage 3b), welbewust is geënt op een in de kerken gebruikelijke redactie van de beroepsbrief voor dienaren des Woords;

zij is van oordeel

1. dat het wenselijk is dat wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht aan de Theologische Hogeschool benoemd worden voor het tijdvak van één jaar, met dien verstande dat het dienstverband verlengd kan worden uiterlijk tot de in dit verband van belang zijnde zitting van de e.k. generale synode;
2. dat herbenoeming kan plaatsvinden op aanbeveling van deputatencuratoren voor het tijdvak in deze aanbeveling genoemd;
3. dat het noodzakelijk is dat een benoemingsbrief voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht aan de Theologische Hogeschool wordt opgesteld, waarin de aan hen gegeven opdracht en de duur van het met hen aangegane dienstverband overeenkomstig het sub 1 en 2 vermelde duidelijk is gestipuleerd;

zij besluit

deputatencuratoren te verzoeken deze generale synode te dienen met een conceptbenoemingsbrief voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht aan de Theologische Hogeschool, waarin duidelijk is gestipuleerd hetgeen de synode in 'van oordeel 1.' heeft uitgesproken.

Artikel 64

De synode gaat vervolgens opnieuw in comitégeneraal.

Artikel 65

Omstreeks 19 uur heropent de praeses de vergadering. Hij laat zingen Psalm 89: 6 en 7.

Aanwezig zijn de presidentcurator, drs. D. Deddens en de curatoren ds. W. de Graaff en ds. T. J. Keegstra, alle hoogleraren behalve prof. J. Kamphuis als adviseurs, prof. drs. J. P. Lettinga en lector drs. J. A. Meijer. De praeses heet in het bijzonder welkom drs. en mevrouw Drost, de heer M. E. Hoekzema en drs. en mevrouw Veling.

Artikel 66

De praeses leest een telegram van de bondsdag van de Bond van mannenverenigingen op gereformeerde grondslag voor: 'we gedenken de arbeid van de synode 16181619, die pal stond voor het gereformeerde karakter der kerken; moge ook uw arbeid dienstbaar zijn aan dit fundament onzer kerken, om der waarheid wil die in ons blijft en met ons zal zijn, 2 Joh.: 2'.

Vervolgens leest de praeses in vertaling een gedeelte van een brief van het Fraternal Relations Committee of the Korea Presbyterian Church voor: 'wij zenden onze oprechte christelijke groeten aan synode, geopend sedert 10 april. Moge de Here de zittingen van de synode rijk zegenen'.

De vergadering neemt van deze zegenwensen met dankbaarheid kennis.

Artikel 67

De praeses memoreert in het kort wat de synode deze dag heeft besloten ten aanzien van de verlaging van de leeftijdsgrens voor emeritering van hoogleraren van 70 tot 65 jaar, en deelt mee dat de synode ingevolge een Beleidsnota een financieel beleid met betrekking tot de honorering van docenten en overig personeel van de Theologische Hogeschool voor jaren heeft vastgesteld. Ook deelt de praeses mee, dat een statuut voor de Theologische Hogeschool, een instructie voor deputatencuratoren, een instructie voor deputatenfinancieel en een reglement voor docenten werden vastgesteld.

De praeses spreekt een woord van bijzondere dank aan allen die aan dit alles hebben bijgedragen: deputatencuratoren, deputatenfinancieel, de 'commissie voor statuut en reglementen'. De praeses noemt in dit verband de naam van wijlen deputaatcurator ds. N. Bruin, die zich voor de arbeid rond statuut en reglementen zeer heeft ingezet.

De praeses wijst met dankbaarheid op de bijzondere zorg van deputatencuratoren, deputatenfinancieel en de bouwcommissie met betrekking tot de nieuwbouw van de bibliotheek en de renovatie van het gebouw van de Theologische Hogeschool en van het Linnenweversgilde.

Tenslotte dankt de praeses commissie **II** voor haar arbeid, die zij voortvarend en nauwgezet heeft verricht.

Artikel 68

Mededeling van benoemingen

De praeses doet thans mededeling van de benoemingen, die de synode in comitézitting heeft gedaan, door uit de betreffende besluiten een gedeelte voor te lezen. De synode benoemde drs. M. K. Drost, dienaar des Woords te GroningenWest, tot buitengewoon lector in de missiologie en drs. K. Veling te Hattem tot buitengewoon lector in de wijsbegeerte. Drs. M. te Velde, dienaar des Woords te Neede, werd herbenoemd als wetenschappelijk medewerker in de ecclesiologische vakken. De heer M. E. Hoekzema werd benoemd als houder van een onderwijsopdracht voor de diaconiologische vakken.

De praeses wenst de benoemden van harte geluk en bidt hun de kracht en de wijsheid van God toe in de arbeid, waartoe zij geroepen zijn. Deze dag is een verheugende dag voor onze Theologische Hogeschool en voor de kerken, die rondom de Hogeschool staan.

De presidentcurator zegt vervolgens namens deputatencuratoren en deputatenfinancieel hartelijk dank voor de vlotte afhandeling van de zaken, die deze deputaten aan de synode voorlegden.

Hij memoreert het aandeel van wijlen ds. N. Bruin in de voorarbeid en het omvangrijke werk, dat ds. G. Hagens als secretaris van deputatencuratoren heeft verricht. Tenslotte feliciteert de presidentcurator de benoemden en wenst hun toe, dat zij tot zegen van de Hogeschool mogen arbeiden.

Prof. dr. L. Doekes spreekt als rector van de Theologische Hogeschool.

Hij brengt de dankbaarheid van het corpus docentium tot uitdrukking. De synode heeft door haar besluiten krachtig meegewerkt aan de verjonging van de Hogeschool. Het is een bemoediging voor allen, die in Kampen doceren, te ervaren, dat de kerken zó zorgdragen voor haar Hogeschool.

Prof. drs. J. P. Lettinga richt nog enkele woorden tot de vergadering als lid van de 'commissie voor statuut en reglementen'. Hij betreurt het, dat de voorzitter van deze commissie prof T Kamphuis vandaag niet aanwezig kon zijn. Hij spreekt met erkentelijkheid over het werk van de deputatencuratoren prof. dr. A. J. Hendriks en mr. N. E. Nieboer in genoemde commissie. Tenslotte uit hij de wens, dat de synode zal besluiten tot de uitgave van een apart boekje met statuut, instructies en reglement.

Hierna voeren drs. K. Veling, drs. M. K. Drost en de heer M. E. Hoekzema nog kort het woord. Zij brengen de synode dank voor hun benoeming.

Artikel 69

Aan het eind van deze blijde dag laat ouderling J. Siegers Psalm 150: 1 en 2 zingen, leest vervolgens Psalm 150 en gaat dan voor in dankgebed.

DONDERDAG 27 APRIL

Artikel 70

De praeses laat zingen Gezang 28: 13, leest 1 Joh. 5: 11-12 en gaat voor in gebed.

Artikel 71

Nog ingekomen stuk

De praeses deelt mee dat nog een brief van generale deputaten ad art. 19 K.O. inzake het algemeen steunbeleid in het licht van de nieuwe wettelijke bepalingen is ingekomen. Deze brief wordt als aanvullend stuk in handen van commissie II gesteld.

Artikel 72

Nadat het verdere van deze dag besteed is aan commissiearbeid, verzorgt ds. B. van Zuijlekom de dagsluiting. Hij verzoekt te zingen Psalm 110: 13 en gaat daarna voor in gebed.

VRIJDAG 28 APRIL

Artikel 73

Gezongen wordt Psalm 16: 2, 3, 5. De praeses leest vervolgens 1 Joh. 5 : 13-21 en gaat voor in gebed.

Artikel 74

De praeses stelt enige ingekomen stukken aan de orde:

1. Twee brieven van H. J. R.S. te D. met betrekking tot het lidmaatschap van de kerk. Op voorstel van het moderamen besluit de synode deze brieven niet in behandeling te nemen, overeenkomstig art. 30

K.O.

2. Een brief van zr. H. W.B. te K. met betrekking tot het Apostolicum. Op voorstel van het moderamen besluit de synode deze brief niet in behandeling te nemen, overeenkomstig art. 30 K.O.
3. Brief van de Actie 'De bede weer terug in de Troonrede', die door de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid niet meer behandeld kon worden. Op voorstel van het moderamen wordt dit schrijven als een nietkerkelijke zaak terzijde gelegd.
4. Brief van het Christelijk Nationaal Vakverbond in verband met een actieweek tegen de apartheid in ZuidAfrika, die door de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid niet meer behandeld kon worden. Op voorstel van het moderamen wordt dit schrijven als een nietkerkelijke zaak terzijde gelegd.
5. Brief van de classis Schiedam van De Gereformeerde Kerken in Nederland (met bijlage) met de mededeling, dat een tweetal notulenboeken van genoemde classis sinds de generale synode van Kampen 1975 zijn zoekgeraakt. Op voorstel van het moderamen spreekt de synode uit: de synode heeft kennis genomen van de brief van de classis Schiedam en betreurt ten zeerste, dat de betreffende notulenboeken van genoemde classis zijn zoekgeraakt.

Artikel 75

Antwoord aan de Kerk te Drachten

De praeses stelt thans aan de orde een conceptantwoordbrief aan de raad van de Gereformeerde Kerk te Drachten, welke is opgesteld door het moderamen (zie Handelingen, artikel 3 E). Over dit concept wordt in twee ronden gesproken. Ds. A. P. van Dijk dient een amendement in, dat gesteund wordt uit de vergadering. Het amendement luidt:

'Mocht U door dit antwoord nog niet tevreden zijn gesteld,, dan adviseert de synode U, dat U U over deze zaak wendt tot het college van deputatencuratoren' (in te voegen vóór de slotzin).

Ook ds. P. Schelling dient een amendement in, dat uit de vergadering steun verkrijgt. Het luidt: 'Bovendien biedt de huidige opzet van de studie voor de studenten goede mogelijkheden, om op basis van deze introductie en oriëntatie zich verder in de richting van de missiologie te specialiseren' (in te voegen na regel 9 van onderen).

Het amendement van Dijk wordt verworpen met 2 stemmen voor, 1 onthouding, terwijl de overige leden tegen zijn.

Het amendement Schelling wordt verworpen met 7 stemmen voor, 2 onthoudingen, terwijl de overige leden tegen zijn.

Tenslotte wordt het concept van het moderamen aanvaard met 1 stem tegen en 1 onthouding. De leden van de synode, die deputaatcurator zijn, blijven buiten stemming.

De antwoordbrief van de synode luidt:

De generale synode van GroningenZuid 1978 nam met belangstelling kennis van uw brief d.d. 23 maart 1978, waarin u de wenselijkheid uitspreekt 'dat er meer aandacht geschonken wordt aan de missiologie in het kader van de wetenschappelijke opleiding van de a.s. dienaren des Woords aan de Theologische Hogeschool te Kampen' en waarin u de synode verzoekt 'bij de benoeming van een docent in de Zendingswetenschappen daarmee zo mogelijk rekening te houden of om de te benoemen deputatencuratoren te verzoeken deze zaak grondig te bezien'.

De synode heeft er begrip voor, dat de Missiologie u bijzonder ter harte gaat, mede omdat u als zendende kerk naar uw eigen woorden telkens geconfronteerd wordt met de vele vragen en problemen, die zich in het zendingswerk voordoen. De synode stemt u van harte toe, dat er behoorlijk aandacht moet worden geschonken aan de Missiologie in het kader van de wetenschappelijke opleiding van de a.s. dienaren des Woords aan de Theologische Hogeschool. Maar het is een duidelijke zaak, dat alle onderdelen van de wetenschappelijke opleiding aan onze Hogeschool recht hebben op een behoorlijke aandacht. De vraag, wat in dezen 'behoorlijk' is, is mee afhankelijk van het geheel van de te doceren vakken aan onze Hogeschool. Geheel voldoen aan uw wensen met betrekking tot het onderwijs in de Missiologie zou betekenen, dat óf de studieduur nog verder verlengd zou worden, óf indien dat (terecht) niet wenselijk geacht wordt dat zulks zou gaan ten koste van andere onderdelen in het geheel van het wetenschappelijk onderwijs.

Eén en ander afwegende besloot de synode dan ook in dezen te doen wat in haar vermogen is, hetgeen tevens inhoudt dat zij met uw wensen naar vermogen heeft gerekend. Zij volgde hierin het geargumenteerde voorstel van de deputatencuratoren en het advies van de senaat van de Theologische Hogeschool.

De leeropdracht, die de synode verstrekke aan drs. M. K. Drost, nl. introductie in de Godsdienstwetenschap en oriëntatie terzake van de grondslagen van de Missiologie, rechtvaardigt de verwachting, dat aan onze Hogeschool metterdaad behoorlijke aandacht wordt gegeven aan wat wij zouden willen noemen de

zendingstheorie, ofwel gereformeerde beginselen voor de zendingsarbeid. Voor dat deel zijn de kerken en namens haar is de synode dat, verantwoordelijk.

Inzoverre u als zendende kerk met tal van vragen en problemen geconfronteerd wordt met betrekking tot het eigenlijke zendingswerk, zijn er wellicht andere wegen en mogelijkheden om die vragen tot een verantwoorde oplossing te brengen, dan een uitbreiding van de leeropdracht voor de buitengewone lector in de Missiologie aan de Theologische Hogeschool in Kampen.

U de onmisbare zegen van de Here toewensend, ook ten aanzien van het gewichtige zendingswerk, verblijft etc.

Artikel 76

Telegram aan de Koningin

De synode machtigt het moderamen, om in de week van 1 mei a.s. een telegram van gelukwens en heilbede te verzenden aan hare Majesteit Koningin Juliana.

Artikel 77

De artt. 154 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 78

Nadat gezongen is Gezang 22: 1 en 5, gaat de synode in comitégeneraal.

Artikel 79

Nadat het comité is opgeheven, wordt de derde synodeweek besloten. De praeses wenst de broeders goede en gezegende dagen toe. Hierna laat de assessor Psalm 124: 13 zingen en gaat dan voor in dankgebed.

DINSDAG 9 MEI

Artikel 80

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Gezang 27: 4, 5, 6, leest 2 Joh. en gaat voor in gebed.

De assessor spreekt een woord van gelukwens tot de praeses, die op 3 mei zijn verjaardag mocht vieren. De praeses feliciteert br. H. de Bruine, die in de afgelopen week 65 jaar werd.

Artikel 81

Voor het eerst zijn aanwezig ouderling A. Huttenga als secundus van ouderling R. Venema en ds. J. J. Burger als secundus van ds. H. J. de Vries. Zij betuigen instemming met de belijdenis en belofte, zoals omschreven is in artikel 6 van deze Acta.

Artikel 82

Nog ingekomen stukken

De praeses deelt mee, dat de volgende stukken zijn ingekomen:

1. een telegram van de Nederlandse Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen, op hemelvaartsdag te Utrecht in bondsdag bijeen, waarin de synode Gods zegen over haar arbeid wordt toegewenst;
2. een brief van br. M. E. Hoekzema te Groningen, waarin deze medeelt zijn benoeming tot houder van een onderwijsopdracht in de didactische en leerpsychologische aspecten van de catechese te aanvaarden.

Van beide stukken wordt met dankbaarheid kennis genomen.

Artikel 83

Nadat het overige van de dag aan commissiearbeid is besteed, komt de synode te 19 uur plenair samen. De praeses laat zingen Psalm 2 : 4. Vervolgens heet hij br. J. van de Dijk welkom als deputaat voor de correspondentie met de Hoge Overheid.

Artikel 84

Aan de orde zijn het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid, het schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te EnschedeOost en van de raad van de Gereformeerde Kerk te EnschedeZuidwest d.d. 171'78, de brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te AssenNoord d.d. 203'78 en het betreffende rapport van commissie V. Rapporteur is ds. P. Deddens. De praeses leest een brief van de deputaat, ds. J. F. Heij, voor, waarin deze commentaar levert op het rapport van de commissie en nadere

informatie verstrekt.

In de bespreking worden enige amendementen op de voorstellen van de commissie ingediend en komt de suggestie naar voren, dat het wenselijk zou zijn de instructie voor deputaten aan te passen aan de huidige omstandigheden. Br. J. van de Dijk betuigt als deputaat zijn instemming met deze suggestie.

Verder onderstreept hij de noodzaak van continuïteit ook 'vat betreft de predikanten in het deputaatschap.

Het voorstel van de commissie met betrekking tot de brief van de kerken te Enschede-Oost en te EnschedeZuidwest wordt met algemene stemmen aanvaard.

Besluit inzake brief EnschedeOost; Enschede-Zuid-West

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van het schrijven van de kerken te Enschede-Oost en Enschede-Zuidwest d.d. 17-1-'78.

De synode *constateert*, dat deze kerken verzoeken de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid meer armslag en slagvaardigheid te geven en daarom hun instructie uit te breiden als volgt:

'deputaten hebben bevoegdheid in acute situaties waarin de kerk het Woord van God aan de Overheid heeft te bedienen, zich namens de Gereformeerde Kerk en in Nederland tot de betrokken Overheidsinstanties te wenden om hun de eis van Gods Woord voor te houden.

Van deze bevoegdheid maken deputaten gebruik, wanneer één of meer kerken daarom verzoeken en dit verzoek naar het oordeel van deputaten op een acute situatie betrekking heeft.'

De synode *constateert verder*, dat deze kerken erop wijzen, dat het voor haar een omslachtige en tijdrovende zaak is gebleken, de zusterkerken om haar instemming te verzoeken met een adres aan de Volksvertegenwoordiging.

De synode *overweegt*

1. dat het bedienen van het Woord van God een ambtelijke opdracht is, toevertrouwd aan de zelfstandige plaatselijke kerken;
2. dat het zich richten tot de Overheid in acute situaties om het Woord van God aan Haar te bedienen, tot de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken behoort.

De synode *besluit* op grond van deze overwegingen aan het verzoek van genoemde kerken niet te voldoen, en geeft daarvan kennis aan

1. de raad van de Gereformeerde Kerk te EnschedeOost;
2. de raad van de Gereformeerde Kerk te EnschedeZuidwest.

Besluit inzake eerste verzoek Assen-Noord

Het voorstel van de commissie met betrekking tot het eerste verzoek van de Gereformeerde Kerk te AssenNoord wordt vervolgens aanvaard met 1 stem tegen.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode nam kennis van een verzoek van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord

1. om uit te spreken, dat de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/73, 'door over te gaan tot eigenmachtige verandering van de naam van een kerk, hun opdracht zijn te buiten gegaan';
2. om 'te besluiten, aan nieuw te benoemen deputaten ad hoc op te dragen, deze naamgeving ten overstaan van de Hoge Overheid te corrigeren'.

De synode *constateert*

1. dat bedoelde deputaten o.m. tot opdracht hadden 'de respectieve classes te verzoeken om een opgave van de in haar vertegenwoordigde kerken en de aldus verkregen lijst van De Gereformeerde Kerken in Nederland op te zenden aan de Hoge Overheid' (Acta generale synode van Hattem 1972/73 art. 72 IV4b);
2. dat bedoelde deputaten rapporteerden terwille van de uniformiteit in de naamgeving der kerken de naam van sommige kerken zelf te hebben vastgesteld (Acta generale synode van Kampen 1975 bijlage 20 pag. 488);
3. dat uit nadere informatie van de huidige deputaten blijkt,

- a. dat sommige classes op het verzoek van de deputaten in het geheel niet of met een kennelijk onjuiste opgave reageerden;
 - b. dat deputaten van oordeel waren bij de uniformering van de naamgeving te handelen overeenkomstig de regel van de generale synode van Amsterdam 1892, dat de naam van elke kerk zou zijn. 'Gereformeerde Kerk te ...'(Acta art. 21);
 - c. dat de deputaten aan de betreffende classes achteraf bericht zonden ten aanzien van de namen op de lijst waarop zij van geen enkele classis bezwaar ontvingen;
4. dat de Gereformeerde Kerk te AssenNoord haar bezwaar tegen de handelwijze van de toenmalige deputaten argumenteert met verwijzing naar hun instructie die bepaalt, dat deputaten de naam van een kerk die deze zelf aan de Hoge Overheid opgeeft, 'vanwege de gezamenlijke kerken bij Haar (hebben) te bevestigen' (Acta generale synode van Dordrecht 1893 art. 138 sub 2).

De synode overweegt

1. dat de instructie van de deputaten ad hoc om slechts door de kerken zelf opgegeven namen bij de Hoge Overheid te bevestigen ook geldt, wanneer zij een volledige lijst aan haar doen toekomen;
2. dat de deputaten ad hoc bij een kennelijk onjuiste opgave door sommige classes bevoegd mogen worden geacht tot een zelfstandig initiatief inzake de uniformering van de naamgeving, mits deze in overeenstemming is met de regel van de generale synode van Amsterdam 1892;
3. dat de deputaten achteraf de goedkeuring van de classes hebben verkregen.

De synode is van oordeel

dat de handelwijze van de deputaten ad hoc, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/73 niet eigenmachtig en onrechtmatig kan worden genoemd.

Zij *besluit* aan het eerste verzoek van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord niet te voldoen.

Besluit inzake tweede verzoek Assen-Noord

Hierna komt het voorstel van commissie V met betrekking tot het tweede verzoek van de Gereformeerde Kerk te Assen -Noord in stemming. Het wordt 'aangenomen met meerderheid van stemmen. Het besluit van de synode luidt:

De generale synode constateert

1. dat de Gereformeerde Kerk te AssenNoord de regel van de generale synode van Amsterdam 1892 zó leest, dat, indien in een plaats meer dan één Gereformeerde Kerk bestaat, deze kerken moeten worden aangeduid als bijvoorbeeld 'Gereformeerde Kerk te A.Noord';
2. dat de deputaten in een dergelijk geval wensten te spreken van 'Gereformeerde Kerk van A.Noord te A.';
3. dat de deputaten voor hun lezing van de regel van de generale synode van Amsterdam 1892 als argument aanvoerden, dat er burgerlijk geen plaats 'A.Noord' bestaat.

De synode overweegt

1. dat door de deputaten niet is aangetoond, dat er enige noodzaak bestaat om de naamgeving van een kerk zó strikt te koppelen aan de burgerlijke plaatsaanduiding als door hen wordt voorgestaan;
2. dat de naamgeving van de kerken bij doorvoering van de door deputaten gevolgde gedragslijn onnodig gecompliceerd wordt;
3. dat ook de generale synode van Amsterdam 1892 meerdere gereformeerde kerken in één plaats kende, die door haar eenvoudig werden aangeduid als 'Gereformeerde Kerk te . . . A, resp B, resp C.'

De synode is van oordeel

dat de omstreden naamgevingen, zoals door de deputaten aan de Hoge Overheid opgegeven, minder juist moeten worden geacht

De synode besluit

aan nieuw te benoemen deputaten op te dragen deze naamgevingen in overleg met de betrokken kerken en classes ten overstaan van de Hoge Overheid te corrigeren overeenkomstig het door de generale synode van Amsterdam 1892 bepaalde.

De generale synode *geeft* van bovenstaande besluiten *kennis* aan

1. de Gereformeerde Kerk te AssenNoord;
2. nieuw te benoemen deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid.

Besluit inzake arbeid deputaten

Dan komt het voorstel van commissie **V** met betrekking tot de arbeid van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid in stemming. Het wordt met algemene stemmen aanvaard.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode nam kennis

van het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid, benoemd door de generale synode van Kampen 1975 (Bijlage 2 sub VII a 1).

De synode is *van oordeel*

1. dat deze deputaten de hun verstrekte opdracht naar behoren hebben uitgevoerd;
2. dat de gebleken inconsequentie in het al of niet beantwoorden van bij deputaten ingekomen stukken een nadere uitwerking van hun instructie wenselijk maakt.

Zij besluit

1. genoemde deputaten te dechargeren onder dank voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten ad hoc te benoemen met de opdracht
 - a. na te komen hetgeen bepaald is door de generale synode van Dordrecht 1893, Acta art. 138, van Groningen 1899, Acta art. 38 onder B, van Amsterdam 1908, Acta art. 52 onder c en van AmersfoortWest 1967, Acta art. 245, uitspraak 2a;
 - b. hun instructie aldus te verstaan:
 1. in het algemeen dient de ontvangst van hun toegezonden stukken aan de afzender(s) te worden bevestigd;
 2. ingeval deputaten menen, dat bepaalde hun niet regarderende stukken van betekenis kunnen zijn voor de kerken of voor een ander generaal deputaatschap, dienen zij de afzender(s) daarheen te verwijzen.
 - c. de diverse onderdelen van hun opdracht samen te vatten in een aan de huidige omstandigheden aangepaste instructie en deze als ontwerp aan de eerstkomende generale synode aan te bieden;
 - d. de door deputaten ad hoc, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/73, doorgevoerde uniformering in de naamgeving van de kerken te corrigeren ten overstaan van de Hoge Overheid, voorzover dat op grond van het hiervoor genomen besluit noodzakelijk is; zulks in overleg met de betrokken kerken en classes;
 - e. diligent te zijn inzake het gebruik van de naam der kerken bij de aanstaande volkstelling;
 - f. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode;
 - g. hun rapport alsmede de te ontwerpen instructie drie maanden vóór de aanvang van de eerstkomende generale synode aan de kerken toe te zenden.
3. van dit besluit kennis te geven aan
 - a. de deputaten ad hoc, benoemd door de generale synode van Kampen 1975;
 - b. de nieuw te benoemen deputaten.

Tenslotte besluit de synode op voorstel van commissie **V**, het rapport van deputaten niet als bijlage op te doen nemen bij de Acta, en de verschillende onderdelen van de instructie aan nieuwe deputaten bij hun benoeming toe te zenden.

De praeses dankt commissie **V** voor haar arbeid en br. Van de Dijk voor zijn aanwezigheid.

Artikel 85

Besluit inzake art. 66 K.O.

De praeses stelt aan de orde het schrijven van de classis 'sGravenhage d.d. 3 maart 1978 en het betreffende voorstel van commissie **II**. Rapporteur is ouderling H. Feenstra. Na een kleine aanvulling wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van GroningenZuid 1978

heeft kennis genomen van een schrijven d.d. 3 maart 1978 van de classis 'sGravenhage, aangewezen door de generale synode van Kampen 1975 voor het eventueel uitschrijven van bededagen overeenkomstig artikel 66 K.O.;

zij constateert

dat `sedert de laatst gehouden Generale Synode van Kampen 1975' door de classis 'sGravenhage geen verzoek uit één van de kerken werd ontvangen om een bededag uit te schrijven als bedoeld in artikel 66 K.O. en dat de classis 'sGravenhage zelf ook geen reden heeft gezien zulk een bededag uit te schrijven;

zij besluit:

1. het schrijven van de classis 'sGravenhage als kennisgeving aan te nemen en het handelen van de classis in dezen goed te keuren;
2. de classis 'sGravenhage opnieuw aan te wijzen als gedeputeerde voor het uitschrijven van een eventuele bededag naar artikel 66 K.O.

Artikel 86

Ouderling J. Groen verzorgt de dagsluiting. Hij laat zingen Psalm 27 :1 en 3, en gaat dan voor in gebed.

WOENSDAG 10 MEI

Artikel 87

De praeses laat zingen Psalm 85 : 1 en 2, leest 3 Joh. en gaat voor in gebed. Vervolgens feliciteert hij ds. G. Zomer hartelijk met zijn verjaardag.

Artikel 88

Welkom ds. M. D. Han

Nadat enige tijd besteed is aan arbeid in commissoriaal verband, komt de synode te 11 uur weer plenair bijeen. De praeses verzoekt te zingen Psalm 87 : 15.

Hierna heet hij hartelijk welkom ds. M. D. Han, presidentcurator van The Korea Theological Church and Seminary, die door The Korean Presbyterian Church als afgevaardigde naar de generale synode van GroningenZuid 1978 is gezonden. Ook heet hij welkom ds. E. N. Pyun en br. B. M. Lee. Ds. O. J. Douma is aanwezig als deputaat voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Artikel 89

Toespraken van praeses en ds. M. D. Han

De praeses spreekt ds. M. D. Han als volgt toe:

Ds. Han!

De synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland begroet U als afgezant van de Presbyterian Church of Korea. Wij zien in U de vertegenwoordiger van onze zusterkerken in Korea. Wij zijn nog altijd de Here dankbaar, dat Hij U tot ons heeft gebracht en dat Hij ons tot U gebracht heeft.

Wij hebben elkaar gevonden op Gods tijd. Wij hebben in Uw ontdekt kerken ontdekt van Jezus Christus en liet werk van de Geest van Christus. U hebt in de Gereformeerde Kerken in Nederland het werk van Jezus Christus mogen ontdekken, het vergaderwerk van Christus is een werk op het niveau van de wereld.

Wij mogen over enkele dagen gezamenlijk het Pinksterfeest vieren: de Geest van Christus, onze verhoogde Heer en Koning, is uitgestort op alle vlees, dat zich voor Hem buigt en Hem erkent als Heer en Christus. Wij mogen U ook begroeten als gezant uit een land, dat nog voortdurend leeft onder de dreiging van het wereldcommunisme, met alle verschrikkelijke gevolgen daarvan. Wij danken onze God, dat Hij U en ons tot hiertoe geeft de vrijheid om Zijn Naam te belijden, Zijn Woord te prediken en Zijn werk te doen. En wij bidden God, dat Hij U en ons mag bewaren bij die vrijheid. Bovenal bidden wij, dat Hij U en ons wil bewaren bij de zuivere prediking van het evangelie en het geloof in Christus, die Zijn kerk voltooit en Zijn kerk in stand houdt.

Geve de Here, dat U, ds. Han, in deze weken de christelijke gemeenschap met onze kerken moogt ervaren.

Vervolgens spreekt ds. M. D. Han de vergadering in het Koreaans toe. Br. B. M. Lee vertaalt zijn toespraak in het Nederlands:

Praeses, broeders, leden van de synode!

Het is mij een grote eer U te mogen groeten. Hartelijk dank ook voor het nuttige woord van T Tm praeses. Het is voor mij een grote eer, dat ik uitgenodigd ben om aan deze synode van onze zusterkerken deel te nemen en dat ik de dankbaarheid van onze kerken aan U mag tonen en haar groeten aan U mag overbrengen. In deze tijd, waarin in de hele wereld vele theologische scholen langzamerhand vrijzinnig worden, is het geweldig dat onze zusterkerken in Nederland de goede gereformeerde leer blijven vasthouden. Uw kerken verdienen het zelfs, om door ons genoemd te worden de 'moederkerk' van alle gereformeerde kerken in de wereld. De lijn van het goede gereformeerde geloof loopt vanaf de apostel Paulus via Augustinus, Calvijn, Kuyper, Bavinck, Schilder tot nu. Wat prachtig is het, dat wij als Koreanen aan deze historische lijn van het gereformeerde geloof mogen deelnemen. Is het niet Gods zegen, dat U als Nederlanders en wij als Koreanen, dus wij allen samen, in deze tijd van afval mogen leven? Ons leven in deze tijd heeft veel betekenis, omdat wij een vaste opdracht hebben de gereformeerde kerken te blijven bouwen, alléén sola fide, sola gratia en sola scriptura. Ik ben er vast van overtuigd, dat de hoop van deze afvallige wereld in het gereformeerde geloof en in de gereformeerde kerken ligt. Het was de apostolische kerk, die de wereld van de oude tijd gered heeft. Het was de kerk van de Reformatie, die de wereld van de Middeleeuwen gered heeft. Het is de gereformeerde kerk met de geest van de Reformatie, die de enige weg mag vinden voor de wereld van deze tijd.

U hebt als erfenis van Uw voorvaders een geweldig mooie gereformeerde theologie en geloof ontvangen. U bent zeer rijk. Mag ik zeggen, dat U daarom enigszins verplicht bent, om deze geestelijke rijkdom met veel anderen in de wereld te delen? Mag ik U verzoeken, dit niet alleen in Uw bezit te houden, zodat Uw theologie des te meer, om zo te zeggen, een wereldtheologie wordt? Ben ik verkeerd, wanneer ik zeg, dat Uw geestelijke rijkdom daardoor te meer verrijkt wordt en tegelijk vele anderen in de rest van de wereld in de gereformeerde leer zullen groeien? Uw zusterkerken in Korea hebben veel liefde van U en financieel en geestelijk ontvangen. Mag ik U nog eenmaal eraan herinneren, dat wij prof. Doekes, prof. Kamphuis, prof. Van Bruggen en ds. Van Gorp in ons midden hebben gehad. Zij hebben zelfs in korte tijd veel indruk op ons gemaakt. U hebt ook verscheidene malen onze Koreaanse studenten ontvangen en hen geestelijk en wetenschappelijk goed opgevoed.

Ik dank U daarvoor hartelijk. U hebt ook voor ons schoolgebouw en slaapgelegenheid het bedrag van \$ 33.208,37 ons aangeboden. Docenten en studenten zijn erg gelukkig met die gebouwen. Het maandelijkse bedrag van \$ 1.150,00 is altijd zo nuttig voor de school. Wij zijn erg dankbaar voor alles wat U voor ons gedaan hebt. Ik kan U laten weten, dat wij hard bezig zijn met het opbouwen van de gereformeerde kerk en geloof in ons land.

U hebt door veel te doen ons daarin bemoedigd.

Tenslotte wil ik Uw aandacht vragen door dit zo te zeggen: IJ in het Westen en wij in het Oosten zullen samen moeten blijven werken om de gereformeerde kerken op te bouwen in deze moeilijke tijd. Ik hoop dat onze Here U altijd zegen in alles wat U doet, ook in Uw synodewerk. Ik dank U.

Artikel 90

Nadat de praeses Gezang 27 : 2 heeft laten zingen, zet de synode haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 91

De synode komt weer bijeen in plenaire zitting. Nadat gezongen is Psalm 66 : 3 en 4, gaat de vergadering in comitégeneraal.

Artikel 92

De synode heeft het verdere van de avond besteed aan commissiearbeid. Ds. H. D. van Herksen verzorgt de dagsluiting. Hij laat zingen Gezang 23 : 13 en gaat dan voor in gebed.

DONDERDAG 11 MEI

Artikel 93

De praeses verzoekt te zingen Psalm 110 : 2 en 3, leest 2 Tim. 2 : 113 en gaat voor in gebed. Hij heet ds. D. van Houdt en ds. W. G. Raven welkom als deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen.

Artikel 94

Aan de orde zijn het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen en het betreffende rapport van commissie I. Rapporteurs zijn de brs. J. Boeije en A. van Pijkeren. De deputaten geven nog enige toelichting en spreken hun bezorgdheid uit met betrekking tot het tekort aan legerpredikanten uit de kerken en de geringe deelname van de militairen aan de vormingscursussen te Beukbergen. Nadat rapporteur br. Boeije en commissievoorzitter ds. H. D. van Herksen op de gemaakte opmerkingen zijn ingegaan en enkele correcties op het commissievoorstel zijn aangebracht, wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard.

Besluit inzake geestelijke verzorging militairen

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van

1. het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen, benoemd door de generale synode van Kampen 1975;
2. de financiële verantwoording van de penningmeester van deputaten.

Zij is van oordeel

dat de deputaten de hun door de generale synode van Kampen 1975 gegeven opdracht trouw en ijverig hebben uitgevoerd.

Zij besluit:

1. a. de deputaten dank te zeggen voor de door hen verrichte arbeid;
b. goedkeuring te verlenen aan hun beleid ten aanzien van het beleggen van cursussen op Beukbergen en het leggen van contacten daarvoor met het G.V.I. en het G.M.V.;
2. a. opnieuw deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van militairen met als opdracht uit te voeren hetgeen bepaald is door de generale synode van Hattem 1972/1973, Acta art. 78 A.V.2, met nadrukkelijke verwijzing naar het 'voorts van oordeel' bij het besluit van de generale synode van Hoogeveen 1969/1970, Acta art. 332, onder 5a t/m g, en met bijzondere aandacht voor het onder f vermelde;
b. zolang de mogelijkheid daartoe geboden wordt, in 'Beukbergen' cursussen voor gereformeerde militairen te organiseren onder leiding van gereformeerde legerpredikanten en al het nodige daartoe te verrichten eventueel in samenwerking met het G.V.I., de C.C.G.G. en de sectie militairen van het G.M.V.;
3. de besluiten van de generale synode van Hattem 1972/1973. Acta art. 78 V 3 en 4 over te nemen, met dien verstande, dat nu f 4.000, aan deputaten ter beschikking zal worden gesteld, waarvan zij verantwoording zullen afleggen aan de volgende synode;
4. de penningmeester van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen, br. Joh. Flink te 'sGravenhage, van zijn beheer te déchargeren onder dankzegging voor zijn arbeid;
5. hiervan kennis te geven aan:
 - a. deputaten benoemd door de generale synode van Kampen 1975;
 - b. de te benoemen deputaten;
 - c. de C.C.G.G.;
 - d. het G.V.I. en
 - e. de sectie militairen van het G.M.V.

De praeses dankt de rapporteurs voor hun arbeid en de deputaten voor hun aanwezigheid.

Artikel 95

De praeses stelt vervolgens aan de orde een brief van de particuliere synode van Overijssel d.d. 16 maart 1978 met betrekking tot 'de vraag hoe, gedurende de tijd waarin hij geen traktement ontvangt, de financiële regeling zal zijn voor een predikant, die uit een andere kerkelijke gemeenteschap tot De Gereformeerde Kerken overkomt en begeert beroepbaar te worden gesteld', en het betreffende voorstel van commissie V. De rapporteur, br. J. Sikkema, deelt mee, dat naar het oordeel van de commissie de onderhavige zaak nauwelijks de artt. 11 en 13 K.O. raakt. Men kan beter spreken over de financiële verzorging van uit andere kerkgenootschappen overgekomen predikanten. De commissie stelt voor om overeenkomstig art. 30 K.O. 2e lid aan het verzoek van de particuliere synode om een generaalsynodale uitspraak in dezen niet te voldoen.

Dr. K. Deddens dient in de bespreking een tegenvoorstel in, aldus luidend:

`De synode *overweegt* dat de particuliere synode van Overijssel terecht deze zaak aan de generale synode van GroningenZuid 1978 heeft voorgelegd als een zaak van de kerken in het gemeen. De synode *besluit* aan het verzoek van de particuliere synode van Overijssel te voldoen en de onderhavige uitspraak tot de hare te maken'. Dit tegenvoorstel ontvangt steun uit de vergadering. Op verzoek van de voorzitter van de commissie, ds. P. Schelling, wordt de bespreking opgeschort voor nader beraad van de commissie. Het rapport, dat over deze materie diende op de classis Kampen, zal de leden van de synode worden uitgereikt.

Artikel 96

Nadat de synode de middag besteed heeft aan arbeid in commissoriaal verband, komt ze te 20 uur weer plenair bijeen.

De praeses laat zingen Psalm 126 : 2 en 3.

Artikel 97

De voorzitter van commissie V deelt de wijzigingen mee, die de commissie in haar voorstel met betrekking tot het verzoek van de particuliere synode van Overijssel heeft aangebracht. De commissie stelt thans slechts één overweging voor, waarom de generale synode aan het verzoek van de particuliere synode niet moet voldoen: `dat door de particuliere synode geen redenen zijn aangevoerd, waarom de generale synode over deze materie een uitspraak zou moeten doen'. enige amendementen, die op het tegenvoorstel van dr. K. Deddens worden ingediend, worden door de voorsteller overgenomen. Hierna brengt de praeses eerst het voorstel van de commissie in stemming. Het wordt verworpen met 15 stemmen voor, 16 tenen, terwijl de afgevaardigden uit Overijssel buiten stemming blijven. Vervolgens wordt het tegenvoorstel aangenomen met 15 stemmen voor, 12 tegen en 4 onthoudingen. Ook nu blijven de afgevaardigden uit Overijssel buiten stemming.

Besluit inzake verzoek Part,Synode Overijssel

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode *nam kennis* van een brief van de particuliere synode van Overijssel d.d. 16 maart 1978 (Bijlage 2 sub II c) betreffende `de vraag hoe, gedurende de tijd waarin hij geen traktement ontvangt, de financiële regeling zal zijn voor een predikant, die uit een andere kerkelijke gemeenschap tot De Gereformeerde Kerken overkomt en begeert beroepbaar te worden gesteld'.

De synode *constateert*

1. dat genoemde particuliere synode als haar oordeel uitsprekt, `dat in een dergelijk geval de regeling van zijn verzorging allereerst ter hand dient genomen te worden door de kerk onder welke zijn woonplaats ressorteert; na eventuele beroepbaarstelling door een classis van het ressort waartoe deze kerk behoort, zullen de kerken van die classis de kosten van zijn verzorging op zich nemen, eventueel (op verzoek van genoemde kerk) met terugwerkende kracht; de classis kan zich zo nodig om hulp wenden tot een Particuliere Synode van het ressort waartoe zij behoort. De classis zal de verzorging elk jaar bezien tegelijk met de verlenging van de beroepbaarstelling.';
2. dat de particuliere synode de generale synode verzoekt deze uitspraak tot de hare te maken.

De synode *overweegt*

1. dat door de particuliere synode geen redenen zijn aangevoerd, waarom de generale synode over deze materie een uitspraak zou moeten doen;
2. dat desondanks een generaalsynodale uitspraak in dezen wenselijk moet worden geacht met het oog op eventuele onzekerheid bij betrokken predikanten en kerkeraden.

De synode *spreekt uit*

de kerken aan te bevelen, in gevallen als bovengenoemd te handelen overeenkomstig het oordeel van de particuliere synode van Overijssel;

en *besluit*

van deze uitspraak kennis te geven aan de eerstkomende particuliere synode van Overijssel.

Artikel 98

De praeses stelt aan de orde een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te AssenNoord inzake de regels voor de evangelisatiearbeid, vastgesteld door de generale synode van Kampen 1975 (Acta art). 335 V1), een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Dalfsen inzake dezelfde materie, en het betreffende rapport van commissie **III**. Rapporteur is br. J. A. Burger, Vanuit de vergadering worden enige wijzigingen op de conceptbesluittekst voorgesteld. Op verzoek van de commissie wordt de bespreking opgeschort voor nader commissieberaad.

Artikel 99

De praeses deelt het besluit mee, dat de synode in besloten zitting nam: de synode besloot de uitgave van de Acta en de Handelingen toe te vertrouwen aan B.V. Drukkerij v/h H. P. Vijfbrief te Haarlem.

Artikel 100

De dagsluiting wordt verzorgd door ouderling J. Sikkema. Hij verzoekt te zingen Gezang 9 : 4, 5 en gaat dan voor in gebed.

VRIJDAG 12 MEI

Artikel 101

De praeses laat zingen Gezang 24 : 2, leest Joh. 16 : 515 en gaat voor in gebed. Vervolgens wenst hij br. C. K. Herrebout van harte geluk met zijn veertigjarig huwelijk.

Artikel 102

Aan de orde zijn de brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede d.d. 8 april 1978, waarin gedeeltelijk revisie wordt gevraagd van de besluiten van de generale synode van Hattem 1972/1973, vermeld in art. 170 van de Acta, en het betreffende voorstel van het moderamen. Vanuit de vergadering worden enige wijzigingen op de conceptbesluittekst voorgesteld. Nadat het moderamen zich hierover beraden heeft, leest de rapporteur, dr. K. Deddens, het gewijzigde voorstel van het moderamen voor. Op dit gewijzigde voorstel dient ds. H. D. van Herksen een amendement in, dat met meerderheid van stemmen wordt aangenomen. Vervolgens wordt het voorstel van het moderamen aanvaard met 17 stemmen voor. 15 tegen en 3 onthoudingen. Drs. M. te Velde bleef bij deze zaak buiten stemming.

Besluit inzake revisieverzoek Neede

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van

een brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede, d.d. 8 april 1978, waarin gedeeltelijke revisie wordt gevraagd van de besluiten van de generale synode van Hattem 1972/73, vermeld in art. 170 van de Acta.

Genoemde raad wil hetzij door deputatencuratoren, hetzij door een bijzonder deputaatschap laten onderzoeken, of en zo ja, op welke wijze een betere aansluiting kan worden tot stand gebracht tussen de opleiding tot de dienst des Woords aan de Theologische Hogeschool en de concrete vervulling van het ambt van herder en leraar in één van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

De synode constateert

dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede zelf spreekt van een gedeeltelijke revisie van de desbetreffende besluiten van de generale synode van Hattem 1972/73.

De synode *overweegt*

1. dat alleen de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede met dit verzoek tot de generale synode gekomen is, en wel op zodanig tijdstip, dat andere kerken hiervan niet meer kennis konden nemen;
2. dat genoemde raad met dit revisieverzoek niet de kerkelijke weg gevolgd heeft van de meerdere vergaderingen, doch zich rechtstreeks tot deze generale synode heeft gewend;
3. dat reeds op grond van deze beide overwegingen dit revisieverzoek af te wijzen zou zijn.

De synode *overweegt voorts*

dat genoemde raad geen nieuwe argumentatie aanvoert om terug te komen op de afwijzing van liet ter synode van Hattem 1972/73 ingediende tegenvoorstel. Acta art. 170, dat voor een deel van gelijke strekking is als het thans door de raad te Neede ingediende voorstel.

De synode is *van oordeel*

dat zij aan het onderhavige verzoek van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede niet kan voldoen.

De synode *besluit* hiervan kennis te geven aan de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede.

Artikel 103

De artt. 55-79 van de Acta worden vastgesteld. In comitégeneraal de artt. 1-5 van de Handelingen.

Artikel 104

Na de middagpauze wordt de bespreking van de zaak, genoemd in artikel 98, voortgezet. Commissie **III** legt een gewijzigd voorstel aan de vergadering voor. Een amendement van ds. Tj. Boersma, dat beoogt 'zij overweegt A' te doen vervallen, wordt verworpen. Hierna wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard.

Besluit inzake Assen-Noord en Dalfsen betreffende evangelisatie

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

- A.** een schrijven van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord inzake de regels voor de evangelisatiearbeid, vastgesteld door de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 335 VI);
- B.** een schrijven van de Gereformeerde Kerk te Dalfsen inzake dezelfde materie.

Zij constateert

- A.** dat de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord vraagt:
 - 1. met betrekking tot punt 4 van deze regels duidelijker te formuleren wat onder 'publieke evangelisatieactiviteiten' wordt verstaan en hoe het overleg tussen de kerkeraad en de evangelisatiecommissie moet plaats vinden;
 - 2. punt 6 van deze regels zodanig te wijzigen of aan te vullen, dat waarborgen worden geschapen met betrekking tot liet kerkelijke en confessionele karakter van regionale of landelijke verenigingen en dat duidelijker wordt aangegeven onder verantwoordelijkheid van welke kerkeraad de activiteiten van deze regionale of landelijke verenigingen vallen;
- B.** dat de Gereformeerde Kerk te Dalfsen:
 - 1. de suggestie doet punt 6 van de bovengenoemde regels van Kampen 1975 te vervangen door punt 6 uit het commissierapport dienaangaande (vermeld op pag. 337 van de Acta Kampen 1975), luidende: 'ten aanzien van regionaal of landelijk georganiseerde activiteiten waarvan de voorbereiding en de opzet zich veelszins onttrekken aan het toezicht van de plaatselijke kerk, dienen binnen het verband der kerken waarborgen te worden geschapen met betrekking tot het kerkelijke en confessionele karakter van dergelijke activiteiten';
 - 2. verzoekt een deputaatschap te benoemen om deze waarborgen te realiseren.

Zij overweegt

- A.** dat het tot de taak van de ambtsdragers behoort de gemeenteleden toe te rusten tot deze arbeid alsmede te waken voor het kerkelijke en confessionele karakter van de evangelisatieactiviteiten, zoals ook de generale Synode van Kampen 1975 overwoog (Acta art. 335 III 2);
- B.** dat richtlijn 4 van Kampen 1975 niet nader omschrijft wat onder publieke evangelisatieactiviteiten moet worden verstaan en hoe het overleg met en de toestemming van de kerkeraad moet worden geregeld, maar dat liet in de vrijheid van elke kerkeraad kan worden gelaten, naar de hem geschonken wijsheid en de plaatselijke omstandigheden, de gemeente voor het vervullen van haar roeping tot evangelisatie toe te rusten en te instrueren (zie ook richtlijnen Kampen, 2 en 3);
- C.** dat, aangezien blijkens richtlijn 6 van Kampen 1975 evangelisatieactiviteiten van regionale of landelijke verenigingen niet mogen plaats vinden zonder overleg met en toestemming van de kerkeraad der gemeente in welker ressort deze activiteiten worden ondernomen, deze kerkeraad, indien hij gegronde

redenen tot klagen mocht hebben zich kan wenden tot het bestuur van de betrokken regionale of landelijke vereniging en, indien hij geen voldoening krijgt toestemming tot verdere activiteiten in zijn ressort kan weigeren.

Zij is van oordeel:

dat er, gelet op het bovenstaande, geen redenen zijn de door Kampen 1975 gegeven richtlijnen te wijzigen of uit te breiden.

Zij besluit:

A. niet in te gaan op de verzoeken en de suggestie, vermeld onder `zij constateert **A** en **B**';

B. hiervan mededeling te doen aan de Gereformeerde Kerken te AssenNoord en te Dalfsen.

Artikel 105

Nadat de synode nog korte tijd commissoriaal haar arbeid heeft verricht, verzorgt de assessor de sluiting van de vierde synodeweek. Hij verzoekt te zingen Psalm 138 : 14 en gaat dan voor in gebed.

DINSDAG 16 MEI

Artikel 106

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Psalm 119 : 2527, leest Psalm 119 : 981 12 en gaat voor in gebed.

Artikel 107

Ds. M. J. C. Blok is als secundus van ds. J. Kruidhof voor het eerst ter vergadering. Hij betuigt zijn instemming met de belijdenis en belofte, zoals omschreven is in artikel 6 van deze Acta.

Artikel 108

De praeses doet voorlezing van een telegram van de Bond van Gereformeerde Meisjesverenigingen in Nederland: `de Bond groet vanuit zijn jaarlijkse bondsdag de leden van de generale synode. Moge de Here u door zijn Heilige Geest leiden, zodat de te nemen besluiten naar de Schrift en zo tot zegen van de kerken zullen zijn'. Hiervan wordt met dankbaarheid door de synode kennis genomen.

Artikel 109

De praeses stelt aan de orde een brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Goes d d. 24 augustus 1977. een brief van de classis Zutphen d.d. 24 november 1977, welke beide betrekking hebben op het toestaan aan studenten van de Theologische Hogeschool te Kampen voor te gaan in de samenkomsten der gemeente voor het spreken van een stichtelijk woord, en het betreffende rapport van commissie V. Rapporteur is hr. S. J. Mullender. In de bespreking wordt door dr. A. N. Hendriks een tegenvoorstel ingediend, dat beoogt tot een generaalsynodale regeling te komen voor het verlenen van spreekconsent aan broeders, die het candidaatsexamen (oudestijl) of het doctoraal examen (nieuwe stijl) aan de Theologische Hogeschool te Kampen hebben afgelegd en daar hun studie voortzetten.

Ds. Tj. Boersma dient een voorstel in, dat andere overwegingen behelst op grond waarvan de synode zou moeten besluiten niet aan het verzoek van de raad van de Gereformeerde Kerk te Goes te voldoen.

De commissie heeft inmiddels in haar voorstellen enige wijzigingen aangebracht. Het voorstelds. Tj. Broersma en het tegenvoorsteldr. A. N. Hendriks worden verworpen. Vervolgens wordt het voorstel van commissie V met betrekking tot het verzoek van de raad te Goes en het voorstel van commissie V met betrekking tot de brief van de classis Zutphen met meerderheid van stemmen aangenomen.

Besluiten inzake spreekconsent studenten

De besluiten van de synode luiden:

De generale synode *heeft kennis genomen van*

een brief van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Goes, d.d. 24 augustus 1977, en een brief van de classis Zutphen d.d. 24 november 1977, welke brieven betrekking hebben op het toestaan aan studenten van de Theologische Hogeschool te Kampen voor te gaan in de samenkomsten der gemeente voor het spreken van een stichtelijk woord.

A. Zij constateert

1. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Goes zich heeft beraden op het besluit van de generale synode van Amsterdam 1908. (Acta art. 60) en op het aan dat besluit ten grondslag liggende commissierapport (Acta, bijlage XXXIII), waarvan de inhoud als volgt is weer te geven:
 - a. het genoemde rapport achtte het optreden van studenten, indien bedoeld als bediening des Woords, 'beslist ongeoorloofd' op de door de nationale synode van Dordrecht 1618/19 aangevoerde gronden: zulke studenten, als nog niet kerkelijk onderzocht, hebben 1) geen zending en 2) geen sleutelmacht; liet rapport erkende wel dat zulk optreden werd bedoeld als het spreken van een stichtelijk woord, maar achtte toch de mogelijke schadegroter dan de 'enige nuttigheid' die werd toegegeven, het gevaar namelijk, voor de studenten, dat het hen in de hoofdzaak van de studie aftrekt, en voor de gemeente, dat de kerken door onzuivere leer geschaad en verontrust zullen worden, omdat zulke stichtelijke woorden gesproken worden door studenten die nog niet zijn onderzocht in de leerstellige Godgeleerdheid;
 - b. besloten werd: 'dat aan studenten in de Theologie, die nog geen preparatoir examen voor de Classis deden, het optreden voor de gemeente niet meer zal worden toegestaan';
2. dat de kerkeraad overwoog, dat voor het geen zending en sleutelmacht hebben 'geen enkele argumentatie' gegeven werd dan het 'als nog niet kerkelijk onderzocht', terwijl voorbijgegaan werd aan het door de nationale synode van Dordrecht 1618/19 'zelf' aangewezen nut;
3. dat het de kerkeraad voorts wil voorkomen, dat het 'beslist ongeoorloofd' (in het commissierapport van de generale synode van Amsterdam 1908) in de kerken sinds de Vrijmaking blijkbaar 'nooit zwaar gewogen heeft'. aangezien meerdere generale synoden het besluit van de generale synode van Amsterdam 1908 in deze zaal. tijdelijk buiten werking hebben gesteld, terwijl ook de synoden die dit niet deden geen principiële fundering gaven voor de handhaving van bedoeld besluit;
4. dat de kerkeraad de bezwaren voldoende ondervangen acht door de sinds de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952 (Acta art. 99) geldende regels, zoals die ten laatste door de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 62) zijn vastgesteld, waarin de classes deze studenten beoordelen, zenden en controleren, zodat er enige gelijkheid ontstaat met praeparatoir geëxamineerde kandidaten in de theologie die optreden voor de gemeente;
5. dat de raad overwoog, dat de in het commissierapport van de generale synode van Amsterdam 1908 genoemde 'enige nuttigheid' voor de studenten en voor de gemeente niet te onderschatten is, 'gezien het feit dat door het verlenen van een consent voor het spreken van een stichtelijk woord door studenten van de Theologische Hogeschool te Kampen
 - a. de ambtelijke arbeid wordt verlicht in de kerken die voortdurend te kampen zullen hebben met het feit dat er geen dienaar des Woords beschikbaar is om voor te gaan in de diensten des Woords, (...);
 - b. de studenten reeds enigszins vertrouwd raken met een belangrijk onderdeel van hun toekomstige werk;
 - c. de kerken reeds vroegtijdig kennis kunnen maken met hen die zich voorbereiden op het ambt van dienaar des Woords.';
6. dat de raad verzoekt:
 - 'a, de besluiten betreffende het spreken van een stichtelijk woord door studenten van de Theologische Hogeschool, genomen door de generale synodes van Amsterdam 1908, 'sGravenhage 1914 en Kampen 1951, buiten werking te stellen';
 - 'b, een besluit te nemen, dat het, met inachtneming van het door de generale synode van Kampen 1975 (Acta, art. 62) beslotene, voortaan is toegestaan aan studenten van de Theologische Hogeschool te Kampen voor te gaan in de samenkomsten van de gemeente voor het spreken van een stichtelijk woord'.

Zij overweegt:

1. dat het besluit van de generale synode van Amsterdam 1908 niet losstaat van het desbetreffende commissierapport, maar dat het niet duidelijk is in hoeverre de synode bepaalde argumenten uit het rapport voor haar rekening heeft genomen, daar in het synodebesluit zelf alle argumentatie ontbreekt;
2. dat de t.a.v. liet optreden van studenten gebruikte uitdrukking 'beslist ongeoorloofd' voortkomt in een zin die als volgt luidt: 'Maar, al ontkent uwe commissie allermintst, dat het optreden van studenten voor de gemeente zekere nuttigheid kan hebben, toch acht zij, indien dit optreden bedoeld is als bediening des Woords, het beslist ongeoorloofd';
3. dat deze uitdrukking derhalve niet zó kan worden opgevat, dat daarmee elk optreden van studenten

- voor de gemeente ongeoorloofd wordt verklaard; dit nog temeer, nu het oordeel uit het commissierapport niet expliciet is opgenomen in de besluiten van die synode;
4. dat het van daar uit ook te verklaren valt, dat latere synoden bij het tijdelijk buiten werking stellen van het besluit van 1908 zich nooit gedrongen hebben gevoeld voor hun besluit andere argumenten aan te voeren dan die aan de concrete situatie, n.l. de nood in de kerken, waren ontleend;
 5. dat ook hij handhaving van liet besluit van 1908 door de generale synoden van 1951 en 1961 geen bepaalde overwegingen hebben gegolden, die als nadere 'principiële fundering' hebben gediend;
 6. dat in dezen alleen door de generale synode van Kampen 1951 slechts de volgende argumenten zijn genoemd om het besluit van 1908 te handhaven
 1. dat het zoogenaamde rondpreken van de studenten, ook volgens het oordeel der Hoogleraren, gelijk dit blijkt uit het Rapport der Curatoren aan deze synode, de vordering in hun studie voor de studenten nadeelig beïnvloedt, waardoor het tekort aan predikanten eer bestendig dan weggenomen wordt;
 - 2 (.....)
 3. dat de generale synode van Groningen 1946 reden had voor haar voormeld besluit, omdat er, toen zij samenkwam, gedurig plaats en waar de dienst des Woords noodig was, bijkwamen, maar deze reden thans niet meer van kracht is';
 7. dat de kerken sinds 1908, naar uit het voorgaande blijkt, het optreden van studenten voor de gemeente niet hebben toegestaan tenzij de situatie in de kerken zulks wenselijk en noodzakelijk maakte;
 8. dat de 'nuttigheid' voor de studenten (zie constatering 5) ongetwijfeld aan de synoden van na de Vrijmaking bekend is geweest en onder ogen gezien, maar geen grond werd geacht om het besluit van Amsterdam 1908 definitief buiten werking te stellen.

Zij is van oordeel

1. dat de kerkeraad het gewicht van het besluit van de generale synode van Amsterdam 1908, bevestigd door de generale synode van 'sGravenhage 1914 en door die van Kampen 1951, overaccentueert door nadrukkelijke verwijzing naar in het betreffende commissierapport aangevoerde argumenten en gebruikte termen, en daardoor ook komt tot een onjuiste taxatie van het tijdelijk buiten werking stellen van dat besluit;
2. dat de kerkeraad te veel voorbijziet aan het feit, dat het verlenen van spreekconsent en het daartoe tijdelijk buiten werking stellen van de besluiten van Amsterdam 1908, 'sGravenhage 1914 en Kampen 1951, een door de nood der kerken bepaalde uitzondering bedoelde te zijn;
3. dat de 'nuttigheid' voor de studenten nog steeds geen grond kan zijn om tot een definitieve buitenwerkingstelling van het besluit van Amsterdam 1908 over te gaan.

Zij is voorts van oordeel

dat, hoewel een verzoek in de beperkte zin van een tijdelijke buitenwerkingstelling van de besluiten van Amsterdam 1908, 'sGravenhage 1914 en Kampen 1951 ditmaal niet vanuit de kerken aan de synode werd voorgelegd, uit het verzoek van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Goes kan worden geconcludeerd dat de nood der kerken die te kampen hebben met moeite in de preekvoorziening nog bestaat, en het opnieuw tot de eerstvolgende generale synode buiten werking stellen van die besluiten gewenst moet worden geacht.

Zij besluit

1. aan het verzoek van de raad van de Gereformeerde Kerk te Goes tot definitieve buitenwerkingstelling van het besluit van Amsterdam 1908 niet te voldoen;
2. de besluiten van Amsterdam 1908 (Acta art. 60), 'sGravenhage 1914 (Acta art. 77) en Kampen 1951 (Acta art. 70) tot de eerstvolgende generale synode buiten werking te stellen met inachtneming van de regels gesteld door Bunschoten/Spakenburg 1958/59 (Acta art. 30) en Kampen 1975 (Acta art. 62);
3. hiervan kennis te geven aan de raad van de Gereformeerde Kerk te Goes.

B. Zij constateert

1. dat de classis Zutphen in haar vergadering van 1 september 1976 verzoek tot verlenging van 'preekconsent' te behandelen kreeg van een broeder aan wie reeds eerder een consent voor 12 maanden was verleend, en die intussen het candidaatsexamen (oud) had afgelegd en zijn studie had voortgezet met de voorbereiding op een doctoraal examen (oude stijl); dat de classis er toen van is uitgegaan dat de regels van de diverse synodes in het onderhavige geval niet zonder meer van toepassing konden worden geacht voor wat de bepalingen van de termijn betreft', en daarom besloot aan het verzoek te

- voldoen en nogmaals voor een termijn van 12 maanden een 'preekconsent' te verlenen, daarbij bepalende dat de classis zich over deze zaak zou wenden tot de e.v. generale synode;
2. dat de classis overwoog, dat in diverse generaalsynodale bepalingen geen onderscheid is gemaakt tussen studenten in de theologie en kandidaten in de theologie die zich voorbereiden op een doctoraal examen en nog geen beroepbaarstelling via het praeparatoir examen hebben aangevraagd, een onderscheid dat, naar de mening van de classis, toch wel terdege moet worden gemaakt gezien de lengte van de periode tussen de beëindiging van het laatste verplichte collegejaar en het afleggen van het voor de beroepbaarstelling vereiste examen, normaliter één tot twee jaar bedragend, doch in geval van verder studeren aan de Theologische Hogeschool aanmerkelijk langer wordend;
 3. dat de classis het alleen al om de langer wordende tussenliggende periode alleszins verantwoord acht de termijn in zulke gevallen te stellen op bv. anderhalf tot twee jaar, en voorts ook omdat het de banden tussen doorstuderenden en kerken/kerkeraden bestendigt en de studenten stimuleert om ook in de speciaalstudie te blijven heenwerken naar het ambt van dienaar des Woords;
 4. dat de classis van mening is, dat de positie der doorstuderende broeders een exceptionele is, hetgeen ook in de bepalingen m.b.t. de termijn van het 'preekconsent' zou moeten worden verwerkt, daar de bepalingen van de verschillende generale synoden met deze gevallen geen rekening houden en daarvoor ook niet in de eerste plaats bedoeld zijn;
 5. dat volgens de classis 'sindsdien . . . evenwel aan minstens 3 broeders consent (is) verleend voor een langere periode dan 12 maanden';
 6. dat het zich, naar het oordeel van de classis, laat aanzien, dat vanwege het aantal vacatures het instituut van het 'preekconsent' voorlopig nog wel zal worden gehandhaafd, en dat het classis daarom temeer gewenst lijkt enige nadere differentiatie van de vigerende bepalingen aan te brengen, om duidelijkheid te verschaffen aan de classes en de uniformiteit in het handelen van de classes te bevorderen;
 7. dat de classis de volgende vragen wil voorleggen aan de synode:
 1. Is het de classis inderdaad geoorloofd om aan broeders die hun studie aan de Theologische Hogeschool nog voortzetten na het afleggen van het kandidaatsexamen (oud) of doctoraal examen (nieuw en oud) 'preekconsent' te verlenen voor één of meer tijdvakken, die samen een totaal van 12 maanden overschrijden?
 2. Zo ja, aan welk maximum zijn de classes daarbij gebonden?
 3. Idem, welke nadere voorwaarden moeten daarbij gelden t.a.v.
 - a) het attest inzake leer en leven;
 - b) het advies van de hoogleraren der Theologische Hogeschool;
 - c) het eventueel na verloop van tijd opnieuw instellen van een onderzoek naar geschiktheid en kennis;
 - d) het eventueel doen afleggen van de belofte zich in alles te houden aan Gods Woord en de drie formulieren van enigheid?

Zij overweegt

1. dat de positie van een 'doorstuderende' broeder die het praeparatoir examen nog niet met goed gevolg heeft afgelegd, in kerkelijk opzicht geen andere is dan die van andere studenten in de theologie;
2. dat het verlenen van spreekconsent met tijdelijke buitenwerkingstelling van de besluiten van Amsterdam 1908, 'sGravenhage 1914 en Kampen 1951, te rechtvaardigen is vanuit de nood van de kerken die te kampen hebben met een moeilijke situatie in de preekvoorziening, alsook vanuit die van overbelasting van de predikanten in classes met veel vacante kerken, en daarom ook in de bovengenoemde gevallen niet behoort uit te groeien tot een instituut ten gerieve van de studenten, waardoor het accent zou worden verlegd naar een van de zijde der studenten eventueel bestaande behoefte en een voor hen aanwezige 'nuttigheid' (vgl. 'zij constateert' 3);
3. dat het verlenen van spreekconsent met tijdelijke buitenwerkingstelling van de besluiten van Amsterdam 1908, 'sGravenhage 1914 en Kampen 1951 niet moet worden toegestaan voor perioden die een totaal van 12 maanden overschrijden tenzij de nood der kerken zulks vordert, terwijl door de classis niet is aangetoond dat in de door haar bedoelde situatie zulke nood aanwezig is.

Zij spreekt uit

dat het de classes niet is geoorloofd aan broeders die hun studie aan de Theologische Hogeschool nog voortzetten na het afleggen van het kandidaatsexamen (oud) of doctoraal examen (nieuw en oud) spreekconsent te verlenen voor één of meer tijdvakken die samen een totaal van 12 maanden overschrijden.

Zij besluit

daarvan mededeling te doen aan de eerstvolgende vergadering van de classis Zutphen van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

De praeses zegt commissie V en met name de rapporteur dank voor de arbeid, die verricht is.

Artikel 110

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. A. P. van Dijk. Hij verzoekt te zingen Psalm 4 : 3 en gaat dan voor in gebed.

WOENSDAG 17 MEI

Artikel 111

De praeses laat zingen Psalm 19 : 1, 3, 6, leest Psalm 19 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode. Br. J. Breman wordt gelukgewenst met zijn verjaardag. Ds. D. Vreugdenhil, br. C. D. Goudappel en br. R. F. van Milt worden als deputaten voor radio en televisieuitzending van kerkdiensten welkom geheten.

Artikel 112

Radio en televisieuitzending van kerkdiensten

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor radio en televisieuitzending van kerkdiensten, de terzake van de radio en televisieuitzending van kerkdiensten ingekomen brieven, en het betreffende rapport van commissie IV. Rapporteur is br. J. J. Schreuder. Omdat de praeses als deputaat voor radio en televisieuitzending van kerkdiensten bij de arbeid van deputaten betrokken is, draagt hij, voordat de bespreking een aanvang neemt, de leiding over aan de assessor.

In de bespreking betuigen sommige leden van de vergadering hun instemming met de voorstellen van commissie IV, andere leden geven uiting aan hun ernstige bezwaren: de IKON is oecumenistisch, zij is de valse kerk in de ether, zij staat de wetteloosheid voor; het moet ook voor buitenstaanders volkomen duidelijk zijn, dat de Gereformeerde Kerken geen enkele verantwoordelijkheid dragen voor de programma's van de IKON; de Here vraagt terwille van de voortgang van het evangelie, dat de Gereformeerde Kerken geen enkele band, ook geen 'technische' band, met de IKON hebben. Prof. J. Kamphuis, die als adviseur aanwezig is, attendeert op het contract, dat deputaten met de IKON namens de Gereformeerde Kerken aangingen. Hij is van oordeel, dat dit contract niet overeenkomt met de opdracht, die de generale synode van Kampen 1975 aan deputaten gaf: het contract honoreert niet de 'eigen naam' en de 'volledige vrijheid' van de kerken. Verschillende sprekers betreuren het voorts, dat deputaten hun rapport niet aan de kerken hebben toegezonden.

Artikel 113

Ds. H. de Vries, die als tertius ds. J. Poutsma vervangt, wordt welkom geheten. Hij betuigt door op te staan instemming met de belijdenis en belofte, vermeld in artikel 6 van deze Acta.

Artikel 114

Radio en televisieuitzending van kerkdiensten

De behandeling van de zaken, in artikel 12 vermeld, wordt voortgezet. De rapporteur benadrukt, dat men onderscheid moet maken tussen kerken, die participeren in de IKON en kerken, die als nietparticipanten slechts een zakelijk contract met de IKON hebben voor de technische verzorging van de radio en televisieuitzending van kerkdiensten. De Gereformeerde Kerken dragen geen enkele verantwoordelijkheid voor de programma's van de IKON. Dat kan ook buitenstaanders duidelijk zijn. Onze kerkdiensten worden op een eigen wijze aangekondigd. Via de IKON wordt de zendtijd van de kerken verdeeld. Deze verdeling is historisch gegroeid en was er al in de tijd van het Convent van Kerken. De Gereformeerde Kerken kunnen rechtstreeks zendtijd aanvragen bij de Minister, maar dan zal er opnieuw contact met de IKON noodzakelijk zijn, wanneer men tot het uitzenden van kerkdiensten wil komen.

Artikel 115

Na de middagpauze heropent de assessor de vergadering. Hij laat zingen Psalm 25 : 2 en 4. Prof. J. Kamphuis wordt gelukgewenst met de geboorte van een kleinkind. De deputaten ds. D. Vreugdenhil, br. C. D. Goudappel en br. R. F. van Mill zijn opnieuw aanwezig.

Artikel 116

Nadat de rapporteur met de beantwoording van de gemaakte opmerkingen is gereed gekomen, onderstreept de voorzitter van commissie IV, ds. G. Zomer, dat deputaten gewerkt hebben in de lijn van voorgaande synoden. De commissie heeft zich ernstig bezig gehouden met de vraag: eist de Here, dat de technische band met de IKON thans wordt verbroken? Naar het oordeel van de commissie kan deze vraag in de huidige situatie niet bevestigend worden beantwoord. Deputaten geven nog enige informatie met betrekking tot de verdeling van de zendtijd. Ook beantwoorden zij een vraag over de financiën. Zij benadrukken, dat men zuinig moet zijn op hetgeen historisch verworven is. De uitzendingen van kerkdiensten kunnen onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid geschieden.

Artikel 117

De bespreking wordt afgebroken. De synode zet haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 118

Radio en televisieuitzending van kerkdiensten

De assessor heropent de plenaire vergadering te 19 uur. Hij verzoekt te zingen Psalm 46 : 13. De deputaten, ds. D. Vreugdenhil, br. C. D. Goudappel en br. R. F. van Mill zijn weer aanwezig. De behandeling van de zaken, in artikel 112 vermeld, wordt voortgezet.

Ds. P. van Gulp vraagt aandacht voor een praealabele zaak: uit het rapport en de beantwoording van commissie IV is gebleken, dat twee commissieleden een gesprek hebben gehad met drs. J. Greven, directeur van de IKON. De synode beschikt echter niet over een verslag van dit gesprek. Om tot verantwoorde afhandeling van de onderhavige zaken te komen, is het noodzakelijk, dat alle leden van de vergadering van een verslag van dit gesprek kunnen kennismaken. Met het oog hierop dient ds. P. van Gulp het volgende praealabele voorstel in: 'De synode besluit, alvorens de besprekingen over de zaak van de radio en televisieuitzending van kerkdiensten voort te zetten, eerst kennis te nemen van een verslag van de bespreking met drs. J. Greven'. Dit voorstel krijgt steun vanuit de vergadering. Nadat in één ronde over dit praealabele voorstel gesproken is, wordt het met meerderheid van stemmen aanvaard. Ds. H. D. van Herksen en ds. P. Lok blijven, daar zij ook deputaat voor de radio en televisieuitzending van kerkdiensten zijn, buiten stemming.

Hierop krijgt het commissielid, ds. A. P. van Dijk, gelegenheid, een door hem opgesteld verslag voor te lezen. In een tweede ronde over de voorstellen van de commissie, die thans volgt, wordt door ds. P. van Gulp mede namens ds. H. J. de Vries het volgende tegenvoorstel ingediend:

'De generale synode heeft kennis genomen van (zie **B I** van het voorstel van commissie **IV**);

zij *constateert* (zie **B II** van het voorstel van commissie **IV**);

zij *overweegt*

1. dat de IKON als 'oekumenische omroep' (met als uitgangspunt de basisformule van de Wereldraad van Kerken) stem geeft aan de valse profetie, zoals in 2 Thess. 2: 34 beschreven, hetgeen blijkt uit haar Beleidsnota 1976/1977;
2. dat het voortzetten van de band met de IKON bij de buitenstaanden de indruk moet wekken, dat de kerk des HEEREN van doen heeft met deze hedendaagse valse profetie;
3. dat de HEERE in Zijn Woord ons waarschuwt voor een verkeerde indruk op de buitenstaanden (vergelijk 1 Tim. 3 : 7; Hand. 16: 1618; Hand. 2 : 47; Hand. 5 : 13; 2 Gor. 6 : 3 e.v.) en oproept om elke band te breken met de valse profetie (Openb. 18 : 4; Judas : 23; 1 Cor. 5 : 911);

zij *is van oordeel*

dat het terwille van de duidelijke verbreiding van het ware Evangelie en van het zuiverhouden van de Naam van de kerk des HEEREN geboden is het contract met de IKON te beëindigen;

zij *besluit*:

1. het contract met de IKON te beëindigen;
2. aan de minister van CRM zendtijd aan te vragen voor de Gereformeerde Kerken;
3. de deputaten voor radio en televisieuitzendingen van kerkdiensten op te dragen:
 - a. het sub 1 en 2 beslotene te effectueren;
 - b. indien mogelijk aan deze synode verslag te doen van het besluit van de minister op de volgens 2

gedane aanvraag;

4. in een later stadium regelingen te treffen voor het verzorgen van de uitzendingen via radio en televisie in de aan de kerken toegewezen zendtijd'.

Drs. M. te Velde dient het volgende voorstel in:

De synode *besluit* aan commissie **IV** op te dragen in samenwerking met deputaten voor radio en televisieuitzending van kerkdiensten te onderzoeken, welke reële en gegarandeerde mogelijkheden er zijn om de bestaande band met de IKON te verbreken, met dien verstande

- a. dat de kerken blijven meefunctioneren in het overleg over de verdeling van de zendtijd en vasthouden aan het aantal uren dat thans voor uitzending beschikbaar is;
- b. dat de goede regie van de uitzending van kerkdiensten gewaarborgd blijft'.

Artikel 119

Nadat de bespreking van de verschillende voorstellen vanwege het gevorderde uur is afgebroken, verzorgt br. J. Breman de dagsluiting. Hij laat zingen Psalm 90 : 7 en gaat voor in gebed.

DONDERDAG 18 MEI

Artikel 120

De praeses verzoekt te zingen Psalm 8 : 1, 2, 4, 7, leest Psalm 8 en gaat voor in gebed. De deputaten, ds. D. Vreugdenhil, br. C. D. Goudappel en br. R. F. van Mill zijn aanwezig. De praeses draagt opnieuw de leiding over aan de assessor.

Artikel 121

De rapporteur, br. J. J. Schreuder, en de voorzitter van commissie IV, ds. G. Zomer, krijgen gelegenheid nader in te gaan op de opmerkingen, die in de tweede ronde gemaakt zijn. Ds. D. Vreugdenhil benadrukt als voorzitter van deputaten, dat het gaat om de verkondiging van het evangelie naar buiten. Er zijn historische verworvenheden, die wij niet met één besluit moeten wegnemen'. De Beleidsnota van de IKON maakt duidelijk onderscheid tussen participerende en nietparticiperende kerken.

Ook de indieners van het tegenvoorstel, ds. P. van Gorp en ds. H. J. de Vries, krijgen gelegenheid, om op opmerkingen met betrekking tot hun voorstel in te gaan.

Artikel 122

Na de koffiepauze laat de praeses, ds. P. Lok, zingen Gezang 29 : 13. Vervolgens heet hij hartelijk welkom ds. L. Kondamara en ds. B. N. Radjah als vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken van OostSoemba/Savu. Ook mevrouw Radjah wordt hartelijk verwelkomd.

Van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken zijn aanwezig ds. C. van Kalker en ds. O. J. Douma.

Artikel 123

Toespraken praeses en ds. L. Kondamara

De praeses houdt de volgende toespraak, welke door ds. C. van Kalker in het Indonesisch wordt vertaald:

Ik heb het voorrecht u, ds. Kondamara, ds. Radjah, te begroeten namens de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Wij zien in u beiden de gezanten van de Kerk van onze Here Jezus Christus, die voortgekomen is uit het zendingswerk van de Gereformeerde Kerk te Zwolle. Dat zendingswerk was reeds begonnen vóór de vrijmaking van onze kerken in 1944: het kon onder Gods zegen worden voortgezet ook na die Vrijmaking. In de planting van uw kerken herkennen wij met grote dankbaarheid het werk van de Koning van de kerk. We hebben gezien, dat het werk van Christus niet kan gebroken worden, wanneer Hij dat in stand wil houden. Ondanks alle boze aanslagen, die bedacht werden op dat werk, is de kerk van de Here Jezus Christus gebleven op OostSumba/Savu. U hebt veel leed moeten dragen terwille van de naam en het evangelie van Gods genade. De Here heeft u geloof, moed gegeven om dit leed te kunnen dragen.

Het was voor onze kerken een feestelijk moment, toen drie jaar geleden de generale synode van Kampen kon besluiten `kerkelijke correspondentie aan te gaan met de Gereformeerde Kerken van OostSumba/Savu (p/a ds. L. Kondamara) naar de aangenomen regels voor correspondentie met buitenlandse kerken' (Acta art. 74).

Thans mag aan die correspondentie nieuwe inhoud worden gegeven door uw aanwezigheid op deze synode. Wij mogen met u en u mag met ons de kerkelijke, geestelijke en confessionele gemeenschap beleven. Dat stemt tot diepe vreugde en bovenal tot dankbaarheid tegenover de Here, die dit wonder van de gemeenschap schenkt.

Wij wensen u goede dagen toe temidden van onze kerken.

Hierna verkrijgt ds. L. Kondamara het woord, die de vergadering in het Indonesisch toespreekt. Ds. C. van Kalkeren vertaalt, nadat ds. Kondamara is uitgesproken, zijn toespraak in het Nederlands:

Broeder praeses van deze generale synode,

Broeders leden van deze generale synode,

Eerwaarde broeders adviseurs van de generale synode, ja allen die hier aanwezig zijn.

Door de bescherming des Heren is het ons vergund in uw midden te zijn en u te ontmoeten van aangezicht tot aangezicht op deze ontmoetingssamenkomst van de Gereformeerde Kerken in Nederland en de kerken van OostSumba en Savu. Het past ons de Here te loven en te danken, Die de inspanningen gezegend heeft en veilig geleid heeft op de vliegreis van Sumba naar Denpasar, vandaar naar Jakarta en vandaar naar Schiphol van 414 mei 1978.

Vandaag is verwezenlijkt de hoop van de generale synode van Kampen waarvan de kerken van OostSumba/Savu in kennis werden gesteld door de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken, sectie III Sumba door de brief d.d. Emmen, 17 november 1977, die ondertekend werd door de scriba, br. ds. P. van Gurp.

Op deze ontmoetingssamenkomst, deze dag van aangezicht tot aangezicht met u, brengen wij allereerst over: de broedergroeten in Christus Jezus van de kerken van OostSumba en Savu, die op 6 april te Laihandangu in vergadering bijeen waren en ons uitgeleide deden te Mauhau op 4 mei.

Eerwaarde broeders, de aanwezigheid van de kerken van Oost-Sumba en Savu op uw vergadering, die onmiskenbaar verwezenlijkt is in de aanwezigheid van haar twee afgevaardigden, is een wondere zaak. Ze is nooit voorspeld, vertoond of beraamd door de kerken van OostSumba en Savu.

Eerwaarde broeder praeses van de generale synode, sedert de kerken van OostSumba onder de bediening waren van de kerken in Nederland onder de verantwoordelijkheid van de kerk te Appingedam, waaraan een grens werd gesteld toen de tweede wereldoorlog in 1945 beëindigd was, ondervond de kerk van OostSumba haar moeiten in de strijd, die zij had te strijden.

Sinds 1946 is de kerk van OostSumba aanvaard door de kerken, die zich hebben vrijgemaakt van de bindingen der synodale kerken overeenkomstig het besluit van de synode van Groningen, tot de samenwerking onder de zorg van de haar vertegenwoordigende kerk, de kerk te Zwolle en dat liep goed tot 1952.

Begin 1953 echter ervoer de kerk op OostSumba en Savu met de kerk te Zwolle een zware strijd. die de oorzaak werd van een scheuring van de kerken van OostSumba en Savu. Deze zaak is wel bekend aan de zusterkerken, hetgeen bleek uit de besprekingen op acht van uw synoden. Onder de leiding des Heren is er op de synode van Kampen een einde gemaakt aan deze quaestie, zodat wij kunnen zeggen dat het lijden van de kerk op OostSumba en Savu geleden is. Hoewel haar lijden beschouwd wordt als beëindigd te zijn, rust desniettemin op de kerken van OostSumba en Savu de taak om getrouw te zijn in het getuigenis geven van de naam van Jezus.

Geachte praeses, de kerken van OostSumba en Sava, die pas vrijgemaakt zijn. vertonen in eik geval niet weinig haar gebreken ten aanzien van het kerkelijke leven. zoals iemand die pas bevrijd is van zijn ketenen en die nog kreupelt, zoals gezegd werd door de geachte praeses van de synode in deze stad, namelijk in 1946, die praeses was ds. D. van Dijk. Maar constant eist de Here, dat de kerken van OostSumba en Savu het evangelie van de Christus verkondigen op deze aarde die atheïstisch is en temidden van de valse kerk, die de Waarheid geweld aandoet door de verbreiding van de dwaalleer in de kerk. Deze zaak doet de kerken van OostSumba en Savu verdriet.

Wanneer wij letten op de (beschikbare) krachten binnen de kerken van OostSumba en Savu, kunnen wij hier vaststellen, dat de bedienaren van het Woord op Sumba alsook de evangelisten en de ouderlingen geen krachten kunnen opbrengen om te komen tot de uitbreiding van een hoge of middelbare theologische school enz.

Maar nadat OostSumba/Savu bezield werden door de brief van de deputaten d.d. Emmen, 17 november 1977, kwam bij ons op hetgeen staat in de brief van Paulus aan de gemeente te Rome in hoofdstuk 1: 1012, waarin hij sterk verlangt om de broeders te zien om hun geestelijke gave mede te delen ter versterking van het geloof in de roeping tot de taak in de kerk.

Eerwaarde broeders van de generale synode, op grond van het gevoelen van de broederschap in Christus

Jezus, behoren wij als afgevaardigden van de kerken van OostSumba en Savu u enige zaken toe te lichten. Ze zijn de volgende.

De docent voor de Opleidingsschool van evangelisten. Tot op deze tijd kan deze opleidingsschool geen voortgang hebben, omdat de twee hulpkrachten onderwijs ontvangen op de Gereformeerde Pedagogische Academie 'Albertus Zijlstra' te Groningen. De eerste docent is niet in staat om zijn taak te volbrengen vanwege zijn gezondheidstoestand. Omdat er steeds meer heidenen het nieuws van het heil begeren, hebben de kerken van OostSumba en Savu grote behoefte aan een docent voor het onderricht van de jonge mannen tot het werk van de evangelieverkondiging.

De vergadering van de kerken, ook de vergaderingen van de Schoolvereniging en de ziekenhuisvereniging worden zeer belemmerd en beperkt vanwege het feit dat de plaatsen ver van elkaar liggen en zij kunnen niet vlug in beweging komen, omdat er geen vervoermiddel is. Wij hopen dat u deze zaak opneemt in uw overwegingen, opdat, wanneer er daartoe de mogelijkheid is, u hieraan aandacht kunt geven.

Op verschillende plaatsen gevoelt de gemeente de noodzaak van een kerkgebouw, dat lange tijd in gebruik kan zijn. Daarom hopen wij er op, dat er semipermanente kerkgebouwen kunnen gebouwd worden. Wij zijn zo vrij deze zaak aan u voor te leggen tot hulp aan OostSumba en Savu, zo spoedig dat mogelijk is.

En zo is er meer.

Eerwaarde vergadering van de generale synode, wij hopen zeer dat deze synode een vlot verloop zal hebben onder de leiding des Heren bij de overwegingen terzake van alle bijzondere zaken binnen de kerken in Nederland, met het oog op het belang van de evangelieverkondiging op de zendingsterreinen van Irian Jaya, WestBorneo, Afrika, Brazilië enz. En voor de kerken van OostSumba en Savu hopen wij op uw gebed voor ons, opdat het Woord des Heren snelle voortgang hebbe en verheerlijkt worde (2 Thessalonicenzen 3 : 1, 2).

De Here zij met ons allen.

Ik heb gezegd.

De praeses zegt ds. L. Kondamara hartelijk dank voor zijn woorden.

Artikel 124

Met het zingen van psalm 147 : 1 wordt deze bijzondere zitting van de synode besloten. De synode zet hierna haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 125

Omstreeks 19 uur heropent de praeses de vergadering. Hij laat zingen Gezang 5 : 2, 3. Vervolgens heet hij ds. L. Kondamara, ds. B. N. Radjah en Mevrouw Radjah welkom. Ds. O. J. Douma is opnieuw als deputaat voor de correspondentie met de buitenlandse kerken aanwezig.

Artikel 126

Aanbieding geschenk

Ds. B. N. Radjah spreekt de vergadering kort in liet Indonesisch toe Ds. J. Klamer fungeert als tolk. Samen met zijn vrouw biedt ds. Radjah de synode een prachtige kain aan als bewijs van de verbondenheid tussen de kerken op Oostsoemba/Savu en de kerken in Nederland.

De praeses neemt het geschenk in ontvangst en dankt de goede gevers hartelijk. Een applaus van de vergadering onderstreept zijn woorden.

Hierna verlaten ds. L. Kondamara, ds. B. N. Radjah, Mevrouw Radjah en ds. O. J. Douma de vergadering.

Artikel 127

De behandeling van de zaken, in artikel 112 vermeld, en van de daarop betrekking hebbende voorstellen, wordt voortgezet. Opnieuw draagt de praeses de leiding over aan de assessor.

Drs. M. te Velde deelt mee, dat hij na overleg met commissie **IV** zijn voorstel intrekt.

De rapporteur leest vervolgens de wijzigingen voor, die de commissie op haar voorstellen heeft aangebracht. De commissie stelt thans voor aan te benoemen deputaten tevens de opdracht te geven: 'ook diligent te zijn ten aanzien van een te verwachten nieuwe periodieke verdeling van de aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd en een zo mogelijk grotere zelfstandigheid van de kerken daarin na te streven'.

Prof. J. Kamphuis vraagt en verkrijgt praealabel het woord. Naar zijn oordeel wordt in de voorgestelde opdracht aan te benoemen deputaten een geheel nieuw element in de discussie ingedragen.

Hij adviseert de bespreking thans op te schorten en aan commissie **IV** op te dragen schriftelijk aan de synode voor te leggen wat bij de voorbereiding van haar rapport met ds. J. Greven besproken werd en de synode nader te informeren, hoe het precies met de genoemde nieuwe verdeling van de zendtijd gesteld is.

Hierop dienen ds. P. van Gulp en ds. H. J. de Vries het volgende praealabele voorstel in:

'De synode neemt kennis van een mededeling van commissie **IV**, dat een nieuwe periodieke verdeling van de aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd te verwachten is; zij besluit de onderhavige besprekingen op te schorten en aan commissie **IV** te vragen om nadere documentatie van de gedane mededeling'.

Over dit praealabele voorstel wordt in twee rondes gesproken. Van de zijde van de commissie wordt gesteld, dat het hier niet gaat om een geheel nieuw element. De zaak komt in het rapport van de commissie aan de orde. Ook heeft de commissie in de voorgestelde opdracht aan te benoemen deputaten gepoogd het voorstel drs. M. te Velde te verwerken.

Het praealabele voorstel wordt met 10 stemmen voor en 26 tegen verworpen. Vervolgens wordt nog in één ronde over de voorstellen van de commissie en het tegenvoorstel van ds. P. van Gulp en ds. H. J. de Vries gesproken. Prof. J. Kamphuis deelt mee, geen advies te willen geven, omdat hij van mening is, dat de synode er geen goed aan doet op een zo wankel basis van informatie een beslissing van zo grote draagwijdte te nemen.

Nadat commissie **IV** enkele kleine amendementen heeft overgenomen, komt het commissievoorstel sub B het eerst in stemming. Het wordt aangenomen met 25 stemmen voor, 7 tegen en 2 onthoudingen. Hierna wordt gestemd over het commissievoorstel sub A. Het wordt aangenomen met 25 stemmen voor, 5 tegen en 4 onthoudingen. Bij deze stemming blijven ds. H. D. van Herksen en ds. P. Lok als deputaten buiten stemming.

De predikanten P. van Gulp en H. J. de Vries verzoeken aantekening in de Acta, dat zij in beide gevallen hebben tegengestemd.

Het tegenvoorstel komt niet meer in stemming.

Besluit inzake radio en televisieuitzending van kerkdiensten

De besluiten van de synode luiden:

A. I. *De generale synode van GroningenZuid 1978 heelt kennis genomen van:*

- a. het rapport met bijlagen van deputaten voor radio en televisieuitzending
- b. van kerkdiensten benoemd door de generale synode van Kampen 1975 (Acta, art. 408);
- c. van een brief van de kerk te 'sGravenhageWest, (Bijlage 2 sub III c. 8).

II. *Zij constateert,*

1. dat in de periode, waarover de deputaten rapporteren, regelmatig uitzendingen van kerkdiensten via radio en televisie hebben plaats gehad, zie opdrachten a. t/m c.;
2. dat deputaten ook opdracht d. met betrekking tot het aangaan van een overeenkomst met de IKON hebben uitgevoerd;
3. dat deputaten ten aanzien van opdracht e. meedelen, dat zij 'nauwelijks nog gebruik gemaakt hebben van de mogelijkheid kerkdiensten uit te zenden binnen de samenwerking met het C.v.K.';
4. dat deputaten meedelen de vroegere samenwerking binnen het C.v.K. in bepaalde zin voortgezet te hebben door vergaderingen met deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en van de Unie van Baptistengemeenten;
5. dat deputaten voorts als bijlage bij hun rapport kennis geven van de door hen opgestelde instructie voor predikanten, die voorgaan in een radio of televisiekerkdienst;
6. dat deputaten in een afzonderlijke bijlage een financieel verslag geven over de periode sinds de synode van Kampen 1975;
7. dat de kerk te 'sGravenhageWest verzoekt 'te besluiten dat het rapport van deputaten voor uitzending van kerkdiensten aan de generale synode, voortaan te voren aan de kerken zal worden gezonden'.

III. *Zij is van oordeel,*

1. dat deputaten hun opdrachten a., b. en c., nl. de verzorging van radio en televisieuitzendingen van kerkdiensten, op nauwgezette wijze en met goede vrucht hebben uitgevoerd;
2. dat deputaten in het aangaan van een overeenkomst met de IKON de bepaling van de generale synode van Kampen 1975, 'dat de uitzendingen zullen geschieden onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid' nauwgezet in acht genomen hebben;
3. dat deputaten terecht de vroegere samenwerking binnen het C.v.K. in bepaalde zin hebben voortgezet door overleg met de andere niet in de IKON participerende contractanten;
4. dat deputaten op correcte wijze de voorgangers in radio en televisieuitzendingen zelfstandig hebben geïnstrueerd, hoewel de plaats van de voorganger als 'regisseur' uitvoeriger geformuleerd kan worden;

5. dat het door de deputaten aan de generale synode gegeven verslag een aanvaardbaar overzicht biedt van financiële gang van zaken;
6. deputaten in de toekomst hun rapport ook rechtstreeks dienen toe te zenden aan de kerken.

IV. Zij besluit,

1. de deputaten, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, onder hartelijke dank voor de verrichte arbeid te déchargeren;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. met gelijke zorg als voorheen is geschied de radiouitzending van kerkdiensten voor het binnenland te verzorgen;
 - b. op gelijke wijze de radiouitzending van kerkdiensten (via Radio Nederland Wereldomroep) voor het buitenland blijven verzorgen;
 - c. eveneens op gelijke wijze de televisieuitzending van kerkdiensten voor het binnenland te blijven verzorgen;
 - d. diligent te zijn ten aanzien van de naleving van de aangegane overeenkomst met de IKON, zodat ook in de toekomst de uitzendingen geschieden 'onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid';
 - e. ook diligent te zijn ten aanzien van een mogelijk nieuwe verdeling van de aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd en een zo mogelijk grotere zelfstandigheid van de kerken daarin na te streven;
 - f. tevens diligent te zijn ten aanzien van het publiceren en verspreiden van preken van de uitgezonden kerkdiensten, zodat ook dit geschiedt 'onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid';
 - g. aan de e.v. generale synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden en hun rapport drie maanden voor het bijeenkomen van die synode aan de kerken toe te zenden;
3. hiervan kennis te geven aan
 - a. de nieuw te benoemen deputaten;
 - b. de kerk te 'sGravenhageWest.

B. I. De generale synode van GroningenZuid 1978 heeft kennis genomen van

1. een brief van de Gereformeerde Omroepvereniging d.d. 12 april 1978 (Bijlage 2 sub III c. 15);
2. een aantal brieven van kerken en een brief van een classis betreffende dezelfde zaak als genoemd in bovenvermelde brief (Bijlage 2 sub III c.2.; c.3., c.4., c.5., c.6., c.8., c.9., c.10., c.11., c.12. en c.13.);
3. een brief van een aantal kerkleden, die eveneens over deze zaak handelt (Bijlage 2 sub III c. 16.);
4. een brief van de kerk te Ommen met het verzoek elk contact met de IKON op korte termijn te verbreken, zulks onder verwijzing naar de brief genoemd onder 1. (Bijlage 2 sub III c.7.).

II. Zij constateert,

1. dat de Gereformeerde Omroepvereniging de generale synode verzoekt de volgende stappen te doen:
 - 1e. De overeenkomst met de IKON zo spoedig mogelijk op te zeggen en te doen beëindigen.
 - 2e. Gebruik te maken van het wettelijk recht van de Gereformeerde kerken om, niet in combinatie met andere kerken of als deelgenoot in in een overlegorgaan, maar zelfstandig en rechtstreeks bij het Ministerie van G.R.M. zendtijd voor het doen van kerkelijke uitzendingen aan te vragen, overeenkomstig artikel 16 lid 1 van de Omroepwet.
 - 3e. Deze zendtijd uitdrukkelijk alleen aan de Gereformeerde kerken te doen toewijzen.
 - 4e. Namens de Gereformeerde Kerken aan de Gereformeerde Omroepvereniging opdracht te geven om zowel administratief als programmatisch deze zendtijd te verzorgen voor zover mogelijk door het uitzenden van kerkdiensten, en voor zover de verkregen zendtijd niet realiseerbaar is in het uitzenden van kerkdiensten, door het verzorgen van andere programma's van een gereformeerd karakter. Het feit, dat de Gereformeerde Omroepvereniging zelf geen zendgemachtigde is in de zin van de Omroepwet, is hierop van geen enkele invloed'.
2. dat de bovenbedoelde kerken, classis en kerkleden verzoeken op de een of andere wijze het verzoek van de Gereformeerde Omroepvereniging positief te honoreren;
3. dat bovendien de kerk te Ommen verzoekt uit te spreken dat de generale synode van Kampen 'onvoldoende aandacht heeft geschonken aan de bezwaren tegen een samenwerking met de IKON'.

III. Zij overweegt,

1. dat deputaten voor radio en televisieuitzendingen van kerkdiensten benoemd door de generale synode

- van Kampen 1975, in het aangaan van een overeenkomst met de IKON de bepaling van de generale synode van Kampen 1975, dat de uitzendingen zullen geschieden 'onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid' nauwgezet hebben in acht genomen;
2. dat de IKON in de afgelopen periode zich op correcte wijze aan het contract heeft gehouden;
 3. dat blijkens het contract de kerken geen enkele verantwoordelijkheid dragen voor uitzendingen van de IKON;
 4. dat ook geen zendtijd, bestemd voor de kerken, wordt afgestaan aan de IKON;
 5. dat bij verbreking van het contract momenteel ernstig rekening moet worden gehouden met:
 - a. een aanzienlijke vermindering van het aantal uit te zenden kerkdiensten en
 - b. een toewijzing van zendtijd die deels niet voor de uitzending van kerkdiensten gebruikt kan worden;
 6. dat het voor de kerken ongeoorloofd is zendtijd die haar voor kerkelijke uitzendingen is toegewezen, en voor het gebruik waarvan zij tenvolle verantwoordelijk blijven, ter beschikking te stellen van een vereniging;
 7. dat uit de weergave van de bespreking en uit het besluit van de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 407 en 408 III sub. 7. a. en b.) en uit het daaraan ten grondslag liggende rapport van de commissie blijkt dat zij terdege aandacht heeft geschonken aan de door de kerk te Ommen genoemde bezwaren.

IV. Zij is van oordeel,

1. dat het terwille van de voortgang van het evangelie en in het belang van de kerken in de huidige situatie niet raadzaam is het contract met de IKON te beëindigen;
2. dat het verzoek van de kerk te Ommen dient te worden afgewezen.

V. Zij besluit,

aan de bovenvermelde verzoeken niet te voldoen

VI. en geeft hiervan kennis aan

1. het bestuur van de Gereformeerde Omroepvereniging;
2. de hierboven bedoelde kerken en classis;
3. de kerk te Ommen;
4. de hierboven bedoelde kerkleden.

De vergadering besluit tenslotte, dat het rapport van de deputaten met bijlage opgenomen wordt bij de Acta. De assessor draagt de leiding weer over aan de praeses. Deze dankt de commissie en met name de rapporteur voor de arbeid die werd verricht. Ook dankt de praeses de assessor voor zijn leiding.

Artikel 128

De dagsluiting wordt verzorgd door drs. M. te Velde. Hij laat zingen Psalm 143 : 1, 2, 6, 7 en gaat dan voor in gebed.

VRIJDAG 19 MEI

Artikel 129

De praeses verzoekt te zingen Psalm 3 : 3, 4, leest Psalm 3 en gaat voor in gebed. De synode besteedt de morgen aan commissiearbeid.

Artikel 130

Drs. K. Veling neemt benoeming aan

Na de middagpauze komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 91 : 1.

De praeses deelt mee, dat een brief van drs. K. Veling is ingekomen, waarin deze de synode schrijft in principe zijn benoeming graag te aanvaarden. De brief van drs. K. Veling bevat enige vragen, die door het moderamen in overleg met deputatencuratoren en deputatenfinancieel beantwoord zullen worden.

Telegram aan de Koningin

Vervolgens leest de praeses de inhoud van het telegram voor, dat verzonden werd aan Hare Majesteit de Koningin. Het luidt:

'De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeengekomen te Groningen in dankbaarheid voor de bestending van de hand tussen Nederland en Oranje biedt Uwe Majesteit hartelijke gelukwensen aan ter gelegenheid van Haar verjaardag en verzekert Uwe Majesteit, dat de Kerken gedurig de HEERE bidden, dat Hij Haar Zijn genade, wijsheid en kracht moge schenken bij de uitoefening van Haar koninklijk ambt tot heil van het volk van Nederland'.

Artikel 131

De artt. 80-108 van de Acta worden vastgesteld. In comitégeneraal wordt artikel 6 van de Handelingen vastgesteld.

Artikel 132

De synode gaat in comitégeneraal.

Artikel 133

Nadat het comitégeneraal is opgeheven, verzorgt de assessor de weeksluiting. Hij laat zingen Psalm 131 : 13 en gaat dan voor in dankgebed.

DINSDAG 23 MEI

Artikel 134

De praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 103 : 9, 10, leest Jes. 40 : 111 en gaat voor in gebed.

Artikel 135

Ds. P. Groenenberg, die als secundus ds. B. van Zijlekom vervangt, betuigt door op te staan instemming met de belijdenis en belofte, zoals vermeld is in artikel 6 van deze Acta.

Artikel 136

De synode zet haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 137

Te 14 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 96 : 1 en 6. De praeses heet Prof. J. Kamphuis en ds. O. J. Douma als deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken welkom.

Artikel 138

Ouderling C. Bareman, die ouderling J. Boeije als secundus vervangt, betuigt door op te staan instemming met de belijdenis en belofte, zoals vermeld is in artikel 6 van deze Acta.

Artikel 139

Besluiten inzake correspondentie met buitenlandse kerken

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken sub 4, dat handelt over 'de inhoud der correspondentie' en het betreffende rapport van commissie III. Rapporteur is ds. H. J. de Vries. Hierover wordt in een ronde gesproken.

De rapporteur benadrukt dat de commissie een weg gezocht heeft met behoud van de confessionele strekking van de 'regel' van de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952. Deze 'regel' is in de huidige situatie echter niet meer toereikend. Wat de commissie voorstelt vervangt de 'regel' van Berkel en Rodenrijs in de goede zin van het woord. Voorts merkt de rapporteur naar aanleiding van een betreffende vraag op, dat ds. M. van Beveren als afgevaardigde van de Canadese kerken had toegezegd op 21 mei 1978 in Nederland te zijn, maar dat geen nader bericht van hem is ontvangen. De behandeling van de onderhavige materie kon niet worden uitgesteld. Deputaat, ds. O. J. Douma, licht het ontstaan van de 'regel' van Berkel en Rodenrijs toe. Deputaten willen deze 'regel' niet buiten werking stellen, maar het gaat hun om een bredere uitwerking, een nadere toepassing.

Nadat de commissie zich beraden heeft, leest de rapporteur enkele wijzigingen in de conceptbesluittekst voor.

In de tweede ronde dient ds. P. Deddens een amendement in, dat beoogt in 'besluit sub 4' niet te spreken van het erkennen van deze kerken als ware kerken, maar van het herkennen van de kenmerken van de ware kerk

bij deze kerken. Dit amendement krijgt steun uit de vergadering.

Hierna komt eerst het amendement van ds. P. Deddens in stemming. Het wordt verworpen. Vervolgens worden de voorstellen van de commissie aanvaard. Ds. P. van Gurp en br. J. J. Schreuder, die ook deputaat voor de correspondentie met de buitenlandse kerken zijn, blijven buiten stemming.

De besluiten van de synode luiden:

De generale synode van GroningenZuid 1978 heeft kennis genomen van

1. het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, bijzonder van deel 4, dat handelt over 'de inhoud van de correspondentie';
2. de besluiten van de synode van Coaldale 1977 van de Canadian Reformed Churches inzake haar verhouding tot de Orthodox Presbyterian Church;
3. van de brief van deputaten van The Free Reformed Churches of Australia d.d.11 maart 1977, inhoudende het verzoek een oecumenische synode te houden;

constateert

- I.** a. dat deputaten ter vervanging van de regel van de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952 (Acta art. 56 overweging 3) een viertal uitspraken voorstellen;
b. dat deputaten hiervoor onder meer aanvoeren dat met kerken in het buitenland, die overigens te herkennen zijn als zusterkerken, maar wier houding tegenover de G.O.S. en ten aanzien van andere buitenlandse contacten van soortgelijke aard bepaald wordt door de eigen situatie en wat men in die eigen situatie als Schriftuurlijke roeping ziet, naar deze regel geen gemeenschap kan worden geoeftend;
- II.** dat de Canadian Reformed Churches de Orthodox Presbyterian Church op haar synode van Coaldale 1977 erkend hebben als ware kerk naar art. 29 N.G.B., maar mede om haar relaties tot andere kerkengroepen de tijdelijke relatie van 'kerkelijk contact' hebben aangeboden, om die aan te wenden voor het doel tot kerkelijke correspondentie als kerkelijke gemeenschap te komen (Acts art. 91);
- III.** dat deputaten erop wijzen dat ze meermalen moeten adviseren met kerkelijke correspondentie te wachten bij kerken, die lid zijn van de Gereformeerde Oecumenische Synode, en daarom verzoeken nieuw te benoemen deputaten op te dragen een brochure over de bezwaren tegen de G.O.S. te schrijven en op ruime schaal te verspreiden;
- IV.** dat deputaten verklaren met de Australische deputaten overtuigd te zijn van het grote belang van een internationale synode en adviseren de wenselijkheid van een Gereformeerde Internationale Synode uit te spreken en nieuw te benoemen deputaten op te dragen in overleg met de zusterkerken in het buitenland aan de komende generale synode in dezen voorstellen te doen.
- V.** dat deputaten met het oog op de Engelstalige kerken, die de betekenis van ons begrip correspondentie als oefenen van kerkelijke gemeenschap niet kennen, verzoeken om een meer preciese term om dit begrip in het Engels weer te geven en nieuw te benoemen deputaten op te dragen met een voorstel hierover op de eerstvolgende synode te komen;

overweegt ten aanzien van 'zij constateert I en II'

- a. dat naar het Woord Gods (Joh. 17 : 11, 17, 20, 21; Ef. 3 : 14 4 : 16; 2 Tim. 3 : 15, 16) en de daarop gegronde belijdenis (Heidelbergse Catechismus Zondag 21 en N.G.B. artt. 2729) de Kerk van Christus wel verspreid en verstrooid is door de gehele wereld, maar toch tezamen gevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, en in enigheid van het ware geloof, door het bewaren van de ware leer en dienst en tucht naar de ordeningen van Jezus Christus als haar enig Hoofd;
- b. dat het naar het Woord Gods en de belijdenis de roeping van de ware gelovigen en van de kerken in elke plaats en elk land is te staan naar kerkelijke gemeenschap met allen, die met hen eenzelfde geloof belijden en handhaven in prediking en dienst, kerkregering en tucht, en wel in eenheid van kerkelijk samenleven in elke plaats en land en waar dit door geografische afstanden, taalbarrières of andere oorzaken niet mogelijk is door kerkelijke correspondentie als oefening van kerkelijke gemeenschap;
- c. dat het tevens de roeping van de ware gelovigen en kerken is niet ijver en goede voorzichtigheid uit het Woord Gods te onderscheiden wat de ware kerk is, om met die ware kerk gemeenschap te oefenen en kerkelijke gemeenschap af te wijzen met kerken die openlijk van de leer en de ordeningen van het Woord Gods afwijken, of die zich schismatiek hebben afgescheiden van de ware kerk;
- d. dat bij het vervullen van deze roeping er rekening mee gehouden zal moeten worden, dat de Here Christus Zijn Kerk vergadert onder verschillende volken en ook met Zijn Kerk onder die volken een weg van eigen historie van verdrukking en strijd tegen dwaling en reformatie is gegaan en nóg gaat; dat hierdoor tussen deze kerken ook verschillen aanwijsbaar kunnen zijn in de wijze waarop zij de

waarheid Gods belijden en voorts in de uiterlijke inrichting en liturgische gebruiken en afspraken van kerkregering, terwijl ze toch samenstemmen in het belijden van het Woord van God en het handhaven van de ware leer en de bediening van de sacramenten en niet willen afwijken van wat Jezus Christus als het enig Hoofd heeft verordend (vgl. art. 32 N.G.B. en art. 86 K.O.);

- e. dat in contact met kerken in het buitenland, die relaties hebben met andere kerken of kerkengroepen, met wie de Gereformeerde Kerken in Nederland geen kerkelijke correspondentie of gemeenschap hebben, voor de vraag van het aangaan van kerkelijke gemeenschap, zowel het onder c. als onder d. genoemde in rekening gebracht dient te worden;
- f. dat de synode van Berkel en Rodenrijs 1952 de norm onder c. genoemd voor de toenmalige situatie nader uitwerkte, toen ze overwoog: 'dat het onmogelijk is correspondentie aan te gaan met een kerkengroep, die van haar kant tegelijkertijd gemeenschap zoekt met verschillende kerkengroepen, tussen welke onderling geen correspondentie mogelijk blijkt', maar dat voor de huidige situatie vervanging van deze regel, met behoud van haar confessionele strekking, door nadere uitspraken nodig is;
- g. dat voor deze huidige situatie, zoals door de deputaten onder constaterende 1 omschreven, een weg gewezen wordt door de Canadese zusterkerken in haar uitspraken over de tijdelijke relatie van 'kerkelijk contact';

is van oordeel

1. dat de door de deputaten in hun rapport voorgestelde uitspraken tot de noodzakelijke vervanging van de 'regel' van de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952 (Acta art. 56 overweging 3) met behoud van haar confessionele strekking, kunnen dienen;
2. dat de uitspraken van de synode van Coaldale 1977 van de Canadese zusterkerken inzake 'kerkelijk contact' met recht kunnen dienen als regel voor tijdelijk kerkelijk contact om door middel daarvan te komen tot kerkelijke correspondentie als kerkelijke gemeenschapsoefening;

besluit

ter vervanging van de 'regel' van de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952 (Acta art. 56 overweging 3) de volgende uitspraken te doen:

1. kerkelijke correspondentie met buitenlandse kerken houdt in het elkaar over en weer erkennen als zusterkerken in de Here Jezus Christus en het dienovereenkomstig oefenen van de kerkelijke gemeenschap naar de regels voor deze correspondentie aanvaard (deze regels, Acta Amersfoort West 1976 art. 176 worden in een bijlage vermeld);
2. het aangaan van deze correspondentie als oefening van gemeenschap wordt belemmerd, wanneer een kerkengroep harerzijds gemeenschap onderhoudt of tot stand wil brengen met kerkengroepen in Nederland of daarbuiten, tussen welke onderling geen kerkelijke gemeenschap mogelijk is;
3. wanneer in contact met kerken in het buitenland blijkt dat er reeds contacten zijn met de kerken, waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland geen kerkelijke correspondentie of gemeenschap hebben, dan zal steeds naar de aard van de situatie deze zaak onder de aandacht van die kerkengroep worden gebracht;
4. als de generale synode na informatief contact en nauwgezet onderzoek ook door middel van haar deputaten tot het oordeel komt dat deze kerken in het buitenland naar de Schriftuurlijke belijdenis van de Heidelbergse Catechismus, Zondag 21, en de artikelen 2729 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, te erkennen zijn als ware kerken van de Here Jezus Christus, maar dat er voor de kerkelijke correspondentie als oefening van kerkelijke gemeenschap nog belemmeringen zijn, met name vanwege de relaties met andere kerkengroepen, zal zij kunnen besluiten deze kerken de voorlopige relatie van 'kerkelijk contact' aan te bieden;
5. dit kerkelijk contact zal er vooral op gericht zijn om als kerken van de Here Jezus Christus naar Zijn gebod elkaar aan te spreken om de belemmeringen weg te nemen en zo te komen tot de kerkelijke gemeenschapsoefening naar de aangenomen regels van kerkelijke correspondentie;
6. dit kerkelijk contact zal naar de volgende regels worden geoefend
 - a. het uitwisselen van acta of notulen van elkaars generale synoden of vergaderingen (Assemblies), en mededelingen van besluiten, handelingen of uitgaven van gemeenschappelijk belang, vooral die betrekking hebben op de nog bestaande verschillen;
 - b. voortgaande schriftuurlijke of mondelinge discussie door wederzijdse deputaten om tot wegneming van de belemmeringen van kerkelijke gemeenschapsoefening door kerkelijke correspondentie te komen;

- c. het uitnodigen van afgevaardigden als waarnemers op elkaars generale synoden of vergaderingen en met instemming van de andere deelnemende zusterkerken op een eventuele gereformeerde internationale synode;
7. elke generale synode kan, zo mogelijk na advies van deputaten, beslissen of deze voorlopige relatie van 'kerkelijk contact' moet worden voortgezet, of geleid heeft tot de mogelijkheid van het aanbieden van kerkelijke gemeenschap door kerkelijke correspondentie, dan wel beëindigd moet worden.

de synode *overweegt voorts* ten aanzien van 'zij constateert **III**':

dat door de generale synode van AmersfoortWest 1967, die daarbij ook verwees naar de uitspraken van de generale synode van Amersfoort 1948, Acta art. 74, is uitgesproken, dat het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS) een verhindering is op de weg van kerkelijke gemeenschap in eenheid van kerkelijk samenleven met kerken in eigen land, en voor het aangaan van kerkelijke correspondentie als oefening van kerkelijke gemeenschap met kerken in het buitenland (Acta generale synode van Amersfoort 1967, art. 190 en 254), en dat deze uitspraak sindsdien door de volgende generale synoden bevestigd is (vgl. Acta generale synode van Hoogeveen 1969/1970 art. 250 en Acta generale synode van Kampen 1975 art. 178 en 451);

is van oordeel

dat deputaten terecht stellen dat een uitgave met een uiteenzetting van de bezwaren tegen de GOS ter voorlichting van kerken in het buitenland zeer gewenst is;

besluit

de te benoemen deputaten op te dragen een brochure met de uiteenzetting van de bezwaren tegen de GOS uit te geven en deze op ruime schaal te verspreiden onder de kerken met welke zij contact hebben of krijgen, vooral als deze lid zijn van de GOS.

De synode *overweegt voorts* ten aanzien van 'zij constateert **IV**':

dat een Gereformeerde Internationale Synode (GIS) kan dienen:

1. de betuiging van eenheid en de beoefening van kerkelijke gemeenschap van de kerken, naar het gebod van Christus (zie 'zij overweegt' ad III ad);
2. de bemoediging van elkaar om te bewaren het geloof, dat eenmaal de heiligen is overgeleverd;
3. de bezinning op gemeenschappelijke taken, als het afleggen van het getuigenis van de enigheid van het ware geloof, en het uitvoeren van de zendingsroeping, met het oog op hedendaagse ontwikkelingen op allerlei gebied in deze wereld;
4. de bezinning op contacten en relaties met met andere kerken;

besluit

de te benoemen deputaten op te dragen overleg te plegen met de zusterkerken of haar deputatie om een Gereformeerde Internationale Synode voor te bereiden, en daarover voorstellen te doen aan de komende generale synode.

de synode is *tenslotte van oordeel* ten aanzien van 'zij constateert **V**':

dat het gewenst is dat wat door de Gereformeerde Kerken in Nederland met de term 'kerkelijke correspondentie' als kerkelijke gemeenschapsoefening met kerken in het buitenland wordt aangeduid, voor de Engelstalige kerken door (een) meer precieze en voor haar duidelijke term(en) in het Engels wordt weergegeven;

en *besluit*

de te benoemen deputaten op te dragen in dezen voorstellen te doen aan de komende generale synode.

De praeses zegt commissie **III** en met name de rapporteur dank. Voorts wijst hij erop, dat de synode belangrijke besluiten genomen heeft. Dat deze besluiten nodig bleken, is een weelde, die wij een kwart eeuw geleden niet konden voorzien.

Artikel 140

Drs. M. K. Drost aanvaardt benoeming

De praeses leest een brief voor van drs. M. K. Drost, waarin deze mededeelt zijn benoeming te aanvaarden en

de synode Gods zegen voor haar arbeid toewenst.

Artikel 141

De synode gaat in comitégeneraal.

Artikel 142

Na opheffing van het comité verzorgt br. A. van Pijkeren de dagsluiting. Hij verzoekt te zingen Gezang 9 : 2, 3 en gaat dan voor in gebed.

WOENSDAG 24 MEI

Artikel 143

De praeses laat zingen Psalm 89 : 35, leest Jes. 40 : 1224 en gaat voor in gebed. Artikel 144

Brief GroningenWest inzake drs. M. K. Drost

De praeses leest een brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te GroningenWest d.d. 22 mei 1978 voor, waarin deze mededeelt dat hij het besluit genomen heeft aan drs. M. K. Drost toe te staan zijn benoeming tot buitengewoon lector in de missiologie te aanvaarden.

Artikel 145

Toespraken praeses en ds. M. van Beveren

Nadat de synode de dag verder besteed heeft aan arbeid in commissoriaal verband, opent de praeses te 19 uur de plenaire zitting. Hij heet ds. M. van Beveren, die uit Canada overgekomen is, hartelijk welkom. Vervolgens doet hij voorlezing van de credentiebrief, die de Commissie voor correspondentie met buitenlandse kerken, benoemd door de generale synode van de Canadian Reformed Churches, gehouden te Coaldale 1977, ds. M. van Beveren heeft meegegeven.

De praeses spreekt ds. Van Beveren als volgt toe:

Een bijzonder woord van welkom mag ik richten tot ds. M. van Beveren, dienaar des Woords bij de Canadian Reformed Church te NewWestminster, British Columbia, en lid van the Committee for Correspondence with the SisterChurches Abroad.

Wij zijn dankbaar, dat de Here uw weg voorspoedig heeft gemaakt en dat u in deze generale synode begroet kunt worden. Wij ontvangen u als gedeputeerde van onze zusterkerken in Canada. Kerken die na de Tweede Wereldoorlog in de weg van emigratie uit de Gereformeerde Kerken in Nederland zijn voortgekomen. Wij hebben in de loop van de laatste dertig jaren de ontwikkeling in de kerkenoverzee met meer dan gewone belangstelling gevolgd. De correspondentie tussen de Canadian Reformed Churches en de Gereformeerde Kerken in Nederland brengt met zich mee, dat wij onderling toezicht hebben op elkaars dienst, leer, tucht en kerkregering, en het stemt tot grote blijdschap, dat wij van uw kerken mogen weten, dat zij de hartelijke begeerte hebben te blijven bij de eeuwenoude grondslag van de trouwe kerk van Jezus Christus, evenals uw kerken dat mogen weten van onze kerken, die in deze synode zijn vertegenwoordigd. U en wij herkennen daarin het kerkvergaderende, maar ook kerkbeschermende werk van onze Here Christus.

U zult geen sterke aanwas van leden hebben in de weg van voortgaande emigratie; de groei zal in hoofdzaak gevolg zijn van geboorten. Dat laatste geldt eveneens onze kerken in Nederland, terwijl wij hoegenaamd geen leden meer behoeven af te staan aan de zusterkerken in Canada.

In dertig jaren zijn wij op het punt van de taal uit elkaar gegroeid: uw Hollandse diensten zijn schaars geworden; ze hebben plaats gemaakt voor Engelse diensten, en ons dunkt terecht. Een nieuwe generatie is aan uw kerken toegevoegd, voor wie de band met Nederland niet meer dat zegt, wat die band voor de ouderen betekende en nog betekent. Het ligt in de gang der geschiedenis en in de aard van de ontwikkeling, dat uw kerken ook werkelijk kerken zijn temidden van het Canadese volk. U mag de pretentie voeren, dat u kerk van Jezus Christus bent in Canada. Dus mag ook van uw kerken uitgaan de appellerende roep: kom, ga met ons en doe als wij. Of zij horen of niet horen zullen.

De ontwikkelingen ginds staan niet stil u zult ontdekken, dat de ontwikkelingen in Nederland, ook in het kerkleven, niet stil zijn blijven staan. Wat echter gebleven is en wat de kracht van samenbinding is, dat is de band aan Gods Woord en de daarop gegronde belijdenis. Verleden jaar vergaderde uw achtste synode, en zij vergaderde van 8 november tot 26 november. Wij kennen dat niet, en we willen verklaren, dat we in zekere zin jaloers op u zijn. Wij tellen geen dagen en weken, maar maanden. Het is intussen billijk op te merken, dat uw en ons agendum nogal verschillend is.

Uit de Acta van uw synode is gebleken, dat uw kerken de Acta van onze generale synode van Kampen 1975 ontvangen hebben, èn dat uw kerken tot de slotsom mochten komen, dat de Gereformeerde Kerken in

Nederland blijkens haar Acta trouw gebleven zijn aan Gods Woord, de belijdenis en de gereformeerde kerkorde. Het stemt uiteraard ons tot dankbaarheid, dit van uw kerken te mogen vernemen.

We zijn ook dankbaar voor de voortgang van de opleiding tot de dienst des Woords aan het Theological College te Hamilton. De werkelijkgereformeerde Hogescholen zijn wel zeer gering in getal in de huidige constellatie van de wereld. Het zijn geschenken van onze God, waar we gezamenlijk uiterst zuinig op willen zijn.

In deze synode hebben we reeds kennis mogen maken met een afgevaardigde van de Presbyterian Church in Korea, met een deputatie van de Gereformeerde Kerken van OostSoemba/ Savoe, en vandaag met een afgezant uit de Canadian Reformed Churches. We worden ootmoedig onder Gods zegeningen.

En we spreken de wens uit, dat ook in de weg van al deze contacten de christelijke band die de kerken verbindt, zal worden bevestigd.

Hierna verkrijgt ds. M. van Beveren het woord, die de vergadering als volgt toespreekt:

Voorzitter, hooggeachte Broeders,

Namens de Canadian Reformed Churches zeggen wij u allereerst dank voor de uitnodiging die zij van uw kerken via deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken mochten ontvangen om een of meer afgevaardigden naar uw synode te zenden. Het stemt tot dankbaarheid dat de relatie met u als onze zusterkerken niet beperkt hoeft te blijven tot schriftelijke correspondentie, hoe onontbeerlijk deze voor goede verhoudingen ook zijn mag, maar dat er zich ook mogelijkheden voordoen om door middel van persoonlijke afvaardiging de bestaande banden te verstevigen. Met dit doel voor ogen hebben onze kerken met blijdschap aan de uitnodiging gehoor willen geven, zij het dan door deze bescheiden éénmandelatie.

Het is thans de tweede maal dat een afgevaardigde onzer kerken op één uwer synoden aanwezig kan zijn. De primeur was aan Dr. J. Faber, professor aan ons Theological College te Hamilton die ter Synode Kampen 1975 waardevolle informatie gaf over het wel en wee der Canadian Reformed Churches. We vergeten echter niet dat een jaar daarvoor uw kerken op onze Generale Synode gehouden te Toronto ai vertegenwoordigd waren in de persoon van ds. S. S. Cnossen. Dat initiatief heeft ons zeer goed gedaan. Daarom wij willen het niet verhelen was er een zekere teleurstelling merkbaar toen op de Generale Synode welke verleden jaar de Coaldale gehouden is, geen afgevaardigde van uw kerken aanwezig kon zijn.

Wij hebben er overigens begrip voor dat uw deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken zich in deze beperkingen hadden op te leggen gezien hun uitgebreid mandaat en de daaruit voortvloeiende verplichtingen ten aanzien van andere zusterkerken. Het moet ons van het hart dat wij onder de indruk zijn van de vele contacten, die zij in het buitenland hebben kunnen leggen en waarvan wij hebben kunnen lezen in het rapport dat zij bij u hebben ingediend. Het is duidelijk dat zij de eenheid der kerk zoeken in een schriftuurlijk oecumenische geest waarbij het Woord Gods het richtsnoer is en de belijdenis der kerk niet wordt genegeerd. Met belangstelling hebben wij geconstateerd dat volgens uw deputaten de nieuwe contacten nieuwe vragen oproepen en nieuwe formuleringen nodig maken. Het verheugt ons dat wij nog een deel van de besprekingen kunnen bijwonen over zaken die internationale strekking hebben en als zodanig in belangrijke mate ook onze kerken raken. Onze laatstgehouden Synode werd met soortgelijke vragen geconfronteerd.

Zoals bekend moesten onze kerken helaas opnieuw constateren, dat officieel contact met de Christian Reformed Church onmogelijk was geworden. Anderzijds mocht de Synode met dankbaarheid tot het besluit komen de Orthodox Presbyterian Church als ware kerk van onze Here Jezus Christus te erkennen. Het valt te betreuren, maar het was te verwachten, dat niet direct correspondentie volgens de aangenomen regels kon worden aangegaan.

Onze Synode heeft zich echter gerealiseerd, dat vanwege het verschil in historische achtergrond het wenselijk was zich meer genuanceerd op te stellen dan in het verleden noodzakelijk werd geacht. Het is niet nodig hier uit te weiden over de nieuwe vorm van contact welke onze Synode aan de Orthodox Presbyterian Church heeft aangeboden en dat de naam 'Ecclesiastical Contact' ontving. Voldoende zij te vermelden dat dit contact beoogt het intensiveren van de besprekingen met het doel tot volledige zusterrelaties te komen. Het stemt tot blijdschap dat uw vergadering besloten heeft de weg te openen voor het aangaan van een soortgelijk contact, dat zelfs dezelfde naam heeft gekregen.

Bij voorbijgaande gelegenheden is al geconstateerd, dat de agenda van uw en onze synoden de laatste jaren een opmerkelijke overeenkomst vertonen. Het heeft er de schijn van dat verscheidene agendapunten op mysterieuze wijze de Atlantische Oceaan overwaaien. Wij zullen maar niet proberen vast te stellen van welke kant de wind het meest waait.

Wel is het gepast met dankbaarheid te versnelden, dat de band tussen uw en onze kerken ons in menig opzicht praktisch nut oplevert. Wij noemen slechts de studiehulp die uw Theologische Hogeschool zonder reserves biedt aan predikanten die, beroepen door de Canadese kerken voor het zendingsveld, zich in

Nederland op hun toekomstige taak voorbereiden.

Van andere aard is de hulp die leden van uw kerken zo bereidwillig hebben verschaft om de oprichting van een middelbare school in Ontario te vergemakkelijken. Inmiddels mogen wij de opening van een tweede volledige middelbare school tegemoet zien, ditmaal in British Columbia. Het is verheugend dat het onderwijs aan de jeugd op de basis van Schrift en belijdenis onder ons gestadig uitbreiding ondervindt. Want wei is de meerderheid van onze kerkleden de moeiten van een integratie in de Canadese maatschappij gepasseerd, maar daardoor is het gevaar van assimilatie des te groter geworden, het gevaar namelijk van het overnemen van wat zich met de Heilige Schrift niet verdraagt.

Dat de natuurlijke banden met het moederland verslappen is onvermijdelijk. Er is al een geslacht opgegroeid dat de Nederlandse taal niet of nauwelijks verstaat. Juist voor die generatie laat zich het gebrek aan gedegen gereformeerde literatuur in de landstaal sterk gevoelen. Het is ons daarom een grote vreugde wij willen het niet onvermeld laten dat thans bezig is in vertaling te verschijnen het bekende werk van ds. S. G. de Graaf 'Verbondsgeschiedenis'. En onlangs is van de pers gekomen 'Christus en Cultuur' van dr. K. Schilder in een prachtige uitvoering, vertaald door broeders uit eigen kring. Dat wij zo dankbaar zijn voor de vertaling van dergelijke werken heeft niets te maken met een traditioneel vasthouden aan het verleden, maar alles met het bewaren van het pand ons toevertrouwd.

In het bewaren van dát pand mogen wij ons met u één weten. Welke banden er tussen u en ons ook maar zijn mogen, de eenheid des waren geloofs in onze Here Jezus Christus is wat ons waarlijk samenbindt. Moge die band bestendig blijven.

Het is niet moeilijk gebreken van onze kerken op te sommen. Maar de zegeningen, die wij door Gods trouw ontvangen, zijn niet te tellen. Door Zijn genade wordt het Woord der Waarheid gepredikt en vruchten van de Heilige Geest worden openbaar.

Broeders, de Canadian Reformed Churches groeten u en wensen u des Heren zegen toe. Moge Hij u leiden door Zijn Geest en Woord zodat uw arbeid rijke vruchten draagt voor de bouw van Zijn kerk in Nederland en daarbuiten.

De praeses dankt ds. M. van Beveren voor zijn goede woorden en nodigt hem uit als adviseur aan de vergadering deel te nemen.

Artikel 146

Nadat de praeses ds. M. D. Han, ds. E. N. Pyun, br. B. M. Lee en ds. O. J. Douma als deputaat voor de correspondentie met de buitenlandse kerken heeft welkom geheten, komt het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken inzake Korea en het betreffende voorstel van commissie III in behandeling. Rapporteur is ds. J. Poutsma. Nadat hierover in een ronde gesproken is, beantwoordt de rapporteur de gemaakte opmerkingen.

De voorzitter van commissie III, ds. H. J. de Vries, wijst erop, dat van de kant van de deputaten van de Koreaanse kerken vernomen is, dat het bij de scheuring, die in de Koreaanse kerken kwam, ging om een schisma, waarbij sterk persoonlijke zaken in het geding waren. Genoemde deputaten geven te kennen, dat de scheuring niet is ontstaan tengevolge van verschillen in belijdenis of kerkregering.

Ds. P. van Gurp geeft als deputaat CBK nog enige toelichting: deputaten CBK waren van oordeel, niet gerechtigd te zijn, zich te mengen in interne moeilijkheden van buitenlandse zusterkerken, wanneer het gaat om akties rond een inmiddels afgezette predikant.

De bespreking wordt opgeschort voor nader beraad van de commissie.

Artikel 147

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. P. Deddens. Hij verzoekt te zingen Psalm 102 : 5, 7 en gaat dan voor in gebed.

DONDERDAG 25 MEI

Artikel 148

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Psalm 98 : 1, 2, leest Jes. 40: 25-31 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode.

Vervolgens verwelkomt hij ds. M. van Beveren en ds. O. J. Douma, die als deputaat CBK aanwezig is.

Artikel 149

De praeses leest een brief van Prof. dr. L. Doekes voor, waarin deze mededeelt van 25 mei 6 juni 1978 niet in staat te zijn, de synode van advies te dienen wegens verblijf in het buitenland.
Hiervan wordt kennis genomen.

Artikel 150

Besluit inzake Korea

De behandeling van de zaken, in artikel 146 vermeld, wordt voortgezet. Commissie **III** heeft enige wijzigingen in haar voorstel aangebracht. Tijdens de tweede ronde wordt door ds. A. P. van Dijk een amendement ingediend, dat enige wijzigingen in de conceptbesluittekst behelst. Bij de stemming wordt het amendement verworpen en het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard.
Ds. P. van Gulp en br. J. J. Schreuder, die ook deputaat CBK zijn, blijven buiten stemming.
Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van GroningenZuid 1978 heeft kennis genomen van

- a. dat deel van het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, dat handelt over de correspondentie met de Presbyterian Church in Korea (behoudens 2.3.1.1.I en 2.3.2.3):
- b. van het rapport van deputaten Steun Kerken Korea aan deputaten CBK;
- c. de daarbij gevoegde correspondentie door deputaten gevoerd;

zij constateert

dat uit genoemde stukken blijkt dat deputaten hun opdrachten vermeld in art. 250 Acta generale synode van Kampen 1975 hebben uitgevoerd;

zij constateert voorts

dat uit de bovenvermelde rapporten en correspondentie blijkt:

1. dat het aantal kerken van de Presbyterian Church in Korea gedurig toeneemt door voortgaande zendingsarbeid, waarvoor ook nieuwe plannen zijn gemaakt;
2. dat de nieuwe gebouwen van het seminarie en het dormitory te Pusan, in gebruik genomen in 1976, van grote betekenis blijken voor de goede voortgang van het onderwijs en dat de sterke uitbreiding van dat onderwijs ook te meer wenselijk maakt de hulp van gekwalificeerde docenten;
3. dat met droefheid van de kant van de Koreaanse deputaten werd vernomen, dat er door en rondom de actie van een afgezet predikant een scheuring is ontstaan, waarbij een aantal kerken een nieuw kerkverband gevormd heeft met een eigen seminarie in Seoul, en dat van de kant van deze nieuwe kerkengroep geen enkel contact met deputaten is gezocht;
4. dat deputaten het van groot belang achten dat in de komende jaren opnieuw een of meer deputaten een bezoek aan de Koreaanse kerken en haar seminarie brengen en verzoeken nieuw te benoemen deputaten daartoe te machtigen;

zij is van oordeel

1. dat het onder 1 en 2 van bovengenoemde constatering vermeldde stemt tot dankbaarheid aan de HEERE;
2. dat terzake van het onder 3 geconstateerde de Gereformeerde Kerken in Nederland voor het heden niet in staat zijn en ook niet geroepen zijn zich een oordeel te vormen over de droeve scheuring, maar wel gedrongen worden voor de Koreaanse zusterkerken de HEERE te bidden om herstel van de geslagen breuk in de Schriftuurlijke weg;
3. dat het ook voor de toekomst zeer gewenst is dat een der hoogleraren van de Theologische Hogeschool, op verzoek van de Senaat van het seminarie te Pusan, zal worden afgestaan voor het geven van gastcolleges;
4. dat het onder 13 geconstateerde voldoende redenen geeft voor een hernieuwd bezoek van een of twee deputaten aan de zusterkerken in Korea en haar seminarie;

zij constateert tenslotte

dat uit de rapporten van deputaten CBK en SKK blijkt:

1. dat de totale voor de bouw van het dormitory verstrekte financiële steun, conform het besluit van de generale synode van Kampen 1975, f 325.000 bedroeg;
2. dat deputaten CBK de boeken en bescheiden van de afgetreden penningmeesteresse zr. W. P.

- KeppelPot, en de huidige penningmeester, br. W. Kuiper, van het deputaatschap SKK, hebben nagezien en in orde bevonden en hen gedéchargeerd hebben van het door hen gevoerde beleid;
3. dat deputaten op grond van uitvoerige begrotingen en daarop gegronde steunaanvragen van de Koreaanse kerken verzoeken hen te machtigen tot het steunen van deze kerken voor de eerstkomende drie jaren met jaarlijkse bedragen, maximaal oplopend tot \$ 35.500 of f 85.000 voor het jaar 1980;
 4. dat deze voorgestelde steunbedragen aanzienlijk hoger zijn dan die waartoe voorgaande synoden besloten, maar dat deputaten hiervoor een viertal gronden aanvoeren:
 - a. dat sinds de synode van Hattem 1972, de steun voor het seminarie is gehandhaafd gebleven op \$ 1.150 per maand; rekening houdend met de sterke inflatie, met name van de Amerikaanse dollar, heeft er in feite in de loop der jaren een belangrijke vermindering van de steun plaatsgevonden;
 - b. dat de ingebruikneming van de nieuwe gebouwen het onderwijs sterk heeft uitgebreid;
 - c. dat het aandeel van de steun van de Nederlandse kerken in het totale budget van 7.8% daalt tot 6.5% in 1980;
 - d. dat het door deputaten gevraagde maximum pas in 1980 wordt gevraagd, zoals uit de aan de synode overgelegde budgetten blijkt.

zij is voorts van oordeel

dat de door deputaten voorgelegde begrotingen en de door hen verder aangevoerde gronden de voorgestelde hogere steunbedragen rechtvaardigen, terwijl deze verhogingen geen afbreuk zullen doen aan het stimuleren van de eigen offervaardigheid van de Koreaanse kerken voor haar seminarie;

zij besluit

1. de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken voor dit deel van hun arbeid, te déchargeren en hen alsmede de deputaten voor steunverlening aan de kerken in Korea dank te zeggen voor hun nauwgezette taakvervulling, bijzonder zuster W. P. KeppelPot voor de vele arbeid die zij als penningmeesteresse heeft verricht gedurende vele jaren;
2. de correspondentie met de Presbyterian Church in Korea voort te zetten naar de overeengekomen regels;
3. deputatencuratoren van de Theologische Hogeschool te machtigen desgevraagd een der hoogleraren in de komende periode af te staan voor het geven van gastcolleges aan het seminarie te Pusan;
4. deputaten CBK te machtigen een of twee van hen een bezoek te doen brengen aan de zusterkerken van Korea en haar seminarie;
5. het seminarie te Pusan financieel te steunen met een bedrag van maximaal \$ 24.000 per jaar en maximaal \$ 3.000 per jaar te voteren voor zijn bibliotheek;
6. het kerkelijk maandblad 'The Reformed Faith' te steunen tot een bedrag van maximaal \$ 8.500 per jaar;
7. de te benoemen deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken de volgende opdrachten te verlenen:
 - a. de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken in Korea de oordelen en besluiten van deze synode, die de Koreaanse kerken betreffen, mee te delen;
 - b. de Koreaanse deputaten te verzoeken de besluiten van hun synode aan onze deputaten toe te zenden;
 - c. in het bijzonder diligent te zijn ten opzichte van het onder 'zij besluit 3' genoemde;
 - d. van de kerken een bijdrage te vragen van f 1,00 per ziel per jaar;
 - e. diligent te blijven met betrekking tot de eventuele wijziging van de Confessie;
 - f. verdere pogingen in het werk te stellen de gewijzigde Kerkorde (in het Koreaans gesteld) in het Engels te doen vertalen.

De praeses dankt commissie **III** voor haar arbeid.

Artikel 151

De vergadering gaat in comitégeneraal.

Artikel 152

Nadat het overige van de dag besteed is aan arbeid in commissoriaal verband, komt de synode te 19 uur weer in plenaire zitting bijeen. De praeses laat zingen Psalm 98 : 3, 4.

Artikel 153

De praeses doet voorlezing van een telegram van de Bond van Verenigingen van Gereformeerde Vrouwen met de volgende inhoud: `Ruim tweeduizend gereformeerde vrouwen te Leiden bijeen op de bondsdag van haar verenigingen spreken de wens uit, dat uw synodearbeid mag zijn tot opbouw van het gereformeerd kerkelijk leven in ons land en daarbuiten. De Here sterke u in uw verantwoordelijke taak door Zijn Heilige Geest'.

De vergadering neemt hiervan met bijzondere erkentelijkheid kennis.

Artikel 154

Besluit inzake publicaties in Ned. Dagblad

De praeses stelt aan de orde een brief van br. J. P. de Vries, hoofdredacteur van het Nederlands Dagblad, d.d. 17 maart 1978 inzake bepaalde publicaties in dit blad, en het betreffende rapport van commissie **III**. Rapporteur is br. R. Venema. Nadat hierover in een ronde gesproken is en de commissie in de conceptbesluittekst enkele wijzigingen heeft aangebracht, wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gorp en br. J. J. Schreuder, die ook deputaat CBK zijn, blijven buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van GroningenZuid 1978 heeft kennis genomen

van de moeilijkheden die de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken noemen in hun aan de generale synode uitgebrachte rapport onder 1.6; zij heeft voorts kennis genomen van een aan de generale synode gerichte brief, d.d. 17 maart 1978, van de hoofdredacteur van het Nederlands Dagblad over deze zaak;

zij constateert:

1. dat deputaten zich er over beklagen, dat een door hen aangeboden publicatie niet naar de letterlijke tekst en ook niet correct is weergegeven in het Nederlands Dagblad;
2. dat deputaten krachtens hun instructie stellen, dat zij zelf de verantwoordelijkheid dragen voor de publicatie van hun handelingen en `niet gerechtigd' zijn `de tekst van hun publicaties door anderen te laten vaststellen';
3. dat de redactie van het Nederlands Dagblad staat op haar recht van vrije nieuwsgaring en eigen weergave van de door deputaten aangeboden kopij, omdat het Nederlands Dagblad geen officieel orgaan is uitgaande van de generale synode van de Gereformeerde Kerken;
4. dat de redactie van het Nederlands Dagblad in verband hiermee verzoekt de instructie van de deputaten te wijzigen;

zij constateert voorts:

1. dat deputaten er mee instemmen, dat hun instructie gewijzigd wordt in onderstaande zin;
2. dat de redactie van het Nederlands Dagblad schriftelijk heeft verklaard, `dat wij een eventuele, door deputaten nodig geachte, correctie op de berichtgeving over door hen verstrekte informatie zo spoedig mogelijk zullen publiceren op onze pagina Kerkelijk Leven':

zij is van oordeel:

1. dat het door deputaten tot nu toe ingenomen standpunt in overeenstemming is met de instructie `regelmatige publicaties te doen van hun handelingen .. (Acta generale synode van Kampen 1975 art. 250 F9);
2. dat het geschil op de wijze, in voorts constaterende i en 2 beschreven, bevredigend kan worden opgelost maar dat om misverstand uit te sluiten. het nodig is dat onder het woord 'correctie' ook wordt verstaan een noodzakelijk geachte aanvulling;

zij besluit:

1. de instructie voor deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken aldus te wijzigen, dat `publicaties te doen van' wordt vervangen door `informatie te verstrekken over';
2. de deputaten te machtigen van de redactie van het Nederlands Dagblad te verlangen, de door hen eventueel nodig geachte correctie van, c.q. aanvulling op de berichtgeving zo spoedig mogelijk te plaatsen op de pagina Kerkelijk Leven;
3. hiervan mededeling te doen aan deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken en aan de

redactie van het Nederlands Dagblad.

Artikel 155

Vaststelling van benoemingsbrieven

De synode stelt, op voorstel van deputatencuratoren, vast een herziene benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren, een benoemingsbrief voor wetenschappelijke medewerkers en een benoemingsbrief voor houders van een onderwijsopdracht.

Artikel 156

Deputatencuratoren hebben de synode ook een conceptondertekeningsformulier voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht voorgelegd. Een bepaalde formulering roept enige vragen op. De bespreking wordt opgeschort en zal later, nadat er overleg is geweest met deputatencuratoren, worden voortgezet.

Artikel 157

correctie op besluit benoeming drs. K. Veling

In het besluit van de synode met betrekking tot de benoeming van drs. K. Veling tot buitengewoon lector in de wijsbegeerte dienen volgens deputatencuratoren in hun brief d.d. 17 mei 1978 de woorden 'voorshands tot aan de volgende generale synode' te vervallen (zie Handelingen art. 7 sub b).

De synode besluit aldus.

Artikel 158

Nadat het overige van de avond besteed is aan arbeid in commissoriaal verband, verzorgt br. J. Klok de dagsluiting. Hij verzoekt te zingen Psalm 121 : 14 en gaat dan voor in gebed.

VRIJDAG 26 MEI

Artikel 159

De praeses laat zingen Psalm 146 : 46, leest Jes. 42: 17 en gaat voor in gebed.

Artikel 160

De praeses stelt aan de orde enige brieven, waarin verzocht wordt contact op te nemen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband), en het betreffende rapport van commissie IV. Rapporteur is br. J. Breman. In de bespreking blijkt dat sommige leden van de vergadering de voorstellen van de commissie te summier achten. De behandeling wordt opgeschort voor nader beraad van de commissie.

Artikel 161

Nadat de morgen verder besteed is aan arbeid in de commissies, komt de synode te 14 uur weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 146 : 8.

Artikel 162

De artt. 109-128 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 163

Vaststelling van ondertekeningsformulier voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht

De praeses stelt opnieuw aan de orde het conceptondertekeningsformulier voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht en deelt mee, dat er overleg is geweest met prof. J. Kamphuis als voorzitter van de 'commissie voor statuut en reglement' en met drs. D. Deddens als presidentcurator. Beiden hadden geen bezwaar tegen de voorgestelde wijziging in het conceptondertekeningsformulier. Hierna stelt de synode het ondertekeningsformulier vast.

Artikel 164

Antwoord aan 'Die Vrije Gereformeerde Kerk' (praeses v/h dr. c. van der Waal) te Pretoria

De praeses deelt het besluit mee, dat de synode in besloten zitting nam met betrekking tot de vraag om hulp van 'Die Vrije Gereformeerde Kerk' (praeses v/h dr. C. van der Waal) te Pretoria. De synode besloot op de vraag van 'Die Vrije Gereformeerde Kerk' (praeses v/h dr. C. van der Waal) als volgt te antwoorden:

Geachte broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen te GroningenZuid op 11 april 1978, kwam in het bezit van uw schrijven van 15 januari j.l.

Een schrijven van dezelfde inhoud en datum was ook reeds ontvangen door de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, en door hen beantwoord. De generale synode is van oordeel, dat het antwoord van de deputaten, volgens bijgaand afschrift, genoegzaam en duidelijk is, en dat harerzijds daaraan niets behoeft te worden toegevoegd.

Moge de Here u in het hart geven, aan de oproep tot wederkeer van nu reeds drie vorige generale synoden te voldoen, omdat alleen in die weg het isolement waarin u zichzelf gesteld hebt kan worden opgeheven.

Artikel 165

Deze zesde vergaderweek van de synode wordt besloten met het zingen van Psalm 1 : 13. Hierna gaat de assessor voor in dankgebed.

DINSDAG 30 MEI

Artikel 166

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Psalm 108 : 1, 2, leest Jes. 42: 817 en gaat voor in gebed.

Artikel 167

Ouderling F. J. Bijzet, die als secundus ouderling H. Feenstra vervangt, en ouderling S. Vermeer, die als tertius ouderling H. Visser vervangt, betuigen door op te staan instemming met de belijdenis en belofte, zoals vermeld is in artikel 6 van deze Acta.

Artikel 168

De synode gaat in comitégeneraal.

Artikel 169

Nadat de synode het overige van de dag en de avond besteed heeft aan arbeid in commissoriaal verband, verzorgt dr. A. N. Hendriks de dagsluiting. Hij verzoekt te zingen Psalm 9 : 1, 7, 8 en gaat dan voor in gebed.

WOENSDAG 31 MEI

Artikel 170

De praeses laat zingen Psalm 106 : 13, leest Jes. 42: 18 43:8 en vraagt Gods zegen over de arbeid van de synode.

Artikel 171

Antwoordtelegram van de Koningin

De praeses leest een antwoordtelegram van Hare Majesteit de Koningin voor: `Mijn hartelijke dank voor uw aller wensen. Juliana'.

Artikel 172

De praeses stelt opnieuw aan de orde de brieven, in artikel 160 vermeld. Commissie **IV** neemt haar voorstellen terug en legt nu een zestal conceptantwoordbrieven aan de vergadering voor. Hierover volgt een ronde. Nadat commissie **IV** nog enige wijzigingen heeft aangebracht, worden de conceptantwoordbrieven met algemene stemmen door de synode aanvaard. Het antwoord van de synode met betrekking tot de verzoeken om contact op te nemen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) behelst, kort samengevat, dat de synode van oordeel is, op deze verzoeken niet te kunnen en te mogen ingaan: slechts enkele kerkleden hebben hierom verzocht, maar geen enkele kerk of kerkelijke vergadering heeft deze zaak op het agendum van de synode geplaatst; ook wordt in de betreffende brieven geheel voorbijgegaan aan de oorzaken, die destijds tot het uiteengaan geleid hebben; de synode verwijst in dit verband naar de brief van de generale synode van Hoogeveen 1969/ 1970 aan de kerken in NoordHolland, vertegenwoordigd in de particuliere synode, gehouden te Wormer 1969; tenslotte is de generale synode van mening, dat de

ontwikkelingen sindsdien duidelijk aanwijzen, dat geen blijken van wederkeer naar de trouw aan de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en de kerkorde gevonden worden.
De praeses dankt commissie IV en met name de rapporteur voor de arbeid, die werd verricht.

Artikel 173

Nadat het overige van de morgen besteed is aan arbeid in commissoriaal verband, komt de synode te 14 uur weer in plenaire zitting bijeen. De praeses laat zingen Psalm 69 : 9 en 10. Vervolgens heet hij welkom ds. M. D. Han, afgevaardigde van de kerken in Korea, ds. M. van Beveren, afgevaardigde van de kerken in Canada. ds. E. N. Pyun en br. B. M. Lee als gasten, prof. J. Kamphuis als adviseur en deputaat CBK, ds. O. J. Douma als deputaat CBK en ds. H. J. Nijenhuis als deputaatleendocenten

Artikel 174

Discussie zendelinghoogleraar Korea

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten oor de correspondentie met de buitenlandse kerken sub 2.3.I.1.1, liet rapport, uitgebracht door de deputaten, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, voor onderzoek naar de noodzakelijkheid van de uitzending van leendocenten naar Korea, en het betreffende rapport van commissie III. Rapporteur is ds. H. J. de Vries.

Commissie III stelt voor aan het verzoek van de Koreaanse kerken om zendelinghoogleraren te voldoen.

De commissie heeft ook een voorstel ter zake van de positie van de gevraagde zendelinghoogleraren aan de vergadering voorgelegd.

Prof. dr. J. van Bruggen, die inmiddels ter vergadering is gekomen, wordt door de praeses welkom geheten.

In een eerste ronde wordt over genoemde rapporten en voorstellen gesproken. De vraag komt daarbij naar voren: hebben deputatenleendocenten geheel aan hun opdracht voldaan? Ook worden opmerkingen gemaakt over de wijze, waarop commissie III de positie van de zendelinghoogleraar geregeld wil zien.

In zijn beantwoording legt de rapporteur er de nadruk op, dat het uitgangspunt moet zijn het verzoek van de Koreaanse kerken, waarmee de generale synode van Hattem 1972/73 te maken kreeg. Het verzoek om 'missionaryprofessors' is een verzoek van jonge kerken in het Oosten, kerken, die uit de zending zijn voortgekomen en nog in een zendingssituatie verkeren. De docenten die deze kerken vragen, kunnen in hun onderwijs aan het seminarie te Busan de gereformeerde leer verbreiden en zo de verdere opbouw en verdieping van het gereformeerde leven in Korea dienen.

Prof. J. Kamphuis wijst er als deputaat CBK op, dat er in Korea door de generale synode van Hattem 1972/73 verwachtingen zijn gewekt. Hij deelt mee, dat hij tijdens zijn bezoek aan Korea in 1975 het conceptvoorstel van deputaten CBK aan de faculteit te Busan heeft voorgelegd.

Ds. H. J. Nijenhuis zegt als deputaatleendocenten, dat deputaten moeite hebben gehad met het verstaan van hun opdracht.

Deputaten zijn met de kennis die zij hadden, tot hun conclusie gekomen. Nu ligt er meer op tafel, zodat de situatie thans veel duidelijker is.

De vergadering wordt geschorst voor de etenspauze.

Artikel 175

Discussie en besluit zendelinghoogleraar

Te 19 uur heropent de praeses de vergadering. Nadat gezongen is Gezang 6 : 1 en 4, wordt de behandeling van de rapporten en voorstellen, genoemd in artikel 174, voortgezet. In de tweede ronde wordt er de nadruk op gelegd, dat men te doen heeft met zelfstandige kerken in Korea. De vraag wordt gesteld: brengt de commissie dit voldoende in rekening bij de voorgestelde wijze van honorering? Ook worden opmerkingen gemaakt over de naam 'zendelinghoogleraar'. Enige amenderingen op de voorstellen van de commissie worden ingediend.

Nadat de commissie zich beraden heeft, deelt de rapporteur mee, welke wijzigingen de commissie heeft overgenomen en beantwoordt hij de sprekers. De commissie blijft prijs stellen op de naam 'zendelinghoogleraar': het is in het Engels een bekend begrip voor de Koreaanse kerken, bovendien zit in deze naam het element, dat het voldoen aan het verzoek van de kerken in Korea geschiedt in een bepaalde fase van een zendingssituatie.

Met betrekking tot de wijze van honorering merkt de rapporteur op, dat het verzoek om 'missionaryprofessors' duidelijk uitgaat boven het budget van het seminarie te Rusan. Het is niet reëel de honorering thans aan de kerken in Korea over te dragen. Het voorstel van commissie III houdt er terdege rekening mee, dat de Koreaanse kerken de honorering, wanneer zij daartoe in staat zijn, geheel of gedeeltelijk overnemen.

Hierna brengt de praeses de voorstellen van commissie **III** in stemming. Zij worden met algemene stemmen aanvaard. De praeses spreekt een woord van bijzondere dank tot commissie **III** en haar rapporteur. Ook dankt hij deputatenleendocenten voor hun arbeid.

De praeses vertolkt de dankbaarheid van de vergadering, dat het betreffende besluit genomen kon worden in aanwezigheid van ds. M. D. Han. Hij wijst erop, dat dit besluit een eigen plaats heeft in het geheel van de kerkelijke correspondentie met Korea. 'Wij hopen, dat de invulling van dit besluit met betrekking tot de mankracht spoedig zal worden gevonden tot opbouw van onze zusterkerken in Korea'.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

- A.** 1. dat deel van het rapport van deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken (deputatenCBK), dat handelt over het verzoek van de Presbyterian Church in Korea, om 'missionary professors' te mogen ontvangen voor de opleiding tot de dienst des Woords aan haar seminary te Busan (sub 2.3.1.1.1);
2. het rapport, uitgebracht door de deputaten, benoemd door de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 240), voor onderzoek naar de noodzakelijkheid van de uitzending van leendocenten naar Korea;
3. een drietal brieven, respectievelijk van de raden van de Gereformeerde Kerken te AssenNoord, SpakenburgZuid en Beverwijk, die allen adhesie betuigen aan de conclusies van het rapport van de deputaten sub 2 genoemd, terwijl de raad van laatstgenoemde kerk daarbij de aandacht vestigt op de mogelijkheid van gastcolleges;
4. het verzoek, dat de afgevaardigde van de Presbyterian Church in Korea, ds. Myun Dong Han, mondeling aan de synode heeft overgebracht en breed toegelicht, waarin hij namens zijn kerken op het verkrijgen van hulp door middel van twee zendelinghoogleraren met klem aandringt.
- B.** Inzake het verzoek om zendelinghoogleraren door de Koreaanse zusterkerken *constateert* de synode
- I.** De Koreaanse kerken hebben door haar deputaten, zowel in hun brieven als in hun onderhoud met prof. dr. J. van Bruggen, voortdurend haar verzoek herhaald om twee zendelinghoogleraren uit de Nederlandse Gereformeerde Kerken te mogen ontvangen voor de opleiding van haar dienaren des Woords aan het seminarie te Busan.
- Ds. M. D. Han heeft, ter adstructie van dit verzoek, gewezen op de bijzondere situatie van deze uit de zending in deze eeuw voortgekomen kerken, die jarenlang verdrukt zijn door bezetters, die eisten religieuze verering aan de keizer te bewijzen in het kader van de staatsgodsdienst. Zij hebben sindsdien een zware strijd te voeren voor het ware geloof tegen de heidense religies, maar vooral tegen het nieuwe modernisme, dat door de organen van de Wereldraad van Kerken wordt verbreid in OostAzië en dat voor de gemeenten en met name de jeugd van deze nog jonge kerken een voortdurende verleiding is. Daarom vragen zij de hulp van gereformeerde zendelinghoogleraren, om met de geestelijke schatten, die eeuwenlang aan de Gereformeerde Kerken in Nederland geschonken zijn, te dienen de verdere opbouw en verdieping van het gereformeerde leven in Korea.
- II.** DeputatenCBK adviseren aan dit verzoek te voldoen voeren, behalve het sub I genoemde, ook onder meer aan:
- a. de generale synode van Hattem 1972/73 was van oordeel, dat het zeer wenselijk is, dat deze door de Koreaanse kerken gevraagde hulp wordt geboden (Acta art. 66B); en door deze uitspraak en andere van deze synode zijn bij de Koreaanse zusterkerken gerechtvaardigde verwachtingen gewekt;
- b. er is door de uitbreiding van het onderwijs na de ingebruikneming van de nieuwe gebouwen een voortdurend gebrek aan gekwalificeerde docenten aan het seminarie te Busan;
- c. door dit met alle aandrang blijven vragen om personele hulp is er voor de Gereformeerde Kerken een deur geopend om via het seminarie te Busan de Koreaanse zusterkerken te helpen zich te ontwikkelen als Gereformeerde Kerken, en zo zelfs bevruchtend in te werken op de ontwikkeling van het geestelijk leven in OostAzië;
- III.** Deputatenleendocenten concluderen in hun rapport: 'Wat de taak van een leendocent betreft, deze is om allerlei redenen wenselijk, doch niet noodzakelijk om de reden van het voortbestaan van de opleiding tot de dienst des Woords, zoals die wordt behartigd door het seminary te Pusan'.

De synode *overweegt*

1. Het verzoek, dat de Koreaanse zusterkerken vanwege haar bijzondere situatie en de daarbij aangevoerde motiveringen bij herhaling hebben gedaan, om haar door middel van zendelinghoogleraren te hulp te komen, is een schriftuurlijk beroep om elkaar te dienen met de

geestelijke gaven, die Christus gegeven heeft, en in elkaars nood te voorzien (vergelijk Efeziërs 3 : 14 4 : 16; 2 Corinthiërs 8 en 9), bijzonder in het overdragen van de ware leer van het Woord Gods (2 Timotheus 2 : 2 en 3 : 14 e.v.).

2. De Gereformeerde Kerken hebben reeds eerder als haar oordeel uitgesproken, dat het zeer wenselijk is, dat de door de Koreaanse kerken gevraagde hulp door middel van 'missionary professors' wordt geboden (Acta generale synode Hattem 1972/73 art. 66 B).
3. Deputatenleendocenten voeren in hun rapport nog meer dan één grond aan om hun conclusie te rechtvaardigen, dat de taak van leendocenten in allerlei opzicht wenselijk is. Maar het vervolg van de conclusie, dat de taak van de leendocent 'niet noodzakelijk is om reden van het voortbestaan van de opleiding tot de dienst des Woords, zoals die behartigd wordt door het Seminary te Pusan' is niet terzake gezien de argumentatie van het verzoek sub 1 genoemd en brengt niet in rekening wat meegedeeld wordt over het voortdurend tekort aan gekwalificeerde docenten.

De synode *is* op grond van het bovenstaande *van oordeel*

dat de Gereformeerde Kerken in Nederland geroepen zijn aan het dringend verzoek van de zusterkerken in Korea te voldoen om de opleiding tot de dienst des Woords en daardoor de opbouw en verdieping van het gereformeerde leven in Korea te dienen door om te zien naar geschikte broeders, die bereid zijn als zendelingprofessor aan het seminary te Busan zich te verbinden, en door te helpen de positie van deze broeders nader op verantwoorde wijze te regelen.

C. Ter zake van de positie van de gevraagde zendeling-hoogleraren *constateert* de synode:

I. DeputatenCBK deden aan de generale synode van Kampen 1975 de volgende voorstellen:

- a. met de Koreaanse kerken overeen te komen, dat de benoeming en positie van de uit te zenden mannen zal worden bepaald in dier voege, dat het gaat om zulken die aan de kerken in Korea worden afgestaan als leendocenten. Hun positie wordt daarmee, voorzover het predikanten betreft, gelijk aan die van predikanthoogleraren aan de Theologische Hogeschool te Kampen;
- b. met de Koreaanse kerken overeen te komen, dat zulke docenten zullen worden benoemd door de Board of Trustees van het seminary te Pusan, met dien verstande dat: zij zullen worden voorgedragen door de Nederlandse kerken; zolang de Koreaanse kerken in dezen niet geheel self supporting zijn, hun tractement wordt bepaald door de Nederlandse kerken; terugzending alleen kan plaats vinden met bewilliging van de Nederlandse kerken; terugroeping staat ter beslissing van de Nederlandse kerken;
- c. te besluiten, dat, uitgaande van het feit dat de uitzending van zulke docenten een zaak is van de kerken in het gemeen, te dezer zake de handelingsbevoegdheid ligt bij de generale synode der kerken;
- d. te besluiten met de uitvoering en behandeling van a en b te belasten het deputaatschap voor correspondentie met buitenlandse kerken, zulks uiteraard onder de verplichting van volledige verantwoording aan de synode;

II. Deputatenleendocenten voerden hiertegen aan, dat de positie van leendocent kerkrechtelijk niet te regelen is, omdat:

- aa. zijn uitzending buiten het kerkordelijk kader valt;
- bb. zijn 'dubbele' positie band aan Koreaanse en Nederlandse kerken tot moeilijkheden zal leiden;
- cc. er voor het punt van zijn terugzending en terugroeping geen bevredigende oplossing te vinden is;
- dd. een voor hem in te stellen Nederlands curatorium, met name wanneer deputatenCBK als zodanig zouden fungeren, een novum en zelfs een monstrum in de kerken zou zijn.

III. Deputatenleendocenten geven als alternatief om te voldoen aan het verzoek van de Koreaanse kerken: 'de Koreaanse kerken kunnen, eventueel met behulp van een Nederlandse kerkelijke instantie, komen tot de benoeming van een Nederlandse theoloog, die, na aanvaarding van deze benoeming, overgaat tot een "Koreaanse staat des levens" '.

Dit laatste wordt in hun rapport op bladzijde 6 aldus omschreven: door zijn vertrek verbreekt hij de kerkelijke band met zijn gemeente in Nederland en gaat hij een kerkelijke band aan niet een gemeente in Korea.

De synode *overweegt*:

1. deputatenCBK hebben voor hun voorstel aan de generale synode van Kampen 1975 geen gronden aangevoerd om de uitvoerbaarheid ervan ook naar vigerende kerkelijke regels aan te tonen en zij doen

- dit ook niet aan deze synode;
2. de argumenten van deputatenleendocenten, sub aadd, zijn voldoende overtuigend om de voorstellen van deputatenCBK sub I genoemd, af te wijzen;
 3. deputaten-leendocenten gaan hij hun alternatieve voorstel terecht uit van de vrijheid en zelfstandigheid van de Koreaanse zusterkerken in de benoeming van een zendelinghoogleraar aan het seminarie van haar kerkverband;
 4. deputaten-leendocenten tonen niet aan, dat het noodzakelijk is, dat een predikant, verbonden aan een gemeente in Nederland, na de aanvaarding van zijn benoeming als zendelinghoogleraar in Korea daarmee elke band aan zijn gemeente verbreekt of zou moeten verbreken;
 5. vanwege de kerkelijke meenschap, die door kerkelijke correspondentie wordt onderhouden, is het mogelijk en wenselijk dat de band aan de gemeente, waaraan hij in Nederland verbonden was, bewaard blijft na de aanvaarding van zijn benoeming als zendelinghoogleraar te Busan. en wel naar analogie van art. 2 en 18 van de (herziene) kerkorde over predikanten. die afgezonderd worden voor de opleiding tot de dienst des Woords, vooral van het derde lid van art. 18 K.O.:
Predikanten, die afgezonderd zijn voor de opleiding tot de dienst des Woords, blijven op de wijze van emeritipredikanten verbonden aan de kerk, die zij gediend hebben en houden de rechten van een dienaar des Woords;
 6. deze band met een gemeente in Nederland is temeer gewenst, omdat de Gereformeerde Kerker, in Nederland voor deze zendelinghoogleraar de verplichting op zich nemen naar behoren in zijn levensonderhoud te voorzien, evenals in dat van zijn weduwe en wezen, voorzover de Koreaanse kerken niet deze verplichting geheel of gedeeltelijk overnemen.

De synode *is derhalve van oordeel:*

1. de positie van de zendelinghoogleraar dient niet geregeld te worden op de wijze als deputatenCBK aan de generale synode van Kampen 1975 hebben voorgesteld;
2. de benoeming van de zendelinghoogleraar, het toezicht op zijn onderwijs, evenals het recht hem ontslag te geven op zijn verzoek of als disciplinaire maatregel of om andere reden, behoort tot de verantwoordelijkheid van de Koreaanse zusterkerken en de door haar aangewezen instanties als het curatorium van het seminarie van deze kerken;
3. de Nederlandse Gereformeerde Kerken dienen te bemiddelen door haar deputatenCBK, die een voordracht ter benoeming doen, en zich te verplichten om de uit haar midden voorgedragen zendelinghoogleraren, evenals hun weduwen en wezen, naar behoren van hun levensonderhoud te voorzien, voorzover de Koreaanse kerken deze verplichting niet geheel of gedeeltelijk overnemen;
4. de betrokken zendelinghoogleraren zullen naar analogie van art. 2 en 18 K.O. op de wijze van emeritipredikanten verbonden blijven aan de gemeente, die zij gediend hebben en de rechten van dienaren des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland behouden.

De synode *spreekt uit*

bereid te zijn aan het verzoek van de Koreaanse zusterkerken te voldoen door voor haar deel medewerking te geven voor de benoeming van twee zendeling hoogleraren aan het seminarie te Busan, naar de volgende regeling:

- a. deputatenCBK van de Gereformeerde Kerken dragen aan de senaat van de faculteit te Busan de namen voor van hen, die bereid gevonden worden de taak van zendelinghoogleraar aan het seminarie te Busan op zich te nemen, opdat zij door het curatorium (The Board of Trustees) kunnen worden benoemd naar de regels welke daarvoor door de Koreaanse zusterkerken in haar General Assembly zijn gesteld;
- b. de Gereformeerde Kerken in Nederland nemen gezamenlijk de verplichting op zich om in overleg met liet curatorium te Busan de aldus benoemde zendelinghoogleraren van hun levensonderhoud te voorzien en behoorlijke regelingen te treffen voor hun emeritaat, alsmede voor de zorg voor hun weduwen en wezen, en een financiële regeling vast te stellen voor het geval zij vóór hun emeritering naar Nederland zouden moeten terugkeren, voorzover de Koreaanse kerken niet deze verplichtingen geheel of gedeeltelijk overnemen;
- c. na de aanvaarding van hun benoeming zullen deze zendelinghoogleraren als emeritipredikanten verbonden blijven aan de kerk in Nederland, waaraan zij tot dan verbonden waren, en zij zullen de rechten van een dienaar des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland behouden;
- d. na zijn vertrek naar Korea zal de zendelinghoogleraar lid worden van een Koreaanse gemeente en zich onder opzicht en tucht van de raad van die gemeente stellen;

- e. de Koreaanse kerken zullen de verzekering geven, dat het curatorium bij ontslag uit de dienst van zulk een zendelinghoogleraar, het besluit hiertoe met de gronden zo spoedig mogelijk aan de deputatenCBK van de Gereformeerde Kerken in Nederland zal meedelen; en dat de raad van de Koreaanse gemeente, waarvan de zendelinghoogleraar lid wordt, bereid is, als hij onverhoopt tuchtmaatregelen tegen hem zou nemen, het besluit hiertoe met de gronden, zo spoedig mogelijk, mee te delen aan de kerk in Nederland, aan welke de betrokkene verbonden is gebleven.

De synode *besluit*

I. dank te betuigen aan deputatenleendocenten voor hun rapport en hen te déchargeren;

II. de nieuw te benoemen deputatenSBK op te dragen:

1. na aanvaarding van het bovenstaande door de Presbyterian Church in Korea, respectievelijk het curatorium te Busan, om te zien naar personen in onze kerken, welke geschikt en bereid zijn op te treden als zendelinghoogleraar aan het seminary te Busan; en zo mogelijk twee namen voor te dragen aan de faculteit te Busan ter benoeming als zendelinghoogleraar;
2. indien onder de zegen des HEEREN twee zendelinghoogleraren zouden kunnen worden benoemd door het curatorium te Busan, de betrokkenen en de kerken, die ze tot nu toe dienen, bij te staan in een nadere uitwerking van bovengenoemde regeling;
3. voor de financiële verplichtingen, die de kerken daarmee op zich nemen, tijdig haar bijdragen naar een bepaald bedrag per ziel te vragen;
4. van hun handelingen en financiële en andere regelingen in dezen verslag te doen aan de volgende generale synode;

III. van deze besluiten mededeling te doen aan:

- a. de Presbyterian Church in Korea;
- b. aan de raden van de Gereformeerde Kerken te AssenNoord, Beverwijk en SpakenburgZuid.

Artikel 176

Afscheidswaarden ds. M. D. Han en praeses

De praeses nodigt ds. M. D. Han uit een afscheidswaard tot de synode te richten. Ds. Han spreekt de vergadering in het Koreaans toe. Br. B. M. Lee treedt op als tolk.

In zijn toespraak betuigt ds. Han zijn dankbaarheid voor de tijd die de synode aan de zaak van de zendelingprofessor besteedde, en de beslissing die genomen werd. Hij gewaagt vervolgens ervan, hoezeer zijn land geleden heeft onder de Japanse bezetting en in de Koreaanse oorlog. Na deze oorlog mocht wederopbouw plaats vinden. Korea heeft veel hulp van het buitenland ontvangen. Maar met die hulp is ook de vrijzinnige leer Korea binnengekomen. Na de oorlog is de vrijzinnigheid min of meer de voornaamste stroming in het christendom geworden. De Wereldraad van Kerken heeft veel aandacht voor Korea. Het komt spreker voor, dat de Wereldraad tot de conclusie is gekomen, dat wanneer Korea vrijzinnig geworden is, heel OostAzië een vrijzinnigchristelijk gebied zal worden. De Wereldraad stuurt veel zendingen en nodigt veel studenten uit om te studeren. Maar deze zendingen geloven niet, dat de bijbel het Woord van God is, dat Jezus onze Verlosser is. Ook geloven zij niet Jezus' wonderen, Zijn geboorte uit de maagd Maria en Zijn lichamelijke opstanding:

De Wereldraad investeert grote bedragen in Korea. Er verschijnen veel publicaties, die door jonge christenen gelezen worden. Zij worden daardoor verkeerd beïnvloed.

De Koreaanse kerken hebben niet alleen tegen het communisme, maar ook tegen de vrijzinnigheid te vechten. De professoren in Busan willen graag boeken schrijven tegen deze stromingen. Helaas ontbreekt het geld en zijn de docenten overbelast met het aantal uren dat zij moeten doceren.

Het zal erg belangrijk zijn, wanneer iemand uit de Gereformeerde Kerken in Nederland naar Korea komt en daar zijn arbeid gaat verrichten.

Ds. Han eindigt aldus: 'Ik dank u nogmaals hartelijk, dat u zo'n goede beslissing genomen hebt. Ik weet niet, wie zal komen, maar ik hoop, dat hij zijn taak onder Gods genade goed verrichten mag.

Geachte praeses, broeders, ik dank u hartelijk, dat U mij gelegenheid gaf deze prachtige vergadering bij te wonen. Ik zal nooit vergeten, dat vele professoren en predikanten mij tot nu toe zo goed bezocht hebben'.

Na de toespraak van ds. M. D. Han klinkt een warm applaus uit de vergadering. Hierna spreekt de praeses ds. Han als volgt toe:

Ds. Han!

U hebt enkele weken geleden deze generale synode toegesproken. U hebt toen gezegd, dat de lijn van het

gereformeerde geloof loopt vanaf de apostel Paulus via Augustinus, Calvijn, Kuyper, Bavinck, Schilder tot nu toe. U hebt daarbij gezegd, dat U er vast van overtuigd bent, dat de hoop van deze afvallige wereld ligt in het gereformeerd geloof en in de gereformeerde kerken. Uw woorden hebben ons diep getroffen. Zij hebben ons hart geraakt en ontroerd.

Wij hebben in deze weken opnieuw mogen ervaren, dat wij zelfstandige zusterkerken hebben in Korea en wij zijn God dankbaar dat u hebt mogen proeven de gemeenschap met uw zusterkerken in Nederland. U hebt kennis gemaakt met deze generale synode. U hebt ook enkele zondagen het Woord van God mogen bedienen in drie van onze kerken. De geschiedenis van de kerk van Christus in Korea is een nog korte geschiedenis: uw kerken zijn voortgekomen uit het werk van Amerikaanse zendelingen. De geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland is een lange geschiedenis. Maar ook wij komen uit de heidenen. U en wij mogen de takken zijn uit de heidenen, die geënt zijn op de oude stam van Abraham, Izaak en Jakob. Dat blijft het wonder van Gods barmhartigheid, waarover wij ons elke dag weer verwonderen.

De Here heeft Zich willen ontfermen over Zijn kerken in dit land. Hij heeft ons met grote geestelijke rijkdom overladen. Wij mogen van die rijkdom iets afstaan aan u. De Here verwaardigt ons in geringe mate dienstbaar te mogen zijn aan de broederschap in Korea, ook dienstbaar aan de gereformeerde opleiding tot de dienst des Woords aan het seminarie in Busan.

U hebt jaren moeten wachten op het besluit, dat deze dag is genomen. U hebt in het geloof het geduld opgebracht om te kunnen wachten. Nóg geeft de Here ons gelegenheid de gevraagde hulp u aan te bieden. Nóg is er de mogelijkheid onderwijs te geven aan uw seminarie. Want nóg leeft u in vrijheid. Niemand van u en ons kan vandaag zeggen, hoe lang of hoe kort deze vrijheid er nog zal zijn. Wij bidden onze trouwe God, dat Hij deze vrijheid nog wil blijven geven. Wij bidden tot God ook, dat Hij uw en onze kerken blijft bewaren bij het geloof, dat eenmaal aan de heiligen is overgeleverd.

De bijbel zegt, dat wij leven in de laatste ure. Het einde van de eeuwen is op ons gevallen. En de tijd is voorts kort.

God geve, dat in Korea èn in Nederland er een kerk zal zijn, die trouw gebleven is aan het Woord van God, wanneer onze Here Jezus Christus wederkomt. God zegene Zijn volk in Korea. Hij zegene het werk van de opleiding tot de dienst des Woords. God zegene u, ds. Han, in uw veelzijdige arbeid in het midden van uw kerken.

Wij danken u heel hartelijk voor uw komst naar Nederland, voor uw aanwezigheid in het midden van deze synode. Wij danken u voor uw vriendschap, uw broederschap en uw liefde.

De woorden van de praeses worden door het applaus van de vergadering onderstreept.

Hierna betreedt ds. M. D. Han nogmaals het spreekgestoelte om de praeses te danken voor zijn hartelijke woorden.

Artikel 177

De praeses verzoekt br. S. J. Mullender deze bijzondere zitting te besluiten. Br. Mullender leest Psalm 46, verzoekt vervolgens te zingen Psalm 14 : 15 en dankt dan de Here voor al het goede van deze dag.

DONDERDAG 1 JUNI

Artikel 178

De praeses laat zingen Psalm 68 : 2, 3, 11, leest Jes. 43: 9-21 en gaat voor in gebed. Vervolgens heet hij welkom ds. L. Kondamara en ds. B. N. Radjah als afgevaardigden van de kerken van OostSumba/Savu, prof. J. Kamphuis, ds. O. J. Douma, ds. C. van Kalkeren en br. H. W. Rodink als deputaten CBK en br. D. Dijkstra als penningmeester van de Coördinatie Commissie.

Artikel 179

De synode gaat in comitégeneraal ter behandeling van het rapport en de voorstellen van commissie III met betrekking tot de kerken van OostSumba/Savu.

Artikel 180

Na de middagpauze komt de synode te 15.15 uur weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 72 : 4.

De gasten en deputaten, genoemd in artikel 178, zijn opnieuw aanwezig.

De assessor komt in verband met een begrafenis later ter vergadering. De synode gaat opnieuw in comitégeneraal ter behandeling van de zaken in artikel 179 genoemd.

Artikel 181

Te 19 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 47 : 1. De gasten en deputaten, in artikel 178 genoemd, zijn ook nu aanwezig.

Prof. J. Kamphuis is verhinderd, deze zitting bij te wonen.

Opnieuw gaat de vergadering in comitégeneraal ter behandeling van de zaken in artikel 179 genoemd.

Artikel 182

Na opheffing van het comitégeneraal verzorgt ds. T. O. G. M. Bosma de dagsluiting. Hij verzoekt te zingen Psalm 67 : 1, 2 en gaat dan voor in dankgebed.

VRIJDAG 2 JUNI

Artikel 183

De praeses laat zingen Psalm 143 : 68, leest Jes. 43 : 22 44 : 5 en gaat voor in gebed.

Hierna gaat de synode in comitégeneraal ter behandeling van zaken, die commissie V aan de vergadering heeft voorgelegd.

Artikel 184

Te 14 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 111 : 1 en 5.

Artikel 185

De artt. 129-172 van de Acta worden vastgesteld.

In comitégeneraal worden de artt. 7-10 van de Handelingen vastgesteld.

Artikel 186

De assessor verzoekt te zingen Psalm 52 : 16 en gaat dan voor in dankgebed. Daarmee wordt de zevende vergaderweek van de synode besloten.

DINSDAG 6 JUNI

Artikel 187

De praeses heropent de vergadering, hij verzoekt te zingen Psalm 72 : 6, 10, leest Jes. 49: 17 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode. Prof. J. Kamphuis wordt welkom geheten als deputaat CBK en adviseur, ds. M. van Beveren als afgevaardigde van de Canadese kerken.

Artikel 188

Ds. J. M. Goedhart, die ds. H. D. van Herksen als secundus vervangt, ds. M. Heemskerk, die ds. P. Deddens als secundus vervangt, ouderling A. de Graaf, die ouderling H. Visser als secundus vervangt, ouderling H. E. van der Krieke, die ouderling J. Klok als secundus vervangt, ouderling J. Mooibroek, die ouderling J. J. Schreuder als secundus vervangt, en ouderling J. Wiersma, die ouderling H. Feenstra als secundus vervangt, betuigen door op te staan instemming met de belijdenis en belofte, zoals vermeld is in artikel 6.

Artikel 189

Besluit inzake kerkelijke gemeenschap met de Canadian Reformed Churches

De praeses stelt aan de orde het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, dat handelt over de kerkelijke correspondentie met de Canadian Reformed Churches, en het betreffende voorstel van commissie **III**. Rapporteur is ds. H. J. de Vries. In de bespreking komt de vraag naar voren, waarom de Canadian Reformed Churches nog geen kerkelijke correspondentie of 'kerkelijk contact' met de Presbyterian Church in Korea hebben.

Ook wordt gevraagd naar de verhouding van de Orthodox Presbyterian Church met die Presbyterian Church in Korea, van welke onze zusterkerken in Korea zich hebben afgescheiden (Hap Dong).

De rapporteur wijst erop, dat de Canadian Reformed Churches ten aanzien van onze zusterkerken in Korea tot een zelfstandige keus willen komen, de Canadese kerken hebben de zaak nog in onderzoek.

De Orthodox Presbyterian Church heeft kerkelijke correspondentie met de Hap Dong, echter niet met onze zusterkerken in Korea. De verschillen tussen onze zusterkerken in Korea en de Hap Dong zijn moeilijk aan

te geven. Er schijnt geen leerverschil te bestaan.

Ds. M. van Beveren geeft nog enige toelichting. Ook hij benadrukt, dat de kerken in Canada tot een zelfstandig oordeel willen komen ten aanzien van de Presbyterian Church in Korea. De kerken in Canada willen nauwkeurig weten, wat men veranderde in de Westminster Confessie en in de kerkorde. De briefwisseling is langzaam op gang gekomen.

Nadat de bespreking is afgerond, wordt het voorstel van commissie **III** met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gulp, die ook deputaat CBK is, blijft buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen

1. van dat deel van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, dat handelt over de kerkelijke correspondentie met de Canadian Reformed Churches en van de daarbij behorende stukken;
2. van de Acta van de generale synode van de Canadian Reformed Churches, gehouden te Coaldale, Alberta, in 1977;
3. van de toelichting van de afgevaardigde van de Canadian Reformed Churches, ds. M. van Beveren, en van zijn samenvatting van het appèl van deze kerken op de Christian Reformed Church, welk appèl is opgenomen in de Acta van de generale synode van Coaldale 1977 (blz. 102115).

De synode constateert

1. de generale synode van Coaldale besloot de correspondentie voort te zetten met de Gereformeerde Kerken in Nederland, die Vrije Gereformeerde Kerke in SuidAfrika en de Free Reformed Churches of Australia;
2. de Canadese deputaten hebben een indringend, breed historisch en schriftuurlijk geargumenteed appèl op de Christian Reformed Church gedaan, om de kerkelijke gemeenschap te verbreken met kerken, die afgeweken zijn van het Woord Gods en de gereformeerde belijdenis met name de synodaal gereformeerde kerken in Nederland, om ook te weren de kwade invloeden daarvan in eigen kerkelijke gemeenschap, en weer te gaan wandelen op de weg van de rechte kerkvergadering van Christus;
3. de generale synode van Coaldale besloot zich nog te onthouden van het oefenen van kerkelijke gemeenschap dool middel van kerkelijke correspondentie correspondentie met The Presbyterian Church in Korea, maar droeg haar deputaten op, het onderzoek naar deze Kerken voort te zetten en te trachten het contact met (deputaten van) deze Kerken in intensiveren;
4. de generale synode van Coaldale besloot The Orthodox Presbyterian Church te erkennen als ware kerk naar art. 29 N.G.B. en deze de relatie van 'kerkelijk contact' aan te bieden;
5. de Canadese zusterkerken besloten op haar synode bovengenoemd zo mogelijk voor de volgende generale synode gereed te zijn met de proeve van een nieuw kerkboek, dat zal bevatten de berijmde psalmen en gezangen, de in het Engels vertaalde belijdenisgeschriften, de liturgische formulieren, met inbegrip van het Nederlandse formulier voor bevestiging van de missionaire dienaren des Woords, en de herziene kerkorde in het Engels (Acts art. 60).

De synode is van oordeel:

1. de Canadian Reformed Churches zijn in leer, dienst, kerkregering en tucht aan de de gereformeerde belijdenis trouw gebleven;
2. zij hebben de kerkelijke correspondentie zeer nauwgezet naar de aangegane regels onderhouden, waarbij ook bijzonder te waarderen is, dat zij ds. M. van Beveren hebben willen afvaardigen naar deze generale synode van GroningenZuid 1978;
3. de toezending van het appèl op de Christian Reformed Church door de deputaten van de Canadese zusterkerken verdient èn om de inhoud van dit appèl èn om de dienst daarmee aan de Nederlandse deputaten bewezen, bijzondere dank;
4. het is zeer gewenst, ook met het oog op een mogelijk te houden Gereformeerde Internationale Synode, dat de Canadese kerken komen tot het aangaan van kerkelijke correspondentie met de Presbyterian Church in Korea;
5. de generale synode heeft zich in haar eerder genomen besluit (Acta, art. 139) over de relatie van 'kerkelijk contact' reeds voldoende uitgesproken met het oog op de overeenstemming met wat besloten is door de generale synode van Coaldale 1977;
6. het is zeer gewenst dat de Canadese zusterkerken via wederzijdse deputaten de Gereformeerde Kerken

in Nederland blijven informeren over de voortgang en vruchten van haar 'kerkelijk contact' met de Orthodox Presbyterian Church;

7. ten aanzien van de arbeid aan een nieuw kerkboek in beide kerkgemeenschappen is blijven de wederzijdse toezending van rapporten o.a. in dezen dienstig.

De synode *besluit*:

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid in dezen en hen te déchargeren;
2. de kerkelijke gemeenschap met de Canadian Reformed Churches te blijven oefenen volgens de overeengekomen regels van kerkelijke correspondentie;
3. nieuw te benoemen deputaten CBK bijzonder op te dragen:
 - a. de Canadese zusterkerken zo spoedig mogelijk van de uitspraken van deze generale synode inzake de 'inhoud van de correspondentie', alsmede van bovenstaande op de hoogte te stellen;
 - b. met de deputaten van de Canadese zusterkerken overleg te plegen om te komen tot voorbereiding van een Gereformeerde Internationale Synode;
 - c. ook met het oog op deze Gereformeerde Internationale Synode de Canadese zusterkerken te verzoeken zo spoedig mogelijk een positieve beslissing te nemen inzake het aangaan van kerkelijke correspondentie met de Presbyterian Church in Korea;
 - d. de Canadese zusterkerken te verzoeken hen op de hoogte te houden van de voortgang en de vruchten van haar 'kerkelijk contact' met de Orthodox Presbyterian Church en zo mogelijk ook zelf nader contact met de Orthodox Presbyterian Church te zoeken;
 - e. diligent te zijn ten aanzien van wat de Canadese zusterkerken inzake haar nieuwe kerkboek aan informatie doen toekomen en haar deputaten inzake eventuele rapporten dezerzijds te informeren.

De praeses zegt commissie **III** en met name de rapporteur dank voor de arbeid, die werd verricht.

Artikel 190

De praeses feliciteert br. R. Veenstra met zijn veertigjarig huwelijk en wenst hem de zegen des Heren toe. Hierna zet de synode haar arbeid nog korte tijd in commissoriaal verband voort.

Artikel 191

Te 14 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Gezang 27 : 46. Vervolgens heet de praeses welkom ds. L. Kondamara, ds. B. N. Radjah, Mevrouw Radjah, ds. M. van Beveren, ds. C. van Kalkeren als deputaat CBK en de deputaten voor herziening van de Kerkorde, prof. J. Kamphuis, drs. D. Deddens, ds. T. Dekker en dr. W. G de Vries.

Artikel 192

Afscheid ds. L. Kondamara, ds. B. N. Radjah en ds. M. van Beveren

De praeses nodigt ds. L. Kondamara uit, een afscheidswoord tot de synode te spreken. Ds. C. van Kalkeren treedt op als tolk.

Ds. Kondamara betreedt het spreekgestoelte en houdt de volgende toespraak.

Weleerwaarde broeder praeses van de generale synode, Weleerwaarde en Eerwaarde broeders leden van de generale synode,

Weleerwaarde broeders adviseurs en geachte broeders en zusters, hier tegenwoordig.

Op de zitting van de generale synode in deze stad op 18 mei 1978 is ons verzocht als afgevaardigden van de Kerken van OostSumba en Savu een begroetingswoord uit te spreken.

En op deze dag, de zesde juni, te weten de dag, waarop u met ons tot een voorlopige afsluiting wilt komen, wordt ons opnieuw gevraagd u te groeten.

Wanneer wij acht geven op onze ontmoeting op de vergadering van commissie III, op onze aanwezigheid op de zitting van de generale synode op 18 mei en op 1 juni én de ijver en inspanning van deze generale synode in de bespreking van de zaak OostSumba/Savu, merken wij op de aandacht en de hoogachting voor de Kerken van OostSumba en Savu.

In dezen past het ons, de afgevaardigden van OostSumba en Savu, de vergadering van de generale synode, de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken als ook de kerkeraad van Zwolle lof en dank te brengen aan de Koning der Kerk, die Zijn zegen geschonken heeft aan het gevoel van de generale synode van Kampen, zodat de kerken van OostSumba en Savu aanwezig geweest zijn op uw vergadering.

Weleerwaarde broeder praeses.

Onze aanwezigheid op de vergadering van de generale synode heeft mogelijk een teleurstelling opgeroepen, zowel in de vergadering met commissie III alsook op de voltallige vergadering, omdat wij beperkt waren in het aangeven van ons standpunt als adviseurs, vanwege het verschil in taal.

Broeder praeses en geachte broeders en zusters.

Het waren maar enkele dagen, waarop wij op uw vergadering waren. Evenwel hetgeen wij ervaren hebben op de 18e mei in dit kerkgebouw en op de 25e mei te Zwolle en in de ontmoeting met het Bestuur van Mesoz te Amersfoort op 27 mei alsook onze ernstige bezinning op uw inspanning en toewijding op de zitting van 1 juni in de bespreking van de zaak OostSumba/Savu, brengen wij ons in herinnering wat gezegd is door Paulus in zijn brief aan de Efeziërs, n.l. Efeze 4 : 36: 'en u te beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes: één lichaam en één Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de hoop uwer roeping, één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen'.

Geliefde broeders en zusters.

Met een enkele dag zullen wij uw vaderland verlaten en u zult uw zittingen voortzetten op de gestelde tijden. Wij geloven en vertrouwen, dat u geleid zult worden op de rechte weg in de overwegingen ten aanzien van alle zaken betreffende de correspondentie van de kerken in Nederland met de andere kerken.

Het is de Here, Die tot deze vergadering komt, onder meer met de eis om inhoud te geven aan de notulen van de geschiedbladen van de verbondenheid van de kerken in Nederland met die van OostSumba en Sas u, zoals de vergadering van de generale synode van Hattem het voorgenomen heeft, waartoe besloten werd op de generale synode van Kampen en verwezenlijkt (gerealiseerd) wordt op de synode van Groningen 1978.

Wij zullen steeds deze vergadering in het gebed opdragen opdat het wordt het strijdperk om te bemesten de grondslag van de ware kerk, zoals vermeld is op de Nationale Synode van Dordrecht 1618/1619.

De vergadering van deze generale synode is niet het gevechtsterrein om stand te houden als een scheidsrechter voor de menselijkheid, maar ze is het strijdperk om stand te houden SOLI DEO GLORIA.

Onze geliefde broeders.

Uw opoffering om ons naar Nederland te laten overkomen, de welkomstwoorden van u bij onze komst in uw midden en al de verzorging op de plaatsen van ons logies, hebben ons zeer ontroerd.

Wij zijn niet bij machte daarop (naar behoren) een antwoord te geven en wij leggen alles in de hand van God, onze Vader.

Wij spreken het hier uit: aanvaardt onze dank in de Here. U moge goede vergaderingen hebbe Onze groet is voor de kerkeraden en .in plaatselijke gemeenten en uw' gezinnen Wij groeten zr. dr. de Groot en zuster J. van Egmond en Mevrouw ds. C. van Kalkeren, Hebt het goed hier. De Here zij met ons. Ik dank u.

Nadat ds. L. Kondamara is uitgesproken, richt ds. M. van Beveren nog een kort woord tot de vergadering.

Hij dankt voor de broederlijke ontvangst, die hij mocht ervaren. Vervolgens wijst hij erop, dat er bij de kerken in Canada enige zorg bestond met betrekking tot de vraag, hoe de kerken in Nederland zouden reageren op het besluit inzake het 'ecclesiastical contact'.

De uitspraak van de synode van Groningen-Zuid heeft de kerken in Canada verheugd. Ds. van Beveren wenst de synode in haar verdere arbeid de leiding van de Heilige Geest toe en eindigt met het uitspreken van de hoop, dat de kerken in Canada op haar eerstkomende generale synode een afgevaardigde van de kerken in Nederland mogen begroeten.

Hierna spreekt de praeses een woord ten afscheid.

Broeders,

Van de apostel Paulus staat er, dat hij de broeders zag, God dankte en moed greep. Dat gebeurde. toen Paulus onderweg was naar Rome, het centrum van het wereldrijk. Alleen reeds de aanblik, het zien van de broeders, is oorzaak van dank en geeft nieuwe moed om voort te gaan in de dienst van het evangelie van Jezus Christus en van Zijn komend vreedrijk.

Wij hebben de broeders gezien, van Sumba/Savu en Canada. En n. broeders, hebt ons gezien. Wij danken God en grijpen moed. U en wij zijn onderweg, niet naar Rome, maar naar de voleinding van de wereldgeschiedenis. Op die weg heeft de Here ons aan elkander gegeven. Hij heeft sterke banden gelegd, die in deze synode nog meer versterkt werden.

Wij bidden om Gods zegen over het werk van de kerkvergadering op Sumba/Savu en in Canada. Wij bidden, dat dat werk niet zal verstoord worden door welke satanische aanval ook. Wij bidden voor hen. die leiding

hebben te geven aan dat kerkewerk. Dat zij trouw mogen zijn en blijven. En dat de gemeenten blijven staan op de vaste grondslag van het onfeilbare Woord van God. Dat zij trouw blijven aan de goede belijdenis van de gereformeerde kerken.

Broeders, wij zijn burgers van een rijk in de hemelen, waaruit wij ook de Here Jezus Christus als Verlosser verwachten.

Artikel 193

Nadat de praeses de broeders uit het buitenland nog een goede terugreis heeft gewenst, wordt gezongen Psalm 134 : 13. Hierna wordt de vergadering voor korte tijd geschorst om de leden van de synode in de gelegenheid te stellen, de broeders met een handdruk te groeten.

Artikel 194

Behandeling rapport Kerkorde Vaststelling artt. 1-4 Kerkorde

Nadat de vergadering heropend is, stelt de praeses aan de orde het rapport van deputaten voor herziening van de Kerkorde en het betreffende rapport van commissie II. Rapporteur is ds. B. van Zijlkom. De vergadering gaat akkoord met het voorstel van de praeses, het door deputaten voorgelegde concept artikelgewijs te behandelen.

Na bespreking worden de artt. I4 conform het concept van deputaten aanvaard. De behandeling wordt vervolgens geschorst.

Artikel 195

Te 19 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 93 : 13. Aanwezig zijn de deputaten voor herziening van de Kerkorde: prof. J. Kamphuis, drs. D. Deddens en ds. T. Dekker.

Artikel 196

Vaststelling artt. 5-18 Kerkorde

De behandeling van de materie, in artikel 197 vermeld, wordt voortgezet.

Bij de bespreking van art. 5 dient dr. K. Deddens het amendement in, om in plaats van 'op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd' te lezen: 'tweemaal aan de gemeente is bekendgemaakt'.

Ds. A. P. van Dijk dient het amendement in, om in plaats van het woord 'examen' te lezen 'onderzoek'. Beide amendementen worden verworpen. Nadat deputaten een wijziging van commissie II hebben overgenomen, wordt art. 5 conform het concept van deputaten aanvaard.

Bij de bespreking van art. 9 blijken in de vergadering bezwaren te bestaan tegen de woorden 'en daarvóór niet gediend hebben in een kerkverband'. Na beraad stellen deputaten voor te lezen: 'en niet afkomstig zijn uit een kerk'.

Ds. P. van Gurp dient het amendement in om te lezen: 'en daarvóór gediend hebben in een kerk, met welke geen kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden'.

Nadat dit amendement verworpen is, wordt het door deputaten voorgestelde art. 9 aanvaard.

Na korte bespreking worden de artt. 10-18 conform het concept van deputaten aanvaard.

De behandeling wordt hierna geschorst.

Artikel 197

De dagsluiting wordt verzorgd door br. H. C. van Veen. Hij verzoekt te zingen Psalm 90 : 1, 6, 7 en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 7 JUNI

Artikel 198

De praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 92 : 13, leest Jes. 49: 813 en gaat voor in gebed.

Aanwezig zijn de deputaten voor herziening van de Kerkorde: prof. J. Kamphuis, drs. D. Deddens en ds. T. Dekker.

Artikel 199

Vaststelling artt. 19-24 Kerkorde

De behandeling van de materie, in artikel 194 vermeld, wordt voortgezet. Commissie II stelt voor de tweede zin van art. 19 aldus te lezen: 'Zij zullen, als dit nodig is, financieel steun bieden'. Nadat deputaten zich

akkoord hebben verklaard met deze wijziging, wordt art. 19 aanvaard.

Bij de bespreking van art. 20 wordt door ds. J. M. Goedhart het amendement ingediend, om de woorden 'en vervolgens de gekozenen benoemen' weg te laten. Dit amendement wordt door dr. A. N. Hendriks gesteund.

Bij de stemming wordt het amendement verworpen en het door deputaten voorgestelde art. 20 aanvaard.

De artt. 21 en 22 worden, nadat enkele taalkundige wijzigingen zijn aangebracht, aanvaard conform het concept van deputaten.

Tijdens de behandeling van art. 23 dient dr. K. Deddens het amendement in, om de woorden 'een evenredig deel' te lezen 'zoveel mogelijk'. Deputaten zijn van oordeel, dat dit amendement niet juist is. Art. 23 stelt de regel, de norm. De synode neemt echter het amendement met meerderheid van stemmen aan. Vervolgens wordt art. 23 nadat nog een kleine wijziging is aangebracht, aanvaard (zie ook artikel 208 van deze Acta).

Art. 24 wordt aanvaard conform het concept van deputaten.

Art. 25 komt hierna in bespreking. De vergadering wordt geschorst.

Artikel 200

Nadat de leden van de synode 's middags genoten hebben van een rondrit via Lauwersmeer, Ulrum en Leens, aangeboden door de kerk te GroningenZuid, heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 122 : 2.

Als deputaten voor herziening van de Kerkorde zijn thans aanwezig: prof. J. Kamphuis, drs. D. Deddens, ds. T. Dekker en dr. W. G. de Vries.

Artikel 201

Vaststelling artt. 25-43 Kerkorde

De bespreking van art. 25 wordt voortgezet. Deputaten nemen een suggestie van ds. H. J. de Vries over, om in plaats van 'ouderlingen en diakenen aanstellen' te lezen 'de ambten instellen'. Nadat nog een taalkundige wijziging is aangebracht, wordt art. 25 aanvaard.

De artt. 26-29 worden aanvaard conform het concept van deputaten.

In de bespreking van art. 30 komt de vraag naar voren, of in het voorgestelde de arbeid van de meerdere vergaderingen niet te sterk wordt beperkt. Deputaten wijzen erop, dat de wettige agendering van de meerdere vergaderingen geschiedt door de mindere. Zij zijn van oordeel, dat hier een principieel element ligt van de behandelingsbevoegdheid van meerdere vergaderingen.

Na enige wijzigingen wordt art. 30 aanvaard (zie echter artikel 208 van deze Acta). De artt. 31-35 worden aanvaard conform het concept van deputaten.

Over art. 36 wordt in twee ronden gesproken, waarbij gevraagd wordt naar de positie van de diakenen. Deputaten onderstrepen, dat het college van ouderlingen als zodanig zichtbaar moet blijven in de Kerkorde en dat het daar een náám behoort te houden, die beantwoordt aan de schriftuurlijke plaats die het heeft in de gemeente. De synode aanvaardt art. 36 conform het concept van deputaten.

De artt. 37-43 worden aanvaard conform het concept van deputaten. Op voorstel van commissie II en met gunstig advies van deputaten wordt 'advies' in art. 38 vervangen door 'instemming'.

Artikel 202

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. J. Klamer. Hij verzoekt te zingen Psalm 138: 1, 2 en gaat dan voor in dankgebed.

DONDERDAG 8 JUNI

Artikel 203

De praeses verzoekt te zingen Psalm 100 : 14, leest 2 Tim. 3 : 144 : 5 en vraagt vervolgens Gods zegen over de arbeid van de synode. Als deputaten voor herziening van de Kerkorde zijn aanwezig: prof. J. Kamphuis, drs. D. Deddens en ds. T. Dekker.

Artikel 204

Vaststelling artt. 44-55, 57-59 Kerkorde

De behandeling van de materie, in artikel 194 vermeld, wordt voortgezet. Art. 44 wordt aanvaard conform het concept van deputaten.

Deputaten nemen een suggestie van br. A. J. Kloeze over, om in de artt. 45 en 46 in plaats van 'roepende kerk' te lezen: 'samenroepende kerk'. Na enkele kleine wijzigingen worden de artt. 45 en 46 aanvaard.

Br. S. Bakker, die als Neerlandicus deputaten in taalkundig onzicht van advies diende, komt ter vergadering

en wordt door de praeses welkom geheten. De artt. 47 en 48 worden aanvaard conform het concept van deputaten. Art. 49 wordt aanvaard, nadat de laatste zin gewijzigd is naar het voorstel van commissie II. naar De artt. 50-55 worden aanvaard naar het concept van deputaten, nadat twee taalkundige wijzigingen zijn aangebracht.

Over art. 56 wordt een korte discussie gehouden. Deputaten zeggen toe, de formulering nog nader te bezien (zie artikel 206 van deze Acta).

Dr. W. G. de Vries komt ter vergadering en wordt door de praeses welkom geheten.

De artt. 57-59 worden aanvaard conform het concept van deputaten. Het woord 'respectievelijk' in art. 59 wordt geschrapt. Hierna vindt schorsing plaats.

Artikel 205

De vergadering wordt heropend. De praeses laat zingen Psalm 101 : 1 en 3. Als deputaten voor herziening van de Kerkorde zijn aanwezig: prof. J. Kamphuis, drs. D. Deddens, ds. T. Dekker en dr. W. G. de Vries. Br. S. Bakker is als taalkundig adviseur ook aanwezig.

Artikel 206

Vaststelling art. 56; artt. 60-66 Kerkorde

Ds. T. Dekker deelt de nieuwe lezing van art. 56 mee, welke deputaten voorstellen. Deze nieuwe lezing luidt: 'Aan de kinderen van de gelovigen zal de doop als zegel van Gods verbond zo spoedig mogelijk bediend worden in de openbare eredienst'. De vergadering stelt art. 56 aldus vast.

De artt. 60-62 worden conform het concept van deputaten aanvaard.

In de bespreking van art. 63 worden enige wijzigingen voorgesteld. Ook commissie II adviseert een aanvulling. Nadat het door deputaten voorgestelde enigszins gewijzigd is, wordt art. 63 vastgesteld.

Art. 64 wordt aanvaard conform het concept van deputaten.

Deputaten nemen een wijziging met betrekking tot de tweede zin van art. 65, die uit de vergadering wordt voorgesteld, over. Hierna wordt art. 65 aanvaard. In de bespreking van art. 66 komt vanuit de vergadering de suggestie naar voren, om in plaats van 'de christelijke leer' te lezen: 'de leer van Gods Woord', zulks om aan te geven, dat de Catechismusprediking bediening van het Woord Gods is. Deputaten nemen deze suggestie over. Een amendement van br. J. A. Burger om in plaats van 'eenmaal per zondag' te lezen: 'in de namiddagdienst' wordt met meerderheid van stemmen verworpen.

Hierna aanvaardt de synode art. 66,

Vervolgens schorst de praeses de vergadering.

Artikel 207

De praeses heropent de vergadering en laat zingen Psalm 113 : 1 en 2. Aanwezig zijn als deputaten voor herziening van de Kerkorde: prof. J. Kamphuis, drs. D. Deddens, ds. T. Dekker. Ook is br. S. Bakker weer aanwezig als taalkundig adviseur.

Artikel 208

Vaststelling artt. 67-84 en nadere redactie van artt. 23 en 30 Kerkorde

De behandeling van de materie, in artikel 194 vermeld, wordt voortgezet. Deputaten nemen een suggestie van ds. P. Schelling over om in art. 67 in plaats van 'de berijming' en 'vastgesteld' te lezen: 'een berijming' en 'aanvaard'. Hierna wordt art. 67 vastgesteld.

Bij de bespreking van art. 8 dient dr. K. Deddens het amendement in om de woorden 'de Goede Vrijdag' te laten vervallen. Hij betoogt daarbij, dat er altijd bezwaar heeft bestaan, de Goede Vrijdag te rekenen tot de kerkelijke feestdagen.

In het voorgestelde art. 68 krijgt de Goede Vrijdag een kerkelijke ijking die nooit is geweest. Ds. T. Dekker wijst er namens deputaten op, dat reeds de generale synode van Kampen 1975 de Goede Vrijdag, opnam onder de kerkelijke feestdagen. Er zijn bij deputaten geen bezwaren hiertegen ingekomen. De Goede Vrijdag heeft haar plaats in de praktijk van het kerkelijk leven.

Ds. G. Zomer stelt voor na het woord Pinksterdag te lezen: 'de gemeente samen roepen voor erediensten, waarin de grote heilsfeiten, die de gemeente op deze dagen bijzonder herdenkt, worden verkondigd'. Dit voorstel wordt door deputaten overgenomen. Het amendement van dr. K. Deddens wordt met meerderheid van stemmen verworpen. Nadat de woorden 'erop toezien dat' nog geschrapt zijn, wordt art. 68 vastgesteld.

De artt. 69-71 worden aanvaard conform het concept van deputaten.

Bij de bespreking van art. 72 stelt dr. A. N. Hendriks voor de woorden: 'Omdat Christus in zijn gemeente behalve . . . ook' te schrappen. Hij meent dat deze woorden meer in een belijdenis thuishoren dan in een kerkorde. Deputaten nemen dit voorstel over.

Hierna wordt art. 72 vastgesteld.

De artt. 73-77 worden aanvaard conform het concept van deputaten. In art. 76 worden in de laatste zin de woorden 'instemmend advies' vervangen door 'instemming', terwijl in art. 77 in de eerste regel van de vierde alinea het woordje 'de' vervangen wordt door 'het' en het woord 'advies' door 'instemming'.

Art. 78 wordt na een kleine wijziging aanvaard conform het concept van deputaten. Ten aanzien van de laatste zin van art. 79 stelt commissie II voor te lezen: 'Wanneer ouderlingen of diakenen zich aan één van de genoemde zonden schuldig maken, is voor hun schorsing of afzetting het oordeel van hun kerkeraad en die van de naburige gemeente voldoende'. Deputaten gaan hiermee akkoord. Art. 79 wordt vastgesteld.

De artt. 80-84 worden vervolgens met enkele kleine wijzigingen en aanvullingen aanvaard conform het concept van deputaten.

Tenslotte komen de artt. 23 en 30 nog ter sprake. Deputaten stellen na overleg met br. S. Bakker thans voor de tweede zin van art. 23 aldus te lezen: 'Als regel treedt elk jaar een evenredig deel af'.

De vergadering neemt dit over.

Voorts stellen deputaten voor art. 30 thans zo te lezen: 'Deze vergaderingen mogen alleen kerkelijke zaken behandelen en dat op kerkelijke wijze.'

Een meerdere vergadering mag slechts zaken in behandeling nemen die de kerken in haar ressort gemeenschappelijk aangaan of die in de mindere vergadering niet konden worden worden afgehandeld. Betreft het een nieuwe zaak die vanuit de kerken aan de orde wordt gesteld dan kan deze alleen in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de meerdere vergadering worden geplaatst'. Nadat deputaten nog enige toelichting hebben gegeven, wordt art. 30 aldus vastgesteld.

Artikel 209

Toespraken praeses, drs. D. Deddens en prof. J. Kamphuis

Nadat de herziening van de Kerkorde aldus een feit geworden is, houdt de praeses een korte toespraak.

Hij herinnert eraan, dat de Kerkorde is herzien in een historische week: 400 jaar geleden was de nationale synode van Dordrecht ook bezig met de kerkenordering. De Kerkorde is met de meeste stemmen aangenomen. Zo is zij bindend voor al onze kerken geworden. Deze synode heeft een gereformeerde Kerkorde aangenomen. Tekstverwijzingen zijn schaars, maar de Kerkorde is van a tot z Schriftuurlijk. Zij gaat uit van het koningschap van Christus, de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken en die vrijheid van de kerken. In die vrijheid hebben wij afspraken biedend gemaakt als afgrenzing tegen het gevaar van de hiërarchie en evenzeer tegen het dodelijke gevaar van het independentisme. Wij zien in hiërarchie en het independentisme rondom ons gestalte krijgen. Er is géén nieuwe Kerkorde gemaakt. Ons werk was geen revolutie, maar reformatie, in de lijn van de vaders.

De praeses spreekt de wens uit, dat deze Kerkorde haar effectuering mag krijgen in het altijd dynamische leven van de kerken.

Vervolgens brengt de praeses bijzondere dank aan deputaten en met name aan ds. T. Dekker als secretarisrapporteur. Een werk van jaren is tot voltooiing gebracht. De praeses memoreert met dankbaarheid de arbeid van deputaten, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/73. Ook noemt de praeses met erkentelijkheid de naam van ds. N. Bruin, die zich jaren inzette voor de arbeid van deputaten. Br. S. Bakker wordt bijzondere dank gebracht voor zijn aandeel in de herziening van de Kerkorde. Tenslotte dankt de praeses commissie II en met name haar rapporteur. De praeses besluit zijn toespraak met de woorden: 'Onze dank gaat uit tot de HERE, Die dit werk heeft mogelijk gemaakt ten dienste van de kerken in dit land'.

Hierna verkrijgt de voorzitter van deputaten, drs. D. Deddens, het woord.

Drs. Deddens dankt de praeses hartelijk voor de woorden, die hij tot deputaten richtte. De generale synode van Hattem ontving het verzoek tot herziening van de kerkenordering. God heeft het zo geleid, dat de synode op dit verzoek volmondig ja kon zeggen. Er is een tijd van veel strijd geweest. In die tijd kon dit werk niet aangevat worden. Spreker herinnert aan een woord van prof. P. Deddens: 'Ik zou niet weten, hoe dit te realiseren zou zijn op dit ogenblik'. De HERE heeft de kerken de rust gegeven, om dat grote werk tot voltooiing te brengen. Prof. J. Kamphuis heeft in dit alles een groot aandeel gehad. Drs. Deddens memoreert met weemoed de grote inzet van ds. N. Bruin. Ds. Bruin heeft zich, zolang hij kon, aan de arbeid van deputaten gegeven. Spreker acht het een groot ding, dat de behandeling van de artt. 30 en 36 in zo grote eenstemmigheid kon geschieden. Wij hebben nu een Kerkorde, die een groot draagvlak heeft: de zo

eenparige generale synode. Spreker herinnert aan een woord van prof. dr. F. L. Rutgers: de bruikbaarheid van de kerkenordering rust daarop, dat de kerken één blijven in belijdenis en onderworpen blijven aan het Woord van God. Drs. Deddens eindigt met het uitspreken van de wens, dat de herziene Kerkorde de bloei van de kerken mag dienen.

Vervolgens spreekt prof. J. Kamphuis de vergadering toe.

Hij hoopt dat deze herziening de opbouw van de kerken en het onderricht in de opleiding tot de dienst des Woords zal dienen. Het was mede met het oog op dit onderricht, dat spreker zich indertijd richtte tot de particuliere synode van Overijssel. Onwillekeurig gaan de gedachten naar de hoogleraren F. L. Rutgers, S. Greijdanus, K. Schilder en P. Deddens. In de strijd tegen de hiërarchie en het independentisme is vooral aan de laatste twee te denken. In de algemene vergadering van de buitenverbandse gemeenschap is volgens een bericht in het Nederlands Dagblad indien het verslag door spreker juist gelezen is bij de vaststelling van een regel, die het 'oude' art. 31 moet vervangen, de naam van prof. P. Deddens genoemd, als zou zijn kerkrecht in die nieuwe regel zijn vastgelegd. Dit is echter niet waar. Prof. Deddens heeft samen met prof. K. Schilder enkele beschouwingen aan het ratificatierecht gewijd, waartegen door spreker enige bedenkingen zijn ingebracht.

Door voortgaand onderzoek bij hartelijke verbondenheid met sprekers voorganger en leermeesters is dat in christelijke vrijheid geschied. Als weinigen echter heeft sprekers geëerde voorganger ervoor gepleit, dat de kerkeraden bij besluiten van meerdere vergaderingen 'de grenswacht' zouden betrekken en in verband daarmee heeft hij onvermoeid ervoor gepleit, dat wanneer een kerkeraad een besluit niet voor vast en bondig kon houden, deze kerkeraad niet slechts 'rekenschap' zou geven aan de zusterkerken, maar appèl heeft aan te tekenen, opdat de kerken bij het Woord Gods zouden blijven.

Dat spreker dit naar voren brengt, komt niet voort uit de behoefte aan polemië, maar is voor hem een plicht van piëteit. *Verbum dei vincit*, zo schreef prof. Deddens eens. Dat geldt ook voor het kerkverband, ja ook voor de gedachtenis van de rechtvaardige.

De praeses dankt de beide sprekers voor hun woorden.

Artikel 210

De dagsluiting wordt verzorgd door br. J. Mooibroek. Hij verzoekt te zingen Psalm 115: 1, 4 en gaat dan voor in dankgebed.

VRIJDAG 9 JUNI

Artikel 211

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Psalm 119 : 33, 42, leest 1 Tim. 4 en gaat voor in gebed. Van de deputaten voor herziening van de Kerkorde is thans alleen ds. T. Dekker aanwezig.

Artikel 212

Besluit Kerkorde en Formulier van de tucht over afkerige, volwassen doopleden

De praeses stelt aan de orde de besluittekst, die commissie II met betrekking tot de materie, in artikel 194 vermeld, heeft geconcipeerd. Hierover wordt in een ronde gesproken. De rapporteur wijst erop, dat de herziene Kerkorde in werking treedt bij het verschijnen van de Acta van deze generale synode. Ook deelt hij mee, dat commissie II zich voorstelt dat bij de opname van de herziene Kerkorde in het Gereformeerd Kerkboek de nieuwe nummering van de artikelen wordt aangehouden met daarnaast in een apart kadertje de 'oude' nummers van de artikelen. Dit ten gerieve van het gebruik van verklaringen van de 'oude' kerkenordering.

Nadat enkele kleine wijzigingen zijn aangebracht, wordt de voorgestelde besluittekst aanvaard.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

1. het rapport inzake de herziening van enige artikelen van de Kerkorde in opdracht van de generale synode van Kampen 1975;
2. het rapport van deputaten voor herziening van de Kerkorde aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengeroepen te GroningenZuid 1978;
3. een aantal missives uit de kerken waarin wordt gereageerd op het onder 2 genoemde rapport (zie

- Bijlage 2 sub II a 124);
4. het rapport van de door haar benoemde commissie **II**.

Zij constateert

1. dat de opdracht van de generale synode van Kampen 1975 aan de door haar benoemde deputaten aldus luidde (Acta art. 403 sub 3.ae):
 - a. ten aanzien van de volgende artikelen c.a. een studierapport met een voorstel tot formulering samen te stellen en dit zo spoedig mogelijk aan de kerken toe te zenden: art. 1 (annex nummering en randschriften), 23, 27, 38, 39, 42, 78, 79, 82 (nummering in deputatenrapport), art. 42 van de vigerende kerkorde, en het door de commissie voorgestelde art. `45' betreffende het bestuur der stoffelijke goederen en de vertegenwoordiging van de plaatselijke kerk ten aanzien daarvan in rechte;
 - b. de reacties uit de kerken op de reeds voorlopig vastgestelde artikelen c.a. en op het sub a. genoemde rapport in te wachten tot 1 maart 1977;
 - c. onder toetsing van deze reacties aan de volgende generale synode advies uit te brengen tot definitieve vaststelling van de materiële herziene kerkorde;
 - d. in het onder c. genoemde advies ook de taalkundige vernieuwing van de kerkorde te betrekken, waarbij de hulp van een of meer neerlandici kan worden ingeroepen;
 - e. hun volledig advies vóór 1 januari 1978 ter kennisneming aan de kerken toe te zenden.
2. dat een tweetal missives uit de kerken, te weten van de Gereformeerde Kerk te 'sGravenhageWest en van ds. S. S. Cnossen (Bijlage 2 sub II a 14 en II a 24). gericht aan de generale synode van Kampen 1975, onveranderd werd toegezonden aan de generale synode van GroningenZuid.

Zij is van oordeel:

1. dat deputaten, door de generale synode van Kampen 1975 benoemd voor de herziening van de Kerkorde, hun werk op bekwame wijze hebben verricht;
2. dat het resultaat van het door deputaten verrichte werk van grote betekenis zal zijn voor de `goede orde' in de gemeente van Christus.

Zij constateert verder:

1. dat deputaten in hun rapportage melding maken van de `belangeloze inspanning' van de heer S. Bakker, leraar Nederlands te Groningen, terzake van 'de taalkundige vernieuwing van de kerkorde';
2. dat deputaten in hun rapport aan haar, pag. I3, opmerken: `Hier is een lacune waarin het formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords (in onderscheiding van dat voor de missionaire dienst) niet voorziet. Het formulier vermeldt in de marge alleen `Handoplegging'. Aanvulling van dit formulier in overeenstemming met dat voor de missionaire dienst is een mogelijkheid waarover de synode kan beslissen. Depp. menen in hun voorstel wel een beperking te moeten maken: handoplegging door de bevestiger.';
3. dat deputaten in hun rapport de aanbeveling doen `de gehele kerkorde in het Gereformeerd Kerkboek te doen opnemen' vanwege 'de eminente betekenis van de kennis van de kerkorde voor de vrede, de opbouw en het voortbestaan van het gereformeerd kerkelijk leven.';
4. dat deputaten in hun rapport voorstellen het 'Formulier van de tucht over afkerige volwassen doopleden' een plaats te geven in het Gereformeerd Kerkboek.

Zij besluit:

de door de generale synode van Kampen 1975 benoemde deputaten onder betuiging van hartelijke dank décharge te verlenen.

Zij besluit verder:

1. over te gaan tot de vaststelling van de Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, en wel in de sub `zij besluit tenslotte' geboden redactie;
2. hiervan mededeling te doen aan de schrijvers van de ontvankelijk verklaarde missives met toezending van het rapport van commissie **II**::
3. de onder `zij constateert 2' genoemde missives niet ontvankelijk te verklaren en hiervan mededeling te doen aan de raad van de Gereformeerde Kerk te 'sGravenhageWest en aan ds. S. S. Cnossen onder toezending van het betreffende deel van het werkrapport;
4. de heer S. Bakker hartelijk te danken voor zijn arbeid waardoor hij een belangrijke bijdrage heeft

- geleverd tot de taalkundige vernieuwing van de Kerkorde;
5. de onder `zij constateert verder 2' vermelde lacune ter kennis te brengen van deputaten voor herziening van het Gereformeerd Kerkboek;
 6. de gehele Kerkorde alsmede het `Formulier van de tucht over afkerige, volwassen doopleden' een plaats te geven in het uit te geven Gereformeerd Kerkboek;
 7. de buitenlandse zusterkerken mededeling te doen van dit besluit onder toezending van de herziene Kerkorde.

Zij besluit tenslotte:

de Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland en het `Formulier van de tucht over afkerige, volwassen doopleden' aldus te doen luiden:

KERKORDE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

Artikel 1 Doel en inhoud van de kerkorde

In de gemeente van christus behoort alles in goede orde te gebeuren. Daarvoor is nodig een regeling met betrekking tot

- I.** de ambten
- II.** de kerkelijke vergaderingen
- III** het opzicht over de leer en de eredienst
- IV** de tucht.

I. DE AMBTEN

Artikel 2 Drie ambten

Er zijn drie ambten te onderscheiden: het ambt van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken. Sommige predikanten zullen afgezonderd worden voor de opleiding tot de dienst des Woords, andere voor het zendingswerk.

Artikel 3 Noodzaak van wettige roeping

Niemand mag een van deze ambten vervullen zonder wettig geroepen te zijn.

Artikel 4 Verbinding aan een bepaalde kerk

Niemand kan tot de dienst des Woords geroepen worden zonder dat hij aan een kerk verbonden wordt.

Artikel 5 Roeping tot de dienst des Woords

De wettige roeping tot de dienst des Woords van hen die het ambt van predikant nog niet hebben bekleed, omvat de beroeping, het examen, de goedkeuring van de gemeente en de bevestiging. De beroeping geschiedt onder aanroeping van de Here door de kerkeraad en de diakenen met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Alleen zij kunnen voor het eerst beroepen worden, die door de classis waaronder zij ressorteren, preparatoir geëxamineerd zijn. In kerken zonder predikant in actieve dienst zal beroepen worden met advies van de consulent die door de classis aangewezen is. Het examen, dat zowel de leer als het leven betreft, zal worden afgenomen door de classis die het beroep moet goedkeuren. Het zal plaatshebben ten overstaan van de deputaten van de particuliere synode of enkele van hen.

De goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen, wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht.

De bevestiging zal plaatshebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden, met handoplegging door de predikant die de bevestiging verricht.

Artikel 6 Beroep naar een andere kerk

Wanneer predikanten beroepen worden naar een andere kerk, zal de beroeping eveneens geschieden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling.

De kerken zullen zich houden aan de generale kerkelijke bepalingen over de beroepbaarheid van predikanten die buiten Nederland gediend hebben in kerken van gereformeerde belijdenis en over het meer dan eenmaal beroepen van dezelfde predikant in dezelfde vacature.

Kerken zonder predikant in actieve dienst zullen beroepen met advies van de consulent die door de classis aangewezen is. Voor alle kerken geldt dat de goedkeuring van de classis vereist is. Aan haar zullen de

volgens dit artikel beroepen predikanten een goede attestatie inzake leer en leven tonen. De eveneens vereiste goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen, wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht. De bevestiging zal plaatshebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

Artikel 7 Akten van ontslag bij aanneming van beroep

Wanneer een predikant een beroep naar een andere kerk heeft aangenomen, mag deze hem niet als haar predikant aanvaarden voordat hij wettige akten van ontslag heeft overgelegd van de kerk en de classis waar hij gediend heeft.

Artikel 8 Toelating zonder theologische opleiding

Wie geen theologische opleiding hebben ontvangen, kunnen niet toegelaten worden tot het predikambt, tenzij overtuigend blijkt dat zij bijzondere gaven hebben van godsvrucht, ootmoed, ingetogenheid, verstand, onderscheidingsvermogen en welsprekendheid.

Wanneer zulke personen toelating vragen tot de dienst des Woords, zal de classis hen examineren na toestemming van de particuliere synode. Indien het examen naar het oordeel van de classis gunstig verloopt, zal deze een periode vaststellen waarin zij als proponent mogen voorgaan in de kerken van het classicaal ressort.

Daarna zal de classis verder met hen handelen zoals naar haar oordeel verantwoord is, volgens de generale regeling die daarvoor door de kerken is vastgesteld.

Artikel 9 Toelating van voorgangers die sinds kort lid van een der kerken zijn

Voorgangers die zich sinds kort gevoegd hebben bij een van de kerken en niet afkomstig zijn uit een kerk waarmee kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, zullen slechts met grote voorzichtigheid tot de dienst des Woords worden toegelaten.

Daarbij zullen de desbetreffende generale kerkelijke bepalingen in acht worden genomen.

Indien de classis en de deputaten van de particuliere synode dit noodzakelijk achten, zullen zij eerst een proeftijd doormaken.

Artikel 10 Voorgaan in een andere kerk

Niemand mag in een andere kerk het Woord of de sacramenten bedienen zonder toestemming van de betrokken kerkeraad.

Artikel 11 Onderhoud van de predikanten

De kerkeraad is verplicht namens de gemeente, die hij hierin vertegenwoordigt, haar predikanten naar behoren te onderhouden.

Artikel 12 Benoeming voor een bijzondere taak

Een predikant mag geen benoeming aannemen waarbij hij zich geheel gaat wijden aan een bijzondere taak zoals die van leger of ziekenhuispredikant tenzij hij verbonden blijft aan een kerk.

De verhouding waarin hij tot de betrokken kerk staat, dient geregeld te worden onder goedkeuring van de classis.

Artikel 13 Emeritering

Wanneer een predikant door ouderdom, ziekte of andere oorzaken niet meer in staat is zijn ambtswerk te verrichten, blijft hij rechtens dienaar des Woords.

De kerk die hij gediend heeft, zal hem op gepaste wijze onderhouden.

Deze verplichting geldt ook met betrekking tot weduwen en wezen van predikanten.

Artikel 14 Ontslag van verbintenis aan de gemeente

De kerkeraad mag een predikant niet ontslaan van zijn verbintenis aan de gemeente zonder voorkennis en goedkeuring van de classis en de deputaten van de particuliere synode.

Artikel 15 Ontheffing uit het ambt

Wanneer een predikant eenmaal geroepen is volgens de regel van artikel 5, heeft hij zich voor het leven aan de kerkelijke dienst verbonden. Dit houdt in dat hij zijn ambt niet mag neerleggen. Hij kan slechts van zijn

ambt worden ontheven en overgaan tot een andere levensstaat, indien de kerkeraad en de classis, met medewerking van de deputaten van de particuliere synode, oordelen dat daarvoor gewichtige redenen zijn.

Artikel 16 Taak van de predikanten

De taak van de predikanten is trouw voor te gaan in de gebeden en in de bediening van het Woord en de sacramenten.

Zij behoren goed acht te geven op hun medeamtsdragers en op de gemeente, en samen met de ouderlingen de tucht te bedienen en te zorgen, dat alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt.

Artikel 17 Billijke taakverdeling

Wanneer aan een gemeente twee of meer predikanten verbonden zijn, zal zoveel mogelijk gelijkheid in acht genomen worden zowel wat hun taak betreft als in andere opzichten, naar het oordeel van de kerkeraad en indien nodig van de classis. Deze regel geldt ook met betrekking tot de ouderlingen en de diakenen.

Artikel 18 Opleiding tot de dienst des Woords

De kerken onderhouden een theologische hogeschool voor de opleiding tot de dienst des Woords.

Tot de taak van de hoogleraren in de theologie behoort het uitleggen van de Heilige Schrift en het verdedigen van de zuivere leer tegen ketterijen en dwalingen.

Predikanten die afgezonderd zijn voor de opleiding tot de dienst des Woords, blijven op de wijze van emeritipredikanten verbonden aan de kerk die zij gediend hebben en houden de rechten van een dienaar des Woords.

De gezamenlijke kerken nemen de verplichting op zich, naar behoren in hun onderhoud te voorzien, evenals in dat van hun weduwen en wezen.

Artikel 19 Zorg voor studenten in de theologie

De kerken zullen ernaar streven, dat er studenten in de theologie zijn. Zij zullen, als dit nodig is, financiële steun verlenen.

Artikel 20 Roeping van ouderlingen en diakenen

De ouderlingen en diakenen zullen tot hun ambt geroepen worden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Hierin dient te zijn opgenomen dat de gemeenteleden de aandacht kunnen vestigen op personen die zij geschikt achten.

De kerkeraad zal de gemeente laten kiezen uit een dubbel getal en vervolgens de gekozenen benoemen. Indien geen wettig bezwaar wordt ingebracht, zullen deze in een eredienst in hun ambt bevestigd worden.

Eventueel zal de kerkeraad zoveel personen als voor de vervulling van elk ambt nodig zijn, aan de gemeente voorstellen. Indien tegen hen geen wettig bezwaar wordt ingebracht, zullen zij op dezelfde wijze in de ambten bevestigd worden. In beide gevallen dient het formulier dat voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen is vastgesteld, gebruikt te worden.

Artikel 21 Taak van de ouderlingen

De taak van de ouderlingen is in herderlijke zorg de gemeente te regeren, samen met de dienaren des Woords. Zij zien erop toe, dat de predikanten, de medeouderlingen en de diakenen hun ambt trouw vervullen. Zij leggen zo dikwijls huisbezoek af als goed is voor de opbouw van de gemeente, ten minste eenmaal per jaar. Ook moeten zij samen met de predikanten de tucht bedienen en zorgen dat in de gemeente alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt.

Artikel 22 Taak van de diakenen

De taak van de diakenen is de dienst van de barmhartigheid te vervullen. Zij zullen door het afleggen van huisbezoeken zich op de hoogte stellen van de moeiten, waar nood is helpen en bemoedigen, en ook de gemeenteleden aansporen tot het verlenen van hulp. Verder zullen ze de liefdegaven inzamelen, goed beheren en in gemeenschappelijk overleg naar behoefte uitdelen.

Artikel 23 Aftreding van ouderlingen en diakenen

De ouderlingen en diakenen zullen twee of meer jaren dienen, afhankelijk van de plaatselijke regeling. Als regel treedt elk jaar een evenredig deel af. De aftredende ambtsdragers zullen door andere vervangen worden, tenzij het voor de gemeente wenselijk wordt geacht dat zij opnieuw tot het ambt geroepen worden.

Daarbij zal de regel van artikel 20 worden nageleefd.

Artikel 24 Orde bij het vervullen van de zendingsroeping

De kerken zullen hun zendingsroeping vervullen met inachtneming van de artikelen in deze kerkorde. Wanneer kerken bij het vervullen van deze roeping samenwerken, zullen zij zich houden aan de indeling in ressorten die voor het kerkverband aanvaard is.

Artikel 25 Taak van missionaire predikanten

De taak van de predikanten die geroepen zijn tot het zendingswerk, is het Woord van God te verkondigen in het hun toegewezen gebied. Zij zullen hun die tot geloof gekomen zijn, de sacramenten bedienen en hun leren onderhouden alles wat Christus zijn gemeente bevolen heeft. Ook zullen zij naar goede orde de ambten instellen.

Artikel 26 Kerkeraad en evangelisatie

De evangelisatie moet erop gericht zijn dat zij die God niet kennen of van Hem en zijn dienst vervreemd zijn, zich door belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer voegen bij de gemeente van Christus. De kerkeraden zullen erop toezien dat vanuit deze doelstelling gewerkt wordt.

Artikel 27 Ambtsdragers en overheid

De ambtsdragers zullen de gemeente voorhouden dat zij gehoorzaamheid en eerbied verschuldigd is aan de overheid, omdat God deze heeft ingesteld. Zelf moeten zij in dezen een goed voorbeeld geven, en in de weg van gepast respect en correspondentie nastreven dat de overheid de dienst van de kerk steeds wettig beschermt.

II. DE VERGADERINGEN

Artikel 28 Vier vergaderingen

Vier kerkelijke vergaderingen zullen regelmatig gehouden worden: de kerkeraad, de classis, de particuliere en de generale synode.

Artikel 29 Opening en sluiting van de vergaderingen

Bij de opening en de sluiting van alle vergaderingen zal de Here met gebed en dankzegging aangeropen worden.

Artikel 30 Bevoegdheid van de vergaderingen

Deze vergaderingen mogen alleen kerkelijke zaken behandelen en dat op kerkelijke wijze.

Een meerdere vergadering mag slechts zaken in behandeling nemen die de kerken in haar ressort gemeenschappelijk aangaan of die in de mindere vergadering niet konden worden afgehandeld. Betreft het een nieuwe zaak die vanuit de kerken aan de orde wordt gesteld, dan kan deze alleen in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de meerdere vergadering worden geplaatst.

Artikel 31 Beroep op een meerdere vergadering

Als iemand van oordeel is dat hem door een uitspraak van een mindere vergadering onrecht is aangedaan, kan hij zich beroepen op de meerdere vergadering.

De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaard, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde.

Artikel 32 Afvaardiging naar meerdere vergaderingen

Afgevaardigden naar meerdere vergaderingen zullen hun geloofsbriefven, ondertekend door hun zenders, meebrengen en op grond daarvan stemrecht hebben. Bij zaken die henzelf of hun eigen kerken betreffen, moeten zij echter buiten stemming blijven.

Artikel 33 Instructies en voorstellen voor meerdere vergaderingen

Een mindere vergadering zal een instructie of een voorstel voor een meerdere vergadering niet vaststellen voordat de eventuele besluiten van voorgaande synoden betreffende de voorgestelde zaak nauwkeurig gelezen zijn. Wat eenmaal afgehandeld is, moet niet opnieuw aan de orde worden gesteld, tenzij men van oordeel is dat wijziging noodzakelijk is.

Artikel 34 *Taak van praeses en scriba*

Het behoort tot de taak van de praeses de zaken die behandeld moeten worden, duidelijk aan de orde te stellen. Hij moet zorgen dat de discussies ordelijk verlopen. Sprekers die een woordenstrijd voeren over kleinigheden of die zich door heftige emoties laten meeslepen, moet hij het woord ontnemen en hen berispen als ze geen gehoor geven. Zijn taak is beëindigd wanneer de vergadering gesloten is.

Naast de praeses zal een scriba worden aangewezen, die noteert wat voor schriftelijke vastlegging van waarde is.

Artikel 35 *Bevoegdheid van de meerdere vergaderingen ten opzichte van de mindere*

De classis heeft de bevoegdheid rechtsgeldige uitspraken te doen ten opzichte van de kerkeraad. Dit geldt eveneens voor de particuliere synode ten opzichte van de classis en voor de generale ten opzichte van de particuliere synode.

Artikel 36 *Samenstelling en bijeenkomsten van de kerkeraad*

In alle kerken zal een kerkeraad zijn, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen. Hij zal regelmatig bijeenkomen onder voorzitterschap van de predikant of van de predikanten bij toerbeurt. De kerkeraad zal eveneens regelmatig met de diakenen vergaderen. Deze vergadering zal de zaken behandelen die de kerkorde daarvoor aanwijst, de materiële aangelegenheden van de kerk, het financieel beheer en alles wat naar het oordeel van de kerkeraad tot het algemeen beleid gerekend kan worden.

Artikel 37 *Samenwerking waar het aantal ambtsdragers klein is*

Waar het aantal ouderlingen en diakenen klein is, kan de kerkeraad krachtens plaatselijke regeling altijd samen met de diakenen vergaderen. In dat geval wordt in zaken van opzicht en tucht gehandeld met advies van de diakenen en in zaken van het diakenambt met advies van de ouderlingen. Deze regeling zal in elk geval getroffen worden wanneer zowel het aantal ouderlingen als het aantal diakenen op minder dan drie is bepaald.

Artikel 38 *Instelling van de ambten*

Slechts met instemming van de classis kunnen in een plaats voor het eerst of opnieuw de ambten worden ingesteld.

Artikel 39 *Plaatsen zonder kerkeraad*

Plaatsen waar nog geen kerkeraad kan zijn, zal de classis onder de zorg van een naburige kerkeraad stellen.

Artikel 40 *Bijeenkomsten van de diakenen*

De diakenen zullen regelmatig bijeenkomen om onder aanroeping van de Here de diaconale aangelegenheden te behandelen. Zij zullen verantwoording van hun beleid en beheer doen aan de kerkeraad.

Artikel 41 *classicale vergaderingen*

Een classicaal vergadering wordt gevormd door de kerken van het classicaal ressort, die elk een predikant en een ouderling zullen afvaardigen met de vereiste geloofsbrieven.

Minstens eenmaal in de drie maanden zal een dergelijke vergadering worden belegd. Elke vergadering zal vaststellen waar en wanneer de kerken opnieuw zullen samenkomen. De predikanten zullen bij toerbeurt het voorzitterschap bekleden. De vergadering mag ook haar praeses kiezen, maar niet tweemaal achtereenvolgende. De praeses zal vragen of de ambtelijke diensten voortgang hebben, of de besluiten van de meerdere vergaderingen nageleefd worden en of er iets is, waarbij de kerkeraden het oordeel of de hulp van de classis nodig hebben voor de goede voortgang van hun plaatselijk kerkelijk leven.

In de laatste vergadering voor een particuliere synode zullen de afgevaardigden naar die synode verkozen worden.

Artikel 42 *Niet afgevaardigde predikanten in de classis*

Als aan een kerk twee of meer predikanten zijn verbonden, mogen zij die niet volgens het voorgaande artikel werden afgevaardigd, in de classicaal vergadering aanwezig zijn, waar ze een adviserende stem hebben.

Artikel 43 *consulenten*

De classis zal voor elke vacante gemeente een predikant als consulent aanwijzen die ter wille van de goede orde de kerkeraad met advies zal dienen, in het bijzonder bij het beroepingswerk. Beroepsbrieven dienen mede door hem ondertekend te worden.

Artikel 44 *Kerkvisitatie*

De classis zal elk jaar enkele van haar ervarenste en bekwaamste predikanten machtigen in alle kerken van haar ressort visitatie te doen. Indien nodig kan zij naast predikanten een voor deze taak bekwame ouderling benoemen.

De visitatoren zullen onderzoeken of de ambtsdragers ieder voor zich en gezamenlijk hun ambt trouw vervullen, zich houden aan de zuivere leer, de aangenomen orde in alles naleven en de opbouw van de gemeente zo goed ze kunnen met woord en daad bevorderen.

Het doel van de visitatie is het tijdig vermanen van ambtsdragers bij wie in een of ander opzicht nalatigheid geconstateerd wordt, en het met raad en daad meewerken aan de vrede, de opbouw en het welzijn van de kerken.

De visitatoren zullen van hun werk schriftelijk rapport uitbrengen aan de classis.

Artikel 45 *Particuliere synode*

Een particuliere synode wordt gevormd door een groep bij elkaar gelegen classes, die elk twee predikanten en twee ouderlingen afvaardigen. Dit aantal kan op drie gesteld worden wanneer een synode door twee of drie classes gevormd wordt. De particuliere synode zal eenmaal per jaar samenkomen, tenzij er dringende redenen zijn dit vaker te doen.

Aan het einde van zowel de particuliere als de generale synode zal tijd en plaats van de volgende synode worden vastgesteld en de samenroepende kerk voor deze vergadering worden aangewezen.

Artikel 46 *De generale synode*

De generale synode zal eens in de drie jaar worden gehouden, tenzij er dringende redenen zijn eerder bijeen te komen.

Elke particuliere synode vaardigt twee predikanten en twee ouderlingen af.

Indien de generale synode naar het oordeel van ten minste twee particuliere synoden binnen de drie jaar moet worden samengeroepen, zal de aangewezen samenroepende kerk tijd en plaats daarvan vaststellen onder goedkeuring van haar particuliere synode.

Artikel 47 *Relatie met buitenlandse kerken*

Over de relatie met kerken in het buitenland beslist de generale synode.

Met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland zal, zoveel mogelijk, kerkelijke gemeenschap geoefend worden.

Op ondergeschikte punten van kerkorde en kerkelijke praktijk zullen buitenlandse kerken niet veroordeeld worden.

Artikel 48 *Censuur in meerdere vergaderingen*

Aan het einde van classicale en andere meerdere vergaderingen zal censuur geoefend worden over hen die zich in de vergadering misgaan hebben.

Artikel 49 *Deputaten van meerdere vergaderingen*

Elke meerdere vergadering zal voor de uitvoering van haar opdrachten deputaten benoemen. Zoveel mogelijk zullen voor onderscheiden zaken afzonderlijke groepen deputaten aangesteld worden.

De particuliere synode zal bovendien deputaten benoemen die de classes moeten bijstaan in alle gevallen waarbij de kerkorde dit voorschrijft, en op verzoek van de classes bij bijzondere moeilijkheden. Ook zullen zij, of enkele van hen, toezicht houden op het peremptoir examen van de aanstaande predikanten.

De deputaten zullen nauwkeurig aantekening houden van hun werkzaamheden en daarvan rapport uitbrengen.

Zij zullen zich, als dit gevraagd wordt, verantwoorden.

Artikel 50 *Archieven*

De kerkeraden en de meerdere vergaderingen behoren goed te zorgen voor de archieven.

Artikel 51 *Vertegenwoordiging van de kerkeraad in stoffelijke zaken*

Ten aanzien van het bestuur van de stoffelijke goederen wordt een kerk in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee personen, die daartoe bij het nemen van het uit te voeren besluit door de kerkeraad en de diakenen zijn aangewezen.

Artikel 52 Vertegenwoordiging van de kerken in vermogens-rechtelijke aangelegenheden

De kerken worden voor het burgerlijk recht ten aanzien van vermogensrechtelijke aangelegenheden, die zij in classicaal, particulier-synodaal of generaal-synodaal verband gemeenschappelijk hebben, vertegenwoordigd door de respectieve classicale, particulier-synodale of generaal-synodale vergaderingen, of door deputaten die door deze vergaderingen worden benoemd, geïnstrueerd en ontslagen en die in al hun handelingen aan hun instructie gebonden zijn.

III. HET OPZICHT OVER DE LEER EN DE EREDIENST

Artikel 53 Ondertekening van de belijdenis door predikanten en docenten

De predikanten, de hoogleraren en overige docenten aan de Theo-logische Hogeschool zullen de drie formulieren van eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland ondertekenen, waarbij de formulieren gebruikt worden die voor de verschillende diensten zijn vastgesteld. Predikanten die dit weigeren, zullen als gevolg daarvan onmiddellijk geschorst worden en de classis zal hen niet ontvangen.

Indien zij na samenspreking over hun gevoelens hun weigering blijven, zullen zij afgezet worden.

Artikel 54 Ondertekening van de belijdenis door ouderlingen en diakenen

Ook de ouderlingen en de diakenen zullen de genoemde formulieren van eenheid ondertekenen, waarbij het daarvoor bestemde formulier gebruikt wordt.

Artikel 55 Wering van valse leer en dwaling

Voor het weren van valse leer en dwaling, die via lectuur en andere communicatiemiddelen het leven van de gemeente bedreigen, moeten de predikanten en de ouderlingen onderrichten, weerleggen, waarschuwen en vermanen, zowel in de prediking als bij het catechetisch onderwijs en het huisbezoek.

Artikel 56 Bediening van de doop aan de kinderen

Aan de kinderen van de gelovigen zal de doop als zegel van Gods verbond zo spoedig mogelijk bediend worden in de openbare eredienst.

Artikel 57 Doopbelofte en onderwijs

De kerkeraden zullen erop toezien dat de ouders, zoveel zij kunnen, hun kinderen onderwijs laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, zoals zij dit bij de doop beloofd hebben.

Artikel 58 Bediening van de doop aan volwassenen

Volwassen dopelingen worden door de doop als leden in volle rechten bij de christelijke gemeente ingelijfd. Zij zijn daarom geroepen het avondmaal van de Here te vieren en zullen dit bij hun doop beloven.

Artikel 59 Gebruik van de doopsformulieren

De predikanten zullen bij de doop van de kinderen en van volwassenen zich houden aan de formulieren die daarvoor zijn vastgesteld.

Artikel 60 Toelating tot het avondmaal

Tot het avondmaal van de Here zal de kerkeraad alleen hen toelaten die belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben gedaan en godvrezend leven. Zij die uit zusterkerken komen, zullen op grond van een goede attestatie inzake leer en leven toegelaten worden.

Artikel 61 Bediening van het avondmaal

Het avondmaal van de Here zal ten minste eens in de drie maanden gevierd worden in de openbare eredienst, volgens kerkelijke orde, onder toezicht van de ouderlingen, waarbij de daarvoor vastgestelde formulieren dienen gebruikt te worden.

Artikel 62 *Kerkelijke registers*

De kerkeraden zullen kerkelijke registers bijhouden waarin denamen van de kerkleden en de data van hun geboorte, doop, openbare belijdenis en huwelijksbevestiging nauwkeurig worden aangetekend.

Artikel 63 *Attestatie naar een andere gemeente*

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, zal de kerkeraad hun na de vereiste afkondiging aan de gemeente een attestatie betreffende hun leer en leven meegeven, ondertekend door de praeses en de scriba. Op deze attestatie zullen ook hun kinderen worden vermeld die nog geen belijdenis van het geloof hebben afgelegd. Aan de kerkeraad van de betrokken gemeente zal tijdig bericht worden gezonden. Indien een lid dat nog geen belijdenis van het geloof heeft afgelegd, besluit te verhuizen naar een andere plaats, zal een attest aan de betrokken kerkeraad worden gezonden met het verzoek, dit lid onder zijn opzicht en tucht te nemen.

Artikel 64 *Steunverlening bij vertrek*

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, waar zij in inrichtingen, bejaardentehuizen of verpleeghuizen verzorgd worden, blijven zij wat de diaconale bijstand betreft zoveel mogelijk voor rekening van de kerk die zij verlaten. Indien dit niet mogelijk is, zal de steunverlening geregeld worden via overleg tussen de betrokken kerkeraden.

Artikel 65 *De eredienst op de dag des Heren*

De kerkeraad zal de gemeente op de dag des Heren tweemaal samenroepen voor de eredienst. De kerken zullen zich houden aan de orden van dienst die door de generale synode zijn goedgekeurd.

Artikel 66 *catechismus-prediking*

De kerkeraad zal er zorg voor dragen, dat als regel eenmaal per zondag in de prediking de leer van Gods Woord verklaard wordt zoals die samengevat is in de Heidelbergse Catechismus.

Artikel 67 *Psalmen en gezangen*

In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden in een berijming die door de generale synode is aanvaard en verder de gezangen die de synode heeft goedgekeurd.

Artikel 68 *Kerkelijke feestdagen*

De kerkeraad zal op de Kerstdag, de Goede Vrijdag, de Paasdag, de Hemelvaartsdag en de Pinksterdag de gemeente samenroepen tot de openbare erediensten, waarin de heilsfeiten die de gemeente op deze dagen bijzonder herdenkt, worden verkondigd.

Artikel 69 *Biddagen*

In tijden van oorlog, ,, algemene rampen en andere grote moeiten waarvan alle kerken de druk ervaren, zal een bededag worden uitgeschreven door de classis die daarvoor door de laatste generale synode is aangewezen.

Artikel 70 *Kerkelijke huwelijks-bevestiging*

De kerkeraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.

Artikel 71 *Geen rouwdiensten*

Rouwdiensten zullen niet worden belegd.

IV. DE TUCHT

Artikel 72 *Doel van de tucht*

De kerkelijke tucht zal naar het Woord van God en tot zijn eer bediend worden. Zij heeft ten doel dat de zondaar met God en zijn naaste verzoend wordt en de aanstoot uit de gemeente van Christus wordt weggenomen.

Artikel 73 *Onderling toezicht*

Wanneer iemand afwijkt van de zuivere leer of in zijn leven zich misdraagt, en dit een geheime zaak is die

geen openbare aanstoot geeft, zal de regel worden nageleefd die Christus duidelijk voorschrijft in Mattheüs 18.

Artikel 74 Aangifte bij de kerkeraad

Geheime zonden mogen niet aan de kerkeraad worden bekendgemaakt, als de zondaar na persoonlijke, broederlijke vermaning of na vermaning met een of twee getuigen tot berouw komt. Wanneer iemand over een geheime zonde naar de regel van Mattheüs 18 is vermaand en daaraan geen gehoor geeft, of wanneer iemand een openbare zonde gedaan heeft, zal dit aan de kerke-raad worden meegedeeld.

Artikel 75 Schuldbelijdenis bij bekering

Wanneer iemand zich bekeert van een openbare zonde of van een geheime zonde die moest worden meegedeeld aan de kerkeraad, zal deze zijn schuldbelijdenis aanvaarden als daarbij vol-doende tekenen van berouw gezien worden. De kerkeraad zal beoordelen of van deze schuldbelijdenis mededeling aan de gemeente gedaan moet worden.

Artikel 76 Maatregelen van tucht

De kerkeraad zal de toegang tot het avondmaal van de Here ontzeggen aan hem, die de kerkelijke vermaning hardnekkig ver-werpt of die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde be-gaan heeft.

Indien deze na talrijke daarop volgende vermaningen geen enkel teken van berouw toont, zal de kerkeraad als uiterste remedie tenslotte tot de excommunicatie overgaan, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.

Niemand mag worden geëxcommuniceerd zonder instemming van de classis.

Artikel 77 Afkondigingen tijdens de procedure

Voordat de kerkeraad - na de ontzegging van liet avondmaal en de daarop gevolgde vermaningen -- tot de excommunicatie over-gaat, zal hij de gemeente bekendmaken met de hardnekkigheid van de zondaar. Daarbij zullen genoemd worden zijn zonde en de vele pogingen om hem tot inkeer te brengen door bestraffing, ontzegging van het avondmaal en talrijke vermaningen. De gemeente zal aangespoord worden hem aan te spreken en voor hem te bidden.

Hiervoor zal driemaal een afkondiging gebruikt worden. Om de zondaar nog te ontzien zal in de eerste zijn naam niet genoemd worden.

In de tweede zal met de in artikel 76 bedoelde instemming van de classis zijn naam vermeld worden.

In de derde zal de kerkeraad aan de gemeente medelen dat hij buiten de gemeenschap van de kerk gesloten zal worden, als hij zich niet bekeert; op deze wijze zal de excommunicatie de stil-zwijgende instemming van de gemeente hebben.

Over het tijdsverloop tussen de afkondigingen beslist de kerkeraad.

Artikel 78 Weer opnemen van geëxcommuniceerden

Wanneer een geëxcommuniceerde in de weg van berouw weer opgenomen wil worden in de gemeente, zal dit aan de gemeente worden meegedeeld.

Als niemand hiertegen iets kan aanvoeren, zal hij na verloop van ten minste drie zondagen onder openbare schuldbelijdenis weer opgenomen worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

Artikel 79 Tucht over ambtsdragers

Wanneer predikanten de kerkelijke vermaning verwerpen of wan-neer zij een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan, zullen zij geschorst worden op grond van het oordeel van hun kerkeraad en die van de door de classis aangewezen naburige gemeente.

De classis moet met advies van de in artikel 14 genoemde deputaten van de particuliere synode beoordelen of zij afgezet dienen te worden.

Wanneer ouderlingen of diakenen zich aan een van de genoemde zonden schuldig maken, is voor hun schorsing of afzetting het oordeel van hun kerkeraad en die van de naburige gemeente voldoende.

Artikel 80 Zonden die de tucht over ambtsdragers nodig maken

Als ernstige zonden die grond zijn voor schorsing of afzetting van ambtsdragers, moeten in het bijzonder genoemd worden: het aanhangen van valse leer, openlijke scheurmakerij, godslastering, simonie, trouweloze dienstverlating of het zich indringen in het dienstwerk van een ander, meined, echtbreuk, ontucht, diefstal,

gewelddadig optreden, regelmatige dronkenschap en onrechtmatige verrijking van zichzelf; verder moeten hiertoe gerekend worden alle zonden en ernstige vergrijpen die bij andere kerkleden als grond voor excommunicatie gelden.

Artikel 81 *Onderling toezicht van de ambtsdragers*

De predikanten, ouderlingen en diakenen zullen onderling christelijke censuur oefenen en elkaar inzake de bediening van hun ambt aansporen en vriendelijk terechtwijzen.

Artikel 82 *Tucht over doopleden*

De kerkeraad zal iemand die als kind de doop heeft ontvangen, vermanen wanneer hij als volwassene nalaat openbare belijdenis van het geloof te doen, of ook in ander opzicht zijn roeping tot nieuwe gehoorzaamheid in Gods verbond ontrouw is. Indien hij de vermaning van de kerkeraad hardnekkig verwerpt en daarbij duidelijk laat blijken dat hij afkerig is van het verbond en onverschillig of zelfs vijandig staat tegenover de dienst van de Here, zal dit met instemming van de classis aan de gemeente worden bekendgemaakt. Bij de afkondiging zal de kerkeraad zijn naam noemen en tevens een termijn stellen. De gemeente zal worden aangespoord hem aan te spreken en voor hem te bidden. Wanneer hij in de genoemde termijn geen teken van oprecht berouw toont, zal de kerkeraad hem in een eredienst buiten de gemeenschap van de kerk sluiten, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier gebruikt dient te worden.

Indien hij na deze excommunicatie tot bekering komt en zich weer bij de gemeenschap van de kerk wil voegen, zal hij toegelaten worden in de weg van de openbare belijdenis van het geloof, nadat de kerkeraad zijn bekering aan de gemeente heeft bekendgemaakt.

SLOTARTIKELEN

Artikel 83

Geen kerk mag over andere kerken, geen ambtsdrager over andere ambtsdragers, op welke wijze ook, heersen.

Artikel 84

Al deze artikelen, die de wettige orde van de kerk betreffen, zijn in gemeenschappelijk overleg vastgesteld en in eensgezindheid aanvaard.

Wanneer dit in het belang van de kerken is, behoren ze gewijzigd, aangevuld of verminderd te worden. Een kerkeraad, classis of particuliere synode mag dit echter niet doen: zij zullen zich erop toeleggen de bepalingen van deze kerkorde na te leven zolang ze niet door de generale synode zijn veranderd.

Formulier van de tucht over afkerige, volwassen doopleden

Bekendmaking aan de gemeente

De kerkeraad deelt met droefheid mee, dat N.N., die als lid van Christus' gemeente de doop heeft ontvangen, ondanks voortdurend ernstig vermaan hardnekkig volhardt in de zonde van

Wij hopen en bidden dat hij/zij alsnog blijf zal geven van berouw en bekering, maar wanneer dit niet binnen ... plaatsheeft, is de kerkeraad genoodzaakt dit verbondskind wegens zijn/haar ongehoorzaamheid aan de God van het verbond buiten de gemeenschap van de kerk te sluiten.

De gemeente wordt aangespoord hem/haar in liefde te vermanen en de Here te bidden voor zijn/haar bekering.

Verklaring van buitensluiting

De kerkeraad deelt de gemeente met grote droefheid mee, dat N.N., die de heilige doop ontving als teken en zegel van de gemeenschap met Christus en zijn kerk, ondanks vele ernstige vermaningen deze gemeenschap hardnekkig is blijven ver-loochenen.

Daarom moet de kerkeraad er thans in de naam van de Here toe overgaan, N.N. buiten de gemeente van God te sluiten en te verklaren dat hij/zij geen deel heeft aan het rijk van Christus, zolang hij/zij zich niet bekeert.

De gemeente wordt aangespoord niet op te houden de zondaar/zondares in het gebed te gedenken en hem/haar in liefde te vermanen, dat hij zijn/zij haar zonde moet belijden en ermee moet breken.

En laten wij ervoor zorgen, dat in niemand van ons een boos en ongelovig hart wordt gevonden door de afval van de levende God.

Artikel 213

Oordeel inzake brief Assen-Noord

De praeses stelt aan de orde een brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord (zie Bijlage 2 sub II e), waarin genoemde raad een aantal amendementen op de nieuwe tekst van het ondertekeningsformulier voor predikanten en een aantal amendementen op de nieuwe tekst van het ondertekeningsformulier voor de andere ambtsdragers aan de synode voorlegt. Tevens zijn aan de orde de door deputaten voor herziening van de Kerkorde ingediende voorstellen met betrekking tot een ondertekeningsformulier voor predikanten en een ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen.

Er is een rapport van commissie II over deze zaken ter tafel. Rapporteur is ds. Tj. Boersma.

In een eerste ronde worden bedenkingen geuit tegen de formulering van de voor-gestelde besluittekst. Ook worden suggesties gedaan met betrekking tot de tekst van de voorgestelde ondertekeningsformulieren.

Nadat de commissie zich beraden heeft, deelt de rapporteur enige wijzigingen in de voorgestelde besluittekst en de voorgestelde ondertekeningsformulieren mee. Voorts wijst hij erop, dat het de bedoeling is, dat de predikanten het voorgestelde formulier zowel in de vergadering van de classis als in de vergadering van de kerkeraad ondertekenen.

In de bespreking die volgt, dient ds. H.J.de Vries het amendement in, om in beide ondertekeningsformulieren de uitdrukking 'om zwaarwegende redenen' te vervangen door 'om gegronde redenen'. Ds. P. Schelling dient het amendement in, om in beide ondertekeningsformulieren het persoonlijk voornaamwoord eerste persoon meervoud in alle gevallen 'wij' te doen luiden. Beide amendementen worden met meerderheid van stemmen aanvaard.

Hierna wordt het gewijzigde commissievoorstel met betrekking tot de brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord met algemene stemmen aangenomen.

Het oordeel van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen

van een brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord met een aantal amendementen op de nieuwe tekst van het ondertekeningsformulier voor predikanten en een aantal amendementen op de nieuwe tekst van het ondertekeningsformulier voor de andere ambtsdragers (Acta synode Kampen art. 403, blz. 195), met 3 bijlagen;

zij constateert

1. dat voornoemde raad ter kennis van de generale synode brengt dat hij de door de synode van Kampen 1975 voorlopig vastgestelde formulieren na amendering voor zichzelf heeft vastgesteld en in deze vorm inmiddels in gebruik heeft genomen;
2. dat voornoemde raad verzoekt genoemde amendementen te overwegen en over te nemen bij de vaststelling van de tekst van de besproken formulieren;

zij overweegt

1. dat het geen kerk vrij staat zelfstandig een ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords vast te stellen, daar de kerken tot on heden gehouden zijn aan het door de generale synode van Dordrecht 1618/1619 vastgestelde formulier;
2. dat de kerken sinds de generale synode van Kampen 1975 op weg zijn naar het vaststellen van een uniform ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen;
3. dat het tot de taak van deze generale synode behoort in het kader van de definitieve vaststelling van de herziene Kerkorde een ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords en een ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen vast te stellen;

zij is van oordeel

dat het niet recht is dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord een door hem geamendeerde tekst van de door de generale synode van Kampen 1975 voorlopig vastgestelde formulieren vastgesteld en in gebruik genomen heeft en daarna aan deze synode verzoekt de amendementen te overwegen en over te nemen;

besluit

van dit oordeel kennis te geven aan de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord onder toezending van de door haar vastgestelde formulieren.

Besluit inzake ondertekeningsformulieren

Vervolgens neemt de synode ten aanzien van de voorgestelde ondertekeningsformulieren met algemene stemmen het volgende besluit:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

1. de voorstellen van de deputaten voor herziening van de Kerkorde inzake ondertekeningsformulieren, resp. voor predikanten en voor ouderlingen en diakenen;
2. de amendementen op de door de generale synode van Kampen 1975 voorlopig vastgestelde ondertekeningsformulieren, ingediend door de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord;

zij constateert

1. dat de deputaten in het kader van de taalkundige vernieuwing van de Kerkorde ook de genoemde ondertekeningsformulieren taalkundig hebben gereviseerd;
2. dat de deputaten daarbij zijn uitgegaan van het volgende: `De taal van de kerk-orde, evenals die van de andere kerkelijke "papieren". wordt gekenmerkt door het gebruik van lange, samengestelde zinnen. Een artikel is vaak een volgeladen pakket van hoofdzin en bijzinnen. Een omzetting in meer hedendaags nederlands waarbij vrijwel alleen de verouderde wóórdén vervangen worden, heeft het bezwaar van ondoorzichtigheid, omdat de zware zinconstructie dan behouden blijft. Depp. zijn van mening dat handhaving van een woord soms van belang is voor de duidelijkheid van een kerkordelijke bepaling. Zij hebben over de gehele linie gestreefd naar vereenvoudiging van de verouderde, samengestelde zinsbouw`;

zij overweegt

1. dat de tekst van het ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords, vast-gesteld door de nationale synode van Dordrecht 1618/1619 in taalgebruik en zinsconstructie is verouderd en daarom taalkundig gereviseerd dient te worden;
2. dat hij de taalkundige vernieuwing van het ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords erop gelet dient te worden dat dit formulier optimaal functioneert in de Gereformeerde Kerken in Nederland;
3. dat de nieuw vast te stellen tekst van het ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen in overeenstemming moet zijn met die van het ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords:

is van oordeel

1. dat in de door deputaten voorgestelde teksten voor de ondertekeningsformulieren, resp. voor predikanten en voor ouderlingen en diakenen, over het geheel op een verantwoorde wijze, in aansluiting aan de oorspronkelijke tekst van het ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords, een taalkundige vernieuwing is tot stand gebracht waardoor beide ondertekeningsformulieren goed bruikbaar zijn in de Gereformeerde Kerken in Nederland;
2. dat het deputatenvoorstel inzake het ondertekeningsformulier voor predikanten als volgt dient te worden gewijzigd:
 - a. in plaats van de zinsnede: `dat alle artikelen en onderdelen van de leer die de drie formulieren van eenheid bevatten, geheel met Gods Woord over-eenstemmen' te lezen: `dat de leer van de drie formulieren van eenheid --de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels - in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt`;
 - b. in plaats van de woorden: 'in het openbaar of in het geheim' te lezen: `openlijk of anderszins' en in plaats van: `niet in het openbaar noch in het geheim' te lezen: 'noch openlijk nog anderszins';
 - c. de formulering: 'om gewichtige redenen' te veranderen in: 'om gegronde redenen';
 - d. in plaats van: 'enig artikel van de drie formulieren van eenheid' te lezen: 'enig deel van deze leer'; het persoonlijk voornaamwoord `we' te veranderen in `wij`;
3. dat het deputatenvoorstel inzake het ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen dient te worden gewijzigd:
 - a. in overeenstemming met de wijzigingen in het ondertekeningsformulier voor predikanten;
 - b. door in plaats van de zinsnede: `Wij beloven daarom dat wij deze leer met toewijding zullen verdedigen' te lezen: `Wij beloven daarom dat wij ieder naar eigen ambt deze leer met toewijding zullen onderwijzen en trouw verdedigen`;

zij *besluit*

1. de voorstellen van de deputaten inzake de ondertekeningsformulieren, resp. voor predikanten en voor ouderlingen en diakenen, met de onder 'van oordeel' 2. en 3. genoemde wijzigingen te aanvaarden en vast te stellen voor kerkelijk gebruik volgens de artikelen 53 en 54 K.O.;
2. van dit besluit mededeling te doen aan de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord;
3. deputaten onder dank voor hun arbeid *décharge* te verlenen.

Ondertekeningsformulieren

De vastgestelde ondertekeningsformulieren luiden:

Ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords

Wij ondergetekenden, dienaren des Woords binnen de classis ... van de Gereformeerde Kerken in Nederland, verklaren hierbij voor het aangezicht van de Here, oprecht en met een goed geweten dat wij er hartelijk van overtuigd zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid -- de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels - in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt.

Wij beloven daarom dat wij deze leer met toewijding zullen onderwijzen en trouw verdedigen, zonder dat wij openlijk of anderszins, al of niet rechtstreeks, iets zullen leren of publiceren wat daarmee in strijd is. Verder beloven wij dat wij niet alleen elke dwaling, die in strijd is met deze leer, zullen afwijzen, maar die ook zullen weerleggen, bestrijden en helpen \veren,

Voor het geval wij ooit een bedenking tegen deze leer of een afwijkende mening zouden krijgen, beloven wij dat wij die niet openlijk noch anderszins zullen uiteen-zetten, leren of verdedigen, hetzij mondeling of schriftelijk, maar dat wij ons gevoelen in de kerkelijke weg aan de kerkelijke vergaderingen voor onderzoek zullen voorleggen.

Wij beloven dat wij daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan het oordeel van deze kerkelijke vergaderingen te onderwerpen. Indien wij in strijd hiermee handelen, zullen wij als gevolg daarvan terstond geschorst worden.

Voor het geval de kerkeraad, de classis of een synode om gegronde redenen, ter wille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid in de leer, ooit een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelen omtrent enig deel van deze leer, beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn.

Indien wij deze belofte niet nakomen, zullen wij eveneens worden geschorst, onverminderd het recht van appèl in geval van bezwaar. Gedurende de tijd van appèl zullen wij ons gedragen naar de uitspraak van de mindere vergadering.

Ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen

Wij ondergetekenden, ouderlingen en diakenen van de Gereformeerde Kerk te .. verklaren hierbij voor het aangezicht van de Here, oprecht en met een goed geweten dat wij er hartelijk van overtuigd zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid - de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels - in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt. Wij beloven daarom dat wij ieder naar eigen ambt deze leer met toewijding zullen onderwijzen en trouw verdedigen en elke dwaling, die daarmee in strijd is, zullen afwijzen.

Voor het geval wij ooit een bedenking tegen deze leer of een afwijkende mening zouden krijgen, beloven wij dat wij die niet openlijk noch anderszins zullen uiteen-zetten of verdedigen, maar dat wij ons gevoelen aan de kerkeraad voor onderzoek zullen voorleggen.

Wij beloven dat wij daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan het oordeel van de kerkeraad te onderwerpen. Indien wij in strijd hiermee handelen, zullen wij als gevolg daarvan terstond geschorst worden.

Voor het geval de kerkeraad om gegronde redenen, ter wille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid in de leer, ooit een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelen omtrent enig deel van deze leer, beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn. Indien wij deze belofte niet nakomen, zullen wij eveneens geschorst worden, onverminderd het recht van appèl in geval van bezwaar. Gedurende de tijd van appèl zullen wij ons gedragen naar de uitspraak van de kerkeraad.

De praeses dankt commissie II en met name de rapporteur voor de arbeid, die werd verricht. Ook dankt hij deputaten voor hun voorbereidend werk.

Artikel 214

Drs. M. te Velde stelt voor, dat de synode toestemming verleent tot een eventuele publicatie van het werkrapport, dat ds. T. Dekker vervaardigde als rapporteur van commissie **II** van de generale synode van Kampen 1975, met betrekking tot de herziening van de Kerkorde. De vergadering verleent deze toestemming.

Artikel 215

De vergadering gaat in comité-generaal ter bespreking van een voorstel van het moderamen inzake benoeming van deputaten.

Artikel 216

Décharge Curatoren

Nadat het comité is opgeheven, wordt aan deputaten-curatoren, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, décharge verleend van het door hen gevoerde beleid.

Hierna wordt de vergadering geschorst.

Artikel 217

Te 14 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 68 : 13. Ds. O. J. Douma is aanwezig als deputaat CBK. De praeses roept een hartelijk welkom toe aan br. en zr. Slobe uit Armadale, Australië.

Vervolgens leest de praeses een brief voor van deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken van de Free Reformed Churches of Australia, waarin deze deputaten meedelen, dat br. A. Slobe, ouderling in de Free Reformed Church of Armadale, gerechtigd is te spreken namens de Free Reformed Churches tot de vergadering van de generale synode.

Artikel 218

Besluit inzake kerkelijke gemeenschap met de Free Reformed churches of Australia

De praeses stelt aan de orde het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, dat handelt over de kerkelijke correspondentie met de Free Reformed Churches of Australia, en het betreffende rapport van commissie III. Rapporteur is ds. H. J. de Vries.

In de bespreking wordt nadere informatie gevraagd over de Presbyterian Reformed Church of Australia, waarmee de Australische kerken contact hebben opgenomen. De rapporteur verstrekt nadere gegevens, die door br. Slobe worden aangevuld. Br. Slobe deelt mee, dat er over de contacten met genoemde kerk thans een definitief rapport verschenen is.

Het resultaat van de laatste samenspreking was zeer teleurstellend: er is een niet recht zien van verbond en doop. Ook wordt de kerkelijke tucht heel gemakkelijk gehanteerd. De eindconclusie van de deputaten van de Australische kerken is dan ook, dat het contact niet moet worden voortgezet.

Hierna wordt het voorstel van commissie **III** met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gulp, die ook deputaat CBK is, blijft buiten stemming.

De praeses zegt commissie **III** dank voor haar arbeid.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid heeft kennis genomen van

1. dat deel van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, dat handelt over de correspondentie met de Free Reformed Churches of Australia en de daarbij behorende stukken;
2. de Acta van de synode van de Free Reformed Churches of Australia, gehouden te Albany in 1975; een rapport over de samenspreking van de deputaten van deze Australische kerken met vertegenwoordigers van de Presbyterian Reformed Church of Australia;

de synode *constateert*:

1. de Free Reformed Churches of Australia hebben op hun synode te Albany be-sloten geen attesten te aanvaarden van leden van kerken, die in hun eigen land zich in belijdenis, kerkregering en praktijk opstellen tegenover kerken, die zoals de Gereformeerde Kerken in Nederland, corresponderen met de Free Reformed Churches of Australia;
2. de synode van Albany 1975 besloot deputaten te benoemen met de opdracht de kerkorde te herzien en een definitieve tekst in het Engels van deze herziene kerkorde aan de volgende synode voor te leggen;
3. de synode van Albany besloot te komen tot een verantwoord kerkboek voor de Australische kerken en

daarvoor het Book of Praise van de Canadian Reformed Churches, met name wat betreft de 62 gezangen, nader te toetsen;

4. de Australische kerken besloten kerkelijke gemeenschap te gaan oefenen door middel van kerkelijke correspondentie met de Presbyterian Church of Korea;
5. deze kerken begeren te komen tot kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken op Oost-Sumba/Savu, eventueel in heel Indonesië, en hebben door bemiddeling van de Nederlandse deputaten een begin met de correspondentie gemaakt;
6. mede met het oog op de intensivering van het oefenen van kerkelijke gemeenschap met de corresponderende zusterkerken hebben de Australische deputaten in een brief d.d. 11 maart 1977 voorgesteld: 'een oecumenische synode te houden of een sessie op een generale synode, waarbij dan alle kerken vertegenwoordigd zijn ...';
7. deputaten van de Free Reformed Churches of Australia hebben in opdracht van haar synode van Albany een samenspreking gehouden met vertegenwoordigers van de Presbyterian Reformed Church of Australia over de mogelijkheid van kerkelijke gemeenschap;
8. de Australische deputaten hebben gevraagd nadere inlichtingen te mogen ontvangen over de kerken in Ierland en Schotland en de contacten daarmee;

de synode *is van oordeel*

1. de Free Reformed Churches of Australia zijn in leer, dienst, kerkregering en tucht aan de gereformeerde belijdenis trouw gebleven;
2. de Australische kerken en haar deputaten hebben de correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland nauwgezet onderhouden;
3. met het voorstel om te komen tot een gereformeerde internationale synode is voldoende instemming betoond in het besluit van deze synode (Acta art. 139);
4. het stemt tot voldoening, dat de Australische zusterkerken gekomen zijn tot oefening van kerkelijke gemeenschap met de Presbyterian Church in Korea door middel van kerkelijke correspondentie;
5. het is zeer gewenst, dat nieuw te benoemen deputaten van deze synode de gevraagde bemiddeling blijven verlenen voor de kerkelijke correspondentie van de Australische kerken met die van Oost-Sumba/Savu;
6. het is zeer gewenst, dat de deputaten van de Australische kerken de Nederlandse kerken op de hoogte blijven houden van de voortgang en vrucht van haar contact met de Presbyterian Reformed Church of Australia en dat nieuw te benoemen deputaten van deze synode de Australische kerken de door haar gevraagde informatie verschaffen over de kerken in Ierland en Schotland;

de synode *besluit*:

1. deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken te danken voor hun arbeid in dezen en hen te déchargeren;
2. de kerkelijke gemeenschap met de Free Reformed Churches of Australia te blijven oefenen naar de overeengekomen regels van kerkelijke correspondentie;
3. nieuw te benoemen deputaten bijzonder op te dragen:
 - a. de Australische kerken zo spoedig mogelijk mededeling te doen van de uitspraken van deze synode inzake de inhoud van de correspondentie, met name van het besluit over haar verzoek om een Gereformeerde Internationale Synode;
 - b. bemiddeling te blijven verlenen voor de kerkelijke correspondentie van de kerken op Oost-Sumba/Savu met de Free Reformed Churches of Australia;
 - c. de Australische kerken te verzoeken hen op de hoogte te houden van haar samensprekingen met de Presbyterian Reformed Church of Australia en hunnerzijds ook de gevraagde informatie te verschaffen inzake de kerken in Ierland en Schotland.

Artikel 219

Toespraken praeses en br. A. Slobe

Vervolgens richt de praeses enkele woorden tot br. en zr. Slobe. Hij memoreert de uitspraak van de synode in het zojuist genomen besluit, dat de Free Reformed Churches of Australia trouw zijn gebleven in leer, dienst, kerkregering en tucht aan de gereformeerde belijdenis. 'Wij zien daarin de trouw van de Here, Die Zijn kerken bewaart. Wij zijn dankbaar, dat vanuit uw kerken de gedachte van een Gereformeerde Internationale Synode naar voren is gekomen.

Wij hebben daarover een besluit mogen nemen. Wij krijgen een G.I.S. in zicht, die vroeg of laat gestalte zal

ontvangen. De duur van een bespreking bepaalt niet het belang van een besluit. Wij willen u vragen om onze christelijke wensen over te brengen aan de broeders en zusters in Australië'.

Hierna ontvangt br. Slobe het woord.

Hij dankt hartelijk voor de woorden van welkom. Ook brengt hij aan de synode de groeten over van de Australische kerken. 'Het is onze bede, dat wij bij de gereformeerde belijdenis mogen blijven in een land, waar velen, die de naam van Christus noemen, Hem metterdaad verloochenen. Ik moet ook vooral van onze deputaten overbrengen, dat er met de Nederlandse deputaten een heel goede correspondentie is, waar men blij mee is. Er kan zo een levend contact zijn tussen u en ons'.

Tenslotte wijst br. Slobe erop, dat de Australische kerken graag hulp ontvangen van de zusterkerken in Nederland bij het vertalen van gereformeerde studieboeken voor de jeugd.

De praeses dankt br. Slobe voor zijn woorden.

Artikel 220

De artt. 173-186 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 221

Benoemingen

De praeses deelt mee, dat de synode de volgende benoemingen heeft gedaan:

- a. *deputaten-curatoren* (conform de voordracht van de particuliere synoden)
drs. D. Deddens, Leeuwarden (S), dr. W. G. de Vries, Haren, ds. H. Bouma, Assen, ds. H. D. van Herksen, Heemse, ds. T. J. Keegstra, Arnhem, ds. J. Kok, Amersfoort, ds. C. J. Breen, Amsterdam, ds. W. de Graaff, Giessendam, ds. P. Schelling, Middelburg, *primi*;
ds. T. Dekker, Leek, ds. J. H. van der Hoeven, Drachten, ds. P. van Gurp, Emmen, ds. P. Lok, Kampen, ds. M. Brandes, Ermelo, dr. A. N. Hendriks, Amersfoort, ds. G. Zomer, Rijnsburg, ds. J. Verkade, Axel, *secundi*; voorts: prof. dr. A. J. Hendriks, Capelle aan den IJssel en mr. N. E. Nieboer, Haren, *primi*;
prof. dr. T. J. Schaafsma, Wageningen en mr. E. Bos, Capelle aan den IJssel, *secundi*;
de synode heeft besloten, dat als secundus van ds. C. J. Breen benoemd geacht zal zijn de broeder, die door de eerstvolgende particuliere synode van Noord-Holland zal worden voorgedragen;
- b. *deputaten-financieel*
Jac. van der Kolk, Enschede (S), W. G. Burema, Groningen, D. Dreschler, Zwanenburg, P. J. van Essen, Kampen, J. F. Mak, Capelle aan den IJssel, J. van der Molen, Meppel, S. J. Mullender, Laren NH, *primi*;
J. A. Dijksterhuis, Groningen, D. A. 1-lekman, Emmen, A. Vreugdenhil, Rotterdam ir, H. Wieringa, Zwolle, *secundi*;
- c. *deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid*
ds. J. F. Heij, Amersfoort (S), ds. T. Dekker, Leek, J. van de Dijk, Haren, mr. P. A. C. Schilder, Assen, *primi*;
drs. P. Deddens, Hilversum en mr. N. E. Nieboer, Haren, *secundi*.

Artikel 222

Nu de synode voor haar zomerreces uiteengaet, spreekt de praeses nog een woord ten afscheid. Hij dankt de broeders voor de goede geest, die in de vergadering zich openbaarde. Er is een goed werkverband gegroeid. Er is hard gewerkt en dat in goede saamhorigheid. Wij mogen terugzien op een reeks belangrijke besluiten. Onze dank gaat uit tot de Here. De praeses gewaagt ook met dankbaarheid van de inzet van het kostersechtpaar en de dames van de typekamer. Tenslotte wenst hij de broeders een goede vakantie en een behouden terugkomst toe.

Artikel 223

Nadat de assessor heeft laten zingen Psalm 117 en voorgegaan is in dankgebed, schorst de praeses de vergadering tot dinsdag 15 augustus.

DINSDAG 15 AUGUSTUS

Artikel 224

De praeses heropent de vergadering, verzoekt te zingen Ps. 1 : 1-3, leest Deut. 6 en vraagt de zegen des HEREN over de arbeid van de synode.

Na het appèl-nominaal spreekt de praeses, nu de synode voor het eerst na haar zomerreces weer bijeen is, een kort woord. Er is dankbaarheid dat alle leden van de synode gespaard bleven en dat de arbeid kan worden voortgezet. Een omvang-rijk agendum wacht nog op afhandeling. Waar is de kerkelijke wijsheid te vinden? De Schrift geeft ons geen pasklare antwoorden. Wij leven in de mondigheid van de Pinksterbedeling. Maar het eerste en grote gebod is ons gegeven in Deut. 6: 'Gij zult de HERE, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht'. Deze goede wet moge elke dag geschreven staan op de deurposten van dit kerkgebouw, waarin de synode vergadert. Zo geeft de HERE ook Zijn rijke beloften voor onze arbeid mee. De praeses wijst op het woord van Nehemia:

'De God des hemels, Hij zal het ons doen gelukken en wij, Zijn knechten, zullen ons gereedmaken en bouwen'.

Artikel 225

Ingekomen stukken

De praeses doet mededeling van de volgende ingekomen stukken:

1. Bericht van de geboorte van een dochter van ds. en mevr. J. Kruidhof-van Lenthe. Hiervan wordt met blijdschap kennis genomen.
2. Dr. K. Deddens verzoekt gebruik te mogen maken van enige synodale rapporten in verband met de samenstelling van een liederenboek voor gezin, school e.d. Dit verzoek wordt ingewilligd.
3. Brief van br. J. F. Mak te Capelle a/d IJssel inzake een eventuele herbenoeming als deputaat-financieel. Deze brief wordt in handen van het moderamen gegeven.
4. Brief van br. M. C. van de Bos te Monster inzake een antwoord, dat hij van de synode ontving. Deze brief wordt in handen van het moderamen gegeven.
5. Brief van de hoofdredakteur van het Nederlands Dagblad, gericht aan het moderamen van de synode, inzake voorwaarden voor verslaggeving. Deze brief wordt in handen van het moderamen gegeven.
6. Brief van het Fraternal Relations Committee of the Presbyterian Church in Korea, waarin de ontvangst van de brief van 10 juni 1978 wordt bericht en de dankbaarheid van de Koreaanse kerken tot uiting wordt gebracht voor het besluit van de synode inzake de te zenden 'missionary-professors'. Van deze brief wordt kennis genomen.
7. Missive van deputaten-financieel inzake statutenwijziging van de Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords. In handen van het moderamen gesteld.
8. Brief van dr. L. Wierenga te Groningen, waarin hij een exemplaar van 'De Heidelbergse Katechismus in het Nederlands van nu' de synode aanbiedt. In handen van commissie IV gesteld.
9. Drs. M. te Velde te Neede deelt mee de benoeming tot wetenschappelijk medewerker in de ecclesiologische vakken aan de Theologische Hogeschool te aanvaarden. De vergadering neemt hiervan met blijdschap kennis.
10. Brief van ds. P. van Gorp te Emmen namens deputaten CBK met aanvullend rapport inzake 'Zwolle-Sumba'. In handen van commissie III gesteld.
11. Brief van br. D. Dijkstra te Zwolle inzake financiële verplichtingen van de kerk te Zwolle. In handen van commissie III gesteld.
12. Missive van de Coordinatiecommissie inzake Sumba-aangelegenheden. In handen van commissie III gesteld.
13. Brief van prof. dr. J. Douma te Kampen met toezending van twee driestarren, zoals die door hem in De Reformatie werden gepubliceerd. Prof. Douma schrijft: 'Het leek mij juister U van de kritiek die ik daarin oefen op een naar Zuid-Afrika verzonden brief officieel op de hoogte te brengen. Temeer omdat ik bij de kritiek ook een verzoek voeg dat ik gaarne door Uw vergadering behandeld zag'. In handen van het moderamen gesteld.
14. Brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Middelstum met bijlage. In handen van commissie I gesteld.
15. Een aantal exemplaren van een namens het generaal-deputaatschap ad art. 19 K.O. door de deputaten br. J. P. de Boer en br. J. Janssens verzonden schrijven. In handen van commissie II gesteld.

Artikel 226

De vergadering wordt voor commissie-arbeid geschorst.

Artikel 227

Te 19 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. De praeses laat zingen Psalm 2 : 4, vervolgens worden prof. dr. J. Douma en prof. J. Kamphuis als adviseurs welkom geheten.

De vergadering gaat in comité-generaal.

Artikel 228

Nadat nog korte tijd gewerkt is in commissoriaal verband, verzorgt ds. G. Mulders de dagsluiting. Hij verzoekt te zingen Psalm 4 : 2. Nadat hij voorgegaan is in dankgebed, wordt nog gezongen Psalm 4 : 3.

WOENSDAG 16 AUGUSTUS

Artikel 229

De praeses laat zingen Psalm 33 : 2 en 3, leest Deut. 8 : 1-6 en gaat voor in gebed. Vervolgens heet hij welkom ds. J. Bomhof, ds. O J Douma, br. H. W. Rodink, die als deputaten CBK aanwezig zijn, en br. D. Dijkstra, die als penningmeester van de Coördinatie-commissie aanwezig is.

Artikel 230

Ingekomen stukken

De volgende stukken zijn ingekomen:

1. Brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede, waarin deze meedeelt te bewilligen in de benoeming van drs. M. te Velde tot wetenschappelijk mede-werker in de ecclesiologische vakken aan de Theologische Hogeschool. De vergadering neemt hiervan met dankbaarheid kennis.
2. Brief van L. Verhoeff te Velp met een reactie op de brief, die hij van de synode ontving met betrekking tot zijn verzoek inzake 'de buitenverbanders'. V.k.a.
3. Brief van drs. K. Veling te Hattem, waarin deze meedeelt zijn benoeming tot buitengewoon lector in de wijsbegeerte aan de Theologische Hogeschool gaarne te aanvaarden en dankt voor de nadere informatie, die hij op zijn vragen ontving.
Hiervan wordt met dankbaarheid kennis genomen.

Artikel 231

Tweede brief aan deputaten KBK van Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

De praeses deelt mee, dat het moderamen de pers geïnformeerd heeft over de brief, die de synode in comité-zitting besloot te zenden aan de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken van Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika.

De vergadering gaat hiermee akkoord.

De brief luidt:

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

De synode heeft in haar zitting van 15 augustus 1978 besloten aan haar brief op 25 april 1978 aan u geschreven een verduidelijking te geven. Zij achtte dat noodzakelijk met het oog op de misverstanden welke gerezen zijn ten aanzien van de inhoud en de bedoeling van haar brief, welke in de pers breedvoerig besproken zijn.

U zult begrepen hebben dat de uitdrukking 'uw strijd' inhoudt de strijd die u in Zuid-Afrika en wij in Nederland en de broederschap in de hele wereld te voeren heeft tegen de boze geesten in de hemelse gewesten, een strijd die van land tot land verschilt, maar toch ook dezelfde is op alle plaatsen en in alle tijden.

Verder wil de synode ten aanzien van haar opmerking met betrekking tot de kritiek in de gereformeerde pers uitspreken, dat zij zich overtuigd houdt dat genoemde kritiek bedoeld is als handreiking onder meer aan u, om in de moeilijke omstandigheden van Zuid-Afrika gereformeerd te zijn en te blijven.

De synode wil u verzekeren dat wij u als onze Zuidafrikaanse zusterkerken in onze voorbeden zullen blijven gedenken, opdat het de HERE behagen mag u een stil en gerust leven te doen leiden in alle godsvrucht en waardigheid (1 Tim. 2 : 2), onder uw overheid, die het ambt heeft ontvangen opdat 'de wereld wordt geregeerd door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde, en het alles met goede orde onder de mensen toega' (art. 36 N.G.B.).

Wij bidden u toe de vertroosting van Gods Woord en de moedgevende leiding van de Heilige Geest nu en in de toekomst.

Artikel 232

Besluit inzake geestelijke hulp aan Sumba/Savu

De praeses stelt aan de orde de door commissie **III** voorgestelde besluittekst in-zake 'Sumba' deel I 'ten aanzien van de geestelijke hulp aan de kerken van Oost-Sumba/Savu', voorts deel A van het rapport van commissie **III** en het betreffende gedeelte van het rapport van deputaten CBK.

Rapporteur is ds. J. Klamer.

Drs. M. K. Drost, die ter vergadering komt, wordt als deputaat CBK welkom geheten.

Na korte bespreking wordt de door commissie **III** voorgestelde besluittekst met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gurp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

de generale synode heeft kennis genomen

- a. van dat deel van het rapport van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, dat handelt over de geestelijke hulp aan de kerken van Oost-Sumba/Savu;
- b. van de door deputaten CBK verzonden en ontvangen correspondentie inzake Oost-Sumba/Savu; van de mondelinge toelichting van de afgevaardigden ter synode van de kerken van Oost-Sumba/Savu: ds. L. Kondamara en ds. B. N. Radjah;

zij constateert

- a. dat de ter effectueering van de correspondentie beloofde toezending van agenda en notulen van de meeste vergadering van de kerken van Oost-Sumba/Savu. namelijk de classis, nog niet heeft plaats gehad;
- b. dat vanwege het onder a. genoemde de geestelijke hulp zoals die overeenkomstig het besluit van de generale synode van Amersfoort-West 1967, Acta, art. 176 A sub a, dient te worden gegeven aan corresponderende zusterkerken, nog maar zeer ten dele kon worden verstrekt;
- c. dat de opleiding van de beide broeders uit Sumba, ten dienste van de opleidingsschool van de kerken van Oost-Sumba/Savu, D.V. in november 1978 zal worden afgerond;
- e. dat het opleidingswerk van de kerken van Oost-Sumba/Savu door gebrek aan beschikbare docenten al een aantal jaren niet meer naar behoren kon worden uitgevoerd, en dat daarom een herhaald beroep op de gereformeerde kerken in Nederland is gedaan, in deze nood de helpende hand te bieden, door het zenden van docenten;
- f. dat het bestaan van een gereformeerd kerkverband op Oost-Sumba/Savu van groot belang is gebleken en blijkt te zijn voor de voortgang van het gereformeerde zendingswerk in andere delen van Indonesië; dat de kerken van Oost-Sumba/Savu naast de geestelijke hulp, ook materiële hulp van de Nederlandse zusterkerken nog niet kunnen ontberen;

zij overweegt

- a. dat door het effectueren van de correspondentie tussen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/Savu, overeenkomstig de aangenomen regels, ook wederzijds toezending van de acta of notulen van de meeste vergadering van beide kerkverbanden nodig is;
- b. dat door het wederzijds kennisnemen van acta/notulen van de meeste vergadering van beide kerkverbanden de legitieme mogelijkheid aanwezig is tot wederzijdse geestelijke steun, bestaande in het op elkander acht geven, dat in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht niet worde afgeweken van de gereformeerde belijdenis, terwijl daarbij de zelfstandigheid van de kerken en de rechten van het kerkverband worden geëerbiedigd;
- c. dat het naar het oordeel van deputaten gewenst is, met het oog op hun toekomstige werk de opleiding van de beide Sumbanese broeders in Nederland door een officieel onderzoek af te sluiten;
- d. dat volgens de informatie van de afgevaardigden van de kerken van Oost-Sumba/Savu, ook bij inzet van de beide in Nederland ongeleide broeders, de leiding van een Nederlandse theologische docent op Sumba nodig is, met name voor het geven van cursussen voor reeds dienstdoende predikanten, evangelisten, ouderlingen en diakenen;
- e. dat gezien de grote afstanden binnen Indonesië de kerkelijke gemeenschap tussen de uit de gereformeerde zending voortgekomen kerken op de verschillende eilanden van Indonesië (met name Oost-Sumba/Savu, West-Irian en West-Borneo) zou kunnen worden beoefend naar analogie van de regels voor corresponderende kerken; en dat in verband daarmee regelmatig overleg tussen deputaten van de Sumbanese kerken, deputaten CBK en vertegenwoordigers van de zendende kerken die werkzaam zijn op West-Irian en West-Borneo, inzonderheid met betrekking tot deze zaak, zeer wenselijk is;
- f. dat de door de Nederlandse zusterkerken aan de kerken van Oost-Sumba/Savu te geven materiële

- hulp, dienstbaar zal moeten zijn aan de geestelijke opbouw van deze kerken, en derhalve
- 1e. geen belemmering mag zijn voor de betoning van liefde en offervaardigheid van de broeders en zusters op Oost-Sumba/Savu zelf, maar ten volle de verantwoordelijkheid die zij dragen voor de instandhouding van hun eigen zelfstandig kerkelijk leven dient te honoreren;
 - 2e. geen belemmering mag vormen voor de kerkelijke eenheid van het zelfstandig kerkverband op Oost-Sumba/Savu, en daarom gerealiseerd dient te worden via de classicale deputaten voor de correspondentie van Oost-Sumba/ Savu;
 - 3e. moet aanwerken op een geleidelijke toename van het dragen van de financiële verantwoordelijkheid voor het eigen kerkelijk leven door de zuster-kerken op Oost-Sumba/Savu;
 - 4e. dient in rekening te brengen het door de deputatie van Oost-Sumba/Savu mondeling uitgesproken voornemen om geleidelijk aan in de gemeenten taken, die tot dusver uitgevoerd werden door gesalarieerde krachten, te laten verrichten door wettig gekozen ouderlingen, die ongesalarieerd zijn;

zij *besluit*:

- A.** aan de nieuw te benoemen deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken ten aanzien van de gereformeerde kerken van Oost-Sumba/Savu de volgende bijzondere opdrachten te verlenen:
1. de correspondentie met de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/Savu nader te effectueren overeenkomstig de aangenomen regels;
 2. diligent te zijn inzake het verkrijgen en kennismaken van de toegezegde agenda en notulen van haar classisvergaderingen sinds 1976;
 3. een onderzoek in te stellen naar de resultaten van de in Nederland genoten opleiding van de beide Sumbanese broeders, en bij gunstige uitslag dit met een schriftelijke verklaring daarvan te honoreren;
 4. uit te zien naar een predikant die geschikt en bereid is als zendeling-docent aan de opleidingsschool van de kerken van Oost-Sumba/Savu op te treden, en de benodigde regelingen voor hem te treffen naar analogie van de regelingen voor zendeling-hoogleraren voor Korea (zie Acta art. 175);
 5. met betrekking tot de onderlinge correspondentie en verdere gemeenschappelijke belangen van de kerken in Indonesië regelmatig overleg te plegen met deputaten voor de correspondentie van de kerken op Oost-Sumba/Savu en vertegenwoordigers van de betrokken zedende kerken;
 6. bij de verlening van de materiële hulp aan de kerken van Oost-Sumba/Savu de geestelijke opbouw van die kerken voor ogen te houden, overeenkomstig wat in de overwegingen onder 3 f is uitgesproken;
- B.** van deze besluiten kennis te geven aan:
1. de Gereformeerde Kerk te Zwolle;
 2. de deputaten voor de correspondentie van de classis Oost-Sumba/Savu van de Gereformeerde Kerken: de Gereformeerde Kerken die als zedende kerken werken in Indonesië;
 3. nieuw te benoemen deputaten CBK.

Artikel 233

De vergadering gaat in comité-generaal. Na opheffing van het comité-generaal deelt de praeses mee. dat de synode in besloten zitting het volgende besluit nam:

Besluit inzake samenwerking depp. CBK en Zwolle

1. *de generale synode heeft kennis genomen van:*

- a. dat deel van het rapport van deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over de samenwerking van deputaten CBK met de Gereformeerde Kerk te Zwolle;
- b. wat daarop betrekking heeft in de stukken van deputaten CBK;
- c. het aanvullend rapport van deputaten CBK inzake de samenwerking met de Gereformeerde Kerk te Zwolle;
- d. een brief van de penningmeester van de Coördinatie-commissie d.d. 11-8-1978;

2. zij *constateert*:

- a. dat deputaten CBK in overleg en samenwerking met de Gereformeerde Kerk te Zwolle, een begin hebben gemaakt met de correspondentie tussen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/Savu;
- b. dat deputaten in overleg met de Gereformeerde Kerk te Zwolle voorstellen, de officiële kerkelijke correspondentie met de kerken op Sumba voortaan te laten voeren door de deputaten CBK;
- c. dat deputaten vervolgens voorstellen dat de kerk te Zwolle tot 1 januari 1979 ingeschakeld zal blijven

bij deze correspondentie met de kerken op Sumba, dit in verband met de begeleiding van de Sumbanese broeders, die nog in Nederland vertoeven en in de loop van 1978 naar Sumba zullen terugkeren ;

- d. dat deputaten tenslotte voorstellen dat met de kerk te Zwolle de overeen-komst zal worden aangegaan dat uit het per 31 december 1978 aanwezige saldo een bedrag van circa f 25.000,- (nader met de kerk te Zwolle over-een te komen) beschikbaar wordt gesteld aan de kerk te Zwolle, met het oog op de verplichtingen welke zij heeft ten aanzien van ds. C. van Kalkeren;
- e. dat in de 1 d genoemde brief meegedeeld wordt dat het onder 2 d genoemde bedrag dient te worden gesteld op circa f 56.500,-;

3. zij *overweegt*:

- a. dat de generale synode van Kampen 1975 besloot deputaten op te dragen, voorlopig tot de eerstvolgende generale synode in overleg en samenwerking met de Gereformeerde Kerk te Zwolle de aangegane correspondentie te effectueren (Acta Kampen art. 74 V B 2);
- b. dat het zeer gewenst is dat de correspondentie met het zelfstandig kerk-verband van Oost-Sumba/Savu op gelijke wijze als die met andere buitenlandse kerkverbanden wordt gevoerd door de door de generale synode be-noemde deputaten:

zij *besluit*:

- A.** de door de generale synode van Kampen 1975 'voorlopig tot de eerstvolgende synode' opgedragen samenwerking van deputaten CBK met de Gereformeerde Kerk te Zwolle ten aanzien van de correspondentie met de Sumbanese kerken te beëindigen per 31 december 1978;
- B.** de Gereformeerde Kerk te Zwolle hartelijk te danken voor die samenwerking in dit verband, en bovenal voor haar jarenlange inzet en werkzaamheid ten behoeve van de broederschap op Oost-Sumba/Savu;
- C.** nieuw te benoemen deputaten op te dragen:
 - a. tot 1 januari 1979 in overleg en samenwerking met de Gereformeerde Kerk te Zwolle de correspondentie met de kerken van Oost-Sumba/Savu te voeren;
 - b. de saldi en vorderingen van de kerk te Zwolle, welke per 31 december 1978 aanwezig zijn in verband met de steun aan de Sumbanese kerken, over te nemen;
 - c. met de kerk te Zwolle de overeenkomst aan te gaan, dat uit het per 31 december 1978 aanwezige saldo een nader met de kerk te Zwolle over-een te komen bedrag, beschikbaar wordt gesteld aan de kerk te Zwolle, met het oog op de verplichtingen welke zij heeft ten aanzien van ds. C. van Kalkeren;
- D.** van dit besluit mededeling te doen aan:
 1. de Gereformeerde Kerk te Zwolle;
 2. de deputaten voor de correspondentie van de Classis Oost-Sumba/Savu van de Gereformeerde Kerken;
 3. nieuw te benoemen deputaten CBK;
 4. ds. C. van Kalkeren te Velp.

Artikel 234

Besluit inzake 'De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba e.a.'

Vervolgens stelt de praeses aan de orde deel IV van de concept-besluittekst van commissie III inzake 'het contact met "De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a."'. Na een korte ronde wordt de voorgestelde besluittekst met algemene stemmen aanvaard.

Ds. P. van Gorp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van:

dat deel van het rapport van deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken, dat handelt over het contact met 'De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a.

zij *constateert*:

- a. dat de generale synode van Kampen 1975 besloot (Acta art. 74 VC): 'geen kerkelijke correspondentie aan te gaan met "de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a." p.a. ds. K. Tanahomba, maar tot elk van deze kerken zowel in het Indonesisch alsook in het Nederlands alsnog van synodewege een dringend appèl te doen uitgaan de band met de kerken "buiten verband" te verbreken; en er bij hen op aan te dringen op kerkelijke wijze hereniging na te streven met de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/Savu':

- b. dat de generale synode van Kampen 1975 het onder a genoemd dringend appèl op genoemde kerken heeft laten uitgaan blijkens bijlage 19 (pag. 486, 487) van de Acta;
- c. dat in antwoord op de onder b. genoemde brief van de generale synode van Kampen slechts een schrijven binnenkwam dat bestond uit een citaat uit de notulen van de synode van deze kerken;
- d. dat deputaten CBK op hun brieven van 11 september 1976 en december 1977, geadresseerd aan elk van de 'Vrijgemaakte Kerken op Oost-Sumba c.a.' geen antwoord van deze kerken hebben ontvangen;
- e. dat het deputaten gebleken is dat deze kerken correspondentie oefenen met de 'kerken-bui(enverband)';

zij is van oordeel:

dat er thans geen reden is opnieuw aan deputaten op te dragen contact te zoeken met 'De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a.' zolang deze kerken metterdaad tonen, geen contact te willen hebben met de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/Savu en van Nederland;

zij besluit:

hiervan mededeling te doen aan:

- 1. de deputaten voor de correspondentie van de Classis Oost-Sumba/Savu van de Gereformeerde Kerken;
- 2. nieuw te benoemen deputaten CBK.

Artikel 235

Nadat de vergadering korte tijd geschorst is geweest voor beraad van commissie **III**, gaat de synode in comité-generaal. Na opheffing van het comité-generaal deelt de praeses mee, dat de synode in besloten zitting het volgende besluit nam:

Besluit inzake materiële hulp aan Sumba

De generale synode heeft kennis genomen van:

- a. dat deel van het rapport van deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken, dat handelt over de materiële hulp aan Sumba;
- b. de correspondentie die in verband met deze hulpverlening is gevoerd door deputaten CBK;
- c. de 'bijlage bij het rapport van sectie III van deputaten CBK' (bijlage B);
- d. enkele financiële overzichten met betrekking tot de steunverlening (bijlage C);
- e. statistisch overzicht van de kerken van Oost-Sumba/Savu (bijlage D);
- f. een brief van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen;
- g. een aantal brieven aan deputaten CBK van de Gereformeerde Kerken te Amersfoort-C., Dordrecht, Huizum, Zaltbommel en Zuidlaren;

zij constateert:

- a. dat uit de overgelegde stukken blijkt, dat materiële hulpverlening aan de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/Savu nog onontbeerlijk is;
- b. dat deputaten het volgende voorstel doen: 'ten aanzien van de materiële hulp aan de kerken van Oost-Sumba/Savu de nieuw te benoemen deputaten op te dragen, ..
 - 1. de opleidings-, verblijf- en vertrekken van de heide Sumbanese broeders, die momenteel in Nederland studeren, te voldoen;
 - 2. de benodigde steun te geven aan de Sumbanese kerken voor de instandhouding van het kerkelijk leven en de opleiding van evangelisten/predikanten;
 - 3. a. de kerk, die aangewezen wordt om de Nederlandse predikant(en), die aan de evangelistenopleiding verbonden wordt (worden) te beroepen, financieel te steunen;
 - b. overeenkomstig het overgelegde financieringsplan van de kerken een bijdrage te vragen van f 1,85 per ziel;
 - 4. de kerk te Zwolle te verzoeken door middel van haar diakonie een beroep te doen op de diakonieën van de zusterkerken, om op deze wijze de diakonieën op Sumba en Savu hulp te verlenen bij de ondersteuning van behoeftige broeders en zuster; zulks wanneer dat nodig is en in bijzondere situaties in de komende drie jaar vereist wordt' (Rapport 2.4.4.III);
- c. dat blijkens de gezonden begrotingen van de vier afzonderlijke kerken op Oost-Sumba/Savu, de financiële verantwoordelijkheid "voor de instandhouding van het kerkelijk leven van onze zusterkerken op Oost-Samba/Savu grotendeels gedragen is door de Gereformeerde Kerken in Nederland;

- d. dat bij goedkeuring en uitvoering van het financieringsplan ;n bijlage B. vermeld, voor de jaren 1978 tot en met 1980 een jaarlijkse bijdrage van f 1.85 per ziel nodig zal zijn;
- e. dat het onder punt d. genoemde financieringsplan uitgaat van toekenning van belangrijke jaarlijkse verhogingen van de steun aan de kerken van Oost-Sumba/ Savu;
- f. dat de onder f. en g. genoemde kerken zich tot respectievelijk de generale synode en deputaten CBK hebben gewend, met vragen over de materiële hulp aan Sumba, namelijk de volgende:
 1. of het wel ligt in de lijn van het besluit van de generale synode van Kampen, dat deputaten en niet de kerk van Zwolle van de kerken een bedrag voor deze hulp aan Sumba vragen;
 2. of het bovendien wel juist is dat deputaten CBK een bedrag van f 1,85 per ziel hebben gevraagd voor 1978, zonder dat een begroting is bijgevoegd, of dat deze zaak is goedgekeurd door een meerdere vergadering;
 3. waarom de kerken geen inzage verkrijgen in de rekening van de afgelopen jaren;
 4. waar en wanneer verantwoording wordt afgelegd van de ontvangen gelden;
 5. wie de verantwoordelijkheid draagt voor de steunverlening, de kerk te Zwolle of deputaten CBK;

zij overweegt:

- a. dat, terwijl de hulpverlening ten behoeve van de kerken op Oost-Sumba./Savu de laatste jaren reeds sterk is gestegen, deze stijging zich nog in sterkere mate zal doorzetten, als het door deputaten CBK goedgekeurde financieringsplan zal worden gevolgd, zodat dan in vijf jaar tijds de steunverlening meer dan verdubbeld zal zijn (zie bijlagen B en C);
- b. dat de door de Nederlandse zusterkerken aan de kerken van Oost-Sumba/Savu te geven materiële hulp, dienstbaar zal moeten zijn aan de geestelijke opbouw van die kerken en dat daarom deze hulpverlening zal moeten voldoen aan de voorwaarden, genoemd in het besluit over de geestelijke hulp aan de kerken van Oost-Sumba/Savu onder `zij overweegt' f;

zij is van oordeel:

- a. dat op grond van het onder b. overwogene er naar gestreefd dient te worden het steunbedrag voor de kerken op Oost-Sumba/Savu geleidelijk te verminderen;
- b. dat derhalve het totale jaarlijkse steunbedrag voor 1978 en volgende jaren - behoudens bijzondere omstandigheden - het voor 1977 verleende steunbedrag niet behoort te overschrijden;
- c. dat de steun voor de gereformeerde kerken op Oost-Sumba/Savu niet langer aan de afzonderlijke plaatselijke kerken rechtstreeks dient te worden verleend, maar aan het zelfstandig kerkverband op Oost-Sumba/Savu;
- d. dat deputaten CBK - ingeval de steunverlening aan de kerken op Oost-Sumba/ Savu door gebrek aan geldmiddelen zou stagneren - een voorlopige bijdrage van alle gereformeerde kerken in Nederland voor dit doel hadden kunnen vragen, maar dat het verzoek van deputaten om een jaarlijkse bijdrage van f 1,85 per ziel voor de steunverlening aan de kerken van Oost-Sumba/Savu, gericht aan alle gereformeerde kerken in Nederland, terecht vragen heeft opgeroepen in de kerken, omdat deputaten daardoor vooruitgrepen op de beslissingen van de generale synode;

zij besluit:

- A.** aan de nieuw te benoemen deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen:
 1. bij de verlening van materiële hulp aan de kerken van Oost-Sumba/Savu de geestelijke opbouw van die kerken voor ogen te houden. overeenkomstig hetgeen besloten is over de geestelijke hulp aan de kerken van Oost-Sumba/ Savu onder A 6;
 2. de nog resterende opleidings-. verblijfs- en vertrekkosten van de beide Sumbanese broeders, die momenteel in Nederland studeren, te voldoen;
 3. na ontvangst en beoordeling van de aanvragen van de Sumbanese deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken via deze deputaten steun te verlenen aan het kerkverband van de Gereformeerde Kerken op Oost-Sumba/Savu, overeenkomstig het gestelde in `zij is van oordeel' a t/m c;
 4. het reeds van de kerken gevraagde bedrag van f 1,85 per ziel te bestemmen voor reeds aangegane verplichtingen en steunverlening over 1978;
 5. van de kerken een jaarlijkse bijdrage per ziel te vragen voor de steunverlening aan het kerkverband van de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/ Savu, en dat verzoek vergezeld te doen gaan van een duidelijke toelichting op de besteding van de gelden;
- B.** van deze besluiten kennis te geven aan:

1. de Gereformeerde Kerk te Zwolle;
2. de deputaten voor de correspondentie van de Classis Oost-Sumba/Savu van de Gereformeerde Kerken;
3. de afzonderlijke gereformeerde kerken op Oost-Sumba/Savu:
voorts aan:
4. de Gereformeerde Kerk te Nijmegen;
5. de Gereformeerde Kerk te Amersfoort-C.;
6. de Gereformeerde Kerk te Dordrecht;
7. de Gereformeerde Kerk te Huizum;
8. de Gereformeerde Kerk te Zaltbommel;
9. de Gereformeerde Kerk te Zuidlaren;
tenslotte aan:
10. nieuw te benoemen deputaten CBK;

C. de bijlagen B, C en D ter vertrouwelijke informatie aan de kerken op te nemen in de Handelingen van deze synode.

Artikel 236

De praeses stelt vervolgens aan de orde deel V van de concept-besluittekst van commissie III inzake de handelingen van deputaten CBK met betrekking tot de correspondentie met de kerken van Oost-Sumba/Savu. Er is geen bespreking nodig. De synode besluit de handelingen van deputaten CBK et betrekking tot de correspondentie met de kerken van Oost-Sumba/Savu in haar geheel goed te keuren, en hen met betrekking tot dit deel van hun arbeid onder dankzeg-ging voor hun werk te dechargeren. Dit besluit wordt met algemene stemmen genomen. Ds. P. van Gulp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stem-ming.

De praeses zegt hierna deputaten CBK, commissie III en met name de rapporteur hartelijk dank voor hun arbeid.

Artikel 237

De praeses feliciteert Br. A. van Pijkeren met zijn veertigjarig huwelijk en wenst hem de zegen des HEREN toe in zijn huwelijks- en gezinsleven. Hierna wordt de vergadering geschorst.

Artikel 238

Nadat de middag besteed is aan arbeid in commissoriaal verband, komt de synode te 19 uur weer in plenaire zitting bijeen. De praeses verzoekt te zingen Psalm 106 : 20. Als deputaten CBK zijn aanwezig prof. J Kamphuis ds. T. Bomhof en ds. O. J. Douma.

Artikel 239

Besluit inzake kerkelijke gemeenschap met 'Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika'

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie III inzake de correspondentie met 'Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika' en het betreffende gedeelte van het rapport van deputaten CBK. Rapporteur is br. J. A. Burger. In de bespreking komt o.a. de vraag naar voren of het juist is uit het geheel van de correspondentie, die deputaten CBK voerden, speciaal de brief van 6 maart 1978 in de besluittekst te noemen. De voorzitter van commissie III, ds. H. J. de Vries, wijst erop, dat deputaten CBK deze brief schreven met het oog op de bewogen situatie in Zuid-Afrika. Zij hebben de broeders daar willen bemoedigen. Dat verdient de dank van de synode. Nadat de commissie nog enige wijzigingen in de concept-besluittekst heeft aangebracht, wordt de voorgestelde besluittekst door de vergadering met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gulp en br. T. J. Schreuder blijven als deputaten CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

1. het gedeelte van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over Zuid-Afrika;
2. de handelingen van de synodes van 'Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika' gehouden te Pretoria op 19 en 20 september 1975, op 2, 3, 5 en 6 januari 1976 en op 2, 3, 4 en 5 februari 1977;
3. de gevoerde correspondentie waaronder een schrijven van onze deputaten aan deputaten KBK in Zuid-Afrika, d.d. 6 maart 1978, en een voorlopige reactie hierop namens de Zuid-Afrikaanse deputaten. d.d. 22 maart 1978;

zij constateert:

1. dat de besprekingen ter synode van Pretoria 1975 ertoe hebben geleid, dat de kerk te Johannesburg weer in het kerkverband is opgenomen;
2. dat de zich noemende Vrije Gereformeerde Kerk te Pretoria, waarvan Dr. C. van der Waal predikant was, en die een onschriftuurlijke huwelijks- en echt-scheidingsleer aanhangt, wel vereniging met de Vrije Gereformeerde Kerk te Pretoria zoekt maar geen bekering toont;
3. dat de kerk te Pretoria voor de afzetting van haar voormalige predikant ds. J. G. Meijer als,, de approbatie ontving van `de, s y n o d e Pretoria 1976;
4. dat het contact met de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (de z.g. Dopper-kerken) nog weinig resultaat heeft opgeleverd, omdat deze kerken geen begrip hebben voor de noodzaak tot vrijmaking maar dat bij de Vrije Gereformeerde Kerken de begeerte aanwezig is, dit contact te blijven zoeken;
5. dat de Vrije Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika contact roeken met `The Presbyterian Church in Korea', doch dat laatstgenoemde kerk ook `fraternal relations' onderhoudt met de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, die drie Koreaanse studenten uitgenodigd heeft op haar kosten in Zuid-Afrika te komen studeren;
6. dat de deputaten van de Nederlandse Gereformeerde Kerken op 6 maart 1978 een bemoedigend schrijven zonden aan de kerken in Zuid-Afrika in verband met de politieke toestand aldaar;

zij is van oordeel:

1. dat deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken het onderhavige gedeelte van hun taak nauwgezet hebben verricht;
2. dat `Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika' in leer. dienst. kerkregering en tucht trouw zijn gebleven aan de gereformeerde belijdenis;
3. dat het gewenst is dat de Zuid-Afrikaanse kerken de Nederlandse kerken op de hoogte houden van hun contacten met `Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika' en met `The Presbyterian Church in Korea':
4. dat de Nederlandse deputaten er goed aan hebben gedaan, op 6 maart 1978 een bemoedigend schrijven naar Zuid-Afrika te zenden:

en zij besluit:

1. de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, met dank voor de door hen verrichte arbeid, te déchargeren voor dit gedeelte van hun taak;
2. de kerkelijke gemeenschap met `Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika' te blijven oefenen volgens de overeengekomen regels;
3. nieuw te benoemen deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen:
 - a. de Zuid-Afrikaanse zusterkerken zo spoedig mogelijk in kennis te stellen van de uitspraken van deze generale synode inzake de inhoud van de correspondentie;
 - b. met de deputaten van de Zuid-Afrikaanse kerken overleg te plegen aan-gaande de voorbereiding van een Gereformeerde Internationale Synode;
 - c. de Zuid-Afrikaanse kerken te verzoeken hen op de hoogte te houden van haar contacten met `Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika' en met `The Presbyterian Church in Korea'.

Artikel 240

Besluit inzake contact met `Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika'

De praeses stelt thans aan de orde het rapport van commissie **III** inzake het contact met `die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika' en het rapport van deputaten CBK sub 3.8. Rapporteur is ds. H. J. de Vries. In de bespreking wordt met dankbaarheid gewaagd van de beslissing, die de nationale synode van `die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika' ten aanzien van de kerkelijke correspondentie met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland nam. Ook wordt gevraagd of het niet gewenst is de zaak van de Vrijmaking expliciet te noemen bij de 'overblijvende vragen', die in het contact met `die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika' in broederlijke geest besproken moeten worden. Het bestaansrecht van onze zusterkerken in Zuid-Afrika is immers gegeven met het goed recht van de Vrijmaking. Na beraad van de commissie deelt de rapporteur een wijziging mee in de voorgestelde besluittekst. Hierna wordt het voorstel van commissie III met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gorp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978

I. heeft kennis genomen van:

1. dat deel van liet rapport van de deputaten CBK, dat handelt over het contact met 'die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika' (sub 3.8) met de daarbij behorende correspondentie;
2. van de brief van de deputaten vir Ekumenische Sake van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika d.d. 31 maart 1978 met de daarbij gevoegde gedeelten uit de Handelingen of Acta van de nationale synode 1976;

II. de synode constateert:

1. deputaten hebben op hun pogen tot het maken van contact met de GKSA en haar deputaten geen antwoord van de genoemde synode op de brief van de generale synode van Kampen 1975 aan haar gekregen tot ze de brief van de deputaten vir Ekumenische Sake van 31 maart 1978 ontvingen, 'waarin deze hun verontschuldiging hiervoor aanbieden;
2. deputaten van de GKSA schrijven in hun brief d.d. 31-3-78: 'Wij waarde-ren Uw vriendelijke en broederlijke brief en zullen van onze kant graag de banden met U willen verstevigen zoals reeds blijkt uit de besluiten van onze synoden inzake correspondentie';
3. blijkens haar Handelingen heeft de synode van de GKSA 1976 de afwijkingen in leer en tucht van de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland van de laatste jaren naar Schrift en belijdenis getoetst en na herhaalde vermaningen afgewezen en ook schriftuurlijke bezwaren ingebracht tegen deelname van deze kerkgemeenschap aan de Wereldraad van Kerken en haar PCR-fonds, dat revolutionaire bewegingen steunt;
tenslotte deed deze synode de volgende uitspraak:
'De nationale synode van de GKSA constateert, op grond van het voor-gaande, met diepe droefheid, dat de GKN niet langer met de GKSA één in leer, dienst en tucht is en dat de GKN door het bovengenoemde op-treden de correspondentie in engere zin in geest en betekenis verbroken heeft, wel niet de jure maar de facto. Daarom verklaart de nationale synode 1976 dat de kerkelijke correspondentie, overeenkomstig art. 51 K.O., die tot heden met die kerken onderhouden is, beëindigd is en beëindigd wordt'. De synode voegde daar ondermeer de volgende verklaring aan toe in verband met de gesecculariseerde wereld hier en de snel seculariserende wereld in Suid-Afrika: 'De synode verklaart echter, dat het bevrijdende woord voor een gesecculariseerde wereld niet te vinden is in een gesecculariseerd 'evangelie' maar alleen in het onvervalste Woord van God. Daarom is het noodzakelijk, dat de kerk de belijdenis, die dat uitspreekt, ook getrouw handhaaft (Gal. 1 : 6-9; Gal. 5 : 1- 12; 2 Tim. 3 : 14-17)' (Handeling blz. 302, sub 5.1 en 5.2);
4. de GKSA is lid van de Gereformeerde Oecumenische Synode en heeft relaties en correspondentie in engere en ruimere zin en samensprekingen met andere kerkgemeenschappen, met wie de Gereformeerde Kerken, in deze generale synode van Groningen-Zuid vertegenwoordigd, geen kerkelijke gemeenschap hebben met uitzondering van The Presbyterian Church in Korea;
5. ook heeft de GKSA samenspreking gehouden met die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en heeft aan haar deputaten opgedragen deze voort te zetten;

III. de synode overweegt:

1. de generale synode van Kampen 1975 droeg deputaten CBK op diligent te zijn in de contactoefening met de GKSA, zulks bijzonder t.a.v. eventuele besluiten inzake de correspondentie met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland;
2. de generale synode van Kampen schreef in haar brief van 18-10-1975 aan de synode van de GKSA 1976 o.m. dat het grote struikelblok voor kerkelijke correspondentie met die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika was, de correspondentie van deze GKSA met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland, en dat indien deze wordt beëindigd, er een geheel nieuwe situatie en volledige ruimte ontstaan is om over de overblijvende vragen in broederlijke geest met elkaar te spreken; (zie Acta Kampen pag. 484);
3. de generale synode van Groningen-Zuid heeft nadere uitspraken gedaan over het komen tot en over belemmeringen voor kerkelijke gemeenschap met kerken, die relaties onderhouden met kerken, waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland geen correspondentie onderhouden; (zie Acta Groningen-Zuid art. 139);
4. het behoort tot de regels van kerkelijke correspondentie elkander op de hoogte te houden van de contacten met en eventuele relaties tot andere kerkgemeenschappen;

IV. de synode *is van oordeel*:

1. de deputaten CBK zijn voor hun deel diligent geweest in het uitvoeren van hun opdrachten voor het contact met Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, en dit is buiten hun schuld niet intensiever geweest;
2. het besluit en de motiveringen van de nationale synode 1976 van de GKSA inzake de verbreking van de kerkelijke correspondentie met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland, verdienen de christelijke waardering en instemming van deze synode; daardoor is volledige ruimte ontstaan, om in verband met het verzoek in de brief van deputaten GKSA sub II-2, over de overblijvende vragen in broederlijke geest met elkaar te spreken o.m. ook over de reeds in de aanhef van de brief van de generale synode van Kampen, d.d. 18-10-1975, genoemde zaak van de vrijmaking;
3. voor het contact met de GKSA is overleg met deputaten van de VGKSA en eventueel van The Presbyterian Church in Korea gewenst, en dienen deputaten voor contact met binnenlandse kerkformaties van de Afrikaanse zusterkerken, zoveel mogelijk in de besprekingen te worden betrokken;

V. de synode *besluit*:

1. deputaten CBK voor dit deel van arbeid dank te zeggen en te déchargeren;
2. nieuw te benoemen deputaten CBK op te dragen:
 - a. alles te doen wat tot het uitvoeren van het in bovenstaande oordelen 2 en 3 uitgesprokene dienstig is, waartoe deputaten ook gemachtigd worden zo nodig twee uit hun midden af te vaardigen voor samensprekingen met de deputaten van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika;
 - b. van hun bevindingen rapport uit te brengen aan de volgende generale synode, met advies over de verhouding tot de GKSA;
 - c. van dit besluit, en van het in art. 139 van deze Acta beslotene, zo spoedig mogelijk kennis te geven aan de betreffende deputaten van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika;
 - d. van dit besluit eveneens kennis te geven aan Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en aan de Presbyterian Church in Korea.

De praeses spreekt zijn blijdschap uit over het belangrijke besluit, dat zo eenparig genomen kon worden en spreekt de bede uit, dat de besprekingen met 'die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika' door de HERE gezegend worden en mogen leiden tot kerkelijke gemeenschap.

Vervolgens brengt de praeses dank aan commissie **III** en aan de rapporteur.

Artikel 241

De dagsluiting wordt verzorgd door br. H. de Bruine. Hij verzoekt te zingen Gezang 35 : 2 en gaat dan voor in dankgebed.

DONDERDAG 17 AUGUSTUS

Artikel 242

De praeses laat zingen Psalm 135 : 2 en 8, leest Deut. 10 : 12-22 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode. Vervolgens heet hij prof. J. Kamphuis welkom als deputaat CBK en feliciteert hij dr. A. N. Hendriks met het beroep, dat de Gereformeerde Kerk te Assen-Noord op hem uitbracht.

Artikel 243

Besluit inzake verhouding depp. SSK en depp. CBK

Aan de orde zijn het rapport van commissie III inzake de verhouding deputaten Steun Kerken Korea - deputaten CBK en het rapport deputaten CBK onderdeel 2.3.2.3. Rapporteur is ds. J. J. Burger.

De rapporteur wijst er op, dat ds. J. Poutsma de voorbereidende arbeid voor het rapport van commissie III heeft verricht.

De praeses deelt mee, dat deputaten SKK wel werden uitgenodigd, maar geen vertegenwoordiging zonden. Over de beide rapporten wordt kort gesproken.

De rapporteur attendeert erop, dat in de voorgestelde besluittekst met opzet is gesproken over een 'incorporeren' van het deputaatschap SKK in het deputaatschap CBK. Opgedane ervaring kan zo worden ingedragen in het deputaatschap CBK.

Nadat enkele kleine wijzigingen door commissie **III** in de concept-besluittekst zijn aangebracht, wordt deze met algemene stemmen door de vergadering aanvaard. Ds. P. van Gorp en br. J. J. Schreuder blijven als

deputaat CBK buiten stemming. De praeses onderstreept de dank aan deputaten SKK, waarvan het besluit van de synode spreekt.

Hij noemt het een verblijdende zaak, dat het werk van deputaten CBK zo toeneemt.

Het besluit van de synode luidt:

I. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. dat deel van het rapport van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, dat handelt over de verhouding van deputaten Steun Kerken Korea (SKK) met deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken (CBK); rapport 2.3.2.3.;
2. een door ds. P. van Gulp aan deputaten CBK uitgebracht rapport inzake de verhouding CBK-SKK, d.d. 18-11-1976, aangevuld en gecorrigeerd d.d. 28-1-1977;
3. een schrijven van deputaten SKK aan deputaten CBK d.d. 21-9-1977;
4. een schrijven van deputaten CBK aan deputaten SKK d.d. 17-10-1977;
5. rapporten van deputaten SKK aan deputaten CBK over de periode 1-7-1975 tot 31-12-1977;

II. zij constateert:

1. dat de huidige wijze van contactoefening met Korea, waarbij deputaten CBK de kerkelijke correspondentie en deputaten SKK de financiële steun-verlening behartigen onbevredigend is, omdat tussen beide deputaatschappen gemakkelijk communicatiestoornis ontstaat;
2. dat de onder 1. genoemde werkwijze bovendien tot gevolg heeft, dat al te gemakkelijk de financiële steunverlening losgemaakt wordt uit het geheel van de correspondentie; dit blijkt het feit, dat vanuit Korea sneller met deputaten SKK over financiële zaken gecorrespondeerd wordt, dan met deputaten CBK over andere zaken;

III. zij overweegt:

1. dat goede orde op het thuisfront ten aanzien van de gemeenschapsoefening met buitenlandse kerken eis is;
2. dat de materiële steunverlening aan zusterkerken in het buitenland als een geestelijke zaak in het geheel van christelijke correspondentie met haar geïntegreerd dient te zijn;

IV. zij is daarom van oordeel:

dat de kerkelijke correspondentie met en de materiële steunverlening aan de Koreaanse zusterkerken voortaan door hetzelfde deputaatschap behartigd dienen te worden;

V. zij constateert verder:

1. dat deputaten CBK van mening zijn, dat het werk van deputaten SKK geïntegreerd dient te worden in dat van deputaten CBK;
2. dat deputaten SKK daarentegen van mening zijn dat de correspondentie met en de steun aan Korea verzorgd moet worden door een apart deputaatschap;

VI. zij overweegt daarbij:

1. dat het niet wel mogelijk is aparte deputaatschappen te benoemen voor correspondentie met en steun aan zusterkerken in één land, omdat regelmatig kerkelijke zaken internationaal verweven zijn;
2. dat de generale synode van Hattem 1972-1973 uitsprak, dat het t.a.v. de Sumbanese kerken zaak van wijs beleid is de correspondentie te doen voeren door het ongedeelde deputaatschap CBK, opdat één deputaatschap het geheel van correspondentie over de hele wereld kan overzien; (Acta Hattem art. 143 B II 7);

VII. zij is voorts van oordeel:

dat wat voor Sumba geldt ook van kracht is voor Korea: één deputaatschap moet het geheel van de correspondentie kunnen overzien, opdat t.o.v. alle zusterkerken op gelijke wijze geoordeeld en gesproken wordt;

VIII. zij besluit:

1. het nu bestaande deputaatschap SKK te incorporeren in het deputaatschap CBK;
2. nieuw te benoemen deputaten CBK op te dragen de financiële en andere bescheiden van het

voormalige deputaatschap SKK over te nemen, opdat de steunverlening aan Korea ongehinderd voort kan gaan;

3. de deputaten SKK hartelijk dank te zeggen voor het vele door hen verrichte werk;
4. van bovenstaande kennis te geven aan:
 - a. de huidige deputaten SKK;
 - b. de huidige deputaten CBK;
 - c. de nieuw te benoemen deputaten CBK;
 - d. de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken van de Presbyterian Church in Korea.

Artikel 244

De synode zet hierna haar arbeid in comimissoriaal "verband voort.

Artikel 245

Te 19 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Gezang 28 : 3.

Artikel 246

Besluit inzake contact met 'The Evangelical Presbyterian Church of Ireland

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie **III** inzake contacten met kerken in het buitenland en het rapport van deputaten CBK onderdeel 3. Rapporteur is br. A. J. Kloeze.

Het eerst komt in behandeling deel I van de concept-besluittekst, dat handelt over het *contact met The Evangelical Presbyterian Church of Ireland*. Er blijkt geen bespreking nodig te zijn.

Het voorstel van commissie **III** wordt met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gulp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

A. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. dat deel van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over het contact met The Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI);
2. de met deze kerk gevoerde correspondentie;
het rapport van het bezoek dat de deputaten ds. O. J. Douma en ds. P. van Gulp van 26 augustus tot 1 september 1976 aan Ierland en Schotland brachten.

B. Zij constateert:

1. dat door ds. O. J. Douma en ds. P. van Gulp aan de door de generale synode van Kampen 1975 aan de deputaten CBK gegeven opdracht is voldaan;
2. dat de EPCI als belijdenisgeschriften de confessie en de catechismi van Westminster en voor de kerkregering de Westminsterse kerkorde heeft en dat naar oordeel van deputaten deze ook in prediking, sacramentsbediening en tucht worden gehandhaafd;
3. dat deze kerk geen rechtstreekse relaties meer onderhoudt met 'de Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland;
4. dat de EPCI nog lid is van de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS), maar dat ze zich ten doel stelt deze te zuiveren;
5. dat contacten met andere kerken (met uitzondering van de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal)) worden onderhouden in het kader van het lidmaatschap van de GOS en er nauwe banden zijn met de Free Church of Scotland;
6. dat er geen nadere informatie is over de verhouding tot de Reformed Presbyterian Church of Ireland, die ook lid is van de GOS en zich naast de EPCI op hetzelfde eiland bevindt;
7. dat klaarblijkelijk de kerkelijke correspondentie bij de EPCI niet dezelfde inhoud heeft als bij de Gereformeerde Kerken in Nederland, wat o.a. hierin uitkomt, dat men gemakkelijker iemand tot de kansel toelaat.

C. Zij overweegt:

dat het aangaan van 'kerkelijke gemeenschap' of het aanbieden van de 'voorlopige relatie van kerkelijk contact' volgens de daartoe aangenomen regels dient te geschieden na nauwgezet onderzoek (Acta g.s. van Groningen-Zuid art. 139).

D. Zij is van oordeel:

dat blijkens de constatering 4 tot 7 dit onderzoek nog moet worden voort-gezet, opdat deputaten aan de

volgende generale synode kunnen adviseren of en zo ja welke relatie met de EPCI kan worden aangegaan.

E. Zij besluit:

1. de deputaten CBK onder hartelijke dank voor dit deel van de door hen verrichte arbeid te déchargeren;
2. de nieuw te benoemen deputaten op te dragen het bovengenoemd onderzoek te voltooien en daarover aan de volgende generale synode advies uit te brengen.

Artikel 247

Besluit inzake contact met The Free Church of Scotland

Aan de orde is deel II van de concept-besluittekst van commissie **III** inzake het contact met The Free Church of Scotland. Er blijkt geen bespreking nodig te zijn. Het voorstel van commissie **III** wordt met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gulp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

A. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. dat deel van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over het contact met The Free Church of Scotland (FCS);
2. de met deze kerk gevoerde correspondentie;
3. het rapport van het bezoek dat de deputaten ds. O. J. Douma en ds. P. van Gulp van 26 augustus tot 1 september 1976 aan Ierland en Schotland brachten.

B. Zij constateert:

1. dat door ds. O. J. Douma en ds. P. van Gulp aan de door de generale synode van Kampen 1975 aan deputaten CBK gegeven opdracht is voldaan;
2. dat de FCS als belijdenisgeschriften de confessie en de catechismi van Westminster en voor de kerkregering de Westminsterse kerkorde heeft; dat zij een eigen theologische hogeschool heeft n.l. The Free Church of Scotland College in Edinburgh;
3. dat de FCS voor de opleiding tot de dienst des Woords en in de zending nauw samenwerkt met The Evangelical Presbyterian Church of Ireland;
4. dat de FCS lid is van de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS);
5. dat de kerkelijke correspondentie bij de FCS niet dezelfde inhoud heeft als bij de Gereformeerde Kerken in Nederland en dat met name de 'dubbele correspondentie' bij haar geen bezwaar ontmoet;
6. dat onze deputaten herkend werden als afgezanten van kerken, die strijden voor de waarheid en willen blijven bij de gezonde leer;
7. dat deputaten van oordeel zijn dat zij nog meer gegevens over de FCS dienen te verzamelen.

C. Zij overweegt:

dat het aangaan van 'kerkelijke gemeenschap' of het aanbieden van de 'voorlopige relatie van kerkelijk contact' volgens de daartoe aangenomen regels dient te geschieden na nauwgezet onderzoek (Acta g.s. van Groningen-Zuid art. 139).

D. Zij is van oordeel:

dat het nodig is dat deputaten verder informatief contact met de FCS oefenen, opdat zij zo mogelijk aan de volgende generale synode advies kunnen uit-brengen of en zo ja welke relatie met de FCS kan worden aangegaan.

E. Zij besluit:

1. de deputaten CBK onder hartelijk dank voor dit deel van de door hen verrichte arbeid te déchargeren;
2. de nieuw te benoemen deputaten op te dragen zo nodig door mondelinge samenspreking meer gegevens over de FCS te verzamelen en hierover aan de volgende generale synode advies uit te brengen.

Artikel 248

Besluit inzake contact met The Reformed Church in Japan

Aan de orde is deel III van de concept-besluittekst van commissie **III** inzake het contact met The Reformed Church in Japan. Na korte bespreking wordt het voorstel van commissie **III**, nadat een kleine wijziging is aangebracht, met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gulp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat

CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

A. *De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:*

1. dat deel van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over het contact met The Reformed Church in Japan (RCJ);
2. de met deze kerken gevoerde correspondentie;
3. een tweetal brochures, waarin de RCJ zich presenteert;
4. notities van prof. dr. J. van Bruggen over zijn bezoek aan Japan.

B. *Zij constateert:*

1. dat er tussen april 1971 en maart 1977 geen brieven uit Japan zijn ontvangen, maar dat sindsdien het contact vrij intensief is geweest;
2. dat de RCJ in 1946 is ontstaan, toen zij zich losmaakte uit de Japanse staatskerk, waarin ten tijde van de oorlog de overheid allen onder dwang had bijeengevoegd die zich protestant noemden;
3. dat de RCJ de Westminster Confessie en de Westminster Catechismi als belijdenisgeschriften heeft en dat voor de catechisatie ook de Heidelbergse Catechismus en die van Calvijn gebruikt worden en dat hun kerkorde ook die van Westminster is;
4. dat onze zusterkerken in Korea van oordeel zijn, dat de RCJ een goede gereformeerde kerk is, die haar belijdenis handhaaft;
5. dat de RCJ een grote ijver aan de dag legt voor de verbreiding van het evangelie, waardoor onder de zegen des Heren deze kerken sterk zijn gegroeid;
6. dat de RCJ in Kobe een eigen seminarie heeft;
7. dat de RCJ geen betrekkingen heeft met de Wereldraad van Kerken of met de ICCU, maar wel lid is van de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS);
8. dat de RCJ officiële betrekkingen heeft met de Presbyterian Church US, de Christian Reformed Church in America en de Orthodox Presbyterian Church en met deze kerken zeer nauw samenwerkt met name voor de verbreiding van het evangelie.

C. *Zij overweegt.*

1. dat de Koreaanse zusterkerken er bij onze deputaten op hebben aangedrongen nauwere banden met de RCJ aan te knopen;
2. dat naar het oordeel van onze deputaten vrijwel alle nodige informatie is verkregen, zodat de synode tot een principe-besluit zal moeten komen;
3. dat het aangaan van 'kerkelijke gemeenschap' of de 'voorlopige relatie van kerkelijk contact' volgens de daarvoor geldende regels zal geschieden na nauwgezet onderzoek (g.s. Groningen-Zuid Acta art. 139);
4. dat de samenwerking van de RCJ met de Christian Reformed Church in America in de evangelieprediking vragen oproept, evenals haar andere relaties met name die tot de GOS.

D. *Zij is van oordeel:*

dat het nodig is dat deputaten een nader onderzoek instellen aangaande de samenwerking van de RCJ met de Chr. Ref. Church en andere kerken en haar relaties tot de GOS, opdat zij aan de volgende generale synode advies kunnen uitbrengen of en zo ja welke relatie met de RCJ kan worden aangegaan.

E. *Zij besluit:*

1. de deputaten CBK onder hartelijke dank voor dit deel van de door hen verrichte arbeid te déchargeren;
2. de nieuw te benoemen deputaten op te dragen om bovengenoemd onderzoek in te stellen en daarover advies uit te brengen aan de volgend-de generale synode.

Artikel 249

Besluit inzake contact met The Reformed Presbyterian Church, S.P. in Taiwan

In behandeling komt deel IV van de concept-besluittekst van commissie III inzake het contact met The Reformed Presbyterian Church, Second Presbytery in Taiwan. Na korte bespreking wordt het voorstel van commissie III met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gurp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

A. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. dat deel van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over het contact met The Reformed Presbyterian Church, Second Presbytery in Taiwan;
2. de met deze kerk gevoerde correspondentie;
3. mondelinge informatie over deze kerk van Koreaanse broeders toen ze deze synode bezochten;
4. een schriftelijk verslag van het bezoek dat br. A. Kamsteeg op 21 mei j.l. bracht aan ds. D. M. Hung te Taipei.

B. Zij constateert:

1. dat in 1953 op Taiwan de Reformed Presbyterian Church is ontstaan door afscheiding van de Presbyterian Church, waar vrijzinnige opvattingen overheersten;
2. dat de RPC de Westminster Standards en de Nederlandse Geloofsbelijdenis als belijdenisgeschriften heeft aanvaard;
3. dat er in 1975 in deze kerk een scheuring is gekomen, welke volgens het deputatenrapport zijn oorzaak zou hebben in spanningen tussen Chinezen van het vasteland en Taiwanese;
4. dat uit de mondelinge informatie van Koreaanse broeders geen andere indruk werd verkregen dan dat naast het bestaande Presbytery de organisatie van een tweede om praktische redenen noodzakelijk was;
5. dat evenwel door ds. D. M. Hung als oorzaak van de scheuring genoemd wordt het verschil in opvatting t.a.v. financiële steun: de kerken van het Second Presbytery weigeren steun van buitenlandse kerken ten behoeve van het levensonderhoud van de predikant;
6. dat van de RPC Second Presbytery het dringende verzoek kwam om kerkelijke correspondentie aan te gaan en dat zij zich akkoord verklaarde met de regels voor correspondentie, zoals die zijn vastgesteld door de generale synode van Amersfoort-West 1967;
7. dat deputaten voorstellen deze kerk als zusterkerk te erkennen en te steunen met een bedrag van maximaal f 30.000 per jaar.

C. Zij overweegt:

1. dat voor het aangaan van de relatie van zusterkerken het bestaansrecht van de kerken niet twijfelachtig mag zijn;
2. dat het uit de ter beschikking staande gegevens niet duidelijk blijkt, dat het organiseren van het Second Presbytery als een zelfstandig kerkverband een reformatorische daad is geweest.

D. Zij is van oordeel:

1. dat voor het aangaan van kerkelijke gemeenschap meer inzicht in het bestaansrecht van het Second Presbytery als apart kerkverband vereist is;
2. dat er nu nog geen genoegzame redenen bekend zijn om de door deputaten voorgestelde steun toe te zeggen.

E. Zij besluit:

1. de deputaten onder hartelijke dank voor dit deel van de door hen verrichte arbeid te déchargeren;
2. aan de nieuw te benoemen deputaten op te dragen zo breed mogelijke informatie over de scheuring van 1975 in The Reformed Presbyterian Church op Taiwan te verzamelen om een verantwoord advies aan de volgende generale synode uit te kunnen brengen.

Artikel 250

Besluit inzake contact met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka

Vervolgens komt deel V van de concept-besluittekst van commissie **III** inzake het contact met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka aan de orde. Er is geen bespreking noodzakelijk. Het voorstel van commissie III wordt met algemene stemmen aanvaard.

Ds. P. van Gorp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming. Het besluit van de synode luidt:

A. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. dat deel van het rapport van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over het contact met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka (Ceylon);

2. het verslag van de samenspreking die onze deputaten op 28 augustus 1977 hadden met Rev. Koch, predikant van deze kerk (Bijlage II);
3. een brief van br. en zr. Smallembroek over hun bevindingen in Sri Lanka;
4. een schrijven van br. W. Meester te Grand Rapids met informatie over Rev. Koch.

B. Zij constateert:

1. dat er een verblijdend contact met The Dutch Reformed Church (DRC) op Sri Lanka tot stand is gekomen;
2. dat dit contact echter nog slechts via één predikant geoefend is;
3. dat deputaten voorstellen nader met The DRC in contact te treden.

C. Zij is van oordeel:

dat het gelegde contact moet worden verbreed en verdiept.

D. Zij besluit:

1. de deputaten CBK onder hartelijke dank voor dit deel van de door hun verrichte arbeid te déchargeren;
2. de nieuw te benoemen deputaten op te dragen nader contact met The Dutch Reformed Church of Sri Lanka op te nemen en daarvan rapport uit te brengen aan de volgende generale synode.

Artikel 251

Besluit inzake de Igreja Presbiteriana Evangélica do Silo Paulo

De praeses stelt aan de orde deel VI van de concept-besluittekst van commissie **III** inzake het aangaan van kerkelijke gemeenschap met de Igreja Presbiteriana Evangélica do São Paulo. Na korte bespreking aanvaardt de vergadering het voorstel van commissie **III**, nadat een kleine aanvulling heeft plaats gevonden, met algemene stemmen. Ds. P. van Gulp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

A. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. dat deel van het rapport van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken en de daarop betrekking hebbende bijlage, handelend over ds. Jeong in São Paulo (Brazilië);
2. de tussen deputaten en de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Zuid gevoerde correspondentie;
3. de brief d.d. 17 april 1978 van ds. S. Braaksma te Curitiba aan deputaten;

B. Zij constateert:

1. dat ds. Jeong door de General Council van de Koreaanse zusterkerken gemachtigd is om de gelovigen (Koreaanse immigranten) te São Paulo te vergaderen;
2. dat hij in zijn vaak moeilijke omstandigheden van de gereformeerde zendelingen, die in opdracht van de Gereformeerde Kerk te Assen-Zuid in Curitiba werken, krachtige steun heeft ondervonden;
3. dat op 15 april 1978 in de Igreja Presbiteriana Evangélica do São Paulo twee ouderlingen in het ambt werden bevestigd, welke twee samen met hun dienaar des Woords ds. Kil Soo Jeong nu de raad vormen van genoemde kerk, die hierdoor werd geïnstitueerd;
4. dat de Igreja Presbiteriana Evangélica do São Paulo als belijdenisgeschriften de Confessie en de Catechismi van Westminster heeft en geregeerd wordt overeenkomstig de ordening, die ook in gebruik is bij de Presbyterian Church in Korea, onze zusterkerken;
5. dat reeds voor de instituering door de gemeente-in-wording de wens is uitgesproken kerkelijke gemeenschap aan te gaan met de Gereformeerde Kerken in Nederland.

C. Zij is van oordeel:

dat er geen belemmeringen zijn om kerkelijke gemeenschap aan te gaan met deze jonge kerk.

D. Zij besluit:

1. de deputaten onder hartelijke dank voor dit deel van de door hen verrichte arbeid te déchargeren; kerkelijke gemeenschap aan te gaan met de Igreja Presbiteriana Evangélica do São Paulo;
2. de nieuw te benoemen deputaten te machtigen overleg te plegen met de Igreja Presbiteriana Evangélica do São Paulo, hoe kerkelijke gemeenschap met haar het beste geoefend kan worden volgens de geldende regels;

3. van dit besluit kennis te geven aan:
 - a. de Igreja Presbiteriana Evangélica São Paulo;
 - b. de raad van de Gereformeerde Kerk te Assen-Zuid;
 - c. ds. S. Braaksma en ds. J. T. Oldenhuis te Curitiba, zendelingen van de Gereformeerde Kerk te Assen-Zuid.

Artikel 252

Besluit inzake de Christian Reformed Church of America

In behandeling komt deel VII van de concept-besluittekst van commissie III inzake de *Christian Reformed Church of America*. Er blijkt geen bespreking noodzakelijk te zijn. Het voorstel van commissie III wordt met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gulp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

A. *De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:*

1. dat deel van het rapport van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over het contact met de *Christian Reformed Church of America*;
2. het verslag van het onderhoud dat deputaten ds. O. J. Douma en ds. P. van Gulp hadden met twee deputaten van de *Christian Reformed Church*;
3. de toelichting van de afgevaardigde van de *Canadian Reformed Churches*. ds. M. van Beveren, en zijn samenvatting van het appèl van deze kerken op de *Christian Reformed Church*, welk appèl is opgenomen in de Acta van de generale synode van Coaldale 1977 (blz. 102 tot 115);
4. het appèl van de deputaten in opdracht van de generale synode van Kampen 1975 op deze kerken hebben uitgebracht.

B. *Zij constateert:*

1. dat de deputaten van de *Christian Reformed Church* gewezen hebben op een minder juiste vertaling van het woord 'increased' in de Acta van de generale synode van Kampen (art. 461 II 3) omdat niet bedoeld is voortaan een nauwer, maar een meer frequent contact te oefenen met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland;
2. dat de predikanten G. Bouma en T. Hofman, deputaten van de *Christian Reformed Church*, op hun verzoek een bespreking gehad hebben met onze deputaten op 11 nov. 1977;
3. dat zowel in deze samenspreking als in de appèls van de *Canadian Reformed Churches* en van de Gereformeerde Kerken in Nederland er bij de *Christian Reformed Church* met grote kracht op aangedrongen is om de gemeenschap te verbreken met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) waarvan de kwalijke invloed reeds in de *Christian Reformed Church* is aan te wijzen.

C. *Zij is van oordeel:*

1. dat het appèl dat deputaten op de *Christian Reformed Church* gedaan hebben een Schriftuurlijke oproep bevat om de waarachtige eenheid te zoeken in de binding aan het Woord des Heren;
2. dat er na dit appèl niet voortgegaan kan worden met het oefenen van contact met de *Christian Reformed Church*, totdat deze kerk in bondige besluiten blijkt geeft zich in alle dingen te willen richten naar het Woord van God, zowel ten aanzien van de eigen kerk als wat de relaties met andere kerken betreft.

D. *Zij besluit.*

1. het contact met de *Christian Reformed Church* niet voort te zetten en hier-van kennis te geven aan: de *Christian Reformed Church*;
2. de deputaten CBK en hen onder hartelijke dank voor dit deel van de door hen verrichte arbeid te déchargeren.

Artikel 253

Besluit inzake arbeid in Spanje; The Presb. Church of America: The Prech. Church U.S.; de Igreja Presb. Cons. Braz.

Aan de orde is deel VIII van de concept-besluittekst van commissie III inzake de contacten met de Commissie Steun Broederschap in Spanje, *The Presbyterian Church of America*, *The Presbyterian Church United States* en de *Igreja Presbiteriana Conservadora do Brasil* (I.P.C.). Er blijkt geen bespreking

noodzakelijk te zijn. Het voorstel van commissie III wordt met algemene stemmen door de vergadering aanvaard.

Ds. P. van Gurp en br. J. J. Schreuder blijven als deputaat CBK buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

A. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. dat deel van het rapport van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over de contacten met
2. de Commissie Steun Broederschap in Spanje;
3. The Presbyterian Church of America en The Presbyterian Church United States;
4. de Igreja Presbiteriana Conservadora do Brasil.

B. Zij constateert:

1. dat deputaten contact geoeffend hebben met de 'Commissie Steun Broederschap Spanje', doch dat volgens deputaten de tijd nog niet rijp is om te denken aan kerkelijke correspondentie;
2. dat de contacten met de kerken in U.S.A. zich in een oriënterend stadium bevinden;
3. dat deputaten verder onderzoek aangaande de Igreja Presbiteriana Conservadora do Brasil gewenst achten.

C. Zij is van oordeel:

dat bovengenoemde arbeid dient voortgezet te worden.

D. Zij besluit:

1. de deputaten CBK onder dank voor dit deel van de door hen verrichte arbeid te déchargeren;
2. de nieuw te benoemen deputaten op te dragen in nauw contact met de Commissie Steun Broederschap Spanje de ontwikkeling van het kerkelijk leven in Spanje te blijven volgen;
3. nader onderzoek te verrichten aangaande The Presbyterian Church of America en The Presbyterian Church United States;
4. verder onderzoek aangaande de Igreja Presbiteriana Conservadora do Brasil in te stellen.

Artikel 254

Nadat de synode haar besluiten inzake de 'contacten' genomen heeft, zegt de praeses commissie III en met name de rapporteur hartelijk dank voor hun omvang-rijke arbeid. Hij herinnert aan wat beleden wordt in Gezang 28 : 3: de Heilige Geest, die zijn bestek met wijsheid heeft uitgemeten, bouwt zo Christus' kerk van land tot land, met vaste hand. Van dat werk van de Geest hebben wij deze avond iets gezien.

Artikel 255

Brieven aan br. A. P. van Eerden en br. J. B. Escher

De praeses stelt thans aan de orde de brief van de broeders A. P. van Eerden en J. B. Escher, beiden te Amersfoort, d.d. 21 maart 1978 met betrekking tot de besluiten van de generale synode van Kampen 1975 inzake de kwestie 'Sumba' en het betreffende voorstel van commissie III. Rapporteur is br. J. A. Burger. Bespreking blijkt niet noodzakelijk te zijn.

De synode besluit de broeders als volgt te antwoorden:

Geachte broeders,

De generale synode van Groningen-Zuid nam kennis van uw brief, gedateerd 21 maart 1978.

U eindigt deze brief met het verzoek, al het mogelijke te doen om de zonde van scheurmaking (door u toegeschreven aan . I. Kondamara) niet te tolereren en voorts uit te spreken de Acta van de generale synode van Kampen 1975 inzake de uitspraken 'Sumba' niet voor vast en bondig te houden.

De generale synode wijst u erop, dat de generale synode van Kampen 1975 uitvoerig gemotiveerde besluiten inzake Sumba heeft genomen, welke naar art. 31 K.O. voor vast en bondig gehouden moeten worden tenzij beweren wordt, dat zij strijden tegen het \Voord Gods. of tegen de geldende art keien van de kerkorde. Dit bewijs is door u niet geleverd. Evenmin hebt u feiten naar voren gebracht, die aan de generale synode van Kampen niet bekend naren, zodat deze zaak opener tv in be-handeling zou moeten worden genomen.

Dientengevolge kan aan uw verzoek niet worden voldaan.

Met broedergroet etc.

Vervolgens stelt de praeses aan de orde de brief van br. J. B. Escher te Amersfoort d.d. 23 maart 1978 met betrekking tot de uitspraken van vorige synoden inzake ds. L. Kondamara, en het betreffende voorstel van commissie **III**. Rapporteur is br. J. A. Burger. Br. Escher stelt, dat geen lid van de Gereformeerde Kerken de uitspraken van vorige synoden inzake ds. L. Kondamara voor zijn rekening mag nemen, aangezien ds. Kondamara zich zou hebben schuldig gemaakt aan ernstige zonde van scheurmaking. Hij wijst de synode erop, dat zij aan de hand van de Schrift en de kerkorde de daden van ds. Kondamara in 1952 dient te toetsen. Er blijkt geen bespreking noodzakelijk te zijn.

De synode besluit br. J. B. Escher als volgt te antwoorden:

Geachte broeder Escher

De generale synode van Groningen-Zuid heeft zich bezig gehouden met uw schrijven van 23 maart j.l.

U wijst de synode erop, dat zij aan de hand van de Heilige Schrift en de kerkorde de daden van ds. L. Kondamara dient te toetsen.

De synode herinnert u eraan, dat de generale synode van Kampen 1975 van oordeel was, dat door vorige synoden terecht genuanceerd te dezer zake is gesproken, en dat dit spreken temeer gerechtvaardigd bleek uit de bevindingen van de deputaten, die in 1973 de beide kerkengroepen op Sumba hebben bezocht.

(Zie Acta Kampen 1975, art. 112: A. 'zij is van oordeel').

Aangezien de situatie sedert dien onveranderd is, ziet de synode geen redenen, op uw brief nader in te gaan.

Met broedergroeten etc.

Beide besluiten worden genomen met één onthouding. De praeses dankt commissie **III** en met name de rapporteur voor hun arbeid.

Artikel 256

De arbeid van de synode wordt nog korte tijd in commissoriaal verband voortgezet Artikel 257

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. G. Zomer. Hij verzoekt te zingen Psalm 68 : 11 en gaat dan voor in dankgebed.

VRIJDAG 18 AUGUSTUS

Artikel 258

De praeses laat zingen Psalm 99 : 2 en 5, leest Deut. 26 : 16-19 en gaat voor in gebed. Ds. O. J. Douma wordt welkom geheten als deputaat CBK.

Artikel 259

Besluit inzake algemene instructie depp. CBK

In behandeling komt het voorstel van commissie **III** inzake een algemene instructie voor deputaten CBK. Rapporteur is ds. J. J. Burger. In een korte bespreking worden enige correcties inzake het voorstel van commissie **III** naar voren gebracht. Nadat de commissie enige wijziging in de concept-besluittekst heeft aangebracht, wordt deze met algemene stemmen aanvaard. Ds. P. van Gurp en br. J. J. Schreuder blijven buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

het rapport van de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken, benoemd door de generale synode van Kampen 1975;

zij besluit:

A. de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken met dankzegging voor het vele en nauwgezet door hen verrichte werk te déchargeren.

B. opnieuw deputaten te benoemen voor de correspondentie met buitenlandse kerken met de volgende instructie:

1. het contact te onderhouden met die kerken in het buitenland, die met De Gereformeerde Kerken in Nederland in correspondentie staan, te weten: The Canadian Reformed Churches, The Free Reformed

Churches of Australia, Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, The Presbyterian Church in Korea, De Gereformeerde Kerken op Oost-Sumba/Savu, en de Igreja Presbiteriana Evangélica do São Paulo, volgens de regels vastgesteld door de generale synode van Amersfoort-West 1967, Acta artikel 176;

2. contact te zoeken met andere kerken in liet buitenland, met welke de mogelijkheid van correspondentie mag worden vermoed, teneinde deze mogelijkheden nader te onderzoeken en eventuele verwerkelijking daarvan naar de aangenomen orde (vgl. Acta generale synode van Amsterdam 1936, artikel 122 en van Groningen-Zuid, artikel 139) voor te bereiden;
3. bij de deputaten binnengekomen Acta van synoden der corresponderende kerken te onderzoeken en over voor De Gereformeerde Kerken in Neder-land van belang zijnde besluiten aan de volgende generale synode te rapporteren en eventueel te adviseren;
4. de hun ter beschikking te stellen exemplaren van de Acta dezer synode met een begeleidende brief te verzenden aan de onder 1. genoemde kerken;
5. de buitenlandse kerken, met welke correspondentie wordt onderhouden, indien mogelijk een jaar van te voren, uit te nodigen tot de bijwoning van de eerstvolgende generale synode;
6. zoveel als wenselijk en mogelijk is - onverminderd het door de generale synode van Dordrecht 1893, Acta art. 155 onder 3 en 5 bepaalde - De Gereformeerde Kerken in Nederland te (doen) vertegenwoordigen op de meeste vergadering der onder 1. genoemde kerken, waarvoor hun tot de eerstvolgende synode een bedrag van f 10000,- ter beschikking wordt gesteld;
7. eventueel de volgende generale synode van advies te dienen naar aanleiding van bij hen binnengekomen stukken;
8. het archief met betrekking tot de correspondentie met buitenlandse kerken zorgvuldig te onderhouden; regelmatig informatie te verstrekken over hun handelingen en over belangrijke ontwikkelingen in de corresponderende zusterkerken en deze informatie ook toe te zenden aan de deputaten voor
9. correspondentie der corresponderende zusterkerken;
10. de door de generale synode genomen besluiten aangaande materiële steunverlening aan buitenlandse zusterkerken uit te voeren en daartoe:
 - a. in ontvangst te nemen en te beheren alle voor financiële steun aan kerkelijke arbeid in het buitenland bestemde gelden;
 - b. er naar te streven deze inkomsten zodanig op peil te houden dat de door de generale synode toegezegde steun kan worden verleend, onder meer door:
 1. de kerken te informeren omtrent de benodigde bedragen;
 2. na te gaan of door de kerken de besluiten van de generale synode betreffende de financiële steunverlening aan buitenlandse zuster-kerken worden nageleefd, en hij nalatigheid zich te wenden tot de betrokken kerkeraad;
 - c. tijdig alle betalingen te verrichten, die voortvloeien uit de in dezen door de generale synode genomen besluiten;
 - d. een goede administratie te voeren van het financieel beheer;
11. van de hierboven onder 10d genoemde administratie en alle andere onder hun beheer staande financiën, nadat deze gecontroleerd zijn door een accountant, verantwoording te doen in hun rapport aan de generale synode;
12. indien nodig verdere uitgaven van het informatieboekje in het Nederlands of ook in een andere taal te bevorderen;
13. van al hun handelingen rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode, en hun rapport tevens toe te zenden aan de kerken.

Artikel 260

Nu de rapporten en voorstellen van commissie **III** afgehandeld zijn, brengt de praeses dank aan de commissie voor haar veelomvattende arbeid. Het werk van deputaten CBK is zeer uitgebreid geworden. Dat is een verblijdende zaak. De praeses memoreert met grote erkentelijkheid de arbeid van deputaten in de afgelopen jaren. De HERE heeft die arbeid rijk gezegend. De praeses onderstreept wat de synode zojuist besloten heeft onder 'zij besluit A'. Hij wenst de deputaten, die benoemd zullen worden, sterkte en blijdschap bij hun arbeid toe.

Artikel 261

De artt. 187-211 van de Acta worden vastgesteld. In comité-generaal worden de artt. 11-15 van de Handelingen vastgesteld.

Artikel 262

De synode gaat in comité-generaal.

Artikel 263

Benoeming deputaten

Na opheffing van het comité-generaal doet de praeses mededeling van de volgende benoemingen:

- a. *deputaten voor radio- en televisieuitzending van kerkdiensten*
ds. D. Vreugdenhil, 'Velp (S), C. D. Goudappel, Delft, ds. P. Lok, Kampen, ir. R. F. van Mill, Amersfoort, ds. W. Pouwelse,, Bergentheim, primi; J. J. Schreuder, Bussum, ds. G. Zomer, Rijnsburg, secundi;
- b. *deputaten voor radio Nederland-Wereldomroep*
ds. D. Vreugdenhil, Velp, primus;
ds. W. Pouwelse, Bergentheim, secundus;
- c. *deputaten voor geestelijke verzorging van militairen*
ds. J. van der Haar, Gouda (S), M. Fokkema, Vught, J. Hensen, 's-Gravenhage, ds. D. van Houdt, Uithuizermeeden, K. Pesman, Utrecht, ds. W. G. Raven, Almelo, primi;
drs. A. D. van den Heuvel, Spakenburg, J. Lamain, 't Harde, secundi;
- d. *deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken*
ds. O. J. Douma, Groningen (S), ds. J. Bomhof, Harderwijk, ds. S. S. Cnossen, Mariëberg, dr. K. Deddens, Groningen, ds. P. van Gurp, Emmen, prof. J. Kamphuis, Kampen, ds. J. Klamer, Meppel, H. W. Rodink, Zwolle, J. J. Schreuder, Bussum, C. J. Smallenbroek, Nijmegen, G. Visser, Santpoort, ds. H. J. de Vries, Harlingen, primi;
ds. J. J. Burger, Dokkum ds. M. Nap, Leusden J G Venema, Haren, ds. B. van Zuijlekom, Assen, secundi;
- e. *deputaten voor de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek*
ds. P. Lok, Kampen (S), ds. R. Houwen, Spakenburg. G. de Jonge. Lisse, primi; dr. K. Deddens, Groningen, T .F. van der Lugt, Oegstgeest, secundi;
- f. *voor het uitschrijven van bededagen*
de classis 's-Gravenhage;
- g. *voor het archief van de generale synode*
de kerk te Groningen-West;
- h. *voor het toezicht op het archief*
de kerk te Groningen-Zuid;
- I. *voor de voorbereiding van de volgende generale synode*
ds. P. Lok, Kampen (S), dr. K. Deddens. Groningen, dr. A. N. Hendriks, Amersfoort, ds. P. van Gurp, Emmen.

Artikel 264

Financiën

Nadat de synode in comité-generaal het rapport van de commissie ad hoc over de financiën van de generale synode van Kampen 1975 behandeld heeft, deelt de praeses mee, dat de synode besloot:

de quaestor van de generale synode van Kampen 1975, br. J. van Gelder, ge-heel te déchargeren terzake van het door hem gevoerde financiële beleid en hem onder dankzegging voor de vele en met grote nauwgezetheid verrichte werkzaamheden, ontheffing te verlenen van zijn functie als quaestor synodi; ook de huidige quaestor, br. B. Jonkman, afschrift te zenden van het rapport van de commissie ad hoc met zijn bijlagen ter kennisname, en met het verzoek de in punt 5 opgenomen suggestie uit te werken in overleg met de daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen; de quaestor, br. B. Jonkman, te verzoeken van de kerken via de particulier synodale quaestores een bijdrage te vragen van f 1,- per lid per jaar over de jaren 1978 en 1979 en van f 0,50 per lid over het jaar 1980.

Artikel 265

Deze negende vergaderweek van de synode wordt door de assessor besloten. Hij verzoekt te zingen Psalm 149 : 1, 2, 3 en gaat dan voor in dankgebed.

DINSDAG 22 AUGUSTUS

Artikel 266

De praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 68 : 4 en 7, leest Ef. 4 : 1-16 en draagt de arbeid van de synode aan de HERE op. Aanwezig zijn als adviseurs prof. dr. J. van Bruggen, prof. dr. L. Doekes, prof. dr. J. Douma en prof. dr. C. Trimp.

Artikel 267

Ingekomen stukken

De praeses doet mededeling van de volgende ingekomen stukken:

1. Een brief van ds. B. Wesseling te Rotterdam, waarin deze bevestigt een telefonische mededeling, dat hij de zaak betreffende de losmakingsgronden van de kerk te Rotterdam-Charlois ternederlegt. Hiervan neemt de vergadering met blijdschap kennis.
2. Een brief van br. G. Keizer te Groningen inzake het vrouwenkiesrecht. Hiervan wordt kennis genomen.

Artikel 268

De vergadering wordt geschorst voor beraad van het moderamen met commissie-voorzitters en adviseurs.

Artikel 269

Te 14 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. De praeses verzoekt te zingen Psalm 135 : 1, 2, 12. Vervolgens heet hij als deputaten ter nadere bestudering van de materie van het vrouwenkiesrecht welkom: ds. H. J. Begemann, ds. H. Bouma, drs. C. Bijl en prof. dr. C. Trimp. Dr. K. Deddens wordt nog gelukgewenst met zijn verjaardag.

Artikel 270

Vrouwenkiesrecht

De praeses stelt aan de orde het rapport van deputaten ter nadere bestudering van de materie van het vrouwenkiesrecht. Dit rapport omvat een meerderheidsrapport van vier deputaten en een minderheidsnota van twee deputaten. Het meerderheidsrapport komt tot de conclusie, dat de uitspraak van de generale synode van Arnhem 1930 niet langer kan gelden als een Schriftuurlijk verantwoorde en de consciënties bevredigende beschrijving van de goede orde in de gemeente bij de verkiezing van ambtsdragers, en dat slechts zeer gewichtige, aan de Schrift ontleende redenen de kerkeraad kunnen noodzaken de mondige zusters der gemeente van het kieren van ambtsdragers uit te sluiten. De minderheidsnota komt tot de conclusie, dat, al moge de uitspraak van de generale synode van Arnhem 1930 te dezer zake gebrekkig gefundeerd en geformuleerd zijn, het besluit van deze synode wel van kracht dient te blijven.

Commissie I heeft over de onderhavige materie een uitvoerig rapport aan de synode voorgelegd. Rapporteur is ds. H. D. van Herksen.

De commissie stelt de vergadering voor uit te spreken: 1. de conclusies van het meerderheidsrapport af te wijzen; 2. de conclusie van de minderheidsnota te aan-vaarden en te besluiten: 'vanwege de Schriftuurlijke eis tot zelfonderschikking van de vrouw het zgn. stemrecht niet toe te staan aan de zusters der gemeente'.

Voordat de bespreking een aanvang neemt, wijst de praeses erop, dat ook het rapport, dat de deputaten, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/1973, over de onderhavige materie uitbrachten aan de generale synode van Kampen 1975, bij de bespreking betrokken kan worden. De synode van Kampen onthield zich van een uitspraak hierover; het rapport ligt dus nog onverkort op de tafel van de kerken. Voorts attendeert de praeses op het belang van de zaak die nu in bespreking komt.

Zij ligt gevoelig in de kerken. 'Wij stellen ons voor, dat wij een goede discussie hebben vanuit de Schrift en de kerkorde, en wij hopen, dat wij elkaar mogen verstaan en samen verder mogen komen'.

Voor de discussie geven zich dertien sprekers op. In een eerste ronde, die thans volgt, blijkt reeds aanstonds, dat er in de vergadering over de onderhavige materie zeer verschillend wordt gedacht. Sommige leden betuigen hun instemming met de conclusie van de minderheidsnota en de strekking van het rapport van commissie I, ander leden betuigen hun instemming met de voornaamste conclusies van het meerderheidsrapport. De meeste sprekers achten de kritiek van deputaten op de formuleringen van de uitspraak van de generale synode van Arnhem 1930 juist. Bezwaren worden ingebracht tegen de wijze, waarop het meerderheidsrapport de gemeente bij de verkiezing accentueert, het kiezen van de gemeente 'het stem geven aan het roepen van God' noemt, en redeneert vanuit de mondigheid van de gemeente. Met betrekking tot de minderheidsnota wordt opgemerkt, dat geen aandacht is gegeven aan de Schriftgegevens. Deputaten betogen daarin geheel vanuit het karakter van de voorkeurstem. Verschillende sprekers oefenen ook kritiek uit op de

door commissie I voorgestelde besluittekst de formulering is onbevredigend.

Artikel 271

De bespreking wordt met het oog op de etenspauze opgeschort.

Artikel 272

Te 19 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 134: 1. Als deputaten zijn aanwezig ds. H. J. Begemann, ds. H. Bouma, drs. C. Bijl en prof. dr. C. Trimp.

Artikel 273

Vrouwenkiesrecht

De bespreking over de materie van het vrouwenkiesrecht wordt voortgezet. Hierbij voeren de adviseurs, prof. dr. J. van Bruggen en prof. J. Kamphuis, nadere bezwaren aan tegen het meerderheidsrapport. Zij onderstrepen, dat de Schrift spreekt over de 'onderdanigheid' van de vrouw. Deze 'onderdanigheid' bepaalt ook het op-treden van de zusters in de gemeente. Beiden adviseren de vergadering de conclusies van het meerderheidsrapport niet te aanvaarden en geen verandering aan te brengen in de bestaande praktijk. Op uitnodiging van de praeses geeft ds. H. Bouma als voorzitter van deputaten nog enige informatie over het tot stand komen van de minderheidsnota.

Artikel 274

De dagsluiting wordt verzorgd door br. R. Veenstra. Hij verzoekt te zingen Psalm 93 : 1-3 en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 23 AUGUSTUS

Artikel 275

De praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Gezang 21 : 4, 5, leest Rom. 12 : 1-8 en gaat voor in gebed. Hierna wenst de assessor de praeses geluk met de ondertrouw van zijn dochter en met de komst van een kleinkind. De vergadering onderstreept deze felicitatie met een hartelijk applaus.

Artikel 276

De synode werkt korte tijd in commissoriaal verband.

Artikel 277

Vrouwenkiesrecht

Omstreeks 10.30 uur wordt de behandeling van de materie van het vrouwenkies-recht voortgezet. De deputaten ds. H. J. Begemann, ds. H. Bouma, drs. C. Bijl en prof. dr. C. Trimp zijn aanwezig.

Namens de deputaten die het meerderheidsrapport ondertekenden, beantwoordt prof. Trimp de sprekers uit de eerste ronde. Hij geeft een brede toelichting op de achtergrond van het meerderheidsrapport. Deputaten hebben de verkiezing tot het ambt voluit als een zaak van de gemeente willen zien. Spreker wijst aan op welke wijze de gemeente in de Nederlandse vluchtelingenkerk te Londen omstreeks het jaar 1550 door vasten, gebed en het inleveren van stembrieven bij de verkiezing van ambtsdragers betrokken was. De gemeente regeerde niet, maar bad om geregeerd te worden door de Heilige Geest. De stemactiviteit van de gemeente werd gezien als een door Gods Geest geregeerde activiteit. Deputaten hebben vanuit deze gedachtengang hun rapport geschreven.

Het 'kiezen' staat in een groter geheel, de gemeente is betrokken bij de roeping tot het ambt, zij draagt de verkiezing met haar gebed.

Deputaten hebben achter Kuyper en Voetius willen teruggrijpen op à Lasco, Micron, Bucer en Calvijn. De Heilige Geest woont in de gemeente. Hij regeert de harten. God roept door door middel van het roepen van de gemeente. De gemeente merkt Gods beleid op in de gaven, die Hij geeft. Zo schikt de gemeente zich onder het regiment van de Geest. Het rapport van commissie I volgt te kritiekloos het schrijven van de classis Grootegast. Deputaten hebben de leiding van de kerkeraad in de verkiezing tot het ambt niet uit het oog verloren. De classis Grootegast roept naar het oordeel van deputaten gefingeerde tegenstellingen op. Inderdaad legt het meerderheidsrapport accent op de activiteit van de gemeente. Men moet dit echter verstaan als een stellingnemen tegenover de formuleringen van Arnhem 1930.

Prof. Trimp eindigt zijn beantwoording met de persoonlijke ontboezeming: 'Wan-neer men mij vraagt: mag

het vrouwenkiesrecht?, antwoord ik: ja. Wanneer men vraagt: kunnen de kerken het aan? antwoord ik: neen'. Hierna antwoordt ds. H. Bouma namens de deputaten, die de minderheidsnota ondertekenden.

Er is door deze deputaten geen breed rapport, maar een nota aan de synode voor-gelegd. De nota behoefde niet uitvoering in te gaan op het besluit van de generale synode van Arnhem 1930. Dit besluit is gebrekkig geformuleerd, maar het is niet ongefundeerd. Deputaten hebben zich aan hun opdracht gehouden. Daarom hebben zij niet uitvoerig geschreven over wat de Schrift zegt over de positie van de vrouw. liet 'spreekverbod' in 1 Kor. 14 : 34 is geen incident, maar vloeit voort uit de bij de schepping gegeven 'status' van de vrouw. Deze algemene 'status' leidt tot 1. het spreekverbod, en 2. het stemverbod. Het stemverbod vloeit dus niet voort uit het spreekverbod. Wat Arnhem 1930 zei over de Schriftgegevens blijft staan, ook al hebben wij kritiek op het spreken over 'algemene' en 'bijzondere' regeermacht. Waar blijkt in de Schrift, dat de zusters hebben deelgenomen aan de verkiezing van ambtsdragers? Er is op het punt van het karakter van het uitbrengen van de stem bij het 'kiezen' geen verschil tussen het meerderheidsrapport en de minderheidsnota: beide zien dit als een beslissend handelen.

Vervolgens verkrijgt de rapporteur van commissie I het woord. Hij wijst erop, dat het rapport van de commissie de aandacht vooral wil bepalen bij de verhouding kerkeraad-gemeente, roeping-verkiezing en bij de positie van de vrouw. De commissie heeft niet met deputaten gesproken, omdat hun visie duidelijk in rapport en nota was neergelegd. Wanneer de commissie in haar rapport spreekt over 'onduidelijkheden', dan gaat het om zaken, die moeilijk grijpbaar, begrijpbaar zijn.

De rapporteur vraagt er aandacht voor, dat nog steeds geen enkele kerk verzocht heeft het besluit van de generale synode van Arnhem 1930 uit het midden der kerken weg te nemen.

Artikel 278

De beantwoording door de rapporteur wordt onderbroken met het oog op de etenspauze.

Artikel 279

Vrouwenkiesrecht

Te 14 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Gezang 24 : 4. De behandeling van de materie van het vrouwenkiesrecht wordt in aanwezigheid van de in artikel 277 genoemde deputaten voortgezet. De rapporteur van commissie I gaat voort met zijn beantwoording. Commissie I heeft inderdaad niet de Schriftgegevens uit het rapport, dat deputaten aan de generale synode van Kampen voor-legden, besproken. Hier speelde tijdsgebrek een rol. Ook wilde de commissie de materie op hoofdzaken bespreken. Tenslotte deelt de rapporteur mee, dat commissie I bereid is, de formulering van de concept-besluittekst nader te bezien.

Artikel 280

Hierna zet de synode haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 281

Vrouwenkiesrecht

Te 19 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. De praeses laat zingen Psalm 21 : 1, 2 en 7.

De behandeling van de materie van het vrouwenkiesrecht wordt voortgezet in aanwezigheid van de in artikel 277 genoemde deputaten.

Commissie I legt een gewijzigde concept-besluittekst aan de vergadering voor.

In de tweede ronde, die thans volgt, dient dr. A. N. Hendriks mede namens dr. K. Deddens een tegenvoorstel in, dat beoogt de synode te doen uitspreken: `1. het besluit van de synode van Arnhem 1930 (Acta art. 200) vervallen te verklaren; 2. dat de kerkeraden de belijdende zusters der gemeente niet behoren uit te sluiten van het medewerken aan de verkiezing van ambtsdragers in de gemeente van Christus'.

Prof. dr. L. Doekes adviseert de vergadering het tegenvoorstel niet te aanvaarden. Is het een daad van reformatie terug te komen op het besluit van Arnhem 1930? Het moet veel zeggen, dat de Gereformeerde Kerken eeuwenlang deze praktijk hebben gecontinueerd. Wanneer men daar verandering in wil aanbrengen, dan drukt de bewijslast zwaar op deze vergadering. De adviseur waarschuwt voor een besluit met verstrekkende gevolgen.

In deze tweede ronde blijken sommige sprekers ingenomen te zijn met de gewijzigde concept-besluittekst van commissie 1, andere vragen: worden de kerken zo niet gebonden aan een bepaalde exegese? Ook worden bezwaren ingebracht tegen het tegenvoorstel. De indieners noemen het 'kiezen' een 'opmerken van de gaven', maar zij brengen niet in rekening, dat het om een beslissend handelen gaat. Ook kan men niet over 'Pinkstermondigheid' spreken, zoals het tegenvoorstel doet.

Een spreker vraagt aandacht voor de suggestie van de kerken te Helpman en te Utrecht-Centrum, om nieuwe deputaten te benoemen teneinde grotere eenparigheid te kunnen bereiken.

Artikel 282

Vanwege het gevorderde uur wordt de behandeling van de onderhavige materie opgeschort. De dagsluiting wordt verzorgd door ds. J. Kruidhof. Hij verzoekt te zingen Psalm 90 : 1, 7 en gaat dan voor in dankgebed.

DONDERDAG 24 AUGUSTUS

Artikel 283

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Psalm 45 : 1, 4, leest Spr. 31 : 10-31 en gaat voor in gebed. Hierna gaat de synode uiteen voor arbeid in de commissies.

Artikel 284

Vrouwenkiesrecht

Omstreeks 10.45 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. De behandeling van de materie van het vrouwenkiesrecht wordt voortgezet in aanwezigheid van de deputaten, genoemd in artikel 277. Nadat de deputaten prof. dr. C. Trimp, drs. C. Bijl en ds. H. Bouma op opmerkingen uit de tweede ronde zijn ingegaan, deelt de rapporteur van commissie I enige wijzigingen in de concept-besluittekst mee. Hij bestrijdt voorts, dat de concept-besluittekst zou binden aan een exegetische. Er staat niets anders dan het onverkorte Woord des HEREN.

De winst van de bespreking heeft de commissie willen vastleggen in een bredere passage over de verkiezing. De commissie is ervan overtuigd, dat over de onderhavige voldoende studie ~]_ materie voldoende is verricht. Zij wil de Synode dan ook niet voorstellen, opnieuw deputaten te benoemen. In een korte derde ronde dient ds. G. Zomer een voorstel in, dat beoogt de synode als haar oordeel te doen uitspreken, dat de materie van het vrouwenkiesrecht ook nu nog niet rijp is voor een beslissing, die verantwoord is in het licht van de Schrift en de consciënties bevredigt, en haar te doen besluiten, opnieuw deputaten te benoemen met een nog nader aan te geven opdracht.

Over dit voorstel voeren enkele leden in deze derde ronde het woord.

Hierna geeft de praeses een ronde voor nadere bespreking van het door dr. A. N. Hendriks en dr. K. Deddens ingediende tegenvoorstel. Als kritiek op dit tegenvoorstel komt met name naar voren: het ontbreken van overtuigend Schriftbewijs, de koppeling van het stemrecht der zusters aan de inwoning van de Heilige Geest, het spreken over Pinkstermondigheid en de typering van het 'kiezen' als een opmerken van de gaven.

De bespreking wordt onderbroken voor de etenspauze.

Artikel 285

Vrouwenkiesrecht

Te 15.15 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 119 : 9. De deputaten, genoemd in artikel 277, zijn opnieuw aanwezig.

De bespreking van het tegenvoorstel wordt voortgezet. Nadat de indieners van het tegenvoorstel korte tijd voor beraad gekregen hebben, beantwoordt dr. A. N. Hendriks de sprekers. Hij wijst erop, dat het tegenvoorstel wel degelijk Schriftbewijs geeft. Stapsgewijs wordt in de overwegingen verweer geboden tegen het oordeel van de generale synode van Arnhem 1930. Het 'kiezen' is niet los te zien van de inwoning van de Heilige Geest: aan Hand. 6 : 5 gaat Hand. 2 : 4 vooraf. Het 'kiezen' is niet te typeren als een beslissend handelen. De gemeente beslist niets. De kerkeraad beslist en regeert. Het 'kiezen' is niet meer dan een voortgaand opmerken van de gaven. De hele verkiezing tot het ambt is een diep pneumatisch gebeuren.

Dr. K. Deddens voegt er nog enige informatie aan toe met betrekking tot de achtergronden van de formulering van het besluit van de generale synode van Arnhem 1930.

Tenslotte geven de indieners enige kleine correcties op hun voorstel door. Hierna volgt een korte tweede ronde, die door de indieners van het tegenvoorstel beantwoordt wordt. Daarop deelt de rapporteur van commissie I nog enkele wijzigingen mee,

die de commissie in haar concept-besluittekst aanbracht.

De behandeling van de onderhavige materie wordt vervolgens opgeschort met het oog op de etenspauze en beraad van het moderamen met de commissievoorzitters en de adviseurs.

Artikel 286

Vrouwenkiesrecht

Omstreeks 19 uur komt de synode weer plenair bijeen. Gezongen wordt Psalm 131 : 1 en 3. Van de deputaten zijn aanwezig drs. C. Bijl en prof. dr. C. Trimp. Aan de orde is opnieuw de materie van het vrouwenkiesrecht.

Ds. G. Zomer vraagt en verkrijgt praealabel het woord. Hij deelt mee, dat hij zijn voorstel intrekt en dat het niet ter beschikking van enig lid van de vergadering is. Vervolgens stelt de praeses voor thans tot stemming over te gaan. Er wordt hier-tegen geen bezwaar gemaakt.

Het voorstel van commissie I komt het eerst in stemming. Het wordt aangenomen met 24 stemmen voor en 12 tegen. Het tegenvoorstel komt niet meer in stemming. Het besluit van de synode is opgenomen in artikel 287.

De vergadering gaat ermee akkoord, dat het tegenvoorstel wordt opgenomen in de Acta.

De praeses spreekt een woord van dank tot deputaten, waarbij hij met erkentelijkheid de arbeid van deputaten, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/1973 memoreert. Deputaten hebben veel tijd en aandacht aan deze zaak besteed. Voorts dankt de praeses commissie I en haar rapporteur. Het is met name voor de rapporteur geen kleine last geweest.

De praeses spreekt zijn blijdschap uit over de goede bespreking, die er geweest is. Het was een broederlijk debat, op hoog niveau. Wij hebben mogen spreken over een zaak, die de aandacht van de kerken had. De winst van onze discussie is zeker ook geweest, dat wij al minder zijn gaan spreken over het 'vrouwenkiesrecht' en al meer over de weg, waarlangs Christus broeders roept tot het ambt. In die hoge zaak kregen wij samen meer licht.

Artikel 287

Besluit inzake het vrouwenkiesrecht

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

het rapport der deputaten ter nadere bestudering van de materie van het vrouwen-kiesrecht en van de daarbij gevoegde minderheidsnota, als ook van de ingekomen stukken uit de kerken naar aanleiding van dit rapport en deze nota (Bijlage 2. II b 1, 2, 3; II' b 4-32, IX en VIII b 28);

zij constateert:

dat de arbeid van dit deputaatschap niet heeft geleid tot de door de generale synode van Kampen 1975 begeerde 'zo groot mogelijke eenparigheid van gevoelen';

zij overweegt:

dat de 'materie van het vrouwenkiesrecht', in 1972 aan de generale synode van Hattem voorgelegd met het verzoek een deputaatschap te benoemen, nu ruimschoots de gevraagde aandacht heeft gehad;

zij is van oordeel:

dat inzake deze materie thans een beslissing behoort te worden genomen;

zij is voorts van oordeel:

1. dat de ambtsdragers bij de vervulling van hun roeping om steeds nieuwe ambtsdragers aan te wijzen (2 Tim. 2 : 2, Titus 1 : 5) de gemeente van Christus be-horen te betrekken (Hand. 1 : 15-26 en Hand. 6 : 2-6); vergelijk art. 31 N.G.B.;
2. dat naar kerkelijke orde in De Gereformeerde Kerken in Nederland de verkiezing van ambtsdragers onder leiding van de kerkeraad en uit een door deze raad gesteld dubbelgetal een aangelegenheid is waarbij de gehele gemeente wordt ingeschakeld, en wel onder meer door het bekend maken van de vacatures, het in de gelegenheid stellen tot het indienen van namen van bekwaam geachte broeders, het voorstellen van een dubbelgetal, het aansporen tot gebed, het op-roepen tot het zich uitspreken in de stemming, het voordragen ter approbatie, de voorbede bij de bevestiging en de oproep tot erkenning van de bevestigde(n);
3. dat het element van 'zich uitspreken in de stemming' zich onderscheidt van de andere genoemde elementen doordat deze uitspraak voor de kerkeraad een bindend karakter heeft;
4. dat het niet in overeenstemming is met de positie van onderdanigheid die de Schrift aan de vrouw in de gemeente geeft (1 Kor. 14 : 34-36, 1 Tim. 2 : 11-15), haar in deze een eigen zelfstandige beslissende stem toe te kennen;

zij *spreekt uit*:

dat op grond van deze oordelen ten aanzien van het deelnemen van de zusters der gemeente aan de verkiezing van ambtsdragers de regel die onder meer door de generale synode van Arnhem 1930 (Acta art 200 besluit 1) is gehandhaafd, niet gewijzigd dient te worden;

zij *besluit*:

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid;
2. van deze uitspraak mededeling te doen aan allen, die zich over deze zaak tot de generale synode gewend hebben.

Het tegenvoorstel luidde:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

1. het rapport van deputaten ter nadere bestudering van de materie van het vrouwenkiesrecht (Bijlage 2 11 b 1, 2, 3);
2. de ingekomen stukken naar aanleiding van genoemd rapport (Bijlage 2 11 b 4-32; VIII b 28 en IX 1);

de synode *constateert*

1. deputaten zijn niet tot eenzelfde overtuiging gekomen, zodat naast het meerderheidsrapport een minderheidsnota uitgebracht is;
2. deputaten hebben aan de opdracht 'om de materie van het vrouwenkiesrecht uit de Schrift nader te bezien en daarbij tevens aandacht te schenken aan het karakter van de verkiezing van ambtsdragers in al zijn facetten' voldaan;
3. het rapport van deputaten heeft de kerken op tijd bereikt, zodat er voor de kerken gelegenheid was zich over deze zaak te beraden;
4. uit de kerken is een groot aantal reacties binnengekomen, waarin een deel zich uitsprak voor de conclusies van het meerderheidsrapport en een ander deel voor de conclusies van de minderheidsnota;

de synode *constateert voorts*:

de generale synode van Arnhem 1930 (Acta art. 200) nam het volgende besluit: De generale synode, van oordeel,

- dat de verkiezing tot het ambt door de leden der gemeente niet het karakter draagt van advies, maar een daad van algemene regeermacht is, wel te onderscheiden van de bijzondere regeermacht, welke door Christus aan het bijzondere ambt der opzieners is opgedragen;
- dat weliswaar ook de approbatie, waarvan de vrouwen niet zijn uitgesloten, tot deze algemene regeermacht der gelovigen behoort, maar dan met dit onderlinge verschil in karakter, dat de gemeente hij de verkiezing uitsprekt, wie zij als ambtsdragers begeert, terwijl de approbatie bestaat in het al of niet goedkeuren der gekozen personen;
- dat daarom uit het feit, dat het ambt der gelovigen aan de vrouw in de kerk evenzeer toekomt als aan de man, niet volgt dat zij ook aan de verkiezing tot het ambt mag deelnemen;
- dat voorts het overtuigend bewijs, dat de Schrift het vrouwenkiesrecht eist, niet is geleverd, maar de gegevens, welke zij ons biedt, veeleer daartegen dan daarvoor schijnen te pleiten;

besluit:

1. aan de vrouwelijke lidmaten der gemeente het kiesrecht in de kerk niet toe te kennen en
2. deputaten dank te zeggen voor hun uitnemende toelichting van het vraagstuk van het vrouwenkiesrecht uit de Schrift en de historie;

de synode *overweegt*:

terzake van genoemd besluit van de generale synode van Arnhem 1930 voert het meerderheidsrapport van deputaten het volgende aan:

1. De uitspraak van de synode van Arnhem heeft in de kerkelijke besluitvorming het begrip 'algemene regeermacht der gelovigen' geïntroduceerd. Als bezwaar tegen dit begrip en de introductie daarvan valt o.m. aan te voeren:
 - a. het laat zich niet vanuit de Schrift en de konfessie der kerk legitimeren, want het koninklijk ambt van de christen (antw. 32 H.C.) is niet typerend voor het kiezen van ambtsdragers;

- b. het onttrekt het spreken van de Schrift over de 'regering' van Christus, die ambtsdragers aan de gemeente schenkt (Ef. 4 : 8, 9) aan de aandacht der gelovigen of dreigt dit te doen;
 - c. het vormt (samen met zijn pendant: 'de bijzondere regeermacht, welke door Christus aan het bijzondere ambt der opzieners is opgedragen') een belemmering voor het rechtverstaan van het 'regeren' of 'leiding geven' der ambtsdragers, waarvan de Schrift spreekt in 1 Tim. 5 : 17 en waarvan de kerk belijdenis doet in art. 30 N.G.B.;
2. De synode van Arnhem heeft wel gewezen op het (door ieder erkende) verschil tussen het stemmen en het approberen, maar is er niet in geslaagd het principiële verschil tussen het deelnemen van de zusters aan de stemming en haar deelneming aan de approbatie duidelijk te maken;
 3. De gehele kompositie van de uitspraak is zwak, met name tengevolge van het ontbreken van een Schriftuurlijke beschrijving van de aard van het (ver)kiezen der gemeente. De uitspraak maakt niet duidelijk, waarom de Schrift zou eisen terzake van het onderdeel van de stemming de gemeente op te splitsen in een mannelijk en vrouwelijk gedeelte, waarbij laatst-genoemd gedeelte van het deelnemen aan de stemming uitgesloten zou moeten worden;

De synode *overweegt voorts*:

terzake van het oordeel van de synode van Arnhem 1930: 'dat voorts het overtuigend bewijs, dat de Schrift het vrouwenkiesrecht eist, niet is geleverd, maar de gegevens, welke zij ons biedt, veeleer daartegen dan daarvoor schijnen te pleiten':

1. Christus geeft ambtsdragers in zijn gemeente (Ef. 4 : 11, 1 Cor. 12 : 28);
2. Christus schenkt gaven in zijn gemeente om in het ambt te dienen (Ef. 4 : 8);
3. Christus schakelt krachtens de inwoning van de Heilige Geest de gemeente in bij het opmerken van deze gaven (Hand. 6 : 3);
4. in de inwoning van de Heilige Geest delen de zusters der gemeente niet minder dan de broeders (Gal. 4 : 6, 1 Joh. 2 : 20);
5. in de roeping tot het ambt mag de gemeente haar medewerking verlenen door het kiezen van broeders die voor het ambt geschikt zijn (Hand. 6 : 5, vgl. ook art. 31 N.G.B., art. 20 K.O. en bevestigingsformulieren);
6. dit kiezen is een door de kerkeraad geleid gemeenschappelijk handelen van kerkeraad en gemeente, waarin de gemeenteleden niet deelnemen aan de regering van de kerk, maar waarin de kerkeraad de gemeente bij het voortgaand opmerken van de gaven in de roeping tot het ambt krachtens haar pinkstermondigheid betreft;
7. gezien dit karakter van het kiezen kunnen slechts zeer gewichtige, aan de Schrift ontleende redenen de kerkeraad noodzaken, de belijdende vrouwelijke leden der gemeente van deze aktie uit te sluiten;
8. in het uitbrengen van haar stem 'geeft' de vrouw geen 'onderricht' aan de gemeente, maar geeft zij, samen met de andere belijdende leden der gemeente, baar oordeel aan de kerkeraad; haar stem vormt samen met de andere stemmen de stem van de gemeente;
9. in het uitbrengen van haar stem 'heeft' de vrouw geen 'gezag' over de man, maar schikt zij zich, samen met de andere belijdende leden der gemeente, onder het beleid en het gezag van de kerkeraad (Hebr. 13 : 17);

op grond van al deze overwegingen is de synode *van oordeel*

het besluit van de synode van Arnhem 1930 kan niet langer gelden als een Schriftuurlijk verantwoorde en de conscienties bevredigende beschrijving van de goede orde in de gemeente van Christus bij de verkiezing van ambtsdragers;

de synode *spreekt uit*

1. het besluit van de synode van Arnhem (Acta art. 200) vervallen te verklaren;
2. dat de kerkeraden aan de belijdende zusters der gemeente het deelnemen aan het kiezen van ambtsdragers in de gemeente van Christus niet langer behoren te onthouden;

de synode *besluit*:

1. van deze uitspraken mededeling te doen aan allen, die zich over deze zaak tot de generale synode gewend hebben;
2. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid.

Artikel 288

De dagsluiting wordt verzorgd door br. H. Visser. Hij verzoekt te zingen Psalm 130 : 1-4 en gaat dan voor in dankgebed.

VRIJDAG 25 AUGUSTUS

Artikel 289

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Psalm 139 : 1, 2, 11, leest Spr. 3 : 1-8 en gaat voor in gebed.

Artikel 290

Besluit inzake revisieverzoek br. G. M. Parre

Aan de orde zijn het revisieverzoek van br. G. M. Parre te Maassluis inzake de besluiten, die de generale synode van Kampen 1975 genomen heeft met betrekking tot de kerk te Maassluis en het betreffende rapport van commissie IV Rapporteur is ds. A. P. van Dijk.

Nadat hierover in een ronde gesproken is, wordt het voorstel van commissie IV aanvaard met 2 onthoudingen. De leden van de vergadering, die deel uitmaakten van de generale synode van Kampen, blijven buiten stemming.

De praeses dankt de commissie en met name de rapporteur voor hun arbeid.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van:

het verzoek van br. G. M. Parre te Maassluis de besluiten die de generale synode van Kampen 1975 genomen heeft over de kerk te Maassluis, aan revisie te onderwerpen (Bijlage 2 IX b).

I. Zij constateert:

A. (ten aanzien van het artikel 'Dieptepunt')

1. dat br. Parre klaagt, dat het als een ernstig verzuim is aan te merken dat de kwestie van het artikel 'Dieptepunt' blijkens een mededeling in de begeleidingsbrief (zie Acta Kampen 1975, bijlage 23) buiten beschouwing bleef;
2. dat br. Parre deze synode 'alsnog verzoekt zich de inhoud van het artikel "Dieptepunt" te realiseren' en zich af te vragen 'of de inhoud wel zodanig was, dat de gestelde maatregel redelijk en Schriftuurlijk genoemd kan worden';
3. dat br. Parre klaagt, dat door de generale synode van Kampen 1975 'niet in rekening is gebracht, dat het artikel "Dieptepunt", waarop het wegzendingsvoorstel was gebaseerd, teruggenomen was op 13 oktober 1972, met erkenning van spijt over de publicatie', terwijl het 'juridisch al bedenkelijk is om teruggenomen zaken door een betrokkene, in een strafprocedure te laten meetellen';

B. (ten aanzien van het 'horen')

dat br. Parre klaagt, dat de generale synode van Kampen 1975 een zeer beperkte opvatting had van de regel dat er 'gehoord' moet worden - 'Heeft men bezwaren over gedane uitlatingen, "Hoor en wederhoor" toepassen' - omdat zij stelde dat de classis Schiedam het 'horen' wel toegepast zou hebben;

C. (ten aanzien van het niet raadplegen van de deputaten art. 49 K.O.)

dat br. Parre klaagt, dat door de generale synode van Kampen 1975 'niet vol-doende aandacht en betekenis is gehecht aan de zin van mogelijke hulpverlening bij moeilijkheden, naar art. 49 K.O.';

D. (ten aanzien van de eventuele opneming van de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren) in het kerkverband)

1. dat br. Parre klaagt, dat het 'bevreemdend en in geen geval bevorderlijk voor de objectiviteit' was, dat de generale synode van Kampen 1975 'de eventuele opname in het kerkverband overlaat in eerste instantie aan één der partijen in geding (nl de classis Schiedam)';
2. dat br. Parre stelt, dat de generale synode van Kampen 1975, omdat men bij haar in appèl was gegaan, had moeten 'oordelen of de gronden gewettigd waren, om een zusterkerk buiten het verband te zetten, en zo niet, dan dit aan de classis Schiedam mede te delen, welke dit herstellen kan';

E. (ten aanzien van het verzoek om een commissie van bijstand)

dat br. Parre klaagt, dat de generale synode van Kampen 1075 niet voldaan heeft aan ons verzoek om een commissie van bijstand' omdat er haars inziens geen grond voor was, terwijl br. Parre stelt dat er niet om een commissie van bijstand gevraagd zou zijn als er geen grond voor was.

II. Zij overweegt:

ad A. 1.

1. dat in de begeleidingsbrief van de generale synode van Kampen 1975 (Acta, bijlage 23) staat: 'In deze brief beperkt de synode zich tot die zaken waarmee ook haar voorgangsters van Hoogeveen en Hattem te maken kregen, zodat de kwestie van het artikel "Dieptepunt" hoe belangrijk ook - buiten beschouwing blijft';
2. dat de generale synode van Kampen 1975, blijkens Acta art. 154 sub 3. (ad c)a. en b., en art. 458 sub A., in haar besluiten de kwestie van het artikel 'Dieptepunt' allerminst buiten beschouwing heeft gelaten;

ad A. 2.

dat reeds de generale synode van Kampen 1975 zich rekenschap heeft gegeven van de inhoud van het artikel 'Dieptepunt' en zo kwam tot het oordeel dat de kerke-raad geroepen is aan zijn terugneming van het artikel "Dieptepunt" alsnog te verbinden de erkenning, onder betuiging van leedwezen, de eer en het goed gerucht van de naaste te hebben aangetast' (Acta art. 154, Zij is van oordeel 3. (ad c) b.);

ad A. 3.

dat de generale synode van Kampen 1975 zich blijkens de Acta art. 154 sub 3. (ad c) 1. en 2. met het artikel 'Dieptepunt' bezig hield in het kader van de vraag of de terugneming ervan genoegzaam was;

ad B.

1. dat de generale synode van Kampen 1975 van oordeel was (Acta art. 458 sub A., Zij is van oordeel 1. en 2.):
dat door de classis Schiedam op 16 december 1971 het "horen" in de zin van kennisname-van-de-facten werd toegepast, doordat het gewraakte persartikel "Dieptepunt" ter vergadering werd voorgelezen;
dat door de classis het "horen" in de zin van verdediging-tegen-de-beschuldiging niet werd geweigerd, maar op 16 december 1971 door ds. H. van Tongeren zelf, en op 23 december 1971 eveneens door de kerkeraad van Maassluis onmogelijk werd gemaakt, door het (blijven) ontkennen van de ontvankelijkheid van de betreffende instructie, alsook van de bevoegdheid van de classis tot beoordeling van het betreffende persartikel';
2. dat in de classis Schiedam van 16 december 1971 niet aan de orde was een geding tussen twee partijen waarin, eventueel, 'hoor-en-wederhoor' moest worden toegepast, omdat deze classis toen niet als een partij in een geding fungeerde;
3. dat een kerkelijke vergadering niet verhinderd kan worden inzake een beschuldiging tot een oordeel te komen wanneer op formele gronden geweigerd wordt 'zich te laten horen':

ad C.

1. dat de generale synode van Kampen 1975 haar oordeel (Acta, art. 458 sub C.I. zij is van oordeel) dat de classis Schiedam op 2 mei 1974 bij haar constatering "dat de kerkeraad van Maassluis . . . geen deel meer uitmaakt van het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland", niet gehandeld heeft in strijd met art. 49 K.O. noch met de "geest en strekking van een gereformeerde kerkenorde en met de rechtsbeginselen in Gods Woord gegeven"; fundeerde op, onder andere, deze overweging (Acta art. 458 sub C.I. Zij overweegt 4.) 'dat een classis in een dergelijk geval', nl. van een 'buiten-verband plaatsing', 'zeker de hulp van deputaten ad art. 49 K.O. kan en mag inroepen, maar dat de verplichting hiertoe betekent de invoering van een nieuwe rechtsregel in de kerken';
2. dat de wenselijkheid van het inroepen van de hulp van deputaten ad art. 49 K.O. in gevallen waarin dit niet door de K.O. is voorgeschreven, van geval tot geval moet beoordeeld worden en in 'het concrete geval van de classis Schiedam d.d. 2 mei 1974' door de generale synode van Kampen 1975 is beoordeeld, blijkens de Acta art. 458 sub C.I. Zij overweegt 5., en Zij is van oordeel;

ad D. 1.

1. dat de generale synode van Kampen 1975 de eventuele opnemings in het kerkverband van de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren) niet overliet, in de zin van 'delegeerde', aan de classis Schiedam. maar dat zij van oordeel was dat in eerster instantie de (zusterkerken van de) classis Schiedam geroepen is (zijn) te beslissen over de opnemings in het kerkverband van de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren)' Acta art. 458 sub E van oordeel 2.;
2. dat zeker in deze samenhang de classis Schiedam niet optrad als 'partij in geding' maar als de

vergadering van de naaste zusterkerken;

ad **D. 2.**

1. dat de generale synode van Kampen 1975 de bij haar ingediende appèlschriften van de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren) alle heeft afgewezen;
2. dat de generale synode van Kampen 1975 betreffende de na haar opening aan haar voorgelegde 'Verklaring' d.d. 2 juni 1975 van de kerkeraad van Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren) van oordeel was 'dat het indienen van deze "Verklaring" de verwachting wekt van herstel van de geslagen breuk', Acta, art. 164 *Zij is van oordeel* sub 1. b.;
3. dat de generale synode van Kampen 1975 overwoog 'dat het niet tot de bevoegdheid van deze generale synode behoort uit te spreken, dat de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren) op enigerlei wijze in het kerkverband wordt opgenomen, terwijl de betrokken zusterkerken in de classis Schiedam oordelen dat hiertegen onoverkomenlijke bezwaren bestaan', Acta art. 458, sub E. *Zij overweegt* 4.;

ad **E.**

1. dat de generale synode van Kampen 1975 van oordeel was 'dat er in de brief van de kerkeraad van Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren) d.d. 7 oktober 1975 "geen genoegzame gronden te vinden zijn om alsnog te komen tot de in-stelling van een commissie om deze kerkeraad hulp te bieden", Acta art. 458 sub E. *Zij is van oordeel* 1.;
2. dat de generale synode van Kampen 1975 schreef in haar begeleidingsbrief (Acta. bijlage 23), dat er 'een grond zal moeten zijn voor het instellen van een synodale commissie van bijstand. Die grond kan in concreto slechts zijn de con-formatie van uw raad aan het synodale besluit van 11 juni j.l.';
3. dat in dit verband onderscheid gemaakt moet worden tussen 'grond' in de zin van 'gebleken moeite' en 'grond' in de zin van 'gebleken begeerte om geholpen te worden'.

III. *Zij is van oordeel;*

ad **A. 1.**

dat de generale synode van Kampen 1975 de kwestie van het artikel 'Dieptepunt' niet buiten beschouwing heeft gelaten:

ad **A. 2.**

dat, gezien het oordeel van de generale synode van Kampen 1975, Acta art. 154, de synode van Groningen-Zuid 1978 zich de inhoud van het artikel 'Dieptepunt' niet behoeft te realiseren;

ad **A. 3.**

dat de generale synode van Kampen 1975 zich terecht met het artikel 'Dieptepunt' heeft beziggehouden omdat de 'terugneming' van het artikel niet genoegzaam werd geacht;

ad **B.**

dat aan de generale synode van Kampen 1975 niet verweten mag worden dat zij de rechtsregel dat er 'gehoord' moet worden, te beperkt heeft opgevat;

ad **C.**

dat de generale synode van Kampen 1975 voldoende aandacht en betekenis heeft gehecht aan de zin van mogelijke hulpverlening bij moeilijkheden, naar art. 49 K.O.;

ad **D. 1.**

dat de generale synode van Kampen 1975 terecht van oordeel was 'dat in eerster instantie de (zusterkerken van de) classis Schiedam geroepen' was (waren) 'te beslissen over de opneming in het kerkverband van de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren)';

ad **D. 2.**

dat de generale synode van Kampen 1975 het terecht niet tot haar bevoegdheid heeft gerekend uit te spreken dat de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren) 'op enigerlei wijze' in het kerkverband wordt opgenomen:

ad **E.**

dat de generale synode van Kampen 1975 terecht geen grond aanwezig achtte voor het instellen van een commissie van bijstand.

Zij spreekt uit:

niet te voldoen aan het verzoek van br. G. M. Parre de besluiten die door de generale synode van Kampen 1975 genomen zijn over de kerk te Maassluis (praeses ds. H. van Tongeren), aan revisie te onderwerpen.

Zij *besluit*:

hiervan kennis te geven aan:

- a. G. M. Parre te Maassluis;
- b. de raad van de Gereformeerde Kerk te Maassluis;
- c. de eerstvolgende classis Schiedam.

Artikel 291

De vergadering gaat in comité-generaal.

Artikel 292

Na opheffing van het comité-generaal wordt de vergadering geschorst voor een kort overleg van het moderamen met de commissievoorzitters.

Artikel 293

De praeses heropent de vergadering. De synode gaat opnieuw in comité-generaal.

Artikel 294

Na opheffing van het comité-generaal wordt deze tiende vergaderweek van de synode besloten. De assessor verzoekt te zingen Psalm 46 : 1-3 en gaat daarna voor in dankgebed.

WOENSDAG 30 AUGUSTUS

Artikel 295

Nadat dinsdag en woensdag enige commissies vergaderd hebben komt de synode weer plenair bijeen te 19 uur. De praeses laat zingen Psalm 102 : 7, 12, leest 1. Petr. 1 : 13-25 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode.

Vervolgens betuigt hij ds. P. van Gulp de deelneming van de vergadering met het overlijden van zijn moeder.

Artikel 296

De synode gaat in comité-generaal.

Artikel 297

Besluit inzake bezwaar ds. B. Wesseling

Na opheffing van het comité-generaal deelt de praeses het besluit mee, dat de synode in comité-zitting genomen heeft met betrekking tot het bezwaar, dat ds. B. Wesseling te Rotterdam in zijn revisieverzoek d.d. 14 maart 1978 naar voren heeft gebracht tegen het feit dat in de Acta van de generale synode van **Kampen** 1975 in artikel 317 I, 5 sub 2 b het oordeel is opgenomen, dat de deputaten, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/1973, over hem hebben uitgesproken in hun rapport aan de generale synode van Kampen 1975.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

1. een bezwaarschrift van ds. B. Wesseling te Rotterdam d.d. 14 maart 1978;
2. een brief van ds. B. Wesseling d.d. 18 augustus 1978;

zij constateert

1. dat ds. B. Wesseling thans blijkens zijn brief d.d. 18 augustus 1978 zijn zaak betreffende de gronden voor zijn losmaking van de kerk te Rotterdam-Charlois 'terneder legt';
- 2a. dat ds. B. Wesseling zijn verzoek onder punt 1 van het bezwaarschrift handhaaft;
- 2b. dat ds. B. Wesseling in genoemd punt 1 van zijn bezwaarschrift met een beroep op zondag 40 antw. 105, zondag 43 (slot) van de Held. Cat. en Mattheus 7 : 12 eerherstel verzoekt, omdat hij meent dat er publiek smaad op hem geladen is en hij onteert is als dienaar des Woords in De Gereformeerde Kerken, daar in de publieke Acta van de generale synode van Kampen 1975 het oordeel is opgenomen over zijn geschiktheid tot de ambtelijke dienst toentertijd in zijn gemeente uit het rapport van de deputaten, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/73 om hulp te bieden in de gemeente te Rotterdam-Charlois;

zij is van oordeel

1. dat de generale synode van Kampen 1975 met het publiceren van genoemd oordeel in de Acta minder juist heeft gehandeld;
2. dat niet is aangetoond, dat deze handelwijze van de generale synode van Kampen 1975 zodanig is geweest, dat de woorden 'smaad' en 'ontering' terecht door ds. Wesseling zijn gebruikt;

zij spreekt uit

dat het oordeel uit het rapport van genoemde deputaten, vernield in de Acta van de generale synode van Kampen 1975 in art. 317, I. 5 onder 2b niet in de publieke Acta had gepubliceerd dienen te worden, maar in de Handelingen; *zij besluit*
van deze uitspraak kennis te geven aan ds. B. Wesseling.

Artikel 298

De synode gaat vervolgens opnieuw in comité-generaal.

Artikel 299

Na opheffing van het comité-generaal verzorgt br. J. A. Burger de dagsluiting. Hij verzoekt te zingen Psalm 141: 1-3 en gaat dan voor in dankgebed

DONDERDAG 31 AUGUSTUS

Artikel 300

De praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 118 : 7, leest 1 Petr. 2 : 1-10 en gaat voor in gebed.

Als generale deputaten ad art. 19 K.O. zijn aanwezig ds. D. Nieuwenhuis, br. J. P. de Boer en br. J. Janssens. Scriba II is niet aanwezig in verband met de begrafenis van zijn moeder.

Artikel 301

Bespreking rapport inzake generale deputaten ad art. 19 K.O.

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie II inzake generale deputaten ad art. 19 K.O. Rapporteur is ds. B. van Zuijlekom.

In de bespreking komen o.a. bezwaren naar voren tegen het voorstel van de commissie onder 'zij is van oordeel 4': 'dat de verplichting die de kerken in artikel 19 K.O. naar het Woord van God op zich genomen hebben, impliceert dat deputaten ad art. 19 K.O. studenten die opgeleid worden tot de dienst des Woords, niet mogen verwijzen naar de Overheid voor het aanvragen van een rijksstudietoelage'. Er wordt op gewezen dat deputaten nog geen rapport over de kwestie van de financiering van de studiekosten van studenten aan de Theologische Hogeschool aan de kerken hebben toegezonden, zoals door de generale synode van Kampen 1975 werd gevraagd. Voorts wordt opgemerkt dat de huidige synode bezwaarlijk een instructie voor generale deputaten ad art. 19 K.O. kan vaststellen. Zonder dat de kerken en met name de particuliere synoden zich hierover hebben kunnen uit-spreken. Ook wordt geïnformeerd naar de oorzaak van het late opgangkomen van de arbeid van de generale deputaten.

In zijn beantwoording wijst de rapporteur erop, dat de Kerkorde in art. 18 zegt dat de kerken een Theologische Hogeschool voor de opleiding tot de dienst des Woords onderhouden. Art. 19 is daar onlosmakelijk mee verbonden. Dat heeft de commissie onder woorden willen brengen. De verplichting van de kerken, zoals art. 18 daarvan spreekt, impliceert de steun, waarover het in art. 19 gaat. Deputaten mogen daar niet tegen ingaan door te verwijzen naar de Overheid.

Met betrekking tot wat de commissie voorstelt inzake de instructie voor generale deputaten, merkt de rapporteur op dat de commissie bereid is op dit punt de concept-besluittekst te herzien. De arbeid van deputaten is inderdaad laat op gang gekomen. Maar scriba II van de generale synode van Kampen 1975 treft hier geen blaam: hij heeft de particuliere synoden tijdig bericht gedaan van het verzoek van de generale synode om deputaten te benoemen. Ook heeft hij deputaten, te benoemen door de particuliere synode van Overijssel, verzocht de eerste vergadering van generale deputaten samen te roepen. Dit samenroepen is - door allerlei omstandigheden - ernstig vertraagd. Het heeft lang geduurd, voordat de particuliere synoden de betreffende deputaten hadden benoemd.

De voorzitter van deputaten, ds. D. Nieuwenhuis, onderstreept dit laatste. Deputaat J. Janssens vraagt begrip

voor de moeiten van deputaten. Het was ondoenlijk een rapport inzake studiefinanciering aan de kerken toe te zenden zes maanden voor het bijeenkomen van de generale synode. Wanneer deputaten dat toch gedaan hadden, zou het rapport al weer verouderd zijn geweest in verband met nieuwe maatregelen van de Overheid.

Artikel 302

De bespreking wordt opgeschort met het oog op de etenspauze en nader beraad van commissie II.

Artikel 303

Te 14 uur wordt de vergadering voortgezet. Gezongen wordt Psalm 89 : 17. De deputaten genoemd in artikel 300, zijn opnieuw aanwezig.

Artikel 304

Besluit inzake generale depp. ad art. 19 K.O.

De zaak, in artikel 301 vermeld, komt weer in bespreking. De rapporteur deelt enige wijzigingen in de concept-besluittekst mee. De commissie stelt thans voor in plaats van 'zij is van oordeel 4' te lezen: 'dat de taak die de kerken naar art. 18 K.O. op zich hebben genomen om een Theologische Hogeschool voor de opleiding tot de dienst des Woords te onderhouden, met zich meebrengt dat deputaten ad art. 19 K.O. studenten, die opgeleid worden tot deze dienst des Woords, niet mogen verwijzen naar de Overheid voor het aanvragen van een rijksstudietoelage' (oordeel 3 concept-besluittekst).

In een tweede ronde, die nu volgt, worden bezwaren uitgesproken tegen het ge-wijzigde commissievoorstel. De verbinding van art. 1 R en art. 19 KO. wordt niet juist geacht. Ook wordt kritiek geuit op de omschrijving van de opdracht aan te benoemen deputaten.

Na beraad van de commissie stelt de commissie hij monde van de rapporteur voor 'oordeel 3' als volgt te doen luiden:

'dat zolang deze bestudering niet is afgerond overeenkomstig de opdracht van de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 140 besluit 4h), en de kerken nog geen uitspraak hebben gedaan over de kwestie van de financiering van de studie-kosten door de Overheid met name door een rijksstudietoelage, voor de praktijk de regel gehandhaafd zal blijven., dat deputaten aan studenten niet adviseren om zich tot de Overheid te wenden om een studietoelage'.

In een korte ronde, die nog volgt, dienen ds. H. D. van Herksen en drs. M. te Velde het amendement in om 'oordeel 3' in de concept-besluittekst te doen vervallen. Dit amendement komt eerst in stemming. Het wordt met meerderheid van stemmen verworpen.

Hierna wordt het voorstel van commissie II aanvaard met één onthouding. De praeses zegt commissie II, de rapporteur en de deputaten dank.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van:

1. een brief van het door de generale synode van Kampen 1975 ingesteld deputaatschap ad artikel 19 K.O. d.d. 11-4-1978, met daarbij gevoegd een concept-instructie;
2. een brief van hetzelfde deputaatschap d.d. 24-4-1978;
3. een brief van de particuliere synode van De Gereformeerde Kerken in Gelderland, d.d. 21-3-1978;
4. een namens het generaal deputaatschap ad artikel 19 K.O. verzonden brief van de deputaten J. P. de Boer en J. Janssens d.d. 4-7-1978;
5. een aanvullende brief van de generale deputaten ad artikel 19 K.O. d.d. 19-7-1978, met als bijlage de correspondentie, gevoerd tussen deputaten ad artikel 19 KO. in de provincie Utrecht en het bestuur van de Vereniging van Raden van Arbeid te Amsterdam:

zij constateert:

1. dat het generaal deputaatschap ad no. 19 KO. overeenkomstig, de opdracht van de generale synode van Kampen 1975 een concept-instructie heeft opgesteld;
2. dat het generaal deputaatschap in zijn brieven van 11 en 24-4-1978 wel melding maakt van een 'concept-rapport', maar voorshands niet verder komt dan tot een summier aangeven van de problemen die het steunbeleid met zich brengt;
3. dat het generaal deputaatschap in brief van 11-4-1978 meedeelt niet bij machte te zijn geweest uitvoering te geven aan liet door de generale synode van Kampen 1975 bepaalde 'aan de eerstvolgende generale synode uiterlijk zes maanden voor de aanvang te rapporteren onder toezending van het rapport aan de kerken';

4. dat het generaal deputaatschap in »in brief van 4-7-1978 van de generale synode van Groningen-Zuid een uitspraak vraagt of de 'Rijksstudietoelage voor theologische studenten principieel acceptabel is';
5. dat het generaal deputaatschap in zijn brief van 19-7-1978 meedeelt dat 'de Raden van Arbeid de aan de ouders verstrekte voorschotten toerekenen aan de studenten met als gevolg minder of geen KB voor de ouders';
6. dat de particuliere synode van Gelderland 1978 voorstelt te besluiten:
 - a. een eventueel nog uit te brengen rapport van dit deputaatschap op de generale synode 1978 niet te behandelen;
 - b. aan genoemd deputaatschap geen nieuwe opdrachten te verstrekken, voor-dat de door de generale synode van Kampen 1975 gegeven opdrachten be-hoorlijk zijn uitgevoerd en een volgende generale synode een instructie voor dit deputaatschap heeft vastgesteld;

zij is van oordeel:

1. a. dat de door het generaal deputaatschap aangeboden concept-instructie niet vastgesteld kan worden, voordat de kerken de gelegenheid hebben ontvangen deze te beoordelen;
- b. dat de door het generaal deputaatschap aangeboden nota niet kan worden behandeld als het door Kampen 1975 gevraagde rapport, omdat deze nota niet aan de kerken is voorgelegd;
2. dat het wenselijk is dat de bestudering van de kwestie financiering-studiekosten van studenten door de Overheid wordt voortgezet;
3. dat zolang deze bestudering niet is afgerond overeenkomstig de opdracht van de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 140, besluit 4b), en de kerken nog geen uitspraak hebben gedaan over de kwestie van de financiering van de studiekosten door de Overheid met name door een rijksstudietoelage, voor de praktijk de regel gehandhaafd zal blijven, dat deputaten aan studenten niet adviseren om zich tot de Overheid te wenden om een studietoelage;

zij besluit:

1. aan het generaal deputaatschap artikel 19 K.O. op te dragen:
 - a. met zorg een instructie op te stellen, waarbij gebruik kan worden van de aan de generale synode van Groningen-Zuid 1978 voorgelegde concept-instructie en waarbij ook overwogen kan worden of en hoe de arbeid van de particulier-synodale deputaatschappen ad artikel 19 K.O. volledig in die van het generaal-synodaal deputaatschap kan en mag worden geïncorporeerd;
 - b. overeenkomstig de opdracht van de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 140, besluit 4h) de bestudering van de kwestie financiering studie-kosten door de Overheid, en dan bijzonder van de vraag, of een studie-toelage van de Overheid principieel aanvaardbaar- I voor studenten aan de Theologische Hogeschool die zich voorbereiden voor het ambt van dienaar des Woords, af te ronden;
 - c. aan de eerstkomende generale synode uiterlijk drie maanden voor haar bijeenkomen rapport uit te brengen van het geheel van zijn werkzaamheden, onder toezending van het rapport aan de kerken, aan de particuliere synoden en aan de provinciale deputaatschappen at; artikel 19 K.O.,
2. hiervan mededeling te doen aan.
 - a. de generale deputaten ad artikel 19 K.O.;
 - b. de eerstkomende particuliere synode van Gelderland.

Artikel 305

De synode zet haar arbeid vervolgens in commissoriaal verband voort.

Artikel 306

Te 19 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 24 : 2 en 3.

Artikel 307

De vergadering gaat in comité-generaal.

Artikel 308

Na opheffing van het comité-generaal wordt de dagsluiting verzorgd door ds. Tj. Boersma. Hij verzoekt te zingen Psalm 25 : 4, 10 en gaat daarna voor in dankgebed.

VRIJDAG 1 SEPTEMBER

Artikel 309

De praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 48 : 3, 4, leest Ef. 2 : 14-22 en gaat voor in gebed.

Artikel 310

Brief aan Christ. Geref. Kerken

De praeses stelt aan de orde het voorstel van het moderamen, behelzende een schrijven aan de e.k. generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Aan de leden van de vergadering is uitgereikt een samenvatting van de bespreking van het moderamen van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de deputaten benoemd door de generale synode van Kampen 1975, welke gehouden is op 13 september 1977 te Amersfoort. Ook beschikken de leden over een samenvatting van de bespreking van het moderamen van de huidige synode en de deputaten tot vertegenwoordiging van de Christelijke Gereformeerde Kerken, welke gehouden is op 15 juni 1978 te Hoogeveen.

Over het voorstel van het moderamen wordt kort in twee ronden gesproken. Nadat wordt het voorstel moderamen enkele kleine wijziging is aangebracht, wordt het van het moderamen met algemene stemmen aanvaard.

De brief van de synode luidt:

Aan de e.k. generale synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen in Groningen-Zuid, heeft in haar vergadering van 1 september 1978 goede aandacht gegeven aan de brief van uw voorgangster, de synode van Hoogeveen 1977. Bovendien nam de synode kennis van de besprekingen, die gehouden zijn tussen het moderamen van uw voorgangster en de deputaten van onze synode van Kampen 1975, op 13 september 1977 te Amersfoort, en die gehouden zijn tussen de deputaten tot vertegenwoordiging van uw kerken en het moderamen van onze synode van Groningen-Zuid op 15 juni 1978 te Hoogeveen.

De brief van uw voorgangster heeft ons teleurgesteld. Het besef van onze verbondenheid in geloofsgemeenschap verhindert ons die teleurstelling te verzwijgen en dringt ons er toe een nadere verklaring af te leggen.

In de eerste plaats moge het volgende dienen ter nadere verklaring. Uit de brief van onze Kamper synode van 1975 citeren we:

'In het verleden hebben onze synoden herhaaldelijk te kennen gegeven de hartelijke begeerte, dat ook uw synoden tot de uitspraak zullen komen, dat het vanwege de roeping van de kerk om Gods Woord te bewaren eis is van 's Heren wege dit te doen in eenheid van kerkelijk samenleven. Met die uitspraak zou dan een eerste stap gezet zijn op de weg naar daadwerkelijke toenadering en vereniging'.

Ook de synode van Groningen-Zuid is van oordeel, dat het een roeping is van 's Heren wege de eenheid te zoeken met allen, die 'Gods Naam ootmoedig vrezen' (Ps. 119 : 32, statenberijming); we mogen ook zeggen: met allen, die zich van harte stellen op de grondslag van Gods Woord en in de drie formulieren van eenheid hun gemeenschappelijk geloof belijden.

Wij kennen uw kerken als een gemeenschap, die inderdaad wil staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis. Om die reden hebben onze kerken dan ook steeds weer u gezocht en een dringend appèl op u gedaan. Blijkens de brief van de synode van Hoogeveen 1977 hebben uw kerken dat dringend appèl beluisterd in de brief van onze Kamper synode. Zou uw voorgangster op dit punt niet méér geschreven hebben, dan zou die mededeling een oorzaak van blijdschap voor ons zijn geweest. Daar staat echter in die brief méér te lezen.

Herinnerend aan het bovengenoemde onderhoud op 13 september 1977 wordt wèl gesproken over 'een stap op de weg naar daadwerkelijke toenadering' (daarmee kennelijk zinspelend op een gedeelte van het vermelde citaat uit de brief van de synode van Kampen) maar van 'vereniging' wordt niet gesproken.

Even later wordt de overtuiging wèl uitgesproken, 'dat wij tot eenheid geroepen zijn', maar tegelijkertijd wordt verklaard:

'Maar als U vraagt, dat aan gesprekken, die gericht zijn op het zoeken van elkaar, een uitspraak van onze synode voorafgaat, dat het tot een eenheid van kerkelijk samenleven moet komen, vraagt U te veel.

Wij hebben de indruk, dat daarmee in principe gezegd zou worden, dat het binnen korter of langer tijd tot een vereniging van Uw kerken en onze kerken moet komen'.

Broeders, wij stellen geen voorwaarden, wij stellen geen eisen, wij dikteren niets. Want wie zijn wij? U zult er echter oog voor moeten hebben, dat niet wij eenheid van christgelovigen eisen, maar dat de Here Christus die eenheid zoekt, verwacht en eist. Geestelijke eenheid, geloofsgemeenschap, ook kerkelijke eenheid. Onder dat gebod van Christus komen wij niet uit, en U evenmin. Het mocht U toch duidelijk zijn, dat dat bevel van Christus onze kerken steeds ge-dreven heeft, met name in de jaren na de Vrijmaking van 1944?

Naar onze diepe overtuiging hebben samensprekingen (op deputatenniveau) dan pas werkelijk zin, wanneer tevoren vaststaat, waar we gezamenlijk behóren uit te komen, naar de opdracht van Christus, juist omdat we staan op éénzelfde grondslag.

Wanneer uw synode zou erkennen, dat het eis van de Here is niet slechts toenadering te zoeken, maar te streven naar kerkelijk samenleven, dan zouden eventuele deputaten een heerlijke opdracht kunnen ontvangen, namelijk alles te doen wat dat begeerde kerkelijk samenleven mogelijk zou moeten maken. Wij stuiten echter op uw weigering. U wenst blijkbaar niet uit te spreken, dat u met ons op de weg wilt gaan staan, die leiden móet tot eenheid.

U geeft intussen ook geen antwoord op de vraag, die onze synode van Kampen stelde sub 1, nl. 'Indien u met uw voorgangsters van mening bent, dat er verschillen zijn die een verhindering op de weg naar daadwerkelijke eenheid vormen, wilt u dan aangeven, op welke Schriftuurlijke gronden deze verschillen naar uw oordeel een verhindering vormen?' Dan heeft naar ons oor-deel het spreken over 'accentverschillen' dan wel (vermeende) confessionele verschillen met betrekking tot de 'toeëigening des heils' ook niet de minste zin. Wij zullen elkander moeten aanvaarden op de wederzijds aangenomen confessionele grondslag.

In de tweede plaats heeft uw voorgangster geweigerd ons duidelijk te maken 'waarom uw generale synode van Amsterdam van oordeel was, dat de wederzijdse toenadering van uw en onze kerken thans niet gediend is door het doen van duidelijke uitspraken omtrent deelneming aan organisaties als de ICCC en de GOS, mee gelet op de bezwaren die met name door onze synoden van Amersfoort-West 1967 en Hoogeveen 1969/'70 u ter kennis werden gebracht'. Wel hebben wij kennis genomen van uw besluit het lidmaatschap van de ICCC te beëindigen, maar ten aanzien van uw lidmaatschap van de GOS schrijft uw voorgangster slechts, dat 'de deelneming aan de GOS hierbij aan de orde kan komen', nl. bij besprekingen op deputaten-niveau.

Het is ons niet duidelijk, welke argumenten tegen deelneming aan de GOS in deputaten-besprekingen aan de orde zouden kunnen worden gesteld, die niet reeds door onze voorgaande synoden met klem onder uw aandacht werden gebracht.

Wij laten uw deelneming aan de GOS uiteraard geheel voor uw rekening en verantwoording. Voor onze kerken blijft het evenwel een onoverkomelijke belemmering de eenheid te zoeken met een kerkgemeenschap, die blijft deelnemen aan een organisatie, waarin ook de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) in Nederland zijn vertegenwoordigd. Wij achten het volledig overbodig, u de redenen daarvan uitvoerig te beschrijven: ze zijn u genoegzaam bekend, en het is niet onbekend, dat onze ernstige bezwaren goeddeels ook uw bezwaren zijn. Maar als u méér hecht aan samenwerking met de GOS en door middel van die organisatie met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) dan aan vereniging met de Gereformeerde Kerken in Nederland, dan moeten wij dat met droefheid constateren. Ook deze keus laten wij voor uw verantwoording.

In de derde plaats schrijft uw voorgangster, dat zij aan haar deputaten opdrachten gaf met betrekking tot de 'Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, buiten verband', maar niet minder met betrekking tot onze kerken. Ook nu zeggen wij, dat wij uw contacten met de 'Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (buiten verband)' geheel laten voor uw rekening en verantwoording. Maar het is u bekend, welke ernstige bezwaren wij hebben tegen deze gemeenschap. Ten overvloede wijzen wij u nogmaals op het appèl, dat onze synode van Hoogeveen in 1969 deed uitgaan

naar deze gemeenschap, met name met betrekking tot de band aan de gereformeerde belijdenis en de opstelling ten aanzien van het kerkverband.

Wij willen onder geen voorwaarde u de indruk geven, dat onze ernstige bezwaren, die in 1969 onder woorden werden gebracht - en die intussen nog zijn toegenomen - in waarde zouden verminderen, doordat wij thans zonder meer met uw kerken deputatenbesprekingen zouden openen, terwijl u tegelijkertijd bezig bent met deputatenbesprekingen met kerken, die op be-denkelijke wijze zich opstellen m.b.t. de handhaving van de belijdenis en de functionering van het kerkverband.

Naar onze overtuiging zijn eerlijkheid en oprechtheid eerste voorwaarden voor een behoorlijke contactoefening.

We zijn niet zonder zorg ten aanzien van uw kerkelijke stellingname. En wij constateren, dat u naar meer dan één zijde tegelijkertijd contacten wenst te onderhouden en besprekingen wilt voeren zonder evenwel tevoren uit te spreken waarheen u uw koers heeft uitgezet. Zulk een 'vrijblijvendheid' past niet bij de stijl van de kerk

van onze Here Jezus Christus.

Het doet ons van harte leed, dat wij niet positiever kunnen reageren op de brief van uw synode van Hoogeveen. Wij menen echter, dat wij niet anders mogen en kunnen antwoorden dan op de wijze waarop wij het in deze brief deden.

Wij vertrouwen, dat uw synode ernstige aandacht zal geven aan onze overwegingen. En het zou voor ons een zeer verblijdende zaak zijn, wanneer uw synode tot duidelijke uitspraken in dezen zou komen, in onderworpenheid aan Gods Woord en gebonden aan de belijdenis, onder de leiding van de Geest van Christus, die gebeden heeft 'dat zij allen één zijn' (Johannes 17 : 21).

Artikel 311

De artt. 212-232, 234, 236-249 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 312

De vergadering wordt geschorst met het oog op het wekelijkse beraad van het mode-ramen met de commissievoorzitters.

Artikel 313

Na heropening gaat de vergadering in comité-generaal.

Artikel 314

Nadat het comité-generaal is opgeheven, wordt de elfde vergaderweek van de synode besloten. De praeses wenst de broeders een goede Schooldag in Kampen toe. Hierna verzoekt de assessor te zingen Psalm 27 : 6, 7 en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 13 SEPTEMBER

Artikel 315

Nadat dinsdag en woensdag enige commissies vergaderd hebben, komt de synode te 19 uur in plenaire zitting bijeen. De praeses laat zingen Psalm 98 : 2, 3, leest Jes. 12 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode. Ds. R. Houwen wordt als voorzitter van deputaten-psalmberijming welkom geheten.

Artikel 316

Ds. J. H. van der Hoeven, die ds. H. J. de Vries als secundus vervangt, betuigt door op te staan instemming met de belijdenis en belofte, zoals vermeld is in artikel 6 van deze Acta.

Artikel 317

Ingekomen stukken

De praeses doet mededeling van de volgende ingekomen stukken:

1. Een brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Zwolle d.d. 30 aug. 1978.
De raad verzoekt de kerk te Zwolle aan te wijzen als roepende kerk voor de eerstkomende generale synode.
Van dit schrijven wordt met dankbaarheid kennis genomen.
2. Een brief van deelnemers aan de G.V.I.-cursus van 29-8-78-1-9-78, waarin onder de aandacht van de synode wordt gebracht: 'In tegenstelling tot de ge-luiden, gehoord op de synodevergaderingen, dat het onderwerp van het vrouwenkiesrecht onder de gereformeerde vrouwen niet zou "leven", willen wij met klem meedelen, dat dit onzes inziens een onjuiste voorstelling van zaken is.
In onze vergaderingen hier is duidelijk tot uitdrukking gekomen dat het vrouwenkiesrecht wel degelijk een onderwerp is, dat in positieve zin onze gemoede-ren bezig houdt'.
De vergadering neemt hiervan kennis.

Artikel 318

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie II inzake psalmberijming en de Informatie van de deputaten-psalmberijming. Rapporteur is ds. T. O. G. M. Bosma. In de discussie worden enige bezwaren geuit tegen de door commissie II voorgestelde besluittekst.

Ds. R. Houwen geeft als voorzitter van deputaten enige toelichting. Er is overleg geweest tussen deputaten-

psalmberijming en deputaten-gezangen inzake de buigings-n. Deputaten-psalmberijming hebben de buigings-n laten vallen. Dr. K. Deddens maakt als deputaat-psalmberijming nog enkele opmerkingen over de muzieknotatie. Deputaten hebben globaal de methode gevolgd, die men vindt in het Liedboek van de kerken. Nadat de commissie zich korte tijd heeft beraden en de rapporteur enige wijzigingen in de concept-besluittekst heeft meegedeeld, worden de voorstellen van de commissie met algemene stemmen aanvaard. Bij de stemming over het voorstel van de commissie inzake het revisieverzoek van de kerk te Neede is drs. M. te Velde buiten stemming gebleven. De besluiten van de synode luiden:

Besluiten inzake Informatie depp.-psalmberijming, verzoek **Utrecht-C**, en revisieverzoek **Neede**

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

- a. de door de deputaten voor de psalmberijming haar overgelegde 'Informatie' betreffende de stand van hun werkzaamheden;
- b. een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Utrecht-Centrum met enkele bezwaren tegen de proefbundel van de Psalmen en met verzoek tot uitbreiding, eventueel gedeeltelijke vervanging en herinstruering van de deputaten voor de psalmberijming;
- c. een schrijven van de 'Stichting ter verkrijging van een Schriftgetrouwe Psalm-berijming', waarbij gevoegd de cahiers 1-6 van 'Psalmberijmingen' van genoemde Stichting;
- d. een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede met een verzoek tot gedeeltelijke revisie van het besluit van de generale synode van Kampen 1975, vermeld in artikel 414 van haar Acta;
- e. Een schrijven van br. B. H. Harsevoort te Rotterdam-Schiebroek met de vraag of de psalmberijming van Marnix van St. Aldegonde te moderniseren is voor gebruik in de kerken;

I. *zij constateert*

dat de generale synode van Kampen 1975 besloot aan deputaten voor de Psalmberijming o.m. op te dragen:

1. in nauwe samenwerking met eventueel te benoemen deputaten voor de proefbundel 'Enige Gezangen' en in overleg met deputaten voor voorbereiding van de volgende generale synode zo spoedig mogelijk de uitgave van een proefbundel te bezorgen;
2. in een voorwoord karakter en doel van de proefbundel aan te geven;
3. eventuele opmerkingen uit de kerken over de in de proefbundel vrijgegeven berijmingen in te wachten tot 1 januari 1980;
4. de eerstvolgende generale synode te informeren betreffende de stand van hun werkzaamheden;
5. de gehele bundel te revideren met het oog op de definitieve vormgeving; (vgl. Acta art. 414 II zij besluit)

zij spreekt als haar oordeel uit

- a. dat uit de door de deputaten verstrekte informatie blijkt dat de deputaten op behoorlijke wijze het hun opgedragene ten uitvoer hebben gebracht, zowel voor wat betreft het bezorgen van de uitgave van een proefbundel als voor wat betreft het door de deputaten gevolgde beleid inzake het voorwoord van genoemde proefbundel, als met betrekking tot het revideren van de gehele bundel met het oog op de definitieve vormgeving;
- b. dat voor kennisgeving aan te nemen is de informatie van de deputaten dat 'tot op heden reeds verschillende geheel nieuwe berijmingen en een reeks van kleinere voorstellen tot wijziging bij deputaten ingezonden (zijn)';

II. *zij constateert*

- a. dat de deputaten, gegeven de stand van de werkzaamheden, het wenselijk achten dat zij in dezelfde samenstelling herbenoemd worden;
- b. dat naar het oordeel van de raad van de Gereformeerde Kerk te Utrecht-Centrum aan de proefbundel ernstige bezwaren kleven vanwege het ontbreken van uniformiteit met betrekking tot spelling, taalgebruik en woord-vorm, de keuze van de berijmde psalmen en de muzieknotatie;
- c. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Utrecht-Centrum het wenselijk acht dat het bestaande deputaatschap bij herbenoeming in elk geval wordt uitgebreid met nog enkele neerlandici en musicologen;

zij overweegt

- a. dat de generale synode van Hattem 1972/1973 aan de deputaten voor de Psalmberijming de opdracht gaf de samenstelling van de selectiebundel te voltooien uit de voorhanden zijnde of nog komende berijmingen, met in-achtneming van het door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965 bepaalde (Acta Hattem art 56, besluit III, 2a);
- b. dat bovengenoemde opdracht met zich meebracht dat een keus gedaan moest worden uit het werk van berijmers met verschillend taalgebruik;
- c. dat de generale synode van Kampen 1975 mede vanwege de door de kerke-raad van Utrecht-Centrum verlangde uniformiteit in de proefbundel aan de door haar benoemde deputaten (onder wie een neerlandicus en musici) opdroeg de gehele bundel te revideren met het oog op de definitieve vormgeving;
- d. dat blijkens de informatie van de deputaten voor de Psalmberijming het werk van deze revisie de aandacht heeft;

zij spreekt als haar oordeel uit

- a. dat de tot dusver door de deputaten voor de Psalmberijming gevolgde koers in overeenstemming is met de door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965 (Acta art. 477b) uitgezette;
- b. dat de samenstelling van het door de generale synode van Kampen 1975 benoemde deputaatschap voldoende waarborgen biedt, dat bij het revideren van de gehele bundel met het oog op de definitieve vormgeving een verantwoorde uniformiteit en muzieknotatie verkregen kan worden;

III. *zij constateert*

- a. dat de deputaten aan de generale synode de suggestie voorleggen de ter-mijn voor het kunnen inzenden van opmerkingen over de berijmingen te doen duren tot 1 januari 1981;
- b. dat de deputaten zich de gang van zaken als volgt voorstellen:
 1. het jaar 1981 nodig te hebben om zich een oordeel over de binnen-gekomen opmerkingen te vormen;
 2. het jaar 1982 nodig te hebben om de gewenste wijzigingen met de verschillende personen en instanties door te spreken;
 3. het jaar 1983 gedeeltelijk nodig te hebben om de tekst van de definitieve berijmingen met hun rapport voor de generale synode van 1984 vast te stellen en tijdig - oktober 1983 - op de tafels van de kerkeraden te kunnen deponeren;
- c. dat deze generale synode besloten heeft de toetsingstermijn van de proef-bundel Psalmen te verlengen tot 1 januari 1983 (Acta art. 21);

zij overweegt

- a. dat de deputaten ook vóór 1981 zich een oordeel kunnen vormen over reeds binnengekomen opmerkingen;
- b. dat de door de deputaten noodzakelijk bevonden wijzigingen ook vóór 1982 met de verschillende personen en instanties doorgesproken kunnen worden;
- c. dat niet verwacht mag worden dat de kerken hun opmerkingen eerst tegen 1 januari 1983 zullen inzenden;

zij is van oordeel

dat de tijd die deputaten in het jaar 1983 ten dienste staat voldoende is om de tekst van de definitieve berijmingen met hun rapport voor de generale synode van 1984 vast te stellen en tijdig op de tafels van de kerkeraden te deponeren;

zij spreekt uit

dat er geen reden is de reeds vastgestelde toetsingstermijn voor wat de proefbundel Psalmen betreft te wijzigen;

zij besluit

- a. de aan de synode ter kennis gebrachte handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren en deputaten décharge te verlenen;
- b. deputaten in dezelfde samenstelling te benoemen met de opdracht:

1. tot 1 januari 1983 eventuele opmerkingen uit de kerken over de in de proefbundel vrijgegeven berijmingen in te wachten;
 2. de eerstvolgende generale synode te informeren betreffende de stand van hun werkzaamheden;
 3. de daarna volgende generale synode - onder beding van hun herbenoeming door de eerstvolgende generale synode - te dienen met een rapport en voorstel inzake de definitieve vaststelling van de nieuwe psalmberijming en het resultaat van hun arbeid tenminste zes maanden vooraanvang de van synode van aan de kerken toe te zenden;
- c. aan de deputaten ter hand te stellen de onder 'kennis genomen' c. en e. genoemde brieven;
- d. aan de Gereformeerde Kerk te Utrecht-Centrum en br. B. H. Harsevoort te Rotterdam-Schiebroek van dit besluit kennis te geven;

IV. zij *constateert* met betrekking tot het onder 'kennis genomen' d. vermelde schrijven:

- A.** dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede 'terwille van de goede orde in de kerken' verzoekt de 'besluiten van de generale synode Kampen 1975, Acta art. 414 (en voorzover van toepassing ook art. 479) dusdanig te wijzigen,
- a. dat de proefbundel psalmberijming aan de kerken wordt aangeboden ter toetsing, met de opwekking om eventuele opmerkingen, voorstellen en suggesties over de verschillende berijmingen vóór 1 januari 1980 te doen toekomen aan de betreffende deputaten;
 - b. dat de generale synode Groningen 1978 in afwijking van het besluit van haar voorgangster uitspreekt, dat het onjuist is, indien thans reeds in de erediensten uit deze proefbundel wordt gezongen.;
- B.** a. dat het bezwaar van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede inzonderheid zich richt tegen het door de synode van Kampen 1975 genomen besluit de door deputaten aan de synode aangeboden selectie-bundel als een proefbundel vrij te geven voor kerkelijk gebruik, waarbij dit laatste door hem verstaan wordt in de zin van: gebruik ook in de erediensten;
- b. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede voor dit bezwaar de volgende argumenten aanvoert:
1. dat de oordeelsvorming over het totaal van de psalmberijmingen in de kerkeraden nog op gang moest komen;
 2. dat het voor de kerkeraden na dit besluit praktisch niet goed uit-voerbaar meer was een verantwoorde toetsing uit te voeren in het kader van het voor vast en bondig houden van de besluiten van de generale synode;
 3. dat de eredienst niet de plaats is waar kerkeleden met de nieuwe berijming moeten worden bekend gemaakt en deze moeten toetsen;
 4. dat tengevolge van het gewraakte besluit een stukje experiment ofwel proefneming binnen de kerkdienst komt, gezien het grote verschil dat er zal kunnen zijn tussen deze proefbundel en de definitieve;
 5. dat 'zolang de nieuw te zingen berijming een proefbundel is', het niet aangaat 'de uniformiteit in de kerkelijke psalmzang', als verzekerd door het nog altijd vigerende artikel 69 K.O., dat stelt 'dat de berijming van 1773 zal worden gezongen', te doorbreken;

zij *overweegt*

A. ad constateert IV B b 1

- a. dat het de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede toe te stemmen is dat de oordeelsvorming over het totaal van de psalmberijmingen in de kerkeraden nog op gang moest komen;
- b. dat de synode van Kampen 1975 niettemin constateren kon dat een aantal kerkeraden als ook een particuliere synode van oordeel waren dat de door de deputaten van de synode van Hattem 1972/1973 samengestelde selectiebundel vrijgegeven kon worden voor kerkelijk gebruik, resp. aanvaardbaar was (vgl. Acta art. 414 T zij constateert b);
- c. dat dezelfde synode tegemoet kwam aan bij haar ook reeds ingebrachte bezwaren tegen de selectiebundel, 'doordat deputaten voor de psalm-berijming in hun Tweede aanvullende rapport van de 32 berijmingen van de heer Mijderwijk er 19 vervingen door berijmingen van andere auteurs en in de overige verbeteringen werden aangebracht, zoals ook in psalm 133' (vgl. Acta art. 414 I zij overweegt b);
- d. dat de door deputaten aan de synode van Kampen 1975 aangeboden selectiebundel vrijgegeven is voor kerkelijk gebruik teneinde de kerkelijke toetsing - dat is de toetsing door de kerkeleden onder leiding van de kerkeraden - op gang te brengen;

zij spreekt als haar oordeel uit

dat het onder constateert IV B b 1 genoemde onvoldoende grond biedt om aan het verzoek van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede te voldoen;

B. ad constateert IV B b 2

- a. dat de generale synode van Kampen 1975 de proefbundel Psalmen vrijgegeven heeft voor kerkelijk gebruik juist met het oog op een grondige toetsing van de in de bundel vrijgegeven berijmingen, overwegende het belang dat de kerkleden bekend gemaakt worden met de nieuwe berijming en dat de kerkleden zelf de aangeboden berijming toetsen (vgl. Acta art. 414 II zij constateert a; ook art. 479);
- b. dat in opdracht van genoemde synode deputaten voor uitgave van het kerkboek in een voorwoord karakter en doel van de proefbundel hebben aangegeven en daarin o.m. opmerken dat, wil de generale synode van 1981 komen tot de vaststelling van de definitieve tekst van al de onderdelen van het gereformeerd kerkboek, dit niet zal kunnen gebeuren 'zonder voorafgaande grondige toetsing van al deze onderdelen door de kerkleden';
- c. dat de door de generale synode van Kampen 1975 gevraagde toetsing in bovengenoemde zin zeer wel praktisch uitvoerbaar is door en onder leiding van de kerkeraden - en dit in het kader van het voor vast en bondig houden van de besluiten van de generale synode die in haar besluit (Acta art. 479) om deze toetsing vroeg - en wel door metterdaad de in de proefbundel vrijgegeven berijmingen in te voeren en te gebruiken onder meer in de eredienst;

zij spreekt als haar oordeel uit

dat het onder constateert TV B b 2 genoemde onvoldoende grond biedt om aan het verzoek van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede te voldoen;

C. ad constateert IV B b 3 en 4

- a. dat psalmen in berijmde vorm in het bijzonder tot hun 'recht' komen in de eredienst en dat derhalve de eredienst een zeer geschikte gelegenheid biedt om de kerkleden bekend te maken met de met deze bundel vrijgegeven berijmingen;
- b. dat het met de aard van een psalmberijming gegeven is dat deze met name beproefd kan worden door haar in de praktijk van het kerkelijk leven te gebruiken;
- c. dat de generale synode van Kampen 1975 uitsprak 'dat de door deputaten aan de synode aangeboden selectiebundel als een proefbundel vrij te geven is voor kerkelijk gebruik' (Acta art. 414 zij spreekt uit a) o.m. overwegende 'dat met kracht gestreefd moet worden naar het tot stand komen van een nieuwe psalmberijming overeenkomstig de door de synode van Rotterdam-Delfshaven en ,van Hattem gestelde eisen en dat de door deputaten geselecteerde berijmingen genoegzaam aan deze eisen voldoen' (idem, zij overweegt a);
- d. dat de aldus aanvaarde en goedgekeurde selectiebundel als een proef-bundel vrijgegeven is voor kerkelijk gebruik om mede door een grondige toetsing door de kerkleden - in die weg te komen tot de definitieve vaststelling van de nieuwe psalmberijming;

zij spreekt verder als haar oordeel uit

- a. dat, al is het 'op proef geven' van een psalmberijming een aan de kerken tot voor kort onbekende zaak, dit niet behoeft in te houden dat de kerken door het op 'proef nemen' en het 'op proef hebben' van een goedgekeurde en voor kerkelijk gebruik vrijgegeven selectiebundel zich aan laakbare handelingen zouden schuldig maken;
- b. dat derhalve ook het onder constateert B b 3 en 4 genoemde geen kracht van overtuiging heeft waardoor de synode aan het verzoek van de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede zou moeten voldoen;

zij spreekt tenslotte als haar oordeel uit ad constateert B b 5

dat noch het vroegere art. 69 K.O. als vastgesteld door de synode van Dordrecht 1618/1619, noch het art. 69 als vastgesteld door de synode van Middelburg 1933 iets zegt over de berijming waarin de 150 psalmen Davids gezongen moeten worden, daar het 'zoals die zijn gehandhaafd en vastgesteld voor kerkelijk gebruik door de synode van Middelburg in 1933' ziet op de 'Enige Gezangen';

zij *besluit*

- a. aan het door de raad van de Gereformeerde Kerk te Neede gedane verzoek niet te voldoen;
- b. hiervan mededeling te doen aan deze raad.

Artikel 319

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. J. Poutsma. Hij verzoekt te zingen Psalm 108: 1, 2 en gaat daarna voor in dankgebed.

DONDERDAG 14 SEPTEMBER

Artikel 320

De assessor heropent de vergadering, hij laat zingen Psalm 24 : 2 en 3. Inmiddels is de praeses gearriveerd. De praeses leest Psalm 24 en gaat voor in gebed.

Artikel 321

Ingekomen stuk

De praeses doet voorlezing van een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Arnhem d.d. 12-9-'78. De kerk te Arnhem deelt mee bereid en in staat te zijn de eerstvolgende generale synode te ontvangen. Hiervan wordt met dankbaarheid kennis genomen.

Artikel 322

De synode zet haar arbeid in commissoriaal verband voort.

Artikel 323

Nadat de synode 's middags de gast is geweest van het gemeentebestuur van de stad Groningen en genoten heeft van een maaltijd, aangeboden door het bestuur van de Gereformeerde Scholengemeenschap voor Beroepsonderwijs, komt zij te 19.45 uur weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 30 : 3.

Artikel 324

Werkwijze generale synode

De praeses stelt aan de orde het voorstel van het moderamen inzake de werkwijze van de generale synode. Rapporteur is dr. K. Deddens. In de bespreking wordt aandacht gevraagd voor de vier weken van commissiearbeid na de opening van de synode, waarover de voorlopige huishoudelijke regeling van de generale synode van Kampen 1975 spreekt. Is in de praktijk gebleken dat deze vier weken niet haalbaar zijn? Ook wordt opgemerkt dat het wenselijk is, dat de arbeid van de quaestor in de huishoudelijke regeling nader vastgelegd wordt. Prof. dr. J. van Bruggen, die als adviseur aanwezig is, doet de suggestie deputaten voor de voorbereiding van de volgende synode in overleg met de hoogleraren het adviseurschap van de hoogleraren nader te doen bezien. Door hun arbeid aan de Theologische Hogeschool is het voor de hoogleraren moeilijk, regelmatig als adviseur ter synode aanwezig te zijn. Bij zijn beantwoording wijst de rapporteur erop, dat de generale synode van Kampen 1975 een voorlopige regeling vaststelde. Het moderamen is op advies van de hoogleraar in het kerkrecht uitgegaan van het rapport van de deputaten, benoemd door de generale synode van Hattem 1972/1973. De voorlopige huishoudelijke regeling van Kampen is te gedetailleerd. Men kan ook te veel willen vastleggen.

De praeses voegt hieraan toe, dat de regeling van Kampen betrekking heeft op een generale synode, die maanden duurt. Het zich al bij voorbaat vastleggen op vier weken commissiearbeid na de opening heeft grote bezwaren. Er zijn vaak praealabele zaken, die geen uitstel van vier weken gedogen. Ook zijn er omstandigheden, die men niet van tevoren kan overzien: de zwaarte van de te behandelen zaken, het aantal zaken en de bekwaamheid van de afgevaardigden.

Op voorstel van de praeses wordt de behandeling opgeschort voor nader beraad van het moderamen.

Artikel 325

De dagsluiting wordt verzorgd door br. J. Boeije. Hij verzoekt te zingen Psalm 119 : 1, 2 en gaat dan voor in dankgebed.

VRIJDAG 15 SEPTEMBER

Artikel 326

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Gezang 8 : 1-4, leest 1 Kor. 15 : 50-58 en gaat voor in gebed.

Artikel 327

Besluit inzake werkwijze generale synode

De behandeling van het voorstel van het moderamen inzake de werkwijze van de generale synode wordt voortgezet. Het moderamen heeft schriftelijk enige wijzigingen en aanvullingen aan de vergadering voorgelegd. De suggestie van prof. dr. J. van Bruggen heeft het moderamen in een apart voorstel verwerkt. In de bespreking, die thans volgt, wordt de wenselijkheid naar voren gebracht, dat ook de door de synode aanvaarde Richtlijnen voor de Acta en de Handelingen in de huishoudelijke regeling worden verwerkt. Ook wordt opgemerkt dat het goed zou zijn de suggesties van de commissie ad hoc, geformuleerd in haar rapport sub 5, in de huishoudelijke regeling op te nemen. Nadat het moderamen zich nog kort beraden heeft, wordt besloten de commissie ad hoc te verzoeken de synode nader met een voorstel inzake haar suggesties te dienen. Ook wordt besloten commissie V te vragen om te bezien wat van de door haar opgestelde Richtlijnen in de huishoudelijke regeling moet worden opgenomen.

De vergadering aanvaardt met algemene stemmen het voorstel van het moderamen: deputaten ter voorbereiding van de volgende generale synode op te dragen, met nadere voorstellen te komen inzake hoofdstuk III.1. van de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden.

Hierna wordt het voorstel van het moderamen inzake de werkwijze van de generale synode met algemene stemmen aangenomen.

De praeses dankt de rapporteur voor zijn arbeid.

De Huishoudelijke Regeling is opgenomen in een bijlage bij deze Acta.

Artikel 328

Besluit inzake archief generale synode

Thans komt in behandeling het rapport van commissie **II** inzake het archief van de generale synode. Rapporteur is br. J. Siegers.

In de bespreking worden enige aanvullingen en correcties op de concept-besluittekst voorgesteld. Nadat de commissie zich beraden heeft, deelt de rapporteur enkele wijzigingen mee in de voorgestelde besluittekst. Dr. K. Deddens dient een amendement in, dat door de vergadering wordt overgenomen. Hierna wordt het voorstel van commissie **II** met algemene stemmen aanvaard.

De praeses dankt de commissie en de rapporteur voor hun arbeid.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid heeft kennis genomen van

1. een rapport van de Gereformeerde Kerk te Groningen-West d.d. april 1978 over het archief van de generale synode, vergezeld van een kostennota;
2. een brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Haren (Gr.) met de mede-deling dat hij, ingevolge een verzoek van de generale synode van Kampen 1975 een onderzoek heeft laten instellen naar de toestand van het archief van de generale synode en met het voorstel de kerkeraad van Groningen-West te déchargeren ten aanzien van het beleid over de afgelopen periode;

zij constateert

1. dat de generale synode van Kampen 1975 blijkens art. 48I van haar Acta voor de verzorging van het archief van de generale synode heeft aangewezen de kerk te Groningen-Zuid;
2. dat uit het rapport van de controle, uitgebracht door de kerkeraad van Haren (Gr.) blijkt dat sinds de voortgaande kerkinstituering te Groningen-Zuid het archief wordt beheerd door de Gereformeerde Kerk te Groningen-West, waar zich de archiefruimte bevindt;

zij besluit

1. de kerkeraad van Groningen-West te danken voor de in dezen verrichte arbeid en te déchargeren ten aanzien van het beleid over de afgelopen periode;
2. de kerkeraad van Haren (Gr.) te danken voor de controle en het rapport daarover;
3. aan de kerkeraad van Groningen-West de door hem gemaakte kosten te vergoeden;
4. de kerkeraad van Groningen-West te verzoeken het archief op dezelfde wijze te blijven verzorgen en over die arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode;

5. het moderamen op te dragen tenminste 7 exemplaren van de Acta van deze synode in het archief te deponeren, p.a. Paulus Potterstraat 2, Groningen;
6. behalve het onder 5. genoemde aantal exemplaren van de Acta van deze synode voldoende exemplaren voor het archief beschikbaar te stellen ten behoeve van de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken (vgl. Acta generale synode van Enschede 1955/56, art. 137, besluit III);
7. de kerkeraad van Groningen-Zuid te verzoeken controle uit te oefenen op het archief van de generale synode en daarover rapport uit te brengen aan de eerst-volgende generale synode;

zij geeft van dit besluit kennis aan

- a. de raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen-West;
- b. de raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Zuid.

Artikel 329

Besluit inzake brief hr. T. C. v. d. Dool

Vervolgens komt aan de orde het rapport van commissie **III** inzake de brief van br. T. C. v. d. Dool te De Lier d.d. 20-12-77. Rapporteur is ds. J. Klamer.

Br. v. d. Dool verzoekt de generale synode maatregelen te nemen met betrekking tot ds. S. J. P. Goossens, de Gereformeerde Kerk te Zwolle, de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a. en de verzorging van die kerken. Na korte bespreking wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard.

Buiten stemming blijven de broeders, die afgevaardigd geweest zijn naar de generale synode van Kampen 1975, en ds. J. M. Goedhart als lid van de raad van de Gereformeerde Kerk te Zwolle.

De synode besloot aan br. v. d. Dool de volgende brief te zenden:

Geachte Broeder,

De generale synode van Groningen-Zuid nam kennis van uw schrijven van 20 december 1977 met bijlagen.

In de samenvatting aan het eind van uw brief verzoekt u de generale synode maatregelen te nemen niet betrekking tot ds. S. J. P. Goossens, de Gereformeerde Kerk te Zwolle, de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a., en de verzorging van die kerken.

De generale synode wijst u erop, dat de generale synode van Amersfoort-West 1967 blijkens artikel 97 van de Acta, in al deze zaken uitspraken heeft gedaan, en dat volgende generale synoden zich in dezelfde geest hebben uitgesproken.

Deze uitspraken dienen naar artikel 31 K.O. voor vast en bondig gehouden te worden, tenzij bewezen wordt, dat zij strijden tegen het Woord Gods of tegen de geldende artikelen van de kerkorde. Dit bewijs is door u niet geleverd. Evenmin hebt u feiten naar voren gebracht, die aan de synode van Amersfoort-West 1967 en volgende synoden niet bekend waren, zodat deze zaak opnieuw in behandeling zou moeten worden genomen.

Dientengevolge kan aan uw verzoek niet worden voldaan.

De praeses dankt commissie **III** en met name de rapporteur.

Artikel 330

De vergadering gaat in comité-generaal.

Artikel 331

Na de etenspauze vindt heropening plaats. Gezongen wordt Gezang 8 : 5 en 6.

Artikel 332

De vergadering gaat opnieuw in comité-generaal.

Artikel 333

In comité-zitting worden de artt 16-20), 22-24 van de Handelingen vastgesteld. In publieke zitting de artt. 233, 235, 250-291 van de Ata vastgesteld.

Artikel 334

Deze twaalfde vergaderweek van de synode wordt besloten door de assessor. Hij verzoekt te zingen Psalm 31 : 9 en 11. Daarna gaat hij voor in dankgebed.

DINSDAG 19 SEPTEMBER

Artikel 335

De praeses heropent de vergadering, hij laat zingen Gezang 17, leest Openb. 5 :8-14 169 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode. Als deputaten voor de bundel 'Enige Gezangen' zijn aanwezig prof. dr. J. van Bruggen, prof. H. J. Schilder, br. K. Nolles, br. W. Roos en br. D. Jansz. Zwart.

Drs. P. Deddens wordt door de praeses gefeliciteerd met het beroep, dat de kerk te Hoogezaand-Sappemeer op hem uitbracht, ds. P. van Gulp en br. H. Visser worden gelukgewenst met hun verjaardag. De praeses memoreert het feit dat br. D. Jansz. Zwart onlangs een koninklijke onderscheiding ontving.

Artikel 336

Aanwijzing samenroepende kerk

De praeses deelt mee dat de synode in besloten zitting het besluit genomen heeft, de kerk te Arnhem aan te wijzen als samenroepende kerk voor de eerstkomende generale synode, met de kerk te Zwolle als secunda.

Artikel 337

Bespreking 'Enige Gezangen'

Vervolgens stelt de praeses aan de orde het rapport van deputaten inzake de herziening van de bundel 'Enige Gezangen', het aanvullend rapport van deputaten en het betreffende rapport van commissie IV. Rapporteurs zijn ds. A. P. van Dijk en br. J. J. Schreuder.

In de bespreking worden o.a. kritische opmerkingen gemaakt over de werkwijze van deputaten met betrekking tot de muzieknotatie. Sommige leden brengen hun waardering tot uiting voor de berijming van de Wet des Heren van L. L. Bouwers en een tweede versie van de berijming van de Lofzang van Zacharias van Anka Brands, welke inmiddels ter kennis van de synode is gebracht. Ook wordt erop ge-wezen dat deputaten in sommige gezangen de archaische taal niet gewijzigd hebben. Deputaat D. Jansz. Zwart attendeert erop dat de gemeente graag goede melodieën zingt. Oude historische melodieën zijn vaak erg mooi, maar moeilijk zingbaar voor de gemeente. Br. Zwart demonstreert dit op levendige wijze door enkele melodieën voor te zingen. Deputaten kozen niet altijd voor de oorspronkelijke melodie uit het oogpunt van de zingbaarheid voor de gemeente.

De bespreking wordt afgebroken vanwege de etenspauze.

Artikel 338

Te omstreeks 14 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Gezang 23 : 1-3. Naast de in artikel 335 genoemde deputaten is thans ook br. L. L. Bouwers als deputaat aanwezig.

Artikel 339

Bespreking 'Enige Gezangen'

De behandeling van de materie in artikel 337 vermeld, wordt voortgezet. Ds. Tj. Boersma gaat als secretaris van deputaten op enige in de eerste ronde gemaakte opmerkingen nader in. Deputaten staan ook zeer positief ten opzichte van de berijming van de Wet des Heren van L. L. Bouwers. Het zou een goede zaak zijn, wanneer deze berijming, evenals de tweede versie van de berijming van de Lofzang van Zacharias van Anka Brands, in handen van nieuw te benoemen deputaten zou worden gesteld. De synoden van Hattem 1972/73 en Kampen 1975 hebben wat het taalgebruik in de gezangen betreft. een duidelijke koers uitgezet: archaische taal is geen bezwaar, mits ze Schriftuurlijk en verantwoord is.

Ds. A. P. van Dijk wijst er als rapporteur op dat er ten aanzien van de bundel 'Enige Gezangen' gesproken kan worden van een interim-situatie. Daarom is de commissie niet ingegaan op opmerkingen uit de kerken over de gezangen 12 e.v. Dit is thans niet aan de orde: de toetsingstermijn werd door deze synode verlengd tot 1 januari 1983. Nieuw te benoemen deputaten zullen genoemde opmerkingen moeten bezien. Wat de muzieknotatie betreft: deputaten kozen voor de werkwijze, genoemd onder de punten 3., 4. en 5. van hun aanvullend rapport.

De commissie is van oordeel dat de richtlijnen, die deputaten in hun aanvullend rapport formuleren, niet naast elkaar kunnen functioneren. De commissie meent dat de richtlijn, genoemd in het aanvullend rapport van deputaten onder 3. de goede richtlijn is: 'Deputaten kiezen de oorspronkelijke melodie of één der oudste varianten daarvan, voorzien van een - voor ieder begrijpelijke - moderne notatie'. De commissie heeft de berijming van Het gebed des Heren van L. L. Bouwers slechts voorlopig beoordeeld, omdat zij deze berijming pas in een laat stadium van haar arbeid heeft ontvangen. Over deze berijming kunnen nieuw te

benoemen deputaten oordelen.

In de tweede ronde die hierna volgt, wordt de wenselijkheid onderstreept dat nieuw te benoemen deputaten de opdracht ontvangen, reeds geconstateerde fouten in de muzieknotatie te corrigeren. Ook wordt de vraag gesteld of het juist is, nieuw te benoemen deputaten weer de opdracht te geven om te zoeken naar berijmingen van Schriftgedeelten, nu reeds twee deputaatschappen geen geschikte berijmingen van Schriftgedeelten hebben kunnen aanbieden.

Artikel 340

De behandeling wordt opgeschort met het oog op de etenspauze en nader beraad van commissie IV.

Artikel 341

Bespreking 'Enige Gezangen'

Te 20.30 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Gezang 18 : 1. Als deputaten voor de bundel 'Enige Gezangen' zijn thans aanwezig br. L. L. Bouwers en br. K. Nolles. De behandeling van de materie in artikel 337 vermeld, wordt voortgezet. Nadat ds. A. P. van Dijk als rapporteur de wijzigingen meegedeeld heeft, die de commissie in de concept-besluittekst heeft aangebracht, beantwoordt hij de sprekers uit de tweede ronde.

De voorzitter van commissie IV, ds. G. Zomer, attendeert erop dat deputaten in hun aanvullend rapport uitdrukkelijk de synode verzoeken om nadere instructie inzake de muzieknotatie. Deputaten hebben er recht op dat de synode dit verzoek inwilligt.

Na een korte derde ronde volgt opnieuw beraad van de commissie. De rapporteur, ds. A. P. van Dijk, deelt vervolgens nog enige wijzigingen mee, die de commissie, gehoord de opmerkingen in de derde ronde, heeft aangebracht in de concept-besluittekst.

Hij benadrukt dat er in de kerken begeerte is naar berijmingen van Schriftgedeelten. De verlenging van de toetsingstermijn van de bundel 'Enige Gezangen' laat de mogelijkheid open, dat zulke berijmingen alsnog worden gevonden. De commissie wil deze mogelijkheid niet afsnijden.

Hierna komt het gehele voorstel van commissie IV in stemming.

De vergadering aanvaardt het met algemene stemmen. Het besluit van de synode is opgenomen in artikel 342.

De praeses brengt bijzondere dank aan de commissie en haar rapporteurs. Ook dankt hij de deputaten voor hun omvangrijke arbeid.

Artikel 342

Besluit inzake 'Enige Gezangen'

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

1. het rapport van deputaten inzake de herziening van de bundel 'Enige Gezangen';
2. het aanvullende rapport met bijlagen van de deputaten genoemd onder 1., gedateerd 8-04-1978;
3. een aantal ingekomen stukken, Bijlage 2, III.b.2 t/m 9. II t/m 15 en 17 t/m 22, afkomstig van kerken en kerkleden;

A. Werkzaamheden voor de samenstelling en uitgave van de proefbundel

I. Zij constateert

- a. dat de generale synode van Kampen 1975 aan de door haar benoemde deputaten inzake de herziening van de bundel 'Enige Gezangen' de volgend-de opdracht gaf;
Acta art. 44 E. III. a. 1-3;
'a. in nauwe samenwerking met de deputaten voor de proefbundel Psalmen en in overleg met de deputaten voor de voorbereiding van de volgende generale synode en de uitgave van het kerkeboek zo spoedig mogelijk
 1. de voorgestelde wijzigingen voor de gezangen 20, 21, 23, 29 en 39, de onberijmd gezongen Credo's en de kwestie van de buigings-n te bezien;
 2. met de Stichting 'Geestelijke liederen uit de schat van de kerk der eeuwen' contact op te nemen inzake de door de synode wenselijk geachte wijzigingen van het in de proefbundel als nummer 28 opgenomen gezang 'Getrouw is God';
 3. de uitgave van de proefbundel te verzorgen';
- b. dat deputaten hij de uitvoering van opdracht a. 3 gebonden waren aan de uitspraken in de Acta

II Zij constateert verder

- a. 1. dat de voorgestelde wijzigingen in de gezangen 20, 21, 23, 29 en 39 niet zijn overgenomen;
2. dat deputaten de twee onberijmd gezongen Credo's onder de nummers 6a en 6b in de proefbundel hebben opgenomen;
3. dat deputaten in oude liederen de buigings-n overal hebben gehandhaafd, omdat zij op sommige plaatsen onmishaar is;
- b. 1. a. dat behalve de gezangen 1-9, 11, 15, 16 (minus couplet 5), 17, 18, 19 (minus couplet 2), 20, 22, 23, 25 (minus couplet 5) en 27-29, ook gezang 10 ongewijzigd in de proefbundel werd opgenomen;
- b. dat vanuit de kerken aan de deputaten verwijten zijn gemaakt dat zij gezang 10 in de ongewijzigde vorm in de proefbundel hebben opgenomen;
2. dat behalve de gezangen 12, 14, 16 : 5, 19 : 2. 21 en 25, ook gezang 13 in de proefbundel geen plaats kreeg;
3. a. dat de voorgestelde nummers 13, 15, 16, 22, 24, 25, 27 en 28 in de proefbundel werden opgenomen;
- b. dat de alternatieven voor de nummers 30 (gewijzigd). 32 en 38 eveneens in de bundel werden opgenomen;
- c. dat het Lutherlied ongewijzigd een plaats in de proefbundel ontving;
- d. dat deputaten aandacht hebben besteed aan de muzieknotatie en van hun gedragslijn verantwoording hebben afgelegd in het Gereformeerd Kerkboek;
- e. dat deputaten er niet toe zijn overgegaan cursiveringen in de tekst aan te brengen om de notenwaarde aan te geven;
- f. dat deputaten een bijdrage hebben geleverd aan het 'Voorwoord' van het Kerkboek dat naar de wens van de desbetreffende deputaten een algemeen karakter zou dragen.

III. Zij overweegt

- a. 1. dat t.a.v. wijzigingen van archaïsmen in bestaande gezangen de regel geldt 'liederen die in de gemeentezang zijn ingeburgerd mogen niet gewijzigd worden, tenzij
 - a. ze op onderdelen in strijd komen met de belijdenis van de kerk, en
 - b. de wijziging een duidelijke verbetering in woord en toon tot gevolg heeft'; (Acta Kampen 1975, art. 424, D.2.1);
2. dat het gewenst is de bestaande bundel niet te ontwrichten; (Acta Hattem 1972, art. 171, B.II.3.b);
3. a. dat de kwestie van de buigings-n meer aspecten heeft dan deputaten noemen;
- b. dat de synode een beslissing inzake de buigings-n aan deputaten heeft overgelaten;
- b. 1. a. dat de generale synode van Kampen besloot een gewijzigde versie van gezang 10 in de proefbundel op te nemen, Acta, art. 444 A.IV.1.;
- b. dat de besluitvorming t.a.v. het opnemen van de alternatieve versie van gezang 10 aanleiding kon geven tot misverstand;
2. dat het in de lijn van de besluitvorming van de generale synode van Kampen lag dat gezang 13 niet in de proefbundel werd opgenomen;
3. dat t.a.v. de door de generale synode van Kampen gewenste wijzigingen in het Lutherlied aan deputaten geen opdracht werd verstrekt maar dat de beslissing werd overgelaten aan de auteur;
4. dat de deputaten aan deze synode verzoeken 'inzake de muzieknotatie richtlijnen te formuleren die als uitgangspunt hebben de tot dusver gevolgde werkwijze';
5. dat de cursivering in de tekst om de notenwaarde aan te geven bij verschillende gezangen op grote problemen stuit en dat in dit opzicht uniformiteit in de gezangenbundel gewenst is;
6. dat de generale synode van Kampen, door een apart deputaatschap voor de uitgave van liet kerkboek te benoemen, geacht moet worden de verantwoordelijkheid voor de eindredactie van het Gereformeerd Kerkboek in de handen van dit deputaatschap te hebben gelegd.

IV. Zij is van oordeel

- a. 1. dat deputaten terecht de voorgestelde wijzigingen in de gezangen 20, 21, 23, 29 en 39 niet hebben aangebracht;
2. dat deputaten terecht de onberijmd gezongen ('redo's onder de nummers 6a en 6b in de bundel hebben opgenomen;

3. dat deputaten, vanuit hun standpunt beschouwd, de buigings-n terecht overal hebben gehandhaafd;
- b. 1. a. dat de deputaten ten onrechte meenden dat gezang 10 in de oude versie in de proefbundel moest worden opgenomen;
- b. dat deputaten om deze vergissing geen verwijten mogen worden gemaakt;
2. dat deputaten terecht gezang 13 uit de proefbundel hebben weggelaten;
3. dat deputaten, toen het niet mogelijk bleek dat veranderingen in het Lutherlied werden aangebracht,
4. het terecht ongewijzigd in de proef-bundel hebben opgenomen;
5. dat de muzieknotatie in de proefbundel 'Enige Gezangen' nadere aandacht van deze synode dient te ontvangen;
6. dat deputaten terecht niet zijn overgegaan tot het aanbrengen van cursiveringen van lettergrepen in de tekst van de gezangen;
7. dat deputaten ten aanzien van het Voorwoord in het Gereformeerd Kerkboek correct hebben gehandeld.

V. Zij besluit

- a. de verwijten tegen deputaten inzake de oude versie van gezang 10 in de proefbundel af te wijzen;
- b. de door de synode van Kampen aanvaarde versie van gezang 10 alsnog in de Acta van deze synode op te nemen en aan de kerken ter toetsing voor te leggen;
- c. nadere besluiten te nemen inzake de buigings-n in de bundel 'Enige Gezangen';
- d. richtlijnen vast te stellen inzake de muzieknotatie.

B. Inzake de inhoudelijke vernieuwing en uitbreiding van de bundel 'Enige Gezangen'

I. De synode constateert

- a. dat de generale synode van Kampen 1975 aan de deputaten als opdracht gaf (Acta, art. 444 E.III. c.1 en 4):
 - `met inachtneming van de door deze generale synode nader gepreciseerde richtlijnen van de generale synode van Hattem:
 - * voor de gezangen 1-9 en 11 naar nieuwe berijmingen om te zien met gebruikmaking van hetgeen ter synode diende of door vorige deputaten werd voorgesteld en daartoe eventueel opdrachten te verstrekken;
 - * alsnog eventueel beschikbare berijmingen van Schriftgedeelten te verzamelen, te beoordelen en zo mogelijk daarover voorstellen te doen';
- b. dat de generale synode van Kampen, blijkens art. 436 van de Acta, reeds eerder had besloten: `De synode besluit de gezangen 1-9, zoals door de deputaten is voorgesteld, voorlopig ongewijzigd in de proefbundel te handhaven en aan nieuw te benoemen deputaten opdracht te geven zo spoedig mogelijk alternatieven aan de kerken aan te bieden en hierover rapport uit te brengen aan de eerstvolgende synode; bij deze arbeid zullen deze deputaten gebruik kunnen maken van het rapport van commissie IV over deze materie'.

II. Zij constateert verder

- a. 1. dat de deputaten voorstellen de gezangen 4, 6, 7, 8, 9 en 11 ongewijzigd te handhaven, in gezang 5 enkele zeer kleine wijzigingen van taalkundige aard aan te brengen, van de Wet des Heren (gezag I) een berijming van L. L. Bouwers te aanvaarden, van de Lofzang van Maria (gezag 2) een berijming van W. Barnard te aanvaarden en tenslotte aan de synode wat betreft de Lofzang van Zacharias (gezag 3) de keus over te laten tussen de bestaande berijming en een berijming van Anka Brands;
2. dat intussen een tweede versie van de berijming van de Lofzang van Zacharias van Anka Brands, alsmede een berijming van het Gebed des Heren (gezag 5) van L. L. Bouwers ter kennis van de synode zijn gebracht;
- b. dat deputaten rapporteren dat ze wel veel berijmingen van Schriftgedeelten hebben onderzocht maar dat ze in geen enkel geval tot een aanbeveling konden komen;
- c. dat uit de kerken veel reacties zijn ontvangen waarin teleurstelling wordt uitgesproken, zowel over het kleine aantal vernieuwingen dat de deputaten voorstellen inzake de gezangen 1-9 en 11 als over hun afzien van het doen van voorstellen inzake berijmingen van Schriftgedeelten.

III. Zij overweegt

- a.
 1. dat in de berijming van L. L. Bouwers van de Wet des Heren veel te waarderen valt maar dat aan haar in de huidige vorm toch wel bezwaren kleven;
 2. dat de berijming van W. Barnard van de Lofzang van Maria een duidelijke verbetering is vergeleken met de oude berijming;
 3. dat de tweede versie van de berijming van Anka Brands van de Lof-zang van Zacharias, nadat daarin zo mogelijk veranderingen zijn aan-gebracht, een duidelijke verbetering is vergeleken met de oude berijming;
 4. dat de oude berijming van de Lofzang van Simeon, nadat daarin de door de synode aanvaarde verandering is aangebracht, zeer goed in de eredienst kan functioneren;
 5. dat aan de bestaande berijming van het Gebed des Heren ook met de verbeteringen die door de deputaten zijn voorgesteld, nog bezwaren kleven en dat de berijming van L. L. Bouwers na wijzigingen aanvaardbaar geacht kan worden;
 6. dat tegen de bestaande berijming van de Twaalf artikelen des geloofs bezwaren bestaan;
 7. dat aan de Bedezang voor de predikatie bezwaren kleven, al heeft hij een waardevolle melodie;
 8. dat tegen de Morgenzang in zijn huidige vorm terecht bezwaren zijn ingebracht;
 9. dat de Avondzang, na de door de synode aanvaarde verwijdering daaruit van couplet 3, een zeer te waarderen lied is;
 10. dat na de afsluiting van het rapport van de deputaten nog de aandacht is gevestigd op twee verschillende melodieën voor de Engelenzang;
- b. dat reeds twee deputaatschappen geen geschikte berijmingen van Schrift-gedeelten hebben kunnen aanbieden, maar dat in de kerken wel de begeerte leeft berijmingen van Schriftgedeelten te mogen ontvangen en dat de verlenging van de toetsingstermijn de mogelijkheid openlaat dat zulke berijmingen alsnog gevonden worden;
- c.
 1. dat én door de verwijzing naar de door haar gepreciseerde regels van Hattem bij de instructie van de deputaten wat betreft de gezangen 1-9 en 11 én door de discrepantie tussen die instructie en het besluit in Art. 436 van haar Acta, de synode van Kampen onduidelijkheid geschapen heeft t.a.v. wat van de deputaten verlangd werd inzake de gezangen 1-9 en 11;
 2. dat de deputaten bij het zoeken van berijmingen van Schriftgedeelten die voor het gebruik in de eredienst geschikt zijn, gebonden waren aan de regels van Hattem, zoals die door de synode van Kampen waren gepreciseerd.

IV. Zij is van oordeel

- a.
 1. dat voor de gezangen 2 en 3 goede alternatieven beschikbaar zijn;
 2. dat voor de gezangen 4 en 9, nu daarin enige veranderingen zijn aan-gebracht, door te benoemen deputaten niet meer naar alternatieven ge-zocht behoeft te worden;
 3. dat voortgaande deputatenarbeid vereist is wat betreft de gezangen 1, 5, 6, 7, 8 en 11;
- b. dat verdere deputatenarbeid wat betreft het zoeken naar berijmingen van Schriftgedeelten die geschikt zijn voor gebruik in de eredienst niet noodzakelijk is;
- c. dat deputaten er geen verwijt van kan worden gemaakt noch dat zij zo weinig vernieuwingen hebben voorgesteld inzake de gezangen 1-9 en 11, noch dat zij geen voorstellen hebben gedaan inzake berijmingen van Schriftgedeelten.

V. Zij besluit

- a.
 1. de berijming van W. Barnard van de Lofzang van Maria te aanvaarden als vervanging van de bestaande berijming;
 2. de tweede versie van de berijming van Anka Brands van de Lofzang van Zacharias in principe te aanvaarden als vervanging van de bestaande berijming, nadat daarin zo mogelijk verbeteringen zijn aangebracht;
 3. de bestaande berijming van de Lofzang van Simeon in gewijzigde vorm alsmede de Avondzang in gewijzigde vorm te handhaven als respectievelijk gezang 4 en gezang 9;
 4. de te benoemen deputaten ten aanzien van de gezangen 1, 5, 6, 7, 8 en 11 opnieuw te instrueren;
- b. de klachten over het geringe resultaat van de deputaten bij hun zoeken naar verdere inhoudelijke vernieuwing van de bundel 'Enige Gezangen' af te wijzen.

C. Inzake de nadere taalkundige en musicologische toetsing

I. De synode constateert

- a. dat de generale synode van Kampen 1975 besloot de deputaten op te dragen (Acta, art. 444 E.3.c.3.): 'met inachtneming van de door deze generale synode nader gepreciseerde richtlijnen van de generale synode van Hattem: de aanvaarde gezangen nader taalkundig en musicologisch te toetsen';
- b. dat de deputaten meedelen veel van hun toetsingsarbeid verricht te hebben in het raam van hun aandeel in de samenstelling en de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek.

II. Zij constateert verder

- a. dat de deputaten van oordeel zijn dat de buigings-n in oude liederen niet verwijderd moet worden;
- b. 1. dat de deputaten de synode verzoeken 'inzake de muzieknotatie richtlijnen te formuleren die als uitgangspunt hebben de tot dusver gevolgde werkwijze' en dan, na vijf mogelijkheden met betrekking tot de muzieknotatie genoemd te hebben, schrijven: 'Het zal Uw vergadering duidelijk zijn, dat deputaten de werkwijze hebben gevolgd, zoals die hier-boven genoemd is onder de punten 3., 4. en 5.';
2. dat er op de muzieknotatie in de proefbundel 'Enige Gezangen' ernstige kritiek is geïfend.

III. Zij overweegt

- a. * dat het gebruik van de buigings-n tot een zaak van spelling is geworden;
- * dat in verschillende gezangen die van oudere datum zijn, in bepaalde gevallen de buigings-n een onmisbare functie heeft;
- * dat het onjuist is verouderde taalvormen zonder noodzaak te handhaven bij de vernieuwing van het kerkboek;
- b. 1. dat eenheid in uitgangspunt en werkwijze bij muzieknotatie in het kerkboek moet worden nagestreefd, zowel wat betreft de psalmen ener- en de gezangen anderzijds als wat betreft de gezangen onderling;
- * dat het gewenst is dat duidelijk meegedeeld wordt wat het uitgangspunt en de werkwijze bij de muzieknotatie zijn geweest en welke bijzonderheden aan een bepaalde melodie eigen zijn;
2. dat de modernisering van de tekst van het Apostolicum mogelijk gevolgd heeft voor de op muziek gezette vorm daarvan in gezang 6a. en 6b.

IV. Zij is van oordeel

- a. dat de deputaten ten onrechte van oordeel zijn dat de buigings-n in oude liederen niet verwijderd moet worden;
- b. 1. dat de synode, gehoord het verzoek van de deputaten inzake de muzieknotatie richtlijnen dient te formuleren;
2. dat een nadere instructie van de deputaten inzake gezang 6a. en 6b. gewenst is.

V. Zij besluit

- a. inzake het gebruik van de buigings-n in de gezangen de volgende regel vast te stellen: alleen in gevallen waarin de buigings-n onmisbaar is, moet zij gehandhaafd blijven;
- b. 1. voor de muzieknotatie deze werkwijze vast te stellen: De deputaten geven de voorkeur aan de oorspronkelijke melodie of een der oudste varianten daarvan, voorzien deze van een - voor ieder begrijpelijke - moderne notatie;
- de deputaten zullen in de definitieve uitgave van het kerkboek mededeling doen van hun uitgangspunt en werkwijze bij de muzieknotatie en van de bijzonderheden van een bepaalde melodie, voor zover gewenst met het oog op de zingbaarheid van die melodie voor de gemeente;
2. de nieuw te benoemen deputaten dienen zich zo nodig te beraden op de consequenties die de vaststelling van de gemoderniseerde tekst van het Apostolicum heeft voor de gezangen 6a. en 6b.

D. Inzake reacties uit de kerken en rapportage

I. De generale synode constateert

- a. dat de synode van Kampen aan de deputaten opdroeg: 'de kerken te verzoeken eventuele reacties binnen een jaar hun bekend te maken'; (Acta, art. 444 E.III.b.); en voorts de opdracht gaf (Acta, art. 444 E.III.c.2): 'met inachtneming van de door deze

generale synode nader ge-preciseerde richtlijnen van de generale synode van Hattem de van de kerken ingekomen reacties zo nodig te verwerken';

- b. dat de synode van Kampen de deputaten opdroeg (Acta, art. 444 E.III.d. en e.): `van hun werkzaamheden aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen; hun rapport tenminste drie maanden vóór het begin van die synode aan de kerken toe te zenden'.

II. De synode *constateert verder*

- a. 1. dat in het Voorwoord van de proefbundel mede namens deputaten `Enige Gezangen' tot toetsing wordt opgewekt en dat achterin de proef-bundel het adres van deputaten wordt vermeld voor eventuele wijzigingsvoorstellen;
2. dat de deputaten voor afsluiting van hun rapport slechts één reactie hebben ontvangen, die zij ook hebben overwogen;
3. dat de deputaten d.d. 8 april 1978 aanvullenderwijs rapporteren: 'De late verschijning van de proefbundel had tot gevolg dat na de afsluiting van het rapport alsnog ettelijke reacties bij de deputaten zijn ingekomen';
4. dat de deputaten onderscheid maken tussen reacties die betrekking hebben op de gezangen 1-9 en 11, en reacties die op de rest van de bundel `Enige Gezangen' in het kerkboek betrekking hebben;
5. dat de deputaten zich bereid verklaren de synode te dienen met een rapport naar aanleiding van de bij hen ingekomen brieven;
6. dat de deputaten de synode adviseren alle - hetzij bij henzelf hetzij bij de synode - na afsluiting van het rapport binnengekomen reacties ter fine van advies in handen te stellen van nieuw te benoemen deputaten;
7. dat deze synode reeds besloot (Acta, art. 21 ad 4):
`de toetsingstermijn voor de proefbundel "Enige Gezangen" te verlengen en wel tot 1 januari 1983, en de bij de huidige synode ingebrachte kritiek en opmerkingen terzake van de genoemde proefbundel in handen te stellen van nieuw te benoemen deputaten "Enige Gezangen".';
8. dat de deputaten aan commissie IV de bij hen ingekomen stukken over de gezangen 1-9 en 11 ter beschikking hebben gesteld;
- b. 1. dat de deputaten het verslag van hun werkzaamheden aan deze synode hebben doen toekomen en het ook tijdig aan de kerken hebben gezonden;
2. dat verschillende kerken kritiek hebben geuit op de beknoptheid van het rapport met name waar de deputaten negatief oordeelden over alternatieven voor de gezangen 1-9 en 11 en over mogelijke berijmingen van Schriftgedeelten.

III. Zij *overweegt*

- a. 1. dat deze synode slechts het rapport van de deputaten en de daarop betrekking hebbende ingekomen brieven kan behandelen;
2. dat alle reacties uit de kerken op de proefbundel `Enige Gezangen' overwogen moeten worden;
- b. 1. dat een deputatenrapport een bondig overzicht moet geven van de door de deputaten verrichte werkzaamheden en inzicht in de gronden van de door hen geformuleerde voorstellen;
2. dat de kerken de meeste van de door de deputaten getoetste berijmingen van Schriftgedeelten en alternatieven voor de gezangen 1-9 en 11 tot hun beschikking hadden of konden krijgen en dat ze uit de Acta de door de synode van Kampen gepreciseerde regels van Hattem ken-den.

IV. Zij *is van oordeel*

- a. dat de deputaten juist hebben gehandeld, respectievelijk geadviseerd, ten aanzien van de reacties uit de kerken;
- b. 1. dat de kerken in de gelegenheid zijn geweest het oordeel van deputaten in bijna alle gevallen waarin deze alternatieven voor Gezag 1-9 en 11 en berijmingen van Schriftgedeelten afwezen, te toetsen;
2. dat de deputaten op correcte wijze hun opdracht inzake de rapportage hebben vervuld.

V. Zij *besluit*

- a. de deputaten te verzoeken de door hen ontvangen reacties uit de kerken aan de nieuw te benoemen deputaten ter hand te stellen;
- b. de klachten over de beknoptheid van het rapport van de deputaten af te wijzen.

E. De synode besluit voorts

1. de door de generale synode van Kampen benoemde deputaten te décharge-ren van hun opdracht onder hartelijke dank voor het vele werk dat ze hebben verricht;
2. de door deze generale synode aanvaarde c.q. in gewijzigde vorm gehandhaafde gezangen (B.V.a.1. en 3.), alsmede het reeds door de synode van Kampen aanvaarde gezang 10, zonder ze vrij te geven voor kerkelijk gebruik, aan de kerken ter toetsing voor te leggen en ze daartoe in de Acta op te nemen;
3. opnieuw deputaten te benoemen, onder wie enige neerlandici en musici/ musicologen/hymnologen met de opdracht om:
 - a. de stukken betreffende de proefbundel 'Enige Gezangen', die hun worden ter hand gesteld door deze synode en door het deputaatschap van de synode van Kampen en die hen rechtstreeks bereiken, in ontvangst te nemen;
 - b. in het in principe aanvaarde gezang 3 (B.V.a.2.) zo mogelijk verbeteringen aan te brengen;
 - c. voor de gezangen 1, 5, 6, 7 en 8 om te zien naar een geschikt alternatief en mocht dat niet te vinden zijn een bestaande berijming, c.q. het bestaande gezang, zodanig te reviseren dat er een aanvaardbaar alternatief ontstaat; dit alles met dien verstande:
 1. dat voor de uitvoering van dit deel van de instructie opdrachten mogen worden verleend;
 2. dat geen andere melodieën worden ingevoerd;
 3. dat t.a.v. gezang 5 in eerste instantie contact wordt opgenomen met L. L. Bouwers;
 - d. eventueel voor gezang 6a en 6b na te gaan welke problemen er ontstaan door de aanvaarding van de gemoderniseerde tekst van het Apostolicum en hoe die problemen kunnen worden opgelost;
 - e. voor de 'Engelenzang' om te zien naar een met name muzikaal meer aanvaardbaar alternatief;
 - f. de regel t.a.v. de buigings-n geformuleerd onder C.V.a.1. op de gezangen toe te passen;
 - g. de werkwijze t.a.v. de muzieknotatie, geformuleerd onder C.V.b.1. op de gezangen toe te passen, een oplossing te zoeken voor 'de problemen die daardoor wellicht ontstaan en reeds geconstateerde fouten in de muzieknotatie te corrigeren;
 - h. met inachtneming van de door de synode van Kampen gepreciseerde regels van Hattem:
 1. diligent te zijn ten aanzien van geschikte berijmingen van Schrift-gedeelten;
 2. de ontvangen reacties zo nodig te verwerken;
 - i. van hun werkzaamheden aan de eerstvolgende generale synode verslag te doen;
 - j. hun rapport tenminste zes maanden voor het begin van die synode aan de kerken toe te zenden;
4. de kerken op te wekken, indien nodig, reacties op de reeds aanvaarde gezangen in de proefbundel zo spoedig mogelijk aan de deputaten te doen toekomen.

F. Zij besluit tenslotte

hiervan mededeling te doen aan

1. de deputaten benoemd door de generale synode van Kampen 1975;
2. de nieuw te benoemen deputaten en
3. allen die zich inzake 'Enige Gezangen' tot de generale synode hebben gewend.

De door de synode aanvaarde gezangen luiden:

2. DE LOFZANG VAN MARIA

1. Mijn ziel verheft Gods eer;
mijn geest mag blij den Heer
mijn Zaligmaker noemen,
die, in haar lage staat,
zijn dienstmaagd niet versmaadt,
maar van zijn gunst doet roemen.
2. Om wat God heeft gedaan
zal elk geslacht voortaan
alom mij zalig spreken:
o groot geheimenis
dat mij geschonken is.
Zijn almacht is gebleken.

3. Hoe heilig is zijn naam!
Laat volk bij volk tesaam
barmhartigheid verwachten,
nu Hij de zaligheid
voor wie Hem vreest,
bereidt door al de nageslachten.
4. Des Heren kracht is groot;
zijn arm verstroot,
verstoot die hoog zijn in hun ogen.
Hun tronen zijn niet meer,
maar gunstrijk wil de Heer
eenvoudigen verhogen.
5. De Heer vervult met goed
uit 's hemels overvloed
der hongerigen monden.
Hij ziet geen rijken aan,
maar heeft met al hun waan
hen ledig weggezonden.
6. Hij trok zich Israël aan,
Hij laat niet hulpeloos staan
die Abrams troost verwachten.
Groot en in eeuwigheid
is Gods barmhartigheid
voor duizenden geslachten!

4. DE LOFZANG VAN SIMEON

1. Zo laat Gij, Heer, uw knecht,
naar 't woord hem toegezegd,
thans henegaan in vrede;
nu hij uw zaligheid,
die Gij hebt toebereid,
gezien heeft, op zijn bede.
2. Een licht, zo groot, zo schoon,
gedaald van 's hemels troon,
straalt volk bij volk in d'ogen;
terwijl 't het blind gezicht
van 't heidendom verlicht,
en Israël zal verhogen.

9. AVONDZANG

1. O grote Christus, eeuwig licht,
niets is bedekt voor uw gezicht;
die ons bestraalt waar wij ook gaan,
al schijnt geen zon,
al licht geen maan.
2. Toon ons uw goedheid en uw macht
door uw bescherming dezen nacht.
Behoed ons tegen ramp en leed
en blijf tot onze hulp gereed.

3. Houd ons gemoed voor u bereid
opdat het blij uw komst verbeid'.
daar 't in een stil vertrouwen leeft,
dat Gij ons onze schuld vergeeft.
4. Bescherm ons in den bangen tijd
van zielsverzoeking en van strijd;
laat nooit den bozen vijand toe,
dat hij enig hinder doe.
5. Behoed het ganse Christendom,
geef dat in kruis uw vreugd weerom.
Vertroost het neergebogen hart
en heel in gunst der zieken smart.
6. O Vader, dat uw liefd' ons blijk':
o Zoon, maak ons uw beeld gelijk;
o Geest, zend uwen troost ons neer:
drieënig God. U zij al d'eer.

10. HOE ZAL IK U ONTVANGEN

1. Hoe zal ik U ontvangen
hoe wilt Gij zijn ontmoet,
der wereld hoogst verlangen,
des harten heiligst goed?
Wil zelf uw fakkel dragen
in onze duisternis,
opdat wat U behage
ons klaar en zeker is.
2. 'k Lag machteloos gebonden -
Gij komt en maakt mij vrij!
Ik was bevlekt met zonden
Gij komt en reinigt mij!
Het leven was mij sterven
tot Gij mij op deedt staan.
Gij doet mij schatten erven.
die nimmermeer vergaan.
3. Zo diep waart Gij bewogen:
Gij daaldet van uw troon:
uit godd'lijk mededogen zocht
Gij der mensen woon;
Gij die de last der volken,
hun plagen duizendvoud
wat niemand kan vertolken
in liefd' omsloten houdt.
4. Gij zwaar beproefde schare
ten dode toe benard,
daar gaat een blijde mare.
o schrijf die in uw hart:
al drukt het kruis uw schouder,
al dooft het laatste licht,
uw Trooster en Behouder
staat voor uw aangezicht.

5. Wat vreest gij voor het woeden
van 's vijands list en kracht?
Gij zijt in Christus' hoede
en Hij heeft alle macht.
Hij komt, Hij komt, een Koning,
voor wie de boze beeft,
wiens ijde machtsvertoning
Hij overwonnen heeft.
6. Nog eens zal Hij verschijnen
als Richter van 't heelal,
die 't hoofd van al de zijnen
voor eeuwig kronen zal.
Nog is die dag verborgen,
wacht hem gelovig af,
terwijl de grote morgen
reeds schemert boven 't graf.

Artikel 343

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. H. J. de Vries. Hij verzoekt te zingen Gezang 9 : 1-7 en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 20 SEPTEMBER

Artikel 344

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Psalm 37 : 1, 2, 8, leest Deut. 15 : 1-11 en gaat voor in gebed.

Artikel 345

Benoemingen

De praeses deelt mee dat de synode in besloten zitting de volgende benoemingen deed:

- a. *deputaten ad artikel 19 K.O.* (op voordracht van de particuliere synoden) ds. Joh. Francke, Emmen (S), P. J. Doornbos, Bedum, F. J. Bijzet, Heerenveen, ds. D. Nieuwenhuis, Vollenhove, K. C. F. Stolper, Warnsveld, J. Janssens, Nijkerk, J. P. de Boer, Diemen, L. W. van Pelt, Ridderkerk, ds. H. M. Smit, Zaamslag, *primi*;
U. Berghuis, Westernieland, A. Rozema, Heerenveen, ds. H. Bouma, Assen, M. Lukas, Vroomshoop, -vacature -, W. J. Mackaay, Amersfoort, W. Schon, Bloemendaal, ds. H. W. Noordman, Barendrecht, S. de Putter, Goes, *secundi*;
- b. *deputaten-Psalmberijming*
ds. R. Houwen, Spakenburg (S), dr. K. Deddens, Groningen, ds. R. Kooistra, Veenendaal, E. B. van Loenen, Rotterdam, B. Nap, Aduard, D. Jansz. Zwart, Rotterdam, *primi*;
ds. G. Blijdorp, Alblasterdam, ds. A. Jagersma, Groningen, drs. B. Vuyk, Spakenburg, *secundi*.

Artikel 346

De synode zet haar arbeid korte tijd in commissoriaal verband voort.

Artikel 347

Na de koffiepauze komt de synode weer in plenaire zitting bijeen.

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie II inzake attesten gehandicapte broeders en zusters. Rapporteur is. br. J. Groen, die voor deze zaak samen met br. J. Sikkema aan commissie II is toegevoegd. In de bespreking wordt over het algemeen instemming betuigd met de strekking van het voorstel van de commissie; wel zijn er bezwaren tegen onderdelen van de concept-besluittekst. Nadat de commissie zich kort beraden heeft, delen de voorzitter en de rapporteur de wijzigingen mee die commissie II in de concept-

besluittekst heeft aangebracht. Hierna volgt nog een korte tweede ronde. De behandeling wordt opgeschort met het oog op de etenspauze.

Artikel 348

Besluit inzake attesten gehandicapten

Nadat de synode de middag besteed heeft aan arbeid in commissoriaal verband, komt ze te 19 uur weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 34 : 6 en 7. Commissie **II** heeft inmiddels de wijzigingen in haar voorstel schriftelijk aan de vergadering voorgelegd. Nadat nog kort over deze wijzigingen gesproken is, wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard. De broeders die lid waren van de generale synode van Kampen 1975, blijven buiten stemming.

De praeses dankt commissie **II** en haar rapporteur voor hun arbeid.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

de ingekomen stukken met betrekking tot het besluit van de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 91) over attesten van gehandicapten (Bijlage 2 sub II h 1 t/m 9, 11 t/m 19);

I. zij constateert

1. dat de generale synode van Kampen 1975 kennis nam van `een verzoek van de particuliere synode 1973 van Drenthe, een uniforme regeling tot stand te brengen voor het aanvaarden, respectievelijk verzenden van (doop-)attesten betreffende geestelijk en/of lichamenlijk gehandicapte leden der kerken, die nog wel een ouderlijk huis hebben, doch elders in een verpleeginrichting of in een gezinsvervangend tehuis worden geplaatst.';
2. dat de generale synode van Kampen overwoog:
 - `a. dat art. 82 K.O. en de synode van Amsterdam 1936 inzake het afgeven van attesten/attestaties een algemene regel stellen, die als zodanig dient gehandhaafd te worden;
 - b. dat mede door de moderne methode van opvang en verzorging in de hier-voor bedoelde inrichtingen en tehuizen de onder a. bedoelde regel voor het onderhavige geval niet voldoende moet worden geacht;
 - c. dat ten opzichte van de geestelijke en/of materiële verzorging van gehandicapte leden der kerken, die nog wel een ouderlijk huis hebben, doch elders in een verpleeginrichting of gezinsvervangend tehuis zijn geplaatst geen uniforme regeling kan worden gegeven.';
3. dat de generale synode van Kampen heeft uitgesproken:
 - I.** De kerken tot welker ressort bedoelde stichtingen/tehuizen behoren, dienen niet zonder meer te worden belast met de geestelijke en/of materiële verzorging van eerdergenoemde kerkleden in hun ressort.
 - II.** De geestelijke en/of materiële verzorging van deze kerkleden behoort zo-veel mogelijk te blijven voor verantwoordelijkheid van de thuisherk.
 - III.** Indien de geestelijke en/of materiële verzorging vanuit de thuisherk op bezwaren blijkt te stuiten, zal er goed overleg tussen haar en de ontvangende kerk worden gepleegd, opdat deze verzorging goede voortgang zal hebben.';

zij constateert verder

1. dat de meeste ingekomen stukken verzoeken de uitspraak van Kampen 1975 in die zin te reviseren dat art. 82 K.O. als regel blijft gelden, wanneer gehandicapte leden der kerken elders in een verpleeginrichting of in een gezinsvervangend tehuis worden geplaatst;
2. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Heerenveen voorstelt aan de uitspraken van Kampen toe te voegen:

IV. Dit overleg zal kunnen resulteren in het afgeven van, respectievelijk het verzenden van het attest. Dit zal in ieder geval gebeuren als het gehandicapte lid zelf of zijn familieleden in de thuisherk dit verzoeken op grond van het feit, dat door de ontvangende kerk betere geestelijke verzorging kan worden geboden.';
3. dat de raad van de Gereformeerde Kerk te Zeist op grond van praktijkervaring in `De Wijngaard' van oordeel is `dat het zonder meer toepassen van een K.O. artikel inzake de kerkelijke positie in vele gevallen een zeer moeilijk te verwerken aangelegenheid is voor betrokkenen';

zij constateert tenslotte

dat tegen het besluit van de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 91) de volgende bezwaren worden gebrachd:

1. dat dit besluit in strijd met art. 82 K.O. de betreffende kerkleden in een uitzonderingspositie plaatst tegenover andere verhuizende kerkleden;
2. dat hierdoor een zo goed mogelijke verzorging van deze kerkleden niet wordt bevorderd maar veeleer belemmerd, omdat:
 - a. de thuiskerk onvoldoende op de hoogte is van liet geestelijk klimaat en de gevaren in verpleeginrichtingen en/of gezinsvervangende tehuizen;
 - b. de betreffende kerkleden in het kerkelijk register van de kerk op wier grondgebied zij wonen, moeten zijn ingeschreven om op kerkelijke zorg te kunnen rekenen en de gemeenschap der heiligen te kunnen genieten;
 - c. de thuiskerk deze kerkleden uit liet oog kan verliezen, wanneer zij van inrichting naar inrichting gaan;
3. dat de generale synode van Kampen ten onrechte geen onderscheid gemaakt heeft tussen lichamelijk gehandicapten die altijd aanspreekbaar zijn, en verstandelijk gehandicapten die in sommige gevallen niet en in andere gevallen wel aanspreekbaar zijn;
4. dat de band met het ouderlijk huis niet de doorslag mag geven voor de beantwoording van de vraag, tot welke plaatselijke kerk deze kerkleden zullen behoren. omdat het ouderlijk huis kan wegvallen c.q. het ouderschap niet meer ten volle kan functioneren met betrekking tot deze kerkleden;

zij overweegt

1. dat art. 82 K.O. de regel stelt dat aan naar een andere gemeente vertrekkende leden een attestatie verstrekt wordt, onder meer opdat de betreffende kerkleden goede ambtelijke verzorging blijven ontvangen en hun plaats in de hen ontvangende gemeente verkrijgen;
2. dat eerst wanneer aangetoond kan worden, dat naar elders vertrekkende ge-handicapte kerkleden beter de ambtelijke verzorging kunnen blijven ontvangen vanuit de kerk in de plaats van herkomst, een uitzondering op deze regel gerechtvaardigd is;

zij is van oordeel

1. dat hetgeen de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 91) aanvoert onder `zij overweegt b.' allermint aantoont dat de regel van art. 82 K.O. en van de synode van Amsterdam 1936 niet voldoende is voor de door de synode van Kampen genoemde kerkleden:
2. dat het besluit van de generale synode van Kampen 1975 deze gehandicapte leden in een uitzonderingspositie plaatst die schadelijk kan zijn voor hun geestelijke verzorging, mede gelet op het - dikwijls gevaarlijke -- geestelijke klimaat in verpleeginrichtingen en/of gezinsvervangende tehuizen;
3. dat ook voor deze gehandicapte leden der kerken die nog wel een ouderlijk huis hebben, doch elders in een verpleeginrichting of in een gezinsvervangend tehuis worden geplaatst, de regel van art. 82 K.O. van kracht is, tenzij het in het kennelijk belang van deze kerkleden is dat de geestelijke verzorging blijft bij de kerk in de plaats van herkomst;
4. dat voor de materiële verzorging van de betreffende kerkleden de regel van art. 83 K.O. voldoende is

zij spreekt uit

dat de generale synode van Kampen 1975 ten onrechte heeft uitgesproken dat ook de geestelijke verzorging van de geestelijk en/of lichamelijk gehandicapte leden der kerken die nog wel een ouderlijk huis hebben, doch elders in een verpleeginrichting of in een gezinsvervangend tehuis worden geplaatst, zoveel mogelijk behoort te blij-ven voor verantwoordelijkheid van de kerk in de plaats van herkomst;

zij besluit

1. a. de uitspraak van de generale synode van Kampen 1975 inzake attesten voor gehandicapte kerkleden (Acta art. 91) vervallen te verklaren, daar de regel van art. 82 K.O. voldoende is ook voor verhuizende gehandicapte leden der kerken, tenzij er gegronde redenen zijn om hen lid te doen blijven van de kerk in de plaats van herkomst;
- b. dat hun materiële verzorging naar de regel van art. 83 K.O. dient te geschieden;
2. hiervan kennis te geven aan adressanten, genoemd onder Bijlage 2 sub II h 1 t/m 9, 11 t/m 19.

II. *zij constateert*

1. dat door een revisie van liet besluit van de generale synode van Kampen 1975 (Acta art. 91) in bovengenoemde zin de last van de geestelijke verzorging van gehandicapte leden der kerken komt te liggen op een betrekkelijk klein aantal kerken;
2. dat de kerken te Spakenburg-Zuid en te Lensden in verband daarmee erop wijzen dat in het kerkverband mogelijkheden en verplichtingen aanwezig zijn teneinde de zwaar belast wordende zusterkerken te steunen;
3. dat de kerk te Leusden de generale synode verzoekt de kerken op zulk een verplichting te wijzen daardoor een dergelijke ontwikkeling te bevorderen;

zij is van oordeel

dat een aparte uitspraak in de onderhavige zaak niet nodig is, daar kerken die door de uitspraak van deze generale synode niet een sterke toeneming van de ambtelijke arbeid te maken krijgen, bij gebleken noodzaak zelf de mogelijkheden kunnen aan-grijpen die het kerkverband biedt;

zij besluit

van dit oordeel kennis te geven aan de raad van de Gereformeerde Kerk te Leusden.

Artikel 349

Besluit inzake verzoek Groningen-West

Vervolgens is aan de orde het rapport van commissie **II** inzake liet schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen-West dd. 22-3-1978. Rapporteur is br. J. Sikkema. De raad voornoemd verzoekt de generale synode een uit-spraak te doen, waarin erop wordt gewezen dat de regel die in art. 82 K.O. is vast-gelegd en door de generale synode van Amsterdam 1936 is gesteld, gehandhaafd dient te worden juist met het oog op 'de ambtelijke bearbeiding van hen, die alleen wonen vanwege studie of werkzaamheid in de verpleging ed.' De raad merkt hierbij op: 'Tevens zijn wij er van doordrongen dat er situaties zijn, die duidelijk als uit-zonderingen kunnen worden aangemerkt. Toch komt het ons gewenst voor dat indien zulke uitzonderingen zich voordoen b.v. in het geval van verblijf in een bepaalde plaats gedurende enkele dagen van de week - de kerkeraad van de gemeente, waartoe het betreffende (doop)lid blijft behoren, zulks bericht aan de raad van de gemeente, waar dit (doop)lid gedurende een deel van de week verblijft'. Commissie II heeft een voorstel aan de vergadering voorgelegd, dat beoogt aan het verzoek van de raad voornoemd te voldoen.

De bespreking concentreert zich vooral op de kwestie van de ontvankelijkheid van het verzoek van de raad voornoemd.

Algemeen is men het erover eens dat het verzoek niet ontvankelijk is op grond van artikel 46 K.O.: 'opdat 't gene eens afgehandeld is, niet wederom voorgesteld worde, ten ware dat men het achtte veranderd te moeten zijn'. De kerk te Groningen-West vraagt geen revisie van de uitspraak van de generale synode van Amsterdam 1936. Integendeel, bevestiging van een bestaande regel.

De voorzitter van commissie **II**, ds. Tj. Boersma, zegt dat commissie **II** het hiermee eens is en haar voorstel van tafel neemt.

Hierop besluit de vergadering met algemene stemmen uit te spreken, dat het verzoek van de raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen-West onontvankelijk is op grond van art. 46 K.O.

De praeses dankt de commissie en de rapporteur voor hun arbeid.

Artikel 350

De dagsluiting vindt reeds omstreeks 20 uur plaats, om de leden van de synode in de gelegenheid te stellen het rapport van commissie V inzake bezwaren tegen besluiten met betrekking tot de doop van wettig geadopteerde kinderen nader te bestuderen. Br. A. J. Kloeze verzoekt te zingen Psalm 8 : 2, 4 en gaat daarna voor in dankgebed.

DONDERDAG 21 SEPTEMBER

Artikel 351

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Psalm 22 : 13, 14, leest Openb. 7 : 9-17 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode.

Artikel 352

Bespreking brief Zuidlaren inzake doop geadopteerde kinderen

De praeses stelt aan de orde het gedeelte van het rapport van commissie V, dat handelt over het schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Zuidlaren d.d. 24-2-'78. Rapporteur is drs. M. te Velde. Genoemde raad bericht de synode art. 362 van de Acta van de generale synode van Kampen 1975 niet te ratificeren en doet mededeling van de daaraan ten grondslag liggende overwegingen. Tijdens de bespreking, die volgt, wordt prof. dr. L. Doekes welkom geheten. De bespreking concentreert zich op het onderscheid dat de commissie in haar voorstel maakt tussen een 'leerbesluit' en een 'concrete rechtsregel'. De rapporteur wijst erop dat de commissie hiervan spreekt in het kader van het zich conformeren aan de uitspraken van de laatste generale synoden inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen. De kerken deden in haar meeste vergadering niet een 'leeruitspraak', maar gaven een vanuit de Schrift geargumenteerde kerkelijke regel voor de doopspraktijk. In dat raam moet men de 'overwegingen' en 'oordelen' zien.

Vanuit de vergadering komt de wens naar voren, om met betrekking tot deze onderscheiding het advies van de hoogleraar in het kerkrecht te vragen. De commissie kan zich met deze wens geheel verenigen. Het voorstel van de commissie wordt aangehouden, totdat de hoogleraar in het kerkrecht met de commissie deze zaak heeft besproken.

Artikel 353

Bespreking brief Nijverdal inzake doop geadopteerde kinderen

Vervolgens stelt de praeses aan de orde het gedeelte van het rapport van commissie V, dat handelt over het schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Nijverdal d.d. 7-3-'78. Rapporteur is drs. M. te Velde. Genoemde raad deelt mee, dat zijn bezwaren, ingediend bij de generale synode van Kampen 1975, tegen art. 251 van de Acta van de generale synode van Hattem 1972/1973 niet zijn weggenomen en daarom door hem gehandhaafd blijven. De raad geeft een verantwoording van zijn oordeel in dezen. Na korte bespreking en nadat de commissie enige kleine wijzigingen in haar voorstel heeft aangebracht, wordt de behandeling afgerond. De synode neemt nog geen besluit, omdat de commissie over de zaak in artikel 352 genoemd, nog het advies van prof. J. Kamphuis zal vragen.

Artikel 354

Bespreking brieven van Den Helder, P. R. Agema, J. Groeneveld en H. de Jong

Hierna komt in bespreking het gedeelte van het rapport van commissie V, dat handelt over het schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Den Helder d.d. 20-3-'78, een brief van br. P. R. Agema te Zwijndrecht d.d. 18-3-'78, een brief van br. J. Groeneveld te Zwijndrecht d.d. 15-4-'78 met betuiging van adhesie aan de brief van br. P. R. Agema. en de brief van br. H. de Jong te Zuid-Scharwoude d.d. 30-3-'78. Rapporteur is drs. M. te Velde.

Ook deze missives voeren bezwaar aan tegen de uitspraken van de laatste generale synoden inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen. Over het voorstel van commissie V wordt kort gesproken. De behandeling wordt afgerond. De synode neemt echter nog geen besluit vanwege het advies, dat nog van prof. J. Kamphuis gevraagd zal worden.

Artikel 355

Besluit inzake brief zr. J. Wiskerke-van Dooren

De praeses stelt dan aan de orde het gedeelte van het rapport van commissie V, dat handelt over de brief van zr. J. Wiskerke-van Dooren te Amersfoort d.d. 17-4-'78. Rapporteur is drs. M. te Velde.

Zr. Wiskerke deelt mee, dat zij grote moeite heeft met het dopen van geadopteerde kinderen uit ongelovige ouders. Zij voert in haar brief enige overwegingen aan. Na korte bespreking aanvaardt de vergadering het voorstel van commissie V, nadat een wijziging is aangebracht. Zr. Wiskerke zal een antwoordbrief ontvangen.

Artikel 356

De vergadering wordt geschorst met het oog op de etenspauze.

Artikel 357

Nadat de synode de middag besteed heeft aan arbeid in commissoriaal verband, komt ze te 19 uur weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 15 : 1 en 2.

Artikel 358

Stemming over voorstellen commissie V

De behandeling van het rapport van commissie V wordt voortgezet. De rapporteur, drs. M. te Velde, deelt mee, dat de commissie met prof. J. Kamphuis overleg heeft gepleegd. De hoogleraar betuigde zijn instemming met het onderscheid, dat de commissie in haar voorstellen maakte tussen een 'uitspraak inzake de leer' én een 'kerkelijke regel voor de doopspraktijk'.

In overleg met prof. Kamphuis heeft de commissie de betreffende passages in haar voorstellen nog iets nauwkeuriger geformuleerd. De leden van de synode beschikken over een 'wijzigingsblad', waarin de door de commissie voorgestelde wijzigingen zijn opgenomen.

Hierna brengt de praeses de voorstellen van commissie V in stemming.

Het voorstel inzake het schrijven van de kerk te Zuidlaren wordt aanvaard. Er is 1 onthouding.

Het voorstel inzake het schrijven van de kerk te Nijverdal wordt aanvaard met 1 onthouding.

Het voorstel inzake het schrijven van de kerk te Den Helder, de brief van br. P. R. Agema, de brief van br. J. Groeneveld en de brief van br. H. de Jong wordt eveneens aanvaard met 1 onthouding.

De broeders, die lid waren van de generale synode van Kampen, blijven buiten stemming.

De besluiten van de synode zijn opgenomen in de artikelen 359, 360, 361.

Artikel 359

Antwoord aan Zuidlaren

De synode besluit de raad van de Gereformeerde Kerk te Zuidlaren als volgt te antwoorden:

Eerwaarde Heren en Broeders.

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft in haar vergadering van 21 september 1978 kennis genomen van uw schrijven d.d. 24 februari 1978 inzake het besluit van de generale synode van Kampen, vermeld in de Acta art. 362. Zij wil u het volgende antwoorden.

De synodes van Hattem en Kampen hebben zich uitvoerig beziggehouden met de vraag, of het gebruik maken van de adoptie-wet door gelovigen geoorloofd is. Daarbij gaven zij ook aandacht aan de van diverse zijden tegen adoptie ingebrachte bezwaren. De argumenten die u ten aanzien van deze kwestie thans in uw schrijven naar voren brengt, zijn reeds in de synode-vergaderingen ter sprake geweest en de bezwaren tegen adoptie zijn als ongegrond afgewezen. U verzuimt te bewijzen naar K.O., dat het beslotene strijdig met de Heilige Schrift en/of de kerkorde

U stelt ten onrechte, dat de synodes in gebreke gebleven zijn aan te tonen, dat adoptie toegestaan is. Zij hebben zich integendeel veel moeite gegeven om dat wel te doen. Het gaat niet aan thans de bewijslast nogmaals op de synode te leggen, zonder van de reeds gegeven argumentatie te bewijzen, dat zij strijdig is met Schrift en kerkorde.

Wat hierboven onder 1 en 2 gezegd is, geldt ook van wat door u geschreven is over de vraag, of tot Gods verbond ook andere dan door geboorte verkregen kinderen van gelovigen behoren. U gaat nauwelijks in op alles wat in dezen is overwogen en geoordeeld door de synodes van Hattem en Kampen. U herhaalt slechts de reeds eerder behandelde argumenten en stellingen en verzuimt te doen wat naar art. 31 K.O. van u verwacht mag worden.

De synode wil er voorts bij u met klem op aandringen, dat u ernstig overweegt u te conformeren aan de genomen besluiten.

In dat verband wijzen wij u erop, dat het hier niet gaat om 'leeruitspraken', waarbij u gehouden zou zijn in te stemmen met de formulering van alle overwegingen en oordelen alsmede punt voor akkoord te gaan met de wijze waarop aan de Schriftgegevens bepaalde conclusies worden verbonden. Het gaat hier niet om een uitspraak inzake de leer, noch ook om een binding met confessioneel gezag, maar om een - vanuit de Schrift geargumenteerde - kerkelijke regel voor de doopspraktijk. Daarbij is die regel bindend voor het kerkelijk gedrag, maar is er tegelijk ruimte voor een zo breed mogelijke conformering met betrekking tot hetgeen door de kerkelijke vergaderingen wordt 'goedgevonden' (Art. 31 K.O.).

De synode wil verder nog uw aandacht vragen voor het grote belang van zo'n besluit tot conformering. Hierdoor zal immers de kerkelijke vrede, met name in uw eigen gemeente, bijzonder worden gediend. De synode denkt aan de moeiten, die er zouden kunnen ontstaan, als er in uw gemeente een ouderpaar de bediening van de doop zou aanvragen voor een geadopteerd kind.

Er is nu een en andermaal door de synodes van de Gereformeerde Kerken in deze materie een besluit genomen. Deze besluiten zijn uitvoerig geargumenteed vanuit een langdurig luisteren naar het onderwijs van de Schriften. De synode spreekt thans de hartelijke wens uit, dat u zich door de kracht van de argumentatie, zoals die vanuit de Schriften door de verschillende synodes gegeven is, toch nog zult laten overtuigen.

Artikel 360

Antwoord aan Nijverdal

De synode besluit de raad van de Gereformeerde Kerk te Nijverdal als volgt te antwoorden:

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft in haar vergadering van 21 september 1978 kennis genomen van uw schrijven d.d. 7 maart 1978 inzake het besluit van de generale synode van Kampen, vermeld in de Acta, art. 362. Zij wil u het volgende antwoorden.

1. Zowel door de synode van Hattem als door die van Kampen is uitvoerig aandacht besteed aan de vraag, of adoptie voor gelovigen geoorloofd is of niet. U gaat aan de brede argumentatie van de synodes in dezen voorbij en verzuimt te bewijzen naar art. 31 K.O., dat het beslotene in strijd is met de Heilige Schrift en/of de kerkorde.
2. Ook ten aanzien van de wijze waarop mensen deel kunnen krijgen aan Gods verbondsbeloften hebt u volstaan met het naar voren brengen van stellingen en argumenten, die in de vergaderingen van twee synodes reeds uitvoerig aan de orde zijn geweest. U kunt toch met een herhaling daarvan niet al datgene afdoen, wat door de synodes in dezen is overwogen en uitgesproken? Er wordt door u wel gesteld, dat de besluiten in deze zaak aanvechtbaar zijn, etc. Maar u blijft in gebreke dit concreet aan te wijzen. En in uw schrijven ontbreekt het bewijs, dat bedoelde besluiten in strijd zijn met de Schrift en/of de kerkorde.
3. Nu u zozeer in gebreke bent gebleven het onschriftuurlijke van de onderhavige besluiten aan te tonen, acht de synode het geenszins gerechtvaardigd, dat u uitdrukkingen gebruikt als 'het tweede kenmerk van de ware kerk' en dat u een parallel trekt met wat er in 1944 is gebeurd.
4. Uw beroep op art. 366 d van de Acta van de generale synode van Kampen 1975 is niet terecht. De synode heeft de verwachting uitgesproken:
 - a. dat haar eigen besluit in deze materie er toe zou 'bijdragen algehele over-eenstemming inzake de gewettigdheid van de doop van wettig geadopteerde kinderen te bevorderen.';
 - b. 'dat bij eventueel nog voorkomende moeilijkheden zowel de sinds Hattem 1972/'73 geldende regel voor de doop van wettig geadopteerde kinderen alsook de begeerte om op geduldige wijze tot overeenstemming te komen in deze kwestie, waarover jarenlang verschil van inzicht is geweest, voor ogen zal staan'.

De synode van Kampen heeft er begrip voor willen hebben, dat men elkaar de tijd zou moeten gunnen om de genomen besluiten op zich te laten inwerken. Het doel zou daarbij moeten zijn: op geduldige wijze komen tot algehele over-eenstemming. Maar dit 'op geduldige wijze' betekent niet, dat er van de regel inzake de doop van geadopteerde kinderen desgewenst ontheffing kan worden verleend; of dat men zich daaraan niet gebonden hoeft te achten. Uw brief geeft ons de indruk, dat u art. 366 d. zo meent te mogen opvatten. Maar die opvatting is onjuist.

5. Als u meedeelt, dat het besluit van 'Hoogeveen' (Acta art. 376) voor u van kracht blijft, stelt u een onmogelijkheid. Binnen onze kerken heeft dit besluit immers sinds 1973 geen kracht en gezag meer. De synode van Hoogeveen heeft geen zelfstandig gezag, naast en los van de volgende synodes; een gezag, dat eventueel zou kunnen blijven gelden, als men tegen bepaalde revisiebesluiten bezwaren heeft. Men kan de besluiten van 'Hoogeveen' niet voor vast en bondig houden, want ze zijn in de kerken niet meer vast en bondig.

De synode wil er voorts bij u met klem op aandringen, dat u ernstig overweegt u te conformeren aan de genomen besluiten.

In dat verband wijzen wij u erop, dat het hier niet gaat om 'leeruitspraken', waarbij u gehouden zou zijn in te stemmen met de formulering van alle over-wegingen en oordelen alsmede punt voor punt akkoord te gaan met de wijze waarop aan de Schriftgegevens bepaalde conclusies worden verbonden.

Het gaat hier niet om een uitspraak inzake de leer, noch ook om een binding met confessioneel gezag, maar om een - vanuit de Schrift geargumenteerde - kerkelijke regel voor de doopspraktijk. Daarbij is die regel bindend voor het kerkelijk gedrag, maar is er tegelijk ruimte voor een zo breed mogelijke conformering met betrekking tot hetgeen door de kerkelijke vergaderingen wordt 'goedgevonden' (Art. 31 K.O.).

De synode wil verder nog uw aandacht vragen voor het grote belang van zo'n besluit tot conformering. Hierdoor zal immers de kerkelijke vrede, met name in uw eigen gemeente, bijzonder worden gediend. De synode denkt aan de moei-ten, die er zouden kunnen ontstaan, als er in uw gemeente een ouderpaar

de bediening van de doop zou aanvragen voor een geadopteerd kind.

Er is nu een en andermaal door de synodes van de Gereformeerde Kerken in deze materie een besluit genomen. De besluiten zijn uitvoerig geargumenteed vanuit langdurig luisteren naar het onderwijs van de Schriften. De synode spreekt thans de hartelijke wens uit, dat u zich door de kracht van de argumentatie, zoals die vanuit de Schriften door de verschillende synodes gegeven is, toch nog zult laten overtuigen.

Artikel 361

Besluit inzake brieven Den Helder, P. R. Agema, J. Groeneveld en H. de Jong

Het besluit van de synode inzake de brieven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Den Helder, br. P. R. Agema, br. J. Groeneveld en br. H. de Jong luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid heeft kennis genomen van:

1. een schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk te Den Helder m.b.t. de doop van wettig geadopteerde kinderen;
2. idem van br. P. R. Agema te Zwijndrecht;
3. idem van br. J. Groeneveld te Zwijndrecht met betuiging van adhesie aan het schrijven onder 2. genoemd;
4. idem van br. H. de Jong te Zuid-Scharwoude.

Zij constateert:

- A.** 1. De kerkeraad te Den Helder meent dat de generale synode van Hattem niet heeft aangetoond dat 'geadopteerde kinderen door de Schrift als Verbondskinderen gerekend worden en dus op Gods bevel gedoopt moeten worden'. Zulk spreken van de synode gaat volgens de raad uit boven de Schrift.
2. De kerkeraad verzoekt dringend 'het besluit van de synode te Hattem en de bevestiging daarvan door de synode te Kampen ongedaan te maken of in ieder geval niet bindend te verklaren'.
- B.** 1. Br. P. Agema maakt met name bezwaar tegen het spreken over het 'roepen Gods', zoals dat in het besluit van de synode van Kampen te vinden is. Hij bestrijdt voorts 'dat wat in de Bijbel geldt voor natuurlijke kinderen ook geldt voor geadopteerde kinderen'. Volgens br. Agema is er voor hen die buiten het verbond geboren zijn slechts één weg waarlangs zij in Gods verbond worden opgenomen, nl. 'door te geloven Zijn roepstem uit het Evangelie'.
2. Br. Agema richt tot de synode het volgende verzoek:
'Ik verzoek U dan ook met klem het besluit van Kampen in dezen opnieuw te toetsen aan de Schrift en wel in het bijzonder op die punten die ik in mijn schrijven naar voren heb gebracht'.
3. Br. J. Groeneveld betuigt adhesie met de inhoud van de brief van br. P. R. Agema.
- C.** 1. Br. H. de Jong blijft bezwaar houden tegen de uitspraak van de synode van Hattem inzake de vraag, of adoptie geoorloofd is. Hij stelt, dat men, 'op deze wijze zichzelf (. . .) verbondskinderen (maakt) via een adoptie instituut'.
2. Br. De Jong meent, dat men zo uitgaat boven hetgeen geschreven staat (1 Cor. 4 : 6) en dat men onschriftuurlijke 'leerbindingen' oplegt.
3. Br. De Jong verzoekt 'al de besluiten met betrekking tot adoptie en doop van de generale synode van Hattem 1972, Acta artikelen 249-251 voor vervallen te verklaren, waarmee tegelijk de verdedigende uitspraken van de synode te Kampen vervallen'.
4. Br. De Jong verzoekt tevens 'dat in het nieuwe doopsformulier het begrip "zaad" terugkeert (. . .). Het nieuwe formulier is aangepast bij de uitspraken inzake adoptie en doop (. . .). Die aanpassing behoort daarom ook te vervallen'.

De synode is van oordeel:

- A.** 1. De bezwaren die de kerkeraad te Den Helder thans inbrengt, zijn ook reeds door de generale synode van Kampen behandeld en afgewezen.
2. De kerkeraad doet geen recht aan de brede argumentatie die de synodes van Hattem en Kampen voor hun besluiten in dezen gegeven hebben.
3. De kerkeraad blijft in gebreke naar art. 31 K.O. te bewijzen dat de betreffende besluiten in strijd zijn met de Schrift en/of de kerkorde.
4. De kerkeraad heeft naast zijn materiële bezwaren geen afzonderlijke redenen aangevoerd, waarom de

synode zou moeten besluiten de uitspraken van haar beide voorgangsters in dezen niet bindend te verklaren.

5. Een niet bindend verklaren van de regel inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen zou de noodzakelijke uniformiteit in de doopsbediening in de kerken doorbreken.

- B.**
1. Br. Agema doet naar de letter van wat hij schrijft slechts een verzoek tot toetsing zonder dat te zetten in het kader van art. 31 of art. 46 K.O.; maar desondanks is dit verzoek naar zijn strekking op te vatten als een revisie-verzoek.
 2. Br. Agema komt niet met argumenten tegenover de uitvoerige overwegingen van de synodes van Hattem en Kampen, doch poneert daartegenover slechts een aantal niet nader bewezen stellingen.
 3. Br. Agema toont niet aan, dat de betreffende besluiten in strijd zijn met de Schrift en/of de kerkorde.
- C.**
1. Br. De Jong dient geen bezwaren in en draagt geen argumenten aan, die niet reeds uitvoerig door de synodes van Hattem en Kampen zijn behandeld en afgewezen.
 2. Br. De Jong gaat niet in op de brede argumentatie van genoemde synodes, doch poneert daartegenover slechts een aantal niet nader bewezen stellingen.
 3. Br. De Jong blijft in gebreke om naar art. 31 K.O. concreet te bewijzen, waar en waarom de besluiten inzake adoptie en doop in strijd zijn met de Schrift en/of de kerkorde.
 4. Wanneer met het oog op een kerkelijke regel in de kerken het onderwijs van de Schrift in een bepaalde aangelegenheid wordt overwogen en in een besluittekst in overwegingen en oordelen wordt geformuleerd, dan worden deze besluit-onderdelen daarmee nog niet tot leer-uitspraken'; evenmin is de binding aan die regel op te vatten als een leer-binding' met confessioneel gezag.
 5. Br. De Jong voert geen zelfstandige gronden aan voor zijn 'afgeleid verzoek' inzake het woord 'zaad' in het doopsformulier.
 6. Nu br. De Jong zijn hoofdbezwaren niet uit de Schrift argumenteert, ontbreekt ook voor zijn 'afgeleid onderzoek' de bewijsgrond.

Zij besluit:

op grond van bovenstaande oordelen aan de verzoeken van de genoemde appellanten niet te voldoen.

Zij geeft van dit besluit kennis aan:

1. de raad van de Gereformeerde Kerk te Den Helder;
2. br. P. R. Agema te Zwijndrecht;
3. br. J. Groeneveld te Zwijndrecht;
4. br. H. de Jong te Zuid-Scharwoude.

Artikel 362

Besluit inzake bezwaarschrift ds. S. S. Cnossen

De praeses stelt aan de orde het gedeelte van het rapport van commissie **V**, dat handelt over het bezwaarschrift van ds. S. S. Cnossen, thans te Mariënberg, d.d. febr./maart 1978.

Rapporteur is drs. M. te Velde. Hierover wordt in twee ronden gesproken. Grote waardering is er voor de wijze, waarop de commissie dit bezwaarschrift behandeld heeft. Enkele kleine wijzigingen in de concept-besluittekst worden voorgesteld.

Nadat de commissie enige wijzigingen in haar voorstel heeft aangebracht, wordt het door de vergadering met 1 onthouding aanvaard. De broeders, die lid waren van de synode van Kampen, blijven buiten stemming. De praeses brengt bijzondere dank aan de commissie en met name aan de rapporteur. De rapporteur heeft een ingewikkelde materie zeer helder aan de vergadering voorgelegd. De praeses spreekt de hoop uit, dat broeders en zusters, die moeite hebben met de uitspraken van voorgaande synoden inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen zich door de besluiten van deze synode een weg gewezen zien, om zich te conformeren aan de genoemde uitspraken.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode heeft kennis genomen van

een schrijven van ds. S. S. Cnossen, thans te Mariënberg, d.d. febr./maart 1978, inzake de besluiten van de generale synode van Kampen 1975, Acta art. 362.

I. Zij constateert:

1. Ds. Cnossen verzoekt
 1. uit te spreken dat de synode van Kampen appellant onbroederlijk heeft behandeld door aan grote delen van zijn bezwaarschrift in het geheel geen aandacht óf niet die aandacht te geven, die hij had mogen verwachten van een gereformeerde synode te krijgen;
 2. aan het niet behandelde alsnog goede aandacht te geven'.
2. Ds. Cnossen verzoekt voorts
 1. uit te spreken dat de synode van Kampen de duidelijk aangegeven bedoeling van mijn bezwaarschrift tegen Hattem art. 251 A en C heeft genegeerd en daardoor in feite in het geheel niet is ingegaan op het daarin naar voren gebrachte;
 2. niet alleen aan het niet behandelde van mijn bezwaar tegen Hattem art. 251 A en C goede aandacht te geven (. . .), maar ook het bezwaarschrift tegen art. 251 Hattem A en C opnieuw in behandeling te nemen met inachtneming van de werkelijke strekking van de bezwaren'.
3. Ds. Cnossen verzoekt verder
 1. uit te spreken dat de synode van Kampen niet serieus is ingegaan op ons bezwaarschrift tegen Hattem art. 251, onderdeel D;
 2. dit onderdeel van onze bezwaren tegen hattem 251 opnieuw in behandeling te nemen'.
4. Ds. Cnossen verzoekt tenslotte:

'uit te spreken dat de synode van Kampen in "zij is van oordeel" onder 2 en bijgevolg ook onder 3 en 4 uitspraken heeft gedaan die niet in de Schrift zijn gefundeerd'.
5. De verschillende verzoeken worden door ds. Cnossen uitvoerig geadstrueerd.

II. De synode constateert voorts:

in de verzoeken van ds. Cnossen is materieel drieërlei te onderscheiden:

1. Een verzoek om uit te spreken, dat de generale synode van Kampen 1975 aan een door ds. Cnossen bij haar ingediend revisieverzoek betreffende de besluiten van de generale synode van Hattem 1972/1973 inzake de doop van wettig geadopteerde kinderen (Acta art. 251) gedeeltelijk geen enkele en voor een ander deel niet voldoende of geen serieuze aandacht heeft gegeven, ofwel de strekking van delen daarvan in haar behandeling heeft genegeerd, c.q. omgebogen.
2. Indien en voorzover aan bovengenoemd verzoek wordt voldaan, is daaraan het verzoek verbonden om het betreffende revisieverzoek uit 1974 in zijn geheel opnieuw (en dan correct) te behandelen.
3. Een verzoek om uit te spreken, dat de generale synode van Kampen 1975 in haar besluit in bovengenoemde materie (Acta art. 362) in 'Zij is van oordeel' 2 en dus ook in 3 en 4 uitspraken heeft gedaan, die niet in de Schrift zijn gefundeerd.

III. Zij overweegt:

t.a.v. het onder 'constateert voorts' als eerste genoemde verzoek:

1. De besluittekst in art. 362 van de Acta der generale synode Kampen 1975 vermeldt, dat de synode kennis genomen heeft van het onderhavige bezwaarschrift van ds. S. S. Cnossen. De synode heeft dus na kennisneming en met inachtneming van de inhoud ervan haar besluiten in de betreffende materie genomen.
2. Aan alle synodeleden was een exemplaar van het bezwaarschrift ter beschikking gesteld ter bestudering; dit is tijdig genoeg gebeurd om de behandeling in plenaire zitting serieus te kunnen voorbereiden.
3. Uit het werkrapport van commissie 1 ter synode van Kampen blijkt, dat zij veel aandacht heeft besteed aan de inhoud van het bezwaarschrift. Zij heeft vele van de bezwaren van ds. Cnossen alsmede haar eigen beoordeling daarvan onder de aandacht van de synodeleden gebracht.
4. Bij de beoordeling van de thans ingediende klacht dient te worden bedacht, dat het bezwaarschrift dat ds. Cnossen bij de synode van Kampen indiende teveel een kritisch commentaar bij en een bestrijding van het besluit van de synode van Hattem was en te weinig een kort en bondig bezwaarschrift naar art. 46 K.O.
Een gedeelte van zijn kritiek had geen duidelijke verbinding met de uiteindelijke uitspraak, die de synode deed.
5. De synode van Kampen had in totaal 34 missives over de materie van adoptie en doop te behandelen. Zo'n behandeling kan slechts een samen-vattend en comprimerend karakter hebben.
6. Wanneer een synode in geval van revisieverzoeken komt tot afwijzing van de ingebrachte bezwaren en handhaving van het eerder genomen besluit, dan mag niet de eis gesteld worden, dat in de besluittekst

te lezen moet zijn, wat de synode op elk van de bezwaren te zeggen heeft en op welke gronden ze dat zegt. Een synode is er niet om bezwaar voor bezwaar elk afzonderlijk te beantwoorden en op alle argumenten in te gaan, maar om ze te toetsen en op grond van de resultaten van die toetsing al of niet te besluiten tot revisie.

7. Als in de besluittekst een expliciet antwoord op bepaalde bezwaren ontbreekt, dan betekent dat niet, dat de bezwaren in het geheel niet beantwoord en niet behandeld zijn. Het ontbreken van zulk een gedetailleerde expliciete beantwoording van vele ingebrachte bezwaren en argumenten kan niet als een bewijs van een ondeugdelijke behandeling worden aan-gevoerd.
8. De besluittekst in art. 362 Acta generale synode Kampen geeft geen enkele aanleiding tot de veronderstelling, dat de synode bij het nemen van haar besluit de voor de besluitvorming belangrijke bezwaren inzake adoptie en doop niet voor de aandacht zou hebben gehad.
9. De synode van Kampen heeft met haar besluit zoals vermeld in art. 362 van de Acta, kennelijk (vgl. overweging 1 en 6) de bedoeling gehad het hele bij haar ingediende bezwaarschrift van ds. S. S. Cnossen mede te behandelen en te beantwoorden.
10. De synode van Kampen kon niet op de hoogte zijn van de mening van ds. Cnossen, dat hij op elk van zijn bezwaren een expliciet antwoord ook voelen moest krijgen. Daarom kon zij zich ook niet verplicht voelen om tegenover hem rekenschap te geven van haar behandelingsmethode.
11. De synode van Kampen was niet verplicht tot toezending van het commissoriale werkrapport aan de appelland; zulk een verplichting geldt slechts t.a.v. de uiteindelijke synodebesluiten, niet t.a.v. voorbereidende werkstukken.
12. T.a.v. bepaalde onderdelen van de besluittekst in art. 362 Acta generale synode Kampen kan niet gezegd worden dat daarin de strekking van bepaalde bezwaren van ds. Cnossen wordt omgebogen of genegeerd, zolang niet wordt aangetoond dat de betreffende onderdelen uitsluitend ingaan op de door deze ene appelland ingediende bezwaren.
13. Het niet expliciet beantwoorden van bepaalde formele bezwaren van ds. Cnossen tegen de besluittekst in art. 251 Acta generale synode Kampen had voor appelland aanleiding kunnen zijn te overwegen, of het indienen van deze bezwaren in het licht van art. 31 en/of 46 K.O. wel terzake was geweest.
14. Bij een klacht over een onjuiste en ondeugdelijke behandeling van bezwaren mag niet verzuimd worden aan te tonen, dat een rechte behandeling ervan door dezelfde vergadering had moeten leiden tot een andere eind-uitspraak.
15. T.a.v. de vraag welke bezwaren expliciet in een besluittekst moeten worden verwerkt en welke niet, zal de beslissing van de ene synode aan-zienlijk verschillen van die van de andere, zonder dat de ene handelwijze juist en de andere onjuist genoemd kan worden.
16. De methode van behandeling en de opzet van de besluitteksten door meerdere vergaderingen dienen in de kerken geen voorwerp van appèl en revisie te worden, tenzij daarin duidelijke en vaststaande regels zijn geschonden.

IV. De synode is t.a.v. het onder 'constateert voorts' als eerste genoemde verzoek *van oordeel*:

1. De appelland heeft niet aangetoond, dat de generale synode van Kampen 1975 niet serieus heeft kennis genomen van en aandacht heeft besteed aan zijn bij haar ingediende bezwaarschrift.
2. De synode van Kampen is terecht niet expliciet ingegaan op allerlei onderdelen van het bezwaarschrift van ds. Cnossen, die in het kader van een bezwaarschrift naar art. 31 K.O. of revisieverzoek naar art. 46 K.O. van minder belang waren.
3. Genoemde synode heeft zich in het expliciet vermelden en beantwoorden van bezwaren in de besluittekst terecht geconcentreerd op de hoofdzaken.
4. De appelland heeft niet aangetoond, dat bepaalde voor de eindbeslissing belangrijke bezwaren uit de Schrift en/of de kerkorde door hem ingebracht, door de synode van Kampen in de besluittekst expliciet aan de orde hadden moeten komen vanwege hun gewicht.
5. De appelland heeft ook niet aangetoond, dat bepaalde door hem ingediende bezwaren ter synode niet behandeld en beantwoord zijn.
6. De appelland meent ten onrechte, dat in de besluittekst nauwkeurig alle ingebrachte bezwaren moeten worden vermeld alsmede datgene wat de synode op elk van de bezwaren te zeggen heeft. Hij meent eveneens ten onrechte, dat, indien een synode op een bepaald punt niet expliciet in-gaat, zij dit tegenover de bezwaarde behoort te verantwoorden.
7. De appelland klaagt ten onrechte, dat de synode van Kampen hem geen commissoriaal werkrapport heeft toegezonden.
8. De appelland klaagt eveneens ten onrechte over een ombuiging of ook duidelijk negeren van de

strekking van een aantal door hem ingediende bezwaren.

9. De appelland verzuimt aan te tonen, dat de synode van Kampen in haar wijze van behandeling duidelijke en vaststaande kerkelijke regels heeft geschonden.

10. De appelland verzuimt aan te tonen, dat een andere wijze van behandeling ter synode van Kampen zou hebben moeten leiden tot een andere einduitspraak in de betreffende materie.

V. De synode besluit:

op grond van de onder **III** en **IV** genoemde overwegingen en oordelen aan het 'constateert voorts' als eerste genoemde verzoek niet te voldoen.

VI. Zij overweegt t.a.v. het onder 'constateert voorts' als tweede genoemde verzoek:

Na het onder V vermelde besluit is er geen reden om over te gaan tot een hernieuwde behandeling van het bezwaarschrift van ds. Cnossen uit 1974.

VII. Zij besluit:

aan het onder 'constateert voorts' als tweede genoemde verzoek niet te voldoen.

VIII. De synode overweegt t.a.v. het onder 'constateert voorts' als derde genoemde verzoek:

1. De generale synode van Kampen 1975 heeft in haar Acta op blz. 173 en 174 geen 'eigen bijdrage' gegeven, die als een aparte reeks van leeruitspraken kan worden opgevat en waarvan vervolgens een revisie kan worden gevraagd zonder dat het kader waarin deze overwegingen en oordelen staan, in rekening wordt gebracht.

2. Het is onmogelijk revisie of wegneming te vragen van de concluderende oordelen op blz. 174 van de Acta Kampen 1975 zonder heel de brede argumentatie te weerleggen, die in de besluiten van de generale synodes van Hattem en Kampen daaraan ten grondslag ligt.

3. Als de appelland t.a.v. 'Zij is van oordeel' 2 (Acta Kampen blz. 174) aanwijst, dat het daarin gestelde niet direct en onomstotelijk gefundeerd is in de vier daar genoemde teksten, heeft hij daarmee nog geen bewijs aangevoerd voor hetgeen hij verzoekt uit te spreken, nl. dat het gestelde niet in de Schrift gefundeerd is.

4. Een bestrijding van de Schrift-verwijzingen in het genoemde 'Zij is van oordeel' 2 is volledig ontoereikend om te bewijzen dat ook 'Zij is van oordeel' 3 en 4 niet in de Schrift gefundeerd zijn.

5. Als de appelland meedeelt, dat hij nergens in heel de Schrift voor het 'Zij is van oordeel' 2 gestelde enige grond vindt, dan mist deze stelling bij gebrek aan nadere argumentatie alle bewijskracht.

IX. De synode is t.a.v. het onder 'constateert voorts' als derde genoemde verzoek *van oordeel*:

1. Ds. Cnossen is in gebreke gebleven de brede argumentatie te weerleggen, die achter de door hem aangevochten oordelen van de generale synode van Kampen ligt.

2. De appelland heeft eveneens verzuimd aan te tonen, dat de betreffende oordelen in strijd zijn met de Schrift en/of de kerkorde.

3. De appelland heeft ook niet aangetoond, dat deze oordelen niet in de Schrift gefundeerd zijn.

4. De bezwaren die de appelland thans in korte bewoordingen nog inbrengt, zijn ook reeds reeds door de generale synode van Kampen behandeld en afgewezen.

X. De synode besluit op grond van deze overwegingen en oordelen: aan het onder 'constateert voorts' als derde genoemde verzoek niet te voldoen.

XI. Zij geeft van deze besluiten *kennis*

aan ds. S. S. Cnossen te Mariënberg, onder toezending van het op zijn bezwaarschrift betrekking hebbende deel van het commissierapport ter nadere informatie.

Artikel 363

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. P. van Gulp. Hij verzoekt te zingen Psalm 102 : 9, 12 en gaat daarna voor in dankgebed.

Artikel 364

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Psalm 105 : 3, 4, leest Ef. 6 : 1-9 en gaat voor in gebed.

Artikel 365

Commissie V deelt bij monde van de rapporteur, ds. P. Schelling, mee, dat zij nog niet gereed gekomen is met haar rapport en voorstel inzake de doop van in het buitenland geadopteerde kinderen. De vergadering besluit de behandeling van deze materie uit te stellen, totdat de commissie haar arbeid heeft kunnen voltooien.

Artikel 366

Besluit inzake wijziging en aanvulling Statuten Stichting opleiding

De praeses stelt aan de orde het voorstel van commissie II inzake de brief van deputaten-financieel d.d. 28-7-'78 met betrekking tot wijziging en aanvulling van de Statuten van de stichting 'Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in de gereformeerde kerken in Nederland (vrijgemaakt naar artikel 31 K.O.)'. Rapporteur is ds. Tj. Boersma. Na korte bespreking wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard.

Br. S. J. Mullender blijft als deputaat-financieel buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid heeft kennis genomen van:

een brief van deputaten voor de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool d.d. 28-7-1978 met betrekking tot wijziging en aanvulling van de Statuten van de stichting 'Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in de gereformeerde kerken in Nederland (vrijgemaakt naar artikel 31 K.O.)';

zij constateert

1. dat de door deze synode vastgestelde statutenwijzigingen (Acta art. 60) bij notariële akte kunnen worden doorgevoerd;
2. dat deputaten voorstellen ook in de naam van de stichting een wijziging te doen aanbrengen, namelijk weglating van de woorden '(vrijgemaakt naar art. 31 K.O.)';
3. dat vanwege het vervallen van de Wet op de stichtingen de bevoegdheid van de stichting zekere rechtshandelingen te verrichten dient te worden vastgelegd in de volgende bepaling: 'Het bestuur is bevoegd tot het sluiten van overeenkomsten tot het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van registergoederen. tot het sluiten van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk mede-schuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor een schuld van een derde verbindt. :
4. dat voor het opmaken van de akte de volgende stukken vereist zijn:
 - a. uittreksel(s) uit de Acta van de generale synode, ondertekend door de scriba, waaruit de besluiten tot wijziging der Statuten blijken;
 - b. een exemplaar van het gewijzigde reglement van de Theologische Hogeschool en van de instructies voor haar deputaten-curatoren en deputaten-financieel:

zij besluit:

1. de voorgestelde wijziging en aanvulling van de Statuten goed te keuren;
2. de onder 'constateert 3' genoemde bepaling op te nemen als artikel 4 lid 1, terwijl het bestaande artikel 4 dan artikel 4 lid 2 wordt;
3. van deze besluiten kennis te geven aan het bestuur van de Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords. onder toezending van de vereiste en door deputaten-financieel gevraagde stukken.

Artikel 367

Antwoord aan Ede

Vervolgens stelt de praeses aan de orde het voorstel van commissie IV inzake de brief van de raad van de Gereformeerde Kerk te Ede d.d. 25-3-'78. Rapporteur is ds. A. P. van Dijk. Nadat kort hierover gesproken is

en commissie IV een wijziging in haar voorstel heeft aangebracht, wordt het voorstel met algemene stemmen aanvaard.

Het antwoord van de synode aan de kerk te Ede luidt:

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

De generale synode van Groningen-Zuid heeft kennis genomen van uw brief d.d. 25 maart 1978.

U verzoekt de synode te bewerken dat

1. in eventuele volgende drukken van de proefbundel vermeld wordt, dat een aantal gezangen in de huidige vorm voorlopig zijn, en nog gewijzigd zullen worden;
2. aan de kerken de argumentatie ter beschikking wordt gesteld voor de doorgevoerde en voorgestelde wijzigingen in de gezangen 26 en 28 (ex 30)'.
'

Ten aanzien van het eerste verzoek merkt u op, dat de synode van Kampen de door haar benoemde nieuwe deputaten opdracht gaf een aantal gezangen verder te gaan bezien. Desondanks wordt de proefbundel aan de kerk gepresenteerd als een afgerond geheel, inplaats van als een concept, waarin nog een aantal wijzigingen te verwachten zijn. Wij achten het een ernstige onjuistheid, dat het voorlopig karakter van een aantal gezangen nergens in de proefbundel of in het voorwoord wordt vermeld'.

De synode merkt hiertegen op, dat in het Voorwoord de voorlopigheid van het kerkboek in al zijn onderdelen wordt uitgesproken. Op pag. 456 wordt meegedeeld, dat eventuele wijzigingsvoorstellen voor de gezangen kunnen worden ingediend. Er wordt dan ook - terecht - gesproken van een proefbundel. De door u aangehaalde opdracht aan de deputaten betekent niet, dat in de proefbundel als proef-bundel nog wijzigingen zullen worden aangebracht. Bovendien is de proefbundel als bijlage bij de Acta Kampen 1975 aan de kerken gepresenteerd. Uit deze Acta kunnen de kerken weten dat de proefbundel, ook wat betreft de gezangen, een concept is waarin nog een aantal wijzigingen is te verwachten.

Wat uw tweede verzoek betreft: u wijst op de besluittekst waarin verwezen wordt naar de argumentatie van de commissie en waarin zonder argumentatie gesproken wordt van door de commissie voorgestelde wijzigingen en van door de deputaten na te streven verdere wijzigingen.

De synode brengt onder uw aandacht, dat de kerken te maken hebben met de uit-spraken c.q. besluiten van de synode, in het geval van de gezangen 26 en 28 dus met art. 444 B.IV.b. en C.IV.a. en b. alsmede met de tekst van deze gezangen in de als bijlage bij de Acta Kampen 1975 uitgegeven proefbundel. Mocht u toch prijsstellen op nadere informatie over bedoelde argumentatie, dan zoudt u het werkrapport van de commissie, dat ter generale synode van Kampen 1975 heeft gediend, bij de archiefbewarende kerk te Groningen-West kunnen opvragen.

Op grond van het bovenstaande kan de synode niet aan uw verzoeken voldoen.

Artikel 368

De artt. 295-314 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 369

De dertiende vergaderweek van de synode wordt door de assessor besloten. Hij verzoekt te zingen Psalm 144 : 1-3 en gaat daarna voor in dankgebed.

DINSDAG 26 SEPTEMBER

Artikel 370

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Gezang 6 : 1-4, leest Rom. 10 : 4-15 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode. Drs. J. A. Meijer wordt welkom geheten als deputaat herziening kerkboek, speciaal voor de belijdenisgeschriften.

Artikel 371

Bespreking herziening kerkboek

De praeses stelt aan de orde de par. I-VI en IX van het rapport van commissie IV, welke enige `voorvragen' ten aanzien van de herziening van het kerkboek behandelen. Ook zijn aan de orde de betreffende gedeelten uit het rapport van de deputaten inzake de herziening van het kerkboek. Rapporteur is ds. G. Zomer.

In de bespreking komt dankbaarheid naar voren dat deputaten gereed konden komen met een proeve van een herziene tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Betreurd wordt dat de herziening van de tekst van de Heidelbergse Catechismus tot enkele zondagsafdelingen beperkt bleef. De werkgroep voor de herziening van de Catechismus zond slechts `het voorlopig resultaat van haar arbeid in portefeuille' aan de synode.

Gevraagd wordt: verwijderen deputaten zich in dit 'voorlopig resultaat' niet te ver van de door de generale synode van Hattem 1972/1973 voor gebruik bij het catechetisch onderwijs vrijgegeven tekst van de Heidelbergse Catechismus? Er wordt op gewezen dat de generale synode van Kampen 1975 deputaten opdroeg genoemde tekst 'te toetsen met het oog op het eventueel vrijgeven van deze tekst voor algeheel kerkelijk gebruik'. Voorts wordt er aandacht voor gevraagd dat deputaten geen lijst van Schriftplaatsen bij de antwoorden van de Heidelbergse Catechismus hebben ingediend.

Enige leden spreken de wens uit, dat nieuw te benoemen deputaten ook de opdracht ontvangen het Kort Begrip in hedendaags Nederlands over te brengen. Prof. J. Kamphuis, die als adviseur aanwezig is, attendeert op de nota van prof. dr. J. van Bruggen inzake het nieuwe kerkboek en de tekstvariatie in de Nieuwtestamentische handschriften, welke deputaten is toegezonden. Dr. A. N. Hendriks gaat als deputaat herziening kerkboek. op de gemaakte opmerkingen in. Hij wijst erop dat de synode van Kampen 1975 geen secundi-theologen benoemde. Dit heeft de voort-gang van de arbeid aan de tekst van de Catechismus ernstig belemmerd. De betrokken deputaten hebben de Hattemse tekst van de Catechismus tot uitgangspunt genomen, maar telkens weer bleek dat er aan deze tekst nogal wat te verbeteren is. In verschillende antwoorden ontbreekt te veel de ritmiek. De tekst commissie-Dankbaar werd door deputaten steeds bekeken, maar deputaten kwamen tot de conclusie dat deze tekst veelszins al weer verouderd is.

Aan het opstellen van een lijst van Schriftplaatsen bij de tekst van de Catechismus zijn de betrokken deputaten niet toegekomen. Spreker ontraadt nieuw te benoemen deputaten een opdracht te geven met betrekking tot het Kort Begrip: dit is geen kerkelijke zaak en het Kort Begrip behoort ook niet in het kerkboek opgenomen te worden.

Hierna wordt de bespreking onderbroken met het oog op de etenspauze.

Artikel 372

Bespreking tekst Apostolicum

Nadat de arbeid 's middags enige tijd in commissoriaal verband is voortgezet, komt de synode te 15.30 uur weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 25 : 4. Dr. R. H. Bremmer en drs. J. A. Meijer zijn als deputaten herziening kerkboek, speciaal voor de belijdenisgeschriften, aanwezig.

De rapporteur van commissie IV, ds. G. Zomer, beantwoordt de sprekers uit de eerste ronde. Hij is van mening dat de nota van prot. dr. J. van Bruggen thans beter niet in bespreking kan komen, deze geen betrekking heeft, omdat nota geen heeft op de herziene tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Bovendien is prof. Van Bruggen thans niet aanwezig. De rapporteur wijst erop dat de kerken al bezig waren met de herziening van de tekst van de Catechismus, voordat de tekst-Dankbaar verscheen. De kerken gingen al een eigen weg. Deputaten die aan de generale synode van Hattem 1972/1973 rapporteerden, wezen er reeds op, dat er een duidelijke discrepantie bestond tussen hun voorstel en de tekst-Dankbaar. Wat het Kort Begrip betreft, de synode heeft uit de kerken brieven ontvangen, waarin gepleit wordt om ook dit te doen herzien door nieuw te benoemen deputaten. De Dordtse synode 1618/1619 heeft het als catechisatieboekje aanbevolen. Het functioneert als zodanig nog in de kerken. Commissie IV doet in de concept-besluittekst het voorstel nieuw te benoemen deputaten op te dragen ten aanzien van de herziening van de tekst van de Catechismus 'indien enigszins mogelijk, te blijven bij deze door de generale synode van Hattem 1972/'73 (voorlopig) vastgestelde tekst'.

Dr. R. H. Bremmer houdt als deputaat een pleidooi voor de herziening van het Kort Begrip door nieuw te benoemen deputaten. Wanneer het Kort Begrip niet in het Gereformeerd Kerkboek wordt opgenomen, dan verdwijnt het onherroepelijk. Het functioneert nog in de catechese aan ongelovigen. De schatten van de kerk moeten voor de toekomst bewaard blijven.

Hierna volgt een tweede ronde, waarin sommige sprekers het pleidooi van dr. Bremmer bijvallen. anderen leggen er de nadruk op dat het Kort Begrip niet in het kerkboek thuis hoort en dat de synode voor een herziening van het Kort Begrip geen opdracht dient te geven.

De behandeling wordt opgeschort voor nader beraad van de commissie.

Artikel 373

Te 19 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Gezang 6b. Dr. R. H. Bremmer en drs. J. A. Meijer zijn als deputaten herziening kerkboek, speciaal voor de belijdenisgeschriften, aanwezig.

Artikel 374

Bespreking en vaststelling tekst Apostolicum

De praeses stelt aan de orde het gedeelte van het rapport van commissie IV, dat handelt over het Apostolicum, en het betreffende onderdeel van het rapport van deputaten herziening kerkboek. Rapporteur is

ds. G. Zomer. De bespreking con-centreert zich op de drie wijzigingen, die commissie **IV** voorstelt met betrekking tot het concept van deputaten:

- a. in het eerste artikel te lezen: van de aarde;
- b. in het tweede artikel te lezen: onze Here;
- c. in de laatste artikelen te lezen: de vergeving van de zonden, de wederopstanding van het vlees en het eeuwige leven.

Er wordt voorts aandacht voor gevraagd, dat deputaten verzuimden een titel boven hun concept te zetten. Ook wordt gevraagd welke tekst deputaten als uitgangspunt genomen hebben. Een spreker pleit ervoor de uitdrukking 'nedergedaald ter helle' onveranderd te laten; men kan dit beschouwen als een staande uitdrukking. Het voorstel van deputaten 'is neergedaald in de hel' kan misverstand geven. Er wordt op gewezen dat het voorstel van deputaten niet voldoet aan de regels van een verzorgde interpunctie en typografie. Ook komt de vraag naar voren: is het niet gewenst de herziene tekst van het Apostolicum nog niet vrij te geven voor algemeen kerkelijk gebruik? Er blijken immers nog zoveel vragen te bestaan met betrekking tot de authentieke redactie. Drs. J. A. Meijer wijst er als deputaat op dat er geen officiële Nederlandse tekst van het Apostolicum is. Deputaten zijn uitgegaan van de Latijnse Textus Receptus. Dr. R. H. Bremmer onderstreept als deputaat dat er geen kerkelijk vastgestelde tekst van het Apostolicum bestaat. Ook de tekst in de Heidelbergse Catechismus is niet kerkelijk vastgesteld.

De rapporteur geeft nadere toelichting op de door de commissie voorgestelde wijzigingen. Ook hij legt er de nadruk op dat de herziene tekst niet te vlug moet worden vrijgegeven voor algemeen kerkelijk gebruik.

Voordat de tweede ronde begint, stelt de praeses voor dat de synode komt tot een voorlopig vastgestelde tekst van het Apostolicum en dat zij deze aan de kerken aanbiedt als proeve van modernisering. Deze proeve wordt dan niet vrijgegeven voor algemeen kerkelijk gebruik.

Een tweede ronde volgt. Na beraad van de commissie deelt de rapporteur mee, dat van de door de commissie voorgestelde wijzigingen alleen b. gehandhaafd blijft. Ds. B. van Zijlekom en drs. M. te Velde dienen het amendement in in plaats van 'neergedaald in de hel' te lezen 'neergedaald ter helle'. Dit amendement wordt verworpen.

Deputaten nemen de wijziging b. van de commissie over.

Hierna wordt het voorstel van deputaten met algemene stemmen aanvaard. (Zie artikel 425 van deze Acta).

Artikel 375

De dagsluiting wordt verzorgd door br. R. Venema. Hij verzoekt te zingen Gezang 34 : 1, 2 en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 27 SEPTEMBER

Artikel 376

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Gezang 29 : 1, 5, leest Hebr. 12 : 1-3 en gaat voor in gebed. Hierna zet de synode haar arbeid in commissoriaal ver-band voort.

Artikel 377

Te 14 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 96 : 1-3. De praeses feliciteert ds. B. van Zijlekom met zijn verjaardag. Als deputaten voor de herziening van het kerkboek, speciaal voor de belijdenisgeschriften, zijn aanwezig dr. R. H. Bremmer en drs. J. A. Meijer.

Artikel 378

Bespreking artt. 1-11 voorstel-depp. N.G.B.

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie IV inzake de door deputaten herziene tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Rapporteur is ds. G. Zomer. Over elk concept-artikel wordt in één ronde gesproken.

De artt. 1-11 van het voorstel van deputaten worden besproken.

Hierna wordt de behandeling opgeschort met het oog op de etenspauze.

Artikel 379

Te 19 uur heropent de praeses de vergadering. Hij laat zingen Psalm 118 : 42 en 43. De deputaten in artikel 377 genoemd, zijn weer aanwezig.

Artikel 380

Bespreking artt. 12-25 voorstel-depp. N.G.B.

De behandeling van de materie in artikel 378 meld, wordt voortgezet. De artt. 12-25 van het voorstel van deputaten worden besproken.

Artikel 381

De dagsluiting wordt verzorgd door br. J. J. Schreuder. Hij verzoekt te zingen Psalm 19 : 4, 6 en gaat dan voor in gebed.

DONDERDAG 28 SEPTEMBER

Artikel 382

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Gezang 5 : 1 en 9, leest Hebr. 4 : 12-16 en gaat voor in gebed. Als deputaten voor de herziening van het kerkboek, speciaal voor de belijdenisgeschriften, zijn aanwezig dr. R. H. Bremmer en drs. J. A. Meijer.

Artikel 383

Bespreking artt. 26-37 voorstel-depp. N.G.B.

De behandeling van de materie in artikel 378 vermeld, wordt voortgezet. Besproken worden de artt. 26-37 van het voorstel van deputaten. Bij de bespreking van art. 36 wordt naar voren gebracht dat het wenselijk is de 21 woorden, die bij besluit van de generale synode van Utrecht 1905 werden geschrappt, niet meer in de tekst te doen opnemen.

Artikel 384

Hierna wordt de vergadering geschorst met het oog op de etenspauze. Artikel 385

Nadat de synode de middag besteed heeft aan commissiearbeid, komt ze te 19.45 uur weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 89 : 17. De deputaten genoemd in artikel 382, zijn weer aanwezig.

Artikel 386

Voorlopige aanvaarding gewijzigde tekst-depp. N.G.B.

De praeses deelt mee dat het moderamen zich met deputaten en commissie IV be-raden heeft over de vraag, hoe het nu verder moet met liet door de synode besproken voorstel van deputaten inzake de herziening van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. De praeses stelt namens het moderamen voor om de door deputaten aangeboden en door de synode besproken tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis ter toetsing aan de kerken aan te bieden als bijlage bij de Acta.

Dit voorstel wordt door de vergadering aanvaard. Vervolgens deelt de rapporteur, ds. G. Zomer, de wijzigingen mee, die commissie IV in overleg met deputaten als vrucht van de bespreking ter synode aangebracht heeft in de door deputaten voor-gestelde tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Hierna zegt de praeses deputaten hartelijk dank voor hun arbeid. Aan het concipiëren van de voorgestelde tekst ligt zeer veel werk ten grondslag. Wat nu bereikt is, is een interimresultaat. De synode mag dit ter nadere toetsing aanbieden aan de kerken. De praeses dankt voorts commissie IV en met name de rapporteur voor hun omvangrijke arbeid. Hij vertolkt de erkentelijkheid van de vergadering voor het goede samenspel tussen commissie en deputaten op deze dag.

De praeses spreekt de wens uit, dat ook de kerken het belang van deze beslissing zullen inzien en dat de volgende synode meer reactie uit de kerken zal ontvangen dan deze synode ontving. De praeses besluit: 'Wij hebben dit werk mogen doen ten dienste van de kerken en met het oog op de belijdenis, die wij liefhebben'.

(Zie verder artikel 425 van deze acta)

Artikel 387

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. B. van Zijlkom. Hij verzoekt te zingen Psalm 100 : 1-4 en gaat daarna voor in dankgebed.

VRIJDAG 29 SEPTEMBER

Artikel 388

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Psalm 87 : 2-4, leest Hand. 2 : 36-42 en gaat voor in gebed.

Artikel 389

Besluit inzake doop van in het buitenland geadopteerde kinderen

Vervolgens stelt de praeses aan de orde het rapport van commissie **V** inzake de doop van in het buitenland geadopteerde kinderen.

Rapporteur is ds. P. Schelling. Voordat de bespreking begint, wijst de rapporteur erop dat in de lijst van ingekomen stukken van Bijlage 2 deze zaak ten onrechte is opgenomen onder 'inzake de Leer'.

Ook geeft hij enige toelichting op het aanvullend rapport, dat commissie **V** aan de vergadering heeft voorgelegd. Nadat in twee rondes over het voorstel van de commissie gesproken is en de commissie enige wijzigingen in haar voorstel heeft aangebracht, wordt het met 7 onthoudingen aanvaard. Ds. H. D. van Herksen en ds. H. J. de Vries verklaren zich van stemming te onthouden, omdat zij geen verantwoordelijkheid voor dit besluit kunnen dragen.

De praeses zegt commissie **V** en met name de rapporteur dank voor hun arbeid.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid nam kennis van

1. een brief (met bijlage) van de classis Appingedam d.d. 19 januari 1978;
2. een brief (met bijlagen) van de Gereformeerde Kerk te Wageningen (ongedateerd);
3. een brief van de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer d.d. 28 maart 1978;
4. een brief (met bijlage) van br. en zr. J. Bouwmeester-v. cl. Vegt te Nieuwleusen d.d. maart 1978, die alle betrekking hebben op de bediening van de doop aan in het buitenland ge-adopteerde kinderen.

I. Zij *constateert*:

1. de classis Appingedam legt de volgende vraag aan de generale synode voor:
'Is het geoorloofd de uitspraken van de Generale Synode, gehouden te Hattem op 11 april e.v., Acta, artikel 251, inzake de doop van geadopteerde kinderen, aldus te verstaan dat een echtpaar - belijdende leden van een der Gereformeerde Kerken in Nederland -- ten aanzien van een kind dat in een ander land geboren is en door dat echtpaar daar wettig geadopteerd is, waardoor dit echtpaar voor de Nederlandse wet in de rechts- en gezagsverhouding van voogd en toezienend voogdes wordt aangemerkt, niet eerst de volledige weg naar de adoptie volgens de Nederlandse wettelijke bepalingen behoeft te bewandelen om de doop van dit kind te kunnen verkrijgen?';
2. de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Wageningen legt eveneens een vraag aan de generale synode voor, die als volgt luidt:
'of U niet met ons, door het reeds in genoemde bijlagen naar voren gebrachte, tot het inzicht komt dat de positie van in het buitenland geadopteerde kinderen die in Nederland onder voogdij van hun a.s. adoptief-ouders staan, deze kinderen tot zo'n uitzonderlijke categorie "pleegkinderen" maakt, dat een aparte beoordeling, van de vraag of aan hen de doop toekomt gerechtvaardigd is en dat deze aparte beoordeling moet leiden tot een positief antwoord op die vraag.';
3. de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer verzoekt de generale synode om een uitspraak in dezen, zo mogelijk met voorrang;
4. br. en zr. Bouwmeester-v. d. Vegt leggen een vonnis van een Libanese rechtbank (in afschrift) ter informatie aan de synode voor.

II. Zij *overweegt*:

1. de generale synode van Hattem 1972/73 noch die van Kampen 1975 heeft in deze materie een expliciete uitspraak gedaan;
2. de adressanten vragen een nadere interpretatie c.q. uitbreiding van de uitspraak van de generale synode van Hattem 1972/73 inzake de doop van geadopteerde kinderen en beogen een uniforme doopspraktijk in de kerken te handhaven c.q. te verkrijgen.

III. Zij *is van oordeel*:

het is verantwoord en wenselijk in deze zaak een generaal-synodale uitspraak te doen.

IV. De generale synode *constateert voorts*:

de classis Appingedam en de Gereformeerde Kerk te Wageningen bepleiten de bediening van de doop aan in het buitenland geadopteerde kinderen in hoofdzaak op grond van de volgende argumenten:

1. de aan de a.s. adoptiefouders toegekende voogdij is in het geval van in het buitenland geadopteerde

- kinderen in feite definitief en vrijwel onherroepelijk;
2. de uiteindelijke adoptie-uitspraak van de Nederlandse rechter voegt aan deze voogdijrelatie geen wezenlijke elementen toe;
 3. met deze gedragsrelatie is voldoende waarborg geschapen voor 'een vaste plaats in de gezinskring van christenen', een 'permanent gesteld zijn in het huis van christenen en toevertrouwd zijn aan het ouderschap van die christenen' en een 'met de ouders meegenomen worden op de weg naar de beloofde erfenis' (vgl. Acta Hattem art. 251 overweging D II 14 en Acta Kampen art. 362 oordeel 3, blz. 174).

V. Zij overweegt:

met het oog op de beantwoording van de aan de synode voorgelegde vragen dient beoordeeld te worden, of de (voogdij)relatie, waarop adressanten zich beroepen, van zodanige kracht en duurzaamheid is, dat met recht kan worden gesproken, zoals hierboven sub IV 3 vermeld.

VI. Zij overweegt voorts:

1. a. de adoptie in landen waarmee geen adoptieverdrag bestaat, geldt voor het Nederlandse recht niet als adoptie, maar slechts als een voorziening in gezag;
b. deze voorziening in het gezag staat voor het Nederlandse recht gelijk met toekenning van de voogdij aan slechts één van de adoptanten;
c. naar Nederlands recht is bij overlijden van één van beide adoptanten of in geval van echtscheiding de wettelijke positie van het te adopteren kind wezenlijk verschillend van die van een kind na de adoptie;
d. eerst wanneer de handen met de adoptanten in de voorlopige gedragsrelatie bevestigd blijken te zijn, krijgt het kind door middel van de adoptie-uitspraak van de overheid een wettelijk gegarandeerde vaste plaats in het gezin van de adoptanten;
e. het argument, dat de voogdij of daarmee gelijk te stellen gezagsrelatie door de rechter alleen ongedaan gemaakt kan worden op dezelfde gronden die gelden voor ontheffing of ontzetting uit de ouderlijkemacht, zegt op zichzelf niets over de wettelijke gelijkwaardigheid van die beide gezagsverhoudingen en is geen bewijs voor het definitief karakter van de eerstgenoemde gezagsrelatie;
f. dat de voorlopige gezagsrelatie niet gelijkwaardig is aan de ouderlijke macht, wordt ook gedemonstreerd door de volgende factoren:
 1. eventuele ontzetting uit het voogdijgezag is onherroepelijk;
 2. voogdijschap vervalt automatisch bij meerderjarigheid van het kind;
g. andere factoren die de voorlopigheid van de voorziening in het gezag demonstreren, zijn: de Nederlandse nationaliteit wordt nog niet toegekend, er wordt volstaan met een verblijfsvergunning en inschrijving in het vreemdelingenregister en voor de wet draagt het kind nog geen Nederlandse naam;
h. de familieband en de positie in het erfrecht worden nog niet vastgesteld;
2. a. het besluit van de generale synode van Hattem 1972/73, bevestigd door die van Kampen 1975, spreekt over de adoptieprocedure als een weg die pas eindigt bij de gerechtelijke adoptie-uitspraak, waarin juridisch wordt bezegeld wat feitelijk gegroeid is;
b. de raad van de Gereformeerde Kerk te Wageningen beroept zich weliswaar voor de kern van zijn betoog op Acta art. 251 overweging D II 14 van de synode van Hattem, maar hij gaat eraan voorbij, dat de synode in deze overweging niet voor niets de 'vaste plaats in de gezinskring van christenen' verbindt aan het feit, dat het adoptief-kind 'de staat van wettig kind der adoptiefouders' ontvangt;
c. de synode van Hattem waarschuwt (Acta art. 251 overweging C II 10) om niet op de definitieve adoptiebeslissing vooruit te grijpen en vraagt op deze wijze van de a.s. adoptiefouders terughoudendheid om aan alle betrokkenen de mogelijkheid te bieden de kennelijke leiding van de Here in te zien.

VII. Zij is van oordeel:

1. de eigen aard van de onderhavige gezagsrelatie en de haar kenmerkende factoren tonen aan, dat de definitieve wettelijke garanties voor een vaste plaats van het in Nederland nog te adopteren kind in het gezin van de adoptanten - en daarmee in de kring van het verbond - ontbreken;
2. letter en geest van de door voorgaande synoden genomen besluiten inzake de doop van geadopteerde

kinderen verzetten zich tegen bediening van de doop, voordat het einde van de adoptieprocedure is bereikt;

3. het is daarom onmogelijk deze besluiten in de door de classis Appingedam bedoelde zin te interpreteren en onjuist om daaraan de door de raad van de Gereformeerde Kerk te Wageningen bedoelde uitbreiding te geven.

VIII. Zij spreekt uit:

aan in het buitenland geadopteerde kinderen behoort de doop niet te worden bediend, voordat zij naar Nederlands recht wettig zijn geadopteerd.

IX. Zij besluit van deze uitspraak kennis te geven aan:

1. de eerstkomende classis Appingedam;
2. de Gereformeerde Kerk te Wageningen;
3. de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer;
4. br. en zr. J. Bouwmeester-v. d. Vegt te Nieuwleusen.

Artikel 390

De praeses stelt aan de orde de door commissie IV gewijzigde concept-besluittekst inzake de herziene tekst van het Apostolicum, van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, inzake het Kort Begrip en inzake de opdracht aan nieuw te benoemen deputaten voor de herziening van het kerkboek. Nadat hierover in één ronde gesproken is, wordt besloten commissie IV gelegenheid te geven de voorgestelde besluittekst nog nader te bezien.

Artikel 391

Hierna wordt de vergadering geschorst voor een kort beraad van het moderamen met de commissievoorzitters en voor de etenspauze.

Artikel 392

Te 14 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 90 : 7. De praeses deelt mee dat gelet op de nog te behandelen zaken er goede mogelijkheid is de arbeid van de synode te besluiten op donderdag 5 oktober a.s. Hij stelt voor de komende week op maandagavond te beginnen om in alle rust het agendum te kunnen afwerken. De vergadering gaat hiermee akkoord.

Artikel 393

Aanvullingen op de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden

De praeses stelt aan de orde het voorstel van het moderamen inzake nadere aanvullingen van de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden.

Dit voorstel is aan de vergadering voorgelegd in overleg met de commissie ad hoc inzake de 'quaestoria' en commissie V. Er is geen bespreking noodzakelijk. De betreffende aanvullingen zijn opgenomen in de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden, welke te vinden is in een bijlage bij deze Acta.

Artikel 394

De artt. 315-350 van de Acta worden vastgesteld. In comité-generaal wordt artikel 21 van de Handelingen vastgesteld.

Artikel 395

De vergadering gaat in comité-generaal ter bespreking van een voorstel van het moderamen inzake benoeming van deputaten.

Artikel 396

Benoeming depp. 'Enige Gezangen'

De praeses deelt mee dat de synode in comité-zitting benoemde tot deputaten voor de herziening van de bundel 'Enige Gezangen':

ds. D. Vreugdenhil, Velp (S), ds. Tj. Boersma, Zuidhorn, prof. dr. J. van Bruggen Kampen, drs. J. F. Geerds, Dalfsen, K. Nolles, Leusden, W. Roos, Rotterdam, D. Jansz. Zwart, Rotterdam, primi;
ds. H. J. Boiten, Bedum. J. R. Luth, Maarssenbroek, mej. E. van Veen, Amersfoort,

Artikel 397

De veertiende vergaderweek van de synode wordt besloten door de assessor. Hij verzoekt te zingen Psalm 76 : 1-4 en gaat daarna voor in dankgebed.

MAANDAG 2 OKTOBER

Artikel 398

De praeses heropent de vergadering te 19 uur. Hij laat zingen Psalm 97 : 1, 2, leest Openb. 11 : 15-19 en gaat voor in gebed. Als deputaten voor de herziening van het kerkboek, speciaal voor de liturgische formulieren en de gebeden, zijn aanwezig mej. E. van Veen, prof. dr. J. Douma en ds. L. Douw.

Artikel 399

Bespreking algemene zaken betreffende liturgische form. en de gebeden

De praeses stelt aan de orde de gedeelten van het rapport van commissie IV, die handelen over de instructie van deputaten en enige algemene zaken met betrekking tot de herziening van de liturgische formulieren en de gebeden, en de betreffende passages van het rapport van deputaten voor de herziening van het kerkboek (sectie B). Rapporteur is ds. A. P. van Dijk.

In de bespreking wordt erop gewezen, dat de formules van votum, zegengroet en zegen in de orden van dienst volgens de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap opgenomen moeten worden. Ook wordt er aandacht voor gevraagd, dat de typografische opzet van de tekst van de herziene liturgische formulieren het een en ander te wensen over laat. Vragen worden gesteld met betrekking tot de opdracht, welke de commissie adviseert te geven aan nieuw te benoemen deputaten inzake het huwelijksformulier. De rapporteur stemt in zijn beantwoording toe, dat de formules van votum, zegengroet en zegen nog in de orden van dienst expliciet opgenomen dienen te worden. Bij de eindredactie van het kerkboek zal de typografische verzorging goede aandacht moeten hebben. De rapporteur wijst er vervolgens op, dat uit de kerken veel bezwaren tegen de huidige tekst van het herziene huwelijksformulier zijn ingebracht. De commissie wil in de voorgestelde besluittekst nieuw te benoemen deputaten ruimte geven dit formulier 'zo nodig, materieel te herzien'. Deputaten kunnen de bezwaren uit de kerken nader beoordelen en eventueel verwerken.

Hierna wordt de bespreking afgebroken. Commissie IV zal zich nog beraden over de voorgestelde besluittekst.

Artikel 400

Bespreking voorstel Formulier voor de uitsluiting

Vervolgens komt in bespreking het voorstel van deputaten inzake een Formulier voor de uitsluiting uit de gemeente van Christus, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. In één ronde worden verschillende opmerkingen gemaakt. Vanwege het gevorderde uur wordt de bespreking niet afgerond.

Artikel 401

De dagsluiting wordt verzorgd door br. H. Veenstra. Hij verzoekt te zingen Psalm 145 : 3, 5 en gaat dan voor in dankgebed.

DINSDAG 3 OKTOBER

Artikel 402

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Psalm 86 : 3, 5, leest Openb. 15 : 1-4 en vraagt een zegen over de arbeid van de synode. Deputaten, genoemd in artikel 398, zijn opnieuw aanwezig.

Artikel 403

De behandeling van de materie, vermeld in artikel 400, wordt voortgezet. Nadat de rapporteur geantwoord heeft en mej. E. van Veen als deputaat enige taalkundige toelichting gegeven heeft, wordt de bespreking afgerond. Commissie IV zal zich over de voorgestelde tekst met deputaten nader beraden.

Artikel 404

Bespreking voorstel Formulier voor de vederopneming

De praeses stelt aan de orde het voorstel van deputaten inzake een Formulier om weer in de gemeente opgenomen te worden, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. Er vindt een korte

bespreking plaats. Commissie IV zal zich over de voorgestelde tekst met deputaten nader beraden.

Artikel 405

Besluit inzake nota prof. Van Bruggen

Vervolgens stelt de praeses aan de orde de nota van prof. dr. J. van Bruggen inzake het nieuwe kerkboek en de tekstvariatie in de Nieuwtestamentische handschriften. Prof. Van Bruggen, die als adviseur aanwezig is, merkt op, dat de zaak, die hij in zijn nota aansnijdt, ter synode moeilijk te bespreken is. Het gaat om een détailkwestie, die overigens wel van belang is. De nota werd toegezonden aan deputaten, die rapporteerden, dat zij zich over de nota niet grondig hebben kunnen beraden. Spreker adviseert nieuw te benoemen deputaten de nota ter hand te stellen, opdat dezen hierover kunnen rapporteren aan de volgende generale synode.

De vergadering besluit overeenkomstig het advies van prof. Van Bruggen.

Artikel 406

Bespreking voorstel inzake Formulier bediening van de doop aan de kinderen

Vervolgens komen in bespreking het voorstel van deputaten inzake het Formulier voor de bediening van de heilige doop aan de kinderen der gelovigen, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. Er vindt een korte bespreking plaats. Commissie IV zal zich over de gemaakte opmerkingen nader beraden met deputaten.

Artikel 407

Bespreking voorstel inzake Formulier bediening van de doop aan volwassenen

De praeses stelt hierna aan de orde het voorstel van deputaten inzake het Formulier voor de bediening van de heilige doop aan volwassenen, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. Er vindt een korte bespreking plaats. Commissie IV zal zich over de gemaakte opmerkingen nader beraden met deputaten.

Artikel 408

Bespreking voorstel inzake Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis

In bespreking komen het voorstel van deputaten inzake het Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. Hierover wordt in één ronde gesproken. Commissie IV zal zich over de gemaakte opmerkingen nader beraden met deputaten.

Artikel 409

Bespreking voorstel inzake Formulier om het heilig avondmaal te vieren

De praeses stelt thans aan de orde het voorstel van deputaten inzake het Formulier het heilig avondmaal te vieren, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. In de bespreking pleiten sommige leden ervoor, het 'zondaren-register' niet te laten vervallen. Er wordt op gewezen, dat dit in de oudste reformatische avondmaalsformulieren reeds voorkomt en dat het een pastorale functie heeft in de praktijk van de voorbereiding op de viering van het avondmaal.

De bespreking wordt afgebroken met het oog op de etenspauze.

Artikel 410

Te 14 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 22 : 11. De deputaten, genoemd in artikel 398, zijn aanwezig.

Artikel 411

Voortzetting bespreking art. 409

De behandeling van de materie, vermeld in artikel 409, wordt voortgezet. Prof. dr. C. Trimp, die als adviseur aanwezig is, wijst erop, dat het 'zondaren-register' hét document is, dat `men het avondmaal in het leven van de gemeente wilde zien staan'. Wil dat vandaag nog het geval zijn, dan is modernisering,;; noodzaak.

Prof. dr. L. Doekes bepleit als adviseur het handhaven van het 'zondaren-register'. Hij attendeert erop, dat men ook in de Schrift dergelijke opsommingen van zonden vindt. Enkele leden merken op, dat het aanbeveling verdient de `brood-en-wijnbeeldspraak' nader te bezien. Is deze Schriftuurlijk en juist?

De bespreking wordt afgerond. Commissie IV zal zich over de gemaakte opmerkingen nader beraden met deputaten.

Artikel 412

Bespreking voorstel inzake Kort formulier voor de viering van het avondmaal

Hierna bespreekt de synode het voorstel van deputaten inzake het Kort formulier voor de viering van heilig avondmaal, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. In de discussie komen bedenkingen naar voren tegen de alternatieve uitdelingsformules. Ook pleiten sommige leden ervoor, het Onze Vader te plaatsen vóór de viering. Het Onze Vader is duidelijk geen dankgebed. Commissie IV zal zich over hetgeen in de ronde naar voren is gekomen, beraden met deputaten.

Artikel 413

Bespreking voorstel Formulier missionaire dienaren des woords

Een korte bespreking wijdt de synode aan het voorstel van deputaten inzake het Formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. De commissie zal zich over de gemaakte opmerkingen beraden met deputaten.

Artikel 414

De vergadering wordt geschorst voor de etenspauze en het beraad van commissie IV met deputaten.

Artikel 415

Te 20.15 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 115 : 6 en 7. Van de deputaten, genoemd in artikel 398, zijn thans aanwezig prof. dr. J. Douma en ds. L. Douw. De praeses feliciteert ds. P. van Gurp en br. J. J. Schreuder met de geboorte van een elfde kleinkind.

Artikel 416

Commissie IV deelt mee, welke wijzigingen zij in overleg met deputaten aangebracht heeft in de tekst van de in de artt. 400, 404, 406, 407, 408, 409 genoemde formulieren. Over sommige wijzigingen wordt nog in één ronde gesproken. Zie verder artikel 426.

Artikel 417

De dagsluiting wordt verzorgd door ds. H. D. van Herksen. Hij verzoekt te zingen Psalm 95 : 1, 3 en gaat dan voor in dankgebed.

WOENSDAG 4 OKTOBER

Artikel 418

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Gezang 25 : 1-4, leest Openb. 19 : 6-10 en gaat voor in gebed. Van de deputaten, genoemd in artikel 398, zijn aanwezig prof. dr. J. Douma en ds. L. Douw.

Artikel 419

Commissie IV deelt vervolgens mee, welke wijzigingen zij in overleg met deputaten aangebracht heeft in de in artikel 412 en 413 genoemde formulieren. Over deze wijzigingen wordt nog in één ronde gesproken. Zie verder artikel 426.

Artikel 420

Bespreking voorstel depp. inzake gebeden

De praeses stelt aan de orde het gedeelte van het rapport van commissie IV, dat handelt over de gebeden, en het betreffende gedeelte van het rapport van deputaten voor de herziening van het kerkboek. Rapporteur is ds. A. P. van Dijk.

In de bespreking pleiten sommige leden ervoor, het aantal gebeden te beperken tot gebeden, die in de eredienst gebruikt kunnen worden, en gebeden, die gebruikt kunnen worden bij de opening en de sluiting van kerkelijke vergaderingen. Het kerkboek dient volgens hen kerkboek te blijven. Andere leden geven uiting aan hun instemming met het door deputaten voorgestelde.

Prof. dr. J. Douma geeft als deputaat enige toelichting. Hij wijst erop, dat het kerkboek ook is voor gebruik in de gezinnen. De voorgestelde gebeden kunnen de broeders en zusters helpen in het moeilijke werk van het gebed. Zij dragen een voorbeeldkarakter. Deze pastorale overwegingen gelden ook voor de voorgestelde kindergebeden.

De rapporteur geeft nog informatie over het standpunt van de commissie. Een apart gebed bij een begrafenis hoeft niet in het kerkboek opgenomen te worden. Ook ontraadt de commissie het opnemen van het gebed voor zieken (1 en 11). Wanneer men speciale gelegenheden tot uitgangspunt neemt, zijn wel meer

gelegenheden te noemen. De commissie ontraadt ook, de kindergebeden in het kerkboek een plaats te geven. Het aantal gebeden moet niet worden uitgebreid. Bovendien: het is niet juist het kind-zijn als uitgangspunt te nemen. Als bijkomend bezwaar is te noemen, dat de voorgestelde tekst niet de taal van de kinderen is. Wel adviseert de commissie het Morgengebed, het Gebed voor het eten, het Gebed na het eten en het Avondgebed in het kerkboek op te nemen. Zulks uit pastorale overwegingen.

Ds. L. Douw attendeert er als deputaat op, dat de argumentatie van de commissie willekeurig is. Het motief van deputaten om een voorstel voor te leggen inzake een gebed bij een begrafenis, is geweest, een handreiking te willen doen, wanneer een ouderling bij ontstentenis van de predikant een begrafenis moet leiden.

Hierna wordt de bespreking afgebroken met het oog op de etenspauze.

Artikel 421

Te 14.15 uur heropent de praeses de vergadering. Gezongen wordt Psalm 65 : 1. Als deputaten voor de herziening van het kerkboek, speciaal voor de liturgische geschriften en de gebeden, zijn aanwezig prof dr. J Douma ds. T Douw en ds C. J. Smelik.

Artikel 422

Bespreking en besluit inzake aantal gebeden in het kerkboek

De bespreking van de materie, in artikel 420 vermeld, wordt voortgezet. Prof. dr. C. Trimp, die als adviseur aanwezig is, bepleit het aantal gebeden niet te sterk te beperken. De kerk van de Reformatie heeft de huiselijke eredienst willen scheppen. Wij zien bij de gebeden in ons huidige kerkboek de kerk naar voren komen als moeder der gelovigen, die handreiking doet. De liturgie krijgt 'n de gebeden een opening naar de gezinnen en het concrete leven toe. Bovendien kan men hier spreken over het publieke gezicht van de kerk: deze gebeden zeggen tot buitenstaanders: zo doen wij. In de bespreking wordt ook aandacht gevraagd voor de opdracht, die voorgaande synoden aan deputaten inzake de gebeden gaven. Deputaten hebben in die lijn voortgewerkt.

Nadat de commissie met deputaten zich kort beraden heeft, stelt de praeses praeala--bel aan de orde de vraag, welke gebeden in het kerkboek opgenomen dienen te worden. Commissie IV stelt thans voor de volgende gebeden: Gebed voor de catechismuspreek; Gebed na de catechismuspreek; Gebed bij ziekte (1 en II); Morgen-gebed; Gebed voor het eten; Gebed na het eten; Avondgebed.

Dr. K. Deddens dient het volgende amendement in: 'De synode besluit alleen de gebeden met betrekking tot de eredienst en met betrekking tot de kerkelijke vergaderingen door de kerken te laten toetsen en in het Gereformeerd Kerkboek op te nemen'. Dit amendement ontvangt steun uit de vergadering.

Er volgt nog een ronde. Hierna komt het amendement-dr. K. Deddens het eerst in stemming. Het wordt verworpen.

Vervolgens wordt het voorstel van commissie TV met meerderheid van stemmen aanvaard.

De synode besluit op voorstel van commissie IV het Gebed bij een begrafenis, het Morgengebed voor kinderen, en het Avondgebed voor kinderen geen plaats te geven in het kerkboek. Zie verder artikel 426.

Artikel 423

Bespreking gebeden en inhoudelijke aanvaarding

De praeses geeft in bespreking de voorstellen van deputaten inzake het Gebed voor de catechismuspreek, het Gebed na de catechismuspreek, het Gebed bij ziekte (1 en II), het Morgengebed, het Gebed voor het eten, het Gebed na het eten, het Avond-gebed, en het betreffende gedeelte van het rapport van commissie IV. In de discussie wordt een enkele wijziging voorgesteld. Nadat de rapporteur geantwoord heeft en ds. C. J. Smelik als deputaat nog enige toelichting gegeven heeft, worden de voorstellen van deputaten met een enkele wijziging inhoudelijk door de synode aanvaard.

Hierna wordt de vergadering geschorst voor nader beraad van commissie IV en deputaten.

Artikel 424

Te 19 uur komt de synode weer in plenaire zitting bijeen. Gezongen wordt Psalm 9 : 1, 7 en 8. Deputaten, genoemd in artikel 421, zijn opnieuw aanwezig.

Artikel 425

Besluit inzake de herziening van de belijdenisgeschriften

De praeses stelt aan de orde de concept-besluittekst inzake de herziening van het kerkboek, speciaal wat betreft de belijdenisgeschriften, welke commissie IV aan de synode heeft voorgelegd. Rapporteur is ds. G.

Zomer. Over het voorstel van de commissie wordt in twee rondes gesproken. Nadat de commissie nog enkele wijzigingen in haar voorstel heeft aangebracht, wordt het met algemene stemmen aanvaard. Dr. A. N. Hendriks blijft als deputaat voor de herziening van het kerkboek buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

1. het rapport van het (generale) deputaatschap, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, inzake de herziening van het kerkboek (p. 5, 7-9);
2. het rapport van deputaten, speciaal voor de belijdenisgeschriften (sectie A; p. 10-11);
3. het rapport van de werkgroep van deputaten inzake Apostolicum en Nederlandse Geloofsbelijdenis (p. 12-68) en het aanvullend schrijven d.d. 2 mei 1978, waarin correcties vermeld worden;
4. het rapport van de werkgroep van deputaten inzake de Heidelbergse Catechismus; de ingekomen stukken, betrekking hebbend op deze rapporten (Acta Bijlage 2 sub I. a. 3, 7, 9, 12, 15, 16 en 19).

I. Zij constateert

1. dat deputaten rapporteren tot welk resultaat het overleg tussen de diverse deputaatschappen ter bevordering van de eenheid in taalgebruik, spelling enz. heeft geleid;
2. dat deputaten een concept-'nieuwe tekst' van de Apostolische Geloofsbelijdenis aan de synode aanbieden;
3. dat dezelfde deputaten eveneens een concept-'nieuwe tekst' van de Nederlandse Geloofsbelijdenis aan de synode aanbieden;
4. dat deputaten voor de nadere toetsing van de tekst van de Heidelbergse Catechismus slechts een herziene tekst van de zondagen 11-24 konden gereed maken;
5. dat deputaten rapporteren niet toegekomen te zijn aan de taalkundige modernisering van de overige belijdenisgeschriften;
6. dat deputaten besloten geen voorstel te doen over de herziening van het 'Kort Begrip', omdat dit geschrift nooit officieel aanvaard is.

II. Zij constateert voorts

1. dat in de uitvoerige bespreking van het concept-'nieuwe tekst' van de Nederlandse Geloofsbelijdenis na gemeenschappelijk overleg tussen deputaten en commissie wijzigingen in het concept zijn aangebracht;
2. dat in deze bespreking bovendien punten in de tekst zijn aangewezen, die vernieuwd zouden kunnen en moeten worden, maar waarvan liet de vraag is of dit geschieden kan louter binnen het kader van taalkundige modernisering.

III. Zij overweegt

1. dat de generale synode van Kampen 1975 opdracht gaf 'vóór de aanvang van de arbeid in de werkgroepen voor de verschillende onderdelen van het kerkboek onderling en met de deputaten voor de psalmberijming, voor de bundel "Enige Gezangen" en voor de kerkorde in overleg te treden ter bevordering van de eenheid in taalgebruik, spelling enz.' (Acta, art. 479);
2. dat de generale synode van Kampen 1975 aan deputaten opdroeg 'de belijdenisgeschriften taalkundig te moderniseren, voorzover dit nog niet is geschied, en met inachtneming van hetgeen daarover door voorgaande synoden en voor deze synode besloten is' (Acta, art. 479);
3. dat de generale synode van Kampen 1975 aan deputaten ook opdroeg 'bij hun arbeid voorrang te verlenen aan de nadere toetsing van de reeds vrij-gegeven Catechismustekst en vervolgens aan de taalkundige modernisering van het Apostolicum en de Nederlandse Geloofsbelijdenis' (Acta, art. 479);
4. dat deputaten, belast met de nadere toetsing van de Catechismus-tekst door verschillende omstandigheden slechts een klein gedeelte van hun taak konden volbrengen;
5. dat het niet tot de taak van de generale synode behoort opdracht te geven tot taalkundige modernisering van het 'Kort Begrip', omdat dit geschrift kerkelijk nooit officieel aanvaard is.

IV. Zij overweegt voorts

1. dat thans eerst de kerken dienen te oordelen over de resultaten van de tot nu toe verrichte arbeid van taalkundige modernisering;

2. dat ook de kerken zelf in de gelegenheid gesteld dienen te worden de punten, bedoeld in II. 2, te overwegen.

V. Zij is van oordeel

1. dat deputaten hun opdracht tot het plegen van overleg ter bevordering van de eenheid in taalgebruik, spelling enz. naar behoren hebben volbracht;
2. dat deputaten, belast met de taalkundige modernisering van de tekst van het Apostolicum en van de Nederlandse Geloofsbelijdenis hun taak naar behoren hebben uitgevoerd;
3. dat deputaten, belast met de nadere toetsing van de tekst van de Heidelbergse Catechismus, te verontschuldigen zijn voor het niet volbrengen van hun opdracht;
4. dat de arbeid tot taalkundige modernisering van de belijdenisgeschriften, voorzover nog niet voltooid, met kracht dient te worden voortgezet en afgerond;
5. dat de gewijzigde 'nieuwe tekst' van de Apostolische Geloofsbelijdenis in zoverre acceptabel is, dat deze de kerken ter toetsing kan worden aangeboden;
6. dat het gewijzigde concept-'nieuwe tekst' van de Nederlandse Geloofsbelijdenis als voorlopig resultaat van de arbeid der deputaten tot taalkundige modernisering aan de kerken ter toetsing kan worden aangeboden;
7. dat geen opdracht dient gegeven te worden tot taalkundige modernisering van het 'Kort Begrip'.

VI. Zij besluit

1. de door de verschillende deputaatschappen in onderling overleg gemaakte afspraken inzake taalgebruik, spelling enz. goed te keuren;
2. de gewijzigde 'nieuwe tekst' van de Apostolische Geloofsbelijdenis in de Acta op te nemen, met de bepaling, dat deze nog niet wordt vrijgegeven voor kerkelijk gebruik;
3. het gewijzigde concept-'nieuwe tekst' van de Nederlandse Geloofsbelijdenis als bijlage bij de Acta op te nemen, eveneens met de bepaling, dat deze nog niet wordt vrijgegeven voor kerkelijk gebruik.

VII. Zij besluit voorts

1. de deputaten voor de herziening van het kerkboek (sectie A), onder hartelijke dank voor hun arbeid te déchargeren;
2. opnieuw deputaten (primi en secundi) te benoemen met de volgende opdracht:
 - a. de belijdenisgeschriften taalkundig te moderniseren, voor zover dit nog niet is geschied, met inachtneming van hetgeen daarover door de synoden is besloten, en met name van het bepaalde in VI. 1.;
 - b. bij deze arbeid nadrukkelijk voorrang te verlenen aan de nadere toetsing van de door de generale synode van Hattem 1972/73 voor het gebruik bij het catechetisch onderwijs vrijgegeven tekst van de Heidelbergse Catechismus met het oog op het vrijgeven van deze tekst voor algeheel kerkelijk gebruik door de eerstvolgende generale synode, dit laatste in afwijking van het bepaalde in artikel 21 van de Acta van de generale synode van Groningen-Zuid 1978;
 - c. daarbij, indien enigszins mogelijk, te blijven bij deze (voorlopige) vast-gestelde tekst en bovendien een lijst van Schriftplaatsen bij de antwoorden van de Heidelbergse Catechismus ter vaststelling aan de eerstvolgende generale synode aan te bieden;
 - d. zo mogelijk ook voor de Dordtse Leerregels een lijst van bewijsplaatsen, c.q. verwijsplaatsen uit de Schrift op te stellen;
 - e. de door hen aan te bieden ontwerpen van taalkundig gemoderniseerde teksten van een behoorlijke argumentatie te voorzien;
 - f. voor 1 januari 1979 overdrukken van de voorlopige, door deputaten gemoderniseerde, tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis aan de kerken toe te zenden,
 1. met nadere toelichting van het onder II.2. en IV.2. genoemde;
 2. het verzoek voor 1 januari 1980 ev. wijzigingsvoorstellen ten aanzien van de tekst in te dienen bij deputaten;
 - g. de reeds ingezonden en nog in te zenden opmerkingen vanuit de kerken in hun arbeid te betrekken;
 - h. van hun werkzaamheden rapport uit te brengen aan de eerstvolgende synode,
 1. nadat opmerkingen uit de kerken zijn verwerkt;
 2. de tekst taalkundig nader is bezien en eventueel herzien;
 - i. het eindrapport aan de kerken toe te zenden voor 1 oktober 1980.

VIII. Zij besluit tenslotte hiervan mededeling te doen aan

1. deputaten inzake herziening kerkboek (sectie A), benoemd door de generale synode van Kampen 1975;
2. nieuw te benoemen deputaten;
3. allen die zich naar aanleiding van het rapport herziening kerkboek (speciaal voor de belijdenisgeschriften, sectie A.) tot deze generale synode hebben gewend.

De gewijzigde `nieuwe tekst' van het Apostolicum luidt:

De Apostolische Geloofsbelijdenis

- I** 1. Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde.
- II** 2. En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here;
3. die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, is neergedaald in de hel;
5. op de derde dag opgestaan uit de doden;
6. opgevaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader;
7. vandaar zal Hij komen om te oordelen de levenden en de doden.
- III** 8. Ik geloof in de Heilige Geest.
9. Ik geloof de heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving van de zonden;
12. wederopstanding van het vlees;
13. en een eeuwig leven.

Artikel 426

Besluit inzake de herziening van liturgische formulieren en gebeden

Vervolgens stelt de praeses aan de orde de concept-besluittekst inzake de herziening van het kerkboek, speciaal wat betreft de liturgische formulieren en de gebeden, welke commissie IV aan de vergadering heeft voorgelegd. Rapporteur is ds. A. P. van Dijk.

Omdat verschillende leden van deze concept-besluittekst nog geen kennis hebben kunnen nemen, leest de rapporteur haar voor.

Hierna volgt een ronde.

De vergadering wordt korte tijd geschorst voor beraad van commissie IV. Na heropening deelt de rapporteur de wijzigingen mee, die commissie IV in haar voorstel heeft aangebracht.

Vervolgens wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aanvaard. Dr. A. N. Hendriks blijft als deputaat voor de herziening van het kerkboek buiten stemming.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 heeft kennis genomen van

1. het rapport van de deputaten inzake de herziening van het kerkboek, onderdeel liturgische formulieren en gebeden (sectie B);
2. het aanvullend rapport van deze deputaten, d.d. 10 april 1978, met bijlagen;
3. de ingekomen stukken vermeld in Bijlage 2 onder I.a. 4, 6, 9, 10 en 13.

I. Zij constateert

1. dat in de Acta van de generale synode van Kampen 1975 geen speciale instructie inzake de liturgische formulieren voorkomt;
2. dat deze Acta wel inzake de gebeden een instructie vermelden (Acta art. 451, IV.2. a., b. en c.);
3. dat de generale synode van Kampen 1975 een besluit nam, vermeld op pag. 245 van haar Acta, dat ook een instructie bevatte.

II. Zij constateert verder

1. a. dat de deputaten meedelen, dat zij inzake de liturgische formulieren verder hebben gewerkt in de lijn van de opdracht die de generale synode van Hattem 1972/73 gaf en dat ze daarbij verwijzen

- naar art. 139 VI.1. b. en c. van de Acta van die synode;
- b. dat de deputaten concepten aanbieden van de zes liturgische formulieren die door de synode van Hattem 1972/73 reeds waren vastgesteld, maar die zij daarna nog kritisch hebben gezien;
- c. dat de deputaten concepten aanbieden van de twee liturgische formulieren die nog taalkundig gemoderniseerd en, waar nodig, materieel gewijzigd moesten worden;
- 2. a. dat de deputaten aangeven hoe uit gebeden die door de synode van Kampen 1975 zijn aanvaard, gebeden kunnen worden samengesteld die aansluiten bij de orden van dienst sub a.;
- b. dat de deputaten elf concepten van gebeden voor opname in het kerk-boek aanbieden;
- 3. dat het rapport van de deputaten minder dan zes maanden voor de aan-vang van de synode de kerken heeft bereikt en dat de deputaten de voor het eerst gemoderniseerde teksten niet van argumentatie hebben voorzien;
- 4. a. dat de deputaten voorstellen doen inzake de volgorde van de liturgische formulieren en van de gebeden;
- b. dat de deputaten niet gereed zijn gekomen met het aanbrengen van tekstverwijzingen in de marge bij verschillende formulieren;
- c. dat er ongelijkheid bestaat tussen de formulieren in de aanduiding van de liturg in de liturgische aanwijzingen;
- d. 1. dat de deputaten aan de synode in overweging geven opnieuw deputaten te benoemen met als opdracht alsnog de reeds in hedendaags Nederlands overgezette formulieren en gebeden kritisch te bezien en onderling te harmoniseren, voor zover dat nog niet plaats vond;
- 2. dat de deputaten in hun aanvullend rapport melding maken van reacties uit de kerken, met name op het door de synode van Kampen 1975 vastgestelde formulier voor de bevestiging van het huwelijk voor de gemeente van Christus, in welke reacties 'waardevolle elementen van kritiek zijn opgenomen, die nadere overweging verdienen'.

III. Zij overweegt

- 1. a. dat het in de lijn van de besluitvorming van de generale synode van Kampen 1975 inzake de herziening van het kerkboek lag, dat zij van nieuw te benoemen deputaten verwachtte inzake de liturgische formulieren verder te werken volgens de richtlijnen van de synode van Hattem 1972/73;
- b. 1. dat de kerken reeds geruime tijd in de gelegenheid zijn geweest deze formulieren zoals ze door de synode van Hattem 1972/73 zijn vast-gesteld, te toetsen;
- 2. dat reeds eerder werd besloten (Acta art. 21 ad 1.) deze formulieren thans vast te stellen;
- 3. dat in de onder II.1.b. bedoelde concepten van liturgische formulieren verscheidene wijzigingen wenselijk zijn;
- 4. dat op een aantal punten nadere bestudering door te benoemen deputaten nog nodig is, zodat enkele van deze formulieren slechts onder voorbehoud kunnen worden vastgesteld;
- 2. a. dat zij van deputaten nog geen uitgewerkt voorstel ontvangen heeft hoe de reeds ontworpen gebeden gaan aansluiten bij de orden van dienst sub a.;
- b. 1. dat in de concepten van het gebed voor de catechismuspraak en van het gebed na de catechismuspraak enkele wijzigingen wenselijk zijn;
- 2. dat het gewenst is gebeden bij ziekte, een morgengebed, een gebed voor het eten, een gebed na het eten en een avondgebed in het kerk-boek op te nemen nadat zij op een enkel punt gewijzigd zijn;
- 3. dat het niet nodig is in het kerkboek een gebed bij een begrafenis, een morgengebed voor kinderen en een avondgebed voor kinderen op te nemen;
- 3. a. dat de instructie in het besluit op pag. 245 van de Acta van de synode van Kampen 1975 weliswaar ook gold voor de deputaten van sectie B. maar dat de plaats van dit besluit in de Acta gemakkelijk op dit punt een misverstand kon doen ontstaan;
- b. 1. dat het generaal deputaatschap inzake het kerkboek heeft gerapporteerd, dat het werk vertraging opliep, doordat de synodebesluiten niet snel en nauwkeurig zijn afgewerkt;
- 2. dat de deputaten van sectie A meedelen dat het niet gelukte het rapport, waarmee het rapport van sectie B één bundel vormt, ten-minste een half jaar voor de aanvang van de synode aan de kerken te doen toekomen;
- c. dat het in het verleden niet gebruikelijk was, dat de deputaten de ge-moderniseerde teksten van argumentatie voorzagen;
- 4. a. 1. dat het gewenst is met de vaststelling van de volgorde van de ver-schillende onderdelen van het kerkboek te wachten, totdat vaststaat welke onderdelen het kerkboek zal omvatten;

2. dat de vaststelling van de volgorde van de onderdelen van het kerkboek zorgvuldig dient te geschieden;
- b. dat het gewenst is, dat bij alle liturgische formulieren tekstverwijzingen in de marge worden aangebracht;
- c. dat het gewenst is, dat in alle formulieren de liturg in de liturgische aanwijzingen met het woord 'voorganger' wordt aangeduid;
- d. dat zij reeds besloot de toetsingstermijn voor de door de generale synode van Kampen 1975 vastgestelde formulieren en gebeden te verlengen tot 1 januari 1983.

IV. Zij is van oordeel

1. dat de deputaten voor de herziening van het kerkboek, onderdeel liturgische formulieren en gebeden, de erkentelijkheid van de synode verdienen voor hun werk inzake de liturgische formulieren;
2. dat de deputaten inzake de gebeden hun opdracht naar behoren hebben uitgevoerd;
3. dat de deputaten er geen verwijt van kan worden gemaakt, dat hun rapport de kerken te laat heeft bereikt en dat zij de door hen gemoderniseerde teksten niet van argumentatie hebben voorzien.

V. Zij besluit

1. de deputaten inzake de herziening van het kerkboek, onderdeel liturgische formulieren en gebeden, te déchargeren van hun opdracht onder hartelijke dank voor het werk dat zij gedaan hebben;
2. a. de volgende liturgische formulieren in aansluiting bij het voorstel van de deputaten en met de door haar daarin aangebrachte wijzigingen vast te stellen en dus vrij te geven voor kerkelijk gebruik:
 - * Formulier voor de bediening van de heilige doop aan de kinderen der gelovigen;
 - * Formulier voor de bediening van de heilige doop aan volwassenen;
 - * Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis;
- b. de volgende liturgische formulieren in aansluiting bij het voorstel van de deputaten en met de door haar daarin aangebrachte wijzigingen onder voorbehoud (Zie V.2.c.) vast te stellen, en dus in deze versie nog niet vrij te geven voor kerkelijk gebruik:
 - * Formulier voor de viering van het heilig avondmaal;
 - * Kort formulier voor de viering van het heilig avondmaal;
 - * Formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords;
- c. de volgende vraagpunten aan nieuw te benoemen deputaten ter nadere bestudering voor te leggen:
 1. of het 'zondaren-register' in het avondmaalsformulier gehandhaafd dient te blijven en zo ja, in welke vorm;
 2. of de 'brood- en wijn-beeldspraak' voor de onderlinge eenheid der gelovigen in het avondmaalsformulier gehandhaafd dient te blijven en zo ja, op welke wijze;
 3. of het Onze Vader op zijn huidige plaats in beide avondmaalsformulieren gehandhaafd moet blijven en welke consequenties eventuele verplaatsing heeft;
 4. of het wenselijk c.q. noodzakelijk is citaten van bepaalde Schrift-plaatsen uit de vertaling van het N.B.G. te corrigeren naar de Statenvertaling;
3. de volgende liturgische formulieren, in aansluiting bij het voorstel van de deputaten en met de door haar daarin aangebrachte wijzigingen, voorlopig vast te stellen, als bijlage in de Acta op te nemen en vrij te geven voor kerkelijk gebruik:
 - * Formulier voor uitsluiting uit de gemeente van van Christus;
 - * Formulier voor wederopneming in de gemeente van Christus;
4. a. de volgende gebeden, in aansluiting bij het voorstel van de deputaten en met de door haar daarin aangebrachte wijzigingen, te aanvaarden en als bijlage op te nemen in de Acta:
 - * Gebed voor de catechismuspreek;
 - * Gebed na de catechismuspreek;
 - * Gebed bij ziekte (I), (II);
 - * Morgengebed;
 - * Gebed voor het eten;
 - * Gebed na het eten;
 - * Avondgebed;
- b. deze gebeden te zijner tijd een plaats te geven in het Gereformeerd Kerkboek;
5. de kerken te verzoeken eventuele reacties op de liturgische formulieren en de gebeden die haar - hetzij door de generale synode van Kampen 1975, hetzij door deze generale synode - ter toetsing zijn voorgelegd, zo spoedig mogelijk aan de deputaten toe te zenden;

6. opnieuw deputaten met enkele secundi te benoemen en hun op te dragen:
 - a. de reacties uit de kerken, zowel die welke hun door deze synode en door het vorige deputaatschap ter hand worden gesteld als die welke bij hen zelf alsnog binnenkomen, in ontvangst te nemen;
 - b. de teksten van de liturgische formulieren en de gebeden, die nog ter toetsing staan, kritisch te bezien en daarbij ook de reacties uit de kerken te betrekken;
 - c. de onder V 2.c. genoemde vraagpunten te bestuderen en daarover voorstellen te formuleren;
 - d.
 1. het werk van het aanbrengen van tekstverwijzingen in de marge bij de liturgische formulieren te voltooien;
 2. overal in de liturgische formulieren waar in de liturgische aanwijzingen het woord 'dienaar' staat dit te vervangen door het woord 'voorganger';
 3. waar nodig in de liturgische formulieren en gebeden de regels die voor spelling, interpunctie enz. zijn vastgesteld, door te voeren;
 4. voor de orden van dienst voorstellen te doen met betrekking tot de tekst van votum, zegengroet en zegen;
 - e. nog uitgewerkt aan te geven hoe de reeds ontworpen gebeden gaan aan-sluiten bij de orden van dienst sub a.;
 - f. in overleg met de overige deputaten inzake de herziening van het kerk-boek een voorstel te doen inzake de volgorde van de onderdelen van het kerkboek;
 - g. aan de volgende generale synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden en hun rapport ten minste een half jaar voor de aanvang van de synode aan de kerken te doen toekomen.

VI. Zij besluit tenslotte

hiervan mededeling te doen aan

1. de door de generale synode van Kampen 1975 benoemde deputaten;
2. de nieuw te benoemen deputaten;
3. allen die zich inzake de liturgische formulieren en gebeden tot haar hebben gewend.

De door de synode vastgestelde formulieren luiden:

FORMULIER VOOR DE. BEDIENING VAN DE, HEILIGE, DOOP AAN DE KINDEREN DER GELOVIGEN

Leer over de doop

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De leer over de doop als volgt samen te vatten:

Ten eerste: wij en onze kinderen zijn in zonde ontvangen en geboren. Daarom rust Gods toorn op ons, zodat wij in het rijk van God niet kunnen komen, of wij moeten opnieuw geboren worden.

Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenkeling met het water. Daardoor wordt ons de onreinheid van onze zielen voor ogen gesteld. Dit moet ons ertoe brengen, dat wij een afkeer krijgen van onszelf, ons voor God verootmoedigen en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf zoeken.

Ten tweede: de doop betuigt en verzegelt ons de afwassing van onze zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Immers, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Vader, betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit. Hij neemt ons tot zijn kinderen en erfgenamen aan en zal ons daarom van al het goede voorzien en al het kwade van ons weren of voor ons doen meewerken ten goede.

En wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Zoon, verzekert ons de Zoon, dat Hij ons in zijn bloed wast en reinigt van al onze zonden. Hij maakt ons in zijn dood en opstanding één met Zichzelf, zodat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Tenslotte, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, verzekert ons de Heilige Geest door dit sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot levende leden van Christus maken wil. Want Hij eigent ons toe wat wij in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven.

Het einddoel daarvan is, dat wij volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen temidden van de gemeente der uitverkorenen.

Ten derde: omdat elk verbond twee delen heeft, namelijk een belofte en een eis, worden wij door God in de doop ook geroepen en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit betekent, dat wij deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, vertrouwen en liefhebben met geheel ons hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met geheel onze kracht. Het betekent ook dat wij met de wereld breken, onze oude natuur doden en godvrezend leven.

En wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen. Want de doop is een zegel en een volkomen betrouwbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Fundering van de kinderdoop

Hoewel onze kinderen dit alles niet begrijpen, mogen wij hen daarom toch niet van de doop uitsluiten.

Want evenals zij zonder het te weten deel hebben aan de verdoemenis in Adam. zo worden zij ook zonder het te weten in Christus uit genade tot Gods kinderen aangenomen.

Gen. 17: 7

Immers, wat God zegt tot Abraham. de vader van alle gelovigen, geldt ook voor ons en onze kinderen: Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God te zijn.

Hand.:2:39

Dit betuigt ook Petrus: Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Here onze God, ertoe roepen zal.

Daarom heeft God onder het oude verbond bevolen de kinderen te be-snijden: deze besnijdenis was een zegel van het verbond en van de gerechtigheid van het geloof.

En Christus zelf heeft kinderen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend. Omdat nu, onder het nieuwe verbond, de doop in de plaats van de besnijdenis gekomen is, moeten de jonge kinderen als erfgenamen van het rijk van God en van zijn verbond gedoopt worden. En de ouders zijn verplicht hun kinderen bij het opgroeien hun doop te leren verstaan,

Laten wij nu Gods heilige naam aanroepen zo tot zijn tot versterking van ons geloof en tot opbouw van de gemeente dit sacrament te bedienen.

Gebed voor de doop

Almachtige en eeuwige God. Gij zijt het die naar uw rechtvaardig, oordeel de ongelovige en onbekeerlijke wereld met de zondvloed gestraft hebt. Maar de gelovige Noach en de zijnen, slechts acht zielen, hebt Gij in uw grote barmhartigheid gered en bewaard. Gij zijt het die de hardnekkig farao met al zijn volk in de Rode Zee deedt verdrinken. Maar uw volk Israël hebt Gij daar droogvoets door geleid, waardoor Gij toen reeds de doop hebt aangeduid.

Pleitend op uw grondeloze barmhartigheid, bidden wij U of Gij dit uw kind in genade wilt aanzien en het door uw Heilige Geest in uw Zoon Jezus Christus wilt inlijven. Laat het door de doop in Christus' dood begraven worden, maar ook met Hem opstaan in een nieuw leven. Geef dat het iedere dag zijn kruis bij het navolgen van Christus blijmoedig zal dragen door Hem aan te hangen met een waar geloof, vaste hoop en vurige liefde. Laat het zo dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, door Uw beloften getroost verlaten. Geef dat het op de jongste dag voor de rechterstoel van Christus, uw Zoon, met vrijmoedigheid zal verschijnen, door Hem onze Here Jezus Christus, uw Zoon, die met U en de Heilige Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Geliefden in de Here Christus,

U hebt gehoord, dat de doop een instelling van God is om aan ons en onze kinderen zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten wij dit sacrament tot dat doel en niet uit sleur of bijgeloof gebruiken.

Om nu duidelijk te laten blijken, dat u zo de doop begeert, behoort u op de volgende vragen oprecht te antwoorden:

Ten eerste:

Belijdt u, dat onze kinderen, hoewel zij in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerlei ellende. ja zelfs aan de verdoemenis onderworpen, toch in Christus geheiligd zijn en daarom als leden van zijn gemeente be-horen gedoopt te zijn?

Ten tweede:

Belijdt u, dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament. die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de ware en volkomen leer der zaligheid is?

Ten derde:

Belooft u. dat u dit kind (deze kinderen, een ieder het zijne), waarvan u de vader (en de moeder) bent, hij het opgroeien in deze leer naar uw ver-mogen zult onderwijzen en doen onderwijzen?

Wat is hierop uw antwoord? Antwoord: Ja.

Bediening van de doop

(De voorganger noemt de volledige voornaam (voornamen) en eventueel achternaam van de dopeling en spreekt):

Ik doop u in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Dankzegging

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven hebt en ons door uw Heilige Geest tot leden van uw eniggeboren Zoon en zo tot uw kinderen aangenomen hebt. Wij danken U, dat Gij ons dit met de doop bezegelt en bekrachtigt.

Wij bidden U ook door Hem, uw geliefde Zoon, dat Gij dit kind door uw Heilige Geest voortdurend wilt regeren, opdat het christelijk en godvrezend opgevoed wordt en in de Here Jezus Christus zal opgroeien en toenemen. Geef dat het zo uw vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij dit kind en ons allen bewezen hebt, zal belijden. Geef dat het gehoorzaam onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus zal leven en krachtig tegen de zonde. de duivel en heel zijn rijk zal strijden en overwinnen.

Zo het U en uw Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest, enige en waarachtige God. eeuwig loven en prijzen. Amen.

FORMULIER VOOR DL BEDIENING VAN DE HEILIGE DOOP AAN VOLWASSENEN

(Zij die in hun jeugd niet gedoopt zijn en op latere leeftijd te kennen geven de christelijke doop te begeren, dienen vooraf grondig onderwezen te worden in de hoofdzaken van de christelijke leer.

Na voor de kerkeraad of zijn afgevaardigden deze leer beleden te hebben, zullen zij tot de doop toegelaten worden. Bij de bediening daarvan zal het volgende formulier gebruikt worden.)

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Leer over de doop

De leer over de doop is als volgt samen te vatten:

Ten eerste: wij en onze kinderen zijn in zonde ontvangen en geboren. Daarom rust Gods toorn op ons, zodat wij in het rijk van God niet kunnen komen, of wij moeten opnieuw geboren worden.

Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenkeling met het water. Daardoor wordt ons de onreinheid van onze zielen voor ogen gesteld. Dit moet ons ertoe brengen, dat wij een afkeer krijgen van onszelf, ons voor God verootmoedigen en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf zoeken.

Ten tweede: de doop betuigt en verzegelt ons de afwassing van onze zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Immers, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Vader, betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit. Hij neemt ons tot zijn kinderen en erfgenamen aan en zal ons daarom van al het goede voorzien en al het kwade van ons weren of voor ons doen meewerken ten goede.

En wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Zoon, verzekert ons de Zoon, dat Hij ons in zijn bloed wast en reinigt van al onze zonden. Hij maakt ons één met Zichzelf in zijn dood en opstanding, zodat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Tenslotte, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, verzekert ons de Heilige Geest door dit sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot levende leden van Christus maken wil. Want Hij eigent ons toe wat wij in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven.

Het einddoel daarvan is, dat wij volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen temidden van de gemeente der uitverkorenen. Ten derde: omdat elk verbond twee delen heeft, namelijk een belofte en een eis, worden wij door God in de doop ook geroepen en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit betekent dat wij deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, vertrouwen en liefhebben met geheel ons hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met geheel onze kracht. Het betekent ook dat wij met de wereld breken, onze oude natuur doden en godvrezend leven.

En wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen. Want de doop is een zegel en een volkomen betrouwbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Nu worden krachtens het verbond de kinderen van christenen gedoopt, zonder dat zij er iets van begrijpen. Maar volwassenen mogen eerst ge-doopt worden, wanneer zij met berouw en bekering hun zonden erkend en hun geloof in Christus beleden hebben.

Want Johannes de Doper heeft, toen hij naar Gods gebod de doop der bekering tot vergeving van zonden predikte, alleen hen gedoopt die hun zonden beleden.

Marc. 1 : 4, 5 Luc. 3 :3

En onze Here Jezus Christus zelf heeft zijn apostelen bevolen, alle volken tot zijn discipelen te maken en hen te dopen in den naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Matth.28: 19

Christus heeft daaraan toegevoegd de belofte dat wie gelooft en zich laat dopen, behouden zal worden.

Marc. 16 : 16

Volgens deze regel hebben dan ook de apostelen geen andere volwassenen gedoopt dan die met berouw en bekering hun geloof beleden. Handelingen2 : 38, 41

Daarom mag men ook nu geen volwassenen dopen dan die de rijke inhoud van de doop uit de prediking van heilig Evangelie hebben leren verstaan en van hun geloof rekenschap afleggen door persoonlijke belijdenis.

Handelingen 8 : 36,37 Handelingen10:47, 48 Handelingen3 14, 15, 31, 32, 33

Laten wij nu Gods heilige naam aanroepen, om zo tot zijn- eer, tot versterking van ons geloof en tot opbouw van de gemeente dit sacrament te bedienen.

Gebed voor de doop

Almachtige en eeuwige God, Gij zijt het die naar uw rechtvaardig oordeel de ongelovige en onbekeerlijke wereld met de zondvloed gestraft hebt. Maar de gelovige Noach en de zijnen, slechts acht zielen, hebt Gij in uw grote barmhartigheid gered en bewaard. Gij zijt het die de hardnekkige farao met al zijn volk in de Rode Zee deedt verdrinken. Maar uw volk Israel hebt Gij daar droogvoets doorgeleid, waardoor Gij toen reeds de doop hebt aangeduid.

Pleitend op uw grondeloze barmhartigheid, bidden wij U, of Gij hem (haar) die de doop zal ontvangen, in genade wilt aanzien en hem (haar) door uw Heilige Geest in uw Zoon Jezus Christus wilt inlijven. Laat hem (haar) door de doop in Christus' dood begraven worden, maar ook met Hem opstaan in een nieuw leven. Geef dat hij (zij) iedere dag zijn (haar) kruis bij het navolgen van Christus blijmoedig zal dragen door Hem aan te hangen met een waar geloof, vaste hoop en vurige liefde. Laat hem (haar) zo dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, door Uw beloften getroost verlaten. Geef dat hij (zij) op de jongste dag voor de rechterstoel van Christus, uw Zoon, met vrijmoedigheid zal verschijnen, door Hem onze Here Jezus Christus, uw Zoon, die met U en de Heilige Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Doopgelofte

Geliefde broeder (zuster)

U begeert de doop te ontvangen als een zegel van uw inlijving in Gods kerk. Duidelijk moet blijken, dat u de christelijke leer, waarin u door de kerk bent onderwezen, niet alleen aanneemt, maar daarnaar ook door Gods genade wilt leven. Daarom behoort u voor God en zijn gemeente op de volgende vragen oprecht te

antwoorden:

Ten eerste:

Geloof u in de enige waarachtige God, onderscheiden in drie personen, Vader, Zoon en Heilige Geest, die hemel en aarde met al wat erin is uit niets geschapen heeft, nog onderhoudt en zo regeert, dat er niets gebeurt zonder zijn goddelijke wil?

Ten tweede:

Geloof u, dat u in zonde ontvangen en geboren bent en dat daarom Gods toorn rust op u, die van nature geheel onbekwaam bent tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad? En belijdt u, dat u met gedachten, woorden en daden de geboden van de Here dikwijls hebt overtreden en dat u over deze zonden oprecht berouw hebt?

Ten derde:

Geloof u, dat Jezus Christus waarachtig en eeuwig God is en blijft, en waarachtig mens is geworden door zijn geboorte uit de maagd Maria? En geloof u, dat deze Christus u door God tot Zaligmaker geschonken is? Belijdt u, dat u door dit geloof vergeving van zonden in zijn bloed ontvangt en dat u door de kracht van de Heilige Geest een lid van Jezus Christus en van zijn kerk geworden bent?

Ten vierde:

Belijdt u, dat het Woord van God, zoals dat in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarheid is? Zult u in leven en sterven bij de belijdenis van deze leer blijven en alle ketterijen die met deze leer in strijd zijn, verwerpen? Beloof u in gemeenschap met deze gemeente trouw het gepredikte Woord te horen en het heilig avondmaal te gebruiken?

Ten vijfde:

Verklaart u, dat u van harte begeert altijd godvrezend te leven en te breken met wereldse begeerten, zoals het leden van Christus en van zijn gemeente past? Zult u zich gewillig onderwerpen aan alle christelijke vermaningen? Titus 2: 12

Wat is hierop uw antwoord?

(Antwoord:) Ja.

Onze barmhartige God schenke u zijn genade en zegen tot het volbrengen van dit heilig voornemen, door onze Here Jezus Christus. Amen.

Bediening van de doop

(De voorganger noemt de volledige voornaam (voornamen) en eventueel achternaam van de dopeling en spreekt):

Ik doop u in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Dankzegging

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven hebt en ons door uw Heilige Geest tot leden van uw eniggeboren Zoon en zo tot uw kinderen aangenomen hebt. Wij danken U, dat Gij ons dit met de doop bezegelt en bekrachtigt.

Wij bidden U ook door Hem, uw geliefde Zoon, dat Gij deze broeder (zuster) door uw Heilige Geest voortdurend wilt regeren, opdat hij (zij) christelijk en godvrezend zal leven en in de Here Jezus Christus zal groeien en toenemen. Geef dat hij (zij) zo uw vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hem (haar) en ons allen bewezen hebt, zal belijden. Geef dat hij (zij) gehoorzaam onder onze enige Leraar, Koning en Hoge-priester Jezus Christus zal leven en krachtig tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk zal strijden en overwinnen. Zo zal hij (zij) U en uw Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest, de enige en waarachtige God, eeuwig loven en prijzen. Amen.

FORMULIER VOOR DE OPENBARE GELOOFSBELIJDENIS

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

U bent verschenen voor God en zijn heilige gemeente om belijdenis af te leggen van uw geloof en zo

toegang te verkrijgen tot het avondmaal van de Here Christus.

Wilt daarom oprecht antwoorden op de volgende vragen:

Ten eerste:

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de ware en volkomen leer der zaligheid is? En belooft u bij de belijdenis van deze leer door Gods genade te blijven in leven en sterven?

Ten tweede:

Gelooft u Gods verbondsbelofte, waarvan u in de doop het teken en zegel ontvangen hebt? En belijdt u, nu u de toegang vraagt tot het heilig avond-maal, dat u wegens uw zonden een afkeer hebt van uzelf en u voor God verootmoedigt en uw leven buiten uzelf in Jezus Christus, de enige Zalig-maker, zoekt?

Ten derde:

Betuigt u, dat u van harte begeert God de Here lief te hebben en te dienen naar zijn Woord, te breken met wereldse begeerten, uw oude natuur te doden en godvrezend te leven?

Ten vierde:

Belooft u zich te zullen onderwerpen aan (le kerkelijke vermaning en tucht, indien u zich (waarvoor God u genadig beware) in leer of leven misgaat?

Wat is hierop uw antwoord? (Antwoord:) Ja.

(Het antwoord wordt door ieder afzonderlijk gegeven, nadat zijn naam genoemd is.)

(Daarna spreekt de voorganger:)

De God van alle genade, die u in Christus Jezus geroepen heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid, Hij zal u, na een korte tijd van lijden, volmaken, bevestigen, sterken en grondvesten. Hem zij de kracht in alle eeuwigheid! Amen.

1Petrus510,11

FORMULIER VOOR DE VIERING VAN HET HEILIG AVONDMAAL

Instelling

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig avondmaal door onze Here Jezus Christus in 1 Corinthe 11 : 23-29:

Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weer overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zei: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: Deze beker is het nieuwe ver-bond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, todat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en cie dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheidt.

Om tot versterking van ons geloof het avondmaal te kunnen vieren, moeten wij in de eerste plaats ons vooraf naar de Schrift beproeven. In de tweede plaats moeten wij het avondmaal zo gebruiken als de Here Christus het heeft bedoeld, namelijk tot zijn gedachtenis.

Zelf beproeving

De zelfbeproeving omvat drieërlei:

Ten eerste moet ieder zijn zonden overdenken en beseffen dat Gods toorn op hem rust. Daardoor zal hij een

afkeer krijgen van zichzelf en zich voor God verootmoedigen. Want Gods toorn over de zonde is zo groot, dat Hij (eerder dan ze ongestraft te laten) zijn geliefde Zoon Jezus Christus erom gestraft heeft met de bittere en smadelijke dood aan het kruis.

Verder dient ieder zichzelf te onderzoeken, of hij deze vaste beloften van God gelooft: al zijn zonden zijn hem alleen om het lijden en sterven van Christus vergeven; en de gerechtigheid van Christus is hem zo volkomen toegerekend en geschonken, alsof hij in eigen persoon voor al zijn zonden betaald en alle gerechtigheid volbracht had.

Ten derde eist de zelfbeproeving, dat ieder zich afvraagt of hij gezind is voortaan uit dankbaarheid met heel zijn leven God de Here te dienen en voor zijn aangezicht oprecht te wandelen. Ook moet hij bij zichzelf na gaan, of hij alle vijandschap, haat en nijd van harte aflegt en zich ernstig voorneemt voortaan in liefde en vrede met zijn naaste te leven.

Nodiging en terugwijzing

Allen dan die zo gezind zijn, wil God zeker in genade aannemen en een plaats aan de tafel van zijn Zoon Jezus Christus waardig keuren. Maar allen die niet zo gezind zijn, eten en drinken tot hun eigen oordeel. Overeenkomstig het bevel van Christus en van de apostel Paulus vermanen wij daarom allen die in schandelijke zonden leven, zich van het avondmaal te onthouden en wij verkondigen hun dat zij geen deel in het rijk van Christus hebben. Zolang zij in hun zonden volharden, moeten zij zich van het avondmaal onthouden, opdat hun oordeel en verdoemenis niet des te zwaarder worden.

Maar dit alles wordt ons, geliefde broeders en zusters, niet voorgehouden om de gelovigen, verslagen van hart als ze zijn, alle moed te ontnemen, alsof alleen zij die zonder enige zonde zijn, tot het avondmaal van de Here mogen komen. Want wij komen niet tot dit avondmaal om daarmee te kennen te geven, dat wij in onszelf volmaakt en rechtvaardig zijn. Integendeel, wij erkennen, nu wij ons leven buiten onszelf in Jezus Christus zoeken, dat wij midden in de dood liggen.

Nu zijn ontegenzeggelijk nog veel zonden en gebreken in ons hart en leven: wij hebben geen volkomen geloof; wij dienen God niet met zoveel ijver als wij verplicht zijn en wij hebben dagelijks met de zwakheid van ons geloof en de kwade begeerten van ons vlees te strijden,

Maar wij hebben door de genade van de Heilige Geest over deze zonden van harte berouw. Wij begeren tegen ons ongelooft te strijden en naar alle geboden van God te leven. Daarom mogen wij er vast van verzekerd zijn, dat geen zonde of zwakheid, die nog tegen onze wil in ons overgebleven is, kan verhinderen, dat God ons in genade aanneemt en ons aan deze hemelse spijs en drank deel geeft.

Gedachtenis van Christus

Laten wij vervolgens overdenken met welk doel de Here Christus zijn avondmaal voor ons ingesteld heeft, namelijk dat wij het tot zijn gedachtenis vieren. Wij gedenken Hem op deze wijze:

Overeenkomstig de beloften, die onder het Oude Testament van het begin af aan de vaders gegeven zijn, is onze Here Jezus Christus door de Vader in deze wereld gezonden en heeft Hij ons vlees en bloed aangenomen. Hij heeft de toorn van God, waaronder wij eeuwig hadden moeten weg-zinken, voor ons gedragen van het begin tot het einde van zijn leven op aarde. Zo heeft Hij in gehoorzaamheid alle gerechtigheid van Gods wet voor ons vervuld, vooral toen de last van onze zonden en van Gods toorn Hem het bloedige zweet in het hof heeft uitgeperst.

Daar liet Hij zich boeien, opdat wij in vrijheid gesteld zouden worden. Daarna is Hij met smaad overladen, opdat wij nooit meer te schande zouden worden. Hij is onschuldig ter dood veroordeeld, opdat wij voor Gods gericht zouden vrijgesproken worden. Ja, Hij heeft zijn lichaam aan het kruis laten spijkeren, opdat Hij de akte van beschuldiging die tegen ons gericht was, weg zou doen door haar aan het kruis te nagelen.

Door dit alles heeft Hij de vloek die op ons lag, op Zich genomen, opdat Hij ons met zijn zegen zou vervullen. En tot in de allerdiepste verworpenheid en angst der hel heeft Hij Zich met lichaam en ziel vernederd aan het kruishout. Toen riep Hij uit: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten? opdat wij door God aangenomen en nooit meer door Hem verlaten zouden worden.

En tenslotte heeft Hij met zijn dood en bloedstorting het Nieuwe Testament, het verbond van genade en verzoening, voor eeuwig rechtskracht verleend, toen Hij uitriep: Het is volbracht!

Onderwijzing

Om ons nu vast te doen geloven dat wij tot dit genadeverbond behoren, nam de Here Jezus bij zijn laatste paasmaal een brood, sprak de dankzegging uit, brak het, gaf het zijn discipelen en zei: Neemt, eet, dit is mijn lichaam voor u; doet dit tot mijn gedachtenis.

Evenzo nam Hij ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: Deze beker is het nieuwe verbond

in mijn bloed; doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis.

Dat betekent: zo dikwijls u van dit brood eet en uit deze beker drinkt, dient dat u als een betrouwbaar onderpand dat u aan mijn hartelijke liefde en trouw herinnert en daarvan verzekert.

Ik heb immers voor u, omdat u anders de eeuwige dood had moeten ster-ven, mijn lichaam aan het kruishout in de dood overgegeven en mijn bloed vergoten. En ik voed en laaf uw hongerige en dorstige zielen met dit mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven. Dit is even zeker als dat dit brood voor uw ogen gebroken en u deze beker gegeven wordt en u tot mijn gedachtenis dit brood eet en uit deze beker drinkt.

Uit deze instelling van het heilig avondmaal van onze Here Jezus Christus leren wij, dat Hij ons geloof richt op zijn volkomen offer, eenmaal aan het kruis gebracht, als de enige grond van ons heil. Daar immers is Hij voor onze hongerige en dorstige zielen de ware spijs en drank van het eeuwige leven geworden. Want door zijn dood heeft Hij de oorzaak van onze eeuwige honger en kommer, namelijk de zonde, weggenomen en ons de levendmakende Geest verworven. Door die Geest, die in Hem als in het hoofd en in ons als zijn leden woont, doet Hij ons in zijn gemeenschap leven en geeft Hij ons deel aan al zijn schatten, namelijk het eeuwige leven, de gerechtigheid en de heerlijkheid.

Ook verbindt Hij ons onderling door dezelfde Geest als leden van één lichaam in ware broederlijke liefde. Want de apostel Paulus zegt: Omdat het één brood is, zijn wij, hoevelen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood.

Want zoals uit vele graankorrels één brood gebakken wordt en uit vele druiven één wijn en drank geperst wordt, zullen wij allen als leden van Christus één lichaam zijn. Omdat Christus, onze Lieve Zaligmaker, ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, moeten wij ook elkaar liefde bewijzen en dat niet alleen met woorden, maar ook door onze daden.

Hiertoe helpe ons de almachtige, barmhartige God en Vader van onze Here Jezus Christus, door zijn Heilige Geest. Amen.

Gebed

Laten wij, om dit alles te mogen verkrijgen, voor God ons verootmoedigen en Hem met waarachtig geloof aanroepen:

Barmhartige God en Vader, nu wij in dit avondmaal de heerlijke gedachtenis vieren aan de bittere dood van uw lieve Zoon Jezus Christus, bidden wij U, of U door uw Heilige Geest in onze harten wilt bewerken, dat wij ons met waarachtig vertrouwen aan uw zoon Jezus Christus hoe langer hoe meer overgeven.

Laat hierdoor onze bezwaarde en verslagen harten met zijn lichaam en bloed, ja met Hemzelf, waarachtig God en mens, gevoed worden. Onder-houd ons zo door uw Heilige Geest met het ware brood uit de hemel. Geef daardoor dat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem.

Geef dat wij aan het nieuwe en eeuwige testament en genadeverbond zo waarachtig deel krijgen, dat wij niet twijfelen of Gij zult eeuwig onze genadige Vader zijn. Doe ons er vast op vertrouwen, dat Gij ons onze zonden nooit meer toerekent en ons als uw geliefd- kinderen en erfgenamen met alle dingen voor lichaam en ziel verzorgt.

Verleen ons ook de genade dat wij blijmoedig ons kruis op ons nemen, onszelf verloochenen en onze Heiland belijden. Leer ons in alle droefheid met opgeheven hoofd onze Here Jezus Christus uit de hemel verwachten, die onze vernederde lichamen aan zijn verheerlijkt lichaam gelijk zal maken en ons voor altijd bij Zich zal nemen.

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking,

maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Belijdenis

Laten wij nu met hart en mond belijdenis doen van ons geloof door met e kerk van alle eeuwen in te stemmen:

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige,

Schepper des hemels en der aarde.
En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon,
onze Here;
die ontvangen is van de Heilige Geest,
geboren uit de maagd Maria;
die geleden heeft onder Pontius Pilatus,
is gekruisigd, gestorven en begraven,
nedergedaald ter helle; ten derde dage wederom opgestaan van de doden;
opgevaren ten hemel,
zittend ter rechterhand Gods,
des almachtigen Vaders;
van waar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
Ik geloof in de Heilige Geest.
Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk,
de gemeenschap der heiligen;
vergeving der zonden;
wederopstanding des vleses;
en een eeuwig leven.

* Bij goedkeuring van de gemoderniseerde versie van het Apostolicum moet dat hier geplaatst worden.

Sursum corda

Om met het ware hemelse brood Christus gevoed te worden, moeten wij niet slechts op de tekenen van brood en wijn zien, maar - de harten omhoog - op Jezus Christus zien, die in de hemel onze Pleitbezorger is aan de rechterhand van zijn Vader, zoals wij zoëven beleden hebben. Laten wij vast geloven, dat wij door de werking van de Heilige Geest even zeker met zijn lichaam en bloed aan onze zielen gevoed en gelaafd worden, als wij het heilige brood en de heilige drank tot zijn gedachtenis ontvangen.
(Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:)

Uitdeling en communie

Het brood dat wij breken is de gemeenschap met het lichaam van Christus.

Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus verbroken is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

(En als hij de beker geeft:)

De beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, is de gemeenschap met het bloed van Christus. Neemt, drinkt allen daaruit, ge-denkt en gelooft, dat het kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus ver-goten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

(Terwijl men aan tafel zit, kan er gelezen en gezongen worden.)

(Daarna spreekt de voorganger:)

Dankzegging

Geliefden in de Here, laten wij nu samen de naam van de HERE met dankzegging prijzen:

Loof de HERE, mijn ziel, en al wat in mij is zijn heilige naam; loof de HERE, mijn ziel, en vergeet niet een van zijn weldaden; die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest, die uw leven verlost van de groeve, die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheid.

Barmhartig en genadig is de HERE,

lankmoedig en rijk aan goedertierenheid;

niet altoos blijft Hij twisten, niet eeuwig zal Hij toornen;

Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden;

maar zo hoog de hemel is boven de aarde,

zo machtig is zijn goedertierenheid over wie Hem vrezen.

Zover het Oosten is van het Westen, zover doet Hij onze overtredingen van ons;

gelijk zich een vader ontfermt over zijn kinderen,

ontfermt Zich de HERE over wie Hem vrezen.

Hij heeft ons zo liefgehad, dat Hij zijn eigen Zoon niet gespaard heeft maar voor ons allen overgegeven. Hoe zal Hij ons dan met Hem ook niet alle dingen schenken!

Wanneer God nu zijn liefde voor ons daarin bewijst, dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog

zondaars waren, hoeveel te meer zullen wij dan, nu wij door zijn bloed gerechtvaardigd zijn, door Hem behouden worden van de toorn. Want als wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van zijn Zoon, zullen wij veel meer, nu wij verzoend zijn, behouden worden doordat Hij leeft.

Daarom zal ik met mond en hart de lof van de HERE verkondigen van nu aan tot in eeuwigheid. Amen.

Dankgebed

Barmhartige God en Vader, wij danken U hartelijk, dat Gij uit grondeloze barmhartigheid ons uw eniggeboren Zoon tot een middelaar en offer voor onze zonden en tot spijs en drank van het eeuwige leven geschonken hebt. Wij danken U, dat Gij ons geeft een waar geloof, waardoor wij aan zulke weldaden deel krijgen.

Gij hebt tot sterking van ons geloof uw geliefde Zoon Jezus Christus het heilig avondmaal voor ons doen instellen. Wij bidden U, trouwe God en Vader, dat de vrucht van deze avondmaalsviering mag zijn, dat wij dagelijks toenemen in het ware geloof en in de gemeenschap van Christus. Wij bidden U dit in de naam van uw lieve Zoon Jezus Christus. Amen.

KORT FORMULIER VOOR DE VIERING VAN HET HEILIG AVONDMAAL

Instelling

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig avondmaal in 1 Corintiërs 11 : 23-29:

Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weer overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zei: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheidt.

Zelf beproeving

Om tot versterking van ons geloof het avondmaal van Christus te vieren, moeten wij naar de Schrift ons beproeven. Daartoe zal ieder zijn zonden en vervloeking overdenken, zodat hij een afkeer heeft van zichzelf en zich voor God verootmoedigt.

1 Cor.11 : 28

Verder moet ieder zichzelf onderzoeken, of hij ook Gods vaste beloften gelooft, dat hem al zijn zonden vergeven zijn, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, en dat de volkomen gerechtigheid van Christus hem toegerekend en geschonken is.

Rom. 7:13-25 Rom. 1 :16,17

Tenslotte moet ieder zich afvragen, of hij gezind is, voortaan uit dankbaarheid met heel zijn leven God de Here te dienen. Ook moet hij bij zichzelf nagaan, of hij alle haat en nijd van harte aflegt en zich ernstig voorneemt om in liefde met zijn naaste te leven.

Rom.12 : 1, 2

Nodiging en terugwijzing

Allen dan die door de genade van de Heilige Geest bedroefd zijn over hun zonden, begeren tegen hun ongeloof te strijden en naar alle geboden van God te leven, wil God zeker in genade aannemen en aan de tafel van zijn Zoon Jezus Christus ontvangen. Zij mogen er zeker van zijn, dat geen zonde of zwakheid, die nog tegen hun wil in hen overgebleven is, voor God een verhindering is, hen in genade aan te nemen en hun aan deze hemelse spijs en drank deel te geven.

Rom. 7: 16

Maar ieder die geen droefheid over zijn ongerechtigheid kent en zich daarvan niet bekeren wil, verkondigen wij, dat hij geen deel aan het rijk van Christus heeft. Wij vermanen hem zich van het avondmaal te onthouden, want anders wordt zijn oordeel verzwaaard.

Gal. 5: 16-21

Gedachtenis van Christus

Nu heeft Christus ons bevolen, deze maaltijd tot zijn gedachtenis te houden. Daarom gedenken wij, dat onze Here Jezus Christus door de Vader in deze wereld gezonden is, ons vlees en bloed heeft aangenomen en Gods toorn van het begin tot het einde van zijn leven op aarde voor ons heeft gedragen.

Filip. 2 : 7

Wij gedenken, dat de last van onze zonden en van Gods toorn Hem in de hof het bloedige zweet uitgeperst heeft, waar Hij zich liet boeien, om ons in vrijheid te stellen.

Luc. 22 : 44

Wij gedenken, dat Hij onschuldig ter dood veroordeeld is, opdat wij voor het gericht van God zouden vrijgesproken worden;

Mattheüs 26 : 66; 27 : 26

Hij heeft zijn lichaam aan het kruis laten spijkeren, en zo de vervloeking van ons op Zich geladen, opdat Hij ons met zijn zegen vervullen zou;

Gal. 3: 13

Hij is door God verlaten, opdat wij nooit meer door God verlaten zouden worden; Hij heeft tenslotte door Zijn dood en bloedstorting het nieuwe verbond voor eeuwig rechtskracht verleend, toen Hij uitriep: Het is volbracht.

Marc. 15 : 34 Joh. 19 : 30

Verzekering

Zo vaak wij nu van dit brood eten en uit deze beker drinken, worden wij, als door een onmiskenbaar teken en zegel, verzekerd van Christus' hartelijke liefde en trouw. Hij heeft immers voor ons zijn lichaam aan het kruis-hout in de dood gegeven en zijn bloed vergoten, om onze hongerige en dorstige zielen met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven te voeden en te laven. Dit is even zeker, als aan ieder van ons dit brood en deze beker gegeven wordt en wij tot zijn gedachtenis eten en drinken.

Joh. 6: 51

Gemeenschap

Door zijn lijden en dood heeft Christus ook de levendmakende Geest voor ons verworven. Door die Geest doet Hij ons leven in gemeenschap met Hem en geeft Hij ons deel aan al Lijn schatten. Door diezelfde Geest -verbindt Hij ons ook met elkaar in echte broederlijke liefde als leden van één lichaam.

Want de apostel Paulus zegt: Omdat het één brood is, zijn wij hoe velen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood.

1 Cor. 10 : 17

Daarom zullen wij allen, die door het geloof in Christus ingelijfd zijn, om Christus' wil, die ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, samen één lichaam zijn. Laten we dit niet alleen met woorden, maar ook door onze daden aan elkaar bewijzen.

Verwachting van Christus wederkomst

Christus heeft ons geboden, het avondmaal te vieren totdat Hij komt. Wij genieten aan zijn tafel een voorsmaak van de overvloed van vreugde, die Hij toegezegd heeft. Wij zien met groot verlangen uit naar zijn verschijning in heerlijkheid, naar de bruiloft van het Lam, als Hij de wijn met ons nieuw zal drinken in het koninkrijk van zijn Vader. Zo laat ons blij zijn en vreugde bedrijven en Hem de eer geven, want de bruiloft van het Lam komt

Marc.14: 25 Openb. 19 : 6-9

Gebed

Laat ons de Here danken en bidden.

Barmhartige God en Vader, wij danken U hartelijk, dat Gij uit grondeloze barmhartigheid ons uw eniggeboren Zoon tot offer voor onze zonden en tot hemelse spijs en drank gegeven hebt.

Wij bidden U, of Gij in dit avondmaal door uw Heilige Geest in onze harten wilt bewerken, dat wij ons hoe langer hoe meer met vertrouwen aan uw Zoon Jezus Christus overgegeven. Geef dat wij met Hem, het hemelse brood, gevoed worden en dat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem.

Versterk ons genadig in de gemeenschap van het nieuwe verbond in Christus' bloed, zodat wij niet twijfelen of Gij zult eeuwig onze genadige Vader zijn, die onze zonden ons nooit meer toerekent en ons met alle dingen voor lichaam en ziel verzorgt als uw lieve kinderen en erfgenamen. Verleen ons ook uw genade, dat wij blijmoedig ons kruis op ons nemen, onszelf ver-loochenen en onze Heiland belijden. Leer ons in alle droefheid met opgeheven hoofd onze Here Jezus Christus uit de hemel verwachten, die onze vernederde lichamen aan zijn verheerlijkt lichaam gelijk zal maken en ons voor altijd bij Zich zal nemen. Amen.

Opwekking

Om met het ware hemelse brood Christus gevoed te worden, moeten wij niet op de tekenen van brood en wijn blijven zien. Maar wij moeten onze harten tot Jezus Christus verheffen, die onze Pleitbezorger is aan de rechterhand van zijn hemelse Vader. Laten wij vast geloven. dat wij even zeker met zijn lichaam en bloed gevoed en gelaafd worden. a's wij dit brood en deze drank tot zijn gedachtenis ontvangen.

Uitdeling en communie

(Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:)

Dit is het lichaam van Christus voor u.

Matth. 26 : 26

Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus gegeven is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

(En als hij de drinkbeker geeft)

Deze beker is het nieuwe verbond in het bloed van Christus.

Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft, dat het kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

Mattheus 26 . 27, 28

(Of de voorganger spreekt:)

Het brood dat wij breken, is de gemeenschap met het lichaam van Christus. Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus verbroken is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

De beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, is de gemeenschap met het bloed van Christus. Neemt, drinkt allen daaruit, ge-denkt en gelooft, dat het kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

Daarna spreekt de voorganger:

Dankzegging

Broeder en zusters in de Here, laten wij allen, nu de Here ons aan zijn tafel gevoed heeft, zijn naam met dankzegging prijzen.

Loof de HERE, mijn ziel, en al wat in mij is, zijn heilige naam,

Ps. 103 : 1-4 loof de HERE, mijn ziel, en vergeet niet een van zijn weldaden; die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest;

Ps. 103: 8-13 die uw leven verlost van de groeve, die u kroont niet goedertierenheid en barmhartigheid.

Barmhartig en genadig is de HERE, lankmoedig en rijk aan goedertierenheid; niet altoos blijft Hij twisten, niet eeuwig zal Hij toornen; Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden; maar zo hoog de hemel is boven de aarde, zo machtig is zijn goedertierenheid over wie Hem vrezen. Zo ver het oosten is van het westen, zo ver doet Hij onze overtredingen van ons; gelijk zich een vader ontfermt over zijn kinderen, ontfermt zich de HERE over wie Hem vrezen.

Daarom zal ik met mond en hart de lof van de Here verkondigen van nu aan tot in eeuwigheid. Amen.

Dankgebed

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden,

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN MISSIONAIRE DIENAREN DES WOORDS

Inleiding	<p>Gemeente van onze Here Jezus Christus, De kerkeraad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van onze broeder N.N., om te vernemen of iemand wat tegen zijn bevestiging als missionaire dienaar des Woords had in te brengen. Daar niemand een wettig bezwaar tegen zijn leer of leven heeft ingebracht, zullen wij nu in de naam des Heren tot zijn bevestiging overgaan.</p>
Onderwijzing	<p>Met het oog hierop zult u, broeder N.N., en allen die hier tegenwoordig zijn, allereerst horen wat de Schrift leert over het ambt van de herders of dienaren des Woords, uitgezonden om het Evangelie te prediken aan andere volken.</p>
Openb. 5: 9 Joh. 3:16, 17 Joh. 10:11, 11,12 Joh. 10 : 16 Joh. 15 : 26, 27 Hand. 2 : 39	<p>God, onze hemelse Vader, wil uit elke stam en taal en natie van het menselijk geslacht een gemeente roepen en vergaderen tot het eeuwige leven. Hiertoe heeft Hij zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden. Deze is gekomen als de goede Herder, die zijn leven inzet voor zijn schapen, opdat zij leven en overvloed hebben. Hij roept zijn schapen niet alleen uit Israël, maar uit alle volken en leidt hen naar zijn stal, opdat het zal worden één kudde, één Herder. Om zijn kerk te vergaderen, heeft de Here Christus de Geest der waarheid gezonden. Deze Geest getuigt door de apostelen dat Jezus de Christus is. Christus zelf had deze apostelen gezonden, zoals Hij door de Vader gezonden was. Zij hebben aanschouwd en getuigd, dat de Vader de Zoon gezonden heeft als Heiland der wereld. Het is de roeping van de gemeente door dit getuigenis van de apostelen de mensen te bewegen tot het geloof in Christus de Gekruisigde. De Heilige Geest heeft van de tijd van de apostelen af de gemeente opgedragen mannen af te zonderen tot dit werk.</p>
Joh. 20 : 21, 22 1 Joh. 4 : 14	<p>Om deze opdracht te vervullen, heeft de gemeente een dienaar des Woords van de Here Jezus Christus ontvangen.</p>
Romeinen10 : 14,15,17 Hand. 13 : 2	<p>Overeenkomstig de opdracht van de Here Christus en zijn apostelen behoort hij in de eerste plaats het Woord van God te verkondigen aan hen die zonder Christus zijn, opdat zij, die veraf zijn, dichtbij komen door het bloed van Christus. Want nu zijn zij uitgesloten van het burgerrecht van (Israël en vreemd aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder (God in de wereld Als gezant van Christus is hem de bediening der verzoening gegeven, want God heeft in Christus de wereld met Zichzelf verzoend. Daarom zal hij in de naam van Christus vragen: Laat u met God verzoenen. Hij moet vasthouden aan het betrouwbare Woord waarin hij onderricht is, zodat hij ook in staat is te vermanen en de tegensprekers te weerleggen.</p>
Ef. . 2 : 12, 2 Corinthiërs5 : 19,20 Titus 1 : 9	<p>In de tweede plaats behoort hij hen die door het onderwijs zijn discipelen geworden zijn, te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Hij moet hun leren onderhouden alles wat de Here Christus aan zijn gemeente bevolen heeft.</p>
Titus 2 Efeze 4 : 21 Matth. 28 : 19	<p>En omdat de Here Christus zijn gemeente ook heeft opgedragen zijn dood te verkondigen totdat Hij komt, behoort hij de tafel des Heren aan te richten in het midden van de vergadering der gelovigen. De gelovigen die in leer of leven zondigen, zal hij moeten vermanen. En wanneer zij zich aan de vermaningen niet storen, heeft hij hun het gebruik van de</p>
1 Corinthiërs11 : 23, 26	

sacramenten te ontzeggen. Want Paulus zegt in 1 Corinthe 10 : 21: Gij kunt niet de beker des Heren drinken en de beker der boze geesten; gij kunt niet aan de tafel des Heren deel hebben en aan de tafel der boze geesten.

Hand. 14 : 23 Titus 1 : 5, 6 2 Tim. 2 : 2	Ten derde moet hij naar het voorbeeld en volgens de opdracht van de apostel Paulus betrouwbare mensen tot ouderlingen en diakenen aanstellen, zodra dit mogelijk is. Dezen moeten bekwaam zijn anderen te onderrichten en Gods gemeente, die Hij Zich door het bloed van zijn eigen Zoon verworven heeft, te weiden. Hij mag evenwel niemand overrijd de handenopleggen. Tot het volbrengen van deze opdracht heeft de Here Christus zijn apostelen en in hen ook zijngemeente niet haar dienaren bemoedigd met de belofte: En zie, Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld. Dan zal de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, zijn neergedaald uit de hemel. De belofte zal dan voor die stad in vervulling zijn gegaan:
Hand. 20 : 28 1 Tim. 5 : 22	De heerlijkheid Gods verlicht haar en haar lamp is het Lam. En de volken zullen bij haar licht wandelen en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid in haar.
Matth.28: 20	
Openb. 21 : 10 Openbaring21 : 23b, 24	
Bevestiging	U staat nu gereed, broeder N.N., de dienst, zoals die zojuist omschreven is, in het midden van de gemeente te aanvaarden. Wil daarom voor God en zijn heilige gemeente op de volgende vragen antwoorden: Ten eerste: Bent u in uw hart ervan overtuigd, dat God zelf u door zijn gemeente tot deze heilige dienst heeft geroepen? Ten tweede: Aanvaardt u de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament als het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid en verwerpt u elke leer die daarmee in strijd is? Ten derde: Belooft u uw ambt naar deze leer trouw te bedienen in nauwe samenwerking met de raad van deze gemeente en zult u zich in heel uw leven ge-dragen naar het Woord van God? Ten vierde: Belooft u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, in-dien u zich in leer of leven misgaat? Wat is daarop uw antwoord? (Antwoord:) Ja.
Hand oplegging	God, onze hemelse Vader, die u geroepen heeft Int dit ambt, versterke u, verlichte u door zijn Geest en telde u zo in de uitoefening van uw ambt, dat u daarin gehoorzaam bent en uw werk vrucht draagt, tot eer van zijn naam en tot uitbreiding van zijn rijk. Amen.
Opdracht	Geliefde broeder, God heeft u door zijn gemeente geroepen als dienaar van onze Here Jezus Christus. Ga dan in de kracht van de Heilige Geest uit tot de arbeid. Schaam u niet voor het getuigenis van onze Here. maar wees bereid voor het Evangelie te lijden in de kracht van God, die ons behouden heeft en geroepen met een heilige roeping. 2 Tim. 1 : 8, 9 Geliefde broeders en zusters, ontvangt u van uw kant deze dienaar in de Psalm 91 : 11 Here met alle blijdschap. Smeekt de Vader van onze Here Jezus

Christus, dat Hij hem (en de zijnen) behoedt op al zijn (hun) wegen. Bidt voor hem, zodat het Woord des Heren snelle voortgang heeft en verheerlijkt wordt, evenals bij u.
2 Thess. 3 :1

Gebed

Omdat wij uit onszelf tot dit alles niet in staat zijn, willen wij de almachtige God aanroepen.

Barmhartige Vader, wij danken U, dat U uit het verloren menselijk geslacht door de dienst van mensen U een gemeente vergadert tot het eeuwige leven. Vandaag hebt U in uw genade aan ons, uw gemeente, een dienaar geschonken om te arbeiden onder de volken in dienst van het Evangelie.

Wij bidden U, wil hem door uw Geest steeds bekwaam maken tot de dienst waartoe U hem geroepen hebt. Wil door uw Geest zijn verstand verlichten zodat hij uw Evangelie zuiver verkondigt en daardoor velen mogen komen tot geloof in de Here Jezus Christus. Schenk hem wijsheid en volharding in alle moeiten en verdrukkingen, die hem in zijn dienst kunnen overkomen. Bewaar hem op al zijn wegen. Geef hem uw genade, dat hij tot het einde vasthoudt aan uw Woord, en met al uw getrouwe dienstknechten mag ingaan tot het feest van zijn Heer.

Wij bidden U, geef ons en de gemeenten die met ons verbonden zijn in deze arbeid, uw genade, dat wij gelovig acht geven op uw werk in deze dienst van het Evangelie en uw dienaar voortdurend opdragen in onze gebeden, opdat wij ons mogen verblijden over de doortocht van het Evangelie tot de einden der aarde.

Verhoor ons, o barmhartige Vader, door uw geliefde Zoon, onze Here Jezus Christus.

In zijn naam bidden wij U:

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren; en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.
Amen.

Artikel 427

Nu de behandeling van de voorstellen betreffende de herziening van het kerkboek beëindigd is, brengt de praeses bijzondere dank aan de deputaten, aan commissie IV en aan de beide rapporteurs. Er is veel werk verzet. Het is een verheugende zaak, dat de herziening van het kerkboek opnieuw verder is gebracht, aldus de praeses.

Artikel 428

De dagsluiting wordt verzorgd door br. J. Siegers. Hij leest eerst Psalm 121, verzoekt vervolgens te zingen Psalm 121 : 1-4 en gaat dan voor in dankgebed.

DONDERDAG 5 OKTOBER

Artikel 429

De praeses heropent de vergadering, laat zingen Psalm 84 : 3, 6, leest Openb. 21 : 1-7 en gaat voor in gebed.

Artikel 430

Datum e.k. generale synode

De praeses stelt namens het moderamen voor als datum voor het bijeenkomen van de eerstvolgende generale synode te bepalen woensdag 22 april 1981. De vergadering besluit overeenkomstig het voorstel van het moderamen.

Artikel 431

Décharge depp. voorbereiding g.s.

Vervolgens stelt de praeses namens het moderamen voor deputaten voor de voor-bereiding van de generale synode van Groningen-Zuid 1978 décharge te verlenen. De vergadering verleent deze décharge.

Artikel 432

Machtiging moderamen

De synode machtigt het moderamen tot vaststelling van de nog resterende artikelen van de Acta en van de Handelingen, en tot afhandeling van de zaken, waarvoor niet een deputaatschap werd ingesteld.

Artikel 433

Besluit inzake instructie depp. Uitgave Kerkboek

De praeses stelt aan de orde het voorstel van commissie V inzake de instructie voor deputaten Uitgave Kerkboek. Rapporteur is ds. P. Schelling. Er is geen bespreking noodzakelijk. Het voorstel van de commissie wordt met algemene stemmen aanvaard.

Het besluit van de synode luidt:

De generale synode van Groningen-Zuid besluit de door haar benoemde deputaten voor de uitgave van het kerkboek de volgende opdracht te verlenen:

1. toe te zien op de naleving van de met betrekking tot het kerkboek afgesloten contracten;
2. met inachtneming van de inzake de verschillende onderdelen van het kerkboek genomen besluiten toe te zien op de uitgave van nieuwe edities, en daarin
 - a. op omslag en titelblad na de titel 'Gereformeerd Kerkboek' de aanduiding 'Proeve' te doen toevoegen;
 - b. de mededeling op het schutblad inzake de 'auteursrechten' te doen corrigeren;
 - c. drukfouten in tekst en muzieknotatie te doen verbeteren;
 - d. de juiste adressen te doen opnemen van de verschillende deputaatschappen bij wie opmerkingen uit de kerken worden ingewacht;
3. van hun arbeid aan de eerstkomende generale synode rapport uit te brengen. Zij geeft van deze instructie kennis aan genoemde deputaten.

Artikel 434

Bespreking brief aan de kerken inzake herziening kerkboek

De praeses geeft in bespreking de brief aan de kerken betreffende de besluiten van de generale synode van Groningen-Zuid 1978 inzake de herziening van het kerk-boek. Deze brief is geconcipieerd door het moderamen. Rapporteur is dr. K. Deddens. Er volgt een ronde, waarin wijzigingen en aanvullingen worden voorgesteld. De rapporteur beantwoordt de sprekers. Hierna wordt de behandeling afgebroken voor nader beraad van het moderamen.

Artikel 435

De artt. 351-397 van de Acta worden vastgesteld.

Artikel 436

Rapportering over 'agendaire opzet' van de.. Acta

Drs. M. te Velde rapporteert namens commissie V over een mogelijke 'agendaire opzet' van de Acta. De rapporteur deelt mee, dat er geen tijd beschikbaar is geweest over deze materie een rapport samen te stellen. Drs. Te Velde zegt te hopen dat hij later na de sluiting van de synode nog iets aan deze zaak kan doen. Mocht dat zo zijn, dan zal hij deputaten voor de voorbereiding van de eerstvolgende generale synode

hierover informeren.

De vergadering neemt van een en ander kennis.

Artikel 437

Besluit inzake brief aan de kerken

Nadat het moderamen zich beraden heeft, deelt dr. K. Deddens de wijzigingen mee, welke het moderamen in zijn voorstel betreffende de brief, genoemd in artikel 434, heeft aangebracht. Na korte bespreking wordt het gewijzigde voorstel van het mode-ramen aanvaard met algemene stemmen. Besloten wordt, dat de brief van de synode opgenomen zal worden in een bijlage bij de Acta. Ook wordt besloten, dat alle leden van de vergadering een afschrift zullen ontvangen.

Artikel 438

Besluit inzake werkrapporten

De vergadering besluit het rapport van commissie III inzake de inhoud van de correspondentie met buitenlandse kerken, en het rapport van commissie V inzake de doop van in het buitenland geadopteerde kinderen als bijlage op te doen nemen bij de Acta.

Artikel 439

Verzoek aan depp. CBK

De vergadering besluit deputaten CBK te verzoeken de zusterkerken in het buitenland te informeren betreffende de herziening van de belijdenisgeschriften en de liturgische formulieren.

Artikel 440

De vergadering gaat in comité-generaal, o.a. voor de vaststelling van de artt. 25-27 van de Handelingen.

Artikel 441

Benoeming sec-dep. ad art. 19 K.O. en depp. herziening kerkboek

Na opheffing van het comité-generaal deelt de praeses mee, dat de synode in besloten zitting de volgende benoemingen deed:

secundus-deputaat ad art. 19 K.O. (op voordracht van de particuliere synode): ds. J. Bos te Nijmegen; *deputaten voor de herziening van het kerkboek (belijdenisgeschriften, liturgische formulieren en de gebeden)*: dr. A. N. Hendriks, Amersfoort (S), S. Bakker, Groningen, ds. M. Brandes, Ermelo, dr. R. H. Bremmer, Enschede, ds. L. Douw, Ommen, prof. dr. J. Douma, Kampen, ds. A. P. van Dijk, Tiel, mej. dr. C. C. Jasperse, Amstelveen, ds. A. Kooij, Enschede, ds. J. Meilof, Zwijndrecht, drs. J. A. Meijer, Kampen, K. O. Meijer, Amersfoort. G. Slings, Papendrecht, ds. C. J. Smelik, Enschede, ds. W. Triemstra, Utrecht, prof. dr. C. Trimp, Kampen, mej. E. van Veen, Amersfoort, ds. G. Zomer, Rijnsburg, primi; ds. M. J. C. Blok, Almkerk, drs. P. Deddens, Hilversum, drs. N. H. Gootjes, Leiden, drs. A. C. Kisjes, Capelle a.d. IJssel, drs. H. Veldman, Leusden, drs. M. Wilckevan der Linden, Hoevelaken, secundi.

Artikel 442

De praeses leest een brief voor van br. J. Klamer te Groningen, waarin deze uitdrukking geeft aan zijn erkentelijkheid voor de arbeid van de generale synode en de leden van de synode een attentie aanbiedt. De vergadering neemt hiervan kennis met een dankbaar applaus.

Artikel 443

Algemene rondvraag

Bij de algemene rondvraag wordt voorgesteld een exemplaar van de Acta toe te zenden aan het gemeentebestuur van Groningen. De vergadering besluit dit niet te doen.

Voorts wordt erop geattendeerd, dat het rapport van de quaestor van de generale synode van Kampen 1975 niet voorkomt op de lijst van ingekomen stukken. De vergadering spreekt uit, dat de samenroepende kerk van de eerstkomende generale synode erop moet toezien, dat het rapport van de quaestor van de generale synode op de lijst van ingekomen stukken voorkomt.

Artikel 444

Censuur naar art. 48 K.O.

De praeses deelt mee van oordeel te zijn, dat censuur naar art. 48 van de Kerkorde (art. 43 van de Kerkenordening) niet behoeft te worden toegepast. De vergadering stemt hiermee in.

Artikel 445

Hierna wordt de vergadering geschorst tot des avonds 19.30 uur.

Artikel 446

Slotzitting

Te 19.30 uur komt de synode voor het laatst in plenaire zitting bijeen. Vele broeders en zusters uit de kerken geven blijk van hun belangstelling door hun aanwezigheid. De hoogleraren-adviseurs zijn present. Prof. H. J. Schilder zond bericht van verhindering. Gezongen wordt Psalm 147 : 1. Hierna leest de praeses Psalm 103 : 1-5 en 19-22.

Artikel 447

Toespraak praeses

Nadat de praeses de leiding heeft overgedragen aan de assessor, houdt hij de volgende toespraak:

Geachte broeders-afgevaardigden, broeders-adviseurs, broeders en zusters!

Bijna aan het einde gekomen van de afwerking van ons synodaal agendum, mogen we met grote dankbaarheid constateren (wat is dát woord in de afgelopen maanden méér dan eens ge-sproken, getikt en geschreven!), dat de levensduur van onze generale synoden gaandeweg korter wordt. Een verheugende constatering! Hadden de synoden van Rotterdam-Delfshaven, van Hoogeveen en van Hattem nog twee jaartallen Achter hun naam, de synode van Kampen kon sluiten in hetzelfde jaar waarin ze was geopend (11 december 1975), de synode van Groningen-Zuid bestaat niet meer na 5 oktober 1978. Ze houdt op te bestaan in haar vijftiende week sinds ze werd geopend op 11 april van dit jaar 1978.

Dat is een nuchtere constatering, die echter níét leidt tot de overweging of tot het oordeel, dat deze synode sneller heeft gewerkt dan haar voorgangsters. Het is immers al vaker gezegd, dat de duur van onze synoden slechts voor een deel afhankelijk is van het werktempo van haar leden. Het zijn altijd nog de kerken, die het agendum aanreiken en dat agendum kan korter of langer zijn, terwijl de onderwerpen lichter en kaarder kunnen zijn.

We mogen met dankbaarheid vaststellen, dat het aantal moeilijke appèlzaken slinkende is en dat onze synoden een groeiend aantal werkelijk constructieve zaken krijgen te behandelen. Met name denken we aan de modernisering van s u . complete gereformeerde kerkboek en aan de herziening van onze gereformeerde kerkorde.

Het blijft dus bij een constatering, wanneer we vaststellen, dat dé :e synode betrekkelijk kort geduurd heeft.

Een agendapunt, dat vermeld stond op de laatste drie generale synoden, was onder meer ook de 'werkwijze van de synoden'. U hebt daar in de afgelopen maanden over gestudeerd en gehandeld. De 'werkwijze' is thans vastgelegd in bondige besluiten.

Aan het einde van ons kerk staande, menen we te mogen zeggen, dat zeer belangrijke beslissingen worden genomen in de allereerste vergaderweek. Terstond na de opening wordt het moderamen verkozen, dat enige tijd nodig zal hebben om over de schrik van de verkiezing

heen te komen. Het zal vervolgens tijd nodig hebben om kennis te nemen van het agendum en om daarna de vergadering te dienen met voorstellen inzake het aantal in te stellen commissies en de aan te wijzen commissie-voorzitters. Wanneer deze twee uitermate belangrijke voorstellen door de vergadering zijn aangenomen, dan zal het moderamen voorstellen doen, reeds in de loop van de eerste vergaderweek, betreffende de verdere samenstelling van de werkcommissies, de verdeling van de onderwerpen en de overige punten van het agendum over deze werkcommissies, alsmede een schema van de volgorde waarin, de tijden waarop en het tijdsbestek waar-binnen het agendum verantwoord kan worden afgehandeld. Ga daar maar eens áán staan!

Wie de moeite neemt te bedenken (a), dat het vers-gekozen moderamen vrijwel vreemd staat tegenover het pakket stukken, dat bij de samenroepende kerk is binnengekomen, en (b) voor een deel onbekend is met de gaven en krachten, welke aanwezig zijn in de broeders-afgevaardigden, die zal toestemmen, dat het gevaar van een verkeerde keus en een verkeerde samenstelling van de commissies en een verkeerde verdeling van de onderscheidene ingekomen stukken en onderwerpen, bepaald niet denkbeeldig is. Komt de juiste man op de juiste plaats? Worden de juiste onderwerpen toevertrouwd aan de juiste personen en commissies? U kunt de vragen en problemen vermenigvuldigen.

En toch hebben we met elkaar goedgevonden, dat de werkwijze aldus zal zijn, reeds in de eerste vergaderweek.

Wanneer we de weg overzien, die afgelegd is, mogen we achteraf met zeker recht oordelen, dat de keus betreffende de commissievoorzitters, de samenstelling van de vijf werkcommissies, en de verdeling van de onderwerpen een gelukkige keus is geweest. Niemand heeft zich geestelijk vertild aan enige zaak. Maar ieder

heeft zich met enthousiaste toewijding gegeven aan de hem toevertrouwde opdracht. En heeft dit element niet sterk bijgedragen aan de vlotte afwerking van ons omvangrijk agendum? Ook al bleek het aanvankelijk opgestelde tijdschema dan een marge nodig te hebben van enkele weken.

Dat enthousiasme, die toewijding en het besef van kerkelijke verantwoordelijkheid - dat alles heeft onze vergaderingen van meet af aan gekenmerkt. Het was zonder meer verrassend op te merken in hoe korte tijd de 36 broeders, die - voor een deel - elkaar niet persoonlijk ken-den, zijn samengesmeed tot een hechte eenheid en een saamhorige werkgemeenschap. Onmisbare voorwaarde voor een vruchtbare meeste vergadering. Daarin hebben zowel de predikanten als de ouderlingen elk hun eigen aandeel gehad, ieder met zijn persoonlijke, van God ontvangen gaven, inzichten en mogelijkheden.

We zijn daarvoor bijzonder erkentelijk. We hebben in elkaar gaven mogen opmerken, meer dan eens tot onze verrassing.

Broeders, ik spreek stellig namens u allen, wanneer ik beweer, dat we het in Groningen-Zuid goed hebben gehad. Niet alle besluiten konden worden genomen met algemene stemmen, hoe-wel de Acta zullen openbaren, dat er vele besluiten zijn genomen. die rusten op aller instemming Maar ook wanneer verschil van inzicht overbleef, tot in de stemmingen toe, heeft dat nooit ge-leid tot heftige conflicten: we hebben geleerd elkaar te dragen, ook bij verschil van gevoelens.

Reeds op de eerste dag van ons vergaderwerk heb ik de samenroepende kerk van Groningen-Zuid mogen danken voor al het voorbereidende werk, dat verricht was. Het moderamen trof de stapel ingekomen stukken en rapporten keurig gesorteerd in rubrieken aan. Een duidelijk overzicht verschaftte het moderamen gemakkelijk inzicht in de zaken, die ons in deze synode zouden gaan bezighouden. We zijn daar de kerkeraad van Groningen-Zuid erkentelijk voor. En we mogen dat nu, aan het eind van ons werk, nog eens met een extra accent herhalen.

We danken deze kerkeraad en de gemeente eveneens voor het maandenlange gebruik van dit kerkgebouw, met al zijn lokaliteiten. Het betekent een offer, wanneer de gemeente haar gebouw al die tijd afstaat ten dienste van de zusterkerken. We hebben intussen geen klacht gehoord, al vleien we ons nú met de gedachte, dat deze gemeente niet treurt, nu de synode dit bezet bezit verlaat.

Het doet me genoegen, dat ik van deze gemeente veel meer mag zeggen. We denken aan de voortreffelijke zorgen van ons koster-echtpaar, onze broeder en zuster Beuving. Zij hebben het 'werktijden-besluit' niet voeten getreden, met een even grote gemakkelijheid als waarmee sommige synodeleden de maximum-snelheid hebben overtreden, op weg naar Groningen. Broeder en zuster Beuving, u maakte dagen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. U stond immer klaar niet uw koffie en thee, en voor diverse broeders op verzoek 66k nog met melk en andere dranken. U verzorgde onze broodmaaltijden en u kende op den duur de smaak. de behoeften en de grillen van uw kostgangers. We hebben u nooit morrende of mopperende gezien. Integendeel, u hebt door uw ontwapenende vriendelijheid ons werk in hoge mate tot een vreugde gemaakt, en we hopen, dat wij van Onze kant het u niet lastig hebben gemaakt. Uit uw eigen mond heb ik vernomen, dat u niet enige weemoed de datum van 5 oktober hebt zien naderen. We hopen, dat u er samen overheen kunt komen!

We denken aan onze type-kamer, onmisbaar bestanddeel in het synodebedrijf. Meer dan honderd werd de nummering van de rapporten. Onze zuster Wonderman heeft er de scepter ge-zwaaid, maar niemand van haar medewerkers en medewerksters ondervond die scepter als hinderlijk. Integendeel, mevrouw Wonderman, u hebt de naam van uw man werkelijk eer aangedaan: u hebt wonderlijk goed typewerk geleverd en u hebt door alle inspanning heen uw goede humeur wonderlijk-goed weten te bewaren. U hebt niet maar werk geleverd, u hebt uzelf ge-given. Voor beide onze welgemeende dank.

Datzelfde geldt voor onze broeder Dijkerna, immer present in de typekamer, en altijd tot elke vorm van hulp bereid. Het geldt voor - wat men in Groningen noemt de 'kerkmeester', broeder De Haan.

Dank ook aan de broeders en zusters, die al deze maanden belangeloos en met liefderijke zorg afgevaardigden hebben geherbergd. We zeggen niet, dat u 'onwetende engelen hebt geherbergd'. U zult ook wel eens ontdekt hebben, dat synodeleden tenslotte ook maar heel gewone mensen zijn. Toch hopen we, dat uw lusten méér geweest zijn dan uw lasten.

De synode benoemde al spoedig broeder Jonkman als haar quaestor. Met een zekere gulheid kon deze quaestor wekelijks aan de broeders hun reiskosten uitkeren, en met een zekere gretigheid werd het zakje in ontvangst genomen. Ook de handen van synodeleden, hoog-eerwaarde broeders, zijn soms gauw gevuld. De synode verdwijnt, maar de quaestor blijft: u moet wachten tot 1981 op uw décharge. En bij voorbaat wensen we u sterkte bij de uitoefening van de opdracht, die enkele jaren wordt geprolongeed.

Voor al de diensten, die vanuit de gemeente van Groningen-Zuid zijn verleend aan onze vergaderingen, zeggen wij van harte: dank, broeders en zusters.

Met veel genoegen kan ik thans een besluit in de openbaarheid brengen, dat de vergadering eerder in een

besloten zitting heeft genomen. Onze Sumbanese gasten waren zo vriendelijk aan onze kerken een prachtige doek, een 'kaïn', aan te bieden. We hebben deze doek met ontroering aangenomen. De synode heeft besloten, op voorstel van het moderamen, deze doek thans aan te bieden aan de raad van de samenroepende kerk van Groningen-Zuid, hier van-avond aanwezig, en aan de gemeente. De kansel is er voor deze avond mee gedrapeerd. Dit symbool van verbondenheid met de kerken van Oost-Sumba-Savu moge voor de gemeente alhier een blijvend aandenken zijn aan de synode, die dit geschenk in ontvangst mocht nemen.

Ik wend mij nu tot mijn naaste medewerkers.

Broeder assessor, dr. Deddens, we hebben een zeer dankbaar gebruik gemaakt van het feit, dat u predikant bent in de samenroepende kerk, en als zodanig reeds tevoren hebt kunnen ken-nis maken met alle ingekomen stukken. Ik heb u niet vaak de gelegenheid gegeven de voorzitterskamer te hanteren; het was niet nodig, ik kreeg gezondheid en dus wis ik er. Maar u hebt van uw assessoraat het een en ander 'gemaakt': niet alleen uw overleg met de quaestor en uw zorg voor de nodige financiële zaken - u hebt ons geleid naar het Martini-restaurant (cum annexis), u wist de weg naar Ulrum en Leens, u bent met ons doorgedrongen in het stadhuis en in de gereformeerde huishoudschool, en wij volgden u, in goed vertrouwen, en we zijn niet beschaamd uitgekomen. U hebt ons telkens weer begeleid hij ons zingen; en wat hebben we gezongen! Als er ergens nieuwe berijmingen zijn getoetst, dan in onze vergaderingen, althans op hun zingbaarheid.

De vergadering verkoos u, dr. Hendriks en ds. Van Gulp, tot haar beide scribae. De keus bleek de keus van een fijne neus te zijn. U hebt, collega Hendriks, kans gezien de Acta op een zo-danige wijze te schrijven en bij te houden, dat de voorgestelde correcties minimaal waren, en dat wij onze besluiten van de vorige week reeds konden vaststellen. U hebt weinig werk over-gelaten aan het moderamen, dat vanavond wordt omgezet in vier deputaten. Dat is voorwaar geen geringe inspanning geweest. We zijn u daarvoor bijzonder dankbaar. En bovendien hebt u kans gezien om daar, waar u dat nodig vond, nog deel te nemen aan de discussies in de vergaderingen.

Mede door de voortvarendheid en accuratesse van onze eerste scriba mogen we - op grond van gegeven garanties - de verwachting hebben, dat de Acta van de synode van Groningen-Zuid nog in 1978 bij de kerkeraden zullen zijn gedeponereerd. Ook dit feit betekent een stukje gezondmaking van het kerkelijk leven.

Ik dank u, collega Van Gulp, voor het vele werk dat u verricht hebt ten dienste van de kerken en haar synode. U hebt goede contacten met de typekamer gelegd en onderhouden, en u hebt uw dusgenaamde 'vrije tijd' weten te gebruiken om de meer dan vierhonderd brieven te verzorgen en te verzenden. Op dit indrukwekkend getal vergeten we de kritiek die slechts op één brief werd geoefend.

Al de rapporterende predikanten en ouderlingen behoeft ik vanavond niet te bedanken; dat is steeds gebeurd wanneer een concept-besluit werd aangenomen. Wel wil ik bij deze gelegenheid een woord van hartelijke dank spreken aan de vijf commissievoorzitters. U hebt voor een groot deel het 'keukenwerk' verricht voor de synode. U hebt leiding en stuur gegeven aan de discussies in uw commissies en voor uw deel niet onbelangrijk meegewerkt aan het klaarmaken van rapporten en voorstellen.

Een woord van dank mag ik ook richten tot de broeders-adviseurs. Uit uw kring is nog onlangs, bij de behandeling van de werkwijze van de synoden, een bepaalde moeite gereleveerd, die in uw midden blijkt te leven. De kerken vertrouwden u een primaire opdracht toe, namelijk jonge mannen op te leiden tot de dienst des Woords in onze kerken. Daarnaast heeft u de uitnodiging ontvangen de vergaderingen van de generale synoden te dienen van advies. Uw adviezen zijn steeds met meer dan gewone belangstelling aangehoord, maar tegelijkertijd heeft de vergadering er begrip voor gehad, dat uw werk-opdracht aan de Hogeschool ligt, en dat u daarom minder dan u wenselijk leek, de synodevergaderingen hebt kunnen bijwonen. We hebben uw afwezigheid nooit uitgelegd als een gebrek aan belangstelling -- hoe zou die snode gedachte bij ons kunnen opkomen? Intussen is aan de deputaten voor de voorbereiding van de volgende synode opdracht gegeven aandacht te schenken aan de vraag op welke wijze het meest verantwoord uw adviesdienst zou kunnen functioneren zonder al te veel schade toe te brengen aan de vervulling van uw primaire opdrachten.

Voor uw aanwezigheid en diensten zeggen wij u bij dezen hartelijk dank. Het deed ons genoeg belangrijke besluiten te kunnen nemen met betrekking tot onze Theologische Hogeschool. Verschillende benoemingen konden worden gedaan, waardoor het onderwijs nog efficiënter kan worden en onze a.s. predikanten nog beter geïnstrueerd kunnen worden voor hun toekomstige dienst in de kerken. En ook overigens konden gewichtige besluiten worden genomen rondom de opleiding tot de dienst des Woords.

Een woord van dank mag ik eveneens spreken aan het adres van ds. C. Stam, die als plaatselijk predikant de status kreeg van adviseur van onze synode, al wisten we bij voorbaat dat de allerwege bekende bescheidenheid van deze adviseur hem er niet toe zou verleiden veelvuldig van deze status gebruik te maken. We zijn dankbaar, dat wij al deze maanden ons werk ongestoord hebben kunnen verrichten. Meer dan eens hebben we gesignaleerd, dat alle primi-afgevaardigden present waren. Er was zeer weinig mutatie. Ons werk

werd niet belemmerd door ernstige ziekte. We mogen eindigen in dezelfde samenstelling waarin we zijn begonnen. We ervaren dat als een geschenk van de Here.

In alle rust en vrede mochten we vergaderen. In een vrij land, in de stad Groningen. We hebben het op hoge prijs gesteld, dat het stadsbestuur vertegenwoordigd was bij de bidstond voor de synode op maandag 10 april jl. We hebben de nadere kennismaking met dit stadsbestuur eveneens op prijs gesteld. Een blijvend aandenken aan deze gebeurtenis is gedeponeed ten huize van uw tegenwoordige praeses.

We vergeten het 'thuisfront' niet. Hoe dikwijls is hier in onze gebeden ook niet gedacht aan hen, die we dinsdags achterlieten, om hen op vrijdag weer te ontmoeten. Een ere-saluut brengen we vanaf deze plaats op dit ogenblik graag aan de thuisblijvers, die op hun (meestal háár) plaats het offer brachten ten dienste van de kerken, die ons lief zijn en ons hierheen zonden.

Wat de pers-organen betreft: de verwachting, die we uitspraken tijdens de bidstond, is wel uitgekomen: de dusgenaamde grote landelijke pers negeert praktisch het gebeuren in deze vergaderingen. Onze trouwe klant en krant was ook ditmaal het Nederlands Dagblad. De journalisten hebben ons niet 'kort en klein' geslagen - ze hebben onze toespraken, die niet altijd kort en klein waren - in de regel correct verslagen.

Het blad 'Kerknieuws' wist vóór de opening in april j.l te melden, dat twee controversiële zaken met name de aandacht zouden krijgen. Ook dat is uitgekomen: de publieke belangstelling bleek bij de behandeling dáárvan iets groter te zijn dan we gewend waren en bleven.

Broeders-afgevaardigden, het doet me genoegen u vanavond te kunnen zeggen met een goede consciëntie, dat u mij het leiding geven aan uw vergaderingen in deze maanden niet tot een kwelling hebt gemaakt, zelfs niet lastig hebt gemaakt. Moesten we in de aanvang wellicht wat aan elkaar gewennen, dat gewenningsproces vroeg slechts korte tijd; we wisten al spoedig wat we aan elkaar hadden. De ontwenningsskuur, die aanstonds begint, zal wellicht méér tijd vragen. Toch is het goed, dat we ons weer snel gaan geven aan onze eerste opdrachten: ambtelijk werkzaam te zijn in de gemeenten, die aan onze zorgen zijn toevertrouwd, samen met onze mede-ambtsdragers. In die ambtelijke diensten in de plaatselijke kerken klopt het hart van het vergaderwerk van onze Here Christus.

U mag al uw besluiten door middel van de Acta toevertrouwen aan de kerken ter ratificatie. We zullen ons eigen werk niet beoordelen. De kerken zullen straks oordelen. En die ons boven-al oordeelt, is de Here. Aan Hem zullen we eenmaal rekenschap hebben af te leggen van de Woorden, die We hier spraken, van de handelingen, die we hier verrichtten en van de stem, die we hier uitbrachten. Het is een geweldige vertroostende rijkdom te weten, dat er vergeving is ook voor de zonden en gebreken in ons synodaal bezig-zijn.

Het is te vroeg, om nu al aan de synode van Groningen-Zuid 1978 een verantwoord etiket te geven. Wat wèl duidelijk is, dat verschillende zaken, die op meer dan één synode zeer brede aandacht vroegen, hier in een slotfase kwamen. Andere zaken drongen zich aan ons op. Vaste agenda-punten gingen steeds méér aandacht vragen: we denken aan de correspondentie met de buitenlandse kerken en allerlei contacten, en aan de belangen van onze Theologische Hogeschool. Met de totale vernieuwing van ons kerkboek verkeerden we duidelijk in een interim-situatie. De afronding dáárvan zal ook op de eerstkomende gewone generale synode nog niet aan de orde kunnen komen, naar het zich laat aanzien, ook al vorderen we stap voor stap.

Gelukkig kon het grote en grootse werk van de herziening van onze gereformeerde kerkorde tot een afronding komen. De geldigheid daarvan gaat in de kerken in, zodra de Acta ver-schenen zijn.

Ik mag u er in dit slotwoord aan herinneren, dat we al deze weken en maanden mochten vergaderen in dit kerkgebouw, dat de naam draagt van Refajah-kerk: de HERE, Jahwe geneest. In de hal van dit gebouw wordt aandacht gevraagd voor het woord van de psalmdichter: 'die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest' (103 : 3). Bij deze naam gaan onze gedachten niet alleen uit naar genezing van ziekten, al sluit deze Bijbelse naam dat element zeker niet uit. Het 'genezingsproces', waar de HERE achter staat, is veel breder. God stelt in deze wereld orde op zaken; Hij trekt weer recht, wat de zonde had scheef getrokken. Hij is bezig ons te vernieuwen naar zijn evenbeeld, door zijn Heilige Geest, èn Hij is op weg naar de totale wedergeboorte van het door Hem geschapen aardrijk. In dát wereldwijde kader nam deze synode haar eigen en bescheiden plaats in. We hebben in deze maanden onze ogen niet gesloten voor het gebeuren in de wereld. We waren niet in 'conclaaf'. De spanningen in de volkenwereld bleven, de conflictstoffen werden niet opgeruimd, de serieuze pogingen van de groten in deze wereld om enige vrede te scheppen, gingen door, maar de machteloosheid om werkelijk vrede te maken bleef eveneens bestaan; de roomse wereldkerk verloor in korte tijd haar twee hoogste kerkvorsten, een nieuw parlementair jaar werd in ons land begonnen op-nieuw zonder erkenning van Gods naam. En nog veel méér gebeurde, terwijl u hier bezig was in dit kerkgebouw. Door de meesten onopgemerkt, maar door Gods ogen gevolgd. U deed hier 'sanerings-werk', uw arbeid was 'gezondheids-dienst' in de beste zin van het woord. Want wat verricht werd in onderworpenheid aan het Woord van onze God en in gebondenheid aan onze gereformeerde belijdenis, is geen werk waarvan de

resultaten voor de sloop zijn; integendeel, uw arbeid was niet ijdel, omdat dat werk gedaan is 'in de Here'. U hebt mogen werken met een eschatologisch perspectief. Verdrietige appèlzaken behoren nog altijd bij het schema van déze wereld. Op de nieuwe aarde zijn ze overwonnen. Verschil van inzicht in een materie als het dusgenaamde 'vrouwenstemrecht' moge hiér nog ons bezighouden en de gemoederen bij tijd en wijle verontrusten - ook dié kwestie zal eens overwonnen zijn. Tal van zaken, die hier en nu uw aandacht terecht opeisten, zullen niet meer staan op het agendum van Gods volk, wanneer déze geschiedenis voltooid zal zijn. Wat in eeuwigheid blijft dat is de lofzang op God Drieënig. 'Hem, die op de troon gezeten is, en het Lam zij de lof en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheden' (Openbaring 5 : 13). In dát licht gezien, is uw werken met be-trekking tot onze psalmberijming en gezangen, eeuwigheidswerk.

Gods genezingswerk gaat door, totdat zijn schepping weer gezond is. Dan klinken de psalmen zuiver, dan is de kerk-orde volmaakt, de zendingsarbeid niet meer nodig, de opleiding tot de dienst des Woords is dan overbodig, de klaag- en boetepsalmen zullen niet meer gehoord worden. De dienst zal dan volkomen zijn. Het werk van deze generale synode stond onder de hoogspanning van Gods komend koninkrijk. Iets daarvan hebben we telkens weer mogen proeven in onze gebeden en gezangen.

Broeders, deze synode wordt gesloten, maar de werk-opdracht blijft. Hartelijk dank voor de voortreffelijke samenwerking, voor bevestigde en gewonnen broederschap.

De HERE moge u allen sterken tot het 'saneringswerk', ieder in eigen werkkring. Hij moge u in dat werk de intense blijdschap geven, omdat u door genade mag zijn medearbeiders van Hem, die zijn gemeente kocht, en vergadert en volmaakt, onze Here Jezus Christus. 'Refa-jah' - de HERE geneest.

Artikel 448

Dankwoord assessor

De assessor draagt de leiding weer aan de praeses over. Nadat hij op zijn verzoek het woord ontvangen heeft, spreekt hij de praeses als volgt toe:

Broeder praeses, geachte vergadering,

Toen u een half jaar geleden door de generale synode van Groningen-Zuid tot haar praeses werd gekozen, verluidde het in de kerkelijke pers: 'Blijkbaar had ds. P. Lok op de synode van Kampen 1975 het presidium goed waargenomen, zodat de synode van Groningen-Zuid hem opnieuw tot praeses koos'.

De juistheid van deze taxatie blijkt des te sterker, nu wij aan het eind van deze Groningse synode staan.

Ik weet mij de tolk van de vergadering als ik u zeg dat u op de juiste wijze de aktie hebt geregeerd.

Straks zal deze synode zijn be-lo-ken. Let wel, ik zeg niet: be-lok-t, want dat zou betekenen: met lok bedekt. U hebt de synode nergens mee bedekt. Neen, voor alle duidelijkheid: volgens de 'dikke Van Dale' is 'beloken' eenvoudig een deftiger woord voor: gesloten.

Maar nu wij het toch over Van Dale hebben - men kan met de naam LOK vele kanten uit. Ik heb er naar gezocht welke betekenis uit de tien mogelijkheden die zich voordoen, het best bij u passen, broeder praeses. Ik noem er enkele: 'Lok' kan een vrij pluizerige betekenis hebben, in de zin van: 'smalbladig wollegras' of 'heidepluis'. Maar ik heb deze betekenis niet op u van toepassing geacht, omdat die in strijd is met het feit dat u steeds de grote lijn voor ogen houdt. Ik overwoog vervolgens de betekenis van 'het haar, dat tot een krul gevormd is', maar ik be-vond dat uw haren evenmin als uw zinnen gekruld waren. Zo uw haren al niet in keurige, evenwijdige grijs-witte lijnen uitgestreken waren, dan zoudt u zulks stellig nog als laatste handeling vóór een synode-zitting verrichten.

Ik kwam iets verder met de volgende betekenis: 'overblijfselen van een bepaald plantje uit het hoogveen'. Ja, ik kwam daar verder mee, want ik moest er aan denken dat het plantje van uw moderamen-plaats zijn wortels heeft in die verkiezing op 15 april 1969 te Hoogeveen. Het plantje is gegroeid, zowel te Kampen als te Groningen-Zuid: er zijn zodoende heel wat overblijfselen.

Daarom verwierp ik, broeder praeses, ook aanstonds die andere betekenis van uw naam, als zou die - nog steeds volgens de 'dikke' Van Dale - te maken hebben met 'afval van vlas'. Overblijfselen - dat is heel wat méér dan afval.

En als ik uw achternaam verbind met uw vóórnaam, dan kom ik er helemaal uit. Is die laatste naam niet een afkorting van de naam van een figuur uit de Griekse mythologie, met de betekenis van iemand die licht verschaft?

Maar dan wil ik het zo verstaan dat wij hier niet te maken hebben met overblijfselen van het licht der natuur. Integendeel: het gaat nu in alle ernst over het licht van de Schrift, dat wij niet zelf verschaffen, maar dat ons verschaft wordt. U hebt van zitting tot zitting in korte, bondige bewoordingen ons als synodeleden telkens weer bepaald bij het licht van de Schrift. Bij dat licht mochten wij onze arbeid verrichten en in de verwijzing naar dat licht bent u ons voorgegaan.

Broeder-praeses, ik sprak over 'kort en bondig'. Uw naam is maar kort, en dat schijnt nu eenmaal synodepraesides in Groningen eigen te zijn. De Groningse synode van 1927 werd voorgezeten door een DIJK, die van 1946 door een KNOOP, die van 1978 door een LOK. Kort en bondig. Zo is ook uw stijl. Mee daaraan zal ongetwijfeld de korthed van deze synode te danken zijn. Mogen de besluiten, die onder uw leiding hier in Groningen-Zuid genomen zijn, worden gehouden voor vast en bondig. Of liever - overeenkomstig artikel 212 van de Acta van deze synode: mogen zij naar artikel 31 van de kerkorde als bindend worden aanvaard. Wij wensen immers dat ze tot zegen van de kerken mogen zijn, en vooral: tot verheerlijking van Gods Naam. Heel het streven van de vergadering was toch onder uw gezegende leiding daarop gericht? Er lagen op deze synodetafel verschillende stukken die getuigden van enige controversen in de kerken. De pers heeft gemeld dat een bepaalde diversiteit ook wel een zekere weerspiegeling vond in deze synode.

Ik meen geen woord te veel te zeggen wanneer ik beweer dat vooral door uw samenbindende leiding zulk een diversiteit niet geleid heeft tot divergentie. Deze samenbinding heeft dan ook meermalen mogen leiden tot een grote eenparigheid van gevoelen.

Mensen prijzen wij niet, maar de God der genade zij dank gebracht voor zijn voorzienige leiding in alle dingen.

Wij waren hier onder het presidium van de Heilige Geest, die met zijn Woord heeft willen werken. Hij heeft ook u als een willig en bruikbaar instrument daarbij ingeschakeld. Ik eindig met een citaat uit een van uw eigen geschriften. In het fijnzinnig geschreven boekje 'Een voor allen'. U schrijft daar over het lijden van onze Heiland. En wanneer u dan gewaagt van de grote roeping die voor Gods kinderen in dit leven is weggelegd, juist in verband met de grote verlossing die wij in Christus hebben, dan typeert u deze roeping als het 'aanbinden van de strijd tegen alles wat de verzoende gemeenschap met Christus zou kunnen verstoren'.

Uitgaande van deze roeping hopen wij dat de synode, die heden gesloten wordt, naar het woord, door u op de bidstond voor deze synode gesproken, metterdaad een stukje v r e d e r k moge betekenen.

Dat geve onze God!

Artikel 449

Toespraak prof. Doekes

Namens de hoogleraren-adviseurs houdt prof. dr. L. Doekes de volgende toespraak:
Praeses, Broeders,

De Acta van deze generale synode zijn bijna voltooid. Wij hebben zelfs de indruk gekregen dat er alles aan wordt gedaan om die Acta in gedrukte vorm ons morgen per post te laten bezorgen . . .

Bij het scheiden van uw vergadering willen wij allereerst onze dankbaarheid uitspreken vanwege het feit, dat het u mocht gelukken binnen het bestek van een half jaar uw agendum af te werken, zonder dat van schadelijke overhaasting kan worden gesproken.

Als adviseurs van uw vergadering past ons een woord van hartelijke dank voor de wijze waarop u ons steeds in uw vergadering hebt ontvangen. Namens de adviseurs sprekende meen ik te mogen getuigen, dat u ons telkens ruime gelegenheid gegeven hebt om u met onze adviezen te dienen. Tegelijk mag gezegd worden dat uw vergadering niet onder de druk van de adviseurs heeft gestaan. Doorgaans hebben wij in het besef van confessionele verbondenheid elkaar gediend in het spreken en luisteren en overwegen van wat in de discussie naar voren werd gebracht.

Uw vergaderingen werden niet gekenmerkt door permanente aanwezigheid van een vast aantal adviseurs. Onze taak in de opleiding tot de dienst des Woord' liet ons niet altijd toe, in uw midden aanwezig te zijn. Toch hebben wij naar mogelijkheid uw vergadering met onze adviezen gediend.

Wij zijn u, broeder praeses, en ook u allen zeer erkentelijk voor de goede zorg, die wij hier hebben mogen ondervinden; en wij zijn dankbaar voor de mogelijkheid die u ons gegeven hebt om aan de beraadslagingen deel te nemen. Ons gemeenschappelijk overleg is voor u en voor ons, en daarmee ook voor de kerken, zeer nuttig geweest, ook al leidde dit niet altijd tot eenparigheid van overtuiging. Ten aanzien van de kwestie, of ook de zusters der gemeente haar stem mogen uitbrengen in de verkiezing van ambtsdragers, schreef één van ons in de pers, dat daarover het laatste woord nog niet gesproken is. Datzelfde valt ook te zeggen van andere aangelegenheden die eveneens aan uw vergadering waren voorgelegd (b.v. de kwestie van adoptie en doop).

Toch zullen de genomen besluiten hun uitwerking niet missen. Dat mag zeker gezegd worden van de met voortvarendheid door uw vergadering genomen beslissing inzake een nieuw statuut en reglement voor onze Theologische Hogeschool en de regeling van het financieel beleid voor de opleiding tot de dienst des Woords. Uw intensieve zorg voor deze opleiding kwam ook tot uiting in de benoeming van nieuwe lectoren en andere medewerkers, opdat het onderwijs zo goed mogelijk aan zijn doel zou beantwoorden. De goede

voortgang van dit onderwijs hebt u intussen onder meer kunnen gewaarworden in het feit, dat een lid van uw synode nog tijdens deze zittingsperiode met goed gevolg zijn doctoraal examen aan onze Hogeschool heeft afgelegd. Het spreekt vanzelf, dat hieruit geen onjuiste conclusies mogen worden getrokken over een geringe betekenis van de arbeid ter synode, of over de gemakkelijker waarmee aan deze Hogeschool een dergelijk examen zou kunnen worden afgelegd.

Het geeft te denken, dat hier een generale synode van de Gereformeerde Kerken in ons land thans heeft kunnen werken in een rust en op een wijze zoals u dat hebt mogen doen. Daarin weten wij ons bijzonder bevoorrecht in vergelijking met vele van onze zusterkerken in andere landen.

Uw arbeid heeft niet weinig aandacht en inspanning gevraagd. Naast andere belangrijke op-gaven mag hier afzonderlijk worden gewezen op de nieuwe kerkorde, die door uw vergadering kon worden vastgesteld.

Voor de kerken in ons land en ook voor onze broederschap in het buitenland is verder van grote betekenis de brede en intensieve aandacht, die uw synode heeft gegeven aan de tekst van onze belijdenisschriften en liturgische formulieren. Het is een reden tot grote dankbaarheid, wanneer wij mogen zien dat een kerkelijke vergadering in deze tijd van allerlei schokkend wereldgebeuren zich zo uitvoerig bezig houdt met de tekst van onze confessie. Zeker, ook de belijdenis kan een 'dode letter' worden. Gelukkig mogen wij zeggen dat dit in onze kerken nog niet het geval is, al bespeuren wij ook veel gebreken in het leven van die kerken, en al is er meer dan genoeg aanleiding tot gebed en zorg. Maar ons is de taak gegeven, aan deze belijdenis vast te houden en haar te bewaren tot de dag van de toekomst van Jezus Christus. In deze weg mogen wij waken over de confessie, en de zegen verwachten die onze God beloofd heeft aan de kerk die zijn Woord bewaart (Openb. 3 : 10).

Ik dank u

Artikel 450

De praeses verzoekt te zingen Psalm 103 : 1, 2, 11. Hierna gaat hij voor in dank-zegging vanwege Gods genade over de arbeid van de synode en draagt hij de kerken en de opleiding tot de dienst des Woords aan de HERE op.

Artikel 451

Met hamerslag verklaart de praeses de vijfendertigste generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland sinds 1892 voor gesloten.

Het moderamen:

ds. P. Lok, praeses

dr. K. Deddens, assessor

dr. A. N. Hendriks, scriba I

ds. P. van Gurp, scriba II

BIJLAGE 3

Rapport inzake de herziening van het kerkboek aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken, Groningen-Zuid 1978

Rapport van het overleg tussen de deputaatschappen voor de herziening van het kerkboek

Opdracht:

Van de generale synode van Kampen 1975 ontvingen de deputaten voor de herziening van het kerkboek via drs. A. N. Hendriks (als samenroeper) de volgende opdracht:

‘Voor de aanvang van de arbeid in de werkgroepen voor de verschillende onderdelen van het kerkboek onderling en met de deputaten voor de psalmberijming, voor de bundel „Enige Gezangen" en voor de kerkorde in overleg te treden ter bevordering van de eenheid in taalgebruik, spelling enz.’

Werkwijze:

Aan dit overleg namen afgevaardigden van de betrokken deputaatschappen deel in een vergadering op 1 juni 1976. Afgevaardigden van de secties A (belijdenisgeschriften) en B (formulieren en gebeden) kwamen nogmaals samen in een vergadering op 8 september 1977. Drs. A. N. Hendriks werd voor deze vergaderingen aangewezen als voorzitter en mej. E. van Veen als secretaresse.

Op de vergadering van 1 juni 1976 werden afspraken gemaakt over spelling en interpunctie. Eveneens werden beslissingen genomen over de spelling HEERE of HERE en het gebruik van Here of Heer, Gij, gij, U, u en de spelling van bijbelse namen. (Zie Afspraken).

Het zou mogelijk zijn, dat in poëzieteksten soms enige vrijheid gebruikt werd vanwege eigensoortige problemen.

Deze afspraken werden toegezonden aan alle leden van de betrokken deputaatschappen en aan de deputaten, belast met de uitgave van het kerkboek, om tot effectuering van dit 'taalbeleid' te komen.

Overwogen werd de synode een voorstel te doen toekomen over de herziening van de Ziekentroost en het Kort Begrip.

De vergadering van 8 september besloot hierover geen voorstel te doen, omdat deze stukken kerkelijk nooit officieel aanvaard zijn.

Deze vergadering nam een voorstel over van sectie B, waarin de afkorting van namen van de bijbelboeken geregeld was. (Zie afspraak voor het afkorten van de namen der bijbelboeken). Het leek de vergadering noodzakelijk ter kennis van de synode te brengen, dat het werk vertraging heeft opgelopen, doordat de synodebesluiten niet snel en nauwkeurig zijn afgewerkt. De start werd daardoor bemoeilijkt; de acta waren eerst tegen het beëindigen der werkzaamheden te raadplegen. Het is zeer wenselijk, dat het synodewerk in de slotfase alle aandacht krijgt. De vergadering doet hierbij ook het voorstel aan de synode, secundi te benoemen voor deputaten-theologen. Het werk hoeft dan bij ziekte of verhindering geen ernstige stagnatie te ondervinden.

Verder zullen de secties A en B, evenals de overige secties, afzonderlijk rapporteren over hun werkzaamheden.

Namens de betrokken deputaten,
A. N. Hendriks, voorzitter
E. van Veen, secretaresse.

Afspraken over spelling en interpunctie voor de vernieuwing van het kerkboek 1 juni 1976

Hoofdregeel

Gevolgd wordt de officiële spelling volgens Van Dale's 'Groot Woordenboek der Nederlandse Taal' met Supplement, vanaf de achtste druk.

Evenals de Woordenlijst van 1954 geven deze jongste drukken van Van Dale voor sommige woorden een voorkeurspelling en een tweede toegestane spelling. Gebruikt wordt de voorkeurspelling.

De beginselen van de Nederlandse spelling worden gegeven op pag. XIX - XXX, het gebruik van leestekens wordt behandeld op pag. XXXI - XXXIV voorin Van Dale.

Enige lastige regels, nader uitgewerkt

1. Zelfstandige naamwoorden die God en Christus noemen, worden met een hoofdletter geschreven. God, Vader, Schepper, Zoon, Jezus, Christus, Verlosser, Koning, Heilige Geest, Voorspraak, Parakleet. Moeilijke grensgevallen doen zich voor bij metaforen. Is er geen nadere bepaling, dan krijgt de metafoor de hoofdletter. Als er wel een nadere bepaling is, dan de gewone letter gebruiken. Bijv.: Het Lam, Het lam Gods. Toch geen hoofdletter in: Ik ben de ware wijnstok; Ik ben de deur, waar een enkele eigenschap genoemd wordt.
Problemen op dit gebied moeten in de werkgroepen genoteerd worden, om daarover later gezamenlijk een afspraak te maken.
2. Persoonlijke voornaamwoorden die God en Christus aanduiden, worden met een hoofdletter geschreven, andere voornaamwoorden niet. Dit is conform het tekstbeeld van de vertaling van het NBG.
Dit alles bidden wij *U* in de naam van uw Zoon ..
Bij versterkte vormen en wederkerende voornaamwoorden:
Hijzelf, Zich, Zichzelf - tegenover het aanwijzende voornaamwoord: zelf.
3. Zelfstandige naamwoorden die de Heilige Schrift noemen, worden met een hoofdletter geschreven. Bijbel, Woord, Schrift, Evangelie, Oude/Nieuwe Testament, Wet en Profeten (als naam voor het Oude Testament).
Een kleine letter krijgen kernwoorden als:
naam van God, rijk van God, koninkrijk der hemelen, kerk, paradijs, sabbat; sacrament, besnijdenis, doop, avondmaal;
artikel(en), christelijk, christen, dienaar, goddelijk. verbond, wet.
4. De beperkende bijvoeglijke bijzin wordt niét, de uitbreidende bijvoeglijke bijzin wordt wél voorgedaan door een komma. Beide worden wel gevolgd door een komma of een zwaarder rustteken. Het oude kerkboek hield zich niet aan deze regel.
Beperkende bijvoeglijke bijzinnen beperken het antecedent tot wat in de bijzin omschreven wordt.
De leerlingen van klas drie *die de trein missen*, worden met een bus opgehaald. (Een aantal leerlingen is nu waarschijnlijk bedoeld).
Uitbreidende bijvoegelijke bijzinnen voegen een notie aan het antecedent toe, die niet onmisbaar is.
De leerlingen van klas drie, *die de trein missen*, worden met een bus opgehaald. (Het zijn nu alle leerlingen van de derde klas. Het moet al bekend zijn, dat zij de trein missen).
5. Staat een dubbele punt voor een opsomming, verklaring of toelichting, dan volgt er geen hoofdletter op. Woorden als want en namelijk hebben dezelfde functie als de dubbele punt en sluiten het gebruik van de dubbele punt uit. Wel gaat een komma aan deze woorden vooraf. De dubbele punt luidt ook een directe rede in en deze begint wél met een hoofdletter. Afgesproken werd de directe rede van citaten cursief te laten drukken in het prozadeel van het kerkboek en enkele aanhalingstekens bovenaan te gebruiken in poëzie-teksten.
6. De voornaamwoordelijke bijwoorden, samengesteld uit *er, hier, daar, waar* + bijwoord, worden aan elkaar geschreven.
Dus: erop, ertoe, ermee, hieraan, daarop, waarover.
7. De buigings-n levert problemen bij poëzie-teksten: een lettergreep kan niet weggelaten worden. De werkgroep voor de psalmen heeft de `n' overal weggelaten, terwijl de `e' bleef staan. De gezangen hebben de `en-uitgang' vaak gehandhaafd, maar hier zijn fouten gemaakt in het oude systeem. De werkgroepen voor psalmen en enige gezangen zullen hierover nader met elkaar spreken en tot eenheid trachten te komen.

Verdere afspraken:

- A.** Over de spelling van HEERE of HERE en het gebruik van Here of Heer:
1. De spelling HERE wordt gebruikt, als het over Jahweh gaat. De spelling met vijf hoofdletters wordt afgewezen.
Bij het drukken moet de eerste letter in grootkapitaal, de overige drie letters in kleinkapitaal.
Argumenten:
Het unieke van deze naam voor Jahweh komt in de spelling met vier hoofdletters volledig tot zijn recht.
De vertaling van het NBG gebruikt ook de vier hoofdletters. Er is geen reden hiervan af te wijken. De dubbele `E' is op geen enkele wijze functioneel.

De eerste hoofdletter wordt in grootkapitaal gedrukt, de overige in kleinkapitaal, omdat het woord niet storend naar voren mag springen in de tekst.

2. Het gebruik van Here of Heer:

Voor Adonai en Kurios zal Here gebruikt worden en niet Heer.

Argumenten:

Als Adonai of Kurios gebruikt wordt, zijn deze namen niet geheel te scheiden van de Gods-naam. Het Nederlandse Here is daarom goed te gebruiken, daar het in klank geheel met HERE overeenstemt.

De naam Here is vaak opzettelijk vervangen door Heer, juist om het Godzijn te loochenen. Om dergelijke ketterijen niet in het gevlj te komen is het beter Here te handhaven. Uitzondering: nadruk valt op het gebied-er-zijn.

B. Het gebruik van Gij, gij en U, u:

Gij en ge, die alleen als onderwerpsvormen gebruikt kunnen worden (de voorwerpsvormen daarbij zijn vanouds al u) worden steeds verder teruggedrongen.

Overzicht van het gebruik van gij en u in onze huidige liturgische teksten:

De bijbelvertaling van het NBG gebruikt Gij/gij in de aanspraak van God en mens.

De psalmberijming gebruikt eveneens Gij/gij voor de aanspraak van God en mens. (De nieuwe berijming geeft een enkele keer U voor God).

De bundel Enige Gezangen laat hetzelfde beeld zien. (De vorige deputaten wilden zich niet vastleggen voor eventuele nieuwe aanwinsten).

De Heidelbergse Catechismus heeft in de oorspronkelijke Nederlandse versie Gij/gij. Het aanvankelijke concept voor de vernieuwing van de catechismus gebruikte de vertrouwelijke je-vorm in vraagformuleringen, maar in het bruine boekje werd dat u. Daarnaast komt gij voor in Schriftcitaten. (Zondag 34).

In de drie symbolen van de oude christelijke kerk komen geen aanspreekvormen voor.

In de Dordtse Leerregels wemelt het van Schriftcitaten met frequent gij. In de vernieuwde liturgische formulieren en gebeden tekent zich duidelijk de doorbraak van u af. De formulieren houden nog Gij/gij in Schriftcitaten en in de klassieke doop- en avondmaalsgebeden. De christelijke gebeden hebben consequent U.

Afspraak:

In de gebeden bij doop en avondmaal zal Gij voorlopig gehandhaafd blijven. Een vaste regel wordt niet gegeven, al zal de tendens om U in de aanspraak van God te gebruiken, in rekening gebracht worden.

In de aanspraak van mensen wordt buiten Schriftcitaten alleen u gebruikt.

Argumenten tegen Gij voor God:

Gij wordt niet tegenover mensen gebruikt, dan ook niet tegenover God. De algemene taal heeft de gij-vorm afgestoten, dan moet deze niet in de geïsoleerde gebedssituatie blijven staan.

De gij-vorm brengt de archaïstische werkwoordsvormen met zich mee (Gij gaaft).

Argumenten vóór dit Gij:

De relatie God/mens is uniek. Voor de aanspraak van God heeft het Nederlands door de taalontwikkeling een apart pronomen gekregen. Dit moet niet weggewerkt worden. Gij 'leeft' in de gebedstaal bij oud en jong.

De poëtische meerwaarde van gij.

Afwisseling met de objectsvorm en het bezittelijke voornaamwoord.

C. De spelling van Bijbelse namen:

De lijst met Bijbelse namen die verzorgd is door een commissie die uitging van de Kath. Bijbelstichting en het NBG levert problemen op. Voor Rehabeam staat daar bijv. Rechabeam, voor Hiram Chiram. De jongste drukken van de NBG-vertaling hebben de namen al overgenomen in de nieuwe vorm.

Afspraak:

De weergave van namen zal later nader bekeken dienen te worden. Wanneer een naam aan de orde komt, neemt men een voorlopige beslissing.

D. Afspraak voor de afkorting van de namen der bijbelboeken:

Gen.	Jes.	Luc.
Ex.	ier.	Joh.
Lev.	Klaagt.	Hand.
N um.	Ezech.	Rom.
Deut.	Dan.	1, 2 Cor.
oz.	Hos.	Gal.
Richt.	(Joél)	Ef.
(Ruth)	(Amos)	Filip.
1, 2 Sam.	Obad.	Col.
1, 2 Kon.	(Jona)	1, 2 Thess.
1, 2 Kron.	(Micha)	1, 2 Tim.
(Ezra)	Nah.	'Fit.
Nch.	Hab.	Filem.
Est.	Lef.	Hebr.
(Job)	Hag.	Jac.
Ps.	Zach.	1 2 Pen..
Spr.	Mal.	1, 2, 3 Joh.
Pred.	Matt.	Jud.
Hoogl.	Marc.	Openb

Opmerking: Voor zover in dit rapport deze afkortingen nog niet zijn gebruikt, wordt voorgesteld dit in de definitieve uitgave van het kerkboek te doen.

Rapport

van deputaten, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, voor de Herziening Kerkboek: speciaal voor de belijdenisgeschriften (Sectie A.)

1. Opdracht en samenstelling:

De generale synode van Kampen 1975 gaf aan deputaten de volgende opdracht:

- a. de belijdenisschriften taalkundig te moderniseren, voorzover dit neg riet is geschied, en met inachtneming van hetgeen daarover door voorgaande synoden en door deze synode reeds besloten is;
- b. de door de generale synode van Hattem 1972/1973 voor gebruik bij het catechetisch onderwijs vrijgegeven tekst van de Heidelbergse Catechismus nader te toetsen met het oog op het eventueel vrijgeven van deze tekst voor geheel gebruik door de eerstvolgende generale synode;
- c. daarbij rekening te houden met en te verwerken de opmerkingen die uit de kerken dienaangaande bij vorige deputaten en bij deze synode zijn binnengekomen;
- d. bij voorrang de vraag onder ogen te zien, of aan de onder a-c genoemde opdracht geheel of gedeeltelijk kan worden voldaan door gebruikmaking van de teksten in de bewerking van de Commissie Dankbaar";
- e. de door voorgaande deputaten opgestelde voorlopige lijst van Schriftplaatsen bij de antwoorden van de Heidelbergse Catechismus te toetsen en vast te stellen;
- f. zo mogelijk ook voor de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels een lijst van bewijsplaatsen c.q. verwijfsplaatsen uit de Schrift op te stellen;
- g. bij hun arbeid voorrang te verlenen aan de nadere toetsing van de reeds vrijgegeven Catechismustekst en vervolgens aan de taalkundige modernisering van het Apostolicum en de Nederlandse Geloofsbelijdenis.' (Acta art. 479).

In aansluiting aan en met uitdrukkelijke verwijzing naar het bovenstaande droeg de synode aan de te benoemen deputaten voor herziening van het kerkboek op:

2. b. vóór de aanvang van de arbeid in de werkgroepen voor de verschillende onderdelen van het kerkboek onderling en met de deputaten voor de psalmberijming, voor de bundel „Enige Gezangen" en voor de kerkorde in overleg te treden ter bevordering van de eenheid in taalgebruik, spelling enz.;
- c. van hun werk aan de eerstvolgende generale synode rapport uit te brengen op papier in het formaat van de Acta, met dien verstande, dat dit rapport de kerken tenminste een half jaar voor de aanvang van

- de synode bereikt;
- d. de door hen aan te beden ontwerpen van taalkundig gemoderniseerde teksten een behoorlijke argumentatie te voorzien'; (Acta, art. 479).

Zij benoemde in dit deputaatschap speciaal voor de belijdenisgeschriften:

`Drs. A. N. Hendriks, Amersfoort (S), ds. M. Brandes, Ermelo, dr. R. H. Bremmer, Enschede, mej. dr. C. C. Jasperse, Amstelveen, ds. T. J. Keegstra, Arnhem, drs. J. A. Meijer, Kampen, K. O. Meijer, Amersfoort, G. Slings, Papendrecht, ds. W. Triemstra, Utrecht, primi; drs. A. C. Kisjes, Capelle aan den IJssel, drs. H. Veldman, Leusden-Zuid, secundi'. (Acta, art. 481).

Rondom de benoeming van br. K. O. Meijer bleef tot het verschijnen van de Acta wat onzekerheid bestaan, daar hij in de ontvangen benoemingsbrief als secundus werd genoemd en in een latere correctie daarvan als primus maar bij een ander onderdeel dan uiteindelijk het juiste bleek te zijn.

2. Werkwijze:

De deputaten voor genoemd onderdeel van het kerkboek wezen dr. R. H. Bremmer als hun voorzitter en ds. M. Brandes als hun secretaris aan.

Op 1 juni 1976 werd met het oog op de ontvangen opdracht in gezamenlijk overleg besloten, dat de deputaten drs. A. N. Hendriks, ds. M. Brandes, ds. T. J. Keegstra, K. O. Meijer en G. Slings de uitvoering van de opdrachten met betrekking tot de Heidelbergse Catechismus ter hand zouden nemen, terwijl de overige primi allereerst aandacht zouden schenken aan de modernisering van het Apostolicum en de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Daarbij werd afgesproken, dat deze twee werkgroepen elkaar de voorlopige resultaten van hun werk zouden toezenden ter bekritisering en dat in voorkomende gevallen gezamenlijk vergaderd zou worden.

Nog vóór de werkgroep voor de herziening van de tekst van de Heidelbergse Catechismus aan het werk kon gaan, werd ds. M. Brandes genoodzaakt, gehoord medisch advies, het eerstkomende jaar van medewerking aan de deputaten-arbeid af te zien.

Kort daarna werd ook ds. T. J. Keegstra als gevolg van een medische behandeling die hij moest ondergaan, geruime tijd voor dit werk uitgeschakeld, terwijl drs. A. N. Hendriks wegens andere werkzaamheden niet in de gelegenheid was in dezelfde mate als in voorgaande jaren tijd voor de deputaten arbeid vrij te maken.

Als gevolg van de bovengenoemde onduidelijkheid t.a.v. zijn benoeming heeft br. K. O. Meijer alleen officieus aan de werkzaamheden deelgenomen.

Zodoende kon de arbeid van deze werkgroep, omdat er geen secundi-predikanten voorhanden waren, helaas gedurende het grootste deel van de beschikbare tijdsruimte maar heel weinig voortgang vinden. Vanuit de kerken bereikten uw deputaten geen resultaten van toetsing van de voor catechetisch gebruik door de generale synode van Hattem 1972/1973 vrijgegeven tekst van de Heidelbergse Catechismus. Dit laat zich ook wel verstaan, daar het verzoek hiertoe is opgenomen in het zojuist verschenen Gereformeerde Kerkboek.

Tot afronding van de redactie van de vragen en antwoorden van de Heidelbergse Catechismus waarin het Apostolicum geheel of gedeeltelijk wordt geciteerd, kan het naar het oordeel van de werkgroep eerst komen, als een generale synode zich heeft uitgesproken t.a.v. de tekst van het Apostolicum.

Als gevolg van een en ander was deze werkgroep op het tijdstip, dat volgens het synodebesluit het rapport moest worden opgesteld, niet zover met de opgedragen taak gereed, dat een afgerond werkstuk aan de synode en aan de kerken kon worden voorgelegd. Wel hoopt zij het voorlopig resultaat van haar arbeid in portefeuille aan de synode te kunnen overleggen, als deze haar arbeid begint.

De andere werkgroep mocht de vreugde smaken de wedloop tegen de klok in zoverre te winnen, dat zij erin geslaagd is een taalkundig gemoderniseerde tekst van het Apostolicum en de Nederlandse Geloofsbelijdenis gereed te maken.

Helaas kwam door bovengenoemde oorzaken de bij het begin van het werk gemaakte afspraak in gedrang om de voorlopige resultaten met de andere deputaten grondig te kunnen doornemen alvorens rapport moest worden uitgebracht.

Zoals de ondertekening ook doet zien, komen de werkstukken dan ook voor rekening van die deputaten die zich volgens de intern getroffen regeling hiermee hebben bezig gehouden. Aan de uitvoering van diverse onderdelen van de opdracht zijn uw deputaten niet toe gekomen, zoals taalkundige modernisering van de Dordtse Leerregels, het verzorgen van een lijst van bewijsplaatsen c.q. verwijspplaatsen uit de Schrift bij de drie Formulieren van Enigheid enz. De beschikbare tijd was daarvoor helaas te krap.

Tot hun spijt zijn deputaten er niet in geslaagd hun arbeid te voltooien. Al evenmin gelukte het dit rapport

tenminste een half jaar voor de aanvang van de synode aan de kerken te doen toekomen.

3. Suggestie:

Tenslotte willen deputaten de generale synode gaarne in overweging geven om wanneer zij opnieuw deputaten benoemt voor het onderdeel belijdenisgeschriften als secundi ook enige predikanten te benoemen.

Met heilbiede en broedergroet,
namens deputaten voornoemd,
R. H. Bremmer, voorzitter
M. Brandes, secretaris.

Rapport werkgroep Ned. Geloofsbelijdenis en Apostolicum (onderdeel sectie A deputaten Herziening Kerkboek)

De generale synode van Kampen (1975) besloot de modernisering van de gereformeerde belijdenisschriften en liturgische formulieren verder voort te zetten (Acta, art. 479) en voor dat doel opnieuw deputaten te benoemen (Acta, art. 481). Uit de in art. 481 genoemde deputaten voor het onderdeel belijdenisgeschriften, namen dr. R. H. Bremmer, mevr. dr. C. C. Jasperse, drs. J. A. Meijer en ds. W. Triemstra op zich het onderdeel modernisering Apostolicum en Nederlandse Geloofsbelijdenis ter hand te nemen. Zij bieden in dit rapport hun werk ter beoordeling aan de kerken en aan de komende generale synode te Groningen (1978) aan. Zij zijn dankbaar in een reeks vergaderingen erin geslaagd te zijn hun werk te voltooien. Tot beter begrip van de hierbij gevoegde werkstukken (Apostolische Geloofsbelijdenis en Nederlandse Geloofsbelijdenis in hedendaags Nederlands) brengen zij het volgende onder de aandacht.

Algemene inleiding

Wij zagen allereerst de vraag onder ogen of aan onze opdracht, geheel of gedeeltelijk, kon worden voldaan door gebruikmaking van de teksten in de bewerking van de 'Commissie Dankbaar', zoals de generale synode van Kampen ons opdroeg in het bovenstaande eindbesluit sub VIII d. Het gaat hier om een bewerking van de teksten van de Nederlandse Belijdenisgeschriften, zoals die in februari 1971 werd voltooid door een commissie ingesteld door de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken (syn.) en de Christelijke Gereformeerde Kerken. Voorzitter van deze Commissie was prof. dr. W. F. Dankbaar en secretaris ds. J. H. Velema. Verder hadden zitting in dit college de heren prof. dr. J. N. Bakhuizen van den Brink, prof. dr. J. T. Bakker, prof. dr. C. C. de Bruin, prof. dr. G. A. van Es, prof. dr. J. van Genderen, prof. dr. K. H. Heeroma, drs. L. ten Kate en prof. dr. A. D. R. Polman. Zij werkten aan deze taak van 1962 tot 1970.

Het resultaat van hun werk is vervat in een offset-uitgave onder de titel 'De Nederlandse belijdenisgeschriften', 1971. Zij berust in beheer bij de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk in Den Haag. Het bureau van deze synode stond ons een aantal exemplaren voor onze arbeid welwillend af. Na onderzoek bleek dat er geen auteursrecht op rust, zodat wij er voor ons werk vrij gebruik van konden maken.

Onze werkgroep kwam al spoedig tot de overtuiging dat wij zowel voor de modernisering van de Apostolische Geloofsbelijdenis als voor die van de Nederlandse Geloofsbelijdenis van deze bewerking een vruchtbaar gebruik konden maken. De Commissie onder voorzitterschap van prof. Dankbaar heeft haar teksten met grote zorg vervaardigd en zich daarbij nauw aangesloten bij de authentieke teksten. In het voorwoord op haar geschrift meldt deze Commissie dat zij 'ernaar heeft gestreefd zoveel mogelijk een hedendaags en begrijpelijk Nederlands taalgebruik toe te passen'. Zij was zich, zo vervolgt zij, 'ervan bewust, dat een klassiek kerkelijk stuk toch een eigen stijl heeft en dat men bepaalde daarin voorkomende uitdrukkingen van het geloof niet kan moderniseren zonder af te doen aan de oorspronkelijke en diepe betekenis'. Onze werkgroep deelt deze overtuiging. Het zou naar haar oordeel monnikenwerk zijn geweest zelfstandig een geheel eigen overzetting van de bestaande teksten in modern Nederlands te onder-nemen. Zowel de namen van de auteurs van de tekst-Dankbaar als de lange tijd die deze Commissie voor dit werk gebruikte, staan er borg voor dat zij haar arbeid met de grootst mogelijke zorg en nauwkeurigheid en met liefde voor de bestaande teksten heeft verricht.

Dat neemt niet weg dat onze werkgroep zich wel geroepen zag de tekst van wat wij verder de Commissie-Dankbaar zullen noemen, zorgvuldig te controleren en indien nodig te corrigeren. Vooral bij de Nederlandse Geloofsbelijdenis vergde dit van ons een tijd van intensief werken. Dit belijdenisgeschrift is een kostbaar

document van het geloof zoals Guido de Brès dat als een `ghemeyn accoort door de ghelooouighe/die in de Nederlanden ouer al verstroyt zijn/dewelcke na de suyerheyt des Heylighen Euangeliums ons Heeren Jesu Christi begheeren te lenen' tot stand heeft gebracht.

Dr. F. J. Los schrijft over de Nederlandse Geloofsbelijdenis 'De confessie was professie, apologie en unie' 1). Dat geldt ook heden nog ten volle. Achter het werk van De Brès ligt grondige studie zowel van de kerkvaders als van de theologen uit de Reformatietijd met name van Calvijn. Hij heeft het geloof zoals de reformatoren dat opnieuw vanuit de Schrift tegenover de Roomse verbastering van het evangelie hadden beleden, met grote zorg verwoord en nu wij door de snelle ontwikkeling van het Nederlands in deze eeuw genoopt zijn de schat van het ge-loof in eigentijdse bewoordingen te formuleren, is geen inspanning te veel om dat tot stand te brengen. Wij zijn ons daarbij bewust dat bij zulk een `overzetting' altijd iets van de oorspronkelijke frisheid en precisie in de bewoordingen verloren gaat. Daarom hebben wij ernaar gestreefd het werk van de Commissie-Dankbaar zo zorgvuldig mogelijk te controleren.

Wij zijn er daarbij, evenals deze Commissie, vanuit gegaan dat de Nederlandse en de Franse tekst van de Geloofsbelijdenis zoals deze door de synode van Dordrecht (1618/19) zijn gereviseerd en vastgelegd, de authentieke teksten zijn. Kenners van de tekstgeschiedenis van de Nederlandse Geloofsbelijdenis weten dat de tekst van de confessie reeds vóór Dordrecht vanaf 1561 een lange geschiedenis had doorgemaakt. Bovendien gaf Festus Hommius, één van de scribae van deze synode, in haar opdracht een Latijnse vertaling van de confessie en nam die in de Acta op. Ook deze vertaling hebben wij bij discussiepunten geraadpleegd. Onze werkgroep verkeerde daarbij in de gelukkige omstandigheid, dat tijdens ons werk een nieuwe uitgave verscheen van het standaard werk van dr J. N. Dakhuizen van den Brink over de Nederlandse belijdenisgeschriften '2). Daardoor konden wij bij tekstkritische kwesties gebruik maken van dit voor de kennis van de authentieke teksten zo belangrijke werk.

Zoals bekend mag worden geacht, stelde de Dordtse synode geen opschriften boven de artikelen vast. Ze komen in de eerste teksten van de confessie evenmin voor, maar ze zijn in de loop van de tijd wel ontstaan. Wij hebben ons zoveel mogelijk bij de opschriften van de Commissie-Dankbaar aangesloten maar die wel, indien o.i. nodig, gewijzigd.

De synode van Kampen (1975) gaf aan de te benoemen deputaten verder als opdracht (sub VII, f): `zo mogelijk ook voor de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels een lijst van bewijsplaatsen c.q. verwijfsplaatsen uit de Schrift op te stellen'. In de oorspronkelijke uitgaven van de confessie zijn in de marge bij de afzonderlijke artikelen vele verwijfsplaatsen uit de Heilige Schrift opgenomen. In latere edities trad zelfs op dit punt een zekere `verwildering' op. Het kwam onze werkgroep voor, dat wij ons het beste konden beperken tot de Schriftplaatsen die duidelijk in de tekst van de artikelen zijn opgenomen. De Commissie-Dankbaar heeft deze meestal in de tekst van de artikelen door verwijfsplaatsen aangegeven. Wij hebben de aanduiding van de Schriftplaatsen in de marge opgenomen. De Dordtse synode heeft zélf geen Schriftplaatsen in de marge van haar authentieke tekst opgenomen, zoals vroegere uitgaven van de tekst wel deden. Wel heeft prof. Rutgers in het door hem ten dienste van de Gereformeerde Kerken bezorgde kanselboek deze Schriftplaatsen gecursiveerd. Omdat het in de praktijk uiterst moeilijk is een strakke grens te trekken tussen het geciteerd worden van een tekstgedeelte én de verwerking van een tekst(gedeelte) via b.v. aanpassing aan de betreffende zinswendingen in de belijdenis, adviseren wij geen cursiveringen aan te brengen. De editie-Rutgers was op dit punt ook nogal `vrij', vergelijk b.v. het `citaat' Matth. 10: 29, 30 in artikel 13.

Helaas heeft onze werkgroep geen tijd kunnen vinden de tekst van de Dordtse Leerregels te moderniseren. De komende synode zal dit aan andere deputaten moeten opdragen.

Het leek ons wenselijk de door ons aangebrachte correcties en wijzigingen in de tekst van de Commissie-Dankbaar zoveel mogelijk te verantwoorden. Wij doen dat niet bij stilistische verbeteringen en eenvoudige, duidelijke veranderingen. Die spreken voor zichzelf. Indien nodig zijn uw deputaten bereid deze correcties mondeling toe te lichten. In het tweede en derde gedeelte van dit rapport volgt daarom thans de door ons voorgestelde tekst van de Apostolische Geloofsbelijdenis en een verantwoording daarvan en de verantwoording van de door ons in de tekst van de Commissie-Dankbaar aangebrachte wijzigingen wat betreft de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

De Apostolische Geloofsbelijdenis - Rutgers

Ik geloof in God den Vader, den Almachtige Schepper des hemels en der aarde. En in Jezus Christus, zijnen eeniggeborenen Zoon, onzen Heere; die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria; die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle; ten derden dage wederom opgestaan van de dooden; opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des

almachtigen Vaders; van waar Hij komen zal om te oordeelen de levenden en de doden.

Ik geloof in den Heiligen Geest. Ik geloof eene heilige, algemeene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen; vergeving der zonden wederopstanding des vleesches; en een eeuwig leven.

De Apostolische Geloofsbelijdenis - Dankbaar

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van hemel en aarde.

En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here, die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria. We geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, is nedergedaald in het rijk van de dood, op de derde dag opgestaan van de doden, opgevaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader, vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heilige Geest;

ik geloof de heilige katholieke Kerk, de gemeenschap der heiligen:

de vergeving van de zonden, de opstanding des vlees en het eeuwig leven.

De voorgestelde tekst van het Apostolicum met aantekeningen

De door ons voorgestelde tekst van het Apostolicum luidt aldus:

ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde.

En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heer, die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria, die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, is neergedaald in de hel, op de derde dag opgestaan uit de doden, opgevaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader; vandaar zal Hij komen om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heilige Geest;

ik geloof de heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen; vergeving van de zonden, wederopstanding van het vlees en een eeuwig leven.

Vergelijking met 'Dankbaar' en de onder ons gebruikelijke tekst doet het volgende opmerken:

1. In het eerste artikel verdient het voorkeur wèl het bepalende lidwoord op te nemen bij 'hemel' en 'aarde': dat noemt nadrukkelijker béide en is aansluitend bij Genesis 1: 1.
2. Wij geven hier duidelijk de voorkeur aan 'Heer': we zijn het eigendom van onze opgestane Paasvorst.
3. 'neergedaald in de hel' - op grond van o.a. de argumentatie van Calvijn wordt 'het rijk van de dood' afgewezen. In de eerste eeuwen dacht men, op grond van o.a. verkeerde interpretatie van 1 Petrus 3: 19, aan een verblijf van Christus in de hel ná zijn sterven; in welke zin het Apostolicum dan de historische volgorde zou hebben. Om aan deze opvatting te ontkomen heeft men de uitvlucht gekozen van 'het rijk van de dood'. Het is echter weinig bevredigend om nadat de begrafenis al is vermeld, dit nog zo uitvoerig te formuleren. Het verdient de voorkeur om met Calvijn en ook de Heid. Cat. (Zondag 16) hier te denken aan de uiterste diepte van het lijden als het laatst genoemd.
4. 'opgestaan uit de doden' - in aansluiting aan bijv. 1 Corinthe 15: 12, 20.
5. 'en zit' - het verdient op grond van de latijnse tekst (schiet) voorkeur, hier in afwijking van de gangbare tekst. 'Dankbaar' te volgen in het niet gebruiken van een participium: het gaat om het 'in functie zijn', vergelijk: de rechtbank zit.
6. 'vandaar zal Hij komen' (voorafgegaan dan uiteraard door;), in plaats van 'vanwaar' op grond van het latijnse 'inde'.
7. bij 'kerk' verdient het voorkeur het bepalende lidwoord te gebruiken in plaats van het nu gebruikelijke onbepaalde (het tèlwoord 'één' is in elk geval onjuist) -- het latijn laat beide toe, maar 'de' is minder zwevend. Het 'christelijke' is inderdaad via de Cat. ingevoegd (en daarom door 'Dankbaar' weggelaten); o.i. is, het echter een geloofselement, dat in de reformatietijd in de bagage van het Apostolicum terechtgekomen en door ons dient te worden meegenomen.
8. De bepalende lidwoorden hij 'de vergeving' etc. zijn ons iets te objectiverend. Liever helemaal geen lidwoord.
9. De termen 'ontvangen' en 'opgevaren' zijn gehandhaafd. Ten aanzien van 'ontvangen' kan opgemerkt, dat het woord in deze betekenis zeker nog functioneert, denk aan Psalm 51, en er zo continuïteit in het

spraakgebruik blijft; de context van de 'geboorte' bepaalt het ook voldoende. Een woord als 'verwekt' verwijst te uitsluitend naar de Verwekker, terwijl het 'conceptus' toch juist de moeder in het blikveld trekt. Ten aanzien van 'opgevaaren' geldt, dat er zo aansluiting is aan bijvoorbeeld Efeze 4: 8-10.

Ware Christelijke belijdenis, inhoudende de hoofdsom der leer van God en van de eeuwige zaligheid der zielen (**Rutgers**)

Artikel 1 - Rutgers **Dat er een eenig God is**

Wij geloven allen met het hart en belijden met den mond, dat er eenig en eenvoudig geestelijk wezen, hetwelk wij God noemen: eeuwig, onbegrijpelijk, onzienlijk, onveranderlijk, oneindig, almachtig; volkomen wijs, rechtvaardig, goed, en eene zeer overvloedige fontein aller goeden.

Belijdenis van het geloof van de Nederlandse Kerken (Dankbaar)

Artikel 1 - Dankbaar **De enige God**

Wij geloven allen met het hart en belijden met de mond, dat er een enig en eenvoudig geestelijk wezen is, dat wij God noemen: eeuwig, ondoorgrondelijk, onzienlijk, onveranderlijk, oneindig, almachtig, volkomen wijs, rechtvaardig, goed en een zeer overvloedige bron van al het goede.

De door ons voorgestelde tekst van de **Nederlandse Geloofsbelijdenis** luidt als volgt:

Nederlandse Geloofsbelijdenis

Artikel 1 - Deputaten **De enige God**

Wij geloven allen met het hart en belijden met de mond, dat er een enig en enkelvoudig geestelijk wezen is, dat wij God noemen: eeuwig, alle begrip te boven gaand, onzienlijk, onveranderlijk, oneindig, almachtig; volkomen wijs, rechtvaardig en goed, en een zeer overvloedige bron van al het goede.

Artikel 2 - Rutgers **Door wat middel God van ons gekend wordt**

Wij kennen Hem door twee middelen. 'Ten eerste, door de schepping, onderhouding, en regeering der geheele wereld: overmits deze voor onze oogen is als een schoon boek, in hetwelk alle schepselen, groote en kleine, gelijk als letteren zijn, die ons de onzienlijke dingen Gods geven te aanschouwen, namelijk zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid, als de Apostel Paulus zegt, Rom. 1: 20; welke dingen alle genoegzaam zijn om de menschen te overtuigen, en hun alle onschuld te benemen. Ten tweede, geeft Hij zichzelf ons nog klaarder en volkomener te kennen door zijn heilig en Goddelijk woord, te weten, zoo veel als ons van noode is in dit leven, tot zijne eer, en de zaligheid der zijnen.

Artikel 2 - Dankbaar **Hoe God door ons gekend wordt**

Wij kennen Hem op tweeërlei wijze. Ten eerste door de schepping, instandhouding en regeering van de gehele wereld; aangezien deze voor onze ogen is als een prachtig boek, waarin alle schepselen, groot en klein, de letters zijn, die ons te aanschouwen geven wat van Hem niet gezien kan worden, namelijk zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, zoals de apostel zegt in Romeinen 1: 20. Al deze dingen zijn voldoende om de mensen te overtuigen en hun alle verontschuldiging te ontnemen. Ten tweede geeft Hij zichzelf nog duidelijker en volkomener aan ons te kennen door zijn heilig en goddelijk Woord voorzover dit voor ons in dit leven nodig is tot zijn eer en tot heil van de zijnen.

Artikel 2 - Deputaten

Hoe wij God kennen

Wij kennen Hem door twee middelen. Ten eerste door de schepping, onderhouding en regering van de gehele wereld; aangezien deze voor onze ogen is als een prachtig boek, waarin alle schepselen, groot en klein, de letters zijn, die ons te aanschouwen geven wat van God niet gezien kan worden, namelijk zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, zoals de apostel Paulus zegt in Romeinen 1: 20. Al deze dingen zijn voldoende om de mensen te overtuigen en hun alle verontschuldiging te ontnemen.

Ten tweede geeft Hij zichzelf nog duidelijker en volkomener aan ons te kennen door zijn heilig en goddelijk Woord, voorzover dit voor ons in dit leven nodig is tot zijn eer en tot behoud van de zijnen.

Artikel 3 - Rutgers

Van het geschreven woord Gods

Wij belijden, dat dit woord Gods niet is gezonden noch voortgebracht door den wil eens menschen, maar de heilige menschen Gods, van den Heiligen Geest gedreven zijnde, hebben (bet) gesproken, gelijk de H. Petrus zegt. Daarna heeft God, door eene bijzondere zorg, die Hij voor ons en onze zaligheid draagt, zijnen knechten den Profeten en Apostelen geboden zijn geopenbaarde woord bij geschrift te stellen; en Hijzelf heeft met zijnen vinger de twee Tafelen der Wet geschreven. Hierom noemen wij zulke Schriften: Heilige en Goddelijke Schriften.

Artikel 3 - Dankbaar

Het Woord van God

Wij belijden dat dit Woord van God niet is voortgekomen uit de wil van een mens, maar dat menschen, door de Heilige Geest gedreven, van Godswege gesproken hebben, zoals de heilige Petrus zegt, in 2 Petrus 1: 21. Daarna heeft God in zijn bijzondere zorg voor ons heil aan zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden zijn geopenbaarde Woord op schrift te stellen; en zelf heeft Hij met zijn vinger de twee tafelen van de Wet geschreven. Hierom noemen wij zulke geschriften heilige en goddelijke Schriften.

Artikel 3 - Deputaten

Het Woord van God

2 Petrus 1: 21 Wij belijden dat dit Woord van God niet is voortgekomen uit de wil van een mens, maar dat menschen, door de Heilige Geest gedreven, van Gods- wege gesproken hebben, zoals de apostel Petrus zegt.

Daarna heeft God in de bijzondere zorg die Hij voor ons en ons behoud draagt, aan zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden zijn geopenbaarde Woord op schrift te stellen; en zelf heeft Hij met zijn vinger de twee tafelen van de Wet geschreven. Hierom noemen wij zulke geschriften heilige en goddelijke Schriften

Artikel 4 - Rutgers

Kanonieke boeken der H. Schrifture

Wij vervatten de Heilige Schrifture in twee boeken, des Ouden en des Nieuwen Testaments, welke zijn Kanonieke boeken, waar niets tegen valt te zeggen. Deze worden aldus geteld in de Kerke Gods. De boeken des Ouden Testaments: de vijf boeken van Mozes, te weten, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; het boek van Jozua, der Richteren, Ruth, twee boeken van Samuël en twee boeken der Koningen, twee boeken der Kronieken, genaamd Paralipomenon, het eerste van Ezra, Nehemia, Esther, Job, de Psalmen van David, drie boeken van Salomo, namelijk, de Spreuken, de Prediker, en het Hooglied; de vier groote Profeten, Jesaja, Jeremia, Ezechiël en Daniël, en voorts de andere twaalf kleine Profeten, namelijk, Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Zephanja, Haggai, Zacharia, Maleachi.

Het Nieuwe Testament: de vier Evangelisten. Mattheus, Marcus, Lucas, Johannes; de Handelingen der Apostelen, de veertien brieven van den Apostel Paulus, te weten, aan de Romeinen, twee aan de Corinthiërs, aan de Galaten, aan de Epeziërs, aan de Philippensen, aan de Colossensen, twee aan de Thessalonicensen, twee aan Timotheüs, aan Titus, aan Philémon, aan de Hebreëen, de zeven brieven der andere Apostelen, te weten, de brief van Jacobus, twee brieven van Petrus, drie van Johannes, de brief van Judas, en de Openbaring van den Apostel Johannes.

Artikel 4 - Dankbaar **De kanonieke boeken van de Heilige Schrift**

Wij verstaan onder de Heilige Schrift twee delen, het Oude en het Nieuwe Testament; dit zijn kanonieke boeken, waartegen niets valt in te brengen. Deze worden in Gods Kerk als volgt opgesomd; de hoeken van het Oude Testament: de vijf boeken van Mozes, te weten Genesis, Ruth, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jozua, Richteren, Ruth, 1 en 2 Samuël, 1 en 2 Koningen, 1 en 2 Kronieken, Ezra, Nehemia, Esther Job, de Psalmen van David, de drie boeken van Salomo nl. Spreuken, Prediker en Hooglied; de vier grote Profeten Jesaja, Jeremia, Ezechiël en Daniël; vervolgens twaalf kleine profeten: Hosea, Joël. Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Zefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi. De boeken van het Nieuwe Testament: de vier Evangelisten Mattheus, Markus, Lukas, Johannes; de Handelingen der Apostelen, de veertien brieven van de apostel Paulus, te weten aan de Romeinen, twee aan de Korinthiërs, aan de Galaten, aan de Efeziërs, aan de Filippenzen, aan de Kolossenzen, twee aan de Thessalonicenzen, twee aan Timotheüs, aan Titus, aan Filemon, aan de Hebreëen; de zeven brieven van de andere apostelen, te weten de brief van Jakobus, twee brieven van Petrus, drie van Johannes, de brief van Judas; de Openbaring van de apostel Johannes.

Artikel 4 - Deputaten **De kanonieke boeken**

Wij verstaan onder de Heilige Schrift twee delen, het Oude en het Nieuwe Testament; dit zijn kanonieke boeken, waartegen niets valt in te brengen. Hiertoe worden in Gods kerk gerekend: de boeken van het Oude Testament: de vijf boeken van Mozes, te weten Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Jozua, Richteren, Ruth, 1 en 2 Samuël, 1 en 2 Koningen, 1 en 2 Kronieken, Ezra, Nehemia, Esther, Job, de Psalmen van David, de drie boeken van Salomo nl. Spreuken, Prediker en Hooglied; de vier grote Profeten Jesaja, Jeremia (met de Klaagliederen), Ezechiël en Daniël; vervolgens twaalf kleine profeten: Hosea. Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Zefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi. De boeken van het Nieuwe Testament: de vier Evangelisten Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes; de Handelingen der Apostelen; de veertien brieven van de apostel Paulus, te weten aan de Romeinen, twee aan de Korinthiërs, aan de Galaten, aan de Efeziërs, aan de Filippenzen, aan de Kolossenzen, twee aan de Thessalonicenzen, twee aan Timotheüs, aan Titus, aan Filemon, aan de Hebreëen; de zeven brieven van de andere apostelen, te weten de brief van Jakobus, twee brieven van Petrus, drie van Johannes, de brief van Judas, de Openbaring van de apostel Johannes.

Artikel 5 - Rutgers **Waarvan de H. Schrifture haar aanzien en autoriteit heeft**

Alle deze boeken alleen ontvangen wij voor heilig en kanoniek, om ons geloof daarnaar te reguleeren, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En wij gelooven zonder eenige twijfeling al wat daarin begrepen is; en dat niet zoozeer, omdat ze de Kerk aanneemt en voor zoodanige houdt; maar inzonderheid, omdat ons de H. Geest getuigenis geeft in onze harten, dat zij van God zijn; en dewijl zij ook het bewijs van dien bij zichzelf hebben: gemerkt de blinden zelve tasten kunnen, dat de dingen, die daarin voorzeggd zijn, geschieden.

Artikel 5 - Dankbaar **Het gezag van de Heilige Schrift**

Wij aanvaarden al deze boeken en deze alleen als heilig en kanoniek om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En zonder te twijfelen gelooven wij alles wat zij bevatten; en dat niet zozeer omdat de Kerk ze aanvaardt en als zodanig erkent, maar bovenal omdat de Heilige Geest ons

getuigenis geeft in onze harten, dat zij van God zijn. Zij hebben ook het bewijs daarvan in : zichzelf, daar ze!f, blinden tasten kunnen dat de dingen die er in voorzgd zijn, geschieden.

Artikel 5 - Deputaten **Het gezag van de Heilige Schrift**

Wij aanvaarden al deze boeken en deze alleen als heilig en kanoniek om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En zonder enigszins te twijfelen geloven wij alles wat zij bevatten; en dat niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en als zodanig erkent, maar bovenal omdat de Heilige Geest ons getuigenis geeft in ons hart, dat zij van God zijn. Zij hebben ook het bewijs daarvan in zichzelf, daar zelfs blinden tasten kunnen dat de dingen die er in voorzgd zijn, geschieden.

Artikel 6 - Rutgers **Onderscheid tusschen de Kanonieke en Apocriefe boeken**

Wij onderscheiden deze Heilige boeken van de Apocriefe, als daar zijn: het derde en vierde boek van Ezra, het boek van I Tobias, Judith, het boek der Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, het-gene bijgevoegd is tot de historie van Esther. het gebed der drie mannen in het vuur. de historie van Susanna, van het beeld Bel en van den Draak, het gebed van Manasse, en de twee boeken der Makkabeën.

Dewelke de Kerk wel lezen kan, en daaruit ook onderwijzingen nemen, voor zooveel als zij overeenkomen met de Kanonieke boeken; maar zij hebben zulk eene kracht en vermogen niet, dat men door eenig getuigenis van deze eenig stuk des geloofs of der Christelijke religie zoude kunnen bevestigen: zoo ver is het van daar, dat zij de autoriteit van de andere, heilige, boeken zouden vermogen te verminderen.

Artikel 6 - Dankbaar **Het onderscheid tussen de kanonieke en de apokriefe boeken**

Wij onderscheiden deze heilige boeken van de apokriefe, nl. het derde en vierde boek van Ezra, het boek Tobia, Judith, het boek der Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, de toevoegingen aan het boek Esther, het Gebed van de drie mannen in het vuur, de geschiedenis van Susanna, van het beeld van Bel en de draak, het gebed van Manasse en de twee boeken der Makkabeën.

De Kerk mag deze wel lezen en er lering uit putten voor zover er overeenstemming is met de kanonieke boeken, maar zij hebben niet zulk een kracht en gezag, dat men door het getuigenis van deze boeken enig punt van het geloof of van de christelijke godsdienst zou kunnen bevestigen; laat staan, dat zij het gezag van de andere heilige boeken zouden kunnen verminderen.

Artikel 6 - Deputaten **Het onderscheid tussen de kanonieke boeken en apokriefe boeken**

Wij onderscheiden deze heilige boeken van de apokriefe, nl. het derde en vierde boek van Ezra, het boek Tobia, Judith, het boek der Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, de toevoegingen aan het boek Esther, het Gebed van de drie mannen in het vuur, de Geschiedenis van Susanna, van het beeld van Bel en de draak, het Gebed van Manasse en de twee boeken der Makkabeën.

De kerk mag deze wel lezen en er lering uit putten voor zover zij overeenkomen met de kanonieke boeken, maar zij hebben niet zulk een kracht en gezag, dat men door het getuigenis van deze boeken enig punt van het geloof of van de christelijke godsdienst zou kunnen bevestigen; laat staan, dat zij het gezag van de andere, heilige boeken zouden kunnen verminderen.

Artikel 7 - Rutgers **Volkomenheid der H. Schrifture om alleen te zijn een regel des geloofs**

Wij gelooven, dat deze Heilige Schrifture den wille Gods volkomenlijk vervat, en dat al hetgene de mensch schuldig is te geloovig om zalig te worden, daarin genoegzaam geleerd wordt. Want overmits de geheele wijze des dienstes, dien God van ons eischt, aldaar in het lange beschreven is, zoo is het den menschen, al waren het zelfs Apostelen, niet geoorloofd anders te leeren, dan ons nu geleerd is door de Heilige Schrifturen; ja al ware het ook een engel uit den hemel, gelijk de Apostel Paulus zegt. Want dewijl het verboden is den Woorde Gods iets toe of iets af te doen, zoo blijkt daaruit wel, dat de leere daarvan zeer

volmaakt en in alle manieren volkomen is.

Men mag ook geener menschen schriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijkstellen met de Goddelijke Schrifturen, noch de gewoonte met de waarheid Gods (want de waarheid is boven alles), noch de groote menigte, noch de oudheid, noch de successie van tijden of personen, noch de conciliën, decreten of besluiten; want alle menschen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelder dan de ijdelheid zelve. Daarom verwerpen wij van ganscher harte al wat met dezen onfeilbaren regel niet overeenkomt, gelijk ons de Apostelen geleerd hebben, zeggende: Beproeft de geesten, of zij uit God zijn. Insgelijks: Indien iemand tot ulieden komt, en deze leere niet brengt, ontvangt hem niet in huis.

Artikel 7 - Dankbaar

De volkomenheid van de Heilige Schrift

Wij geloven dat deze Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en dat al wat de mens heeft te geloven om behouden te worden, daarin voldoende geleerd wordt. Aangezien de gehele wijze van de dienst, die God van ons eist, daarin uitvoerig is beschreven, is het aan de mensen, zelfs al waren het apostelen, niet geoorloofd anders te leren dan ons reeds geleerd is door de Heilige Schriften, ja, al was het een engel uit de hemel, zoals de apostel Paulus zegt in Galaten 1: 8. Het is verboden aan het Woord Gods iets toe te doen of daarvan af te doen (Deut. 12: 32), waaruit duidelijk blijkt, dat hetgeen daarin geleerd wordt, zeer volmaakt en in alle opzichten volledig is.

Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig zij ook geweest zijn, gelijk stellen met de goddelijke Schriften, noch de gewoonte met de waarheid Gods - want de waarheid gaat boven alles - noch het grote aantal, noch de ouderdom, noch de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, noch de concilies, decreten of besluiten. Want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars en lichter dan een ademtocht. Daarom verwerpen wij uit de grond van ons hart al wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt, zoals de apostelen ons geleerd hebben: Beproeft de geesten of zij uit God zijn (1. Johannes 4: 1). En: Indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis (2 Johannes 1: 10).

Artikel 7 - Deputaten

De volkomenheid van de Heilige Schrift

Wij geloven dat deze Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en dat al wat de mens moet geloven om behouden te worden, daarin voldoende geleerd wordt. Aangezien de gehele wijze van de dienst, die God van ons eist, daarin uitvoerig is beschreven, is het de mensen, zelfs al waren het apostelen, niet geoorloofd anders te leren dan ons al geleerd is door de Heilige Schrift, ja, al was het een engel uit de hemel, zoals de apostel Paulus zegt. Het is verboden aan het Woord van God iets toe te doen of daarvan af te doen, waaruit duidelijk blijkt, dat hetgeen daarin geleerd wordt, zeer volmaakt en in alle opzichten volledig is.

Galaten 1: 8
Deut.4: 2, 12:32
Openb. 22: 19

Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig zij ook geweest zijn, gelijk stellen met de goddelijke Schriften, noch de gewoonte met de waarheid Gods - want de waarheid gaat boven alles - noch het grote aantal, noch de ouderdom, noch de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, noch de concilies, decreten of besluiten. Want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars en lichter dan een ademtocht. Daarom verwerpen wij uit de grond van ons hart al wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt, zoals de apostelen ons geleerd hebben:

Ps. 116: 11; 62:
10

1 Joh. 4: 12
Joh. 1: 10

Beproeft de geesten of zij uit God zijn. En: Indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis.

Artikel 8 - Rutgers

Dat God eenig is in wezen en nochtans in drie personen onderscheiden

Volgens deze waarheid en dit Woord Gods, zoo gelooven wij in een eenigen God; die een eenig wezen is, in hetwelk zijn drie personen, in der daad en waarheid en van eeuwigheid onderscheiden naar hunne onmededeelbare eigenschappen: namelijk de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest. De Vader is de oorzaak, oorsprong en begin aller dingen, zoowel zienlijke als onzienlijke. De Zoon is het Woord, de

Wijsheid en het Beeld des Vaders. De H. Geest, de eeuwige Kracht en Mogendheid, uitgaande van den Vader en den Zoon. Alzoo nochtans, dat dit onderscheid niet maakt, dat God in drieën gedeeld zij; aangezien dat de H. Schrifture ons leert, dat de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest, elk zijne zelfstandigheid heeft, onderscheiden door hare eigenschappen; doch alzoo, dat deze drie Personen maar een eenig God zijn. Zoo is het dan openbaar, dat de Vader niet is de Zoon, en dat de Zoon niet is de Vader, dat ook insgelijks de Heilige Geest niet is de Vader, noch de Zoon. Intusschen, deze Personen, z66 onderscheiden, zijn niet gedeeld, noch ook ondereen vermengd. Want de Vader heeft het vleesch niet aangenomen, noch ook de Heilige Geest, maar alleen de Zoon. De Vader is nooit zonder zijnen Zoon, noch zonder zijnen H. Geest geweest; want zij zijn alle drie van gelijke eeuwigheid in één zelfde wezen. Daar is noch eerste, noch laatste; want zij zijn alle drie één in waarheid, in mogendheid, in goedheid en barmhartigheid.

Artikel 8 - Dankbaar De Heilige Drieëenheid

Volgens deze waarheid en dit Woord Gods geloven wij in een enig God, die een enig Wezen is, waarin drie Personen werkelijk en waarachtig van eeuwigheid onderscheiden zijn naar hun onmededeelbare eigenschappen, namelijk de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De Vader is de oorzaak, de oorsprong en het begin van alle dingen, zowel zichtbare als onzichtbare. De Zoon is het Woord, de wijsheid en het beeld van de Vader. De Heilige Geest is de eeuwige kracht en macht, die uitgaat van de Vader en de Zoon. Uit deze onderscheiding volgt echter niet, dat God in drieën gedeeld is, aangezien de Schrift ons leert, dat wel de Vader en de Zoon en de Heilige Geest ieder hun eigen zelfstandigheid hebben met hun onderscheiden eigenschappen, maar zo dat deze drie Personen slechts één enig God zijn. Het is dus duidelijk, dat de Vader niet is de Zoon en dat de Zoon niet is de Vader; dat evenzo de Heilige Geest niet is de Vader noch de Zoon. Intussen zijn deze Personen, aldus onderscheiden, niet gedeeld noch vermengd. Want de Vader heeft het vlees niet aangenomen en ook de Heilige Geest niet, maar alleen de Zoon. De Vader is nooit onder zijn Zoon en nooit zonder zijn Heilige Geest geweest, want Zij zijn alle drie van gelijke eeuwigheid in eenzelfde wezen. Er is geen eerste of laatste, want Zij zijn alle drie één in waarheid, in macht, in goedheid en barmhartigheid.

Artikel 8 - Deputaten De Heilige Drieëenheid

Volgens deze waarheid en dit Woord van God geloven wij in een enig God, die een enig Wezen is, waarin drie Personen zijn, werkelijk en waarachtig en van eeuwigheid onderscheiden naar hun strikt persoonlijke eigenschappen, namelijk de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De Vader is de oorzaak, de oorsprong en het begin van alle dingen, zowel zichtbare als onzichtbare. De Zoon is het Woord, de wijsheid en het beeld van de Vader. De Heilige Geest is de eeuwige kracht en macht, die uitgaat van de Vader en de Zoon. Uit deze onderscheiding volgt echter niet, dat God in drieën gedeeld is, aangezien de Schrift ons leert, dat wel de Vader en de Zoon en de Heilige Geest ieder hun eigen zelfstandigheid hebben, onderscheiden door hun eigenschappen, maar zo dat deze drie Personen slechts één enig God zijn. Het is dus duidelijk, dat de Vader niet is de Zoon en dat de Zoon niet is de Vader; dat evenzo de Heilige Geest niet is de Vader noch de Zoon. Intussen zijn deze Personen, aldus onderscheiden, niet gedeeld noch onderling vermengd. Want de Vader heeft ons vlees en bloed niet aangenomen en ook de Heilige Geest niet, maar alleen de Zoon. De Vader is nooit zonder zijn Zoon en nooit zonder zijn Heilige Geest geweest, want Zij zijn alle drie van gelijke eeuwigheid in eenzelfde wezen. Er is geen eerste of laatste, want Zij zijn alle drie één in waarheid, in macht, in goedheid en barmhartigheid.

Artikel 9 - Rutgers Bewijs des voorgaanden Artikels van de drieheid der Personen in éénen God

Dit alles weten wij, zoo uit de getuigenissen der H. Schrifture, als ook uit hunne werkingen, en voornamelijk uit degene, die wij in ons gevoelen. De getuigenissen der H. Schriften, die ons leeren deze H. Drieuldigheid te gelooven, zijn in vele plaatsen des Ouden Testaments beschreven; welke niet van noode is te tellen, maar alleen met onderscheid of oordeel uit te kiezen. In Genesis, Kap. 1: 26, 27 zegt God: Laat ons menschen maken naar onzen beelde, naar onze gelijkenisse, enz. En God schiep den mensch naar zijnen beelde; man en vrouw schiep Hij ze. Insgelijks Gen. 3: 22: Zie de mensch is geworden als onzer één. Daaruit blijkt, dat er meer dan één persoon in de Godheid is, als Hij zegt: Laat ons menschen maken, naar

onzen beelde; en Hij wijst daarna de eenigheid aan, als Hij zegt: God schiep. Het is wel waar, dat Hij niet zegt, hoeveel personen dat er zijn, maar het gene voor ons wat duister is in het Oude Testament, dat is zeer klaar in het Nieuwe. Want als onze Heere gedoopt werd in den Jordaan, zoo is de stemme des Vaders gehoord geweest, zeggende: Deze is mijn geliefde Zoon; de Zoon werd gezien in het water; en de Heilige Geest openbaarde zich in de gedaante van eene duive. Ook mede is in de Doop aller geloovigen deze forme ingesteld door Christus: Doopt alle de volkeren in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes. In het Evangelie van Lucas spreekt de engel Gabriël tot Maria, de moeder des Heeren, aldus: De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom ook, dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden. Insgelijks: De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des H. Geestes zij met u. Drie zijn er, die getuigen in den hemel, de Vader, het Woord, en de Heilige Geest; en deze drie zijn één. In alle deze plaatsen wordt ons ten volle geleerd, dat er drie personen zijn in een enig Goddelijk wezen. En hoewel deze leere de menschelijke verstanden verre te boven gaat, nochtans gelooven wij die nu door het Woord, verwachtende totdat wij de volkomene kennis en vrucht daarvan genieten zullen in den hemel. Voorts staan ook aan te merken de bijzondere ambten en werkingen dezer drie Personen te onswaarts: de Vader is genaamd onze Schepper door zijne kracht; de Zoon is onze Zaligmaker en Verlosser door zijn bloed; de H. Geest is onze Heiligmaker door zijne woning in onze harten. Deze leer van de Heilige Drieuldigheid is altijd beweerd en onderhouden geweest bij de ware Kerk, van de tijden der Apostelen af tot nu toe, tegen de Joden, Mohammedanen, en eenige valsche Christenen en ketteren, als Marcion, Mani, Praxeas, Sabellius, Samosatenus, Anus en andere dergelijken, die met goed recht door de Heilige Vaders zijn veroordeeld geweest. Overzulks nemen wij in dit stuk gaarne aan de drie geloofssommen, namelijk der Apostelen, van Nicea, en van Athanasius; insgelijks het gene daarvan door de Ouden in gelijkvormigheid met deze besloten is.

Artikel 9 - Dankbaar

Het getuigenis der Schrift voor deze leer

Wij weten dit alles zowel uit de getuigenissen der Heilige Schrift als uit de werkingen van deze Personen, voornamelijk uit die, welke wij in ons ervaren. De getuigenissen van de heilige Schriften, die ons leren deze Heilige Drieëenheid te geloven, zijn op vele plaatsen in het Oude Testament opgetekend; het is niet nodig deze alle op te sommen, maar alleen ze oordeelkundig uit te kiezen.

In Genesis 1: 26 en 27 zegt God: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, enz. En God schiep de mens naar Zijn beeld, man en vrouw schiep Hij ze. Evenzo in Genesis 3: 22: Zie de mens is geworden als een van ons. Daaruit blijkt, dat er meer dan één Persoon in de Godheid is, want Hij zegt: Laat ons mensen maken naar Ons beeld; en Hij duidt daarna de eenheid aan als Hij zegt: God schiep. Weliswaar zegt Hij niet, hoeveel Personen er zijn, maar wat voor ons enigszins duister blijft in het Oude Testament, dat is zeer helder in het Nieuwe. Want toen onze Here gedoopt werd in de Jordaan, is de stem van de Vader gehoord, die zeide: Deze is mijn Zoon, de geliefde (Mattheus geliefde (Mattheus 3: 17); de Zoon werd gezien in het water en de Heilige Geest openbaarde zich in de gedaante van een duif.

Bovendien is door Christus voor de doop van alle gelovigen deze vorm ingesteld: Doopt al de volken in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest (Mattheus 28: 19). In het Evangelie naar Lukas spreekt de engel Gabriël tot Maria, de moeder des Heren, aldus: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige, dat verwekt wordt, Zoon Gods genoemd worden (Lukas 1: 35). Evenzo: de genade van de Here Jezus Christus en de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige

Geest zij met u (2 Korinthe 13: 13). En: Drie zijn er, die getuigen in de hemel: De Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze drie zijn één (1 Johannes 5: 7, 8). Op al deze plaatsen wordt ons duidelijk geleerd, dat er drie Personen zijn in een enig goddelijk Wezen. En hoewel deze leer het menselijk verstand ver te boven gaat, geloven wij die nu op grond van het Woord, in afwachting van het genieten van de volle kennis en vrucht ervan in de hemel. Verder moeten wij ook letten op het eigen werk, dat ieder van deze drie Personen aan ons verricht: de Vader wordt genoemd onze Schepper door zijn kracht; de Zoon is onze Heiland en Verlosser door zijn bloed; de Heilige Geest is onze Heiligmaker doordat Hij woont in onze harten.

Deze leer van de Heilige Drieëenheid is altijd gehandhaafd in de ware Kerk, van de tijden der apostelen af tot nu toe, tegenover Joden, Mohammedanen, onechte christenen en kettters als Marcion, Mani, Praxeas, Sabellius, Paulus van Samosata, Arius en dergelijke, die terecht door de heilige vaders zijn veroordeeld. Daarom aanvaardden wij in dit opzicht gaarne de drie geloofsbelijdenissen, namelijk de Apostolische, die van Nicea en van Athanasius en evenzo wat de vaders in overeenstemming hiermee vastgesteld hebben.

Artikel 9 - Deputaten

Het getuigenis der Schrift voor deze leer

Wij weten alles zowel uit het getuigenis van de Heilige Schrift als uit de werkingen van deze Personen, voornamelijk uit die, welke wij in ons ervaren. Het getuigenis van de Heilige Schrift, dat ons leert deze Heilige Drie-eenheid te geloven, is op vele plaatsen in het Oude Testament opgetekend; het is niet nodig deze alle op te sommen, maar alleen ze zorgvuldig uit te kiezen.

In Genesis 1: 26 en 27 zegt God: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, enz. En God schiep de mensen naar Zijn beeld, man en vrouw schiep Hij hen. Evenzo in Genesis 3: 22: Zie de mens is geworden als Onzer één. Daaruit blijkt, dat er meer dan één Persoon in de Godheid is, want Hij zegt: Laat Ons mensen maken naar Ons beeld; en Hij wijst daarna de eenheid aan als Hij zegt: God schiep. Weliswaar zegt Hij niet, hoeveel Personen er zijn, maar wat voor ons enigszins duister is in het Oude Testament, dat is zeer helder in het Nieuwe. Want toen onze Here gedoopt werd in de Jordaan, is de stem van de Vader gehoord, die zei:

Matth.3: 17 Deze is mijn Zoon, de geliefde; de Zoon werd gezien in het water en de Heilige Geest openbaarde zich in de gedaante van een duif..

Matth. 28: 19 Bovendien is door Christus voor de doop van alle gelovigen deze formule ingesteld: Doopt alle volken in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. In het Evangelie naar Lukas spreekt de engel Gabriel tot Maria, de moeder des Heren, aldus: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige, dat verwerkt wordt, Zoon Gods genoemd worden.

Lukas 1: 35 Evenzo: de genade van de Here Jezus Christus en de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u. En: Drie zijn er, die getuigen in de hemel:

2 Kor. 13: 13 De Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze drie zijn één. Op al deze plaatsen wordt ons ten volle geleerd, dat er drie Personen zijn in een enig goddelijk Wezen. En hoewel deze leer het menselijk verstand ver te hoven gaat, geloven wij die nu op grond van het Woord, in afwachting van het genieten van de volle kennis: en vrucht ervan in de hemel. Verder moeten wij ook letten op het eigen werk, dat ieder van deze drie Personen aan ons verricht: de Vader wordt genoemd onze Schepper door zijn kracht; de Zoon is onze Heiland en Verlosser door zijn bloed; de Heilige Geest is onze Heiligmaker doordat Hij woont in ons hart.

Deze leer van de Heilige Drieëenheid is altijd gehandhaafd in de ware kerk, van de tijd der apostelen af tot nu toe, tegenover Joden, Mohammedanen, en valse christenen en kettters als Marcion, Mani, Praxeas. Sabellias, Paulus van Samosata, Arius en dergelijke, die terecht door de vaders zijn veroordeeld. Daarom aanvaardden wij in dezen gaarne de drie geloofsbelijdenissen, namelijk de Apostolische, die van Nicea en van Athanasius en evenzo wat de vaders in overeenstemming hiermee vastgesteld hebben.

Artikel 10 - Rutgers

Dat Jezus Christus waarachtig en eeuwig God is

Wij gelooven, dat Jezus Christus naar zijne Goddelijke natuur de eeniggeboren Zoon Gods is, van eeuwigheid geboren; niet gemaakt, noch geschapen (want alzo zoude Hij een schepsel zijn), maar éénswezen; met den Vader, mede-eeuwig, het uitgedrukte beeld der zelfstandigheid des Vaders en het afschijnsel zijner heerlijkheid, Hem in alles gelijk zijnde. Dewelke is Gods Zoon, niet alleen van dien tijd af dat Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle eeuwigheid; gelijk ons deze getuigenissen leeren, wanneer zij met malkanderen vergeleken worden: Mozes zegt, dat God de wereld heeft geschapen, en de H. Johannes zegt, dat alle dingen zijn geschapen door dat Woord, hetwelk hij God noemt; de Apostel zegt, dat God de wereld door zijnen Zoon gemaakt heeft: insgelijks, dat God alle dingen door Jezus Christus geschapen heeft; zoo moet dan degene, die genaamd wordt God, het Woord, de Zoon en Jezus Christus, toen al geweest zijn, toen alle dingen door Hem geschapen werden. En daarom zegt de Profeet Micha: Zijne uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid. En de Apostel: Hij is zonder beginsel der dagen, en zonder einde des

leven. Zoo is Hij dan de ware, eeuwige God, die Almachtige, den welken wij aanroepen, aanbidden en dienen.

Artikel 10 - Dankbaar De Godheid van Jezus Christus

Wij geloven, dat Jezus Christus naar zijn goddelijke natuur de eniggeboren Zoon van God is, van eeuwigheid voortgebracht, niet gemaakt of geschapen - want dan zou Hij een schepsel zijn - maar één Wezen met de Vader, mede-eeuwig, de afdruk van het Wezen van de Vader en de afstraling van zijn heerlijkheid (Hebreeën 1: 3), Hem in alles gelijk (Filippenzen 2: 6).

Hij is Gods Zoon, niet alleen sinds Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle eeuwigheid, zoals ons de volgende getuigenissen leren, wanneer zij met elkaar vergeleken worden. Mozes zegt, dat God de wereld heeft geschapen (Genesis 1: 1) en de heilige Johannes zegt, dat alle dingen zijn geschapen door het Woord, dat hij God noemt (Johannes 1: 3); de apostel zegt, dat God de wereld door zijn Zoon geschapen heeft (Hebreeën 1: 2) en eveneens, dat God alle dingen door Jezus Christus geschapen heeft (Kolossenzen 1: 16). Daarom moet Hij, die genoemd wordt God, het Woord, de Zoon en Jezus Christus, reeds geweest zijn. toen alle dingen door Hem geschapen werden. De profeet Micha zegt dan ook: zijn oorsprong is van ouds, van de dagen der eeuwigheid (Micha 5: 1). En de apostel: Hij is zonder begin van dagen of einde van leven (Hebreeën 7: 3). Zo is Hij dan de ware, eeuwige God, de almachtige, die wij aanroepen, aanbidden en dienen.

Artikel 10 - Deputaten De Godheid van Jezus Christus

Heb 1: 3	Wij geloven, dat Jezus Christus naar zijn goddelijke natuur de eniggeboren Zoon van God is, van eeuwigheid verwekt, niet gemaakt of geschapen - want zou Hij een schepsel zijn - maar één van Wezen van de Vader, mede-eeuwig, de afdruk van het Wezen van de Vader en de afstraling van zijn heerlijkheid, Hem in alles gelijk.
Filipp.2: 6	Hij is Gods Zoon, niet alleen sinds Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle eeuwigheid, zoals ons de volgende getuigenissen leren, wanneer zij met elkaar vergeleken worden.
Genesis1: 1	Mozes zegt, dat God de wereld heeft geschapen en de apostel Johannes zegt, dat alle dingen zijn geschapen door het Woord, dat hij God noemt; de apostel zegt, dat God de
Joh.1:1-3	wereld door zijn Zoon geschapen heeft en eveneens, dat God alle dingen door Jezus
Hebr.1: 2	Christus geschapen heeft. Daarom moet Hij, die genoemd wordt God, het Woord, de
Koloss. 1: 16	Zoon en Jezus Christus, reeds geweest zijn, toen alle dingen door Hem geschapen
Koloss. 1: 16	werden. De profeet Micha zegt dan ook: zijn oorsprong is van ouds, van de dagen der
Micha 5: 1	eeuwigheid. En de apostel: Hij is zonder begin van dagen of einde van leven. Zo is
Hebr. 7: 3	Hij dan de ware, eeuwige God, die Almachtige, die wij aanroepen, aanbidden en dienen

Artikel 11 - Rutgers Dat de Heilige Geest waarachtig en eeuwig God is

Wij gelooven en belijden ook, dat de H. Geest van eeuwigheid van den Vader en den Zoon uitgaat: niet zijnde gemaakt noch geschapen, noch ook geboren, maar alleen van beiden uitgaande; welke in orde is de derde Persoon der Drieuldigheid, van éénzelfde wezen, majesteit en heerlijkheid met den Vader en den Zoon; zijnde waarachtig en eeuwig God, gelijk ons de H. Schriften leeren.

Artikel 11 - Dankbaar De Godheid van de Heilige Geest

Wij geloven en belijden ook, dat de Heilige Geest van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uitgaat. Hij is niet gemaakt of geschapen en ook niet voortgebracht, maar van Hem kan alleen gezegd worden, dat Hij van beiden uitgaat.

In orde is Hij de derde Persoon van de Drieëenheid, van eenzelfde Wezen, majesteit en heerlijkheid als de Vader en de Zoon, waarachtig en eeuwig God, gelijk de Heilige Schriften ons leren.

Artikel 11 - Deputaten

De Godheid van de Heilige Geest

Wij geloven en belijden ook, dat de Heilige Geest van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uitgaat. Hij is niet gemaakt of geschapen en ook niet verwekt, maar van Hem kan alleen gezegd worden, dat Hij van beiden uitgaat.

In orde is Hij de derde Persoon van de Drieëenheid, van eenzelfde Wezen, majesteit en heerlijkheid als de Vader en de Zoon, waarachtig en eeuwig God, gelijk de Heilige Schrift ons leert.

Artikel 12 - Rutgers

Van de schepping aller dingen en met name der engelen

Wij gelooven, dat de Vader, door zijn Woord, dat is door zijnen Zoon, den hemel, de aarde en alle schepselen uit niet heeft geschapen, wanneer het Hem heeft goed gedacht, aan een iegelijk schepsel zijn wezen, gestalte en gedaante, en onderscheidene ambten gevende, om zijnen Schepper te dienen. Dat Hij ze ook nu alle onderhoudt en regeert naar zijne eeuwige voorzienigheid en door zijne oneindige kracht, om den mensch te dienen, ten einde dat de mensch zijnen God diene. Hij heeft ook de engelen goed geschapen, om zijne zendboden te zijn. en zijne uitverkorenen te dienen; van welke sommigen van die uitnemendheid, in dewelke hen God geschapen had, in het eeuwig verderf vervallen zijn, en de anderen door de genade Gods in hunnen eersten staat volhard hebben en staande gebleven zijn. De duivelen en bonze geesten zijn alzo verdorven, dat zij vijanden Gods en alles goeds zijn; naar al hun vermogen als moordenaars loerende op de Kerk en een ieder lidmaat van die, om alles te verderven en te verwoesten door hunne bedriegerijen; en zijn daarom door hunne eigene boosheid veroordeeld tot de eeuwige verdoemenis, dagelijks verwachende hunne schrikkelijke pijnigingen. Zoo verwerpen en verfoeien wij dan hierin de dwaling der Sadduceën, welke loochenen dat er geesten en engelen zijn; en ook de dwaling der Manicheën. die zeggen, dat de duivelen hunnen oorsprong uit zichzelf hebben, zijnde uit hunne eigene natuur kwaad, zonder dat zij verdorven zijn geworden.

Artikel 12 - Dankbaar

De schepping van de wereld, de engelen

Wij geloven, dat de Vader, door zijn Woord, dat is door zijn Zoon, de hemel. de aarde en alle schepselen uit het niets heeft geschapen toen het Hem goed dacht, en Hij aan elk schepsel zijn wezen, vorm en gestalte heeft gegeven en aan ieder zijn eigen functie om zijn Schepper te dienen.

Wij geloven, dat Hij ze allen ook nu nog in stand houdt en regeert overeenkomstig zijn eeuwige voorzienigheid en door zijn oneindige kracht om de mens te dienen, opdat de mens zijn God dient. Hij heeft ook de engelen goed geschapen om zijn afgezanten te zijn en zijn uitverkorenen te dienen. Sommigen van die engelen zijn uit die verheven staat, waarin God hen geschapen had, in het eeuwig verderf gevallen, maar de anderen hebben door Gods genade volhard en zijn in hun oorspronkelijke staat gebleven. De duivelen en de boze geesten zijn zo verdorven dat zij vijanden van God en van al het goede zijn. Uit alle macht loeren zij als struikrovers op de Kerk en elk van haar leden om alles door hun listen en bedriegerijen te vernielen en te verwoesten. Zij zijn daarom door hun eigen slechtheid veroordeeld tot de eeuwige verdoeming en hebben dagelijks hun verschrikkelijke pijnigingen te wachten. En wat dit betreft verfoeien wij de dwalingen van de Sadduceeën, die ontkennen dat er geesten en engelen zijn: en ook de dwaling van de Manicheeërs, die zeggen dat de duivelen hun oorsprong uit zichzelf hebben en van nature slecht zijn, niet dat zij verdorven zijn geworden.

Artikel 12 - Deputaten

De schepping van de wereld. met name van de engelen

Wij geloven, dat de Vader, door zijn Woord, dat is door zijn Zoon, de hemel, de aarde en alle schepselen uit niets heeft geschapen toen het Hem goed dacht, en dat Hij aan elk schepsel zijn wezen en gedaante heeft gegeven en aan ieder zijn eigen taak om zijn Schepper te dienen. Wij geloven, dat Hij ze alle ook nu nog in stand houdt en regeert overeenkomstig zijn eeuwige voorzienigheid en door zijn oneindige kracht. om de mens te dienen. opdat de mens zijn God dient. Hij heeft ook de engelen goed geschapen om zijn gezanten te zijn en zijn uitverkorenen te dienen. Sommigen van die engelen zijn uit die verheven staat, waarin God hen

geschapen had, in het eeuwig verderf gevallen, maar de anderen hebben door Gods genade volhard en zijn hun oorspronkelijke staat staande gebleven. De duivelen de boze geesten zijn zo verdorven dat zij vijanden van God en van al het goede zijn. Uit alle als macht moordenaars op de kerk en elk van haar leden om alles door hun bedriegerijen te vernielen en te verwoesten. Zij zijn daarom door hun eigen slechtheid veroordeeld tot de eeuwige verdoemenis en verwachten dagelijks hun verschrikkelijke pijnigingen. En wat dit betreft verwerpen en verfoeien wij de dwalingen van de Sadduceeën, die loochenen dat er geesten en engelen zijn; en ook de dwaling van de Manicheeërs, die zeggen dat de duivelen hun oorsprong uit zichzelf hebben en van nature slecht zijn; niet dat zij verdorven zijn geworden.

Artikel 13 - Rutgers **Van de Voorziening Gods en regering aller dingen**

Wij gelooven, dat die goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, deze niet heeft laten varen, noch aan het geval of de fortuin overgegeven, maar ze naar zijnen heiligen wil alzo stiert en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder zijne ordinantie; hoewel nochtans God noch auteur is, noch schuld heeft, van de zonde, die er geschiedt. Want zijne macht en goedheid is zoo groot en onbegrijpelijk, dat Hij zeer wel en rechtvaardiglijk zijn werk beschikt en doet, ook wanneer de duivelen en goddeloozen onrechtvaardiglijk handelen. En aangaande hetgene Hij doet boven het begrip des menschen verstands, datzelve willen wij niet curieuselijk onderzoeken, meer dan ons begrip verdragen kan; maar wij aanbidden met alle ootmoedigheid en eerbied de rechtvaardige oordeelen Gods, die ons verborgen zijn; ons tevreden houdende dat wij leerjongeren van Christus zijn, om alleen te leeren hetgene Hij ons aanwijst in zijn Woord, zonder deze palen te overtreden. Deze leering geeft ons eenen onuitsprekelijken troost, als wij door haar geleerd worden, dat ons niets bij geval overkomen kan, maar door de beschikking onzes goedertierenen hemelschen Vaders, die voor ons waakt met eene vaderlijke zorg, houdende alle schepselen onder zijne heerschappij, alzo dat niet één haar van ons hoofd (want die zijn alle geteld); ook niet één muschken op de aarde vallen kan, zonder den wil onzes Vaders. Waarop wij ons verlaten, wetende dat Hij de duivelen in den toom houdt en alle onze vijanden, die ons zonder zijne toelating en wil niet schaden kunnen. En hierin verwerpen wij de verdoemelijke dwaling der Epicureeën, dewelke zeggen, dat zich God nergens mede bemoeit, en alle dingen bij geval laat geschieden.

Artikel 13 - Dankbaar **Gods voorzienigheid**

Wij geloven, dat deze goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, ze niet aan zichzelf heeft overgelaten of aan het toeval of het lot heeft prijsgegeven, maar ze overeenkomstig zijn heilige wil zo bestuurt en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder zijn beschikking. Toch is God niet de bewerker noch de schuld van de zonde, die gedaan wordt. Want zijn macht en goedheid zijn zo groot en onvoorstelbaar, dat Hij zijn werk zeer goed en rechtvaardig beschikt en doet, ook al handelen de duivelen en goddeloozen onrechtvaardig. En wat Hij doet boven het begrip van het menselijk verstand, dat willen wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt. Maar wij aanbidden in alle ootmoed en eerbied de rechtvaardige oordelen van God, dat wij leerlingen van Christus zijn om slechts te leren wat Hij ons onderwijst door zijn Woord, zonder deze grenzen te overschrijden.

Deze leer schenkt ons een onuitsprekelijke troost, wanneer wij erdoor leren verstaan, dat ons niets kan overkomen bij toeval, maar alleen door de beschikking van onze goedertierenen hemelse Vader. Hij waakt over ons met een vaderlijke zorg, terwijl Hij zo over alle schepselen heerst, dat niet één haar van ons hoofd - want die zijn alle geteld - en niet één musje ter aarde zal vallen zonder de wil van onze Vader (Mattheus 10: 29,30).

Hierop verlaten wij ons omdat wij weten, dat Hij de duivelen en al onze vijanden in toom houdt en zij ons zonder zijn toelating en wil niet kunnen schaden.

Daarom verwerpen wij de verfoeilijke dwaling van de Epicureeërs, die zeggen dat God Zich nergens mee bemoeit en alles aan het toeval overlaat.

Artikel 13 - Deputaten **Gods voorzienigheid**

Wij geloven, dat deze goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, ze niet aan zichzelf heeft overgelaten of aan het toeval of het lot heeft prijsgegeven, maar ze overeenkomstig zijn heilige wil zo bestuurt en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder zijn beschikking. Toch is God niet de bewerker van de zonde die gedaan wordt en evenmin draagt Hij er de schuld van. Want zijn macht en goedheid zijn zo groot en onvoorstelbaar, dat Hij zijn werk zeer goed en rechtvaardig beschikt en doet, ook al handelen de duivelen en goddelozen onrechtvaardig. En wat Hij doet boven het begrip van het menselijk verstand, dat willen wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt. Maar wij aanbidden in alle ootmoed en eerbied de rechtvaardige beslissingen van God, die voor ons verborgen zijn, en stellen ons ermee tevreden, dat wij leerlingen van Christus zijn om slechts te leren wat Hij ons onderwijst door zijn Woord, zonder deze grenzen te overschrijden. Deze leer schenkt ons een onuitsprekelijke roost, wanneer wij erdoor leren verstaan, dat ons niets kan overkomen bij toeval, maar alleen door de beschikking van onze goedertieren hemelse Vader. Hij waakt over ons met een vaderlijke zorg, terwijl Hij zo over alle schepselen heerst, dat niet één haar van ons hoofd - want die zijn alle geteld - en niet één musje ter aarde zal vallen zonder de wil van onze Vader.

Matth.10: 29,30

Hierop verlaten wij ons omdat wij weten, dat Hij de duivelen en al onze vijanden in toom houdt en zij ons zonder zijn toelating en wil niet kunnen schaden.

Daarom verwerpen wij de verfoeilijke dwaling van de Epicureeërs, die zeggen dat God Zich nergens mee bemoeit en alles aan het toeval overlaat.

Artikel 14 - Rutgers

Van de schepping en val des menschen en zijn onvermogen tot het ware goed

Wij gelooven, dat God den mensch geschapen heeft van het stof der aarde, en heeft hem gemaakt en geformeerd naar zijn beeld en gelijkenis, goed, rechtvaardig en heilig; kunnende met zijnen wil in alles overeenkomen met den wille Gods. Maar als hij in eere was, zoo heeft hij het niet verstaan, noch zijne uitnemendheid erkend; maar heeft zichzelf willens der zonde onderworpen, en overzulks den dood en vervloeking, het oor biedende aan het woord des duivels. Want het gebod des levens, dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden, en heeft zich van God, die zijn ware leven was, door de zonde afgescheiden; hebbende zijne geheele natuur verdorven; waardoor hij zich schuldig gemaakt heeft des lichamelijken en geestelijken doods. En in alle zijne wegen goddeloos, verkeerd, en verdorven geworden zijnde, heeft hij verloren alle zijne uitnemende gaven, die hij van God ontvangen had, en heeft niet anders overig behouden dan kleine overblijfselen daarvan, dewelke genoegzaam zijn om den mensch alle onschuld te benemen; overmits al het licht, dat in ons is, in duisternis veranderd is, gelijk de Schrift ons leert, zeggende: Het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen; alwaar de Heilige Johannes de menschen duisternis noemt. Daarom verwerpen wij al wat men hiertegen leert van den vrijen wil des menschen, aangezien de mensch niet dan een slaaf der zonde is, en geen ding kan aannemen zon het hem uit den hemel niet gegeven zij. Want wie is er, die zich beroemen zal iets goeds te kunnen doen als uit zichzelf, daar toch Christus zegt: Niemand kan tot mij komen, tenzij dat de Vader, die mij gezonden heeft, hem trekke? Wie zal met zijnen wil voorkomen, die daar verstaat, dat het bedenken des vleesches vijandschap is tegen God? Wie zal van zijne wetenschap spreken, ziende, dat de natuurlijke mensch niet begrijpt de dingen die des Geestes Gods zijn? Kortelijk, wie zal eenige gedachte voorstellen, dewijl hij verstaat, dat wij niet bekwaam zijn van onszelven iets te denken, als uit onszelven, maar dat onze bekwaamheid uit God is? En daarom hetgene de Apostel zegt, behoort met recht vast en zeker gehouden te worden, dat God in ons werkt heide het willen en het werken, naar zijn welbehagen. Want er is noch verstand, noch wil, den verstande en wille Gods gelijkvormig, of Christus heeft ze in den mensch gewrocht; hetwelk Hij ons leert, zeggende: Zonder Mij kunt gij niets doen.

Artikel 14 - Dankbaar

De schepping van de mens; de val en zijn gevolgen

Wij geloven, dat God de mens uit het stof der aarde geschapen en hem gemaakt en gevormd heeft naar zijn beeld en gelijkenis, goed, rechtvaardig en heilig, zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de

wil van God. Maar toen de mens in die hoge staat verkeerde, heeft hij daarvoor geen begrip getoond en zijn bevoorrechte plaats niet ingezien, maar heeft zich willens en wetens aan de zonde onderworpen en daarmee aan de dood en de vervloeking door gehoor te geven aan het woord van de duivel. Want het gebod ten leven, dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden en door zijn zonde heeft hij zich losgerukt van God, die zijn ware leven was. Zo heeft hij zijn gehele natuur bedorven en daarmee de lichamelijke en geestelijke dood verdiend. Doordat hij in al zijn doen en laten goddeloos, verkeerd en verdorven is geworden, heeft hij alle voortreffelijke gaven die hij van God ontvangen had, verloren. Hij heeft daarvan niets overgehouden dan zwakke sporen, die echter voldoende zijn om de mens iedere verontschuldiging te ontnemen.

Al het licht in ons is immers in duisternis veranderd, zoals de Schrift ons leert: Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet begrepen (Joh. 1: 5), waar de heilige Johannes de mensen duisternis noemt. Daarom verwerpen wij al wat men in strijd hiermee leert over de vrije wil van de mens, aangezien de mens niets dan een slaaf der zonde is en niets kan aannemen of het moet hem uit de hemel gegeven zijn (Joh. 3: 27). Want wie zal zich erop beroemen uit eigen kracht iets goeds te kunnen doen, daar Christus immers zegt: Niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekt (Joh. 6: 44)? Wie zal wijzen op zijn eigen wil als hij weet, dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God (Rom. 8: 7)? Wie zal reppen van zijn eigen kennis, wanneer hij inziet dat een ongeestelijk mens niet aanvaardt hetgeen van de Geest van God is (1 Cor.. 2: ?d)? Kortom, wie zal ook maar enkele gedachte in het midden brengen wanneer hij weet dat wij niet bekwaam zijn iets uit onszelf te denken, maar dat onze bekwaamheid uit God is (2 Cor. 3: 5)?

Daarom behoort het woord van de apostel voor ons onwrikbaar te blijven: dat het God is, die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt (Filipp. 2: 13). Want geen kennis of wil is in overeenstemming met die van God, als Christus ze niet in de mens heeft tot stand gebracht, zoals Hij ons dit leert met de woorden: zonder Mij kunt gij niets doen (Joh. 15: 5).

Artikel 14 - Deputaten

De schepping van de mens; zijn val en de gevolgen daarvan

Wij geloven, dat God de mens uit het stof der aarde geschapen en hem gemaakt en gevormd heeft naar zijn beeld en gelijkenis, goed, rechtvaardig en heilig, zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God. Maar toen de mens in die hoge staat verkeerde, heeft hij er geen acht op geslagen en zijn bevoorrechte plaats niet ingezien, maar heeft hij zich willens en wetens aan de zonde onderworpen en daarmee aan de dood en de vervloeking, door gehoor te geven aan het woord van de duivel. Want het gebod ten leven, dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden en door zijn zonde heeft hij de gemeenschap met God, die zijn ware leven was, verbroken. Zo heeft hij zijn gehele natuur bedorven en daarmee de lichamelijke en geestelijke dood verdiend. Doordat hij in al zijn doen en laten goddeloos, verkeerd en verdorven is geworden, heeft hij alle voortreffelijke gaven die hij van God ontvangen had, verloren. Hij heeft daarvan niets overgehouden dan geringe sporen, die echter voldoende zijn om de mens iedere verontschuldiging te ontnemen.

- Joh. 1: 5 Al het licht in ons is immers in duisternis veranderd, zoals de Schrift ons leert: Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet begrepen; waar de apostel Johannes de mensen duisternis noemt. Daarom verwerpen wij al wat men in strijd hiermee leert over de vrije wil van de mens, aangezien de mens slechts een slaaf van de zonde is en niets kan aannemen of het moet hem uit de hemel gegeven zijn. Want wie zal zich erop beroemen uit eigen kracht iets goeds te kunnen doen, daar Christus immers zegt:
- Joh.: 3: 27 Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekt?
- Joh. 6: 44 Wie zal wijzen op zijn eigen wil als hij weet, dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God? Wie zal reppen van zijn eigen kennis, wanneer hij inziet dat een ongeestelijk men', niet aanvaardt hetgeen van de Geest van God is?
- Rom. 8: 7 Kortom, wie als ook maar een enkele gedachte in het midden brengen, wanneer hij weet dat wij niet bekwaam zijn iets uit onszelf te denken. maar dat, onze, bekwaamheid uit God is? Daarom behoort het woord van de apostel door ons onwrikbaar vastgehouden te worden: dat het God is, die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt. Want geen kennis of wil is in overeenstemming met die van God, als Christus ze niet in de mens heeft tot stand gebracht, zoals Hij ons dit leert met de woorden: zonder Mij kunt gij niets doen.
- 1 Kor.2: 14
- 2Kor. 3: 5
- Filipp. 2: 13
- Joh.15: 5

Artikel 15 - Rutgers **Van de erfzonde**

Wij gelooven, dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde uitgebreid is geworden over het gansche menschelijke geslacht; welke is eene verdorvenheid der geheele natuur en een erfelijk gebrek, waarmede de kleine kinderen zelfs besmet zijn in hunner moeders lichaam, en die in den mensch allerlei zonden voortbrengt, zijnde in hem als een wortel daarvan; en zij is daarom zoo leelijk en gruwelijk voor God, dat zij genoegzaam is om het menschelijk geslacht te verdoemen. Zij is ook zelfs door den Doop niet ganschelijk te niete gedaan. noch geheel uitgeroeid, aangezien de zonde daaruit altijd als opwellend water uitspringt, gelijk uit eene onzalige fontein; hoewel zij nochtans den kinderen Gods tot verdoemen is niet toegerekend, maar door zijne genade en barmhartigheid vergeven wordt; niet om in de zonde gerust te slapen, maar opdat het gevoel van deze verdorvenheid de geloovigen dikwijls zoude doen zuchten, verlangende om van dit lichaam des doods verlost te worden. En hierin verwerpen wij de dwaling der Pelagianen, die zeggen, dat deze zonde niet anders is dan uit navolging.

Artikel 15 - Dankbaar **De erfzonde**

Wij geloven, dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde zich over heel het menselijk geslacht heeft verbreid; dat is een verdorvenheid van de gehele natuur en een erfelijk kwaad waarmee zelfs de kleine kinderen in de moederschoot besmet zijn en dat de wortel is, waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. Zij is daarom zo gruwelijk en afzichtelijk voor God, dat zij reden genoeg is om het menselijk geslacht te verdoemen. Zij wordt ook zelfs door de doop niet volkomen tenietgedaan of geheel uitgeroeid, aangezien de zonde uit deze verdorvenheid ontspringt als opwellend water uit een giftige bron. Zij wordt evenwel aan de kinderen van God niet toegerekend om hen te veroordelen, maar door zijn genade en barmhartigheid vergeven; niet opdat zij in de zonde gerust zouden slapen, maar opdat het besef van deze verdorvenheid de gelovigen dikwijls zou doen zuchten in het verlangen om uit het lichaam, dat in de macht van de dood is, verlost te worden. Hiermee verwerpen wij de dwaling van de Pelagianen. die zeggen dat de zonde enkel uit navolging ontstaat.

Artikel 15 - Deputaten **De erfzonde**

Wij geloven, dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde zich over heel het menselijk geslacht heeft verbreid; dat is een verdorvenheid van de gehele natuur en een erfelijk kwaad waarmee zelfs de kleine kinderen in de moederschoot besmet zijn en het is de wortel, waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. Zij is daarom zo gruwelijk en afzichtelijk voor God. dat zij reden genoeg is om het menselijk geslacht te verdoemen. Zij wordt ook zelfs door de doop niet volkomen tenietgedaan of geheel uitgeroeid, aangezien de zonde altijd uit deze verdorvenheid ontspringt als opwellend water uit een giftige bron. Zij wordt evenwel aan de kinderen van God niet toegerekend om hen te verdoemen, maar door zijn genade en barmhartigheid vergeven; niet opdat zij in de zonde gerust zouden slapen, maar opdat het besef van deze verdorvenheid de gelovigen dikwijls zou doen zuchten in het verlangen om uit het lichaam, zoals de dood erin werkt, verlost te worden. Op dit punt verwerpen wij de dwaling van de Pelagianen, die zeggen dat de zonde enkel uit navolging ontstaat.

Artikel 16 - Rutgers **Van de eeuwige verkiezing Gods**

Wij gelooven, dat, het geheele geslacht van Adam door de zonde des eersten menschen in verderfenis en ondergang zijnde, God zichzelf zoodanig bewezen heeft als Hij is, te weten: Barmhartig en Rechtvaardig. Barmhartig: doordien dat Hij uit deze verderfenis trekt en verlost degenen die Hij in zijnen eeuwigen en onveranderlijken raad, uit enkele goedertierenheid, uitverkoren heeft in Jezus Christus, onzen Heere, zonder eenige aanmerking hunner werken. Rechtvaardig: doordien Hij de anderen laat in hunnen val en verderf, waar zij zichzelf in geworpen hebben.

Artikel 16 - Dankbaar **De Goddelijke verkiezing**

Wij geloven, dat toen het gehele geslacht van Adam zich door de zonde van de eerste mens in het verderf had gestort, God Zich betoond heeft zoals Hij is, barmhartig en rechtvaardig. Barmhartig, doordat hij diegenen uit dit verderf trekt en verlost die Hij in zijn eeuwige en onveranderlijke raad uit loutere goedheid verkoren heeft in Jezus Christus, onze Here, zonder in het minst te letten op hun werken. Rechtvaardig, doordat Hij de anderen laat in de val en het verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben.

Artikel 16 - Deputaten **De verkiezing Gods**

Wij geloven, dat toen het gehele geslacht van Adam zich door de zonde van de eerste mens in het verderf had gestort, God zich betoond heeft zoals Hij is, namelijk barmhartig en rechtvaardig. Barmhartig, doordat Hij diegenen uit het verderf trekt en verlost die Hij in zijn eeuwige en onveranderlijke raad uit louter goedertierenheid verkoren heeft in Jezus Christus, onze Here, zonder in het minst hun werken in rekening te brengen. Rechtvaardig, doordat Hij de anderen laat in de val en het verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben.

Artikel 17 - Rutgers **Van de wederoprichting des gevallen mensen**

Wij gelooven, dat onze goede God, door zijne wonderlijke wijsheid en goedheid, ziende dat zich de mensch alzo in den lichamelijke en geestelijken dood geworpen, en geheel ellendig gemaakt had, zichzelf begeven heeft om hem te zoeken, toen hij al bevende voor Hem vlood, en heeft hem getroost, belovende hem zijnen Zoon te geven, die worden zoude uit eene vrouw, om den kop der slang te vermorzelen, en hem gelukzalig te maken.

Artikel 17 - Dankbaar **De Verlosser door God beloofd**

Wij geloven, dat onze goedertieren God, toen Hij zag dat de mens zich aldus in de lichamelijke en geestelijke dood gestort en zich volkomen ongelukkig gemaakt had, hem in zijn wonder: wijsheid en goedheid zelf is gaan zoeken, toen hij bevend voor Hem vluchtte, en hem heeft getroost niet de belofte, hem zijn Zoon te geven die geboren zou worden uit een vrouw (Gal. 4: 4) om de kop van de slang te vermorzelen (Gen_ 3: 15) en hem zalig te maken.

Artikel 17 - Deputaten **De belofte van de Verlosser**

Galaten 4: 4	Wij geloven, dat onze goede God, toen Hij zag dat de mens zich aldus in de lichamelijke en geestelijke dood gestort en zich volkomen rampzalig gemaakt had, hem in zijn wonderbare wijsheid en goedheid zelf is gaan zoeken, toen hij bevend voor Hem vluchtte, en hem heeft getroost met de belofte, hem zijn Zoon te geven die geboren zou worden uit een vrouw, om de kop van de slang te vermorzelen, en hem zalig te maken.
Genesis 3: 15	

Artikel 18 - Rutgers **Van de menswording van Jezus Christus**

Wij belijden dan, dat God de belofte, die Hij den Oudvaderen gehad had door den mond zijner Heilige Profeten, volbracht heeft, zendende zijnen eigen, eeniggeboren en eeuwigen Zoon in de wereld, ten tijde door Hem bestemd. Dewelke eens dienstknechts gestaltenisse aangenomen heeft, en den mensche gelijk geworden is, waarachtiglijk aannemende eene ware menschelijke natuur, met alle hare zwakheden (uitgenomen de zonde), ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria, door de kracht des H. Geestes, zonder mans toedoen. En heeft niet alleen de menschelijke natuur aangenomen, zooveel het lichaam

aangaat, maar ook eene ware menschelijke ziele, opdat Hij een waar mensch zoude zijn. Want aangezien de ziele zoowel verloren was als het lichaam, zoo was het van noode dat Hij ze beide aanname, om ze beide zalig te malven. Daarom belijden wij (tegen de ketterij der Wederdooperen, die loochenen dat Christus menschelijk vleesch van zijne moeder aangenomen heeft) *dat Christus is deelachtig geworden des vleesches en bloeds der kinderen; dat Hij eene vrucht der lendenen Davids is, zooveel het vleesch aangaat; geworden uit het zend Davids naar het vleesch; eene vrucht des buiks van Maria; geworden uit eene vrouw; eene spruit Davids; eene scheut uit de wortelen van Isái, gesproten uit het geslacht van Juda; afkomstig van de Joden; zooveel het vleesch aangaat; uit den zede Abrahams, aangezien Hij aangenomen heeft het zaad Abrahams, en is zijnen broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde: alzoo dat Hij in der waarheid onze Immanuël is dat is, God met ons.*

Artikel 18 - Dankbaar

De menswording van Gods Zoon

Wij belijden dan, dat God de belofte, die Hij aan de vaderen gedaan had door de mond van zijn heilige profeten, vervuld heeft door zijn eigen, eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld te zenden op de door Hem bestemde tijd. Deze heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is aan de mensen gelijk geworden (Filipp. 2: 7) door werkelijk een echte menselijke natuur aan te nemen met al haar zwakheden, maar zonder zonde. Hij is ontvangen in de schoot van de gelukzalige maagd Maria door de kracht van de Heilige Geest, zonder toedoen van een man. Hij heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen wat het lichaam betreft, maar ook een echte menselijke ziel om werkelijk mens te zijn. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam moest Hij ze beide aannemen om beide te behouden.

Tegenover de ketterij van de Wederdopers, die ontkennen dat Christus van zijn moeder menselijk vlees aangenomen heeft, belijden wij daarom dat Hij deel gekregen heeft aan het bloed en vlees van de kinderen (Hebr. 2: 14); dat Hij een vrucht van Davids lendenen is (Hand. 2: 30), gesproten uit het geslacht van David naar het vlees (Rom. 1: 13); vrucht van Maria's schoot (Luk. 1: 42); geboren uit een vrouw (Gal. 4: 4); spruit van David (Jer. 33: 15); scheut uit de wortel van Isai (Jes. 11: 1): gesproten uit Juda (Hebr. 7: 14); afkomstig van de Joden wat het vlees betreft (Rom. 9: 5); uit het geslacht van Abraham, aangezien Hij het geslacht van Abraham heeft aangenomen en in alle opzichten aan zijn broeders gelijk is geworden, zonder te zondigen (Hebr. 2: 17 en 4: 15). Zo is Hij in waarheid onze Immanuël, dat is: God met ons (Matth. 1: 23).

Artikel 18 - Deputaten

De menswording van Christus

Wij belijden dan, dat God de belofte, die Hij aan de vaderen gedaan had bij monde van zijn heilige profeten vervuld heeft door zijn eigen eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld te zenden op de door Hem bestemde tijd.

Filipp. 2: 7 Deze heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is aan de mensen gelijk geworden door werkelijk een echte menselijke natuur aan te nemen met al haar zwakheden, uitgezonderd de zonde. Hij is ontvangen in de schoot van de gelukzalige maagd Maria door de kracht van de Heilige Geest, zonder toedoen van een man. Hij heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen wat het lichaam betreft, maar ook een echte menselijke ziel om werkelijk mens te zijn. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam, moest Hij ze beide aannemen om beide te behouden.

Hebr. 2: 14 Tegenover de ketterij van de Wederdooperen, die loochenen dat Christus van zijn moeder menselijk vlees aangenomen heeft, belijden wij daarom dat Hij deel gekregen heeft aan het bloed en vlees van de kinderen; dat Hij een vrucht van Davids lendenen is zooveel het vlees aangaat, gesproten uit het geslacht van David naar het vlees; vrucht van Maria's schoot; geboren uit een vrouw; spruit van David; scheut uit de wortel van Isai; gesproten uit Juda; naar afkomst uit de Joden wat het vlees betreft; uit het geslacht van Abraham, aangezien Hij het geslacht van Abraham heeft aangenomen en in alle opzichten aan zijn broeders gelijk is geworden uitgezonderd de zonde. Zo is Hij in waarheid onze Immanuël, dat is: God met ons.

Hand. 2: 30,
Rom. 1: 3,
Luk. 1: 42,
Galaten 4: 4,
Jer. 33: 15,
Jesaja 11: 1,
Hebr. 7: 14,
Rom. 9: 5,
Hebr. 2: 17; 4:
15,
Matth. 1: 23

Artikel 19 - Rutgers

Van de vereeniging en het onderscheid der twee naturen van Christus in één persoon

Wij gelooven, dat door deze ontvangenis de Persoon des Zoons onafscheidelijk vereenigd en tezamen gevoegd is met de menschelijke natuur; zoodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee personen, maar twee naturen in eenen eenigen persoon vereenigd; doch elke natuur hare onderscheidene eigenschappen behoudende. Gelijk dat de Goddelijke natuur altijd ongeschapen gebleven is, zonder beginsel der dagen of einde des levens, vervullende hemel en aarde, alzoo heeft de menschelijke natuur hare eigenschappen niet verloren, maar is een schepsel gebleven, hebbende beginsel der dagen, zijnde eene eindige natuur, en behoudende al hetgene dat een waar lichaam toebehoort. En hoewel Hij haar door zijne verrijzenis onsterfelijkheid gegeven heeft, nochtans heeft Hij de waarheid zijner menschelijke natuur niet veranderd, dewijl onze zaligheid en verrijzenis mede hangen aan de waarheid zijns lichaams. Doch deze twee naturen zijn alzoo tezamen vereenigd in één persoon, dat zij ook zelfs door zijnen dood niet gescheiden zijn geweest. Zoo was dan hetgene Hij stervende in de handen zijns Vaders bevolen heeft, een ware menschelijke geest, die uit zijn lichaam scheidde; maar intusschen bleef de Goddelijke natuur altijd vereenigd met de menschelijke, ook zelfs toen Hij in het graf lag; en de Godheid hield niet op in Hem te zijn, gelijk zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor eenen kleinen tijd zoo niet openbaarde. Hierom bekennen wij, dat Hij waar God en waar mensch is: waar God, om door zijne kracht den dood te overwinnen, en waar mensch, opdat Hij voor ons zoude kunnen sterven uit de zwakheid zijns vleesches.

Artikel 19 - Dankbaar

De twee naturen van Christus

Wij geloven, dat de Persoon van de Zoon door deze ontvangenis onafscheidelijk verenigd en verbonden is met de menschelijke natuur, zodat er geen twee zonen van God en geen twee personen, maar twee naturen in één Persoon verenigd, waarbij elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudt. Evenals de goddelijke natuur altijd ongeschapen gebleven is, zonder begin van dagen of einde van leven (Hebr. 7: 3) en aarde en hemel vervult, zo heeft ook de menschelijke heeft, eindig van aard is en alles behoudt wat bij een echt lichaam behoort. En hoewel Hij daar natuur haar eigenschappen niet verloren, maar is schepsel gebleven, dat wel een begin van dagen door zijn opstanding, onsterfelijkheid heeft gegeven, heeft Hij de echtheid van zijn menschelijke natuur niet veranderd, omdat ons behoud en onze opstanding mede van de echtheid van zijn lichaam afhankelijk zijn. Maar deze twee naturen zijn zo in één Persoon verenigd dat zij zelfs door zijn dood niet gescheiden werden. Zo was dus wat Hij bij zijn sterven in de handen van zijn Vader heeft overgegeven een echt menschelijke geest, die zijn lichaam verliet, maar intussen bleef de goddelijke natuur steeds met de menschelijke verenigd, ook toen Hij in het graf lag. De Godheid hield niet op in Hem te zijn, evenals zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich korte tijd niet openbaarde. Hierom belijden wij, dat Hij werkelijk God en werkelijk mens is: werkelijk God om door zijn kracht de dood te overwinnen, werkelijk mens om in de zwakheid van zijn vlees voor ons te kunnen sterven.

Artikel 19 - Deputaten

De twee naturen van Christus

Wij geloven, dat de Persoon van de Zoon door deze ontvangenis onafscheidelijk verenigd en verbonden is met de menschelijke natuur, zodat er geen twee zonen van God en geen twee personen zijn, maar twee naturen in één Persoon verenigd, waarbij elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudt. Evenals de goddelijke natuur altijd ongeschapen gebleven is, zonder begin van dagen of einde van leven en aarde en hemel vervult, zo heeft ook de menschelijke natuur haar eigenschappen niet verloren, maar is schepsel gebleven, dat wel een begin van dagen heeft, van een eindige natuur is en alles behoudt wat bij een echt lichaam behoort. En hoewel Hij haar door zijn opstanding onsterfelijkheid heeft gegeven, heeft Hij de echtheid van zijn menschelijke natuur niet veranderd, omdat ons behoud en onze opstanding mede van de echtheid van zijn lichaam afhangen. Maar deze twee naturen zijn zo in één Persoon verenigd. dat zij zelfs door zijn dood niet gescheiden werden. Zo was dus wat Hij bij zijn sterven in de handen van de Vader heeft overgegeven een echt menschelijke geest, die zijn lichaam menschelijke verliet, maar intussen bleef de goddelijke natuur steeds met de menschelijke verenigd, zelfs toen Hij in het graf lag. De Godheid hield niet op in Hem te zijn, evenals zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor een korte tijd als zodanig niet openbaarde. Hierom belijden wij, dat Hij werkelijk God en werkelijk mens is: werkelijk God om door zijn kracht de dood te overwinnen, werkelijk mens om voor

ons te kunnen sterven overeenkomstig de zwakheid van zijn vlees.

Artikel 20 - Rutgers

God heeft zijne rechtvaardigheid en barmhartigheid bewezen in Christus

Wij gelooven, dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijnen Zoon gezonden heeft om aan te nemen de natuur, in dewelke de ongehoorzaamheid begaan was, om in haar te voldoen en te dragen de straf der zonden door zijn zeer bitter lijden en sterven. Zoo heeft dan God zijne rechtvaardigheid bewezen tegen zijnen Zoon, als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft; en heeft uitgestort zijne goedheid en barmhartigheid over ons, die schuldig en der verdoemenis waardig waren, voor ons gevende zijnen Zoon in den dood door eene zeer volkomene liefde, en Hem opwekkende tot onze rechtvaardigmaking, opdat wij door Hem zouden hebben de onsterfelijkheid en het eeuwige leven.

Artikel 20 - Dankbaar

Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in de verzoening

Wij geloven, dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijn Zoon gezonden heeft om de natuur, waarin de ongehoorzaamheid begaan was, aan te nemen en in haar genoegdoening te geven en de straf voor de zonden door zijn allerbitterst lijden en sterven te dragen. Zo heeft God zijn rechtvaardigheid betoond tegen zijn Zoon, toen Hij de last van onze zonden op Hem laadde, en Hij heeft zijn goedheid en barmhartigheid uitgestort over ons, die schuldig waren en de eeuwige vervloeking verdiend hadden, door in volmaakte liefde zijn Zoon voor ons in de dood te geven en Hem op te wekken ter wille van onze rechtvaardiging, opdat wij door Hem onsterfelijkheid en eeuwig leven zouden hebben.

Artikel 20 - Deputaten

Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in Christus

Wij geloven, dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijn Zoon gezonden heeft om de natuur, waarin de ongehoorzaamheid begaan was, aan te nemen en in haar genoegdoening te geven en de straf voor de zonden door zijn allerbitterst lijden en sterven te dragen. Zo heeft God zijn rechtvaardigheid bewezen jegens zijn Zoon, toen Hij onze zonden op Hem laadde; en Hij heeft zijn goedheid en barmhartigheid uitgestort over ons, die schuldig waren en de eeuwige verdoemenis verdiend hadden, door in volkomen liefde zijn Zoon voor ons aan de dood over te geven en Hem op te wekken ter wille van onze rechtvaardiging, opdat wij door Hem onsterfelijkheid en het eeuwige leven zouden hebben.

Artikel 21 - Rutgers

Van de voldoening van Christus, onzen eenigen Hoogepriester, voor ons

Wij gelooven, dat Jezus Christus een eeuwige Hoogepriester is, met eede, naar de ordening van Melchizedek, en zichzelf in onzen naam voor zijnen Vader gesteld heeft, om zijnen toorn te stillen met volle genoegdoening, zichzelf opofferende aan het hout des kruises, en vergietende zijn dierbaar bloed tot reiniging onzer zonden, gelijk de Profeten hadden voorspeld. Want er is geschreven, dat de straffe, die ons den vrede aanbrengt, op den Zoon Gods was, en dat door zijne striemen ons genezing is geworden; Hij ter slachting geleid is als een lam; met de misdadigen gerekend; en als een kwaaddoener veroordeeld door Pontius Pilatus, hoewel hij Hem onschuldig verklaard had. Zoo heeft Hij dan wedergegeven wat Hij niet geroofd had, en heeft geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen; en dat zoowel in zijn lichaam als in zijne ziele, gevoelende de schrikkelijke straf, die onze zonden verdiend hadden, zoodat zijn zweet werd gelijk druppelen bloeds, op de aarde afloopende; Hij heeft geroepen: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? en heeft zulks alles geleden tot vergeving onzer zonden. Daarom zeggen wij wel terecht met Paulus, dat wij niet anders weten, dan Christus en dien gekruisigd; wij achten alle dingen voor drek, om de uitnemendheid der kennis van onzen Heere Jezus Christus; wij vinden allerlei vertroosting in zijne wonden, en hebben niet van noode eenig ander middel te zoeken of uit te denken, om ons met God te verzoenen, dan alleen deze eenige offerande, eenmaal geschied, door welke de geloovigen in eeuwigheid volmaakt worden. Dit is ook de oorzaak, waarom Hij door den engel Gods genaamd is Jezus, dat is, Zaligmaker, vermits Hij zijn volk zoude zalig maken, van hunne zonden.

Artikel 21 - Dankbaar

De verzoening door Christus

Wij geloven, dat Jezus Christus een eeuwig Hogepriester de ordening van Melchizedek wat God met een eed heeft bevestigd (Hebr. 7: 21). Hij heeft zichzelf in onze naam voor zijn Vader gesteld om diens toorn te stillen met volledige genoegdoening, door zichzelf aan het kruishout te offeren en zijn kostbaar bloed te vergieten tot reiniging van onze zonden, zoals de profeten hadden voorgezegd. Want er staat geschreven dat de straf, die ons de vrede aanbrengt, op de Zoon van God was en dat wij door zijn striemen genezen zijn; dat Hij als een lam ter slachting is geleid en onder de overtreders is gesteld (Jes. 53: 5, 7, 12) en als een misdadiger veroordeeld is door Pontius Pilatus, hoewel deze Hem onschuldig verklaard had. Zo heeft Hij teruggegeven wat Hij niet geroofd had (Ps. 69: 5) en heeft Hij als rechtvaardige voor onrechtvaardigen geleden (1 Petrus 3: 18); en dit zowel in zijn lichaam als in zijn ziel, zodat Hij de verschrikkelijke straf gevoelde, die wij door onze zonden verdiend hadden, en zijn zweet als bloeddruppels werd, die op de aarde vielen (Luk. 22: 44). Hij heeft geroepen: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? (Matth. 27: 46) en heeft dit alles geleden terwille van de vergeving van onze zonden. Daarom zeggen wij terecht met Paulus, dat wij niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd (1 Cor. 2: 2); wij beschouwen alle dingen als vuilnis, omdat de kennis van Christus Jezus, onze Here, alles te boven gaat (Filipp. 3: 8). Wij vinden alle troost in zijn wonden en behoeven geen enkel ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen dan dit éne, eens voor al gebrachte offer, dat de gelovigen voor eeuwig tot volmaaktheid brengt (Hebr. 10: 14). Dit is ook de reden, waarom Hij door de engel van God, Jezus, dat is Verlosser genoemd is, omdat Hij zijn volk verlossen zou van hun zonden (Matth. 1: 21).

Artikel 21 - Deputaten

De verzoening door Christus

Hebr.7: 21	Wij geloven, dat Jezus Christus een eeuwig Hogepriester is naar de ordening van Melchizedek, wat God met een eed heeft bevestigd. Hij heeft zichzelf in onze naam voor zijn Vader gesteld om diens toorn te stillen met volledige genoegdoening, door zichzelf aan het kruishout te offeren en zijn kostbaar bloed te vergieten tot reiniging van onze zonden, zoals de profeten hadden voorgezegd. Want er staat geschreven dat de straf, die ons de vrede aanbrengt, op de Zoon van God was en dat wij door zijn striemen genezen zijn; dat Hij als een lam ter slachting is geleid en onder de overtreders is gesteld en als een misdadiger veroordeeld is door Pontius Pilatus, hoewel deze Hem onschuldig verklaard had.
Jes.53 : 5,7,12	
Psalm 69 : 5	Zo heeft Hij teruggegeven wat Hij niet geroofd had en heeft Hij als rechtvaardige voor onrechtvaardigen geleden; en dit zowel in zijn lichaam als in zijn ziel, zodat Hij de verschrikkelijke straf gevoelde die wij door onze zonden verdiend hadden, en zijn zweet als bloeddruppels werd, die op de aarde vielen. Hij heeft geroepen: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? En heeft dit alles geleden terwille van de vergeving van onze zonden. Daarom 1 zeggen wij terecht met Paulus, dat wij niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd; wij beschouwen alle dingen als vuilnis, omdat de kennis van Christus Jezus, onze Here, alles te boven gaat. Wij vinden alle troost in zijn wonden en behoeven geen enkel ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen dan dit éne, eens voor al gebrachte offer, dat de gelovigen voor eeuwig tot volmaaktheid brengt. Dit is ook de reden, waarom Hij door de engel van God Jezus, dat is Verlosser genoemd is, omdat Hij zijn volk verlossen zou van hun zonden.
1 Petr.3: 18	
1 Petr.3: 18	
Lukas 22: 44	
Matth.27: 46	
1Kor. 2: 2	
Filipp. 3: 8	
Hebr. 10: 14	
Matth. 1: 21	

Artikel 22 - Rutgers

Van onze rechtvaardigmaking door het geloof in Jezus Christus

Wij gelooven, dat, om ware kennis dezer groote verborgenheid te bekomen, de H. Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof, hetwelk Jezus Christus met alle zijne verdiensten omhelst, Hem eigen maakt, en niet anders meer buiten Hem zoekt. Want het moet noodzakelijk volgen, of dat niet al wat tot onze zaligheid van noode is, in Jezus Christus zij; óf, zoo het alles in Hem is, dat degene die Jezus Christus door het geloof bezit, zijne geheele zaligheid heeft. Nu, dat men zeggen zoude, dat Christus niet genoegzaam is,

maar dat er nog benevens hem iets meer toe behoeft, ware eene al te ongeschikte godslastering; want daaruit zoude volgen, dat Christus maar een halve Zaligmaker ware. Daarom zeggen wij terecht, met Paulus, dat wij door het geloof alleen, of door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden. Doch wij verstaan niet, dat het om eigenlijk te spreken, het geloof zelf is, dat ons rechtvaardigt; want het is maar een instrument, waarmede wij Christus, onze rechtvaardigheid, omhelzen. Maar Jezus Christus, ons toerekenende alle zijne verdiensten en zoo vele heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan, is onze rechtvaardigheid; en het geloof is een instrument, dat ons met Hem in de gemeenschap aller zijner goederen houdt; dewelke, de onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn tot onze vrijspreking van onze zonden.

Artikel 22 - Dankbaar

De rechtvaardiging door het geloof

Wij geloven, dat de Heilige Geest om ons de ware kennis van deze grote verborgenheid te doen verwerven, in onze harten een waar geloof ontsteekt, dat Jezus Christus met al zijn verdiensten omhelst, Hem zich toeëigent en niets meer buiten Hem zoekt. Want een van beide: óf in Jezus Christus is niet alles wat voor ons heil nodig is; óf dit alles is wel in Hem en dan heeft hij, die Jezus Christus door het geloof bezit, daarmee zijn gehele heil. Te zeggen, dat Christus niet genoeg is maar dat er naast Hem nog iets anders nodig is, is een gruwelijke godslastering, want

daaruit zou volgen dat Christus slechts een halve Heiland is. Daarom zeggen wij terecht, met Paulus, dat wij door het geloof alleen of door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden (Rom. 3: 28). Om het nauwkeurig te zeggen: wij bedoelen niet dat het geloof zelf ons rechtvaardigt, want het is maar een middel, waarmee wij Christus, onze gerechtigheid, omhelzen.

Maar Jezus Christus is onze gerechtigheid doordat Hij ons toerekent al zijn verdiensten en al zijn heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan; en het geloof is het middel dat ons met Hem in de gemeenschap van al zijn schatten en gaven verbonden houdt. Als deze ons eigendom zijn geworden, zijn zij meer dan voldoende om ons vrij te spreken van onze zonden.

Artikel 22 - Deputaten

De rechtvaardiging door het geloof in Christus

Wij geloven, dat de Heilige Geest om ons de ware kennis van deze grote verborgenheid te doen verwerven, in ons hart een waar geloof ontsteekt, dat Jezus Christus met al zijn verdiensten omhelst, Hem zich toeëigent en niets meer buiten Hem zoekt. Want een van beide: òf in Jezus Christus is niet alles wat voor ons heil nodig is; òf dit alles is wel in Hem en dan heeft hij, die Jezus Christus door het geloof bezit, daarmee zijn gehele heil. Te zeggen, dat Christus niet genoeg is maar dat er naast Hem nog iets anders nodig is, is een gruwelijke godslastering, want daaruit zou volgen dat Christus slechts een halve Heiland is. Daarom zeggen wij terecht, met Paulus, dat wij door het geloof alleen of door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden.

Rom. 3: 28

Om het nauwkeurig te zeggen: wij bedoelen niet dat het geloof zelf ons rechtvaardigt, want het is slechts het middel, waarmee wij Christus, onze gerechtigheid, omhelzen.

Maar Jezus Christus is onze gerechtigheid doordat Hij ons toerekent al zijn verdiensten en al zijn heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan; en het geloof is het middel, dat ons met Hem in de gemeenschap van al zijn schatten en gaven verbonden houdt. Als deze ons eigendom zijn geworden, zijn zij meer dan voldoende om ons vrij te spreken van onze zonden.

Artikel 23 - Rutgers

Dat onze rechtvaardigmaking bestaat in de vergeving der zonden en toerekening der geoorzaamheid van Christus

Wij gelooven, dat onze gelukzaligheid gelegen is in de vergeving onzer zonden om Jezus Christus' wille, en dat daarin onze rechtvaardigheid voor God begrepen is; gelijk David en Paulus ons leren, verklarende de gelukzaligheid des menschen zijn, dat God hem de rechtvaardigheid te zijn, zonder werken toerekent. En dezelfde Apostel zegt, dat wij om niet, of uit genade gerechtvaardigd zijn, door

de verlossing, die in Jezus Christus is. En daarom houden wij dit fundament altijd vast, Gode alle de eere gevende, ons vernederende en bekennende zoodanigen als wij zijn, zonder iets van onszelfen of van onze verdiensten te vermeten, steunende en rustende op de gehoorzaamheid des gekruisigden Christus alleen, dewelke onze is, wanneer wij in Hem gelooven. Die is genoegzaam om alle onze ongerechtigheden te bedekken, en ons vrijmoedigheid te geven de consciëntie vrij makende van vreeze, verbaasdheid en verschrikking om tot God te gaan, zonder te doen gelijk onze eerste vader Adam, dewelke al bevende zich met vijgebladeren bedekken wilde. En voorwaar, indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelfen of op eenige andere schepselen, hoe weinig het ook ware, wij moesten (helaas) verslonden worden. En daarom moet een iegelijk zeggen met David: Heere, ga niet in het gericht met uwen knecht, want niemand, die leeft, zal voor uw aangezichte rechtvaardig zijn.

Artikel 23 - Dankbaar Onze gerechtigheid voor God

Wij gelooven, dat onze zaligheid gelegen is in de vergeving van onze zonden om Jezus Christus' wil en dat daarin onze gerechtigheid voor God bestaat. Zo leren David en Paulus ons door te verklaren: Zalig is de mens aan wie God de gerechtigheid zonder werken toerekent (Ps. 32: 2; Rom. 4: 6). En dezelfde apostel zegt, dat wij om niet, anders gezegd uit genade gerechtvaardigd zijn door de verlossing in Jezus Christus (Rom.. 3 ; 24).

Daarom houden wij deze grondslag altijd vast, terwijl wij alle eer aan God geven door onszelf te vernederen en te belijden wat wij zijn, zonder ons in iets op onszelf of op onze verdiensten te beroemen; wij steunen en rusten op de gehoorzaamheid van de gekruisigde Christus alleen. Deze gehoorzaamheid is de onze, wanneer wij in Hem gelooven; zij is voldoende om al onze ongerechtigheden te bedekken, ons zekerheid te geven en het geweten te bevrijden van vrees, ontzetting en verschrikking, zodat wij tot God naderen zonder te doen als onze eerste vader Adam, die zich al bevende met vijgebladeren wilde bedekken. Waarlijk, indien wij voor God moesten verschijnen, terwijl wij, in hoe geringe mate ook, op onszelf of op enig ander schepsel zouden steunen, ach wij zouden verzwolgen worden. En daarom moet ieder met David zeggen: Here, ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand die leeft is voor U rechtvaardig (Ps. 143: 2).

Artikel 23 - Deputaten Onze gerechtigheid voor God in Christus

Psalm 32: 2;
Rom. 4: 6
Rom. 3: 24

Wij gelooven, dat onze zaligheid gelegen is in de vergeving van onze zonden om Jezus Christus' wil en dat daarin onze gerechtigheid voor God bestaat. Zo leren David en Paulus ons door te verklaren: Zalig is de mens aan wie God de gerechtigheid zonder werken toerekent. En dezelfde apostel zegt, dat wij om niet, anders gezegd uit genade gerechtvaardigd zijn door de verlossing in Jezus Christus.

Daarom houden wij dit fundament altijd vast, terwijl wij alle eer aan God geven door onszelf te vernederen en te belijden wat wij zijn, zonder ons ook maar enigszins op onszelf of op onze verdiensten te beroemen; wij steunen en rusten op de gehoorzaamheid van de gekruisigde Christus alleen. Deze gehoorzaamheid is de onze, wanneer wij in Hem gelooven. Zij is voldoende om al onze ongerechtigheden te bedekken en, door ons geweten te bevrijden van vrees, ontzetting en verschrikking, ons vrijmoedigheid te geven om tot God te naderen, zonder te doen als onze eerste vader Adam, die zich bevend mei vijgebladeren wilde bedekken. Waarlijk, indien wij voor God moesten verschijnen, terwijl wij, in hoe geringe mate ook, op onszelf of op enig ander schepsel zouden steunen, helaas wij zouden verzwolgen worden. En daarom moet ieder met David zeggen: Here, ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand die leeft is voor U rechtvaardig.

Psalm 143 : 2

Artikel 24 - Rutgers Van de heiligmaking des menschen en de goede werken

Wij gelooven, dat dit waarachtig geloof, in den mensch gewrocht zijnde door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart en maakt tot eenen nieuwen mensch, en doet hem leven in een nieuw leven, en maakt hem vrij van de slavernij der zonde. Daarom is het zoo verre van daar, dat dit

rechtvaardigmakend geloof de menschen zoude doen verkouden in een vroom en heilig leven, dat zij daarentegen zonder ditzelve nimmermeer iets doen zullen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf, en uit vrees van verdoemd te worden. Zoo is het dan onmogelijk, dat dit heilig geloof ledig zij in den mensch; aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof, maar van zulk een, hetwelk de Schrifture noemt een geloof, dat door de liefde werkt, dat den mensch beweegt, om zich te oefenen in de werken, die God in zijn Woord geboden heeft; welke werken, als zij voortkomen uit den goeden wortel des geloofs, goed en bij God aangenaam zijn, overmits zij alle door zijne genade geheiligd zijn. Intusschen komen zij niet in rekening om ons te rechtvaardigen; want het is door het geloof in Christus, dat wij gerechtvaardigd worden, ook eer wij goede werken doen; anderszins zouden zij niet kunnen goed zijn, evenmin als eene vrucht des booms goed kan zijn voordat de boom goed is. Zoo doen wij dan goede werken; maar niet om te verdienen (want wat zouden wij verdienen?); ja wij zijn in God gehouden voor de goede werken die wij doen, en niet Hij in ons): aangezien Hij het is, die in ons werkt beide het willen en het werken, naar zijn welbehagen. Laat ons dan letten op hetgene dat er geschreven staat: Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgene u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgene wij schuldig waren te doen. Intusschen willen wij niet loochenen, dat God de goede werken beloont; maar het is door zijne genade, dat Hij zijne gaven kroont. Voorts, al is het dat wij goede werken doen, zoo gronden wij toch onze zaligheid niet daarop; want wij kunnen geen werk doen, of het is besmet door ons vleesch en ook strafwaardig; en al konden wij er één voorbrengen, zoo is toch de gedachtenis van ééne zonde genoeg, dat het van God zoude verworpen worden. Alzoo dan zouden wij altijd in twijfel staan, herwaarts en derwaarts drijvende zonder eenige zekerheid, en onze arme consciëntiën zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdiensten van het lijden en sterven onzes Zaligmakers.

Artikel 24 - Dankbaar Heiliging en goede werken

Wij geloven, dat dit ware geloof, in de mens voortgebracht door het horen van het Woord Gods en door de werking van de Heilige Geest, hem doet wedergeboren worden en maakt tot een nieuwe mens; het doet hem leven in een nieuw leven en bevrijdt hem van de slavernij der zonde. Daarom is er geen sprake van dat dit rechtvaardigend geloof de mensen onverschillig zou maken voor een vroom en heilig leven. Integendeel, zonder dit geloof zullen zij nooit iets doen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf en uit vrees verdoemd te worden. Het is dan ook onmogelijk dat dit heilig geloof in de mens niets zou uitwerken. Wij spreken

immers niet van een onvruchtbaar geloof, maar van een geloof, waarvan de Schrift zegt, dat het door de liefde werkt (Gal. 5: 6) en dat de mens beweegt zich te oefenen in de werken, die God in zijn Woord geboden heeft; deze werken zijn, als ze voortkomen uit de goede wortel van het geloof, goed en aan God welgevallig, aangezien zij alle door zijn genade geheiligd zijn. Toch gelden zij niet voor onze rechtvaardiging, want door het geloof in Christus worden wij gerechtvaardigd, zelfs vòòr wij goede werken doen. Anders zouden zij niet goed kunnen zijn, evenmin als de vrucht van een boom goed kan zijn voordat de boom goed is. Wij doen dus goede werken, maar niet om de verdienste, want wat voor verdienste zouden wij kunnen verwerven? Wij zijn veeleer schuldenaars van God voor de goede werken die wij doen en niet Hij van ons. Want Hij is het die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt (Filipp. 2: 13). Laten wij dan letten op wat geschreven staat: Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben gedaan wat wij moesten doen (Lukas 17: 10). Toch willen wij niet ontkennen dat God de goede werken beloont; maar Hij kroont zijn gaven door zijn genade. En verder al doen wij goede werken, toch maken wij daarvan niet de grondslag van ons heil; want wij kunnen geen werk doen of het is besmet door ons zondig bestaan en verdient daarom gestraft te worden. En al konden we er op één wijzen, dan is toch de gedachte aan één zonde daarin genoeg om het verwerpelijk te maken voor Gods ogen. Op deze wijze zouden wij altijd aan twijfel ten prooi zijn, heen en weer geslingerd zonder enige zekerheid en onze arme gewetens zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdienste van het lijden en sterven van onze Heiland.

Artikel 24 - Deputaten De heiligmaking

Wij geloven, dat dit ware geloof, in de mens verwekt door het horen van het Woord van God en door de werking van de Heilige Geest, hem doet wedergeboren worden en maakt tot een nieuwe mens; het doet hem leven in een nieuw leven en bevrijdt hem van de slavernij der zonde. Daarom is er geen sprake van dat dit rechtvaardigend geloof de mensen onverschillig zou maken voor een vroom en heilig leven. Integendeel, zonder dit geloof zullen zij nooit iets doen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf en uit vrees verdoemd te worden. Het is dan ook onmogelijk dat dit heilig geloof in de mens niets zou uitwerken.

Galaten 5 : 6 Wij spreken immers niet van een onvruchtbaar geloof, maar van een geloof, waarvan de Schrift zegt, dat het door de liefde werkt; en dat de mens ertoe beweegt zich te oefenen in de werken, die God in zijn Woord geboden heeft; deze werken zijn, als ze voortkomen uit de goede wortel van het geloof, goed en aan God welgevallig, aangezien zij alle door zijn genade geheiligd zijn.

Toch worden zij niet in rekening gebracht als het gaat om onze rechtvaardiging, want wij worden gerechtvaardigd door het geloof in Christus, zelfs vóór wij goede werken doen. Anders zouden zij niet goed kunnen zijn, evenmin als de vrucht van een boom goed kan zijn voordat de boom goed is. Wij doen dus goede werken, maar niet om de verdienste, want wat voor verdienste zouden wij kunnen verwerven? Wij zijn veeleer schuldenaars van God voor de goede werken die wij doen en niet Hij van ons.

Filipp. 2: 13 Want Hij is het die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt. Laten wij dan letten op wat geschreven staat: Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan

Lukas 17: 10 hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben slechts gedaan wat wij moesten doen.

Toch willen wij niet ontkennen dat God de goede werken beloont; alleen: Hij kroont door zijn genade zijn gaven. En verder, al doen wij goede werken, toch maken wij daarvan niet het fundament van ons heil; want wij kunnen geen werk doen of het is besmet door ons zondig vlees en verdient daarom gestraft te worden. En al konden we er op één wijzen, dan is toch de gedachte aan één zonde daarin genoeg om het verwerpelijk te maken voor Gods ogen. Op deze wijze zouden wij altijd aan twijfel ten prooi zijn, heen en weer geslingerd, zonder enige zekerheid, en ons arme geweten zou altijd gekweld worden, indien het niet steunde op de verdienste van het lijden en sterven van onze Heiland.

Artikel 25 - Rutgers

Van het afdoen der ceremoniële wet

Wij gelooven, dat de ceremoniën en figuren der Wet opgehouden hebben met de komst van Christus, en dat alle schaduwen een einde genomen hebben; alzoo dat het gebruik daarvan onder de Christenen weggenomen moet worden; nochtans blijft ons de waarheid en substantie daarvan in Christus Jezus, in denwelken zij hare vervulling hebben. Intusschen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen, en ook om ons leven te reguleeren, in alle eerbaarheid, tot Gods eere, volgens zijnen wil.

Artikel 25 - Dankbaar

De Wet in Christus vervuld

Wij geloven, dat de ceremoniën en voorafbeeldingen van de wet met de komst van Christus hebben afgedaan en dat aan alle voorafschaduwingen een einde gekomen is, zodat het gebruik daarvan onder de Christenen moet vervallen. Toch blijft voor ons de waarheid en de inhoud ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben. Intussen maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten om ons geloof in het Evangelie te bevestigen en ook om ons leven in alle betamelijkheid in te richten tot Gods eer en naar zijn wil.

Artikel 25 - Deputaten

Christus de vervulling van de Wet

Wij geloven, dat de ceremoniën en voorafbeeldingen in de wet met de komst van Christus hebben afgedaan en dat aan alle afschaduwingen een einde gekomen is, zodat het gebruik daarvan onder de christenen moet vervallen. Toch blijft voor ons de waarheid en de werkelijkheid ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben. Intussen maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten om ons in het Evangelie te bevestigen en ook om ons leven in alle eerbaarheid in te richten tot Gods eer en naar zijn wil.

Artikel 26 - Rutgers **Van de eenige voorbedding van Christus**

Wij gelooven, dat wij geenen toegang hebben tot God dan alleen door den eenigen Middelaar en Voorspraak, Jezus Christus, den rechtvaardige: dewelke hierom mensch geworden is, vereenigende te zamen de Goddelijke en de menschelijke natuur, opdat wij menschen eenen toegang zouden hebben tot de Goddelijke Majesteit; anderszins ware ons de toegang gesloten. Maar deze Middelaar, dien de Vader ons heeft gegeven tusschen zich en ons, moet ons door zijne grootheid niet verschrikken, om ons een ander, naar ons goeddunken, te doen zoeken. Want er is niemand, noch in den hemel, noch op de aarde, onder de schepselen, die ons liever heeft dan Jezus Christus; dewelke, hoewel Hij in de gestaltenisse Gods was, nochtans zichzelf vernietigd heeft, aannemende de gestaltenisse eens menschen en eens dienstknechts voor ons, en is in alles zijnen broederen gelijk geworden. Indien wij nu eenen anderen Middelaar zoeken moesten, die ons goedgunstig ware, wien zouden wij kunnen vinden, die ons meer beminde dan Hij, die zijn leven voor ons gelaten heeft, ook toen wij zijne vijanden waren? En zoo wij eenen zoeken, die macht en aanzien heeft, wie er is, die daarvan zooveel heeft als degene, die gezeten is ter rechterhand zijns vaders, en die alle macht heet' in den hemel en op de aarde? En wie zal eer verhoord worden, dan de eigen welbeminde Zone Gods? Zoo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik ingevoerd, dat men de heiligen onteert, in plaats van die te eeren, doende hetgene zij nooit gedaan noch begeerd hebben, maar hebben het volstandiglijk en volgens hunnen schuldigen plicht verworpen, als blijkt uit hunne schriften. En hier moet men niet voorbrengen, dat wij het niet waardig zijn; want het heeft hier de meening niet, dat wij onze gebeden op onze waardigheid zouden voordragen, maar alleen op de uitnemendheid en waardigheid onzes Heeren Jezus Christus, wiens rechtvaardigheid de onze is door het geloof. Daarom, de Apostel, willende deze zotte vreeze, of veel meer dat mistrouwen, van ons nemen, zegt ons, dat Jezus Christus zijnen broederen in alles gelijk geworden is, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hoogepriester zonde zijn, om de zonden des volks te verzoenen; want in het-gene Hij zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij dengenen, die verzocht worden, te hulpe komen. En daarna, om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt hij: Dewijl wij dan eenen grooten Hoogepriester hebben, die door de hemelen doorgedaan is, namelijk Jezus, den Zone Gods, zoo laat ons deze belijdenis vasthouden. Want wij hebben geenen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden om geholpen te worden ter bekwaamer tijd. Dezelfde Apostel zegt, dat wij vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laat ons dan toegaan, zegt hij, in volle verzekerdheid der geloof s, enz. Insgelijks: Christus heeft een onvergankelijk priesterschap; waarom Hij ook volkomen lijk kan zalig maken degenen die door Hem tot God gaan, alzo Hij altijd leeft, om voor hen te bidden. Wat ontbreekt er meer, dewijl Christus zelf deze uitspraak doet: Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven; niemand komt tot den Vader, dan, door Mij? Waartoe zouden wij eenen anderen Advocaat zoeken, aangezien het God liefd heeft ons zijnen Zoon tot eenen Advocaat te geven? Laat ons Hem niet verlaten, om eenen anderen te nemen; of veel meer, eenen anderen te zoeken, zonder hem immermeer te vinden; want toen God Hem ons gegeven heeft, zoo wist Hij wel dat wij zondaars waren. Daarom, volgens het bevel van Christus, zoo roepen wij den hemelschen Vader aan door Christus, onzen eenigen Middelaar, gelijk wij in het Gebed des Heeren geleerd zijn; verzekerd zijnde, dat al wat wij den Vader zullen bidden in zijnen naam, ons zal gegeven worden.

Artikel 26 - Dankbaar **Christus onze voorspraak**

Wij geloven, dat wij geen toegang hebben tot God dan alleen door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, de rechtvaardige. Hij is mens geworden en heeft de goddelijke en menselijke natuur verenigd, opdat wij mensen toegang zouden hebben tot de goddelijke majesteit; anders zou de toegang voor ons

gesloten zijn. Maar deze Middelaar, die de Vader tussen Zich en ons gesteld heeft, moet ons door zijn verhevenheid niet afschrikken zodat wij een ander, naar ons goeddunken, zouden gaan zoeken. Want er is niemand in hemel of op aarde onder de schepselen, die ons meer lief heeft dan Jezus Christus, die, hoewel Hij in de gestalte Gods was, Zichzelf ontledigd heeft en de gestalte van een dienstknecht aangenomen en aan zijn broeders in alle opzichten gelijk geworden is (Filipp. 2: 6, 7; Hebr. 2: 17). Indien wij nu een andere pleitbezorger moesten zoeken, die ons gunstig gezind zou zijn, wie zouden wij dan kunnen vinden, die ons meer liefheeft dan Hij, die zijn leven voor ons gegeven heeft zelfs toen wij vijanden waren (Rom. 5: 8, 10)? En als wij iemand zoeken, die macht en aanzien heeft, wie heeft zoveel als Hij, die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader en die alle macht heeft in de hemel en op aarde (Matth. 28: 18)? En wie zal eerder verhoord worden dan de eigen geliefde Zoon van God? Het is dus enkel wantrouwen, dat geleid heeft tot de gewoonte om de heiligen te onteren in plaats van hen te eren, want men doet wat zij nooit gedaan of begeerd hebben, maar wat zij onophoudelijk volgens hun plicht verworpen hebben, zoals uit hun geschriften blijkt. Men moet hier niet tegen inbrengen dat wij onwaardig zijn, want er is geen sprake van dat wij onze gebeden op grond van onze waardigheid voor God zouden brengen, maar wij doen dat alleen op grond van de uitnemendheid en waardigheid van onze Here Jezus Christus, wiens gerechtigheid door het geloof ons deel is. Daarom zegt de apostel ons, als hij deze dwaze vrees of liever dat wantrouwen van ons wil afnemen, dat Jezus Christus in alle opzichten aan zijn broeders is gelijk geworden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester zou worden bij God om de zonden van het volk te verzoenen. Want doordat Hijzelf in verzoeken geleden heeft, kan Hij hun, die verzocht worden te hulp komen (Hebr. 2: 17, 18). En daarna, om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt hij: Daar we nu een grote Hogepriester hebben, die de hemelen is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij aan die belijdenis vasthouden. Want wij hebben geen Hogepriester, die niet kan medevoelen met onze zwakheden, maar een, die in alle dingen op gelijke wijze als wij verzocht is geweest, doch zonder te zondigen. Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te gelegener tijd (Hebr. 4: 14-16). Dezelfde apostel zegt, dat wij de volle vrijmoedigheid bezitten om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laten wij dan toetreden in volle verzekerdheid des geloofs (Hebr. 10: 19, 22). Evenzo: Christus heeft een priesterschap dat op geen ander kan overgaan; daarom kan Hij ook volkomen behouden wie door Hem tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten (Hebr. 7: 24, 25). Wat ontbreekt er dan nog, daar Christus Zelf zegt: Ik ben de weg, de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij (Joh. 14: 6). Waarom zouden wij een andere voorspraak zoeken, aangezien het God behaagd heeft ons zijn Zoon tot Voorspraak te geven. Laten wij Hem niet loslaten om een andere te nemen of liever een andere te zoeken, zonder die ooit te vinden; want toen God Hem ons gaf, wist Hij heel goed, dat wij zondaars waren. Daarom roepen wij, naar het gebod van Christus, de hemelse Vader aan door Christus, onze enige Middelaar, zoals ons in het Gebed des Heren geleerd is. En wij zijn verzekerd, dat de Vader ons al wat wij Hem bidden zal geven in Christus' Naam (Joh. 16: 23).

Artikel 26 - Deputaten Christus onze voorspraak

Wij geloven, dat wij geen toegang hebben tot God dan alleen door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, de Rechtvaardige. Hiertoe is Hij mens geworden en heeft Hij de goddelijke en menselijke natuur verenigd, dat wij mensen toegang zouden hebben tot die goddelijke majesteit: anders zou de toegang voor ons gesloten zijn. Maar deze Middelaar, die de Vader ons gegeven heeft tussen Zich en ons, moet ons door zijn verhevenheid niet afschrikken zodat wij een ander, naar ons goeddunken, zouden gaan zoeken. Want er is niemand in hemel of op aarde onder de schepselen, die ons meer lief heeft dan Jezus Christus, die, hoewel Hij in de gestalte Gods was, Zichzelf ontledigd heeft en de gestalte van een dienstknecht aangenomen en aan zijn broeders in alle opzichten gelijk geworden is.

Filipp. 2: 6, 7;
Hebr. 2: 17

Indien wij een andere middelaar moesten zoeken, die ons gunstig gezind zou zijn, wie zouden wij dan kunnen vinden, die ons meer liefheeft dan Hij, die zijn leven voor ons gegeven heeft zelfs toen wij vijanden waren?

Rom. 5: 8,10

En als wij iemand zoeken, die macht en aanzien heeft, wie heeft zoveel als Hij, die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader en die alle macht heeft in hemel en op aarde?

Matth. 28: 18

En wie zal eerder verhoord worden dan de eigen zeer geliefde Zoon van God? Het is dus enkel gebrek aan geloof, dat geleid heeft tot de gewoonte om de heiligen te onteren in plaats van hen te eren, want men doet wat zij nooit gedaan of begeerd hebben, maar wat zij onophoudelijk volgens hun plicht verworpen hebben, zoals uit hun geschriften blijkt. Men moet onze onwaardigheid hier niet tegen inbrengen, want er is geen sprake van, dat wij onze gebeden op grond van onze waardigheid voor God zouden brengen, maar wij doen dat alleen op grond van de uitnemendheid en waardigheid van onze Here Jezus Christus, wiens gerechtigheid door het geloof de onze is. Daarom zegt de apostel ons, als hij deze dwaze vrees of liever dit gebrek aan geloof van ons wil afnemen, dat Jezus Christus in alle opzichten aan zijn broeders is gelijk geworden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester zou worden bij God om de zonden van het volk te verzoenen.

Hebr. 2: 17, 18

Want doordat Hijzelf in verzoeken geleden heeft, kan Hij hun, die verzocht worden, te hulp komen. En daarna, om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt hij: Daar we nu een grote Hogepriester hebben, die de hemelen is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij aan die belijdenis vasthouden. Want wij hebben geen Hogepriester, die niet kan medevoelen met onze zwakheden, maar een, die in alle dingen op gelijke wijze als wij verzocht is geweest, doch zonder te zondigen. Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te gelegener tijd.

Hebr. 4: 14-16

Hebr.10: 19, 22

Dezelfde apostel zegt, dat wij de volle vrijmoedigheid bezitten om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laten wij dan toetreden in volle verzekerdheid des geloofs.

Evenzo: Christus heeft een priesterschap dat op geen ander kan overgaan; daarom kan Hij ook volkomen behouden wie door Hem tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten.

Hebr. 7: 24, 25

Wat ontbreekt er dan nog, daar Christus zelf nadrukkelijk uitspreekt: Ik ben de weg, de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij.

Joh. 14: 6

Waarom zouden wij een andere voorspraak zoeken, aangezien het God behaagd heeft ons zijn Zoon tot Voorspraak te geven. Laten wij Hem niet loslaten om een andere te nemen of liever een andere te zoeken, zonder die ooit te vinden; want toen God Hem ons gaf, wist Hij heel goed, dat wij zondaars waren. Daarom roepen wij, naar het gebod van Christus, de hemelse Vader aan door Christus, onze enige Middelaar, zoals ons in het Gebed des Heren geleerd is. En wij zijn verzekerd, dat de Vader ons al wat wij Hem bidden zal geven in Christus' Naam.

Joh. 16: 23

Artikel 27 - Rutgers

Van de algemeene Christelijke Kerk

Wij gelooven en belijden eene eenige Katholieke of algemeene Kerk, dewelke is eene heilige vergadering der ware Christgeloovigen, alle hunne zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewasschen zijnde door zijn bloed, geheiligd en vergezeld door den H. Geest. Deze Kerk is geweest van den beginne der wereld af, en zal zijn tot den einde toe: gelijk daaruit blijkt dat Christus een eeuwig Koning is, dewelke zonder onderdanen niet zijn kan. En deze heilige Kerk wordt van God bewaard, of staande gehouden, tegen het woeden der geheele wereld; hoewel zij somwijlen een tijd lang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de oogen der menschen: gelijk zich de Heere gedurende den gevaarlijken tijd onder Achab zeven duizend menschen behouden heeft, die hunne knieën voor Baal niet gebogen hadden. Ook mede is deze H. Kerke niet gelegen, gebonden, of bepaald in eene zekere plaats, of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de geheele wereld; nochtans te zamen gevoegd en vereenigd zijnde met hart en wil in éénen zelfden Geest, door de kracht des geloofs.

Artikel 27 - Dankbaar

De katholieke of algemene kerk

Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene Kerk. Zij is een heilige vergadering van de waarlijk gelovige christenen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus, gewassen zijn door zijn bloed, geheiligd en vergezeld door de Heilige Geest. Deze Kerk is er geweest van het begin der wereld af en zal er

zijn tot het einde toe; want Christus is een eeuwig niet zonder onderdanen kan zijn. Deze heilige Kerk wordt door God staande gehouden tegen het woeden van de gehele wereld, hoewel zij soms een tijdlang zeer klein is en tot niets schijnt te zijn geworden in de ogen der mensen. Zo heeft de Here gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zeventuizend mensen voor Zich behouden, die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden. Ook is deze heilige Kerk niet gelegen in, gebonden aan of beperkt tot een bepaalde plaats of gebonden aan Koning bepaalde personen, maar zij is verbreed en verstrooid over de gehele wereld en toch met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof.

Artikel 27 - Deputaten **De katholieke of algemene kerk**

Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene kerk. Zij is een heilige vergadering van de waarlijk gelovige christenen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus, gewassen zijn door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest. Deze kerk is er geweest van het begin der wereld af en zal er zijn tot het einde toe; want Christus is een eeuwig Koning, die niet zonder onderdanen kan zijn. Deze heilige kerk wordt door God staande gehouden tegen het woeden van de gehele wereld, hoewel zij soms een tijdlang zeer klein is en tot niets schijnt te zijn geworden in de ogen van de mensen. Zo heeft de Here gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zeventuizend mensen voor Zich behouden, die hun knieën voor Bal niet gebogen hadden. Ook is deze heilige kerk niet gevestigd in, gebonden aan of beperkt tot een bepaalde plaats of gebonden aan bepaalde personen, maar zij is verbreed en verstrooid over de gehele wereld en toch met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof.

Artikel 28 - Rutgers **Dat een iegelijk schuldig is zich hij de ware Kerk te voegen**

Wij gelooven, aangezien deze heilige vergadering is eene verzameling dergenen die zalig worden, en dat buiten haar geene zaligheid is, dat niemand, van wat staat of qualiteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan; maar dat zij allen schuldig zijn, zichzelf daar bij te voegen en daarmede te vereenigen; onderhoudende de eenigheid der Kerk, zich onderwerpende aan hare onderwijzing en tucht, den hals buigende onder het juk van Jezus Christus, en dienende de opbouw der broederen, naar de gaven die hun God verleend heeft, als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams. En opdat dit te beter kunne onderhouden worden, zoo is het ambt aller geloovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen die niet van de Kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, het zij op wat plaats dat God ze gesteld heeft; ook ofschoon het zoo ware, dat de Magistraten en plakaten der Prinsen daar tegen waren, en dat de dood of eenige lichamelijke straf daaraanhing. Daarom, alle degenen die zich van haar afgescheiden of niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordonnantie Gods.

Artikel 28 - Dankbaar **De gemeenschap met de Kerk**

Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering en gemeente de vergadering is van hen, die behouden worden en er buiten haar geen heil is, dat niemand, van welke stand of hoedanigheid ook, zich afzijdig mag houden en aan zichzelf genoeg mag hebben; en allen behoren zich bij haar te voegen en zich met haar te vereenigen om de eenheid der Kerk te bewaren, door zich te onderwerpen aan haar onderricht en tucht. de hals te buigen onder het juk van Jezus Christus en de broeders te dienen in de opbouw van hun geloof overeenkomstig de gaven, die God aan ieder verleend heeft, allen samen als leden van eenzelfde lichaam. Om dit alles des te beter na te komen behoren alle gelovigen overeenkomstig Gods Woord zich af te scheiden van hen, die niet tot de Kerk behoren en zich bij deze vergadering te voegen op iedere plaats, waar God haar gesteld heeft, zelfs al verzetten de overheden en de bevelen der vorsten zich daartegen en stond er de dood of lijfstraf op. Daarom handelen allen die zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen in strijd met Gods verordeningen.

Artikel 28 - Deputaten **De plicht zich bij de Kerk te voegen**

Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering de vergadering is van hen, die behouden worden en er buiten haar geen heil is, dat niemand, van welke stand of hoedanigheid ook, zich van haar afzijdig mag

houden om op zichzelf te blijven staan; maar dat allen zich bij haar behoren te voegen en zich met haar behoren te verenigen om zo de eenheid der kerk te bewaren, door zich te onderwerpen aan haar onderricht en tucht, de hals te buigen onder het juk van Jezus Christus en de opbouw van de broeders te dienen overeenkomstig de gaven, die God aan ieder verleend heeft, allen samen als leden van eenzelfde lichaam. Om dit alles des te beter na te kunnen komen, behoren alle gelovigen overeenkomstig Gods Woord zich af te scheiden van hen, die niet tot de kerk behoren en zich bij deze vergadering te voegen op iedere plaats, waar God haar gesteld heeft, zelfs al verzetten de overheden en de edicten der vorsten zich daartegen en stond er dood of lijfstraf op. Daarom handelen allen die zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen in strijd met Gods verordening.

Artikel 29 - Rutgers

Van het onderscheid en de merkteekenen der ware en valsche Kerk

Wij gelooven, dat men wel naarstiglijk en met goede voorzichtigheid, uit den Woorde Gods, behoort te onderscheiden, welke de ware Kerk zij; aangezien dat alle secten, die heden te dage in de wereld zijn, zich met den naam der Kerk bedekken. Wij spreken hier niet van het gezelschap der hypocrieten, welke in de Kerk onder de goeden vermengd zijn, en intusschen van de Kerk niet zijn, hoewel zij naar het lichaam in haar zijn; maar wij zeggen, dat men het lichaam en de gemeenschap der ware Kerk onderscheiden zal van alle sekten, welke zeggen dat zij de Kerk zijn. De merkteekenen, om de ware Kerk te kennen, zijn deze: zoo de Kerk de reine predikatie des Evangelies oefent; indien zij gebruikt de reine bediening der Sacramenten, gelijk ze Christus ingesteld heeft; zoo de kerkelijke tucht gebruikt wordt, om de zonden te straffen. Kortelijk, zoo men zich aanstelt naar het zuivere Woord Gods, verwerpende alle dingen die daar tegen zijn, houdende Jezus Christus voor het eenige Hoofd. Hierdoor kan men zekerlijk de ware Kerk kennen, en het komt niemand toe, zich daarvan te scheiden. En aangaande degenen die van de Kerk zijn, die kan men kennen uit de merkteekenen der Christenen; te weten uit het geloof, en wanneer zij, aangenomen hebbende den eenigen Zaligmaker Jezus Christus, de zonden vlieden en de gerechtigheid najagen, den waren God en hunnen naaste liefhebben, niet afwijken noch ter rechter- noch ter linkerhand, en hun vleesch kruisigen met zijne werken. Alzoo nochtans niet, alsof er nog geene groote zwakheid in hen zij; maar zij strijden daartegen door den Geest alle de dagen huns levens, nemende gestadiglijk hunne toevlucht tot het bloed, den dood, het lijden en de gehoorzaamheid des Heeren Jezus, in denwelken zij vergeving hunner zonden hebben, door het geloof in Hem. Aangaande de valsche kerk, die schrijft zich en haren ordinantiën meer macht en autoriteit toe, dan den Woorde Gods, en wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet, gelijk Christus in zijn Woord verordend heeft, maar zij doet daar af en toe, gelijk als het haar goed dunkt; zij grondt zich meer op de menschen, dan op Christus; zij vervolgt degenen die heiliglijk leven naar het Woord Gods, en die haar bestraffen over hare gebreken, gierigheid en afgoderijen. Deze twee kerken zijn lichtelijk te kennen, en van malkanderen te onderscheiden.

Artikel 29 - Dankbaar

De kenmerken van de ware Kerk

Wij geloven, dat men zeer zorgvuldig en met grote wijsheid, op grond van Gods Woord, behoort te onderscheiden welke de ware Kerk is, aangezien alle sekten, die tegenwoordig in de wereld zijn, zich ten onrechte kerk noemen. Wij spreken hier niet over de huichelaars, die in de Kerk onder de goeden gemengd zijn en toch niet tot de Kerk behoren. hoewel zij uiterlijk in haar zijn. Maar wij bedoelen wat men het lichaam en de gemeenschap van de ware Kerk moet onderscheiden van alle sekten, die beweren dat zij de Kerk zijn.

De kenmerken, waaraan men de ware Kerk kan herkennen, zijn deze: dat de Kerk de zuivere prediking van het Evangelie brengt; dat zij de zuivere bediening van de Sacramenten onderhoudt, zoals Christus ze heeft ingesteld; dat de kerkelijke tucht uitgeoefend wordt om de zonden te bestraffen; kortom dat men zich richt naar het zuivere Woord Gods, alle dingen die daarmee in strijd zijn verwerpt en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd. Hieraan kan men met zekerheid de ware Kerk herkennen en niemand heeft het recht zich van haar af te sonderen. Wat nu hen aangaat, die tot de Kerk behoren, hen kan men herkennen aan de kenmerken van de christenen, namelijk het geloof en dat zij, na de enige Heiland Jezus Christus aangenomen te hebben, de zonde ontvluchten en de gerechtigheid nastreven, de ware God en hun naaste liefhebben en niet naar rechts of links afwijken en hun vlees kruisigen met zijn werken. Niet alsof er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn, maar zij strijden daartegen door de Geest al de dagen van hun leven; terwijl zij steeds hun toevlucht nemen tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Here Jezus, in wie zij door

het geloof vergeving van hun zonden hebben.

Wat de valse kerk betreft: deze schrijft aan zichzelf en haar verordeningen meer gezag toe dan aan Gods Woord en wil zich niet aan het juk van Christus onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet zoals Christus in Zijn Woord geboden heeft, maar zij voegt er aan toe en laat eruit weg naar het haar goeddunkt, zij grondt zich meer op de mensen dan op Christus; zij vervolgt hen, die heilig leven naar Gods Woord en die haar berispen om haar zonden, geldzucht en afgoderij.

Deze twee kerken zijn gemakkelijk te herkennen en van elkaar te onderscheiden.

Artikel 29 - Deputaten

De kenmerken van de ware en van de valse Kerk

Wij geloven, dat men nauwgezet en met grote zorgvuldigheid, vanuit Gods Woord, behoort te onderscheiden welke de ware kerk is, aangezien alle sekten, die er tegenwoordig in de wereld zijn zich ten onrechte kerk noemen. Wij spreken hier niet over huichelaars, die in de kerk onder de oprechte gelovigen gemengd zijn en toch niet tot de kerk behoren, hoewel zij uiterlijk kerk in haar zijn. Maar wij bedoelen dat men het lichaam en de gemeenschap van de ware moet onderscheiden van alle sekten, die beweren dat zij de kerk zijn.

De kenmerken, waaraan men de ware kerk kan kennen, zijn deze: dat de kerk het Evangelie zuiver predikt; dat zij de zuivere bediening van de Sacramenten onderhoudt, zoals Christus die heeft ingesteld; dat de kerkelijke tucht uitgeoefend wordt om de zonden te bestraffen; kortom dat men zich richt naar het zuivere Woord van God, alle dingen die daarmee in strijd zijn verwerpt en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd. Hieraan kan men met zekerheid de ware kerk kennen en niemand heeft het recht zich van haar af te scheiden.

Wat nu hen aangaat, die tot de kerk behoren, hen kan men kennen aan de kenmerken van de christenen, namelijk het geloof en dat zij, na de enige Heiland Jezus Christus aangenomen te hebben, de zonde ontvluchten en de gerechtigheid nastreven, de ware God en hun naaste liefhebben en niet naar rechts of links afwijken en hun vlees kruisigen met zijn werken. Niet alsof er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn, maar zij strijden daartegen door de Geest al de dagen van hun leven; terwijl zij voortdurend hun toevlucht nemen tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Here Jezus, in wie zij vergeving van hun zonden hebben door het geloof in Hem.

Wat de valse kerk betreft: deze schrijft aan zichzelf en haar verordeningen meer gezag toe dan aan Gods Woord en wil zich niet aan het juk van Christus onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet zoals Christus in zijn Woord geboden heeft, maar zij voegt er aan toe en laat eruit weg naar het haar goeddunkt, zij grondt zich meer op de mensen dan op Christus; zij vervolgt hen, die heilig leven naar Gods Woord en die haar berispen om haar zonden, hebzucht en afgoderij. Deze twee kerken zijn gemakkelijk te kennen en van elkaar te onderscheiden.

Artikel 30 - Rutgers

Van de regering der Kerk door kerkelijke ambten

Wij gelooven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden naar de geestelijke politie, die ons onze Heere heeft geleerd in zijn Woord; namelijk dat er Dienaars of Herders moeten zijn, om Gods Woord te prediken en de Sacramenten te bedienen; dat er ook Opzieners en Diakenen zijn, om met de Herders te zijn als de Raad der Kerk; en door dit middel de ware religie te onderhouden, en te maken, dat de ware leer haren loop hebbe, dat ook de overtreders op geestelijke wijze gestraft worden en in den toom gehouden, opdat ook de armen en bedrukten geholpen en getroost worden, naar dat zij van noode hebben. Door dit middel zullen alle dingen in de Kerk wel en orderlijk toegaan, wanneer zulke personen verkoren worden, die getrouw zijn, en naar den regel, dien S. Paulus daarvan geeft in den Brief aan Timotheüs.

Artikel 30 - Dankbaar

De regering van de Kerk

Wij geloven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden in overeenstemming met de geestelijke orde, die onze Here ons in zijn Woord geleerd heeft, namelijk dat er dienaren of herders moeten zijn om Gods Woord te prediken en de Sacramenten te bedienen en opzieners en diakenen om met de herders de raad der Kerk te vormen en aldus de ware godsdienst in stand te houden en te zorgen dat de ware leer voortgang heeft, dat de overtreders op geestelijke wijze gestraft en in toom gehouden worden en dat de armen en bedroefden geholpen en getroost worden naarmate zij het nodig hebben.

Op deze wijze zullen alle dingen in de Kerk in goede orde geschieden wanneer personen gekozen worden die

trouw zijn, overeenkomstig de regel die de heilige Paulus daarvoor geeft aan Timotheüs (1 Tim. 3).

Artikel 30 - Deputaten De regering van de Kerk

Wij geloven, dat deze ware kerk geregeerd moet worden overeenkomstig de geestelijke orde, die onze Heer ons in zijn Woord geleerd heeft, namelijk dat er dienaren of herders moeten zijn om Gods Woord te prediken en de Sacramenten te bedienen en opzieners en diakenen om met de herders als het ware een raad der kerk te vormen en aldus de ware godsdienst in stand te houden en te zorgen dat de ware leer voortgang heeft, dat de overtreders op geestelijke wijze gestraft en in toom gehouden worden en dat de armen en zij die in moeiten verkeren, geholpen en getroost worden naarmate zij het nodig hebben. Op deze wijze zullen alle dingen in de kerk in goede orde geschieden, wanneer personen gekozen worden die trouw zijn, overeenkomstig de regel die de apostel Paulus daarvoor geeft in de brief aan Timotheüs.

1 Tim. 3

Artikel 31 - Rutgers Van de Dienaren, Ouderlingen en Diakenen

Wij gelooven, dat de Dienaars des Woords Gods, Ouderlingen en Diakenen tot hunne ambten behooren verkoren te worden door wettige verkiezing der Kerk, met aanroeping van den naam Gods en goede orde, gelijk het Woord Gods leert. Zoo moet zich dan een iegelijk wel wachten door onbehoorlijke middelen zich in te dringen, maar is schuldig den tijd te verwachten dat hij van God beroepen wordt, opdat hij getuigenis hebbe van zijne beroeping, om van haar verzekerd en gewis te zijn, dat zij van den Heere is. En aangaande de Dienaars des Woords, in wat plaats dat zij zijn, zoo hebben zij eene zelfde macht en autoriteit, zijnde altegader Dienaars van Jezus Christus, den eenigen algemeenen Bisschop en het eenige Hoofd der Kerk. Daarenboven, opdat de H. ordinantie Gods niet geschonden worde of in verachting kome, zoo zeggen wij, dat een ieder de Dienaars des Woords en de Ouderlingen der Kerk in bijzondere achting behoort te hebben, om des werks wille dat zij doen, en in vrede met hen te zijn, zonder murmureering, twist of tweedracht, zoo veel mogelijk is.

Artikel 31 - Dankbaar De ambtsdragers van de Kerk

Wij geloven, dat de dienaren van Gods Woord, de ouderlingen en de diakenen tot hun ambten door de Kerk behoren aangewezen te worden langs de weg van wettige verkiezing van de kerk onder aanroeping van Gods Naam en in goede orde, zoals Gods Woord leert. Daarom moet ieder zich er terdege voor wachten om zich met ongeoorloofde middelen in te dringen, maar hij is verplicht de tijd af te wachten, dat hij door God geroepen wordt om daardoor het overtuigend bewijs te hebben, dat zijn roeping van de Here is. Wat de dienaren des Woords betreft, zij hebben, op welke plaats zij ook zijn, gelijke macht en gezag, daar zij allen dienaren van Jezus Christus zijn, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de Kerk. Bovendien zeggen wij - opdat de heilige verordening van God niet geschonden wordt of in verachting raakt - dat ieder voor de dienaren des Woords en de ouderlingen der Kerk bijzondere achting moet hebben om het werk dat zij doen, en met hen in vrede moet leven, zonder morren, twist of tweedracht, zoveel als mogelijk is.

Artikel 31 - Deputaten De ambtsdragers van de Kerk

Wij geloven, dat de dienaren van Gods Woord, de ouderlingen en de diakenen tot hun ambten behoren aangewezen te worden langs de weg van wettige verkiezing door de kerk, onder aanroeping van Gods Naam en in goede orde, zoals Gods Woord leert. Daarom moet ieder zich er terdege voor wachten om zich met ongeoorloofde middelen in te dringen, maar hij is verplicht de tijd af te wachten, dat hij door God geroepen wordt om daardoor het overtuigend bewijs te hebben, dat zijn roeping van de Here is. Wat de dienaren des Woords betreft, zij hebben, op welke plaats zij ook zijn, gelijke macht en gezag, daar zij

allen dienaren van Jezus Christus zijn, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de kerk. Daarom zeggen wij - opdat de heilige verordening van God niet geschonden wordt of in verachting raakt - dat ieder voor de dienaren des Woords en de ouderlingen van de kerk bijzondere achting moet hebben om het werk dat zij doen, en met hen in vrede moet leven, zonder morren, twist of tweedracht, zoveel als mogelijk is.

Artikel 32 - Rutgers

Van de orde en discipline of tucht der Kerk

Intusschen gelooven wij, hoewel het nuttig en goed is dat die Regeerders der Kerk zijn onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen tot onderhouding van het lichaam der Kerk, dat zij nochtans zich wel moeten wachten af te wijken van hetgene ons Christus, onze eenige Meester, geordineerd heeft. En daarom verwerpen wij alle menselijke vonden, en alle wetten, die men zoude willen invoeren. om God te dienen. en door deze de consciëntiën te binden en te dwingen, in wat manier het zoude mogen zijn. Zoo nemen wij dan alleen aan, hetgene dienstig is om eendrachtigheid en eenigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid Gods; waartoe geëischt wordt de excommunicatie of de ban, die daar geschiedt naar den Woorde Gods, met hetgene daaraan hangt.

Artikel 32 - Dankbaar

De orde en de tucht van de Kerk

Wij geloven intussen, hoewel het nuttig en goed is dat de regeerders van de Kerk onderling een bepaalde orde instellen en handhaven om het lichaam van de Kerk in stand te houden, dat zij zich er niettemin wel voor moeten wachten af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, ons geboden heeft. En daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor de gewetens te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook. Wij aanvaardden dus alleen wat dienstig om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid aan God; en hiertoe is vereist de excommunicatie of ban, die volgens Gods Woord geschiedt, niet hetgeen daal uit volgt.

Artikel 32 - Deputaten

De orde en de tucht van de Kerk

Wij geloven intussen, hoewel het nuttig en goed is dat de regeerders van de kerk onderling een bepaalde orde instellen en handhaven om het lichaam van de kerk in stand te houden, dat zij zich er niettemin wel voor moeten wachten af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, ons geboden heeft. En daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor het geweten te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook. Wij aanvaardden dus alleen wat dienstig is om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid aan God; en hiertoe is vereist de excommunicatie of ban, die volgens Gods Woord geschiedt, met hetgeen daaruit volgt.

Artikel 33 - Rutgers

Van de Sacramenten

Wij gelooven, dat onze goede God, acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, ons heeft verordend de Sacramenten, om aan ons zijne beloften te verzegelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en genade Gods te onswaarts, en ook om ons geloof te voeden en te onderhouden; dewelke Hij gevoegd heeft bij het woord des Evangelies, om te beter aan onze uiterlijke zinnen voor te stellen, zoowe! hetgene Hij ons te verstaan geeft door zijn Woord, als hetgene Hij inwendig doet in onze harten, bondig en vast makende in ons de zaligheid, die Hij ons mededeelt. Want het zijn zichtbare waartekenen en zegelen van eene inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht des H. Geestes. Zoo zijn dan de teekenen niet ijdel noch ledig, om ons te bedriegen; want Jezus Christus is hunne waarheid, zonder wien zij niet met al zijn zouden. Voorts zijn wij tevreden met het getal der Sacramenten, die Christus, onze Meester, ons heeft verordend, welke niet meer dan twee zijn; te weten, het Sacrament des Doops, en des Heiligen Avondmaals van Jezus Christus.

Artikel 33 - Dankbaar De Sacramenten

Wij geloven, dat onze goedertieren God, omdat Hij met onze onbevattelijkheid en zwakheid rekening houdt, voor ons de Sacramenten heeft ingesteld om zijn beloften aan ons te bezegelen en om onderpanden te zijn van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons en ook om ons geloof te voeden en in stand te houden. Hij heeft deze gevoegd bij het Woord van het Evangelie om ons des te beter zintuigelijk duidelijk te maken wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft als wat Hij inwendig in onze harten doet; zo bekrachtigt Hij in ons het heil, waarin Hij ons doet delen. Want de Sacramenten zijn zichtbare tekenen en zegelen van een innerlijke en onzichtbare zaak en door middel daarvan werkt God in ons door de kracht van de Heilige Geest. Derhalve zijn de tekenen niet zinloos en zonder inhoud om ons te bedriegen, want Jezus Christus is de waarheid ervan en zonder Hem zouden zij niets zijn.

Voorts hebben wij genoeg aan het aantal Sacramenten, door Christus, onze Meester voorgeschreven, niet meer dan twee, te weten het Sacrament van de Heilige Doop en dat van het Heilig Avondmaal van Jezus Christus.

Artikel 33 - Deputaten De Sacramenten

Wij geloven, dat onze goede God, omdat Hij met ons onverstand en onze zwakheid rekening houdt, voor ons de Sacramenten heeft ingesteld om zijn beloften aan ons te bezegelen en om onderpanden te zijn van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons en ook om ons geloof te voeden en in stand te houden. Hij heeft deze gevoegd bij het Woord van het Evangelie om des te beter aan onze zinnen duidelijk te maken zowel wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft als wat Hij inwendig in ons hart doet; zo bekrachtigt Hij in ons het heil, waaraan Hij ons deel geeft. Want de Sacramenten zijn zichtbare tekenen en zegelen van een innerlijke en onzichtbare zaak en door middel daarvan werkt God in ons door de kracht van de Heilige Geest. Derhalve zijn de tekenen niet krachteloos en zonder inhoud om ons te bedriegen, want Jezus Christus is de waarheid ervan en zonder Hem zouden zij niets zijn.

Voorts hebben wij genoeg aan het aantal Sacramenten, door Christus, onze Meester voorgeschreven, niet meer dan twee, te weten het Sacrament van de Doop en dat van het Heilig Avondmaal van Jezus Christus.

Artikel 34 - Rutgers Van den Heiligen Doop

Wij gelooven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is, door zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft alle ander bloedstoringen, die men zoude kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening der zonden; en dat Hij, afgedaan hebbende de Besnijding, die met bloed geschiedde, in de plaats daarvan heeft verordend het Sacrament des Doops. door hetwelk wij in de Kerke Gods ontvangen en van alle andere volken en vreemde religiën afgezonderd worden, om geheelijk Hem toegeëigend te zijn, zijn merk en veldteken dragende; en het dient ons tot een getuigenis, dat Hij in eeuwigheid onze God zijn zal zijnde een genadig Vader. Zoo heeft Hij dan bevolen te doopen alle degenen die de zijnen »in. in den; naam des-Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes, alleen met rein water; ons daarmede te verstaan gevende, dat, gelijk het water de vuiligheid des lichaams afwascht, wanneer wij daarmede begoten worden, hetwelk op het lichaam dergenen, die den Doop ontvangt, gezien wordt, en hem besprengt, alzoo het bloed van Christus hetzelfde van binnen in de ziele doet, door den Heiligen Geest, haar besprengende en zuiverende van hare zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods. Niet dat zulks door het uiterlijke water geschiedt, maar door de besprenging des dierbaren bloeds des Zoons Gods; die onze Roode Zee is, door welke wij moeten doorgaan, om te ontgaan de tiranniën van Pharaö, welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke land Kanaän. Alzoo geven ons de Dienaars van hunne zijde het Sacrament, en hetgene dat zichtbaar is; maar onze Heere geeft hetgene door het Sacrament beduid wordt, te weten, de gaven en onzienlijke genaden, wasschende, zuiverende en reinigende onze zielen van alle vuiligheden en ongerechtigheden, en onze harten vernieuwende en die vervullende met alle vertroosting, ons gevende eene ware verzekerdheid zijner vaderlijke goedheid, ons den nieuwen mensch aandoende, en den ouden uittrekkende met alle zijne werken. Hierom gelooven wij, dat, zoo wiens voornemen is in het eeuwige leven te komen, die moet maar eens gedoopt worden met den eenigen Doop, zonder dien immermeer te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Doch deze Doop is niet alleen nut, zoolang het water op ons is, en dat wij het water ontvangen, maar ook al den tijd onzes levens. Hierom verwerpen wij de

dwaling der Wederdooperen, die niet tevreden zijn met een oenig doopsel dat zij eens ontvangen hebben; en daarenboven verdoemen den doop der kinderkens der geloovigen; dewelke wij gelooven dat men behoort te doopen en met het merkteeken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israël besneden werden, op dezelfde beloften, die onzen kinderen gedaan zijn. En voorwaar, Christus heeft zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der geloovigen te wasschen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen. En daarom behooren zij het teeken te ontvangen en het Sacrament van hetgene dat Christus voor hen gedaan heeft; gelijk de Heere in de wet beval, hun mede te deelen het Sacrament des lijdens en stervens van Christus, kort nadat zij geboren waren, offerende voor hen een lammeken, hetwelk was een Sacrament van Jezus Christus. Daarenboven, hetgene de Besnijdenis deed aan het Joodsche volk, hetzelfde doet de Doop aan onze kinderen; welke de oorzaak is, waarom de Heilige Paulus den Doop noemt de Besnijdenis van Christus.

Artikel 34 - Dankbaar De Heilige Doop

Wij geloven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is (Rom. 10: 4), door het vergieten van zijn bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zou kunnen of willen doen tot verzoening of voldoening voor de zonden. Hij heeft de besnijdenis, die met bloed geschiedde, afgeschafte en in plaats daarvan het Sacrament van de Doop ingesteld. Hierdoor worden wij in de Kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd om geheel aan Hem toe te behoren, wiens merk en veldteken wij dragen. Dit dient ons tot een getuigenis, dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

Zo heeft Hij geboden al de zijnen te dopen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest (Matth. 28: 19), enkel met water. Hij geeft ons daarmee te verstaan: evenals het water, waarmee wij overgoten werden en dat bij besprenging op het lichaam van de dopeling zichtbaar is, de onreinheid van het lichaam afwast, zo bewerkt ook het bloed van Christus hetzelfde binnen in de ziel door de Heilige Geest; het besprengt haar en zuivert haar van zonde en doet ons van kinderen des toorns herboren worden tot kinderen van God.

Niet dat dit door het uitwendige water geschiedt, maar door de besprenging met het kostbare bloed van de Zoon Gods, die onze Rode Zee is, waar wij doorheen moeten gaan om te ontkomen aan de tirannie van Farao - dat is de duivel - en in te gaan in het geestelijke Kanaän. Zo geven de dienaren van hun kant ons alleen het Sacrament en het zichtbare teken, maar onze Here geeft wat het Sacrament beduidt, namelijk de onzichtbare genadegaven: Hij wast onze zielen, zuivert en reinigt ze van alle onreinheden en ongerechtigheden; Hij vernieuwt onze harten en vervult ze met alle vertroosting en geeft ons een waarachtige zekerheid van zijn Vaderlijke goedheid, terwijl Hij ons de nieuwe mens aandoet en de oude niet al zijn werken uittrekt.

Hierom geloven wij, dat wie tot het eeuwige leven wil komen, slechts eenmaal gedoopt moet worden met de enige Doop zonder die ooit te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze Doop immers is niet alleen van nut zolang het water op ons is en wij hem ontvangen, maar gedurende ons gehele leven. Hierom verwerpen wij de dwaling van de Wederdopers die niet tevreden zijn met een enige Doop, die zij eenmaal ontvangen hebben en die bovendien de Doop van de kleine kinderen der gelovigen veroordelen. Wij geloven daarentegen dat men hen behoort te dopen en met het teken van het verbond te verzegelen, evenals de kleine kinderen in Israël besneden werden op grond van dezelfde beloften, die aan onze kinderen gedaan zijn. En Christus heeft zijn bloed waarlijk niet minder vergoten om de kleine kinderen der gelovigen te wassen dan Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen. Daarom behoren zij het teken en Sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de Here onder de Wet gebod hen kort nadat zij geboren waren, deel te doen hebben aan het Sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam, dat een Sacrament was van Jezus Christus. Bovendien doet de Doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het Joodse volk, en dit is de reden waarom de heilige Paulus de Doop noemt de besnijdenis van Christus (Col. 2: 11).

Artikel 34 - Deputaten De Heilige Doop

Rom. 10: 4 Wij geloven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is, door het vergieten van zijn bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zou kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening voor de zonden.

Hij heeft de besnijdenis, die met bloed geschiedde, afgeschaft en in plaats daarvan het Sacrament van de Doop ingesteld. Hierdoor worden wij in de kerk van God ontvangen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd om geheel aan Hem toe te behoren, wiens merk en veldteken wij dragen. Dit dient ons tot een getuigenis, dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

Matth.28: 19 Zo heeft Hij geboden al de zijnen te dopen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, enkel met rein water.

Hij geeft ons daarmee te verstaan: evenals het water, waarmee wij overgoten worden en dat bij de besprenging op het lichaam van de dopeling zichtbaar is, de onreinheid van het lichaam afwast, zo bewerkt het bloed van Christus hetzelfde van binnen, in de ziel, door de Heilige Geest; het besprengt haar en zuivert haar van zonde en doet ons van kinderen des toorns herboren worden tot kinderen van God.

Niet dat dit door het uitwendige water geschiedt, maar door de besprenging met het kostbare bloed van de Zoon van God, die onze Rode Zee is, waar wij doorheen moeten gaan om te ontkomen aan de tirannie van Farao - dat is de duivel -- en in te gaan in het geestelijke Kanaän. Zo geven de dienaren van hun kant ons alleen het Sacrament en het zichtbare teken, maar onze Here geeft wat het Sacrament beduidt, namelijk de onzichtbare genadegaven: Hij wast onze ziel, zuivert en reinigt haar van alle onreinheden en ongerechtigheden; Hij vernieuwt ons hart en vervult het met alle vertroosting en geeft ons een waarachtige zekerheid van zijn Vaderlijke goedheid, terwijl Hij ons de nieuwe mens aandoet en de oude met al zijn werken uittrekt. Hierom geloven wij, dat wie tot het eeuwige leven wil komen, slechts eenmaal gedoopt moet worden met de enige Doop zonder die ooit te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze Doop immers is niet alleen van nut zolang het water op ons is en wij hem ontvangen, maar gedurende ons gehele leven. Hierom verwerpen wij de dwaling van de Wederdopers die niet tevreden zijn met een enige Doop, die zij eenmaal ontvangen hebben, en die bovendien de Doop van de kleine kinderen der gelovigen veroordelen. Wij geloven daarentegen dat men hen behoort te dopen en met het teken 'om het verbond te verzegelen, evenals de kleine kinderen in Israël besneden werden op grond van dezelfde beloften, die aan onze kinderen gedaan zijn. En Christus heeft zijn bloed waarlijk niet minder vergoten om de kleine kinderen der gelovigen te wassen dan Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen. Daarom behoren zij het teken en Sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de HERE onder de Wet gebod hen kort nadat zij geboren waren, deel te doen hebben aan het Sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam, dat een Sacrament was van Jezus Christus. Bovendien doet de Doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het Joodse volk, en dit is de reden waarom de apostel Paulus de Doop noemt de besnijdenis van Christus.

Artikel 35 - Rutgers

Van het Heilig Avondmaal onzes Heeren Jezus Christus

Wij gelooven en belijden, dat onze Zaligmaker Jezus Christus het Sacrament des Heiligen Avondmaals verordend en ingesteld heeft, om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alreede wedergeboren, en in zijn huisgezin, hetwelk zijne Kerk, ingelijfd heeft. Nu hebben degenen, die wedergeboren zijn, zich tweërlei leven: ééne het lichamenlijk en tijdelijk, hetwelk zij van hunne eerste geboorte medegebracht hebben, en allen menschen gemeen is; het andere is geestelijk en hemelsch, hetwelk hun gevege v. in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord des Evangelies, in de gemeenschap des lichaams van Christus; en dit leven is niet gemeen, dan alleen den uitverkorenen Gods. Alzoo heeft ons God tot onderhouding des lichamenlijken en aardischen levens, aardisch en gemeen brood verordend, hetwelk daartoe dienstig is, en allen gemeen is, zoowel als het leven. Maar om het geestelijk en hemelsch leven te onderhouden, hetwelk de geloovigen hebben, heeft Hij hun gezonden een levend brood, dat van den hemel

nedergedaald is, te weten, Jezus Christus, dewelke het geestelijk leven der geloovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten, dat is, toegeëigend en ontvangen wordt door het geloof in den geest. Om ons dit geestelijk en hemelsch brood af te beelden, heeft Christus verordend een aardsch en zienlijk brood, het welk een Sacrament is van zijn lichaam, en den wijn tot een Sacrament zijns bloeds; om ons te betuigen, dat wij, zoo waarachtiglijk als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen en het eten en drinken met onzen mond, waarmede ons leven daarna onderhouden wordt, ook zoo waarachtiglijk door het geloof (hetwelk de hand er mond onzer ziele is) het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onzen eenigen Zaligmaker, ontvangen in onze zielen tot ons geestelijk leven. Nu, zoo is het zeker en ongetwijfeld, dat ons Jezus Christus zijne Sacramenten niet tevergeefs heeft bevolen. Zoo werkt Hij dan in ons al wat Hij door deze heilige teekenen ons voor oogen stelt; hoewel de wijze ons verstand te boven gaat en ons onbegrijpelijk is, gelijk de werking des H. Geestes verborgen en onbegrijpelijk is. Intusschen zoo feilen wij niet, als wij zeggen, dat hetgene door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze op welke wij die nuttigen, is niet de mond, maar de geest door het geloof. Alzoo dan blijft Jezus Christus altijd zittende ter rechterhand Gods zijns Vaders in de hemelen, en laat toch daarom niet na, ons zijns deelachtig te maken door het geloof. Deze maaltijd is eene geestelijke tafel, aan dewelke Christus zichzelf ons mededeelt met alle zijne goederen, en doet ons aan haar genieten, zoowel zichzelf, als de verdiensten zijns lijdens en stervens; voedende, sterkende, en vertroostende onze arme troosteloze ziele door het eten zijns vleesch, en haar verkwikkende en vermakende door den drank zijns bloeds. Voorts, hoewel de Sacramenten met de beteekende zaken te zamen gevoegd zijn, zoo worden zij nochtans met deze twee zaken door allen niet ontvangen. De goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijne verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments; gelijk als Judas en Simon de toovenaar beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, die door datzelfde beteekend wordt, welke den geloovigen alleen medegedeeld wordt. Ten laatste, wij ontvangen het H. Sacrament in de verzameling des volks Gods met ootmoedigheid en eerbied, onder ons houdende eene heilige gedachtenis des doods van Christus, onzen Zaligmaker, met dankzegging, en doen aldaar belijdenis van ons geloof en van de Christelijke religie. Daarom behoort zich niemand daartoe te begeven, zonder zichzelf eerst wel beproefd te hebben; opdat hij, etende van dit brood en drinkende uit dezen drinkbeker, niet ete en drinke zichzelf een oordeel. Korteljk, wij zijn door het gebruik van dit H. Sacrament bewogen tot eene vurige liefde jegens God en onzen naaste. Daarom verwerpen wij alle inmenselen en verdoemelijke vonden, die de menschen bij de Sacramenten gedaan en gemengd hebben, als ontheilgingen daarvan, en zeggen dat men zich moet laten vergenoegen met de ordening, die Christus en zijne Apostelen ons geleerd hebben, en spreken, gelijk zij daarvan gesproken hebben.

Artikel 35 - Dankbaar Het Heilig Avondmaal

Wij geloven en belijden, dat onze Heiland. Jezus Christus het Sacrament van het heilig Avondmaal ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen die Hij reeds deed wedergeboren worden en in zijn huisgezin, dat is zijn Kerk, heeft ingelijfd. Nu hebben zij die wedergeboren zijn, tweëerlei leven in zich. Het ene is lichamelijk en tijdelijk: zij hebben het van hun eerste geboorte meegebracht en het is aan alle mensen gemeen. Het andere is geestelijk en hemels: het wordt hun gegeven in de tweede geboorte, die geschiedt door het Woord van het Evangelie in de gemeenschap met het lichaam van Christus; dit leven is niet aan allen gemeen, maar alleen de uitverkorenen Gods, bezitten het. Zo heeft God ons, tot instandhouding van het lichamelijke en aardse leven, aards en gewoon brood verordend, dat daartoe dienstig en aan allen gemeenschappelijk is, zoals het leven zelf. Maar om het geestelijke en hemelse leven dat de gelovigen bezitten, in stand te houden, heeft Hij hun een levend brood gezonden, dat van de hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, die het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten wordt, dat is in de geest toegeëigend en aangenomen door het geloof.

Om ons dit geestelijke en hemelse brood af te beelden heeft Christus een aards en zichtbaar brood verordend als Sacrament van zijn lichaam en de wijn als sacrament van zijn bloed. Hij betuigt ons hiermede: zo waarlijk als wij het Sacrament ontvangen en in onze handen houden en het eten en drinken met onze mond, waarmee ons leven in stand gehouden wordt, zo waarlijk ontvangen wij door het geloof (dat de hand en de mond van onze ziel is) in onze zielen het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onze enige Heiland, tot ons geestelijk leven. Nu is het zeker en buiten twijfel, dat Jezus Christus ons zijn Sacramenten niet voor niets heeft verordend zo werkt Hij dan in ons alles wat Hij ons door deze heilige tekenen voor ogen stelt hoewel de wijze waarop dit geschiedt ons verstand te boven gaat en voor ons ondoorgrondelijk is, evenals de werking van de Heilige Geest verborgen en ondoorgrondelijk is. Toch vergissen wij ons niet als wij zeggen,

dat wat door ons gegeten en gedronken wordt het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze waarop wij deze nuttigen is niet met de mond, maar in de geest van het geloof. Aldus blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God zijn Vader in de hemelen, en doet ons niettemin aan zich deelhebben door het geloof. Deze maaltijd is een geestelijke dis, waaraan Christus ons deel geeft aan zichzelf met al zijn schatten en gaven en ons zowel zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven doet genieten; Hij voedt, sterkt en troost onze arme, troosteloze ziel door het eten van zijn vlees en verkwikt haar door het drinken van zijn bloed.

Voorts, hoewel de Sacramenten met de zaken, waarvan zij een teken zijn, bijeen behoren, worden toch niet beide door allen ontvangen. De goddeloze neemt wel het Sacrament tot zijn veroordeling, maar ontvangt niet de waarheid van het Sacrament, evenals Judas en Simon de tovenaars beiden wel het Sacrament kregen, maar niet Christus die er door voorgesteld wordt; Hij wordt het deel alleen van de gelovigen. Tenslotte, wij ontvangen het heilig Sacrament in de vergadering van het volk van

God met ootmoed en eerbied, terwijl wij met dankzegging een heilige gedachtenis aan de dood van Christus, onze Heiland, vieren en daarbij belijdenis doen van ons geloof en van de christelijke godsdienst. Daarom behoort niemand daar te komen zonder zichzelf eerst op de rechte wijze beproefd te hebben, opdat hij, als hij eet van dit brood en drinkt uit deze beker, niet tot zijn eigen oordeel eet en drinkt (1 Cor. 11: 29).

Kort uitgedrukt, we worden door het gebruik van dit heilig Sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naaste. Daarom verwerpen wij alle toevoegsels en veroordelenswaardige bedenksels, die de mensen in de Sacramenten aangebracht en ermee vermengd hebben als ontheilighingen daarvan, en wij verklaren dat men zich tevreden moet stellen met de ordening, die Christus en zijn apostelen ons geleerd hebben en dat men daarvan moet spreken zoals zij ervan gesproken hebben.

Artikel 35 - Deputaten Het Heilig Avondmaal

Wij geloven en belijden, dat onze Heiland Jezus Christus het Sacrament van het heilig Avondmaal ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen die Hij reeds wedergeboren deed worden en in zijn huisgezin, dat is zijn kerk, heeft ingelijfd. Nu hebben zij die wedergeboren zijn tweeërlei leven in zich. Het ene is lichamelijk en tijdelijk: zij hebben het van hun eerste geboorte meegebracht en alle mensen bezitten het. Het andere is geestelijk en hemels: het wordt hun gegeven in de tweede geboorte, die geschiedt door het Woord van het Evangelie in de gemeenschap met het lichaam van Christus; dit leven bezitten niet allen, maar alleen de uitverkorenen van God. Zo heeft God ons, tot instandhouding van het lichamelijke en aardse leven, aards en gewoon brood verordend, dat daarvoor geëigend en allen gemeen is, zoals het leven zelf. Maar om het geestelijke en hemelse leven dat de gelovigen bezitten, te onderhouden, heeft Hij hun een levend brood gezonden, dat uit de hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, die het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten wordt, dat is in de geest toegeëigend en ontvangen door het geloof.

Om ons dit geestelijke en hemelse brood af te beelden heeft Christus een aards en zichtbaar brood verordend als Sacrament van zijn lichaam en de wijn als Sacrament van zijn bloed. Hij betuigt ons hiemede: zo waarlijk als wij het Sacrament ontvangen en in onze handen houden en het eten en drinken met onze mond, waarmee ons leven in stand gehouden wordt, zo waarlijk ontvangen wij door het geloof (dat de hand en mond van onze ziel is) in onze ziel het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onze enige Heiland, tot ons geestelijk leven. Nu is het zeker en buiten twijfel, dat Jezus Christus ons zijn Sacramenten niet voor niets heeft verordend; Hij werkt dan ook in ons alles wat Hij ons door deze heilige tekenen voor ogen stelt, hoewel de wijze waarop dit geschiedt ons verstand te boven gaat en voor ons niet te begrijpen is, evenals de werking van de Heilige Geest verborgen en niet te begrijpen is. Toch vergissen wij ons niet als wij zeggen, dat wat door ons gegeven en gedronken wordt het eigen en natuurlijke lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze waarop wij deze nuttigen is niet met de mond, maar in de geest door het geloof. Aldus blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God zijn Vader in de hemelen, en doet ons niettemin aan zich deelhebben door het geloof. Deze maaltijd is een geestelijke dis, waaraan Christus ons deel geeft aan zichzelf met al zijn schatten en gaven en ons zowel zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven doet genieten; Hij voedt, sterkt en troost onze arme, verslagen ziel door het te

eten geven van zijn vlees en verkwikt haar door het te drinken geven zijn bloed.

Voorts, hoewel de Sacramenten met de zaken, waarvan zij een teken zijn, verbonden zijn, worden toch niet beide door allen ontvangen. De goddeloze ontvangt wel het Sacrament tot zijn veroordeling, maar niet de waarheid van het Sacrament, evenals Judas en Simon de tovenaars beiden wel het Sacrament kregen, maar niet Christus die erdoor voorgesteld wordt; Hij wordt alleen het deel van de gelovigen.

Tenslotte, wij ontvangen het heilig Sacrament in de samenkomst van het volk van God met ootmoed en eerbied, terwijl wij met dankzegging een heilige gedachtenis aan de dood van Christus, onze Heiland, vieren en daarbij belijdenis doen van ons geloof en van de christelijke godsdienst. Daarom behoort niemand aan het Avondmaal te gaan zonder zichzelf eerst op de rechte wijze beproefd te hebben, opdat hij, als hij eet van dit brood en drinkt uit deze beker, niet tot zijn eigen oordeel eet en drinkt.

1 Kor. 11: 29

Kort uitgedrukt, we worden door het gebruik van dit heilig Sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naaste. Daarom verwerpen wij alle toevoegsels en veroordelenswaardige bedenksels, die de mensen in de Sacramenten aangebracht en ermee vermengd hebben als ontheiligingen daarvan, en wij verklaren dat men zich tevreden moet stellen met de ordening, die Christus en zijn apostelen ons geleerd hebben en dat men daarvan moet spreken zoals zij ervan gesproken hebben.

Artikel 36 - Rutgers Van het ambt der Overheid

Wij geloven, dat onze goedertieren God, wegens de verdorvenheid van het menselijk geslacht, koningen, vorsten en overheden ingesteld heeft, omdat Hij wil dat de wereld geregeerd wordt door wetten en staatsregelingen, opdat de ongebondenheid van de mensen bedwongen wordt met goede ordinantie onder de mensen toega. Tot dat einde heeft Hij de Overheid het zwaard in handen gegeven tot straffe der bozen en bescherming der vromen. En hun ambt is, niet alleen acht te nemen en te waken over de Politie, maar ook de hand te houden aan den Heiligen Kerkedienst; om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen godsdienst, om het rijk des antichrists te gronde te werpen, en het Koninkrijk van Jezus Christus te doen vorderen, het woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in zijn Woord gebiedt. Voorts, een ieder, van wat qualiteit, conditie of staat hij zij, is schuldig, zich den Overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun eere en eerbied toe te dragen, en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet strijden tegen Gods Woord; voor hen biddende in hunne gebeden, opdat hen de Heere stieren wille in alle hunne wegen, en dat wij een gerust en stil leven leiden in alle Godzaligheid en eerbaarheid. En hierin verwerpen wij de Wederdoopers en andere oproerige mensen, en in het gemeen alle degenen, die de Overheden en Magistraten verwerpen en de Justitie omstooten willen, invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft.

Artikel 36 - Dankbaar De Overheid

Wij gelooven, dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menschelijken geslachts, Koningen, Prinsen en Overheden verordend heeft; willende dat de wereld geregeerd worde door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde en het alles en alles in goede orde onder hen toegaat. Hiertoe heeft Hij de overheid het zwaard in handen gegeven tot bestraffing van de slechte (Rom. 13: 4) en bescherming van de goede mensen. En hun taak is niet alleen acht te geven op de openbare orde en daarover te waken, maar ook de hand te houden aan de heilige kerkedienst, alle afgoderij en valse godsdienst te weren en uit te roeien, het rijk van de antichrist te vernietigen, de voortgang van het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen en het Woord van het Evangelie overal te doen prediken, opdat God door ieder geëerd en gediend wordt, zoals Hij in Zijn Woord gebiedt.

Voorts is ieder, van welke hoedanigheid, rang of stand hij moge zijn, verplicht zich aan de overheden te onderwerpen, belasting te betalen, hun eer en eerbied te bewijzen en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet in strijd zijn met Gods Woord, en voor hen te bidden, opdat de Here hen wil besturen in al hun wegen en opdat wij een stil en gerust leven mogen leiden, in alle godsvrucht en waardigheid (1 Tim. 2: 2). Hierom wijzen wij de Wederdopers en andere oproerige mensen af en in het algemeen allen, die overheden

en magistraten verwerpen en de rechtsorde omver willen werpen door het invoeren van gemeenschap van goederen en die de goede zeden, die God onder de mensen ingesteld heeft, verstoren.

Artikel 36 - Deputaten Het ambt van de Overheid

Wij geloven, dat onze goede God, wegens de verdorvenheid van het menselijk geslacht, verordend heeft dat er koningen, vorsten en overheden zullen zijn, omdat Hij wil dat dat de wereld geregeerd wordt., door wetten en, staatsregelingen, opdat de ongebondenheid van de mensen bedwongen wordt en alles in goede orde onder hen toegaat. Hiertoe heeft Hij de overheid het zwaard in handen gegeven tot bestraffing van de slechte en bescherming van de goede mensen.

Rom. 13: 4

En hun taak is niet alleen acht te geven op de openbare orde en daarover te waken, maar ook de hand te houden aan de heilige kerkedienst, (om alle afgoderij en valse godsdienst te weren en uit te roeien, het rijk van de antichrist te gronde te werpen), de voortgang van het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen en het Woord van het Evangelie overal te doen prediken, opdat God door ieder geëerd en gediend wordt, zoals Hij in zijn Woord gebiedt.

1 Tim. 2: 2

Voorts is ieder, van welke hoedanigheid, rang of stand hij moge zijn, verplicht zich aan de overheden te onderwerpen, belasting te betalen, hun eer en eerbied te bewijzen en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet in strijd zijn met Gods Woord, en voor hen te bidden, opdat de HERE hen wil besturen in al hun wegen en opdat wij een stil en gerust leven mogen leiden, in alle godsvrucht en waardigheid. Hierom wijzen wij de Wederdopers en andere oproerige mensen af en in het algemeen allen, die overheden en magistraten verwerpen en de rechtsorde omver willen werpen door het invoeren van gemeenschap van goederen en die de goede zeden, die God onder de mensen ingesteld heeft, verstoren.

Artikel 37 - Rutgers Van het laatste oordeel

Ten laatste gelooven wij, volgens het Woord Gods, dat, als de tijd, van den Heere verordend (die allen creaturen onbekend is), gekomen, en het getal der uitverkorenen vervuld zal zijn, onze Heere Jezus Christus uit den hemel zal komen, lichamelijk en zienlijk, gelijk Hij opgevaren is, met groote heerlijkheid en majesteit, om zich te verklaren een Rechter te zijn over levenden en dooden; deze oude wereld in vuur en vlam stellende om haar te zuiveren. En alsdan zullen persoonlijk voor dezen grooten Rechter verschijnen alle menschen, zoowel mannen als vrouwen en kinderen, die van den aanbeginne der wereld af tot den einde toe geweest zullen zijn, verdagvaard zijnde door de stemme des archangels en door het geklank der Goddelijke bazuin. Want alle degenen die gestorven zullen wezen, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen te zamen gevoegd en vereenigd zijnde met haar eigen lichaam, in hetwelk zij zullen geleefd hebben. En aangaande degenen die alsdan nog leven zullen, die zullen niet sterven gelijk de anderen, maar zullen in een oogenblik veranderd en uit verderfelijk onverderfelijk worden. Alsdan zullen de boeken (dat is, de consciëntiën) geopend, en de dooden geoordeeld worden, naar hetgene zij in deze wereld gedaan zullen hebben, hetzij goed of kwaad. Ja de menschen zullen rekenschap geven van alle ijdele woorden, die zij gesproken zullen hebben, die de wereld niet dan voor kinderspel en voor tijdverdrijf acht; en dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der menschen openbaarlijk voor allen ontdekt wordt. En daarom is de gedachtenis van dit oordeel met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de boozen en goddeloozen, en zeer wenschelijk en troostelijk voor de vromen en uitverkorenen; dewijl alsdan hunne volle verlossing volbracht zal worden, en zij aldaar ontvangen de vruchten des arbeids en der moeite, die zij zullen gedragen hebben; hunne onnoozelheid zal door allen bekend worden; en zij zullen de schrikkelijke wrake zien, die die God tegen de goddeloozen zal, doendie hen getiranniseerd verdrukt en gekweld zullen hebben in deze wereld. Dewelke overwonnen zullen worden door het getuigenis hunner eigene consciëntiën, en zullen onsterfelijk worden, doch in zulker voege, dat het zal zijn om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is. En daarentegen, de geloovigen en uitverkorenen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eere. De Zone Gods zal hunnen naam belijden voor God zijnen Vader en zijne uitverkorene

engelen; alle tranen zullen van hunne oogen afgewischt worden; hunne zake, die nu tegenwoordiglijk door vele Rechteren en Overheden als kettersch en goddeloos verdoemd wordt, zal bekend worden de zake des Zoons Gods te zijn. En tot eene genadige vergelding zal hen de Heere zulk eene heerlijkheid doen bezitten, als het hart eens menschen nimmermeer zoude kunnen bedenken. Daarom verwachten wij dien grooten dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de beloften Gods, in Jezus Christus onzen Heere.

Artikel 37 - Dankbaar Het laatste oordeel

Tenslotte geloven wij in overeenstemming met het Woord Gods dat, als de door de Here bestemde tijd (die aan alle schepselen onbekend is) gekomen en het aantal uitverkorenen vol zal zijn, onze Here Jezus Christus van de hemel zal komen, lichamenlijk en zichtbaar, op dezelfde wijze als Hij ten hemel gevaren is (Hand. 1: 11), met grote heerlijkheid en majesteit, om zich te openbaren als Rechter over levenden en doden, terwijl Hij deze oude wereld in vuur en vlam zet om haar te zuiveren. Dan zullen voor deze grote Rechter alle mensen persoonlijk verschijnen, zowel mannen als vrouwen kinderen, die van de aanvang ... de wereld af tot het einde geweest zullen zijn, gedagvaard door de stem van de aartsengel en het geklink van een bazuin Gods (1 Thess. 4: 16). Want al de gestorvenen zullen uit de aarde verrijzen, en de zielen samengevoegd en verenigd zijn met haar eigen lichaam, waarin zij geleefd hebben. Degenen die dan nog leven, zullen niet sterven zoals de anderen, maar in één ogenblik veranderd en van vergankelijk onvergankelijk worden. Dan zullen de boeken, dat zijn de gewetens, geopend en de doden geoordeeld worden (Openb. 20: 12) naar wat zij in deze wereld gedaan hebben, hetzij goed, hetzij kwaad, (2 Cor. 5: 10). Ja. de mensen zullen rekenschap geven van eik ijdel woord, dat zij gesproken hebben (Mathh. 12: 36), al houdt de wereld dat slechts voor spel en tijdverdrijf; en dan zullen de verborgenheden en huichelarij van de mensen openlijk voor allen aan het licht gebracht worden.

Daarom is de gedachte aan dit oordeel met recht schrikwekkend en angstaanjagend voor de bozen en goddelozen en zeer begeerlijk en troostrijk voor de vromen en uitverkorenen, omdat dan hun verlossing geheel voltooid zal worden en zij daar de vruchten van de moeite en het lijden, dat zij gedragen hebben, zullen ontvangen; hun onschuld zal door allen worden erkend en zij zullen de verschrikkelijke wraak zien, die God zal oefenen op de goddelozen, die hen in deze wereld getiranniseerd, verdrukt en gekweld hebben. Dezen zullen tot erkenning van hun schuld gebracht worden door het getuigenis van hun eigen geweten. Zij zullen onsterfelijk worden, doch slechts om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is (Matth. 25: 41).

De gelovigen en uitverkorenen daarentegen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eer. De Zoon Gods zal hun naam belijden voor God, zijn Vader (Mathh. 10: 32) en zijn uitverkoren engelen, en God zal alle tranen van hun ogen afwissen (Openb. 21: 4). Het zal bekend worden, dat hun zaak, die thans door vele rechters en overheden als ketters en goddeloos veroordeeld wordt, de zaak van de Zoon Gods is. En als een beloning uit genade zal de Here hun zulk een heerlijkheid doen bezitten als in het hart van een mens nooit zou kunnen opkomen. Daarom verwachten wij die grote dag met sterk verlangen om ten volle de beloften Gods in Jezus Christus, onze Here, te genieten.

Artikel 37 - Deputaten Het laatste oordeel

Hand. 1 . 11	Tenslotte geloven wij in overeenstemming met het Woord van God dat, als de door de HERE bestemde tijd (die aan alle schepselen onbekend is) gekomen en het aantal uitverkorenen vol zal zijn, onze Heer Jezus Christus uit de hemel zal komen, lichamenlijk en zichtbaar, op dezelfde wijze als Hij ten hemel gevaren is, met grote heerlijkheid en majesteit, om zich te openbaren als Rechter over levenden en doden, terwijl Hij deze oude wereld in vuur en vlam zet om haar te zuiveren. Dan zullen voor deze grote Rechter alle mensen persoonlijk verschijnen, zowel mannen als vrouwen en kinderen, die van de aanvang van de wereld af tot het einde geweest zullen zijn, gedagvaard door de stem van de aartsengel en het geklank van een bazuin Gods. Want al de gestorvenen zullen uit de aarde verrijzen, en de zielen zullen samengevoegd en verenigd zijn met haar eigen lichaam, waarin zij geleefd hebben. Degenen die dan nog leven, zullen niet sterven, zoals de anderen, maar in één ogenblik veranderd en van vergankelijk onvergankelijk worden.
1 Thess. 4: 16	Dan zullen de boeken, dat zijn de gewetens, geopend en de doden geoordeeld worden naar wat zij in deze wereld gedaan hebben, hetzij goed, hetzij kwaad. Ja, de mensen
Openb. 20: 12	

2 Cor. 5: 10 zuilen rekenschap geven van elk ijdelwoord, dat zij gesproken hebben, al houdt de
 Matth. 12: 36 wereld dat slechts voor spel en tijdverdrijf; en dan zal wat door de mensen in het
 verborgen bedreven is en hun huichelarij openlijk voor allen aan het licht gebracht
 worden. Daarom is de gedachte aan dit oordeel terecht schrikwekkend en angstaanjagend
 voor de bozen en goddelozen en zeer begerlijk en troostrijk voor de vromen en
 uitverkorenen, omdat dan hun verlossing geheel voltooid zal worden en zij daar de
 vruchten van de moeite en het lijden, dat zij gedragen hebben, zullen ontvangen; hun
 onschuld zal door allen worden erkend en zij zullen de verschrikkelijke wraak zien, die
 God zal oefenen aan de goddelozen, die hen in deze wereld getiranniseerd, verdrukt en
 gekweld hebben. Dezen zullen tot erkenning van hun schuld gebracht worden door het
 getuigenis van hun eigen geweten. Zij zullen wel onsterfelijk worden, doch slechts om
 gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is.

Matth. 25: 41 De gelovigen en uitverkorenen daarentegen zullen gekroond worden met heerlijkheid en
 eer. De Zoon van God zal hun naam belijden voor God, zijn Vader, en zijn uitverkoren
 engelen, en God zal alle tranen van hun ogen afwissen. Hun zaak, die thans door vele
 Matth. 10: 32 rechters en overheden als ketters en goddeloos veroordeeld wordt, zal dan blijken de zaak
 Openb. 21: 4 van de Zoon van God te zijn. En als een beloning uit genade zal de HERE hun zulk een
 heerlijkheid doen bezitten als in het hart van een mens nooit zou kunnen opkomen.
 Daarom verwachten wij die grote dag met sterk verlangen om ten volle de beloften van
 God in Jezus Christus, onze Heer, te genieten.

Toelichting

Voor de authentieke Franse en Nederlandse teksten maakten wij gebruik van het boven reeds genoemde werk van dr. J. N. Bakhuizen van den Brink, evenals voor de Latijnse tekst van Festus Hommius. Voor de door prof. dr. F. L. Rutgers reeds gemoderniseerde authentieke Nederlandse tekst gebruikten wij een in 1913 door prof. Rutgers onder medewerking van dr. H. Bavinck en dr. A. Kuyper bij het Uitgevers-genootschap 'Biblia' te Maassluis uitgegeven kanselboek.

Afkortingen: Franse tekst: F. Nederlandse tekst Dordrecht 1618/19: N. Latijnse tekst: L. Tekst commissie-Dankbaar: D. Tekst Rutgers: R.

- Art. 1.** enkelvoudig pro eenvoudig. Enkelvoudig geeft minder misverstand dan eenvoudig. F: et simple essence. L: simplicem essentiam. Alle begrip te boven gaand pro ondoorgrondelijk. L: incomprehensibilem: niet in een begrip te vatten. Ondoorgrondelijk heeft in het Nederlands ook andere betekenissen.
- Art. 2:** door twee middelen pro op tweeërlei wijze. N: door twee middelen. F: par deux moyens. Middelen is iets anders dan wijzen. Onderhouding pro instandhouding. F: conservation. N: onderhoudinge. Onderhouding geeft beter de doorgaande actie Gods aan.
- Art. 4:** Hiertoe gerekend pro als volgt opgesomd. N: aldus ghetelt. Gerekend drukt beter het gelovig tellen uit.
- Art. 5:** Wij ontvangen pro wij aanvaardden. F: nous recevons. N: ontfanghen wij. Ontvangen geeft beter de geloofshouding van de kerk in het aanvaardden van de Schrift weer.
- Art. 6:** zij overeenkomen pro er overeenstemming is. F: es choses accordantes. N: als sy overeenkomen. Overeenkomen krachtiger.
- Art. 8:** naar hun strikt persoonlijke eigenschappen pro naar hun onmedededeelbare eigenschappen. Beter verstaanbaar Nederlands. Ieder hun eigen bestaan hebben onderscheiden door hun eigenschappen pro ieder hun eigen zelfstandigheid hebben met hun onderscheiden eigenschappen. Beter verstaanbaar Nederlands. Ons vlees en bloed niet aangenomen pro het vlees niet aangenomen. Geeft wat minder misverstand; noch onderling vermengd pro noch vermengd. N: onder een vermenght. Dichter bij oorspronkelijke tekst.
- Art. 9:** deze formule pro deze vorm. Meer gebruikelijk Nederlands voor dit doel. Valse christenen pro onechte christenen. N: valsche christenen. F: fauz Chrestiens. Vals nog goed verstaanbaar en dichter bij oorspronkelijk.
- Art. 10:** Verwekt pro voortgebracht. Verwekt beter Nederlands voor de generatie van de Zoon dan voortgebracht. N: van eeuwicheyt gheboren. F: Eternellement engendré. Art. 11: Verwekt pro

voortgebracht. Zie bij vorige artikel.

- Art. 12:** Uit niets pro uit liet niet. Directer en concreter; en gedaante pro vorm en gestalte. Gedaante samenvattend voor 'ghestalte ende ghedaente' (N). Staande gebleven pro gebleven. Weglating verarming. Moordenaars pro struikrover. Dichter bij oorspronkelijk. Verwachten pro hebben te verwachten. Dichter bij oorspronkelijk en sprekend van wat de duivelen zelf verwachten. Hetzelfde geldt voor verwerpen verfoeien pro verfoeien ,o verfoeien en van loochenen pro ontkennen. Het laatste ook een verzwakking. Listen geschrapt. Door. D. toegevoegd uit andere Nederlandse edities.
- Art. 13:** Toch is God niet de bewerker van de zonde die gedaan wordt, evenmin draagt Hij er de schuld van pro Toch is God niet de bewerker noch de schuld van de zonde die gedaan wordt. Onze voorslag beter Nederlands. N: hoewel nochtans God noch auteur is, noch schuld heeft, van de zonde, die er geschiedt; de rechtvaardige beslissingen pro de rechtvaardige oordelen. F: les justes jugements de Dien. L: occulta nobis Dei iudicia. Bedoeld zijn de beslissingen die God op grond van zijn raad neemt.
- Art. 14:** door zijn zonde heeft hij de gemeenschap met God, die zijn ware leven was, verbroken pro zich losgemaakt van God. N: heeft zich van God, die zijn ware leven was, door de zonde afgescheiden. Onze voorslag dichter bij oorspronkelijk. Geringe sporen pro zwakke sporen. N: cleene overblijfselen. F: des petits traces. Gering hier beter dan zwak.
- Art. 15:** Verdoemen pro veroordelen. Als kerkelijk woord te handhaven. Uit het lichaam zo-als de dood erin werkt pro uit het lichaam, dat in de macht van de dood is. Betere weergave van het 'uit het lichaam dezes doods' in Romeinen 7: 24.
- Art. 16:** goedertierenheid pro goedheid. Het oorspronkelijke goedertierenheid in kerktal te handhaven. Hun werken in rekening te brengen pro te letten op hun werken. R: zonder enige aanmerking. F: sans aucun esgards. L: ullo operum eorum respectu. In rekening brengen is krachtiger dan letten op.
- Art. 17:** Goede pro goedertieren. Oorspronkelijk. Rampzalig pro ongelukkig. R: ellendig. F: teut malheureux. Rampzalig dichter hij oorspronkelijk
- Art. 18:** loochenen pro ontkennen. Krachtiger en geen reden oorspronkelijk te wijzigen. Zo-veel het vlees aangaat in te lassen bij Hand. 2: 30. Staat in de Textus Receptus N.T. in loco en hier te handhaven.
- Art. 19:** hoewel zij zich voor een korte tijd als zodanig niet openbaarde pro hoewel zij zich korte tijd niet openbaarde. Duidelijker. om overeenkomstig de zwakheid van zijn vlees pro in de zwakheid van zijn vlees. R: uit de zwakheid zijns vleses. L: secundam carnem suam. F: selon l'infirmité de sa chair. Overeenkomstig geeft bedoeling van 'uit de zwakheid' beter weer.
- Art. 20:** onze zonden op Hem laadde pro de last van onze zonden enz. R: als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft. Verdoemenis pro eeuwige vervloeking. Zie bij art. 15. Naar N.
- Art. 23:** ons ook maar enigszins op onszelf pro op iets van ons zelf. R: zonder iets van ons zelve . . . te vermeten. F: sans rien presumer de nous memes. L: de nobismet ipsis. Het 'iets' verzwakt de zin. door ons geweten ... ons vrijmoedigheid te geven om tot God te naderen pro het geweten ... zodat wij tot God naderen. Het element van vrijmoedigheid in het oorspronkelijk te behouden.
- Art. 24:** verwekt pro voortgebracht. Beter Nederlands voor: gewrocht. zondig vlees pro zondig bestaan. Vlees te handhaven als woord uit de Bijbel. R: door ons vlees. Nog bij art. 24: Toch worden zij niet in rekening gebracht pro Toch gelden zij niet. R: komen zij niet inrekening. F: elles ne vient point en conte. In rekening brengen is krachtiger en dichter bij oorspronkelijk. eerbaarheid pro betamelijk. Nog aanvaardbaar Nederlands.
- Art. 25:** werkelijkheid pro inhoud. In Christus is de werkelijkheid van wat in het O.T. wordt beloofd.
- Art. 26:** Middelaar pro Pleitbezorger. Waarom heeft D. het oorspronkelijk veranderd? gebrek aan geloof pro wantrouwen. R: mistrouwen. N: mis-vertrouwen. Wantrouwen is in het Nederlands dubbelzinnig.
- Art. 27:** gevestigd pro gelegen. Gelegen minder goed Nederlands.
- Art. 28:** vergadering de vergadering pro vergadering en de gemeente de vergadering. D. neemt 'de gemeente' er uit F en L. Maar N heeft alleen: vergaderinge is een versamelinghe. zich van haar afzijdig houden zich afzijdig houden. Concreter. om op zichzelf te blijven staan pro zich behoort op zichzelf te en. R: zich behoort op zichzelf te houden om op zijn eigen persoon te staan. Onze voorslag dichter oorspronkelijk.
- Art.29:** nauwgezet en met grote zorgvuldigheid pro zeer zorgvuldig en met grote wijsheid. Nauwgezet is betere weergave van 'naarstiglijk' en grote zorgvuldigheid betere voorslag voor 'voorzichtigheid' dan 'wijsheid'. oprechte gelovigen pro goede. Beter Nederlands. kennen pro herkennen. N: kennen. Geen reden tot verandering, af te scheiden pro af te zonderen. Geen reden tot verandering. N: daer van te scheyden. In de laatste regel van de tweede alinea laat D. ten onrechte de woorden in Hem weg. Wij hebben ze weer ingevoegd.

- Art. 30:** overeenkomstig pro in overeenstemming met. Betere weergave van het 'naar' in R. N: na de geestelike policie.
- Art. 33:** Goede pro goedertieren. Geen reden 'goede' te veranderen. onverstand pro onbevattelijkheid. N: grovicheyt. R: grovigheid. F: rudesse. L: hebetudinis. Onbevattelijkheid is lelijk Nederlands. aan onze zinnen pro zintuigelijk. R: aan onze uiterlijke zinnen. Zintuigelijk te kil Nederlands. waaraan Hij ons deel geeft pro waarin Hij ons doet delen. R: die Hij ons meedeelt. Deel geven aan iets anders dan erin doen delen.
- Art. 34:** ontvangen pro opgenomen. Deze verandering bij D. is geen verbetering. van binnen, in de ziel pro binnen in de ziel. D. geeft reden tot misverstand.
- Art. 35:** te onderhouden pro in stand houden. Onderhouden geeft meer de duurzaamheid van de werking aan. niet te begrijpen voor ondoordringelijk. Zie bij art. 1. in de geest door het geloof pro in de geest van het geloof. N: naer den geest door het gheloove. Door D. verkeerd begrepen. verbonden zijn pro bijeen horen. R: te zamengevoegd zijn. In 'verbonden' komt meer de actie uit van God die teken en betekende zaak verbindt in het sacrament.
- Art. 36:** goede pro goedertieren. Geen reden tot verandering. verordend heeft dat er ... zullen zijn pro ingesteld. Koningen en vorsten stelt men niet in. te gronde werpen pro vernietigen. Aanvaardbaar Nederlands en geen verbetering.
- Art. 37:** wat door de mensen in het verborgen bedreven is en hun huichelarij pro zullen de verborgenheden en huichelarij. Beter Nederlands. R: de verborgenheden en geveinsdheden der mensen.

R. H. Bremmer
C. C. Jasperse
J. A. Meijer
W. Triemstra

Rapport

van de deputaten herziening kerkboek, voor het onderdeel liturgische formulieren en gebeden (sectie B).

1. Opdracht en samenstelling van het deputaatschap

Deputaten kregen van de generale synode Kampen-1975 de opdracht zoals die reeds in het rapport van het generaal deputaatschap herziening kerkboek vermeld is. Men zie ook Acta Kampen-1975 artt. 441, 451, 470 (besluit, besluit tenslotte).

Een apart schrijven of afzonderlijke instructie van de generale synode werd door deputaten van sectie B niet ontvangen.

In het deputaatschap - onderdeel: formulieren en gebeden - werden benoemd: ds. L. Douw (S), prof. dr. J. Douma, ds. A. Kooij, ds. J. Meilof, ds. C. J. Smelik en mej. E. van Veen.

2. Werkwijze van het deputaatschap

Als voorzitter werd aangewezen ds. L. Douw. Hij werd geassisteerd door mej. E. van Veen als secretaresse, die ook als neerlandica een belangrijk aandeel leverde bij het concipiëren, de correctie en eindredactie van de bewerkte formulieren en gebeden.

Deputaten vergaderden 24 febr., 4 juni, 19 aug., 11 okt., 15 nov., 13 dec. 1976; 31 jan., 21 maart, 25 april en 6 juni 1977.

Meestal werd in Amersfoort vergaderd. Een enkele keer in Enschede. Er werd in goede harmonie samengewerkt.

Daar deputaten geen nieuwe instructie ontvangen hebben inzake de werkwijze - althans voor wat betreft de formulieren - hebben zij verder gewerkt in de lijn van de opdracht die de generale synode Hattem 1972/73 gaf: 'de liturgische formulieren, voorzover dit nog niet geschied is, taalkundig te moderniseren en waar nodig materieel te wijzigen of geheel nieuw te redigeren, zodat zij temeer aan hun doel beantwoorden, zulks zoveel mogelijk in aansluiting bij wat in de bestaande formulieren is overgeleverd, en voorzover zij reeds in hedendaags Nederlands zijn overgezet kritisch te bezien en eventueel op onderdelen te herzien'; en 'suggesties en proeven van herziening uit de kerken in hun arbeid te betrekken' (Acta Hattem art. 139 VI 1, b en e).

Deze werkwijze lag ook in de lijn van wat vorige deputaten aan de generale synode van Kampen in

overweging gaven, nl. 'opnieuw deputaten te benoemen om het begonnen werk van de herziening van de liturgische formulieren voort te zetten en af te ronden'; en 'deputaten op te dragen:

1. alsnog de reeds in hedendaags Nederlands overgezette formulieren kritisch te bezien en eventueel op onderdelen te herzien en onderling te harmoniseren;
2. de ingekomen en eventueel nog binnenkomende suggesties uit de kerken in hun werk te betrekken'.
(Acta - Kampen Bijlage 8 - B 3).

Wat het onderdeel gebeden betreft hebben deputaten zich gehouden aan de opdracht van de generale synode: 'de reeds in behandeling zijnde concepten nader vast te stellen en aan de eerstvolgende generale synode aan te bieden;

eveneens aan genoemde synode concepten voor te leggen die zich aansluiten bij de bestaande orden van eredienst en inzake de schrijfwijze HEERE/HERE en Here/Heer binnen het generale deputaatschap overleg te plegen'. (Acta Kampen - art. 451 1V 2 a, b, c).

Overeenkomstig het bovengenoemde hebben deputaten hun werk verricht en als resultaat daarvan doen zij u toekomen de herziene tekst van:

- 1 F. J. Los, Tekst en toelichting van de geloofsbelijdenis der Nederlandsche Hervormde Kerk, Utrecht 1929 p. 5.
- 2 J. N. Bakhuizen van den Brink, De Nederlandse belijdenisgeschriften, Amsterdam 1976.

1. Formulier voor uitsluiting uit de gemeente van Christus.
2. Formulier om weer in de gemeente opgenomen te worden.
Verder: de kritisch bekeken, op onderdelen herziene en onderling geharmoniseerde tekst van de reeds in hedendaags Nederlands overgezette en door de generale synode van Hattem voor kerkelijk gebruik vrijgegeven formulieren, t.w.:
3. Formulier voor de bediening van de heilige doop aan de kinderen der gelovigen.
4. Formulier voor de bediening van de heilige doop aan volwassenen.
5. Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis.
6. Formulier om het heilig avondmaal te vieren.
7. Kort formulier voor de viering van het heilig avondmaal.
8. Formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords.

Bij de herziening van deze formulieren zijn suggesties uit de kerken verwerkt, uiteraard voorzover deze aan deputaten zinvol voorkwamen.

Brieven met opmerkingen werden ontvangen van de raden van de gereformeerde kerk te Rotterdam-Delfshaven, Alphen a/d Rijn, Krimpen a/d IJssel, Bodegraven/Woerden en van de broeders K. de Vries te Nijkerk, J. Boiten te 's-Gravenhage, ds. J. J. Arnold te Amersfoort en br. H. J. v. d. Weijden te Ouderkerk a/d IJssel.

De argumentatie voor de wijzigingen in bovengenoemde herziene formulieren 3-8, vindt u in de bijgevoegde voorstellen tot wijzigingen in de tekst van de respectievelijke formulieren. In vervolg op de gebeden die vorige deputaten al deden toekomen aan de generale synode van Kampen en die zijn opgenomen in de nieuwe proefbundel, leggen wij u de tekst van de volgende gebeden voor:

- a. Dankzegging en voorbede (11)
- b. Gebed voor de catechismuspreek
- c. Gebed na de catechismuspreek
- d. Gebed voor zieken (I)
- e. Gebed voor zieken (II)
- f. Gebed bij een begrafenis
- g. Morgengebed
- h. Gebed voor het eten
- i. Gebed na het eten
- j. Avondgebed
- k. Morgengebed voor kinderen
- l. Avondgebed voor kinderen

Ook doen wij u toekomen een voorstel voor gebeden die aansluiten bij de orde van dienst, a. (Middelburg, 1933).

Deputaten stellen u voor de volgorde van formulieren en gebeden als volgt vast te stellen:

FORMULIEREN:

1. Formulier voor de bediening van de heilige doop aan de kinderen der gelovigen.
2. Formulier voor de bediening van de heilige doop aan volwassenen.
3. Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis.
4. Formulier om het heilig avondmaal te vieren.
5. Kort formulier voor de viering van het heilig avondmaal.
6. Formulier voor de bevestiging van het huwelijk voor de gemeente van Christus.
7. Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords.
8. Formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords.
9. Formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen.
10. Formulier voor uitsluiting uit de gemeente van Christus.
11. Formulier om weer in de gemeente opgenomen te worden.

GEBEDEN:

- a. Schuldbelijdenis en gebed om de verlichting met de Heilige Geest (I)
- b. Schuldbelijdenis en gebed om verlichting met de Heilige Geest (II)
- c. Dankzegging en voorbede (I)
- d. Dankzegging en voorbede (II)
- e. Gebed voor de catechismuspreek
- f. Gebed na de catechismuspreek
- g. Gebed bij de opening van de vergadering van kerkeraad, classis en synode
- h. Gebed bij de sluiting van de vergadering van kerkeraad, classis en synode
- i. Gebed bij de opening van de vergadering der diakenen
- j. Gebed bij de sluiting van de vergadering der diakenen.
- k. Gebed voor zieken (I)
- l. Gebed voor zieken (II)
- m. Gebed bij een begrafenis
- n. Morgengebed
- o. Gebed voor het eten
- p. Gebed na het eten
- q. Avondgebed
- r. Morgengebed voor kinderen
- s. Avondgebed voor kinderen.

Op het moment waarop dit rapport wordt samengesteld is het herziene kerkboek nog niet verschenen.: de kerken Daardoor is het uiteraard ook niet mogelijk reacties uit de kerken of van deputaten betreffende de daarin - na de door de generale synode van Hattem 1972/73 - voor kerkelijk gebruik vrijgegeven formulieren en gebeden aan u te doen toekomen.

Suggesties

Deputaten willen de generale synode graag het volgende in overweging geven:

- a. de tot nu toe herziene en door de generale synode goedgekeurde formulieren en gebeden vrij te geven voor gebruik in de eredienst.
- b. opnieuw deputaten te benoemen met als opdracht:
 1. alsnog de reeds in hedendaags Nederlands overgezette formulieren en gebeden kritisch te bezien en eventueel op onderdelen te herzien en onderling te harmoniseren, voorzover dit nog niet plaats vond.
 2. de eventueel nog binnenkomende suggesties uit de kerken in hun werk te betrekken.

Deputaten voor herziening kerkboek - sectie B:

L. Douw, voorzitter (rapporteur)

E. van Veen, secretaresse

J. Douma

A. Kooij

J. Meilof

C. J. Smelik.

Formulier voor uitsluiting uit de gemeente van Christus

- Eerste aankondiging Gemeente van onze Here Jezus Christus,
De kerkeraad deelt u met droefheid mee, dat een broeder (zuster) uit de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan
Ondanks veel vermaningen zijn er geen blijken van berouw. Daarom heeft de kerkeraad hem moeten afhouden van het heilig avondmaal.
Dit heeft helaas niet mogen leiden tot zijn bekering.
Ook latere vermaningen zijn zonder resultaat gebleven.
De kerkeraad ziet zich nu geroepen de tuchttoefening voort te zetten en zal tot uitsluiting van deze broeder moeten overgaan, wanneer hij zich niet bekeert van zijn zonde.
De kerkeraad deelt u dit nu voor de eerste keer mee.
Hij verzoekt u met klem de Here te bidden, of Hij deze broeder tot bekering wil brengen
- Tweede aankondiging Gemeente van onze Here Jezus Christus,
De kerkeraad heeft u reeds eerder meegedeeld, dat een broeder zich heeft schuldig gemaakt aan
U hebt toen vernomen, dat hem het heilig avondmaal ontzegd was, omdat hij zich niet wilde bekeren. Ook na voortgezette uitoefening van de tucht is bij deze broeder niets van bekering gebleken. Integendeel, alle vermaningen bleven zonder resultaat. Nadat de kerkeraad advies gevraagd heeft aan de classis, deelt hij u mee, dat hij verdere tuchtmaatregelen moet nemen.
Met diepe ernst verzoekt de kerkeraad u de betrokken zondaar liefdevol te vermanen. Zijn naam is
Bid de Here, of Hij deze broeder nog tot bekering wil brengen, zodat de zonde uit de gemeente gebannen en de zondaar behouden wordt
- Derde aankondiging Gemeente van onze Here Jezus Christus,
De kerkeraad was helaas tot twee keer toe genoodzaakt u mee te delen, dat broeder..... zich heeft schuldig gemaakt aan.....
U hebt toen vernomen, dat hij zich niet wilde bekeren en dat hem het heilig avondmaal is ontzegd. De kerkeraad moest verdere tuchtmaatregelen treffen. Maar tot nu toe is van bekering bij deze broeder geen sprake. Integendeel, alle vermaningen zijn vruchteloos gebleven.
Daarom deelt de kerkeraad u voor de derde en laatste keer mee, dat hij met deze broeder verder moet handelen.
Indien hij zich niet bekeert, zal hij op uit de gemeenschap van de kerk worden uitgesloten. Voor het laatst roept de kerkeraad u dringend op hem liefdevol te vermanen. Bid de Here of Hij deze broeder nog tot bekering wil brengen, zodat hij zich niet tot het uiterste verhardt
- Verantwoording Gemeente van onze Here Jezus Christus,
De kerkeraad heeft u tot drie keer toe bekend gemaakt, dat broeder N. in zonde leeft. Het doel van die afkondigingen was, dat hij zich door uw gebeden en vermaningen tot God zou bekeren en verlost zou worden uit de macht van de satan, die hem in zijn greep houdt.
Maar helaas heeft niemand de kerkeraad bericht, dat er hij deze broeder ook maar spoor van berouw op te merken valt. Toch is hij door velen gewaarschuwd. Zijn schuld, die op zichzelf al ernstig is, wordt nog ver-zwaard doordat hij in de zonde volhardt.
De kerkeraad heeft lang geduld met hem gehad, maar weet zich nu geroepen over te gaan tot het laatste redmiddel dat God in zijn Woord geboden heeft, namelijk de uitsluiting uit de gemeente.
Deze uitsluiting dient om hem tot schaamte over zijn zonde te brengen, en om

<p>Uitsluiting Mattheus18: 18</p>	<p>te verhinderen dat dit verziekte lid het hele lichaam, namelijk Christus' gemeente, aantast. Zo wordt voorkomen dat Gods naam gelasterd wordt. Christus heeft de uitoefening van de tucht opgedragen aan zijn ambtsdragers met de woorden: al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel. Daarom verklaren wij als kerkeraad in de naam van onze Here Jezus Christus, dat N. heden uit de gemeente van Christus wordt uitgesloten, omdat hij in de zonde volhardt. Hij staat nu buiten de gemeenschap met Christus. Het gebruik van de sacramenten is hem ontzegd. Hij heeft geen deel meer aan de geestelijke weldaden die God aan zijn gemeente schenkt. Zolang hij in zijn zonden volhardt, zal hij naar het bevel van Christus voor u zijn als een heiden en een tollenaar.</p>
<p>Mattheus18: 17 Oproep tot de gemeente</p>	<p>Wij roepen u op hem niet als uw vijand te beschouwen. Integendeel, tracht hem te vermanen zoals men een broeder doet. Maar ga ook geen te nauwe handen met hem aan. Laat hem daardoor merken, dat hij zich bekeren moet. Deze uitsluiting, gemeente, is voor ons een waarschuwend voorbeeld. Laten wij toch de Here vrezen en nauwkeurig op onszelf letten. Want wie meent te staan, moet toezien, dat hij niet ten val komt. Blijf in de gemeenschap met de Vader en zijn Zoon Christus en ook met alle oprechte christenen, om zo het eeuwige leven te verkrijgen. U hebt gezien op welke manier onze afgesneden broeder langzamerhand het spoor bijster is geraakt. Leer hieruit, hoe sluw de satan te werk gaat, wanneer hij mensen in het verderf stort en hen afkerig maakt van Gods Woord en de sacramenten.</p>
<p>Hebreeën12: 1, 2 1 Petrus 5: 8 Lucas 22 . 46 Hebreeën 4: 7 Filippenzen2: 12</p>	<p>Weersta het kwaad in het begin. Leg af alle last en de zonde, die ons zo licht in de weg staat. Loop met volharding de wedloop, die voor ons ligt. Laat ons oog daarbij alleen gericht zijn op Jezus, de leidsman en voleinder van het geloof. Wees nuchter, waak en bid, opdat u niet in verzoeking valt. Heden, wanneer u de stem van de Here hoort, verhard u niet. Bewerk uw behoud met vrees en beven. Laat ieder berouw hebben over zijn zonden, zodat we niet opnieuw door de Here vernederd worden en over een ander gemeentelid bedroefd zouden moeten zijn. Leef eensgezind en godvrezend.</p>
<p>Filippenzen2: 13</p>	<p>Alleen God, die in ons werkt het willen en het werken naar zijn welbehagen, is machtig ons te leiden op de weg van zijn geboden.</p>
<p>Gebed</p>	<p>Laten wij daarom zijn naam aanroepen met belijdenis van onze zonden: Rechtvaardige God, barmhartige Vader, wij klagen onszelf aan vanwege onze zonden. Wij erkennen dat wij de droefheid en smart over de afsnijding van onze broeder verdiend hebben. Ja, wij zijn allen waard van U afgesneden en verbannen te worden om onze overtredingen. Maar Here, wees ons om Christus' wil genadig. Wij hebben berouw over onze zonden en vragen U om vergeving. Geef dat wij ons steeds meer inspannen U te dienen. Laten wij voortdurend op onze hoede zijn voor besmetting door de wereld en door wie van U zijn afgedwaald.</p>
<p>Ezechiël18: 23; 33: 11</p>	<p>U verheugt Zich niet in de dood van de zondaar, maar wel hierin, dat hij zich bekeert en leeft. Daarom mogen wij in ons midden weer opnemen allen die tot U terugkeren. Geef dat wij ons inspannen, zowel door onze vermaningen als door ons goede voorbeeld, deze afgesneden broeder en anderen die in ongeloof leven, terug te brengen tot U. Zegen onze vermaningen, zodat wij ons kunnen verblijden over hem die ons nu reden tot droefheid geeft. Onze Vader, die in de hemelen zijt, uw naam worde geheiligd; uw koninkrijk kome; uw wil geschiede,</p>

gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren; en
leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk en de kracht
en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Formulier om weer in de gemeente opgenomen te worden

Aankondiging	<p>Gemeente van onze Here Jezus Christus, De kerkeraad maakt u het volgende bekend: Destijds werd broeder (zuster) N. uitgesloten uit de gemeente van Christus. Nu kunnen wij u met blijdschap medelen, dat de Here deze tuchttoefening evenals de vermaningen en gebeden van de gemeente heeft willen gebruiken om hem tot berouw over zijn zonden te brengen. Hij wenst nu weer in gemeenschap van de kerk opgenomen te worden. Omdat Christus ons beveelt, de zondaar die zich bekeert, met blijdschap weer op te nemen, zal de ban over de genoemde broeder opgeheven worden. Hij zal weer in de gemeenschap der kerk ontvangen worden en toegelaten tot de viering van het aanstaande avondmaal. Indien iemand hiertegen een wettig bezwaar heeft, verzoeken wij hem dit binnen dagen aan de kerkeraad mee te delen. Nu reeds willen wij God danken voor zijn ontferming over deze broeder en de Here bidden dat Hij zijn werk aan hem wil voltooien tot zijn eeuwig heil. Amen. (Wanneer binnen de gestelde termijn geen wettig bezwaar is ingebracht, zal vòôr de eerstkomende avondmaalsviering de wederopneming van de uitgesloten broeder plaatsvinden op de volgende wijze:)</p>
Vertantwoording	<p>Gemeente van onze Here Jezus Christus Onlangs hebben wij u meegedeeld dat broeder N. berouw heeft over zijn zonde en weer wenst opgenomen te worden in de gemeente van Christus. Niemand heeft hiertegen een wettig bezwaar ingebracht. Daarom willen wij hem nu opnieuw in de gemeente opnemen. Christus leert ons dat zijn kerk bevoegdheid heeft, niet alleen uit te sluiten, maar ook weer op te nemen in haar gemeenschap. Zo sprak Hij tot zijn apostelen: Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel</p>
Mattheus18: 18	<p>Omdat God zelf in zijn Woord verklaart, dat Hij geen welgevallen heeft aan de dood van de goddeloze, maar veeleer hieraan dat hij zich bekeert van zijn wegen en leeft, moet de kerk bereid zijn de berouwvolle zondaar weer in haar midden op te nemen.</p>
Ezechiël18: 23; 33: 11	<p>Niemand die zich oprecht bekeert en weer in de kerk wordt opgenomen, mag er dan ook aan twijfelen, of Christus zelf hem in genade heeft aangenomen. Hij zei immers: Wien gij hun zonden kwijtscheldt, dien zijn ze kwijtgescholden.</p>
Johannes20: 23	<p>Voordat wij nu overgaan u, broeder N., op te nemen in de gemeente, vragen wij u te antwoorden op de volgende vragen:</p>
Vragen	<p>Verklaart u voor God en zijn gemeente dat u oprecht berouw hebt over de verharding in de zonde, waarom u terecht uit de gemeente werd uitgesloten? Gelooft u van harte dat de Here uw zonden om Christus' wil vergeven heeft en u in zijn genade aanneemt? Begeert u dan ook in de gemeente van Christus weer opgenomen te worden en belooft u voortaan godvrezend te leven, overeenkomstig het gebod van de Here? Wat is hierop uw antwoord?</p>

Verklaring	<p>Antwoord: Ja.</p> <p>In de naam van onze Here Jezus Christus verklaren wij als kerkeraad dat u, N., niet langer uit de gemeente van God uitgesloten, maar daarin weer opgenomen bent.</p> <p>Wij spreken uit dat u staat in de gemeenschap van Christus, recht hebt op het gebruik van de sacramenten en deel hebt aan de geestelijke weldaden die God aan zijn gemeente schenkt.</p>
Filippenzen1: 6 Opwekking	<p>De eeuwige God die in u een goed werk begonnen is, zal naar zijn belofte dit ten einde toe voortzetten tot op de dag van Christus Jezus. Amen</p> <p>Geliefde broeder, wees er zeker van, dat de Here u weer in genade heeft aangenomen.</p>
Lucas 15 : 32	<p>Wees op uw hoede voor de listen van de duivel en voor de boosheid van de wereld en van uw eigen hart, opdat u niet weer in de zonde verstrikt raakt.</p> <p>Heb Christus vurig lief, want veel zonden zijn u vergeven.</p> <p>En u. gemeente. ontvang deze broeder liefdevol. Wees blij dat hij die dood was, weer levend is geworden en die verloren was, weer gevonden is. Verheug u met Gods engelen over deze zondaar die zich bekeerde. Houd hem niet langer voor een buitenstaander maar voor een broeder en mede-erfgenaar van Christus.</p>
Gebed	<p>Laten wij nu de Here danken en Hem om zijn genade aanroepen: Barmhartige God en Vader, wij danken U door Christus Jezus dat U onze broeder N. bekeerd hebt tot het leven met U en ons daardoor blijdschap geeft.</p> <p>Wij bidden U, bewijs hem de genade dat hij steeds vaster overtuigd is van de vergeving van zijn zonden. Laat de vrucht hiervan zijn, dat hij U dient met grote blijdschap. Stel hem die eerst velen aanstoot gaf door zijn zonden, nu tot zegen door zijn bekering. Leid hem voortdurend op de weg van uw geboden.</p> <p>Wij vragen U ook, leer ons allen door de terugkeer van deze eens verbannen broeder dat bij U vergeving is, opdat Gij gevreesd wordt. Geef dat wij nu samen met deze broeder als mede-erfgenaar van het eeuwige leven U dienen met kinderlijke eerbied en overgave al de dagen van ons leven, door onze Here Jezus Christus.</p> <p>In zijn naam bidden wij U: Onze Vader, die in de hemelen zijt, uw naam worde geheiligd; uw koninkrijk kome; uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood; en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren; en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.</p>

Formulier voor de bediening van de Heilige Doop aan de kinderen der gelovigen

Leer over de doop

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De leer over de doop is als volgt samen te vatten:

Ten eerste: wij en onze kinderen zijn in zonde ontvangen en geboren. Daarom rust Gods toorn op ons, zodat wij in het rijk van God niet kunnen komen, of wij moeten opnieuw geboren worden.

Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenkeling met het water. Daardoor wordt ons de onreinheid van onze zielen voor ogen gesteld. Dit moet ons ertoe brengen, dat wij een afkeer krijgen van onszelf, ons voor God

verootmoedigen en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf zoeken. Ten tweede: de doop betuigt en verzegelt ons de afwassing van onze zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Immers, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Vader, betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij; met ons een eeuwig verbond der genade sluit. Hij neemt ons tot zijn kinderen en erfgenamen aan en zal ons daarom van al het goede voorzien en al het kwade van ons weren of voor ons doen meewerken ten goede.

En wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Zoon, verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons in zijn bloed wast en reinigt van al onze zonden. Hij maakt ons in zijn dood en opstanding één met Zichzelf, zodat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Tenslotte, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, verzegelt ons de Heilige Geest door dit sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot levende leden van Christus maken wil. Want Hij eigent ons toe wat wij in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven.

(Of: Daarvoor schenkt Hij ons wat wij in Christus bezitten, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven). Het einddoel daarvan is, dat wij volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen temidden van de gemeente der uitverkorenen.

Ten derde: omdat elk verbond twee delen heeft, namelijk een belofte en een eis, worden wij door God in de doop ook geroepen en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit betekent, dat wij deze enige God Vader, Zoon Heilige Geest, aanhangen, vertrouwen en liefhebben met geheel ons hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met geheel onze kracht. Het betekent ook dat wij met de wereld breken, onze oude natuur doden en godvrezend leven.

En wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen. Want de doop is een zegel en een volkomen betrouwbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Fundering van de
kinderdoop

Hoewel onze kinderen dit alles niet begrijpen, mogen wij hen daarom toch niet van de doop uitsluiten.

Want evenals zij zonder het te weten deel hebben aan de verdoemenis in Adam, zo worden zij ook zonder het te weten in Christus tot Gods kinderen aangenomen.

Gen. 17: 7

Immers, God spreekt tot Abraham, de vader van alle gelovigen – dat geldt ook voor ons en onze kinderen -: Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw Nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God te zijn.

Hand. 2: 39

Dit betuigt ook Petrus: Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Here, onze God, ertoe roepen zal.

Daarom heeft God onder het oude verbond bevolen de kinderen te besnijden: deze besnijdenis was een zegel van het verbond en van de gerechtigheid van het geloof.

En Christus zelf heeft kinderen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend. Omdat nu, onder het nieuwe verbond, de doop in de plaats van de besnijdenis gekomen is, moeten de jonge kinderen als erfgenaam van het rijk van God en van zijn verbond gedoopt worden. En de ouders zijn verplicht hun kinderen bij het opgroeien hun doop te leren verstaan.

Laten wij nu Gods heilige naam aanroepen, om zo tot zijn eer, tot versterking van ons geloof en tot opbouw van de gemeente dit sacrament te bedienen

Gebed voor de doop

Almachtige en eeuwige God, Gij zijt het, die naar uw rechtvaardig oordeel

de ongelovige en onbekeerlijke wereld met de zondvloed gestraft hebt. Maar de gelovige Noach en de zijnen hebt Gij in uw grote barmhartigheid gered en bewaard. Gij zijt het, die de hardnekkige farao met al zijn volk in de Rode Zee deedt verdrinken. maar uw volk Israël hebt Gij daar droogvoets door geleid, waardoor de doop reeds toen werd afgebeeld.

Pleitend op uw grondeloze barmhartigheid bidden wij U, of Gij dit uw kind in genade wilt aanzien en het door uw Heilige Geest in uw Zoon Jezus Christus wilt inlijven. Laat het door de doop in Christus' dood begraven worden, maar ook met de Here Jezus opstaan in een nieuw leven. Geef dat het iedere dag zijn kruis bij het navolgen van Christus blijmoedig zal dragen door Hem aan te hangen met een waar geloof, vaste hoop en vurige liefde. Laat het zo dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, geborgen in U verlaten. Geef dat het op de jongste dag voor de rechterstoel van Christus, uw Zoon, met vrijmoedigheid zal verschijnen. door Hem onze Here Jezus Christus, uw Zoon, die met U en de Heilige Geest één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Vragen aan de vader (en d"moeder)

Geliefden in de Here Christus,

U hebt gehoord, dat de doop een instelling van God is om aan ons en onze kinderen zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten wij dit sacrament tot dat doel en niet uit sleur of bijgeloof gebruiken.

Om nu duidelijk te laten blijken, dat u zo de doop begeert, behoort u op de volgende vragen oprecht te antwoorden:

Ten eerste:

Belijdt u, dat onze kinderen, hoewel zij in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerlei ellende, ja zelfs aan de verdoemenis onderworpen, toch in Christus geheiligd zijn en daarom als leden van zijn gemeente behoren gedoopt te zijn?

Ten tweede:

Belijdt u, dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is?

Ten derde:

Beloofst u, dat u dit kind (deze kinderen, een ieder het zijne), waarvan u de vader (en de moeder) bent, bij het opgroeien in deze leer naar uw vermogen zult onderwijzen en doen onderwijzen?

Wat is hierop uw antwoord?

Antwoord: . Ja.

Bediening van de doop

(De voorganger noemt de volledige voornaam (voornamen) en eventueel achternaam van de dopeling en spreekt):

Ik doop u in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Dankzegging

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven u, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven en ons door uw Heilige Geest tot leden van uw eniggeboren Zoon en zo tot uw kinderen aangenomen hebt. Wij danken U, dat Gij ons dit met de doop bezegelt en bekrachtigt.

Wij bidden U ook door Hem, uw geliefde Zoon, dat Gij dit kind door uw Heilige Geest voortdurend wilt regeren. opdat het christelijk en godvrezend opgevoed wordt en in de Here Jezus Christus zal opgroeien en toenemen. Geef dat het zo uw vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij dit kind en ons allen bewezen hebt, zal belijden. Geef dat het gehoorzaam onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus zal leven en krachtig tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk zal strijden en overwinnen.

Zo zal het U en uw Zoon Jezus Christus eeuwig loven en prijzen. Amen.

Formulier voor de bediening van de Heilige Doop aan volwassenen

Leer over de doop

(Zij die hun jeugd niet gedoopt zijn en op latere leeftijd te kennen geven de christelijke doop te begeren, dienen vooraf grondig onderwezen te worden in de hoofdzaken van de christelijke leer.

Na voor de kerkeraad of zijn afgevaardigden deze leer beleden te hebben, zullen zij tot de doop toegelaten worden. Bij de bediening daarvan zal het volgende formulier gebruikt worden.)

De leer over de doop is als volgt samen te vatten:

Ten eerste: wij en onze kinderen zijn in zonde ontvangen en geboren.

Daarom rust Gods toorn op ons, zodat wij in het rijk van God niet kunnen komen, of wij moeten opnieuw geboren worden.

Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenkeling met het water.

Daardoor wordt ons de onreinheid van onze zielen voor ogen gesteld. Dit moet ons ertoe brengen, dat wij een afkeer krijgen van onszelf, ons voor God verootmoedigen en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf zoeken.

Ten tweede: de doop betuigt en verzegelt ons de afwassing van onze zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Immers, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Vader, betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit. Hij neemt ons tot zijn kinderen en erfgenamen aan en zal ons daarom van al het goede voorzien en al het kwade van ons weren of voor ons doen meewerken ten goede.

En wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Zoon, verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons in zijn bloed wast en reinigt van al onze zonden. Hij maakt ons één met Zichzelf in zijn dood en opstanding, zodat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Tenslotte, wanneer wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, verzegelt ons de Heilige Geest door dit sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot levende leden van Christus maken wil. Want Hij eigent ons toe wat wij in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven.

(Of: Daarvoor schenkt Hij ons wat wij in Christus bezitten, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven). Het einddoel daarvan is, dat wij volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen temidden van de gemeente der uitverkorenen.

Ten derde: omdat elk verbond twee delen heeft, namelijk een belofte en een eis, worden wij door God in de doop ook geroepen en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit betekent, dat wij deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, vertrouwen en liefhebben met geheel ons hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met geheel onze kracht. Het betekent ook dat wij met de wereld breken. onze oude natuur doden en godvrezend leven. En wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen. Want de doop is een zegel en een volkomen betrouwbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Krachtens het verbond worden de kinderen van christenen wel gedoopt. zonder dat zij er iets `Maar begrijpen. volwassenen mogen eerst gedoopt worden, wanneer zij met berouw en bekering hun zonden erkend en hun geloof

in Christus beleden hebben.

Marc. 1: 4, 5
Luc.3: 3

Want Johannes de Doper heeft, toen hij naar Gods gebod de doop der bekering tot vergeving van zonden predikte. alleen hen gedoopt die hun zonden beleden. En onze Here Jezus Christus zelf heeft zijn apostelen bevolen, alle volken zijn tot discipelen te maken en hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Marc. 16: 16
Handelingen 2: 38, 41
Handelingen 8: 36, 37
Handelingen 10: 47, 48
Handelingen 16: 14,15,31, 32, 33

Christus heeft daaraan toegevoegd de belofte dat wie gelooft en zich laat dopen, behouden zal worden. Volgens deze regel hebben dan ook de apostelen geen andere volwassenen gedoopt dan die met berouw en bekering hun geloof beleden. Daarom mag men ook nu geen volwassenen dopen dan di.- de inhoud van de doop uit de prediking van het Evangelie hebben leren verstaan en van hun geloof rekenschap hebben afgelegd door een persoonlijke belijdenis.

Gebed voor de doop

Laten wij nu Gods heilige naam aanroepen, om zo tot zijn eer. tot versterking ets ons geloof en tot opbouw van de gemeente dit sacrament te bedienen.

Almachtige en eeuwige God, Gij zijt het, die naar uw rechtvaardig oordeel de ongelovige en onbekeerlijke wereld met de zondvloed gestraft hebt. Maar de gelovige Noach en de zijnen hebt Gij in uw grote barmhartigheid gered en bewaard. Gij zijt het. die de hardnekkige farao met al zijn volk in de Rode Zee deedt verdrinken. maar uw volk Israël hebt Gij daar drong voets doorgeleid, waardoor de doop reeds toen werd afgebeeld.

Pleitend op uw grondeloze barmhartigheid, bidden wij U, of Gij hem (haar) die de doop zal ontvangen, in genade wilt aanzien en hem (haar) door uw Heilige Geest in uw Zoon Jezus Christus wilt inlijven. Laat hem (haar) door de doop in Christus' dood begraven worden, maar ook met de Here Jezus opstaan in een nieuw leven. Geef dat hij (zij) iedere dag zijn

(haar) kruis bij het navolgen van Christus blijmoedig zal dragen door Hem aan te hangen met een waar geloof, vaste hoop en vurige liefde. Laat hem (haar) zo dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, geborgen in U verlaten. Geeft dat hij (zij) op de jongste dag voor de rechterstoel van Christus, uw Zoon, met vrijmoedigheid zal verschijnen, door Hem onze Here Jezus Christus, uw Zoon, die met U en de Heilige Geest één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Doopgelofte

Geliefde broeder (zuster)

U begeert de doop te ontvangen als een zegel van uw inlijving in Gods kerk. Duidelijk moet blijken, dat u de christelijke leer, waarin u door de kerk bent onderwezen, niet alleen aanneemt, maar daarnaar ook door Gods genade wilt leven. Daarom behoort u voor God en zijn gemeente op de volgende vragen oprecht te antwoorden:

Ten eerste:

Geloof u in de enige waarachtige God, onderscheiden in drie personen, Vader, Zoon en Heilige Geest, die hemel en aarde met al wat erin is uit niets geschapen heeft, nog onderhoudt en zo regeert, dat er niets gebeurt zonder zijn goddelijke wil?

Ten tweede:

Geloof u, dat u in zonde ontvangen en geboren bent en dat daarom Gods toorn rust op u, die van nature geheel onbekwaam bent tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad? En belijdt u, dat u met gedachten, woorden en daden de geboden van de Here dikwijls hebt overtreden en dat u over deze zonden oprecht berouw hebt?

Ten derde:

Geloof u, dat Jezus Christus waarachtig en eeuwig God is en blijft en mens is geworden door zijn geboorte uit de maagd Maria? En gelooft u, dat deze Christus u door God tot Zaligmaker geschonken is? Belijdt u, dat u door dit geloof vergeving van zonden in zijn bloed ontvangt en dat u door de kracht van

de Heilige Geest een lid van Jezus Christus en van zijn kerk geworden bent?

Ten vierde:

Belijdt u, dat het Woord van God, zoals dat in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarheid is? Zult u in leven en sterven bij de belijdenis van deze leer blijven en alle ketterijen die met deze leer in strijd zijn, verwerpen? Beloofd u in gemeenschap met deze gemeente trouw het gepredikte Woord te horen en het heilig avondmaal te gebruiken?

Ten vijfde:

Titus 2 : 12

Verklaart u, dat u ets harte begeert altijd godvrezend te leven en te breken met wereldse begeerten, zoals het leden van Christus en van zijn gemeente past? Zult u zich gewillig onderwerpen aan alle christelijke vermaningen?

Wat is hierop uw antwoord?

(Antwoord:) Ja.

Onze barmhertige God schenke u zijn genade en zegen tot het volbrengen van dit heilig voornemen, door onze Here Jezus Christus. Amen.

Bediening van de doop

(De voorganger noemt de volledige voornaam (voornamen) en eventueel achternaam van de dopeling en spreekt:)

Ik doop u in de naam des Vaders en des Zoons en des Heilige Geestes.

Dankzegging

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven en ons door uw Heilige Geest tot leden van uw eniggeboren Zoon en zo tot uw kinderen aangenomen hebt. Wij danken U, dat Gij ons dit met de doop bezegelt en bekrachtigt.

Wij bidden U ook door Hem, uw geliefde Zoon, dat Gij deze broeder (zuster) door uw Heilige Geest voortdurend wilt regeren, opdat hij (zij) christelijk en godvrezend zal leven en in de Here Jezus Christus zal groeien en toenemen. Geef dat hij (zij) zo uw vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hem (haar) en ons allen bewezen hebt, zal belijden. Geef dat hij (zij) gehoorzaam onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus zal leven en krachtig tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk zal strijden en Zo zal hij (zij) U en uw Zoon Jezus Christus eeuwig loven en prijzen. Amen

Formulier voor de Openbare Geloofsbelijdenis

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

U bent verschenen voor God en zijn heilige gemeente om belijdenis af te leggen van uw geloof en zo toegang te verkrijgen tot het avondmaal van de Here Christus.

Wilt daarom oprecht antwoorden op de volgende vragen:

Ten eerste:

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is? Beloofd u bij de belijdenis van deze leer door Gods genade te blijven in leven en sterven?

Ten tweede:

Geloofd u Gods verbondsbelofte, waarvan u in de doop het teken en zegel ontvangen hebt? Belijdt u, nu u de toegang vraagt tot het heilig avondmaal, dat u wegens uw zonden een afkeer hebt van uzelf en u voor God verootmoedigt en uw leven buiten uzelf in Jezus Christus, de enige Zaligmaker, zoekt?

Ten derde:

Betuigt u, dat u van harte begeert God de Here lief te hebben en te dienen naar zijn Woord, te breken met wereldse begeerten, uw oude natuur te doden en godvrezend te leven?

Ten vierde:

Beloofd u zich te zullen onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien u zich (waarvoor God u genadig beware) in leer of leven misgaat? Wat is hierop uw antwoord?

(Antwoord:) Ja.

(Het antwoord wordt door ieder afzonderlijk gegeven, nadat zijn naam genoemd is.)

(Daarna spreekt de voorganger:)

De God van alle genade, die u in Christus Jezus geroepen heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid, Hij zal u, na een korte tijd van lijden, volmaken, bevestigen, sterken en grondvesten.

Hem zij de kracht in alle eeuwigheid! Amen.

1 Petrus5: 10, 11

Formulier om het Heilig Avondmaal te vieren

Instelling

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig avondmaal door onze Here Jezus Christus in 1 Corinthe 11: 23-29:

Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weer overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zei: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinkt uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheidt.

Om tot versterking van ons geloof het avondmaal te kunnen vieren, moeten wij in de eerste plaats ons vooraf naar de Schrift beproeven. In de tweede plaats moeten wij het avondmaal zo gebruiken als de Here Christus het heeft bedoeld, namelijk tot zijn gedachtenis.

Zelfbeproeving

De zelfbeproeving omvat drieërlei:

Ten eerste moet ieder zijn zonden overdenken en beseffen dat Gods toorn op hem rust. Daardoor zal hij een afkeer krijgen van zichzelf en zich voor God verootmoedigen. Want Gods toorn over de zonde is zo groot, dat Hij (liever dan ze ongestraft te laten) zijn geliefde Zoon Jezus Christus erom gestraft heeft met de bittere en smadelijke dood aan het kruis.

Vervolgens dient ieder zichzelf te onderzoeken, of hij deze vaste beloften van God gelooft: al zijn zonden zijn hem alleen om het lijden en sterven van Christus vergeven; en de gerechtigheid van Christus is hem zo volkomen toegerekend en geschonken, alsof hij in eigen persoon voor al zijn zonden betaald en alle gerechtigheid volbracht had.

Ten derde eist de zelfbeproeving, dat ieder zich afvraagt of hij gezind is voortaan uit dankbaarheid met heel zijn leven God de Here te dienen en voor zijn aangezicht oprecht te wandelen. Verder gaat hij bij zichzelf na, of hij alle vijandschap, haat en nijd van harte aflegt en zich ernstig voorneemt om voortaan in liefde en vrede met zijn naaste te leven.

Nodiging en terugwijzing

Allen dan die zo gezind zijn, wil God zeker in genade aannemen en een plaats aan de tafel van zijn Zoon Jezus Christus waardig keuren. Maar allen die niet

zo gezind zijn, eten en drinken tot hun eigen oordeel. Overeenkomstig het bevel van Christus en van de apostel Paulus vermanen wij daarom allen die in schandelijke zonden leven, zich van het avondmaal te onthouden en wij verkondigen hun dat zij geen deel in het rijk van Christus hebben. Zolang zij in hun zonden volharden, moeten zij zich van het avondmaal onthouden, opdat hun oordeel en verdoemenis niet des te zwaarder worden.

Maar dit alles wordt ons, geliefde broeders en zusters, niet voorgehouden om de gelovigen, verslagen van hart als ze zijn, alle moed te ontnemen, alsof alleen zij die zonder enige zonde zijn, tot het avondmaal van de Here mogen komen. Want wij komen niet tot dit avondmaal om daarmee te kennen te geven, dat wij in onszelf volmaakt en rechtvaardig zijn. Integendeel, wij erkennen, nu wij ons leven buiten onszelf in Jezus Christus zoeken, dat wij midden in de dood liggen.

Nu zijn er ontegenzeggelijk nog veel zonden en gebreken in ons hart en leven: wij hebben geen volkomen geloof; wij dienen God niet met zoveel ijver als wij verplicht zijn en wij hebben dagelijks met de zwakheid van ons geloof en de kwade begeerten van ons vlees te strijden.

Maar wij hebben door de genade van de Heilige Geest over deze gebreken van harte berouw. Wij begeren tegen ons ongelooft te strijden en naar alle geboden van God te leven. Daarom mogen wij er vast van verzekerd zijn, dat geen zonde of zwakheid, die nog tegen onze wil in ons overgebleven is, kan verhinderen, dat God ons in genade aanneemt en ons aan deze hemelse spijs en drank deel geeft.

Gedachtenis van Christus

Laten wij vervolgens overdenken waarom de Here Christus zijn avondmaal voor ons ingesteld heeft. Het doel is dat wij het tot zijn gedachtenis vieren. Wij gedenken Hem op deze wijze:

Overeenkomstig de beloften, die onder het Oude Testament van het begin af aan de vaders gegeven zijn, is onze Here Jezus Christus door de Vader in deze wereld gezonden en heeft Hij ons vlees en bloed aangenomen. Hij heeft de last van Gods toorn, die voor altijd op ons had moeten drukken, voor ons gedragen van het begin tot het einde van zijn leven. Zo heeft Hij in gehoorzaamheid alle gerechtigheid van Gods wet voor ons vervuld, vooral toen de last van onze zonden en van Gods toorn Hem het bloedige zweet in de hof heeft uitgeperst.

Daar liet Hij Zich boeien, opdat wij in vrijheid gesteld zouden worden. Daarna is Hij met smaad overladen, opdat wij nooit meer te schande zouden worden. Hij is onschuldig ter dood veroordeeld, opdat wij voor Gods gericht zouden vrijgesproken worden. Ja, Hij heeft zijn lichaam aan het kruis laten spijkeren, opdat Hij de akte van beschuldiging die tegen ons gericht was, weg zou doen door haar aan het kruis te nagelen.

Door dit alles heeft Hij de vloek die op ons lag, op Zich genomen, opdat Hij ons met zijn zegen zou vervullen. En tot in de allerdiepste verworpenheid en angst der hel heeft Hij Zich met lichaam en ziel vernederd aan het kruishout. Daar schreeuwde Hij het uit: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten? opdat wij door God aangenomen en nooit meer door Hem verlaten zouden worden.

En tenslotte heeft Hij met zijn dood en bloedstorting het Nieuwe Testament, het verbond van genade en verzoening, voor eeuwig rechtskracht verleend, toen Hij uitriep: Het is volbracht!

Onderwijzing

Om ons nu vast te doen geloven dat wij tot dit genadeverbond behoren, nam de Here Jezus bij zijn laatste paasmaal een brood, sprak de dankzegging uit, brak het, gaf het zijn discipelen en zei: Neemt, eet, dit is mijn lichaam voor doet dit tot mijn gedachtenis.

Daarom nam Hij ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed; doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis.

Dat betekent: zo dikwijls u van dit brood eet en uit deze beker drinkt, zal dat u herinneren aan mijn hartelijke liefde en trouw en u als onderpand ervan dienen. Ik heb immers voor u, omdat u anders de eeuwige dood had moeten sterven, mijn lichaam aan het kruishout in de dood overgegeven en mijn bloed vergoten. En ik voed en laaf uw hongerige en dorstige zielen met dit mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven. Dit gebeurt even zeker als dat dit brood voor uw ogen gebroken en u deze beker gegeven wordt en u tot mijn gedachtenis dit brood eet en uit deze beker drinkt.

Uit deze instelling van het heilig avondmaal van onze Here Jezus Christus leren wij, dat Hij ons geloof richt op zijn volkomen offer, eenmaal aan het kruis gebracht, als op de enige grond van ons heil. Daar immers is Hij voor onze hongerige en dorstige zielen de ware spijs en drank van het eeuwig leven geworden. Want door zijn dood heeft Hij de oorzaak van onze eeuwige honger en kommer, namelijk de zonde, weggenomen en ons de levendmakende Geest verworven. Door die Geest, die in Hem als in het hoofd en in ons als zijn leden woont, schenkt Hij ons zijn gemeenschap en geeft Hij ons deel aan al zijn schatten, namelijk het eeuwige leven, de gerechtigheid en de heerlijkheid.

Ook verbindt Hij ons onderling door dezelfde Geest als leden van één lichaam in ware broederlijke liefde. Want de apostel Paulus zegt: Omdat het één brood is, zijn wij, hoevelen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood.

Want zoals uit vele graankorrels één brood gebakken wordt en uit vele druiven één wijn en drank geperst wordt, zullen wij allen als leden van Christus één lichaam zijn. Omdat Christus, onze lieve Zaligmaker, ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, moeten wij ook elkaar liefde bewijzen en dat niet alleen met woorden, maar ook door onze daden.

Hiertoe helpe ons de almachtige, barmhartige God en Vader van onze Here Jezus Christus, door zijn Heilige Geest. Amen.

Gebed

Laten wij, om dit alles te mogen verkrijgen, voor God ons verootmoedigen en Hem met waarachtig geloof aanroepen:

Barmhartige God en Vader, nu wij in dit avondmaal de heerlijke gedachtenis aan de bittere dood van uw lieve Zoon Jezus Christus vieren, bidden wij U, of U door uw Heilige Geest in onze harten wilt bewerken, dat wij ons met waarachtig vertrouwen aan uw Zoon Jezus Christus hoe langer hoe meer overgeven.

Laat hierdoor onze bezwaarde en verslagen harten met zijn lichaam en bloed, ja met Hemzelf, waarachtig God en mens, gevoed worden. Onderhoud ons zo door uw Heilige Geest met het ware brood uit de hemel. Geef daardoor dat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem.

Geef dat wij aan het nieuwe en eeuwige testament en genadeverbond zo waarachtig deel krijgen, dat wij niet twijfelen of Gij zult eeuwig onze genadige Vader zijn. Laten wij er vast op vertrouwen, dat Gij ons onze zonden nooit meer toerekent en ons als uw geliefde kinderen en erfgenamen met alle dingen voor lichaam en ziel verzorgt.

Verleen ons ook de genade dat wij blijmoedig ons kruis op ons nemen, onszelf verloochen en onze Heiland belijden. Leer ons in alle droefheid met opgeheven hoofd onze Here Jezus Christus uit de hemel verwachten, die onze vernederde lichamen aan zijn verheerlijkt lichaam gelijk zal maken en ons voor altijd bij Zich zal nemen.

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook

wij vergeven onze schuldenaren;
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk en de kracht
en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen

Belijdenis

Laten wij nu met hart en mond belijdenis doen van ons geloof door met de kerk van alle eeuwen in te stemmen: "
Ik geloof in God de Vader, de Almachtige,
Schepper des hemels en der aarde.
* Bij goedkeuring van de gemoderniseerde versie van het Apostolicum moet dat hier geplaatst worden.
En in Jezus Christus, zijn eniggeboren
Zoon, onze Here; die ontvangen is van de
Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is
gekruisigd, gestorven en begraven,
nedergedaald ter helle; ten derden dage
wederom opgestaan van de doden; opgevaren
ten hemel, zittende ter rechterhand Gods,
des almachtigen Vaders; van waar Hij komen
zal om te oordelen de levenden en de doden.
Ik geloof in de Heilige Geest.
Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke
Kerk, de gemeenschap der heiligen;
vergeving der zonden; wederopstanding des
vleses; en een eeuwig leven.

Sursum corda

Om met het ware hemelse brood Christus gevoed te worden, moeten wij niet slechts op de tekenen van brood en wijn zien, maar - de harten omhoog! - op Jezus Christus zien, die in de hemel onze Pleitbezorger is aan de rechterhand van zijn Vader, zoals wij zoëven beleden hebben. Laten wij vast geloven, dat wij door de werking van de Heilige Geest even zeker met zijn lichaam en bloed aan onze zielen gevoed en gelaafd worden, als wij het heilige brood en de heilige drank tot zijn gedachtenis ontvangen.
(Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:)

Uitdeling en communie

Het brood dat wij breken is de gemeenschap met het lichaam van Christus. Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus verbroken is tot een volkomen verzoening van al onze zonden. (En als hij de beker geeft:)
De beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, is de gemeenschap met het bloed van Christus. Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft, dat het kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.
(Terwijl men aan tafel zit, kan er gelezen en gezongen worden.) (Daarna spreekt de voorganger:)

Dankzegging

Geliefden in de Here, laten wij nu samen de naam des HEREN met dankzegging prijzen:
Loof de HERE, mijn ziel, en al wat in mij is zijn heilige naam; loof de HERE, mijn ziel, en vergeet niet een van zijn weldaden; die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest, die uw leven verlost van de groeve, die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheid.
Barmhartig en genadig is de HERE,
lankmoedig en rijk aan goedertierenheid;

niet altoos blijft Hij twisten, niet eeuwig zal Hij toornen;
Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze onrechtigheden;
maar zo hoog de hemel is boven de aarde,
zo machtig is zijn goedertierenheid over wie Hem vrezen.
Zover het Oosten is van het Westen, zover doet Hij onze overtredingen van ons;
gelijk zich een vader ontfermt over zijn kinderen,
ontfermt Zich de HERE over wie Hem vrezen.
Hij heeft ons zo liefgehad dat Hij zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar voor ons allen overgegeven. Hoe zal Hij ons dan met Hem ook niet alle dingen schenken!
Wanneer God nu zijn liefde voor ons daarin bewijst, dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren, hoeveel te meer zullen wij dan, nu wij door zijn bloed gerechtvaardigd zijn, door Hem behouden worden van de toorn. Want als wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van zijn Zoon, zullen wij veel meer, nu wij verzoend zijn, behouden worden, doordat Hij leeft.
Daarom zaal ik met mond en hart des HEREN lof verkondigen van nu aan tot in eeuwigheid. Amen.
Dankgebed Barmhartige God en Vader, wij danken U hartelijk, dat Gij uit grondeloze barmhartigheid ons uw eniggeboren Zoon tot een middelaar en offer voor onze zonden en tot spijs en drank van het eeuwige leven geschonken hebt. Wij danken U, dat Gij ons geeft een waar geloof, waardoor wij aan zulke weldaden deel krijgen.
Gij hebt tot sterking van ons geloof uw geliefde Zoon Jezus Christus het heilig avondmaal voor ons doen instellen. Wij bidden U, trouwe God en Vader, dat de vrucht van deze avondmaalsviering mag zijn, dat wij dagelijks toenemen in het ware geloof en in de gemeenschap van Christus. Amen.

Kort formulier voor de viering van het Heilig Avondmaal

Instelling	<p>Gemeente van onze Here Jezus Christus, De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig avondmaal in 1 Corinthiërs 11: 23-29: Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weer overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zei: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheidt.</p>
Zelf- beproeving	<p>Om tot versterking van ons geloof het avondmaal van Christus te vieren, moeten wij naar de Schrift ons beproeven. Daarbij zal ieder zijn zonden en vervloeking overdenken, zodat hij een afkeer heeft van zichzelf en zich voor God verootmoedigt.</p>
1 Cor. 11: 28	<p>Vervolgens moet ieder zichzelf onderzoeken, of hij ook Gods vaste beloften gelooft, dat hem al zijn zonden vergeven zijn, alleen om het lijden en sterven</p>

van Jezus Christus, en dat de volkomen gerechtigheid van Christus hem toegerekend en geschonken is.

Rom. 7: 13-25
Rom.1: 16, 17
Rom.12: 1, 2

Tenslotte moet ieder zich afvragen, of hij gezind is, voortaan uit dankbaarheid met heel zijn leven God de Here te dienen. Ook gaat hij bij zichzelf na, of hij alle haat en nijd wenst af te leggen en zich ernstig voorneemt om in liefde met zijn naaste te leven.

Nodiging en terugwijzing

Rom. 7: 16

Allen dan die door de genade van de Heilige Geest bedroefd zijn over hun zonden, begeren tegen hun ongeloof te bestrijden en naar alle geboden van God te leven, wil God zeker in genade aannemen en aan de tafel van zijn Zoon Jezus Christus ontvangen. Zij mogen er zeker van zijn dat geen zonde of zwakheid, die nog tegen hun wil in hen overgebleven is, voor God een verhindering is, hen in genade aan te nemen en hun aan deze hemelse spijs en drank deel te geven.

Maar ieder die geen droefheid over zijn ongerechtigheid kent en zich daar-van niet bekeren wil, verkondigen wij, dat hij geen deel aan het rijk van Christus heeft. Wij vermanen hem zich van het avondmaal te onthouden, want anders wordt zijn oordeel verzwwaard.

Gal. 5: 16-21
Gedachtenis van Christus

Mattheus26: 66; 27: 26

Gal. 3: 13
Filip. 2: 7

Luc. 22: 44

Marc. 15: 34

Joh. 19: 30

Nu heeft Christus ons bevolen, deze maaltijd tot zijn gedachtenis te houden. Daarom gedenken wij, dat onze Here Jezus Christus door de Vader in deze wereld gezonden is, ons vlees en bloed heeft aangenomen en Gods toorn van het begin tot het einde van zijn leven op aarde voor ons heeft gedragen. Wij gedenken, dat de last van onze zonden en van Gods toorn Hem in de hof het bloedige zweet uitgeperst heeft, waar Hij zich liet boeien, om ons in vrijheid te stellen. Wij gedenken, dat Hij onschuldig ter dood veroordeeld is, opdat wij voor het gericht van God zouden vrijgesproken worden; Hij heeft zijn lichaam aan het kruis laten spijkeren, en zo de vervloeking van ons op Zich geladen, opdat Hij ons met zijn zegen vervullen zou; Hij is door God verlaten, opdat wij nooit meer door God verlaten zouden worden; Hij heeft uiteindelijk door Zijn dood en bloedstorting het nieuwe verbond voor eeuwig rechtskracht verleend, toen Hij uitriep: Het is volbracht.

Verzekering
Joh. 6: 51

Zo vaak wij nu van dit brood eten en uit deze beker drinken, worden wij, als door een onmiskenbaar teken en zegel, verzekerd van Christus' hartelijke liefde en trouw. Hij heeft immers voor ons zijn lichaam aan het kruishout in de dood gegeven en zijn bloed vergoten, om onze hongerige en dorstige zielen met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven te voeden en te laven. Hij duet dit even zeker, als aan ieder van ons dit brood en deze beker gegeven wordt en wij tot zijn gedachtenis eten en drinken.

Gemeenschap
1 Cor. 10: 17

Door zijn lijden en dood heeft Christus ook de levendmakende Geest voor ons verworven. Door die Geest doet Hij ons leven in gemeenschap met Hem en geeft Hij ons deel aan al zijn schatten. Door diezelfde Geest verbindt Hij ons ook met elkaar in echte broederlijke liefde als leden van één lichaam. Want de apostel Paulus zegt: Omdat het één brood is, zijn wij, hoe velen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood.

Daarom zullen wij allen, die door het geloof in Christus ingelijfd zijn, om Christus' wil, die ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, samen één lichaam zijn. Laten we dit niet alleen met woorden, maar ook door onze daden aan elkaar bewijzen.

Verwachting van
Christus' wederkomst
Marc. 14: 25
Openb.19: 6-9

Christus heeft ons geboden, het avondmaal te vieren totdat Hij komt.

Wij genieten aan zijn tafel een voorsmaak van de overvloed van vreugde, die Hij heeft toegezegd en zien met groot verlangen uit naar zijn verschijning in heerlijkheid, naar de bruiloft van het Lam, als Hij de wijn met onsnieuw zal

drinken in het koninkrijk van zijn Vader.
Zo laat ons blij zijn en vreugde bedrijven en Hem de eer geven, want de
bruiloft van het Lam komt.

Gebed

Laat ons de Here danken en bidden.
Barmhartige God en Vader, wij danken U hartelijk, dat Gij uit grondeloze
barmhartigheid ons uw eniggeboren Zoon tot offer voor onze zonden en tot
hemelse spijs en drank gegeven hebt.
Wij bidden U, dat Gij in dit avondmaal door uw Heilige Geest in onze harten
wilt bewerken, dat wij ons hoe langer hoe meer met vertrouwen aan uw Zoon
Jezus Christus overgeven. Geef dat wij met Hem, het hemelse brood, gevoed
worden en dat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in
Hem.
Versterk ons genadig in de gemeenschap van het nieuwe verbond in Christus'
bloed, zodat wij niet twifelen of Gij zult eeuwig onze genadige Vader zijn, die
onze zonden ons nooit meer toerekent en ons met alle dingen voor lichaam en
ziel verzorgt als uw lieve kinderen en erfgenamen. Verleen ons ook uw genade,
dat wij blijmoedig ons kruis op ons nemen, onszelf verloochenen en onze
Heiland belijden. Leer ons in alle droefheid met opgeheven hoofd onze Here
Jezus Christus uit de hemel verwachten, die onze vernederde lichamen aan zijn
verheerlijkt lichaam gelijk zal maken en ons voor altijd bij Zich zal nemen.
Amen.

Opwekking

Om met het ware hemelse brood Christus gevoed te worden, moeten wij niet op
de tekenen van brood en wijn blijven zien. Maar wij moeten onze harten tot
Jezus Christus verheffen, die onze Pleitbezorger is aan de rechterhand van zijn
hemelse Vader. Laten wij vast geloven, dat wij even zeker met zijn lichaam en
bloed gevoed en gelaafd worden, als wij dit brood en deze drank tot zijn
gedachtenis ontvangen.
Uitdeling en communie (Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de
voorganger:)
Dit is het lichaam van Christus voor u.
Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus
gegeven is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.
(En als hij de drinkbeker geeft:)
Deze beker is het nieuwe verbond in het bloed van Christus.
Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft, dat het kostbaar bloed van onze
Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze
zonden.
Matth. 26: 26Mattheus26: 27, 28
(Of de voorganger spreekt:)
Het brood dat wij breken, is de gemeenschap met het lichaam van Christus.
Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat het lichaam van onze Here Jezus Christus
verboden is tot een volkomen verzoening van al onze zonden. De beker der
dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, is de gemeenschap met
het bloed van Christus. Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft, dat het
kostbaar bloed van onze Here Jezus Christus vergoten is tot een volkomen
verzoening van al onze zonden.

Dankzegging

Daarna spreekt de voorganger:

Broeders en zusters in de Here, laten wij allen, nu de Here ons aan zijn tafel
gevoed heeft, zijn naam met dankzegging prijzen.
Loof de HERE, mijn ziel, en al wat in mij is, zijn heilige naam;
loof de HERE, mijn ziel, en vergeet niet een van zijn weldaden; die al uw
ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest;

die uw leven verlost van de groeve, die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheid.
 Barmhartig en genadig is de HERE,
 lankmoedig en rijk aan goedertierenheid;
 niet altoos blijft Hij twisten, niet eeuwig zal Hij toornen;
 Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden;
 maar zo hoog de hemel is boven de aarde,
 zo machtig is zijn goedertierenheid over wie Hem vrezen.
 Zo ver het oosten is van het westen,
 zo ver doet Hij onze overtredingen van ons;
 gelijk zich een vader ontfermt over zijn kinderen, ontfermt zich de HERE over wie Hem vrezen.
 Ps. 103: 1-4 Ps. 103: 8-13
 Daarom zal ik met mond en hart de lof van de Here verkondigen van nu aan tot in eeuwigheid. Amen.
 Dankgebed
 Onze Vader, die in de hemelen zijt,
 uw naam worde geheiligd;
 uw koninkrijk kome;
 uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
 Geef ons heden ons dagelijks brood;
 en vergeef ons onze schulden,
 gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;
 en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
 Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.
 Amen.

Formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords

Inleiding	Gemeente van onze Here Jezus Christus,
Onderwijzing	De kerkeraad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van onze broeder N.N., om te vernemen of iemand wat tegen zijn bevestiging als missionaire dienaar des Woords had in te brengen.
Openb. 5: 9	Daar niemand een wettig bezwaar tegen zijn leer of leven heeft ingebracht, zullen wij in de naam des Heren tot zijn bevestiging overgaan.
Joh. 3: 16, 17	Met het oog hierop zult u, broeder N.N., en allen die hier tegenwoordig zijn, allereerst horen wat de Schrift leert over het ambt van de herders of dienaren des Woords, uitgezonden om het Evangelie te prediken aan andere volken.
Joh. 10: 11,12	God, onze hemelse Vader, wil uit elke stam en taal en natie van het menselijk geslacht en gemeente roepen en vergaderen tot het eeuwige leven.
Joh. 10: 16	Hiertoe heeft Hij zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden.
Joh. 15: 26,27	Deze is gekomen als de goede Herder, die zijn leven inzet voor zijn schapen, opdat zij leven en overvloed hebben.
Hand. 2: 39	Hij roept zijn schapen niet alleen uit Israël, maar uit alle volken en leidt hen naar zijn stal, opdat het zal worden één kudde, één Herder
Joh. 20: 21, 22	Om zijn kerk te vergaderen, heeft de Here Christus de Geest der waarheid gezonden.
1 Joh. 4: 14	Deze Geest getuigt door de apostelen dat Jezus de Christus is. Christus zelf had deze apostelen gezonden, zoals Hij door de Vader gezonden was.
Romeinen 10: 14,15,17	Zij hebben aanschouwd en getuigd, dat de Vader de Zoon gezonden heeft als Heiland der wereld.
Hand. 13: 2	Het is de roeping van de gemeente door dit getuigenis van de apostelen de mensen te bewegen tot het geloof
Ef. 2: 12, 13	
2 Corinthiërs 5: 19, 20	
Titus 1: 9	
Efeze 4 r 21	
Matrh. 28: 19	
1 Corinthiërs 11: 23, 26	
Titus 2	
Hand. 14: 23	
Titus 1: 5, 6	
2 Tim. 2: 2	
Hand. 20: 28	
1 Tim. 5: 22	

Matth. 28: 20
Openb.21:10
Openbaring21: 23b, 24

in Christus de Gekruisigde. De Heilige Geest heeft van de tijd van de apostelen af de gemeente opgedragen mannen af te zonderen tot dit werk.

Om deze opdracht te vervullen, heeft de gemeente van de Here Christus een dienaar des Woords ontvangen.

Overeenkomstig de opdracht van de Here Christus en zijn apostelen behoort hij in de eerste plaats het Woord van God te verkondigen aan hen die zonder Christus zijn, opdat zij, die veraf zijn, dichtbij komen door het bloed van Christus. Want nu zijn zij uitgesloten van het burgerrecht van Israël en vreemd aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld.

Als gezant van Christus is hem de bediening der verzoening gegeven, want God was het die in Christus de wereld met Zich verzoende.

Daarom zal hij in de naam van Christus vragen: Laat u met God verzoenen.

Hij moet vasthouden aan de ware leer waarin hij onderricht is. zodat hij ook in staat is te vermanen en de tegensprekers te weerleggen.

In de tweede plaats behoort hij hen die door het onderwijs zijn discipelen geworden zijn, te dopen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Hij moet hun leren onderhouden alles wat de Here Christus aan zijn gemeente bevolen heeft.

En omdat de Here Christus zijn gemeente ook heeft opgedragen zijn dood te verkondigen totdat Hij komt, behoort hij de tafel des Heren aan te richten in het midden van de vergadering der gelovigen.

De gelovigen die in leer of leven zondigen, zal hij moeten vermanen. En wanneer zij zich aan de vermaningen niet storen, heeft hij hun het gebruik van de sacramenten te ontzeggen. Want Paulus zegt in 1 Corinthe 10: 21: Gij kunt niet de beker des Heren drinken en de beker der boze geesten; gij kunt niet aan de tafel des Heren deel hebben en aan de tafel der boze geesten.

Ten derde moet hij naar het voorbeeld en volgens de opdracht van de apostel Paulus betrouwbare mensen tot ouderlingen en diakenen aanstellen, zodra dit mogelijk is. Dezen moeten bekwaam zijn anderen te onderrichten en Gods gemeente, die Hij Zich door het bloed van zijn eigen Zoon verworven heeft, te weiden.

Hij mag evenwel niemand overijld de handen opleggen.

Tot het volbrengen van deze opdracht heeft de Here Christus zijn apostelen en in hen ook zijn gemeente met haar dienaren bemoedigd met de belofte: En zie, Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld.

Dan zal de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, neerdalen uit de hemel. De belofte zal voor die stad in vervulling gaan: De heerlijkheid Gods verlicht haar en haar lamp is het Lam. En de volken zullen bij haar licht wandelen en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid in haar.

Bevestiging

U staat nu gereed, broeder N.N., de dienst, zoals die zojuist omschreven is, in het midden van de gemeente te aanvaarden. Wil daarom voor God en zijn heilige gemeente op de volgende vragen antwoorden:

Ten eerste:

Bent u in uw hart ervan overtuigd, dat God zelf u door zijn gemeente tot deze heilige dienst heeft geroepen?

Ten tweede:

Aanvaardt u de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament als het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid en verwerpt u elke leer die daarmee in strijd is?

Ten derde:

Belooft u uw ambt naar deze leer trouw te bedienen in nauwe samenwerking met de raad van deze gemeente en zult u zich godvrezend gedragen naar het Woord van God?

Ten vierde:

Belooft u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien u zich in leer of leven misgaat?

Wat is daarop uw antwoord?

(Antwoord:) Ja.

(Handoplegging?)

God, onze hemelse Vader, die u geroepen heeft tot dit ambt, versterke u, verlichte u door zijn Geest en leid u zo in de uitoefening van uw ambt, dat u daarin gehoorzaam bent en uw werk vrucht draagt, tot eer van zijn naam en tot uitbreiding van zijn rijk. Amen.

Opdracht

2 Tim. 1: 8, 9

Psalm 91: 112 Thess. 3: 1

Geliefde broeder, God heeft u door zijn gemeente geroepen als dienaar van onze Here Jezus Christus. Ga dan in de kracht van de Heilige Geest uit tot de arbeid. Schaam u niet voor het getuigenis van onze Here, maar wees bereid voor het Evangelie te lijden in de kracht van God, die ons behouden heeft en geroepen met een heilige roeping.

Geliefde broeders en zusters, ontvangt u van uw kant deze dienaar in de Here met alle blijdschap. Smeekt de Vader van onze Here Jezus Christus, dat Hij hem (en de zijnen) behoedt op al zijn (hun) wegen. Bidt voor hem, zodat het Woord des Heren snelle voortgang heeft en verheerlijkt wordt, evenals bij u.

Gebed

Omdat wij uit onszelf tot dit alles niet in staat zijn, willen wij de almachtige God aanroepen.

Barmhartige Vader, wij danken U, dat U uit het verloren menselijk geslacht door de dienst van mensen U een gemeente vergadert tot het eeuwige leven. Vandaag hebt U in uw genade aan ons, uw gemeente, een dienaar geschonken om te arbeiden onder de volken in dienst van het Evangelie.

Wij bidden U, wil hem door Uw Geest steeds bekwaam maken tot de dienst waartoe U hem geroepen hebt. Wil door Uw Geest zijn verstand lichten, zodat hij uw Evangelie zuiver verkondigt en daardoor velen mogen komen tot geloof in de Here Jezus Christus. Schenk hem wijsheid en volharding in alle moeiten en verdrukkingen, die hem in zijn dienst kunnen overkomen. Bewaar hem op al zijn wegen. Geef hem uw genade, dat hij tot het einde vasthoudt aan uw Woord en met al uw getrouwe dienstknechten mag ingaan tot het feest van zijn Heer.

Wij bidden U, geef ons en de gemeenten die met ons verbonden zijn in deze arbeid, uw genade, dat wij gelovig acht geven op uw werk in deze dienst van het Evangelie en uw dienaar voortdurend opdragen in onze gebeden, opdat wij ons mogen verblijden over de doortocht van het Evangelie in andere landen.

Verhoor ons, o barmhartige Vader, door uw geliefde Zoon, onze Here Jezus Christus.

In zijn naam bidden wij U:

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel also ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren; en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Gebed voor de catechismuspraak

Hemelse Vader, uw Woord is een betrouwbaar getuigenis. Het is een lamp voor onze voet en een licht op ons pad. Wij bidden U, geef ons inzicht in uw Woord en verlicht ons verstand door uw heilige Geest. Leer ons daardoor de weg van uw inzettingen gaan tot het einde toe. Wij belijden dat wij uit onszelf hoogmoedig onze eigen weg willen gaan. Overwin ons toch door uw macht. Leer ons ootmoedig te zijn, zodat wij eerbiedig

buigen voor uw Woord en laat heel ons leven daardoor beheerst worden.

Wij danken U, dat uw kerk door de eeuwen heen uw Woord heeft nagesproken in haar catechismus en dat daardoor uw kinderen van geslacht tot geslacht de waarheid van dat Woord mochten vasthouden. Open door de preek van deze middag (deze morgen) de Schriften voor ons. Bevestig ons daardoor in ons algemeen en ongetwijfeld 1) christelijk geloof.

En breng tot bekering die van uw waarheid afdwalen, opdat wij samen met hen u eensgezind dienen.

Wil ons verhoren, hemelse Vader, in de naam van Jezus Christus, uw Zoon. Amen.

Opmerking:1) 'ongetwijfeld' laten staan in afwachting van de wijziging bij de Apostolische Geloofsbelijdenis.

Gebed na de catechismuspraak

Barmhartige God en Vader, wij danken U dat wij naar de verkondiging van uw Woord mochten luisteren. Hoe rijk zijn wij met het Evangelie dat aan de kerk werd toevertrouwd en dat zij in haar belijdenis van geslacht op geslacht heeft nagesproken.

Wij bidden U of wij door het onderwijs in uw Woord scherp mogen onderscheiden tussen wat goed en kwaad is in uw ogen. Geef dat wij alle dwalingen afwijzen en niet heen en weer geslingerd worden onder invloed van allerlei wind van leer. Laten wij steeds dichterbij Christus toe mogen groeien, totdat wij helemaal volwassen geworden zijn in alle wijsheid en gerechtigheid.

Wij bidden U of wij onze kinderen goed mogen onderwijzen in de kennis van U, zodat zij, overtuigd door de Heilige Geest, uw Woord van harte geloven. Zegen ook het catechetisch onderwijs dat aan hen gegeven wordt.

Laat het rijk van de duivel verstoord en het rijk van Christus versterkt mogen worden door de goede belijdenis van ons en onze kinderen. Geef dat wij ons voor Christus' naam niet schamen in deze wereld.

Verhoor ons gebed tot uw eer en tot onze zaligheid, door Jezus Christus, onze Here. Amen.

Gebed voor zieken (I)

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, U hebt alle macht in hemel en op aarde. Zonder uw wil gebeurt er niets. Ook dood en leven zijn in uw hand.

Wij zijn niet waard uw naam aan te roepen en wij kunnen niet op verhooring hopen, als U ons aanziet in onze zonden. Daarom bidden wij U, zie ons aan in Christus, die al onze zonden op zich genomen heeft

Wij belijden dat wij uit onszelf onbekwaam zijn om ook maar iets goeds te doen. Daarom heb-ben wij uw beproevingen en tucht ook ten volle verdiend. Maar U hebt ons uw kinderen genoemd en U bent onze Vader.

Wij hebben geen andere toevlucht dan alleen U, HERE. Daarom bidden wij U, scheld ons onze schuld kwijt en reken ons de gerechtigheid en heiligheid van Jezus Christus toe, zodat wij in Hem voor U kunnen bestaan.

Bewijs ons uw barmhartigheid. Zegen de middelen tot herstel, opdat we mogen genezen om U des te meer te dienen. Maar als uw wil anders is. geef ons dan het geduld en de kracht om dit lijden te dragen. Heilig ons door uw beproevingen. Verbind ons daardoor des te sterker aan onze Here Jezus Christus. Geef dat wij door zijn kracht strijden tegen onze zonden en dagelijks vernieuwd worden naar zijn beeld. Laat niets ons van uw liefde scheiden en doe ons met vreugde het einddoel tegemoet gaan, waartoe U ons geroepen hebt: eeuwig bij U te leven.

Verhoor ons in de naam van onze Here Jezus Christus, uw lieve Zoon.

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Gebed voor zieken (II)

Barmhartige Vader, wij danken U dat wij weten mogen, dat U altijd voor ons zorgt. Niets gebeurt er in dit leven buiten uw wil om. Zo liggen ook dood en leven in uw hand. En U hebt ons gezegd, dat voor uw kinderen alle dingen zullen meewerken ten goede.

Wij bidden U, geef dat wij in de juiste verhouding tot U mogen staan. Leer ons daartoe door uw Heilige Geest onze ellende kennen, maar doe ons ook geloven in uw vaderlijke liefde. Laten wij de beproevingen en de tucht die U voor ons nodig vindt, nu geduldig dragen. Geef ons hiervoor de kracht. Doe ons eenswillend zijn met U, wat U ook met ons voorhebt: of U ons tot U wilt nemen in het eeuwige leven, of dat U ons op aarde nog laat blijven.

Versterk ons geloof, zodat wij steeds hechter verbonden worden aan onze Here Jezus Christus. Was de onreinheid van onze zonden af door zijn bloed. Bedek ook in het laatste oordeel onze ongerechtigheid door zijn gerechtigheid. Troost ons met de vergeving der zonden door het lij-den en sterven van onze Heiland. Laten wij op uw tijd mogen delen in zijn heerlijkheid.

Geef dat de satan geen vat meer op ons heeft en weer door uw genade alle angst voor de dood. Houd ons vast, HERE, ook als onze krachten bezwijken. U hebt immers beloofd, dat U ons in onze laatste nood niet zult verlaten. Doe uw aanschijn over ons lichten en geef ons vrede. Vader, wij bevelen onze geest in uw handen.

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Gebed bij een begrafenis

Almachtige God, Gij hebt onze dagen als enige handbreedten gesteld en onze levensduur is als niets voor U. Gij doet de sterveling terugkeren tot stof. Wij zijn als gras: in de morgenstond bloeit het en schiet het op, des avonds verwelkt het en het verdort.

Wij buigen ons hoofd, nu wij op deze dag onze broeder (zuster) begraven. Wij weten uit uw Woord, dat de dood het loon op de zonde is. Maar wij roepen U aan in de naam van onze Here Jezus Christus, die gezegd heeft: Ik ben de opstanding en het leven; wie in Mij gelooft, zal leven, ook al is hij gestorven.

Wij danken U, dat ook onze overleden broeder mocht geloven in Hem die door zijn offer zondaren vrijgekocht en uit alle macht van de duivel verlost heeft. HERE, hoe groot is uw goedertierenheid, dat Gij uw kinderen thuis brengt, zodat zij wel het lichaam verlaten, maar bij Christus hun intrek mogen nemen.

Wij weten dat Gij de weg van ons leven en het uur van onze dood bepaalt. In leven en sterven mogen wij het eigendom van Jezus Christus zijn.

Het afscheid van onze geliefde broeder valt ons zwaar. Maar Gij wilt tranen drogen en ons bemoedigen met de rijkdom van het Evangelie, dat ons de opstanding der doden verkondigt. Voor wie in U geloven, is het sterven immers geen verlies, maar winst.

HERE, onze woorden kunnen tekort schieten om hen die rouwdragen, te helpen. Wilt Gij hun trooster blijven.

Geef dat we bij de dood ons bezinnen op het leven. Leer ons onze dagen zo te tellen, dat wij een wijs hart bekomen. Maak ons blij met elke dag die wij hier ontvangen. Maar laten wij ook zonder vrees de dag van onze dood tegemoet gaan. Wij zullen dan immers naar Christus gaan en eens met alle gelovigen die ons zijn voorgedaan, de nieuwe aarde beërven.

Wij danken U die ons de overwinning geeft door onze Here Jezus Christus. Amen.

Morgengebed

Barmhartige Vader, wij danken U, dat U deze nacht zo trouw over ons gewaakt hebt. Wij bidden U, dat U door uw Heilige Geest ons op deze nieuwe dag alles wilt schenken wat wij voor ons werk nodig hebben.

Geef dat wij bedacht zijn op uw eer en daaraan al onze wensen ondergeschikt maken. Laten wij als kinderen van het licht in een nieuw leven mogen wandelen. Doe ons duidelijk zien wat van U kan afvoeren en leid ons door uw Woord, zodat wij de juiste beslissingen nemen. Sterk de zendingen en allen die uw Woord op deze

dag uitdragen. Laten ook wij vrijmoedig spreken over U en uw dienst en daardoor anderen helpen, die evenmin als wij zonder U kunnen leven.

Bekwaam onze overheid haar taak zo uit te oefenen, dat wij een stil en gerust leven mogen leiden. Sterk uw kinderen die vanwege hun geloof vervolgd worden.

Zegen de zieken en stervenden en allen die deze dag ingaan met bijzondere moeiten. Geef dat wij in goedé en kwade dagen onze toevlucht nemen tot Jezus Christus, om vergeving van zonden en eeuwig leven te ontvangen. Hoor ons in zijn naam. Amen.

Gebed voor het eten

Almachtige God, Schepper van hemel en aarde, wij vragen uw zegen over deze gaven, die wij dank zij de verlossing van Christus uit uw milde hand ontvangen. Vernieuw onze krachten, zodat wij onze arbeid kunnen voortzetten. Laten wij al uw gaven zo gebruiken, als U in uw Woord ons hebt geleerd. Geef dat wij uw koninkrijk zoeken en ons niet hechten aan de dingen van deze wereld, maar ze loslaten, wanneer U dat van ons vraagt. Vervul ons met dankbaarheid, omdat wij ook het brood kennen dat niet vergaat, maar blijft tot in het eeuwige leven door Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Gebed na het eten

Genadige Vader, wij danken U voor de maaltijd die U ons gegeven hebt en voor uw Woord dat wij mochten horen. Zo hebben wij voor lichaam en geest alles ontvangen wat nodig is om onze taak te vervullen.

Leid ons door uw Heilige Geest, zodat wij niet onszelf zoeken, maar ons leven in uw dienst stellen. Geef dat we U blijven danken voor al het goede dat wij dagelijks uit uw Vaderhand ontvangen.

Dit vragen wij in Jezus' naam. Amen.

Avondgebed

Hemelse Vader, wij danken U, dat wij onze dagtaak hebben kunnen vervullen. Wij hebben daarvoor van U ontvangen wat wij nodig hadden.

Wij belijden dat wij ook deze dag weer tegen U gezondigd hebben. Daarom bidden wij, wil onze zonden bedekken door het bloed van uw Zoon.

Laat het licht van uw genade ook deze nacht over ons schijnen. Gebied uw engelen dat zij over ons waken.

Geef dat wij nu mogen rusten, om morgen onze taak weer te kunnen verrichten. Laten geen zorgen ons kwellen; U weet immers als onze Vader wat wij nodig hebben. Wij bidden U, neem ons en de onzen in uw hoede. Geef rust en troost aan zieken, bedroefden en anderen die het moeilijk hebben. In het bijzonder vragen wij uw hulp voor HERE, laten uw ogen open zijn over ons huis dag en nacht.

Dit vragen wij in Jezus' naam. Amen.

Morgengebed voor kinderen

Dank U, Vader! Deze nacht hield U over mij de wacht.

Wil mij ook vandaag weer sparen, voor de zonde mij bewaren.

Geef m' een hart dat U bemint, maak mij een gehoorzaam kind. Amen.

Avondgebed voor kinderen ¹

HERE God, nu ik ga slapen,
vouw ik eerst mijn handjes saam,
En ik vraag U heel eerbiedig:
zie mij in genade aan.

Dank U, Vader, voor uw zorgen.
Dank, dat ik uw kind mag zijn.
Leer mij naar uw stem te luist'ren,
ook al ben ik nog maar klein.

¹ Kan gezongen worden op de melodie van: 'Rust mijn ziel! uw God is Koning'.

Wil mijn zonden mij vergeven.
Ook vandaag deed ik U zeer.
Leer mij toch U lief te hebben.
Doe mij leven tot uw eer.
Wilt U zorgen voor de zieken.
Spaar ons allen deze nacht.
Geef dat morgen, als wij opstaan,
U de lof wordt toegebracht.
Amen.

Voorstel voor gebeden die aansluiten bij de orde van dienst A. (Middelburg 1933)

In de orde van dienst a. sub 7 kan gebruik worden gemaakt van de gebeden SCHULDBELIJDENIS I of II, behalve de respectievelijke slotzinnen:

I (Dit alles, genadige Vader, bidden wij U in de naam van Jezus Christus, onze Heer. Amen.) en II (Dit bidden wij U, genadige Vader, in de naam van Jezus Christus, uw geliefde Zoon, onze Heer. Amen.)

en daarop aansluitend het gebed 'Voor de verbreiding van het evangelie' en wat verder volgt op de pagina's 446-449 tot en met de zin 'Dit alles bidden wij in Christus' naam, uit dankbaarheid. Amen.'

In de orde van dienst a. sub 12 kan gebruik gemaakt worden van het gebed 'Dankzegging' dat op pagina 446 te vinden is onder 'DANKZEGGING EN VOORBEDE'.

N.B. Het zal mogelijk zijn deze korte aanwijzingen in het kerkboek op te nemen

òf

de volledige tekst in de genoemde volgorde met de aangebrachte wijzigingen op te nemen. Deputaten verzoeken de G.S. hierover een besluit te nemen.

Voorstel tot enkele wijzigingen in de tekst van het formulier voor de bediening van de Heilige Doop aan de kinderen der gelovigen (tekst Hattem 1972)

Opmerkingen uit de kerken zijn in dit voorstel verwerkt; niet alle voorstellen konden gehonoreerd worden, daar de alternatieven vaak te eenzijdig waren of niet pasten in de context. De deputaten zelf stellen een aantal wijzigingen voor die meestal in verband staan met een te grote zinslengte.

Gewerkt is met het 'Bruine boekje' uitgave van De Vuurbaak, 1972. Alle bedrukte regels daarin zijn genummerd.

De volgende wijzigingen worden voorgesteld:

bladzijde 42

- 1-3 Titel volgens afspraak: eerste letter grootkapitaal, de rest met kleinkapitaal.
- 4 Na opschrift komma. Daarna met hoofdletter beginnen, vergelijk dit met het begin van een brief.
- 5 'Doop' niet met hoofdletter. (Afspraak)
- 7 'wij met onze kinderen' wordt wij en onze kinderen.
- 8 Na 'geboren' punt. Weg: 'en'. Vervolgen: Daarom.
- 13-18 Na 'gesteld' een punt. Vervolgen: Dit moet ons ertoe brengen, dat wij
- 24-31 Na 'sluit' punt. Verder: Hij neemt ons tot zijn kinderen en erfgenamen aan en zal ons daarom van al het goede voorzien en al het
- 35 Na 'zonden' punt. Dan: Hij maakt ons met Zichzelf.
- 39 'Evenzo' vervangen door 'Tenslotte'. Tenslotte, wanneer wij gedoopt worden verzegelt
- 43 Na 'wil' punt. Vervolgen: Hij eigent ons namelijk toe Of: Daarvoor schenkt Hij ons wat wij in Christus bezitten,

bladzijde 43

- 1 Na de komma van 'hebben': namelijk i.p.v. dat is. (Herstel dus van wat in het oorspronkelijke formulier stond.)
- 4-7 Na 'leven' punt. Verder: Het einddoel daarvan is, dat wij

- 16 Na 'kracht' punt. Vervolgen met: Het betekent ook
 21 Na 'liggen' punt. Dan: Want de doop
 30 'tot genade' wordt: tot Gods kinderen.
 31-37 De tussengeschakelde zin 'en dat kinderen' tussen gedachtenstreepjes plaatsen en dan het eerste woordje 'en' weglaten.
 37 De tussen haakjes geplaatste tekst naar de marge brengen. Id. in 41.

bladzijde 44

- 9 Het is onduidelijk waarop 'hierin' betrekking heeft.
 Wijziging: hun kinderen bij het opgroeien hun doop te leren begrijpen.
 10/11 Tussen deze regels een regel wit.
 11-14 Wijziging: Laten wij nu Gods heilige naam aanroepen, om zo tot zijn eer, tot versterking van ons geloof en tot opbouw van de gemeente dit sacrament te bedienen. (Weglaten: door God ingestelde.)
 18 Na 'hebt' punt. Vervolgen: Maar Gij hebt
 19 Wijziging: Maar de gelovige Noach en de zijnen hebt Gij in uw grote barmhartigheid gered en bewaard. (De datief uit het oude formulier was geen recht gedaan.)
 20 Na 'hebt' punt.
 21 'verstokte' wordt 'hardnekkige'!
 25 Na 'barmhartigheid' komma.
 25-35 Na 'inlijven' uit 28 punt. Idem na 'leven' uit 31.
 Na 'inlijven' vervolgen: Laat het door de doop in Christus' dood begraven worden. maar ook met de Here Jezus opstaan in een nieuw leven. Geef dat het iedere dag
 37 Na 'verlaten' punt. Verder: Geef dat het op de jongste dag
 'om uwentwil getroost' wordt: geborgen in U.

bladzijde 45

- 7 Wijziging: Om nu duidelijk te laten blijken
 20 Apostolische Geloofsbelijdenis - laten staan. Doortrekken in het formulier voor de doop aan volwassenen en het formulier voor de Openbare Geloofsbelijdenis.

bladzijde 46

- 3 Na 'hebt' punt. Vervolgen: Wij danken U, dat Gij ons
 12 Weglaten: 'erkennen en'. Dit zit opgesloten in 'belijden'.
 13 Na 'belijden' punt. Dan: Geef dat het gehoorzaam (gehoorzaam i.p.v. in alle gerechtigheid.)
 17 Na 'overwinnen' punt.
 Dan de slotzin als volgt:
 Zo zal het U en uw Zoon Jezus Christus eeuwig loven en prijzen. Amen.

Opmerkingen uit de kerken hadden betrekking op.

- blz. 42 r. 43 toeëigenen.
 blz. 43 r. 3: met als einddoel. (Dit is niet gewijzigd). blz. 44 r. 21: verstokte.
 blz. 44 r. 37: om uwentwil.
 blz. 45 r. 19, 20: Apostolische Geloofsbelijdenis.

Voorstel tot enkele wijzigingen in de tekst van het formulier voor de bediening van de Heilige Doop aan volwassenen (tekst Hattem 1972)

Opmerkingen uit de kerken zijn in dit voorstel verwerkt.

Dit formulier is op veel plaatsen gelijk getrokken met het formulier voor de kinderdoop. Diverse keren wordt daarom verwezen naar het voorstel tot wijziging van dat formulier. Gebruikte tekst: 'Bruine boekje', uitgave van De Vuurhaak. 1972. Alle bedrukte regels daarin zijn genummerd.

Voorstel:

bladzijde 47

4-14 Het kopje 'Verantwoording' laten vallen. Deze tekst in kleine letter over de volle breedte van de bladzijde drukken. (Dit hoort niet bij het formulier dat gelezen wordt.) 10 gedeputeerden vervangen door: afgevaardigden. 15-42 gelijk trekken met formulier kinderdoop.

bladzijde 48

1-35 idem.

Doop en avondmaal steeds met een kleine letter. (Afspraak)

36-42 Op de volgende manier de lange zin wijzigen:

Krachtens het verbond worden de kinderen van christenen wel gedoopt, zonder dat zij er iets van begrijpen. Maar volwassenen mogen eerst gedoopt worden, wanneer zij met berouw en

bladzijde 49

2/3 Teksten in de marge plaatsen; ook in r. 8, 10, 12, 13.

In regel 11 dan weglaten: blijkens het boek Handelingen.

17 heilrijke - weglaten.

18 heilig - weglaten.

30/21 'door persoonlijke belijdenis rekenschap weten te geven' veranderen als volgt: rekenschap hebben afgelegd door een persoonlijke belijdenis.

22-25 Zie wijzigingen kinderdoop.

26-44 Idem.

bladzijde 50

1-11 Idem.

17-23 Wijzigen in:

Duidelijk moet blijken, dat u de christelijke leer, waarin u door de kerk bent onderwezen, niet alleen aanneemt, maar daarnaar ook door Gods genade wilt leven. Daarom behoort u voor God en zijn gemeente op de volgende vragen oprecht te antwoorden:

28 er in = erin. (aan elkaar)

bladzijde 51

4 Wijzigen in:

Geloof u, dat Jezus Christus waarachtig en eeuwig God is en blijft en mens geworden is door zijn geboorte uit de maagd Maria? En gelooft u, dat deze Christus u door God tot Zaligmaker geschonken is? Belijdt u, dat u door dit

10-20 Wijzigen in:

Belijdt u, dat het Woord van God, zoals dat in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de waarheid is? Zult u in leven en sterven bij de belijdenis van deze leer blijven en alle ketterijen die met deze leer in strijd zijn, verwerpen? Beloofd u in gemeenschap met deze gemeente trouw het gepredikte Woord te horen en het heilig avondmaal te gebruiken?

23/24 'met de wereld en haar zondige begeerten te breken' veranderen in: te breken met wereldse begeerten.

In de marge plaatsen: Titus 2: 12.

26 'betaamt' wordt: past. Daarna een vraagteken.

Verder gaan met: Zult u zich gewillig onderwerpen aan alle christelijke vermaningen? 30-33

Wijzigen in:

Onze barmhartige God schenke u zijn genade en zegen tot het volbrengen van dit heilig voornemen, door onze Here Jezus Christus.

bladzijde 52

1-25 Dezelfde wijzigingen als bij de kinderdoop.

Opmerkingen uit de kerken hadden betrekking op dezelfde gegevens als bij de kinderdoop. Vervolgens nog op: bladzijde 51 r. 23/24 met de wereld en haar zondige begeerten te breken.

Voorstel tot enkele wijzigingen in het formulier voor de Openbare Belijdenis (tekst Hattem 1972) Gebruikte tekst: 'Bruine hoekje'.

Voorstel:

- 3/4 Deze regels weglaten.
- 5 Na 'Christus' een komma.
- 18 Na 'is' een vraagteken. Vervolgen met: Belooft u
- 23 Na 'hebt' een vraagteken. Vervolgen met: Belijdt u, nu u toegang vraagt tot het heilig avondmaal, dat u . .
- 33 'met de wereld en haar zondige begeerten te breken' wordt: te breken met wereldse begeerten. (Gelijk aan het formulier volwassendoop. Idem opmerking uit de kerken.)

bladzijde 54

- 6 In de marge: 1 Petrus 5: 10, 11.

Voorstel tot wijzigingen in de tekst van het formulier om het Heilig Avondmaal te vieren (tekst Hattem 1972)

Opmerkingen uit de kerken zijn door de deputaten verwerkt.
Het verzoek om de compositie te wijzigen werd niet overgenomen.
Gevraagd werd:

- a. de zelfbeproeving plaatsen na onderwijzing.
Argumenten hiervoor:
 - 1. logischer;
 - 2. in artikel 35 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis is die volgorde ook te vinden.Argumenten hiertegen:
 - 1. er moet niet meer veranderd worden dan nodig is; de kerken zijn aan deze volgorde gewend.
 - 2. in sommige gemeenten wordt de zelfbeproeving gelezen op de zondag vóór de viering van het avondmaal.
 - b. de toekomstverwachting uit het korte formulier in dit formulier inlassen.
Argument om dit niet te doen:
als er twee formulieren naast elkaar bestaan, is verscheidenheid gewenst.
 - c. Het Onze Vader uit het gebed vóór de viering verplaatsen naar het gebed ná de viering.
Argumenten:
'Na wat in het formuliergebed gebeden is, past het Onze Vader niet, wanneer wij voor ogen houden dat in het Gebed des Heren alle geestelijke en lichamelijke nooddrift begrepen is (vr. 118 H.C.). Wij achten het Onze Vader als dankgebed na de viering bij uitstek geschikt'.
Tegenargument:
de plaatsing in het tweede gebed zou hetzelfde bezwaar opleveren. De deputaten zouden het gebed, dat na de viering geplaatst is, ook niet vervangen willen zien door het Onze Vader.
- Het verzoek om het zondarenregister te herzien, werd ook door deputaten nodig geoordeeld.

De volgende wijzigingen worden voorgesteld:

(Gewerkt is met het 'Bruine boekje', uitgave van De Vuurbaak, 1972. Alle bedrukte regels daarin zijn genummerd.)

bladzijde 55

- 3-6 De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig avondmaal door onze Here Jezus Christus in 1 Corinthe 11: 23-29:
 Want 'zeide' wordt 'zei': weder' - weer'.
 Volgens afspraak:
 Tekstcitataten cursief drukken.
 Avondmaal zonder hoofdletter.
- 36 e.v. Ten eerste moet ieder zijn zonden overdenken en beseffen dat Gods toorn op hem rust. Daardoor zal hij een afkeer krijgen van zichzelf en zich voor God verootmoedigen. Want Gods toorn over de zonde is zo groot, dat Hij (Zonden en vervloeking met het ene bezittelijke voornaamwoord 'zijn' is niet zo'n goede keus, daar de mens actief is in de zonden en passief in de vervloeking.)

bladzijde 56

- 2-10 Vervolgens dient ieder zichzelf te onderzoeken, of hij deze vaste beloften van God gelooft: al zijn zonden zijn hem alleen om het lijden en sterven van Christus vergeven; en de gerechtigheid van Christus is hem zo volkomen toegerekend en geschonken, alsof
- 11-18 Ten derde eist de zelfbeproeving, dat ieder zich afvraagt, of hij gezind is voortaan uit dankbaarheid met heel zijn leven God de Here te dienen en voor zijn aangezicht oprecht te wandelen. Verder gaat hij bij zichzelf na, of hij
 'ware' in r. 17 laten vervallen.
- 23 tot - plaatsen voor 'hun oordeel'.
 net hiervoor: Maar allen die niet zo gezind zijn. ...
- 31 Na r. 30 het zondarenregister laten vervallen en vervolgen met:
 Zolang zij in hun zonden volharden, moeten zij zich van het avondmaal onthouden, op-dat hun blz. 57 r. 15.

bladzijde 57

- 35-44 Maar wij hebben door de genade van de Heilige Geest over deze gebreken van harte berouw. Wij begeren tegen ons ongeloof te strijden en naar alle geboden van God te leven. Daarom mogen wij er vast van verzekerd zijn, dat

bladzijde 58

- 1-6 Laten wij vervolgens overdenken waarom de Here Christus zijn avondmaal voor ons ingesteld heeft. Het doel is dat wij het tot zijn gedachtenis vieren. Wij gedenken Hem op deze wijze:
- 13-16 Hij heeft de last van Gods toorn, die voor altijd op ons had moeten drukken, voor ons gedragen van het begin tot het einde van zijn leven.
- 27 'gezegend' - weglaten.
- 21, 33,
 44 Zich - met hoofdletter.
- 37 Na 'kruishout' punt. Dan: Daar schreeuwde

bladzijde 59

- 1 Voor 'toen' een komma.
- 3 Om ons nu vast te doen geloven
- 10 Daarom nam Hij ook de beker
- 15-18 Na 'drinkt': zal dat u herinneren aan mijn hartelijke liefde en trouw en u als onderpand ervan dienen.
 (Bezwaar tegen: tot een onderpand; jegens - archaïstisch, een vervangend voorzetsel moet horen bij trouw en liefde.)
- 25 Na 'leven' punt. Dan: Dit gebeurt even zeker, als dat dit brood
- 32 (leren wij) dat Hij ons geloof richt op zijn volkomen offer, eenmaal aan het kruis gebracht, als op de enige grond van ons heil.
- 43/44 'waarachtige gemeenschap mot Zich' vervangen door: (schenkt Hij ons) zijn gemeenschap.

bladzijde 60

- 4 'En' - weglaten.
- 10-18 De zware zin als volgt verlichten:
... zullen wij allen als leden van Christus één lichaam zijn. Omdat Christus, onze lieve Zaligmaker, ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, moeten wij ook elkaar liefde bewijzen en dat niet alleen met woorden, maar ook door onze daden.
- 26-32 In dit gedeelte komt twee keer de door-constructie voor.
Daarom het voorstel tot wijziging:
Barmhartige God en Vader, nu wij in dit avondmaal de heerlijke gedachtenis aan de bittere dood van uwe lieve Zoon Jezus Christus vieren, bidden wij U, of U door uw Heilige Geest
- 34-40 Een zin vol woordgrepen die niet zo snel verwerkt kunnen worden.
Als volgt oplossen:
Laat hierdoor onze bezwaarde en verslagen harten met zijn lichaam en bloed, ja met Hemzelf, waarachtig God en mens, gevoed worden. Onderhoud ons zo door uw Heilige Geest met het ware brood uit de hemel. Geef daardoor dat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem.
- 44 e.v. Na 'zijn' punt. Verder: Laten wij er vast op vertrouwen, dat Gij ons onze zonden nooit meer

bladzijde 61

- 24 'Laat ons' -- Laten we.

bladzijde 62

- 3 Een aandachtstreepje plaatsen achter maar`, zodat 'de harten omhoog!' geïsoleerd komt: te staan.
- 28-32 Het tussen haakjes geplaatste als volgt vervangen:
(Terwijl men aan tafel zit, kan er gelezen en gezongen worden).
- 34-37 Deze zin vereenvoudigen tot:
Geliefden in de Here, laten wij nu samen de naam des HEREN met dankzegging prijzen.
Opmerking:
Het woordje HEREN in 35 en hetzelfde woord op blz. 63 r. 35 met hoofdletters schrijven.

bladzijde 63

- 21-24 Als volgt wijzigen:
Hij heeft ons zo liefgehad, dat Hij zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar voor ons allen overgegeven. Hoe zal Hij ons dan met Hem ook niet alle dingen schenken!
- 25 jegens - voor.
- 28 thans - nu. En dan als volgt: nu wij door zijn bloed gerechtvaardigd zijn,

bladzijde 64

- 4-11 Als volgt: Wij bidden U, trouwe God en Vader, dat de vrucht van deze avondmaalsviering mag zijn, dat wij dagelijks toenemen in het ware geloof en in de gemeenschap van Christus.

Teksten in de marge plaatsen.

Voorstel tot enkele wijzigingen in de tekst van het kort formulier voor de viering van het Heilig Avondmaal

Opmerkingen uit de kerken zijn door de deputaten verwerkt.

bladzijde 65

- 5 aldus - wegwerken op dezelfde manier als in het grote formulier (GF) - blz. 65 r. 3-6. 6-26 cursief plaatsen, zonder aanhalingstekens. (Afspraak).
zeide - zei; weder - weer.
- 33-38 Vervolgens moet ieder zichzelf onderzoeken, of hij ook Gods vaste beloften gelooft, dat hem al zijn zonden vergeven zijn, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, en dat de volkomen gerechtigheid van Christus hem toegerekend en geschonken is.
- 39 zal - moet.
- 39 tot r. 3 op blz. 66
Tenslotte moet ieder zich afvragen, of hij gezind is, voortaan uit dankbaarheid met heel zijn leven God de Here te dienen. Ook gaat hij bij zichzelf na, of hij alle haat en nijd wenst af te leggen en zich ernstig voorneemt om in liefde met zijn naaste te leven.

bladzijde 66

- 18 Na 'heeft' punt. Verder: Wij vermanen hem
20 De opdat-zin vervangen door: want anders wordt zijn oordeel verzwaard.
36 'gezegend' weglaten.

bladzijde 67

- 1 Na 'verleend' een komma.
6 jegens ons - weglaten. (In de volgende zin komt 'voor ons').
12 Na 'laven' punt. Vervolgen met: Hij doet dit even zeker
16-24 De zin is te lang. Na 'verworven' punt. Verder: Door die Geest doet Hij ons leven in gemeenschap met Hem en geeft Hij ons deel aan al zijn schatten. Door diezelfde Geest verbindt Hij ons ook met elkaar in echte broederlijke liefde als leden van één lichaam.
16 ons - voorzetsel toevoegen, dus: voor ons; dit plaatsen voor 'verworven' in r. 17.
28 Voor 'Christus' het voorzetsel 'in' plaatsen.
27-32 De zin is te lang: Na 'zijn' in r. 30 een punt. Dan: Laten we dit niet alleen met woorden, maar ook door onze daden aan elkaar bewijzen.

bladzijde 68

- 30-35 Zinslengte. Na 'zien' een punt. Vervolgen met: Maar wij moeten onze harten tot Jezus Christus verheffen,
37 Na 'worden' komma.

bladzijde 69

- 26 Het 'ons' dat na 'tafel' staat, plaatsen voor: aan zijn tafel.
27 Na 'prijzen' punt en r. 28 laten vervallen.

bladzijde 70

- 14/22 Koninkrijk - koninkrijk; 22 uwer - van U; 23 in der - tot in.

Voorstel tot wijzigingen in de tekst van het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords

Gebruikte tekst: 'Bruine boekje', uitgave van De Vuurbaak, 1972. Alle bedrukte regels daarin zijn genummerd
Het aanbrengen van 'kopjes' overeenkomstig het formulier dienaren des Woords. Met kleine letter schrijven: Zijn, Sacrament, Wie, Die, Uw, Koninkrijk.

bladzijde 71

- 4 Opschrift als in andere formulieren: Gemeente van onze Here Jezus Christus,

- 5 driemaal - wordt: tweemaal.
De hele inleiding wordt op een onderdeelje na (missionaire) gelijk getrokken met formulier dienaren des Woords.
Deze luidt dan:
De kerkeraad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van onze broeder N.N., om te vernemen of iemand wat tegen zijn bevestiging als missionaire dienaar des Woords had in te brengen. Daar niemand een wettig bezwaar tegen zijn leer of leven heeft ingebracht, zullen wij nu in de naam des Heren tot zijn bevestiging overgaan.
- 18 bent - wordt: zijn.
- 19/20 uit - aanhoren: horen wat de Schrift leert over het ambt
- 21/23 afgezonderd - buiten zijn: uitgezonden om het Evangelie te prediken aan andere volken.
- 25 verdorven: weglaten.
- 27 geen regel wit.
- 33 na 'Israël' komma; 'de volken' wordt 'alle volken'.
- 37 'vergelijk' in de marge - weglaten.
- 35 hierna geen regel wit.
- 36 na 'vergaderen' komma.
- 37/38 van de Vader: weglaten.
- 38 Na de eerste om-zin is de opdat-zin niet goed mogelijk.
Dan als volgt:
Na 'gezonden' punt. Verder: Deze Geest getuigt door de apostelen dat Jezus de Christus is. Christus zelf had deze apostelen gezonden, zoals Hij door de Vader gezonden was. Zij hebben aanschouwd

bladzijde 72

- 8 komma na 'Christus' weg.
- 10/11 voor Zich: weglaten.
- 11/12 na 'werk' een punt. Regel 12 vervalt.
- 13 Grammaticaal onjuist. Dit wordt:
Om deze opdracht te vervullen, heeft de gemeente van de Here Christus een dienaar des Woords ontvangen.
- 16-20 te lange zin. Weglaten: dat - Schriften (18, 19).
Na 'zijn,' (21) vervolgen met: opdat - Christus (24, 25). Verder: Want nu zijn ze uitgesloten wereld.
- 27 na 'gegeven' komma.
- 28 was verzoenende met Zichzelf: God was het die in Christus de wereld met Zich ver-zoende.
- 30 geen aanhalingstekens, maar citaat cursief plaatsen.
- 30-34 Wijzigen in: Hij moet vasthouden aan de ware leer waarin hij onderricht is, zodat hij ook in staat is te vermanen en de tegensprekers te weerleggen.
- 35-41 zal (35) behoren (37) vervangen door: behoort (op de plaats van 'zal').
- 35 na 'hen' geen komma.
- 39 na 'Geestes' punt. Verder: Hij moet hun leren onderhouden
- 41 hierna geen regel wit.
- 42 aangezien: omdat.

bladzijde 73

- 3 eveneens: weglaten.
- 5-15 te lange en niet helemaal juiste zin. Wijzigen in:
De gelovigen die in leer of leven zondigen, zal hij moeten vermanen. En wanneer zij zich aan de vermaningen niet storen, heeft hij hun het gebruik van de sacramenten te ontzeggen. Want Paulus zegt in 1 Corinthe 10: 21: .
cursief de tekst van r. 7-10.
- 16 zal: moet.
naar goede orde: weg. (Staat ook niet in de aangehaalde tekst.)

- 16-26 lange zin; twee keer 'volgens'. Wijzigen in:
 Ten derde moet hij naar het voorbeeld en volgens de opdracht van de apostel Paulus betrouwbare mensen tot ouderlingen en diakenen aanstellen, zodra dit mogelijk is. Deze moeten bekwaam zijn anderen te onderrichten en Gods gemeente, die Hij Zich door het bloed van zijn Zoon verworven heeft, te weiden. .. Hij : : mag evenwel niemand overijld bloed eigen Zoon de handen opleggen.
- 27-35 lange zin; soms geen goede aansluiting. Wijzigen in:
 Tot het volbrengen van deze opdracht heeft de Here Christus zijn apostelen en in hen ook zijn gemeente met haar dienaren bemoedigd met de belofte: cursief de tekst tot wereld (33). Dan zal de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, neerdalen uit de hemel.
 De belofte zal voor die stad in vervulling gaan: cursief tot 39. 40-3 op blz. 74 weglaten.

bladzijde 74

- 17 alle leringen, die: elke leer die (zonder komma).
 22 na 'gemeente' vervolgen: en zult u zich godvrezend gedragen naar het Woord van God?
 29 Tussen haakjes geplaatste zin laten vervallen. Zie DdW.
 31 i.p.v. zin 31: Wat is hierop uw antwoord?
 33-36 Regie-aanwijzing: gelijk trekken met DdW. Synodebesluit?

bladzijde 75

- 37 van blz. 74 - 6 blz. 75 overnemen van DdW.
 God, onze hemelse Vader, die u geroepen heeft tot dit ambt, versterke u, verlichte u door zijn Geest en leide u zo in de uitoefening van uw ambt, dat u daarin gehoorzaam bent en uw werk vrucht draagt, tot eer van zijn naam en tot uitbreiding van zijn rijk. Amen.
- 7/8 weglaten.
- 9-12 Geliefde broeder, God heeft u door zijn gemeente geroepen als dienaar van onze Here Jezus Christus. Ga dan in de kracht van de Heilige Geest uit tot de arbeid. 12-17 geen aanhalingstekens, niet cursief, puntjes weg.
- 14 mede: weglaten.
- 17-19 schrappen - hoort niet bij 'opdracht'.
 20 d - accentteken weg: u van uw kant.
 23 behoede: behoedt.
- 24-26 aanhalingstekens weg. Na 'hem': zodat het Woord des Heren snelle voortgang heeft en verheerlijkt wordt, evenals bij u.
- 27-30 conform DdW:
 Omdat wij uit onszelf tot dit alles niet in staat zijn, willen wij de almachtige God aan-roepen.
 32 naar uw welbehagen: weglaten. (Veel voorzetselgroepen.)
 35 Thans: Vandaag.
 36 uw gemeente alhier: ons, uw gemeente.
 37 omzetting: te arbeiden onder de volken in dienst van het Evangelie.
 39 komma na 'dienst' weg.
 41 opdat: zodat.

bladzijde 76

- 1 op de rechte wijze: zuiver.
 7 standvastig: dat hij tot het einde vasthoudt aan uw Woord.
 11 de gemeente: ons; wil verlenen: geef ons en de
 12 haar: met ons; accentteken op 'met' weg. en
 13 zij: wij.
 16 hun: onze.
 17 zij zich: wij ons.
 18 'verre' wordt 'andere'.
 32 uwer: van U.
 33 in der eeuwigheid: tot in eeuwigheid

BIJLAGE 3a

Deputaten herziening kerkboek,
Secr. E. van Veen,
Goedroenstraat 18, Amersfoort.

Amersfoort, 10 april 1978.

Aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland,
in vergadering bijeen te Groningen-Zuid.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Op 28 maart j.l. kwam een aantal deputaten voor de herziening van het kerkboek nogmaals bijeen, om reacties op de gereed gekomen formulieren te bespreken.

Door de late verschijning in druk van het Gereformeerd Kerkboek, waardoor de reacties uit de kerken tot in de laatste weken vóór de synode nog binnenkwamen, was het deputaatschap niet in staat alle opmerkingen grondig te overwegen en er een rapport voor de synode over op te stellen.

Wel menen deputaten u te kunnen dienen met dit schrijven (dat reeds is aangekondigd) waarin zij u enige suggesties geven.

De formulieren die in 1972 door de synode van Hattem werden vrijgegeven en nog in hetzelfde jaar bij De Vuurbaak in druk verschenen, zijn in de kerken bekend. Deze zullen dan ook in een afrondingsfase terecht komen. De reacties daarop die 28 maart binnen waren, werden daarom nog behandeld, evenals één schrijven over het Formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen.

Deputaten adviseren u als volgt t.a.v. *Formulier voor de bediening van de heilige doop*:

a. Schrijven van ds. H. Folkers te Grijskerk:

1. De farao zou zelf niet verdronken zijn in de Rode Zee. Hij moet juist de grote daden des Heren aanschouwen.

Deputaten menen dat de argumenten niet steekhoudend genoeg zijn, om hier een wijziging aan te brengen. De farao kan, ook al is hij verdronken, Gods daden gezien hebben.

2. Bij de vragen in de diverse formulieren moet niet alleen instemming gevraagd worden met de Apostolische Geloofsbelijdenis, maar met de artikelen van het christelijk geloof. Deputaten hebben gekozen voor het instemmen met de Apostolische Geloofsbelijdenis, omdat volgt: . . . en in de christelijke kerk *alhier geleerd* wordt.

Formulier om het heilig avondmaal te vieren:

- a. Schrijven namens de kerk te Hallum door de praeses van de kerk te Ferwerd: 'Want zoals uit vele graankorrels . . . wordt'. Dit beeld zou beter weggelaten kunnen worden. Deputaten zijn van oordeel, dat de beeldspraak van het ene lichaam dubbelzinnig is, als men de context erbij betreft. Bij het opstellen van het herziene formulier is daar reeds over gesproken. Aan de ene kant worden de gemeenteleden gezien als de graankorrels die het ene brood vormen (id. de wijn), aan de andere kant is het brood het lichaam van Christus dat voor de gemeente verbroken is.

Toch hebben deputaten dit gedeelte intact gelaten. De uitleg naar twee kanten blijft mogelijk. Ook in de Bijbel verspringen de beelden vaak zeer snel. Al komt deze passage het logische denken dan niet in het gevlij, toch hebben deputaten hier de continuïteit met het spreken in de liturgie van de oude christelijke kerk willen vasthouden.

b. Schrijven van Prof. Dr. J. van Bruggen:

Dit schrijven handelt over bijbelteksten die in diverse formulieren geciteerd worden. De NBG-vertaling is niet altijd geheel juist.

Deputaten voelen eveneens de moeite bij het citeren uit de NBG-vertaling vanwege een niet geheel betrouwbare vertaling en ook vanwege het wat verouderde taalbeeld. Zij menen echter dat incidentele wijzigingen niet moeten worden toegepast. Zij noemen daarvoor de volgende argumenten:

1. er ligt voor deputaten een opdracht om de NBG-vertaling te gebruiken;
2. het toepassen van incidentele wijzigingen werkt subjectiviteit in de hand;
3. de gemeenteleden raken door een dergelijke werkwijze in verwarring

Formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen:

Schrijven van de kerk te Mussel:

Uit deze reactie bleek dat de toevoeging tussen haakjes 'en diakenen' (vooraan bij `de onderwijzing') verwarrend werkt. Deputaten adviseren die woorden te schrappen. De leer over de dienst der barmhartigheid staat verderop cursief tussen haakjes.

Het woord `huisbezoek' willen deputaten maar handhaven. Dit woord heeft wel een bijzondere betekenis gekregen, het bezoek van de ouderlingen, maar de algemene betekenis is nog gangbaar. Het alternatief 'bezoek aan huis' zou in de context `bezoek aan de huizen' opleveren. Dit lijkt deputaten geen verbetering, daar juist in die uitdrukking allerlei bijbetekenissen meeklinken.

Vervolgens het gebruik van het woord `beheren' i.p.v. 'regeren'. Deputaten sloten hier aan bij de NBG-vertaling in 1 Tim. 1 : 3, 4 en Th. 1 : 7. Helaas is in de marge Tit. 1: 7 niet opgenomen. Deputaten verzoeken dit als nog te doen.

Zij hebben geen bezwaar tegen het woord `beheren'. De kerkeraad heeft het beheer over Gods huis; het is niet hun eigen huis, maar zij `regeren' er wel, om daarvan weer verantwoording af te leggen aan de Here. Dit komt juist in het woord `beheren' tot zijn recht.

Formulier voor de bevestiging van het huwelijk voor de gemeente van Christus:

Met name op dit formulier kwamen veel reacties binnen en wel van de volgende kerken: Amersfoort-Centrum, Ferwerd, Hoogezand-Sappemeer, Kralingscheveer-Krimpen a.d. IJssel, Meppel, Mussel en Zwolle. Ook de kerken van Berkel en Creil lieten weten, dat zij hun opmerkingen nog aan de synode wilden doen toekomen.

Deputaten kwamen eenparig tot de overtuiging dat in de genoemde reacties waardevolle elementen van kritiek zijn opgenomen, die nadere overweging verdienen.

Verder waren zij van oordeel dat het niet wenselijk lijkt, staande de komende generale synode, reeds wijzigingen aan te brengen in dit formulier. Deputaten menen dat er geen sprake moet zijn van mogelijk overhaaste beslissingen. Bovendien is de tijd waarin de kerken de laatst klaar gekomen formulieren konden beoordelen en toetsen, te kort geweest. Bij dit formulier zou men na een tweede herziening niet klaar zijn.

Daarom namen deputaten de vrijheid u voor te stellen, opnieuw een deputaatschap te benoemen voor de verdere voltooiing van de arbeid aan het Gereformeerd Kerkboek. De kerken kunnen dan alsnog binnen een zekere termijn opmerkingen en eventuele kritiek op de gemoderniseerde formulieren inzenden.

Het door u te benoemen deputaatschap kan dan alles rustig overzien en aan de volgende synode zo mogelijk definitieve voorstellen doen, die ruime tijd vóór die synode (bijv. een jaar) aan de kerken moeten worden toegezonden.

Tenslotte kwam in het schrijven van ds. H. Folkers uit Grijpskerk nog de suggestie naar voren, om het nieuwe kerkboek te voorzien van Bijbel, kaartjes, registers e.d.

Deputaten menen dat zo'n uitgave niet direct tot de taak van de kerken behoort. Financieel zal zo iets ook op bezwaren stuiten, terwijl auteursrechten ook problemen zullen opleveren. Zij zijn bovendien van mening dat kaartjes, registers enz. niet thuis horen in een kerkboek, al zal een dergelijke aanvulling in de praktijk wel goed bruikbaar zijn.

Hopend dat u deze adviezen kunt gebruiken, wensen deputaten u in al uw werk Gods zegen toe. Zij verblijven met de meeste hoogachting,

namens deputaten,
L. Douw (voorzitter)
E. v. Veen (secretaresse)

1) Reacties uit de kerken die u hierbij ontvangt: Amersfoort-Centrum (afschrift); Ferwerd/ Hallum; Grijpskerk, H. Folkers; Hoogezand-Sappemeer; Kampen, J. van Bruggen; Kralingscheveer-Krimpen a.d. IJssel; Meppel; Mussel, J. Teekens; Zwolle.

BIJLAGE 4

Rapport van deputaten voor herziening van de Kerkorde aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengeroepen te Groningen-Zuid 1978

Opdracht en samenstelling deputaatschap

De generale synode van Kampen 1975 benoemde als deputaten ds. N. Bruin, drs. D. Deddens, ds. T. Dekker, prof. J. Kamphuis en dr. W. G. de Vries, met als secundus ds. C. J. Breen.

Hun opdracht luidde:

- a. ten aanzien van de volgende artikelen c.a. een studierapport met een voorstel tot formulering samen te stellen en dit zo spoedig mogelijk aan de kerken toe te zenden: art. 1 (annex nummering en randschriften), 23, 27, 38, 39, 42, 78, 79, 82 (nummering in deputatenrapport), art. 42 van de vigerende kerkorde, en het door de commissie voorgestelde art. `45' betreffende het bestuur der stoffelijke goederen en de vertegenwoordiging van de plaatselijke kerk ten aanzien daarvan in rechte;
- b. de reacties uit de kerken op de reeds voorlopig vastgestelde artikelen c.a. en op het sub a. genoemde rapport in te wachten tot 1 maart 1977;
- c. onder toetsing van deze reacties aan de volgende generale synode advies uit te brengen tot definitieve vaststelling van de materiëel herziene kerkorde;
- d. in het onder c. genoemde advies ook de taalkundige vernieuwing van de kerkorde te betrekken, waarbij de hulp van een of meer neerlandici kan worden ingeroepen;
- e. hun volledig advies vóór 1 januari 1978 ter kennisneming aan de kerken toe te zenden.

Deputaten wezen drs. D. Deddens aan als hun voorzitter. Dr. W. G. de Vries kreeg de zorg voor de financiën. De taak van secretaris-rapporteur viel toe aan ds. T. Dekker. Het in de opdracht sub a. genoemde rapport kon de kerken worden toegezonden uit naam van alle primi-deputaten. Onder het voor u liggende rapport ontbreekt de naam van ds. N. Bruin. Na het gereedkomen van het eerste rapport werd hij door zijn slopende ziekte verhinderd aan het werk deel te nemen, totdat de Here hem uit de dienst op deze aarde geheel wegnam. Zijn plaats werd gedurende de tweede fase van het werk ingenomen door ds. C. J. Breen. Deputaten gedenken met grote waardering en respect de arbeid en de inzet van ds. Bruin tot vervulling van de gemeenschappelijke taak, waaraan hij zich ondanks zijn verslechterende lichamelijke conditie bleef geven, totdat dit hem volstrekt onmogelijk werd.

Werkzaamheden

Depp. hebben hun vergaderingen steeds schriftelijk voorbereid, in de eerste fase door elkaar nota's toe te zenden over de verschillende onderwerpen.

Na vier vergaderdagen in d1976 konden zij op 26 augustus van dat jaar hun eerste rapport afronden. Dit kwam na de voor het drukken benodigde tijd in het bezit van de kerken, eind oktober en begin november 1976. Veertig exemplaren van dit rapport zijn uw vergadering toegezonden.

De periode tot 1 maart 1977 bleek voor enkele kerken, naar zij mededeelden, te kort om hun reacties op dit rapport te bepalen. De tijd voor reacties op de reeds voorlopig vastgestelde artikelen c.a. werd in veel gevallen ontoereikend geacht, daar de acta van de g.s. Kampen 1975 pas in januari 1977 de kerken bereikten. Enkele kerken en een predikant schreven dat zij zich het recht voorbehielden zich rechtstreeks tot uw vergadering te wenden. Anderen zonden hun reacties in tot ver na de vastgestelde datum. Depp. hebben, gezien de onloochenbaar late verschijning van de acta, de vrijmoedigheid gehad ook de nagekomen reacties in hun beoordeling te betrekken.

Van maart tot november 1977 hebben zij in een reeks vergaderingen hun werk afgerond. Een deel van deze vergaderingen werd bijgewoond door de heer S. Bakker, Jupiterstraat 103 te Groningen. Depp. hebben deze broeder, die leraar nederlands is aan het Gereformeerd Lyceum te Groningen, bereid gevonden tot hulp bij de taalkundige vernieuwing van de kerkorde. Een in de kring van depp. opgesteld concept is door hem gedurende een wekenlange arbeid uitvoerig schriftelijk becommentarieerd en van taalkundige alternatieven voorzien, terwijl het eindresultaat via gezamenlijke besprekingen tot stand is gekomen. De heer Bakker verdient de dank van depp. en van

de synode voor zijn belangeloze inspanning.

Opzet van dit rapport

De artikelen worden behandeld in de orde, die zij hebben in de acta van de g.s. Kampen 1975 (art. 403), met tussenvoeging van de artikelen waarover depp. in hun rapport-1976 hebben gehandeld. Aan het einde worden de artikelen verzameld in de thans door depp. voorgestelde redactie, indeling en nummering, voorzien van op- of randschriften.

R. De reacties uit de kerken worden aangeduid met de letter R.

Ze zijn weergegeven in zakelijke samenvatting en dat alleen voorzover ze van materiële en kritische aard zijn. Betuigingen van instemming en taalkundige suggesties blijven onvermeld. Reacties zijn verwerkt van de kerkeraden (resp. kerkerads-commissies) te Assen-Noord, Barendrecht, Bussum, Delft, Dokkum, Ede, Eindhoven, Enschede-Oost, Ferwerd, 's-Gravenhage-West, Groningen-Noord, Hallum, 't Harde, Haren, Hasselt, Heerenveen, Helpman, Hooghalen, Huizum, Leiden, Meppel, Middelburg, Neede, Noordbergum, Ommen, Ridderkerk, Rotterdam-Centrum, Rotterdam-Noord, Velp, Wageningen, Zuidhorn en Zwolle, alsmede van ds. G. Blijdorp en de broeders Joh. Buurman te Leeuwarden, B. Jongsma te Ankeveen, A. A. Schiebaan te Eindhoven en R. G. v. d. Veen te Groningen.

M. De materiële behandeling van elk artikel wordt aangeduid met de letter M. De reacties hierop worden op de voet gevolgd en besproken.

T. Dan volgt de taalkundige vernieuwing (T). Depp. zijn daarbij uitgegaan van het volgende. De taal van de kerkorde, evenals die van de andere kerkelijke 'papieren', wordt gekenmerkt door het gebruik van lange, samengestelde zinnen. Een artikel is vaak een volgeladen pakket van hoofdzin en bijzinnen. Een omzetting in meer hedendaags nederlands waarbij vrijwel alleen de verouderde wóórdén vervangen worden, heeft het bezwaar van ondoorzichtigheid, omdat de zware zinsconstructie dan behouden blijft. Depp. zijn van mening dat handhaving van een woord soms van belang is voor de duidelijkheid van een kerkordelijke bepaling. Zij hebben over de gehele linie gestreefd naar vereenvoudiging van de verouderde, samengestelde zinsbouw.

T.a.v. spelling en interpunctie hebben zij zich gehouden aan de afspraken die tussen de onderscheiden deputaatschappen gemaakt zijn. De voornaamste zijn, voorzover dit de kerkorde betreft:

Persoonlijke voornaamwoorden die God en Christus aanduiden, worden met een hoofdletter geschreven, andere voornaamwoorden niet: zij die God niet kennen en van Hem en zijn dienst vervreemd zijn.

De beperkende bijvoeglijke bijzin wordt niet voorafgegaan door een komma, de uitbreidende bijvoeglijke bijzin wel.

De voornaamwoordelijke bijwoorden, samengesteld uit er, hier, daar, waar + voorzetsel, worden aan elkaar geschreven: erop, hieraan, waarover.

Depp. handhaafden enkele oude genitiefvormen als min of meer staande uitdrukkingen: dienst des Woords, dag des Heren. Deze laten zich gemakkelijker in veel zinnen inpassen dan de uitdrukkingen met 'van de'.

Wanneer een voorstel uitsluitend door de letter T wordt voorafgegaan, betekent dit dat er geen materiële veranderingen zijn voorgesteld en dat de taalkundige vormgeving naar de mening van depp. geen commentaar vereist.

TM. Depp. maken apart melding van het feit dat de taalkundige behandeling af en toe een hernieuwde bezinning op de materie noodzakelijk maakte. In sommige gevallen leidde dit tot een voorstel hunnerzijds om de inhoud van een artikel te wijzigen, gedeeltelijk te verplaatsen of te doen vervallen. Dit wordt ter plaatse aangegeven en verantwoord (TM).

Formulieren

In dit rapport leggen depp. tevens de taalkundig vernieuwde tekst voor van de onderteekningsformulieren voor predikanten, ouderlingen en diakenen, alsmede van de bekendmakingen inzake tucht over doopleden. Deze bekendmakingen dienen naar het oordeel van depp. te worden opgenomen in het Gereformeerd Kerkboek, hetgeen zij u zullen voorstellen.

Aanbeveling

Deputaten geven de synode in overweging de gehele kerkorde in het Gereformeerd Kerkboek te doen opnemen. Als één ding tijdens de arbeid voor herziening en taalkundige vernieuwing opnieuw duidelijk is geworden, is het de eminente betekenis van de kennis van de kerkorde voor de vrede, de opbouw en het voortbestaan van het gereformeerd kerkelijk leven. Daarom is het dienstig dat de kerkorde toegankelijk is, zowel voor ambtsdragers als kerkleden.

Met deze aanbeveling bieden deputaten u dit rapport aan als het in hun opdracht sub e. bedoelde advies, met de bede dat het u onder Gods zegen zal dienen tot een verantwoorde afhandeling van de herziening der Kerkorde.

J. Breen
D.Deddens
T Kamphuis
W. G. de Vries
T. Dekker

1. De naam van de verzamelde artikelen

R. De benaming 'Kerkorde ...' heeft één reactie uitgelokt vóór de g.s. Kampen en één daarna. Deze synode heeft geen aparte uitspraak gedaan over de naam. Depp. menen er goed aan te doen, beide reacties in hun beoordeling te betrekken.

- a. Een kerkeraad pleit voor behoud van de term 'Kerkenordering', omdat ieder weet wat ermee bedoeld wordt, en omdat deze oude naam zou aangeven dat er geen opnieuw opgestelde K.O. komt in plaats van de K.O. van Dordrecht.
- b. Een predikant ziet in het woord 'kerkorde' een zakelijke verarming t.o.v. 'kerkenordering'. Ordening is z.i. niet hetzelfde als orde. 'Ordening' heeft nog twee elementen in zich verenigd: de bezigheid van het ordenen en het resultaat van die actie: orde'. Voor 'ordering' zou gekozen zijn om tot uitdrukking te brengen dat de orde in het kerkverband resultaat is van het ordeningswerk van de kerken zelf. Een tweede bezwaar zou zijn dat veel kerkelijke gemeenschappen die een collegialistisch of hiërarchisch systeem hebben, de naam 'kerkorde' gebruiken. Daar is het de orde van de kerk, niet van kerken. Overigens heeft 'kerken-' in de oude benaming de waarde van een bijvoeglijk naamwoord: kerkelijk.

Voorgesteld wordt de naam: Kerkelijke Regeling.

- T.** a. Depp. achten de argumentatie in **R.a.** ontoereikend. Het handhaven van verouderde termen omdat wij nog weten wat ermee bedoeld wordt zou een streep halen door de opdracht tot taalkundige vernieuwing.
De K.O. is niet 'van Dordrecht' maar van de kerken, vastgesteld in een reeks synoden, waaronder die van Dordrecht 1618/19, maar bijv. ook die van Utrecht 1905 en Kampen 1975. 'Kerken-' zou door de lezer van deze tijd opgevat worden als een meervoudsvorm, maar is dat niet. Het is 'een zwakke 2e naamval enkelvoud' met bijvoeglijke betekenis (Joh. Jansen, Korte Verklaring van de Kerkenordering 1923, p. 1).
- b. Depp. zien echter geen noodzaak deze bijvoeglijke betekenis expliciet te maken door het woord 'kerkelijk' te gebruiken. Zij vinden ook geen bewijs voor de stelling dat het voorgeslacht de term 'ordering' gekozen heeft om nadruk te leggen op de eigen, ordenende bezigheid van de kerken. Slaan we het Middel- nederlands Handwoordenboek van J. Verdam op (dat voor het hier besproken woord uit 1911 dateert), dan vinden we bij 'Orderinge' de betekenis: Ordening, geregeld volgorde. Het was de synode van Middelburg 1581, die de 'artikelen' van voorgaande synoden in de nu nog bestaande volgorde bracht en ze onder de naam 'corpus disciplinae ofte kerckenorderinghe' aan de overheid presenteerde ter goedkeuring. Had men in de titel nadruk willen leggen op de zelfstandigheid van de kerken in het ordenen, dan zou dat met name in het latijnse aequivalent beter tot uitdrukking moeten komen.
Depp. zijn van oordeel dat het woord 'kerkorde' in hedendaags nederlands bruikbaar is, evenals 'kerkrecht' en 'kerkboek', zonder dat gedachten aan collegialisme en hiërarchie worden gewekt. Het verweer tegen dergelijke stelsels van kerkregering ligt in de inhoud van de K.O. De volle dige naam spreekt hierin mee doordat zij zal luiden (niet: Kerkorde. Maar): Kerkorde van De

2. Artikel 1 (rapport-1976)

Wat depp. hierover schreven in hun rapport-1976 (p. 4-5) liep uit op het voorstel:

Om goede orde in de gemeente van Christus te onderhouden zijn daarin nodig: de ambten, vergaderingen, opzicht inzake de leer en de eredienst, en de tucht; waarover hierna ordelijk zal gehandeld worden.

R. a. Over het woord *ambten* i.p.v. *diensten*.

1. Suggestie om in art. 2 wèl, maar in art. 1 en 3 niet van ambten te spreken. In art. 1 zou de term ambten nivellerend werken en de inhoud van art. 2-28 niet dekken: daar wordt meer geregeld dan dat de ambten er zijn, nl. hoe ze functioneren. Verschillende regels betreffen de 'dienst in ruimer zin', bijv. art. 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 17. Daar kan men voor dienst niet ambt invullen. Diensten verdient een plaats te houden, ook als bijbelse term, Col. 4: 17, 1 Petr. 4: 10-11.
2. Suggestie om te spreken van ambten en functies, met als motivering dat van ambten niet gesproken kan worden als het gaat over het presidium, het scribaat in de vergaderingen en dgl. Ambt dekt niet het geheel van de in de K.O. genoemde functies.
3. Suggestie om te spreken van ambtelijke diensten. De begrippen ambt en dienst zouden onderscheiden moeten worden en wel zo, dat dienst ziet op taakomschrijving en ambt op taakverrichting. Het eerste begrip is niet aan de persoon verbonden, het tweede wel. Een andere reactie zegt dat ambt een wat autoritaire klank heeft en meer de nadruk legt op de persoon, dienst daarentegen meer op de taak.

b. Over de benaming van het derde onderdeel.

1. Suggestie om naast de eredienst toch de sacramenten apart te noemen. Deze komen immers voor in het 2e merkteken van de ware kerk. De K.O. mag in dezen haar confessionele bepalendheid wel laten zien.
2. Vraag, of in het kerkordelijk verband van art. 1 wel van opzicht kan worden gesproken. Opzicht, zo wordt gesteld, wijst meer op het nakomen van regels dan op het bepalen ervan, terwijl dit laatste toch de bedoeling moet zijn. Suggestie voor het geheel: ambtelijke diensten, vergaderingen, regelingen inzake de leer, de eredienst en de kerkelijke tucht.

c. Over het slot.

Voorgesteld wordt: 'waarvoor hierna algemene c.q. de noodzakelijke regelingen vastgesteld zullen worden'. Motief is de mening dat het slot wil zeggen, dat de K.O. in de aanwezige diensten enz. orde zal scheppen, dat daarin ordenend gehandeld zal worden.

M. a. De reacties onder R.a. doen vermoeden dat verschillende inzenders uit het rapport-1976 begrepen hebben: depp. menen dat ambt en dienst overat met elkaar verwisseld kunnen worden. Dit hebben zij echter volstrekt niet gesteld.

Depp. achten het onjuist, in art. 1-3 verschillende termen te gebruiken. Met art. 2 begint de behandeling van wat in art. 1 als eerste onderdeel is aangegeven. Daarom dient de terminologie aansluitend te zijn.

Juist nu in art. 2 duidelijk is gesteld dat de hoogeraren in de theologie (en de zendingen) dienaars des Woords zijn, afgezonderd voor de daar genoemde arbeid, kan met temeer helderheid worden gezien dat het eerste hoofdstuk van de K.O. de ambten betreft. Er wordt uiteraard meer geregeld dan dat de ambten er zijn. Maar de regelingen hebben daar wel degelijk betrekking op: hoe men ertoe geroepen wordt, hoe men erin verkeert, wat de ambtstaken zijn, hoe men van de taak of van het ambt zelf ontheven wordt.

In **R.a.2.** heerst het misverstand dat de term ambten ook zou moeten slaan op wat in een volgend hoofdstuk, nl. dat van de vergaderingen geregeld wordt.

Depp. menen het onderscheid tussen ambt en dienst het best weer te geven door te stellen, dat met ambt het geheel van roeping, opdracht en bevoegdheid wordt aangegeven in de K.O., terwijl dienst de concrete, aan een plaatselijke kerk gebonden, maar toch variabele werkzaamheid in het ambt aangeeft. Iemand die volgens art. 6 (vigerend) 'dienst' aanneemt in een ziekenhuis, moet (g.s. Kampen) aan een kerk verbonden blijven als dienaar des Woords. Ontslag krijgt van zijn 'dienst' (= ambtsuitoefening in die bepaalde gemeente), behoudt het ambt

waarvan art. 1 spreekt. Evenzo de emeritus naar art. 13 en de hoogleraar van art. 18. Depp. delen niet het bezwaar dat ambt een autoritaire klank zou hebben en te veel nadruk op de persoon zou Hij oefent in een bijzondere taak het ambt van predikant uit. Iemand die naar art. 11 (vigerend) leggen.

De ambtsdragers zijn dienaars. Deze schriftuurlijke notie blijft in de voorstellen van depp. op tal van plaatsen zichtbaar, zie 'dienaars' en 'dienst des Woords', 'dienst', 'dienen' resp. 'bedienen' in de voorstellen ad art. 2, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 23, 25, 27.

Het ambt heeft echter behalve de dienende functie ook hoogheid. De hoogheid van het Woord, dat bediend wordt; van Hem die zendt met het Woord en die de sleutel van David heeft. De kerken mogen dit in een tijd van toenemende nivellering en zgn. democratisering wel terdege blijven beseffen.

b. Depp. achten het niet gewenst de sacramenten opnieuw apart te noemen.

Elke versobering in de opsomming betekent winst voor de leesbaarheid en de overzichtelijkheid. De sacramenten zijn een onderdeel van de geregelde eredienst (Heid. Cat. antw. 103). Depp. menen dat de term opzicht gehandhaafd moet worden (evt. toezicht). De K.O. 'regelt' immers niet rechtstreeks de leer en de eredienst, maar bevat de regels waaraan de kerkeraden zich bij hun opzicht zullen houden. Daaraan komt ook nog onderling toezicht van de kerken te pas, via kerkvisitatie en classicale rondvraag. Het voorstel in R.b.2. heeft als vreemde consequentie, dat voor de ambten en de vergaderingen blijkbaar géén regelingen vereist worden.

c. De slotzin van het vigerende artikel betekent niet dat er ordenend zal worden gehandeld in de aanwezige diensten enz., maar dat in de nu volgende artikelen orde wordt aangebracht aan de hand van de gegeven opsomming.

T. Hoewel depp. geen van de ingekomen reacties kunnen overnemen heeft de overweging van een en ander hen wel geholpen om te komen tot een h.i. verbeterde redactie van art. 1. In diverse reacties is te bespeuren dat behoefte gevoeld wordt aan het begripselement regeling. Voor de goede orde zijn niet maar de ambten enz. op zichzelf nodig, maar is juist een regeling noodzakelijk. Deze gedachte was ons voorgeslacht uiteraard niet vreemd, anders had men geen kerkerde gemaakt. De behoefte om dit ook expliciet in de bewoordingen te zeggen werd blijkbaar toen niet gevoeld.

Depp., geassisteerd door hun taalkundige adviseur, doen u een voorstel waarin

1. het begripselement 'regeling' expliciet is gemaakt,
2. het doel van de K.O. in een zelfstandige aanvangszin is geformuleerd in aansluiting aan 1 Cor. 14: 40,
3. de onderdelen onder elkaar worden geplaatst achter een romeins cijfer, zodat de structuur van de K.O. in één oogopslag zichtbaar wordt en misverstanden over de betekenis van komma's en voegwoorden zijn uitgesloten, en
4. de slotzin als thans overbodig is vervallen.

Voorstel:

In de gemeente van Christus behoort alles in goede orde te gebeuren. Daarvoor is nodig een regeling met betrekking tot

- I. de ambten,
- II. de kerkelijke vergaderingen,
- III. het opzicht over de leer en de eredienst,
- IV. de tucht.

Artikel 2 (acta)

T. In het verouderde *drieërlei* ligt niet alleen een getal, maar ook een onderscheiding (drie-soortig).

De bijzin over de afzondering van sommige dienaren des Woords duwt de ambten van ouderling en diaken wat ver naar achteren. Splitsing in twee zinnen kan hier verbetering brengen. *Dienaar des Woords* kan worden afgewisseld met *predikant*, vgl. het bevestigingsformulier voor deze ambtsdragers: in de titel 'dienaren des Woords', in de aanhef 'onze beroepen predikant'.

Voorstel:

Er zijn drie ambten te onderscheiden: het ambt van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken. Sommige predikanten zullen afgezonderd worden voor de opleiding tot de dienst des Woords, andere voor het zendingswerk.

Artikel 3 (acta)

R. Het vigerende artikel bevat behalve de noodzaak van wettige roeping ook het gescheiden houden van de diensten: het zal niemand, alhoewel hij een doctor, ouderling of diaken is, geoorloofd zijn de dienst des Woords en der sacramenten te betreden, zonder wettelijk daartoe beroepen te zijn. Inzender vraagt zich af of bij de door de g.s. Kampen aanvaarde redactie geen strijdigheid ontstaat met art. 38.

Verder wordt gevraagd om opneming van een bepaling tegen vermenging van de diensten, mede opdat de 'indringing in eens anderen dienst' in art. 80 niet in de lucht komt te hangen.

M. In het vigerende artikel wordt alleen de ambtsdienst van de predikanten gebonden aan wettige roeping. Deze wordt nog extra beschermd door de strafbepaling, dat iemand die zonder de wettige roeping het Woord bedient en dat niet laten wil, volgens het oordeel van de classis als scheurmaker of op andere wijze bestraft zal worden.

De g.s. Kampen nam het voorstel van het vorige deputaatschap aan, om het eerste deel van het artikel algemeen te maken en daarin het beginsel vast te leggen dat voor elke ambtsvervulling de wettige roeping noodzakelijk is. In verband daarmee kon het tweede deel vervallen, temeer omdat de tucht geregeld wordt in het vierde deel van de K.O.

Het is depp. niet duidelijk hoe hier nu strijdigheid zou ontstaan met art. 38. Daar wordt in de oude K.O. bepaald, dat in kleine kerkeraden, volgens plaatselijke regeling, de diakenen 'mede tot de kerkeraad kunnen genomen worden'. Dit betekent niet, dat er dan een 'brede' kerkeraad mag worden gehouden zoals dat gebruikelijk is geworden, maar dat de diakenen 'als het ware hulpdiensten als ouderlingen' mogen verrichten (Jansen p. 174). Als dit in strijd geacht moet worden met de regel, dat men tot elke ambtsdienst wettig geroepen moet zijn, dan zou het bezwaar zich moeten richten tegen het betreffende gedeelte in art. 38. Niet tegen een bepaling die slechts duidelijk zichtbaar maakt, wat (bij het functioneren van art. 38) altijd heeft gegolden.

Overigens verwijzen depp. naar de behandeling van art. 38, waar de zgn. hulpdienst van de diakenen opnieuw ter sprake komt.

Een bepaling tegen vermenging van de ambten is niet zinvol in een kerkorde, die in haar bepalingen het schriftuurlijk onderscheid tussen de ambten volledig honoreert en kerkordelijk vastlegt.

Vermenging van ambten is trouwens een heel ander begrip dan indringen in de dienst van een ander. Zolang deze zonde in art. 80 met name genoemd wordt, hangt zij stellig niet 'in de lucht'.

T. Voorstel:

Niemand mag een van deze ambten vervullen zonder wettig geroepen te zijn.

Artikel 4 (acta)

R.a.1. Ten aanzien van de handoplegging meent één inzender dat in de redactie van de g.s. Kampen een enkelvoudige handoplegging wordt voorgeschreven. Dit wordt betreurd omdat het bij de bevestiging van missionaire dienaren des Woords zinvol wordt geacht, dat uit elk van de uitzendende ressorten één predikant aan de handoplegging deelneemt.

2. Een andere inzender mist in de voorgestelde redactie de aanduiding, wie tot handoplegging gerechtigd is: alleen de predikant of nok ouderlingen diakenen en gemeenteleden.

b. Over de consulent staat in het vigerende artikel, dat hij hiertoe (nl. om te adviseren bij het beroepen) door de classis is aangewezen. De g.s. Kampen liet dit woordje weg. Gevraagd wordt of de omschrijving van werkzaamheden van de consulent niet tot het meest noodzakelijke beperkt moet blijven.

M. a. Depp. constateren dat de redactie van het artikel in de acta alle mogelijkheden van handoplegging open laat, hetzij enkelvoudig of meervoudig, door predikanten of door anderen.

In het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren des Woords wordt een enkelvoudige handoplegging geregeld. Het motief voor meervoudige handoplegging bij de bevestiging van zulke predikanten komt depp. niet sterk voor. Van uitzending door ressorten is in feite geen sprake, ook niet in het ene geval dat twee particuliere ressorten en een classis betrokken zijn bij de samenwerking met één zendende kerk. Het zijn de kerken, die samenwerken bij de vervulling van de zendingsroeping, waarbij ze zich houden aan de indeling in ressorten. Wil men de medewerking van die kerken doen uitkomen in handoplegging, dan ontstaat er een heel gedrang rondom de te bevestigen predikant. Bovendien heeft de handoplegging niet direct te maken met de uitzending: wie reeds als predikant gediend heeft wordt voor de missionaire dienst zonder handoplegging bevestigd.

Depp. willen hier opwekken tot nuchterheid. Een missionaris wordt beroepen en bevestigd als predikant van de zendende kerk. Enkelvoudige handoplegging (als het een kandidaat is) moet voldoende geacht worden.

De opmerking in R.a.2. snijdt volgens depp. wèl hout. Hier is een lacune waarin het formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords (in onderscheiding van dat voor de missionaire dienst) niet voorziet. Het formulier vermeldt in de marge alleen 'Handoplegging'. Aanvulling van dit formulier in overeenstemming met dat voor de missionaire dienst is een mogelijkheid waarover de synode kan beslissen. Depp. menen in hun voorstel wel een beperking te moeten maken: handoplegging door de bevestiger.

- b. Wat de taak van de consulent betreft heeft het woordje hiertoe in art. 4 niet de beperkende betekenis die gewenst wordt. Dan zou er moeten staan: die alleen hiertoe door de classis wordt aangewezen. Depp. zullen bij het betr. artikel voorstellen de term 'bij te staan', die veel kan omvatten, te vervangen door 'met advies te dienen'.
- T. 1. In het voorstel van depp. zijn de vier onderdelen in de aanhef bijeengebracht om te voorkomen, dat dit artikel vrijwel geheel uit bijzinnen zal bestaan.
 2. 'De dienst van het Woord en de sacramenten' kan verkort worden tot 'de dienst des Woords', omdat hiertoe blijkens art. 16 behoort het voorgaan in de gebeden en in de bediening van het woord en de sacramenten.
 3. 'één predikantsplaats' geeft duidelijker aan wat bedoeld wordt met 'niet meer dan één dienaar': kerken die tijdelijk slechts één predikant hebben naast een of meer vacatures vallen er niet onder.
 4. De 'behoorlijke stipulatiën en afvragingen, vermaningen en gebed' vormen een moeilijk te moderniseren stukje nederlands. In feite worden hier formeel de onderdelen van het bevestigingsformulier aangeduid. Depp. menen dat de aanwezigheid van de door de generale synode vastgestelde formulieren het mogelijk maakt, te volstaan met de bepaling, dat het vastgestelde formulier gebruikt dient te worden.
 5. De handoplegging verdient aparte vermelding als element, waarin de hier geregelde bevestiging zich onderscheidt van die in het volgende artikel, waarbij hetzelfde formulier wordt gebruikt.

Voorstel:

De wettige roeping tot de dienst des Woords van hen die het ambt van predikant nog niet hebben bekleed, omvat de beroeping, het examen, de goedkeuring van de gemeente en de bevestiging. De beroeping geschiedt onder aanroeping van de Here door de kerkeraad en de diakenen met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Alleen zij kunnen voor het eerst beroepen worden, die door de classis waaronder zij ressorteren preparatoir geëxamineerd zijn. In kerken met één predikantsplaats zal beroepen worden met advies van de consulent die door de classis aangewezen is.

Het examen, dat zowel de leer als het leven betreft, zal worden afgenomen door de classis die het beroep moet goedkeuren. Het zal plaats hebben ten overstaan van de deputaten van de particuliere synode of enkele van hen.

De goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen, wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht.

De bevestiging zal plaatshebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden, met handoplegging door de predikant die de bevestiging verricht.

6. Artikel 5 (acta)

M. Zie voor 'gereformeerde kerken buiten Nederland' dit rapport ad art. 9.

T. Taalkundig spreekt het meeste nu voor zichzelf. De aanhef kon behoorlijk verkort worden. In de formulering, dat predikanten beroepen worden naar een andere kerk ligt opgesloten, dat het gaat over dienaars 'die nu alrede in de dienst des Woords zijn'.

Voorstel:

Wanneer predikanten beroepen worden naar een andere kerk, zal de beroeping eveneens geschieden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling.

De kerken zullen zich houden aan de generale kerkelijke bepalingen over de beroepbaarheid van predikanten die in de gereformeerde kerken buiten Nederland gediend hebben en over het meer dan eenmaal beroepen van dezelfde predikant in dezelfde vacature. Kerken met één predikantsplaats zullen beroepen met advies van de consulent die door de classis aangewezen is. Voor alle kerken geldt dat de goedkeuring van de classis vereist is. Aan haar zullen de volgens dit artikel beroepen predikanten een goede attestatie inzake leer en leven tonen. De eveneens vereiste goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen., wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht.

De bevestiging zal plaats hebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

7. Artikel 6 (acta)

R. a. Een voorstel om het oude slot weer toe te voegen: en hij zal ook niet minder dan andere aan de Kerkordening onderworpen zijn.

Motivering: vroeger moesten de predikanten de K.O. ondertekenen. Het bovenstaande is nu nog de enige bepaling die predikanten bindt aan de kerkorde. Een bepaling tegen eigenmachtig optreden van predikanten kan zijn nut hebben bijv. met het oog op art. 12 en 53.

b. Suggestie om naast militairen ook zeevarenden te noemen.

M. a. Depp. zijn van oordeel dat de binding van predikanten aan de kerkorde niet ontstaat uit de genoemde oude bepaling. De vooronderstelling daarbij was, dat predikanten aan de K.O. gebonden zijn. Dit werd met name voor hen die een bijzondere taak aanvaardden, met zoveel woorden gehandhaafd.

De binding van predikanten aan de K.O. vloeit eenvoudig voort uit art. 87 K.O. Zij behoren immers tot de kerken, die zich met gemeen akkoord verbinden tot naleving van de K.O. De kerkeraden (en soms het kerkverband mede) zien erop toe dat hun predikanten de K.O. metter daad nakomen. Daarvoor dienen juist artikelen als art. 12 en 53.

De extra-nadruk op dit alles t.a.v. predikanten met een bijzondere taak kan worden weggelaten, nu bepaald is dat zij altijd aan een kerk verbonden moeten blijven. Dit brengt immers mee, dat zij onder opzicht en tucht van een kerkeraad blijven ook wat betreft hun naleven van de K.O.

b. Met 'geestelijke verzorging van militairen . . .' noemt dit artikel enkele mogelijkheden als voorbeeld, zonder limitatief te zijn (d.w.z. dat alleen de genoemde taken zouden kunnen worden aanvaard). Toevoeging van nóg een voorbeeld maakt het artikel op geen enkele manier sterker, maar kan wel de indruk wekken dat een volledige opsomming van al het mogelijke wordt nagestreefd.

T. Op advies van de neerlandicus is de formulering van de voorbeelden ingekort tot enkele gangbare aanduidingen. Depp. hebben daar geen bezwaar tegen omdat het inderdaad voorbeelden betreft, en geen (nauwkeurig te formuleren) taakomschrijvingen.

Voorstel:

Een predikant mag geen benoeming aannemen waarbij hij zich geheel gaat wijden aan een bijzondere taak - zoals die van leger- of ziekenhuispredikant - tenzij hij verbonden blijft aan een kerk.

De verhouding waarin hij tot de betrokken kerk staat, dient geregeld te worden onder goedkeuring van de classis.

8. Artikel 7 (acta)

R. Gevraagd wordt of het geen aanbeveling verdient op deze plaats de beroeping van een predikant naar een combinatie van kerken te regelen. In verband daarmee de vraag of het woordje 'een' geen misverstand kan wekken (opgevat als telwoord: één).

M.Depp. antwoorden dat hier duidelijk een minimum-bepaling wordt gegeven. 'Een kerk' kan niet betekenen 'ten hoogste één kerk', alleen 'tenminste één'. 'Een' kan niet anders dan als onbepaald lidwoord worden opgevat. Anders zouden er accenttekens op moeten staan. Beroeping door een combinatie van kerken wordt door dit artikel volstrekt niet gehinderd. Het komt depp. echter niet juist voor, een regeling in de K.O. op te nemen voor zo'n manier van beroepen. Wat er geregeld moet worden, ligt op de weg van de beroepende kerken.

T. 1. Depp. maken hier een opmerking over het gebruik van de voorschrijvende werkwoorden in de K.O. De vigerende tekst gebruikt stereotiep het woord zullen. Taalkundig wordt het fraaier geacht dit woord af te wisselen met mogen, moeten en soms kunnen.

In dit artikel geeft 'niemand kan' nog sterker dan 'niemand zal' aan, dat een 'algemene' roeping of zending naar gereformeerd kerkrecht niet mogelijk is.

2. 'Een kerk' zegt evenveel als 'een bepaalde kerk'.

Voorstel:

Niemand kan tot de dienst des Woords geroepen worden zonder dat hij aan een kerk verbonden wordt.

9. Artikel 8 (acta)

T. 1. In de opsomming van gaven is het bijvoeglijk naamwoord 'goed' bij 'verstand' weggelaten. 'Bijzondere gaven van . . . verstand' betekent op zichzelf al dat het verstand heel goed is.

2. De uitdrukking 'mede tot hun oefening' kan vervallen. Het voorgaan als proponent, waarbij de classiskerken zich een oordeel kunnen vormen over de gaven van de betrokkene, houdt vanzelf in dat er oefening en ervaring wordt opgedaan.

3. Het woordje 'eerst' bij 'examineren' kan in de voorgestelde redactie niet blijven staan, want het kan gelezen worden als 'pas', wat niet de bedoeling is. Depp. menen dat het gemist kan worden.

Voorstel:

Wie geen theologische opleiding hebben ontvangen, kunnen niet toegelaten worden tot het predikambt tenzij overtuigend blijkt dat zij bijzondere gaven hebben van godsvrucht, ootmoed, ingetogenheid, verstand, onderscheidingsvermogen en welsprekendheid.

Wanneer zulke personen toelating vragen tot de dienst des Woords, zal de classis hen examineren na toestemming van de particuliere synode. Indien het examen volgens het oordeel van de classis naar wens verloopt, zal deze een periode vaststellen waarin zij als proponent mogen voorgaan in de kerken van het classicaal ressort.

Daarna zal de classis verder met hen handelen zoals naar haar oordeel verantwoord is, volgens de generale regeling die daarvoor door de kerken is vastgesteld.

10. Artikel 9 (acta)

R. Suggestie, de aanhef te redigeren naar het voorstel, dat depp. van de g.s. Hattem deden aan de g.s. Kampen, nl.: 'Zij die nog slechts sinds korte tijd gekomen zijn tot het belijden van de gereformeerde leer..

Dit zou beter aansluiten bij de oude tekst, die begint met nieuwelingen en verder ook sekten noemt.

De tekst van de acta zou van toepassing zijn, ook op 'verontruste' of Chr. Gereformeerde predikanten, wanneer die zich bij een van de kerken zouden voegen. Dit zou echter niet de bedoeling zijn van art. 9, want hier moeten anderen bedoeld zijn dan zij 'die buiten de Nederlandse

Gereformeerde Kerken' gediend hebben. Voor hen is immers in art. 5 een bepaling opgenomen.

- M.1. Depp. merken op dat de g.s. Kampen tot haar redactie is gekomen in verband met reacties uit de kerken, waarin tot voorzichtigheid gemaand werd over het punt, dat in het bovenstaande als vanzelfsprekend op de achtergrond staat. Namelijk dat in de daar genoemde gevallen voetstoots moet worden aangenomen, dat de betreffende predikanten niet sinds kort de gereformeerde leer belijden maar dit reeds lang hebben gedaan. Uit dien hoofde wil de inzender van deze reactie hen dan ook rangschikken onder de in art. 5 bedoelde predikanten, die 'buiten de Nederlandse Gereformeerde Kerken' gediend hebben en volgens een generale regeling beroepen kunnen worden.
2. Depp. hebben overwogen dat de K.O. in herziene vorm vele jaren in de toekomst, zo de Here wil, moet functioneren. Bij het voortschrijden van de huidige ontwikkeling wordt de mogelijkheid dat voorgangers, die uit andere kerkgemeenschap tot ons willen komen, nog maar kort (weer) tot het belijden van de gereformeerde leer zijn gekomen, eerder groter dan kleiner.
 3. De mening van inzender, dat voor predikanten uit bijv. Chr. Geref. Kerken een regeling geldt naar art. 5, wordt gesteund door de Korte Verklaring van Jansen, p. 26-27. Jansen begint daar met te spreken over Roomse priesters in de 16e eeuw (die echter in art. 9 genoemd worden), en citeert vervolgens een reeks kerkelijke besluiten uit de periode na 1892, die achtereenvolgens de toelating behandelen van predikers
 - a. uit Gereformeerde kerken buiten Nederland,
 - b. uit het Nederlandsch Hervormde Kerkgenootschap,
 - c. uit kerken van min vaste formatiën,
 - d. uit de Christelijke Gereformeerde kerk.De aanduiding 'Nederlandse Gereformeerde Kerken' in art. 5 is kennelijk opgevat als de naam van het kerkverband, zodat onder hen die daarbuiten gediend hebben predikanten kunnen worden geteld, die zowel in als buiten ons land in andere kerkformaties gediend hebben.
 4. Dr. F. L. Bos in 'De Orde der Kerk', 1950, rangschikt eveneens de bedoelde kerkelijke besluiten (uit 1893, 1914 en 1927) onder art. 5. Hij onderscheidt echter meer dan Jansen tussen de predikers uit buitenlandse kerken (a) en die uit kerkgemeenschappen in Nederland (b, c, d). Voor de eerstgenoemden, in zoverre ze komen uit buitenlandse kerken waarmee correspondentie bestaat, is 'meerdere ruimte' geschape
 5. Ds. H. Bouma in zijn 'Kerkenordering van de Geref. Kerken in Nederland', 1948 heeft de kerkelijke besluiten over predikanten en kandidaten uit buitenlandse gereformeerde kerken, waarmee correspondentie bestaat, gerangschikt onder art. 5, maar de besluiten over predikers uit de N.H. Kerk, de kerken van 'min vaste formatie' en de Chr. Geref. Kerken onder art. 9, p. 23-24, resp. 44-45.
 6. Depp. zijn van oordeel dat Jansen, Bos en de inzender van bovenstaande reactie wel gelijk hebben als zij ervan uitgaan, dat de 'generale kerkelijke bepalingen' in art. 5 alle besluiten zijn, die onder 3 a, b, c, d zijn aangeduid. Volgens vigerend kerkrecht valt de toelating van predikanten uit de Ned. Hervormde, syn.Geref. en Chr. Geref. Kerken onder art.5 en niet onder art. 9.

Daarbij rijzen echter twee vragen:

 - a. verdient het geen aanbeveling, nu in onze eeuw de scheidslijnen tussen de kerkgemeenschappen van 'reformatorische oorsprong' geleidelijk scherper worden en daar sinds de Vrijmaking ook meer oog voor is dan voorheen, de categorieën ook duidelijker uit elkaar te houden: enerzijds predikanten uit buitenlandse kerken waarmee kerkelijke gemeenschap wordt geoefend, anderzijds predikanten uit kerkgroepen binnen Nederland waarmee dat niet het geval is. Zo loopt de lijn bij Bouma.
 - b. wat is in de vigerende K.O. nog de betekenis van art. 9 naast art. 5.
 7. T.a.v. de laatstgenoemde vraag wijzen depp. op het volgende. De kerkorde van Dordrecht 1618/19 kende in art. 5 géén bepaling over de beroepbaarheid van hen, die buiten de gereformeerde kerken gediend hebben. In de Dordtsche redactie van de K.O. regelt art. 9 de toelating tot het predikambt van allen die zich van buitenaf bij de kerken voegden: nieuwelingen, d.w.z. pas tot het christelijk geloof bekeerden of ook personen, die recentelijk uit het pausdom of een secte kwamen, hetzij leken of geestelijken; verder mispriesters, monniken en wie anderszins

enige sekte verlaten hadden (met name Wederdopers), vgl. Jansen p. 43-44. Daarmee waren de toenmalige mogelijkheden volledig aangeduid.

Na de Afscheiding en de Doleantie en de Vereniging van 1892 komen de bepalingen van 1893, 1914 en 1927. Voor predikers uit dan bestaande kerken die niet Rooms zijn, maar ook niet 'Gereformeerd', worden aparte bepalingen gemaakt. Men meent deze niet onder te moeten brengen in de sfeer van art. 9 (nieuwelingen), maar in die van art. 5 (beroep van dienstdoende predikanten naar andere gemeenten). De gedachte daarbij zal geweest zijn dat zulke predikers, al behoorden ze niet tot de Gereformeerde Kerken, toch zeker wel gereformeerd waren in de leer en de kerkregering.

Zodoende bleven voor art. 9, materieel gezien, de volgende categorieën over: Roomse geestelijken, voorgangers uit sekten, en evt. niet theologisch geschoolden in het algemeen van buiten. Laatstgenoemden vallen in feite 66k af, want als ze eenmaal lid van de kerk zijn geworden en ze willen predikant worden, dan is er de weg van de theologische opleiding of van art. 8.

Het is uiteraard mogelijk, art. 9 zo te redigeren, dat duidelijk wordt: het gaat hier alleen nog over Roomse geestelijken en voorgangers van sekten.

8. Depp. menen echter, dat een andere weg verkieslijker is. In aansluiting bij hun overweging onder 2. menen ze te mogen stellen, dat toelating van predikanten uit buitenlandse kerken, waarmee kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, wèl past in de sfeer van art. 5: beroep naar een andere gemeente. Maar tevens, dat toelating van predikanten uit allerlei kerken, waarmee géén kerkelijke gemeenschap kan bestaan, daar veel minder op zijn plaats is. De laatstgenoemde toelating betreft toch 'nieuwelingen' in dezelfde zin als in het oude art. 9, met deze restrictie dat er nu geen 'leken' mee bedoeld kunnen zijn maar alleen voorgangers, die recentelijk uit een andere tot ons kwamen.
9. In art. 9 dient dan uit te komen, dat hier anderen bedoeld zijn dan in art. 5, en dat de generale kerkelijke bepalingen, die hier van toepassing zijn, moeten worden nageleefd. Voor de duidelijke onderscheiding van een en ander hebben depp in art. 5 de formulering voorgesteld: predikanten die in gereformeerde kerken buiten Nederland gediend hebben.

Voorstel:

Voorgangers die zich sinds kort gevoegd hebben bij een van de kerken en daarvoor niet gediend hebben in een kerkverband waarmee kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, zullen slechts met grote voorzichtigheid tot de dienst des Woords worden toegelaten. Daarbij zullen de desbetreffende generale kerkelijke bepalingen in acht worden genomen. Indien de classis en de deputaten van de particuliere synode dit noodzakelijk achten, zullen zij eerst een proeftijd doormaken.

11. Artikel 10 (acta)

- T. 1. Ogenschijnlijk heeft onderstaand voorstel niet alleen taalkundige, maar ook materiële consequenties. De tussenzin 'zonder bewilliging des kerkerads en der diakenen en met voorweten van de classis' wordt daar niet meer gevonden.

Dr. H. Bouwman schreef over de redactie van Dordrecht:

'De woorden: "om elders een beroep aan te nemen". zoals in de Dordtsche redactie staat. zouden tot een verkeerde voorstelling aanleiding kunnen geven Doch deze woorden beteekenen niet, zoals wij tegenwoordig zeggen: 'een roeping aannemen', om dan later, na dimissie van kerkeraad en classis in een andere kerk het ambt te aanvaarden, maar zij duiden aan: "de gemeente verlaten om elders den dienst op te nemen". (Geref. Kerkrecht 1. p. 445).

Het gaat in dit artikel over het daadwerkelijk vertrek naar een andere kerk. Nadat de predikant op grond van zijn eigen overwegingen het beroep heeft aangenomen (zoals ook wij het zeggen), maakt hij dit aan de kerkeraad en de diakenen bekend. Dan heeft hij namelijk hun bewilliging (onder voorkennis van de classis) nodig, om ook metterdaad de gemeente te verlaten. Deze bewilliging krijgt concrete vorm in de 'getuigenissen zijns afscheids'. Vandaar dat geen andere kerk hem mag ontvangen, voordat hij deze bewijstukken heeft overgelegd. Depp. menen dat dit in hun voorstel adaequaat is weergegeven.

- 2 'Eens wettelijk beroepen zijnde' is overbodig in het licht van art. 3. 4 en 5. Zonder wettige

- roeping is het niet mogelijk predikant te zijn en een volgend beroep te ontvangen.
3. 'Hem ontvangen' wil zeggen: hem als eigen predikant aanvaarden.
 4. Het 'getuigenis zijns afscheids' wordt tegenwoordig 'akte van ontslag' genoemd.

Voorstel:

Wanneer een predikant een beroep naar een andere kerk heeft aangenomen, mag deze hem niet als eigen predikant aanvaarden voordat hij wettige akten van ontslag heeft overgelegd van de kerk en de classis waar hij gediend heeft.

12. Artikel 11 (acta)

R. De vraag is gesteld of dit artikel in het eerste onderdeel geen uitbreiding moet ondergaan. Classes en particuliere synoden hebben hun deputaten 'ad art. 11' voor de steunverlening aan hulpbehoevende kerken, terwijl art. 11 met geen woord rept van de mogelijkheid of de roeping tot steunverlening, waarop een kerk zich binnen haar ressort zou mogen beroepen. Men moet betreffende deputaten bij de huidige tekst apart uitleggen, wat hun werk met art. 11 te maken heeft.

M. Depp. zien in eventueel gebrek aan begrip bij classis- of P.S.-deputaten geen reden om dit artikel uit te breiden.

De relatie van art. 11a met de steunverlening aan hulpbehoevende kerken kan in een paar woorden duidelijk worden gemaakt. Hulpbehoevendheid van een kerk houdt steeds verband met onvermogen, om ten volle in het onderhoud van haar predikant te voorzien.

De vraag moet zijn, of in de materie zelf reden ligt om in de kerkorde iets op te nemen over steun aan hulpbehoevende kerken. De mogelijkheid om steun te vragen hoeft niet kerkordelijk te worden vastgelegd. Dit is een recht van elke kerk.

Zou de roeping van het kerkverband om steun te bieden worden opgenomen, dan kon dat bedenkelijke consequenties hebben. Elke kleine kerk, die beroepen wilde, zag zich dan een kerkordelijk recht op steun toegewezen. Maar de classis moet toch de vrijheid hebben te beoordelen, of het voornemen om te beroepen al of niet verantwoord is. Emden 1571 maakte de bepaling: 'indien enige kerk met zoveel gebrek te kampen heeft, dat zij de dienaar welke zij beroept, niet onderhouden kan, zal de classis daarin voorzien', maar voegde daar in één adem aan toe: 'en ten eerste zullen meerdere naburige kerken tezamen gevoegd kunnen worden'. M.a.w. er zijn verschillende mogelijkheden om te voorzien in de dienst des Woords.

Samenvoeging of combinatie van kerken kan eerder in aanmerking komen dan het beroepen als hulpbehoevende kerk.

Een andere regel uit de kerkelijke besluiten is dat een hulpbehoevende kerk niet op eigen gelegenheid steun behoort te zoeken (bij afzonderlijke zusterkerken) maar in de kerkelijke weg hulp moet vragen aan de classis, die zich op haar beurt indien nodig kan wenden tot de P.S. Hier ligt duidelijk een stukje ordening. Het zou in art. 11 kunnen worden opgenomen: 'Indien een kerk haar predikant niet volledig kan onderhouden, mag zij zich alleen tot de classis wenden om hulp'.

Toch zien depp. van hun kant geen noodzaak, de synode dit voor te stellen. Het zou misschien in tijd van nood (onmogelijkheid van classisvergaderingen) moeite kunnen geven.

- T.**
1. De woorden 'van zijn kant' zijn bij de voorgestelde redactie van art. 10 hier niet meer op hun plaats.
 2. 'Als representerende de gemeente' kan niet simpelweg worden vervangen door 'die de gemeente vertegenwoordigt'. Uitgedrukt moet worden dat de kerkeraad de gemeente in dit opzicht vertegenwoordigt: hierin.
 3. 'Ontslaan van hun dienst' kan misverstand wekken verband met de term: toelaten tot de dienst des Woords. Hier is niet bedoeld dat de predikant zijn ambt verliest, maar dat de plaatselijke uitoefening van zijn ambt wordt beëindigd. De term 'ontslaan' wil hier zeggen, dat de verbintenis met de plaatselijke gemeente wordt opgeheven.
 4. Artikel 11 leent zich qua inhoud voor splitsing in twee artikelen. In het voorstel tot rangschikking en nummering aan het einde van dit rapport is deze splitsing doorgevoerd om

te bereiken, dat bekende en veel genoemde artikelen hun oude nummer behouden. Daarom hebben depp. de beide leden van art. 11 nu zelfstandig geformuleerd.

Voorstel:

De kerkeraad is verplicht namens de gemeente, die hij hierin vertegenwoordigt, haar predikanten naar behoren te onderhouden.

De kerkeraad mag een predikant niet ontslaan van zijn verbintenis aan de gemeente zender voorkennis en goedkeuring van de classis en de deputaten van de particuliere synode.

13. Artikel 12 (acta)

TM. In onderstaand voorstel wordt naar het voorbeeld van de Herziene Kerkerode van de Geref. Kerken (syn.) scherper tot uitdrukking gebracht dat een geroepen dienaar des Woords zijn ambt niet eigenmachtig behoort neer te leggen.

Voorstel:

Wanneer een predikant eenmaal geroepen is volgens de regel van artikel 4, heeft hij zich voor het leven aan de kerkelijke dienst verbonden. Dit houdt in dat hij zijn ambt niet mag neerleggen. Hij kan slechts van zijn ambt worden ontheven en overgaan tot een andere levensstaat, indien de kerkeraad en de classis, met medewerking van de deputaten van de particuliere synode, oordelen dat daarvoor gewichtige redenen zijn.

14. Artikel 13 (acta)

- T. 1.** 'De eer en de naam' moet volgens depp. vervangen worden.
Bedoeld is, dat emeriti gerechtigd blijven zich dienaar des Woords te noemen, als zodanig ook verzorgd te worden en het Woord en de sacramenten te bedienen. Depp. menen dat dit alles gevangen wordt in de uitdrukking: rechtens dienaar des Woords blijven.
2. 'Eerlijk' dateert uit de artikelen van Dordrecht 1578. In het nederlands van die tijd betekende het van personen: braaf, fatsoenlijk, aanzienlijk::
van zaken: eervol, vererend, loffelijk, zo, dat aan iemands eer voldaan is; nuttig, gepast, edel. (Verdam. Middelned. Handwb). Depp. kozen voor de weergave: op gepaste wijze.

Voorstel:

Wanneer een predikant door ouderdom, ziekte of andere oorzaken niet meer in staat is zijn ambtswerk te verrichten, blijft hij rechtens dienaar des Woords.

De kerk die hij gediend heeft zal hem op gepaste wijze onderhouden. Deze verplichting geldt ook met betrekking tot weduwen en wezen van predikanten.

15. Artikel 14 (acta)

- T.M. 1.** Dit artikel passeerde enige malen ongehinderd de revue.
Pas hij de taalkundige behandeling kwam de schijnwerper er zo scherp op te staan, dat verscholen problemen zichtbaar werden. Depp. kwamen tenslotte tot de conclusie dat zij hier met een verouderd artikel te maken hadden.
2. Ter g.s. Kampen werd de eerste zin zelfstandig geformuleerd t.o.v. art. 13. 'Zo enige diena ren om de voorgeschrevene of enige andere oorzaken.' werd: 'Zo enige dienaars door ziekte of enige .andere oorzaken.' Het woord , de art. 13 genoemde 'ouderdom, ziekte...'
Bij de zelfstandige formulering viel 'ouderdom' als mogelijke reden voor tijdelijke onderbreking van de dienst logischerwijze weg. Alleen ziekte of 'andere oorzaken' bleven over.
3. Tijdelijke onderbreking van de dienst in eigen gemeente, geheel of gedeeltelijk, is ook in

onze tijd mogelijk. Voorbeelden zijn: ziekteverlof, studieverlof, 'uitlening' aan een kerk in het buitenland (destijds Curaçao, Monte Alegre), afvaardiging naar een generale synode. De reden om van een verouderd artikel te spreken ligt echter in datgene, wat het artikel voor zulke gevallen bepaald heeft. De betrokken predikanten zullen 'nochtans ten allen tijde de beroeping der gemeente onderworpen zijn en blijven'.

Wat moet hier in nieuwer nederlands gezegd worden? Dat ze altijd beroepbaar blijven? Of dat ze altijd bereid moeten zijn een beroep te overwegen? Of dat de eigen gemeente het altijd over hen te zeggen heeft?

4. Jansen (p. 63 e.v.) spreekt hier van 'tijdelijk ontslag uit den dienst' en zegt het is 'eigenlijk een tijdelijk onderlaten van den dienst ... waarbij de ambtelijke betrekking gelden blijft'. Dit geldt dan in het geordende kerkelijke leven in de vrijheid van onze eeuw. 'Bij studieverlof, buitenlandsche reis enz., kan het ontslag voor een bepaalden tijd van drie of zes maanden plaats hebben en, zoo noodig, telkens weer voor een bepaalden tijd verlengd worden. Maar een verlof tot herstel van gezondheid, of tot het medewerken aan een Bijbelvertaling, kan ook voor onbepaalden tijd gegeven worden, als maar vast staat, dat het 'voor een tijd' is. Immers wanneer de oorzaak of reden voor het verlof vervallen is, houdt het verlof vanzelf op en treedt hij weer in dienst'.
zijn Depp. cursiveerden enkele gedeelten, die in de huidige situatie inderdaad gelden. Bij alle soorten tijdelijk verlof blijft de predikant verbonden aan zijn gemeente, en bij afloop van de termijn of het wegvallen van de reden houdt het verlof vanzelf op.
5. Maar dit is nu juist niet wat de bepaling van art. 14 zegt. Deze heeft betrekking op een heel andere situatie. 'Volgens de oude redactie van Dordrecht, 1578, art. 7, doelden deze woorden allereerst op predikanten, die een kruisgemeente gediend hadden, maar omdat het gevaar te groot was. van hun gemeente waren losgemaakt en nu geen gemeente meer hadden. Zulke predikanten waren ten allen tijde aan de beroeping der gemeente, d.i. van elke andere gemeente, die hen beroepen wilde, onderworpen; . . . zij waren ten allen tijde schuldig zich aan de beroeping der kerk, nl. van elke andere kerk, te onderwerpen'. Opnieuw cursiveren depp. enkele gedeelten. Naar hun oordeel is de oude bepaling materieel niet meer te verbinden met de thans in het artikel aan te duiden situatie. Dit zou inhouden dat een predikant die ziekte- of studieverlof krijgt, te allen tijde verplicht zou zijn zich aan de beroeping van elke andere kerk te onderwerpen.
6. In de Chr. Geref. Kerken heeft men op deze plaats een materieel veranderde bepaling gemaakt. 'Wanneer een dienaar des Woords . zijn dienst voor een tijd moet onderbreken, wat niet geschieden zal zonder advies van de kerkeraad, behoudt deze te allen tijde het recht hem terug te roepen'.
Depp. achten dit geen zinvolle verandering. Het kan weleens nodig zijn dat een bepaald verlof onderbroken wordt, omdat de aanwezigheid van de predikant door omstandigheden wordt vereist en ook binnen de mogelijkheden ligt. Maar een dergelijk geval kan door kerkeraad en predikant opgelost worden en hoeft geen zware bepaling in de kerkorde te hebben.
Mocht een predikant na herstel van ziekte of na afloop van een verlof weigeren zijn dienst weer op te nemen, dan komen art. 79 en 80 aan de orde (trouweloze verlaten van zijn dienst).
7. Depp. hebben overwogen nog iets van de bepaling te bewaren, bijv.
 - a. dat een predikant zijn ambtswerk niet mag onderbreken zonder verlof van de kerkeraad;
 - b. dat een wegens ziekte geëmeriteerde predikant zich weer beroepbaar moet stellen, wanneer hij toch nog herstelt;
 - c. dat een 'losgemaakte' predikant een beroep moet willen aanvaarden.Het eerste spreekt echter vanzelf, terwijl b en c sprake is van zeldzame gevallen. Het tweede moet zelfs ongewenst geacht worden, want emeritaat wegens ziekte wordt pas verleend, wanneer aangenomen moet worden dat er geen uitzicht meer is op herstel. Als de ziekte-toestand van psychische aard is, kan de verplichting om bij herstel de dienst weer op te nemen, tot gevolg hebben dat de kwaal weer terugkomt.
8. Depp. stellen u voor, dit artikel geheel te laten vervallen.

16. Artikel 15 (acta)

R. Een suggestie om toe te voegen: 'en niet tegen de wil van de kerkeraad van de eigen gemeente'.

M. Motivering ontbreekt. Een 'andere kerk' is in dit artikel altijd een zusterkerk binnen het kerkverband. Het kan voorkomen, dat een kerkeraad reden vindt om een elders (nog) dienstdoende predikant op de eigen kansel niet toe te laten. Het omgekeerde geval, dat een kerkeraad zijn eigen predikant verbiedt voor te gaan in een zusterkerk, waarmee kerkverband wordt onderhouden, behoort strikt genomen niet voor te komen.

Voorstel:

Niemand mag in een andere kerk het Woord of de sacramenten bedienen zonder toestemming van de betrokken kerkeraad.

17. Artikel 16 (acta)

R. Suggestie om de taakomschrijving van de predikanten te beginnen met: 'hetgeen zij met de ouderlingen gemeen hebben, zoals in art. 23 gezegd wordt', en daarop de bijzondere predikantswerkzaamheden te laten volgen.

Verwezen wordt naar Jansen p. 70-71, waar staat dat het misschien logisch juister zou zijn in dit artikel alleen de taak van de predikant in zijn kwaliteit van dienaar des Woords te omschrijven, en in art. 23 alles wat tot de taak van de ouderlingen behoort, en dus ook tot die van de predikant in zijn kwaliteit als ouderling.

M. Als de gedachte van Jansen gevolgd wordt, moet toch in art. 16 een verwijzing worden opgenomen naar art. 23, zoals inzender ook voorstelt.

Depp. hebben als bezwaar dat dan in art. 16 vóórop gesteld wordt datgene wat de dienaren des Woords in deze kwaliteit niet in de éérste plaats te doen hebben. Het is h.i. ook niet fraai voor de gedachtengang in de kerkorde, als een verwijzing naar wat nog komen moet wordt toegepast.

Voorstel:

De taak van de predikanten is trouw voor te gaan in de gebeden en in de bediening van het Woord en de sacramenten. Zij behoren goed acht te geven op hun medeambtsdragers en op de gemeente, en samen met de ouderlingen de tucht te bedienen en te zorgen, dat alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt gebeurt .

18, Artikel 17 (acta)

T. Voorstel:

Wanneer aan een gemeente twee of meer predikanten verbonden zijn, zal zoveel mogelijk gelijkheid in acht genomen worden zowel wat hun taak betreft als in andere opzichten, naar het oordeel van de kerkeraad en indien nodig van de classis. Deze regel geldt ook met betrekking tot de ouderlingen en de diakenen.

19, Artikel 18 (acta)

T. Voorstel:

De kerken onderhouden een theologische hogeschool voor de opleiding tot de dienst des Woords.

Tot de taak van de hoogleraren in de theologie behoort het uitleggen van de Heilige Schrift en het verdedigen van de zuivere leer tegen ketterijen en dwalingen.

Predikanten die afgezonderd zijn voor de opleiding tot de dienst des Woords, blijven op de wijze van emeriti-predikanten verbonden aan de kerk die zij gediend hebben en houden de rechten van een

dienaar des Woords. De gezamenlijke kerken nemen de verplichting op zich, naar behoren in hun onderhoud te voorzien, evenals in dat van hun weduwen en wezen.

20, Artikel 19 (acta)

R. Suggestie om de woorden 'voorzoveel. nodig' uit dit artikel te verwijderen. Op de plaats waar zij staan in de redactie van de g.s. Kampen kunnen ze aanleiding zijn. dat studenten de zorg van deputaten ad art. 19 niet vragen maar zich tot de overheid wenden om steun. M. Depp hebben wel oog voor de intentie van deze reactie.

Art. 19 handelt echter over wat de kerken te doen staat; niet over wat studenten al of niet mogen doen.

Een beperkende bepaling t.a.v. de steunverlening zal toch noodzakelijk zijn. Anders ontstaat er een artikel dat de kerken verplicht tot het volledig onderhouden van de studenten, ook als zij financieel sterke ouders hebben. Bovendien zou het artikel ook in die vorm niets opleggen aan de studenten.

T. De splitsing in twee zinnen heeft geen materiële consequenties. De modernisering 'als dit nodig is' vraagt om een term als 'ondersteunen' i.p.v. 'onderhouden'.

Voorstel:

De kerken zullen ernaar streven, dat er studenten in de theologie zijn. Zij zullen hen, als dit nodig is, financieel ondersteunen.

21, Artikel 21 (acta)

R. Een voorstel om anders te redigeren, nl.: 'De kerkeraden zullen eren toezien dat de ouders, overeenkomstig de doopbelofte, zoveel mogelijk de kinderen laten onderwijzen op scholen. die onderwijs geven in overeenstemming met Gods Woord en de drie Formulieren van Enigheid'. In de redactie van Kampen wordt 'zoveel mogelijk' voor tweërlei uitleg vatbaar geacht. Ook meent men dat daar teveel de gedachte aan 'kerkelijke scholen' wordt gewekt.

Depp. hebben met hun adviseur gestreefd naar een formulering die verstaanbaar uitdrukt, wat de bedoeling van dit artikel is: zorg van de kerkeraad, dat de ouders bij het kiezen van scholen voor hun kinderen zullen handelen naar de doopbelofte. 'Zoveel zij kunnen' in het onderstaande voorstel houdt niet slechts een beperking in: het bevat ook een stimulans om tot verantwoorde schoolstichting te komen waar dit kan. Depp. begrijpen niet precies wat de term 'kerkelijke scholen' bedoelt te zeggen. Het noemen van 'de leer der kerk' wijst h.i. terecht in de richting van gereformeerd onderwijs.

Voorstel:

De kerkeraden: zullen erop toezien dat de ouders, zoveel zij kunnen, hun kinderen onderwijs laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, zoals zij dit bij de doop beloofd hebben.

22, Artikel 22 + 24 (acta)

M. 1. Wanneer verkiezing plaats heeft, mede door het stemmen van de gemeente over een dubbel getal, worden de stemming verkozen broeders door de kerkeraad benoemd. Dit element van de procedure wordt in onderstaand voorstel genoemd.

2. Voor de bevestiging kan hier, evenals in art. 4 en 5. volstaan worden met het verplicht stellen van het vastgestelde formulier

T. Taalkundig brengt het bovenstaande mee. dat het woord 'benoemen. nu tweemaal zou voorkomen. In de aanhef als algemene aanduiding, die parallel staat met het roepen of beroepen van predikanten, en verderop als onderdeel van de procedure.

Uitgaande van art. 3, waar voor elke ambtsvervulling de wettige roeping als eis wordt gesteld, en gelet op de eerste vraag in het bevestigingsformulier dat God zelf u door zijn gemeente tot deze

dienst heeft geroepen'). stellen depp. voor, de term 'geroepen worden' te gebruiken in de aanhef van dit artikel.

Voorstel:

De ouderlingen en diakenen zullen tot hun ambt geroepen worden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Hierin dient te zijn opgenomen dat de gemeentelieden de aandacht kunnen vestigen op personen die zij geschikt achten.

De kerkeraad zal de gemeente laten kiezen uit een dubbel getal en vervolgens de gekozenen benoemen.

Indien geen wettig bezwaar wordt ingebracht, zullen deze in een eredienst in de ambten bevestigd worden.

Eventueel zal de kerkeraad zoveel personen als voor de vervulling van elk ambt nodig zijn, aan de gemeente voorstellen. Indien tegen hen geen wettig bezwaar wordt ingebracht zullen zij op dezelfde wijze in de ambten bevestigd worden.

In beide gevallen dient het formulier, dat voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen is vastgesteld, gebruikt te worden.

23, Artikel 23 (acta)

R. a. Voorstel om de bepaling 'bijzonder' weg te laten. Deze stond in het oude artikel als tegenhanger van 'ook anderen', maar heeft nu geen functie meer.

b. Suggestie om de band tussen het huisbezoek en de viering van het Avondmaal weer tot uitdrukking te brengen door een aanvulling: 'zoveel als dienstig is voor de opbouw van de gemeente en tot een rechte viering van het H. Avondmaal'.

M.a. Depp. kunnen instemmen met de voorgestelde weglating.

b. De geregelde huisbezoeken hebben uiteraard te maken met de rechte avondmaalsviering, maar evenzeer met de trouwe kerkgang en met alles, wat tot het leven naar Gods geboden behoort. Huisbezoeken met een speciale gerichtheid op het avondmaal worden tegenwoordig gebracht in het kader van de ambtelijke vermaning en tucht. Depp. achten het daarom minder juist, voor de geregelde huisbezoeken een speciale verbinding te leggen met het avondmaal.

T. 1. Depp. hebben de omschrijving van wat er gebeurt bij het huisbezoek, 'vertroosten en onderwijzen', weggelaten. Deze omschrijving is nI. niet uitputtend en beperkend, maar kan wel zo worden opgevat. Het huisbezoek dient echter evenzeer voor terechtwijzen, waarschuwen en vermanen, vgl. het bevestigingsformulier en art. 55 K.O.

2. De weergave van dit artikel in kortere zinnen vraagt om een andere compositie van het geheel. Depp. hebben hier als voorbeeld het straks volgende artikel over de taak van de diakenen. Daar staat in de eerste zin de algemene aanduiding van hun taak, in harmonie met het nieuwe bevestigingsformulier. Dan volgen de afzonderlijke taakelementen.

Depp. stellen voor het artikel over de taak van de ouderlingen op dezelfde wijze op te bouwen. De algemene aanduiding aan het begin is eveneens ontleend aan het bevestigingsformulier.

Voorstel:

De taak van de ouderlingen is de herderlijke zorg over de gemeente te behartigen, samen met de dienaren des Woords. Zij zien erop toe, dat de predikanten, de medeouderlingen en de diakenen hun ambt trouw vervullen. Zij leggen zo dikwijls huisbezoek af als goed is voor de opbouw van de gemeente, ten minste eenmaal per jaar. Ook moeten zij samen met de predikanten de tucht bedienen en zorgen dat in de gemeente alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt.

24, Artikel 25 (acta, vgl. rapport-1976 p. 6-7)

- R. a.** Verschillende inzenders wijzen erop dat in de taakomschrijving van de diakenen het element 'vertroosten' niet meer zichtbaar is. Diverse formuleringen worden aangedragen om dit element opnieuw tot uitdrukking te brengen.
- b. Suggestie om toe te voegen: 'Zij zullen toezien dat de gaven aan de behoeftigen niet misbruikt worden'.
- c. Suggestie tot aanvulling in de geest van het oude artikel, als daar gesteld wordt 'dat de diakenen de aalmoezen en andere armengoederen moeten uitdelen, zowel aan de ingezetenen (kerkleden) als aan de vreemden (buitenkerkelijken), konform Gal. 6: 10'.
- d. Voorstel om het woord 'vervullen' te vervangen door 'leiding geven aan'. Als motief wordt opgegeven dat de dienst der barmhartigheid door de gemeente vervuld moet worden en dat het de taak van de diakenen is, hieraan leiding te geven.
- e. Het voorschrift dat de diakenen zich door huisbezoek van de moeiten op de hoogte zullen stellen, wordt te bindend geacht. Dit met het oog op kleine gemeenten, waar 'iedereen iedereen kent'. Als diakenen daar niet u op de hoogtekomen van de noden, kunnen ze formeel in gebreke worden gesteld, terwijl het in werkelijkheid een beschamend gebrek in het beoefenen van de gemeenschap der heiligen zou zijn, als diakonaal huisbezoek nodig bleek om de moeiten te leren kennen.
- f. Bezwaar tegen het feit, dat de opwekking tot hulpbetoon is ondergebracht in de opdracht tot huisbezoek. Deze opwekking moet immers ook langs andere wegen kunnen geschieden. In een concreet geval kan het gebeuren dat men bij enkele gemeenteleden tot hulpbetoon aanspoort (bijv. bij familie). Voorgesteld wordt: 'De taak van de diakenen is de dienst van de barmhartigheid te vervullen met alle goede middelen. Hiertoe zal het ook zeer dienstig zijn, althans in de grotere gemeenten, dat zij al de leden van de gemeente bezoeken, om zich aldus op de hoogte te stellen van de bestaande moeiten. Voorts behoort het tot hun taak de leden van de gemeente tot hulpbetoon op te wekken. Zij zullen de gaven voor de behoeftigen ijverig inzamen, trouw beheren en in gemeenschappelijk overleg naar behoefte uitdelen. Ook zullen zij hulp kunnen bieden in andere dan materiële noden.'
- g. Suggestie om de artikelen over de diakenen, die nu 'verspreid' in de K.O. staan, hier te verzamelen. In twee artikelen zou dan te handelen zijn over de taak, het contact, de vergadering en de verantwoording aan de kerkeraad van de diakenen.
Een nevensuggestie is hier, de verantwoordingsplicht van de diakenen in de taakomschrijving op te nemen, opdat het geheel van hun taak hier gevonden zal worden.
- M. a.** Aan de wens, vervat in **R.a.**, kan geredelijk voldaan worden.
De toevoeging, gewenst in **R.b.**, achten depp. niet juist.
Misbruik van de gaven kan betekenen:
1. de diakenen gaan verkeerd om met de gaven, die zij inzamelen;
 2. de gemeenteleden, die geholpen worden, maken misbruik van de ondersteuning.
- Tegen het eerste waakt de K.O. door de bepaling, dat de diakenen verantwoording doen van hun beheer en beleid aan de kerkeraad. Tegen het tweede ligt de bescherming reeds opgesloten in de bepaling, dat de diakenen zullen helpen waar nood is.
- c. Gal. 6: 10 bevat de opwekking, te doen wat goed is voor allen, maar inzonderheid voor onze geloofsgenoten. Deze tekst geldt voor elk lid van de gemeente. Hij kan bij gelegenheid een plaats hebben bij het opwekken tot hulpbetoon door de diakenen, vgl. het gebruik van 2 Petr. 1: 7 aan het slot van het nieuwe bevestigingsformulier betreffende de diakenen. Het is volgens depp. echter geen goed onderscheidend Schriftgebruik, een woord als dit rechtstreeks ten grondslag te leggen aan de specifieke taakomschrijving van het diakenambt. Bovendien is het historisch onjuist, de uitdrukking 'ingezetenen en vreemden' eenvoudig te parafraseren als 'kerkleden en buitenkerkelijken'.
- Met 'ingezetenen' werd niet het kerklidmaatschap als zodanig aangeduid, maar het feit dat de betrokken kerkleden tot de inwoners van de plaats behoorden.
- Jansen (p. 116) verklaart: 'de behoeftigen d.i. de behoeftige leden der gemeente, „beide der ingezetenen“, d.i. de eigen gemeenteleden, „en der vreemden“ d.i. der vreemde gemeenteleden, die uit hun woonplaats vluchten moesten, en bij hun doortocht naar elders, onderweg tijdelijk

enkele dagen, soms twee à drie weken, op een plaats vertoefden en dan weer verder gingen'. Weer opnemen van dit onderscheid in art. 25 zou een streep halen door wat in art. 83 (acta) bepaald is.

- d. De betoogtrant in het nieuwe bevestigingsformulier kan enige aanleiding geven tot een reactie als **R.d.** Depp. menen echter dat de gedachtengang van het formulier in deze reactie op onjuiste wijze wordt doorgetrokken. Déze nadruk op de roeping van de gemeente maakt, dat er voor de diakenen geen specifieke ambtstaak overblijft. Consequentie zou zijn dat in het bevestigingsformulier kwam te staan: 'Het is daarom de taak van de diakenen te zorgen voor de goede voortgang van dit dienstbetoon door (i.p.v. in) de gemeente'. Op overeenkomstige wijze zou men kunnen betogen, dat de taak van de ouderlingen is: leiding te geven aan het onderling opzicht en tucht oefenen van de gemeente; dit met behulp van teksten als Hebr. 10: 24, 12: 15 e.dgl.
- De roeping van de gemeente tot onderling hulpbetoon, acht geven, toezien, aansporen en vermanen neemt echter niet weg, dat zowel diakenen als ouderlingen een eigen onderscheiden bediening hebben.
- e. Het bezwaar van **R.e.**, evenals trouwens dat van **R.f.**, richt zich mede tegen de tekst van het nieuwe bevestigingsformulier, dat bij depp. (als reeds door de g.s. vastgesteld) op de achtergrond van hun voorstel staat. Het formulier zegt immers: 'Zij zullen zich door huisbezoek van de moeiten op de hoogte stellen en de leden van de gemeente tot hulpbetoon opwekken, ...'. Depp. menen dat deze zin niet zo geïnterpreteerd mag worden, dat er geen andere wettige weg voor een gemeentelid zou zijn om noden aan de diakenen voor te leggen, dan het huisbezoek van de diakenen zelf.
- Moeiten komen vaak plotseling op, terwijl het huisbezoek van de diakenen, zeker in een grote gemeente, niet zal betekenen dat zij elk jaar, laat staan elke maand, in de gezinnen komen. Kerkleden die in concrete moeite komen, zullen zich dan toch zelf tot de diakenen moeten wenden (tenzij er een duidelijke reden voor de diakenen is om te informeren, bijv. in geval van intredend weduwschap). Dit wordt door de voorgestelde formulering allerminst uitgesloten of overbodig gemaakt
- Bovendien gaat het in de opdracht tot huisbezoek niet alleen om het opsporen van moeiten. 'Zich op de hoogte stellen van de moeiten' houdt tevens in, dat inzicht wordt gezocht in de aard en de omvang van de moeiten. Hiervoor zal huisbezoek ook in kleine gemeenten nodig zijn.
- f. Ook hier geldt (**R.f.**) dat het ene het andere niet uitsluit. Het diakonaal huisbezoek bij leden die zelf geen bijzondere moeiten hebben, zal allicht gebruikt worden voor het opwekken tot hulpbetoon, resp. de bereidheid daartoe. De bepaling sluit echter niet uit dat de diakenen in een concreet geval bepaalde leden uitkiezen, om hen tot hulpverlening aan te sporen.
- g. De artikelen over de diakenen (**R.g.**) staan niet 'verspreid' in de K.O. in de zin van niet goed geordend. De ambtstaak (waartoe als zodanig het verantwoording afleggen tegenover de kerkeraad niet behoort) staat in het hoofdstuk over de ambten. De diakonale bijeenkomst en de relatie tot de vergadering van de kerkeraad horen in het hoofdstuk over de vergaderingen.
- T.** De 'gaven voor de behoeftigen' worden in het bevestigingsformulier fraai aangeduid als de 'liefdegaven'.

Voorstel:

De taak van de diakenen is de dienst van de barmhartigheid te vervullen. Zij zullen zich door het afleggen van huisbezoeken op de hoogte stellen van de moeiten, waar nood is helpen en bemoedigen, en ook de gemeenteleden aansporen tot het verlenen van hulp. Verder zullen ze de liefdegaven inzamelen, goed beheren en in gemeenschappelijk overleg naar behoefte uitdelen.

25. Artikel over het contact van de diakenen (rapport-1976)

- R.** Voortgaande bezinning op deze zaak heeft bij de kerken weinig positieve reacties opgeroepen t.a.v. het voorgestelde artikel. Wel kwamen in toenemende mate bezwaren naar voren. Gewezen wordt op de moeite die kan voortvloeien uit de woorden 'indien dit nodig is': wie toch bepaalt deze noodzaak? De diakenen, of bv. de ouders of familieleden van een kind, of ook de

ouderlingen?

Als bezwaar wordt ook gevoeld, dat het artikel in de keuze van 'instellingen voor hulpverlening' geen principiële richting aanwijst. De intentie dat allereerst de stichting De Driehoek beoogd wordt, komt in de formulering niet uit.

Betoogd wordt dat de diakenen vrij zijn, alle goede middelen aan te wenden om hun taak te vervullen. Hun bereidheid om, indien nodig, met aanvaardbare instellingen contact op te nemen moet vanzelf spreken.

Verder wordt gewezen op de positie van de ouderlingen in dit opzicht. Zou geconcludeerd moeten worden, dat het de ouderlingen niet vrijstaat contact te oefenen met bedoelde instellingen? Er doen zich gevallen voor, waarbij in het geheel geen typisch diaconale zaak aan de orde is. Als de synode van mening zou zijn dat deze bepaling t.a.v. de diakenen in de kerkorde een plaats moet hebben, dan zal een dergelijke bepaling zeker ook m.b.t. de ouderlingen noodzakelijk zijn.

De meeste reacties lopen uit op het advies of verzoek, dit artikel niet op te nemen in de definitieve redactie van de K.O.

M. Depp. hebben dit alles overwogen. De functie van het artikel zou niet die van een voorschrift zijn, maar van een vingerwijzing. Het 'zij zullen' wordt door 'indien dit nodig is' en 'zo mogelijk' tot een zeer eventueel 'zullen'.

In het licht van de aangevoerde bedenkingen achten depp. het niet zinvol, hun voorstel te handhaven.

Meer dan voorheen is duidelijk geworden dat een zaak als contact met de stichting De Driehoek in veel gevallen niet (alleen) de diakenen, maar evenzeer (of eerder) de ouderlingen aangaat.

Depp. formuleren hier geen voorstel. Zij adviseren de synode thans dit artikel niet in de kerkorde op te nemen.

26. Artikel 27 (acta)

T. 'Tenzij de gelegenheid en het profijt van enige kerk . . . herkiezing raadzaam maken': dit lijkt objectiever van uitdrukking dan het hieronder voorgestelde 'tenzij het voor de gemeente wenselijk wordt geacht'. De vraag of herkiezing raadzaam (wenselijk) is, hetzij vanwege de situatie (gelegenheid) of in het belang (profijt) van de gemeente (wat in feite op hetzelfde neerkomt) moet echter steeds beantwoord worden door beoordeling van kerkeradswegen.

Voorstel:

De ouderlingen en diakenen zullen twee of meer jaren dienen, afhankelijk van de plaatselijke regeling. Elk jaar treedt een evenredig deel af. De aftredende ambtsdragers zullen door andere vervangen worden, tenzij het voor de gemeente wenselijk wordt geacht dat zij opnieuw verkozen worden. Daarbij zal de regel van artikel '22+24' worden nageleefd.

27. Artikel over het vervullen van de zendingsroeping (acta)

T. Voorstel:

De kerken zullen hun zendingsroeping vervullen met inachtneming van de artikelen in deze kerkorde. Wanneer kerken bij het vervullen van deze roeping samenwerken, zullen zij zich houden aan de indeling in ressorten die voor het kerkverband aanvaard is.

28. Artikel over de missionaire dienaren des Woords (acta)

T. Voorstel:

De taak van de predikanten die geroepen zijn tot het zendingswerk is het Woord van God te verkondigen in het hun toegewezen gebied.

Zij zullen de mensen die tot geloof gekomen zijn de sacramenten bedienen en hen leren onderhouden alles wat Christus zijn gemeente bevolen heeft. Ook zullen zij naar goede orde ouderlingen en

diakenen aanstellen.

29. Artikel over de evangelisatie (rapport-1976)

- R. a. Een inzender schrijft: er mag niet op gerekend worden dat alle gemeenteleden op de hoogte zijn van wat de g.s. Kampen uitsprak inzake de evangelisatie.
Vandaar de wens om enkele elementen uit de vastgestelde richtlijnen in het artikel op te nemen: 'De kerkeraden zullen er door begeleiding en instructie op toezien, dat het ambt aller gelovigen werkzaam is in de evangelisatie, die erop gericht is . . . enz.'
- b. De uitdrukking 'belijdenis van de gereformeerde leer' ondervindt enige kritiek. Twee suggesties worden gedaan:
1. vervangen door 'belijdenis van de leer der zaligheid', omdat geen formulier van de kerk een toetredende buitenkerkelijke vraagt te verklaren dat hij 'de gereformeerde leer' belijdt;
 2. vervangen door 'belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer'. Dit in de eerste plaats als harmonisatie met art. 61 (acta) waar dezelfde uitdrukking wordt gebruikt. Zij is daar in de plaats gekomen van het oude 'belijden van de gereformeerde religie'. Deze term omvatte zowel het belijden van het geloof als het aanvaarden van de gereformeerde leer.
- M. a. Depp. schreven in hun rapport-1976, dat een artikel in de kerkorde geen gecompliceerd duplicaat moet zijn van de synodale richtlijnen. Het moet een algemene bepaling zijn, die het kerkordelijk aspect van de evangelisatie vastlegt.
Depp. vonden dit in het toezien op het gereformeerde en aldus kerkbouwende karakter van deze arbeid.
Dit is niet weersproken. Het motief dat wordt aangevoerd om toch vanuit de richtlijnen van de g.s. 1975 dit artikel uit te breiden, is naar het oordeel van depp. niet deugdelijk. De synode-uitspraken kunnen wel op andere wijze dan via de K.O. aan de gemeenteleden bekend gemaakt worden, bijv. door de kerkeraad of door een evangelisatiecommissie.
- b. Depp. kunnen tegemoet komen aan de wens, een verduidelijkende uitbreiding te geven aan hun formulering.
T.a.v. 'de leer der zaligheid' bestaat het bezwaar, dat deze uitdrukking in dit K.O.-artikel op zichzelf zou staan, terwijl zij in de formulieren voor de doop en de openbare belijdenis des geloofs haar precisering ontleent aan het voorgaande: de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de apostolische geloofsbelijdenis is samengevat en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt.
Harmonisatie met art. 61 is echter goed mogelijk.
- T. Taalkundig advies leidde ertoe de zin in tweeën te knippen, waarbij het toezicht van de kerkeraad in de tweede zin geplaatst moest worden. Depp. achten dit een fraaiere compositie, waartegen geen bezwaar kan zijn.

Voorstel:

De evangelisatie moet erop gericht zijn dat zij die God niet kennen of van Hem en zijn dienst vervreemd zijn, zich door belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer voegen bij de gemeente van Christus.

De kerkeraden zullen erop toezien dat vanuit deze doelstelling gewerkt wordt.

30. Artikel 28 (acta)

- T. De term 'voorhouden' werd gekozen i.p.v. 'inscherpen'. In dit laatste werd iets schoolmeesterachtigs gevoeld. Het gaat om een roeping, die de mondige gemeente steeds onder het oog moet worden gebracht, d.i. voorgehouden.

Voorstel:

De ambtsdragers zullen de gemeente voorhouden dat zij gehoorzaamheid en eerbied verschuldigd is aan de overheid, omdat God deze heeft ingesteld.

Zelf moeten zij in dezen een goed voorbeeld geven, en in de weg van gepast respect en correspondentie nastreven dat de overheid de dienst van de kerk steeds wettig beschermd.

31. Artikel 29 (acta)

T. 'Vierderlei' is hier vervangen door het gewone telwoord.

Viersoortig zijn de vergaderingen immers niet; strikt genomen zijn er twee soorten: de kerke-raad en de meerdere vergaderingen.

Voorstel:

Vier kerkelijke vergaderingen zullen regelmatig gehouden worden: de kerkeraad, de classis, de particuliere en de generale synode.

32. Artikel 30 en 33 (acta)

TM.1. Depp. combineren de behandeling van art. 30 en 33 om redenen die hierna zullen blijken.

De aanduiding TM betekent, dat depp. tijdens de taalkundige behandeling aanleiding vonden, ook t.a.v. de materie iets voor te stellen. In dit geval gaat het echter niet om een materiële verandering. Integendeel, depp. willen hier pleiten voor handhaving van een zinrijk element in de vigerende kerkorde, dat in de praktijk enigszins op de achtergrond is gekomen.

- 2 Over het vigerende art. 30 als zodanig hoeft niet gesproken te worden. Het geeft aan, welke zaken op de kerkelijke vergaderingen in het algemeen (kerkelijke zaken) en op de meerdere vergaderingen in het bijzonder aan de orde mogen komen en hoe ze behandeld moeten worden (op kerkelijke wijze).

Depp. wisselden alleen de elementen in het tweede lid: eerst de zaken die de kerken van een ressort gemeenschappelijk aangaan, en daarna de zaken die in de mindere vergadering niet konden worden afgehandeld. Eerst wordt nu het altijd voorkomende genoemd, daarna wat van de omstandigheden afhankelijk is.

3. Art. 30 bepaalt niet, door wiens toedoen of op welke wijze de bedoelde zaken aan de orde gesteld kunnen worden. Als het gaat over zaken, die op de mindere vergadering niet kunnen worden afgehandeld, zal het deze vergadering zijn die de zaak bij de op haar volgende meerdere vergadering aanhangig maakt. In geval van appèl zal het degene zijn, die uit Gods Woord of de kerkorde bezwaar aanvoert tegen een besluit van de mindere vergadering. Maar als het gaat over de zaken, die de kerken in een ressort gemeenschappelijk aangaan, is de procedure niet uit art. 30 af te lezen.

Heeft ieder kerklid het recht een dergelijke zaak bij de classis aan de orde te stellen? Kan elke kerkeraad zich in zo'n zaak tot een particuliere of generale synode wenden?

4. Het antwoord op deze vragen is te vinden in art. 33 K.O. Daar wordt bepaald, dat afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen hun credentiebrieven en instructiën, beide door hun zenders ondertekend, mee moeten brengen. Alleen zij zullen keurstem hebben. Het is direct duidelijk, dat hier de wettige samenstelling van de meerdere vergaderingen wordt geregeld. De mindere vergaderingen stellen de meerdere samen door wettige afvaardiging. 'Credentiebrieven zijn de bewijzen van wettige afvaardiging, die tevens het karakter der meerdere vergaderingen als samenkomsten van kerken aangeven' (Jansen p. 153).

Niet direct duidelijk is, dat hier nog méér geregeld wordt. Maar art. 33 bepaalt nog een tweede zaak, door naast de ondertekende credentiebrieven de ondertekende instructies vereist te stellen. 'Reeds de synode te Embden, 1571, bepaalde dat de afgevaardigden naar de particuliere en generale synode „Brieven van haare zendinge, mitsgaders de punten schriftelyk vervat, die zy voorstellen zullen", moeten meebrengen. Twee stukken dus nl. een credentiebrief, want alleen die wettig afgevaardigd waren mochten zitting nemen, en een schriftelijke instructie inzake de punten van „de Leer, het Kerkregiment en byzondere zaaken", die behandeld zouden worden, want niemand mocht eigener autoriteit allerlei punten aan de orde stellen' (Jansen p. 151).

'Een instructie (Latijn: litterae mandati, d.i. brieven van mandaat) is een lastbrief, die inhoudt wat de afgevaardigden op de vergadering hebben te behandelen. Het karakter van een instructie

is een schriftelijke opdracht van de lastgevende kerk of kerken (classe, synode) aan hare afgevaardigden van hetgeen zij op de vergadering aan de orde stelt of stellen (onderstr. van depp.). Geen enkele afgevaardigde mag eigener autoriteit een of andere zaak aan de orde stellen. De lastbrieven moeten aangeven wat zij hebben te doen' (Jansen p. 154).

5. Jansen legt in zijn toelichting alle nadruk hierop, dat de afgevaardigden niets uit eigen beweging aan de orde mogen stellen, maar dat zij aan hun instructie gebonden zijn. Tegelijk is hier echter duidelijk, hoe de zaken een wettige plaats krijgen op het agendum van de meerdere vergaderingen. Ze komen daar via de meegebrachte instructies van de zendende vergadering. Andere zaken mogen de afgevaardigden niet in behandeling nemen, met uitzondering uiteraard van de in art. 31 geregelde mogelijkheid. Dit betekent dat niet alleen de wettige samenstelling, maar ook de wettige agendering van de meerdere vergaderingen geschiedt door de mindere. En wel zo, dat de kerkeraden het agendum bepalen voor de classis, de classes voor de particuliere synode en de particuliere voor de generale synode.
Depp. zijn van oordeel dat hier een principiëel element ligt van de behandelingsbevoegdheid van meerdere vergaderingen.
6. Een exacte naleving van art. 33 ook in onze tijd zou inhouden, dat elke meerdere vergadering pas bij verzamelen de meegebrachte ring van instructies zou weten, wat er op naar agendum kwam te staan.
Volgens de huishoudelijke regelingen van veel ressorten moeten thans 'stukken voor het agendum' geruime tijd voor de opening van een meerdere vergadering aan de roepende kerk worden toegezonden. Deze stelt een voorlopig agendum op en geeft daarvan kennis aan de kerken en mindere vergaderingen, die vervolgens de afvaardiging bepalen.
Deze werkwijze, die door snelle en accurate postverbindingen begunstigd wordt, heeft grote voordelen voor een verantwoorde voorbereiding van de meerdere vergaderingen. Depp. willen niet voorstellen, dat de kerken van deze praktische werkwijze moeten afzien. De kerkorde zelf maakt ook mogelijk, dat zaken die eenmaal wettig aan de orde zijn gesteld, van de ene classis of synode op de andere weer in behandeling komen via tussentijdse arbeid en rapportage van deputaten (art. 49). Het is in veel gevallen van groot belang dat de kerken van te voren weten, welke zaken aan de orde komen en hoe erover gerapporteerd zal worden.
7. Naar het oordeel van depp. dient echter het principiële element, dat punten voor de meerdere vergaderingen wettig aan de orde komen door inzending vanuit de mindere vergadering, bewaard te blijven (of die inzending nu gebeurt via de afgevaardigden dan wel via de posterijen en op een vroeger tijdstip).
Anders komt de behandelingsbevoegdheid van de meerdere vergaderingen, die nu nog door art. 30 en 33 volledig omsloten wordt, maar één zijde open te staan. Het kan dan gebeuren dat een generale synode verplicht wordt een besluit te nemen dat alle kerken raakt, terwijl het voorstel daartoe door slechts één kerk of classis op haar agendum is geplaatst en in het bredere kerkverband (nog) geen weerklank heeft gevonden. De gehele kerkelijke samenleving kan door een zo tot stand gekomen besluit in beroering komen, zonder dat daarvoor enige noodzaak aanwezig is. Het kan zelfs gebeuren dat in een dergelijke materie de zaak in feite aan het rollen wordt gebracht door afgevaardigden. Depp. denken aan de heilloze gang van zaken ter synode van Amsterdam 1936, waar een verzoek van een classis het handvat werd voor enkele afgevaardigden, een voorstel te doen waardoor de destijds zo genoemde leergeschillen in synodaal-kerkelijke behandeling kwamen. Dit leidde tot de beruchte leeruitspraken en tuchtmaatregelen, waarom de kerken via hun vergaderingen niet gevraagd hadden en die resulteerden in de noodzaak tot vrijmaking.
8. Als de kerken zich houden aan de orde volgens art. 33, dan kunnen voorstellen tot verandering in zaken, die de kerken in het gemeen betreffen, de generale synode slechts bereiken via het toetsend en schiftend overleg in de mindere vergaderingen, classis en particuliere synode. Brengt een P.S. de zaak op de generale synode dan is er garantie van een goede en brede kerkelijke voorbereiding en blijkt ook, dat de zaak voldoende draaggrond heeft om de kerken van de andere ressorten ervoor te doen meewerken.
9. Depp. zijn van oordeel dat ook eventueel gewenste veranderingen in oude synodebesluiten onder deze regel vallen. Het is strikt genomen niet mogelijk dat een besluit uit bijv. 1933 over de kerkregering door een synode in 1981 veranderd wordt, op verzoek van een enkele kerk of

classis. De kerkordelijke lijn in dezen blijkt duidelijk uit het verband tussen art. 33 en art. 46 K.O. 'De instructiën der dingen, die in meerdere vergaderingen te behandelen zijn' (art. 46) zijn geen andere dan die volgens art. 33 aan de afgevaardigden worden meegegeven. Ze behoren door de mindere vergadering te worden opgesteld en art. 46 zegt: niet voordat de besluiten van voorgaande synoden gelezen zijn, want wat eenmaal afgehandeld is moet niet opnieuw in behandeling komen, 'tenzij dat men het achtte veranderd te moeten zijn'. Depp. onderstrepen het woordje 'men'. Dit heeft een uiterst algemene klank. Maar het wordt in de oude K.O. dikwijls gebruikt, niet in de zin van 'wie ook maar, iedereen', maar als onpersoonlijke aanduiding van de bevoegde instantie, zie art. 7, 8, 20, 43, 61 in de vigerende K.O. In art. 46 is 'men' in de oude redactie niemand anders dan de instantie, die (naar art. 33) de instructie meegeeft aan de afgevaardigden, in casu de mindere vergadering. Dit is in de redactie van de g.s. Kampen reeds zichtbaar gemaakt door invoeging van de woorden: door de mindere vergaderingen.

- 10 Gelet op de tegenwoordig gevolgde manier om stukken voor het agendum in te zenden kan de tekst van art. 33 niet zonder meer worden gehandhaafd.

De afgevaardigden brengen de instructies, in de zin van dit artikel, over het algemeen niet meer mee. Kerkordelijk blijft dit wel mogelijk, gezien art. 46, en het gebruik van instructies voor de classicale vergaderingen zoals dat in zwang is hoeft zeker niet te worden afgeschaft. Maar datgene wat de bepaling van art. 33 inhoudt voor de competentie van de meerdere vergaderingen kan in het algemeen niet meer gekoppeld worden aan het 'vervoer' van de instructies door de afgevaardigden zelf. Het moet op een andere manier tot uitdrukking gebracht worden. Duidelijk moet zijn dat de zaken door de mindere vergadering op de meerdere worden gebracht. Depp. menen dat dit het best kan worden opgevangen, door dit element over te brengen naar art. 30, aan het einde van het tweede lid. De voorgestelde bijzin, die begint met 'mits de zaak' slaat terug op de beide soorten zaken die in lid 2 genoemd worden.

Voorstel art. 30:

Deze vergaderingen mogen alleen kerkelijke zaken behandelen en dat op kerkelijke wijze.

Een meerdere vergadering mag slechts in behandeling nemen wat voor de kerken in haar ressort een gemeenschappelijke zaak is of wat in de mindere vergadering niet kon worden afgehandeld, mits de zaak door de mindere vergadering aan de orde is gesteld, behalve ingevallen van appèl naar art. 31.

Voorstel art. 33:

Afgevaardigden naar meerdere vergaderingen zullen hun geloofsbrieven, ondertekend door hun zenders, meebrengen en op grond daarvan stemrecht hebben.

Bij zaken die henzelf of hun eigen kerken betreffen moeten zij echter buiten stemming blijven.

33. Artikel 31 (acta)

- T. 1. De bekende uitdrukking 'vast en bondig' is een synoniemenpaar, zoals er in het middelnederlands en zeventiende-eeuws vele voorkomen, waarin beide termen hetzelfde betekenen. Deze dubbeltermen behoren bij taalkundige vernieuwing door één woord vervangen te worden. In het Middelnederlands Handwoordenboek (Verdam) vinden we als hier in aanmerking komen-de betekenissen, voor 'vast': bindend, van kracht; voor 'bondich': bindend, geldig in rechte. Depp. kozen voor de term 'bindend'.
2. Er stond dat de appellant zich van de mindere op een meerdere vergadering beroepen. Depp. menen dat de bedoeling zuiverder wordt weergegeven door verwisseling van de lidwoorden.
3. 'Zich beklagen' heeft al iets in zich van het volgende 'zich beroepen', vgl. Verdam die als 3e betekenis vermeldt: 'hem beklagen van een vonnis': 'in beroep gaan, appelleren'. Andere betekenissen zijn, dat iemand zich in het algemeen over iets beklaagt of dat hij 'weeklaagt over zichzelf'. Depp. menen dat 'van oordeel zijn' hier een betere term is.

Voorstel:

Als iemand van oordeel is dat hem door een uitspraak van een mindere vergadering onrecht is aangedaan, kan hij zich beroepen op de meerdere vergadering.

De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaard, ten-zij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde.

34. Artikel 32 (acta)

T. Voorstel:

Bij de opening en de sluiting van alle vergaderingen zal de Here met gebed en dankzegging aangeroepen worden.

35. Artikel 34 (acta)

T. Voorstel:

Naast de praeses zal een scriba worden aangewezen, die noteert wat voor schriftelijke vastlegging van waarde is.

36. Artikel 35 (acta)

T. Voorstel:

Het behoort tot de taak van de praeses de zaken die behandeld moeten worden duidelijk aan de orde te stellen. Hij moet zorgen dat de discussies ordelijk verlopen. Sprekers die een woorden-strijd voeren over kleinigheden of die zich door heftige emoties laten meeslepen, moet hij het woord ontnemen en hen berispen als ze geen gehoor geven.

Zijn taak is beëindigd wanneer de vergadering gesloten is.

37. Artikel 36 (acta)

T. Voorstel:

De classis heeft de bevoegdheid rechtsgeldige uitspraken te doen ten opzichte van de kerkeraad. Dit geldt eveneens voor de particuliere synode ten opzichte van de classis en voor de generale ten opzichte van de particuliere synode.

38. Artikel 37 (rapport 1976, art. 38, p. 8-13)

R. 1. Over de rapportage door deputaten

Eén kerkeraad oefent kritiek op de wijze van rapporteren in het rapport-1976.

- a. Depp. vermeldden op p. 9 de oppositie van prof. P. Deddens tegen een betoog van dr. F. L. Rutgers, waarin deze, ter verklaring van art. 30 N.G.B. inzake de kerkeraad, zich beriep op het latijnse woord 'quasi' in 'quasi senatus ecclesiae' (= als een raad der kerk). Depp. stelden dat deze oppositie h.i. terecht was. Kritiek: depp. geven hier een conclusie, maar tonen niet uit de Schriften.. aan dat deze conclusie terecht is genomen; dat zou toch aangetoond moeten worden.
- b. In het exposé op p. 11 vermeldden depp. de ontwikkeling in de Geref. Kerken (syn.) en in de Chr. Geref. Kerken, waar de diakenen in de kerkeraad zijn opgenomen. Kritiek: Er werd geen informatie gegeven over het bewijs uit de Schrift dat daarbij toch wel zal zijn aangevoerd. De mogelijkheid om te oordelen over dat bewijs is er niet.

- c. Depp. achtten zich niet geroepen een oplossing te bieden inzake de onderlinge verhouding tussen art. 30 N.G.B. en art. 37 K.O. Ze wezen erop dat bij de huidige stand van de inzichten daarover geen eenstemmigheid te verwachten is, en dat ook bij henzelf die eenstemmigheid niet aanwezig was. Toch waren ze unaniem van mening dat de kerken gediend konden worden met een voorstel, zonder dat over de bedoelde kwestie een uitspraak werd gedaan.

Kritiek: geen eenstemmigheid en toch een voorstel in een bepaalde richting. Dit wekt de indruk dat het een meerderheidsvoorstel is waar geen alternatief tegenover wordt gesteld: was dat dan niet nodig?

2. De grote zaak: kerkeraad en diakenen

Depp. stelden dat het bezwaarlijk is de naam kerkeraad over te dragen op een college, dat uit de predikanten, de ouderlingen en de diakenen bestaat. Dit heeft h.i. in de herziene kerkorden van de Geref. Kerken (syn.) en van de Chr. Geref. Kerken tot verwarring geleid en zou ook in onze herziene K.O. daartoe aanleiding geven (p. 12).

Gewezen werd op 2 elementen: het toezicht van de kerkeraden, (in veel artikelen genoemd, maar diakenen zijn tot dit toezicht niet geroepen), en de afvaardiging naar de meerdere vergaderingen (waarvoor de K.O. steeds ouderlingen en predikanten aanwijst).

Depp. concludeerden: uit alles blijkt dat het gereformeerde kerkrecht gestructureerd is rond het college van opzicht en tucht.

- a. Een kerkeraad reageert op deze conclusie: men ontkomt niet aan de indruk dat hier feiten (stand van zaken in de K.O.) tot norm verheven worden, terwijl de Norm zelf niet aan het woord komt.
- b. Een andere kerkeraad gaat in op de 2 elementen van verwarring. Z.i. kan de kerkerode in de zaken van opzicht en tucht wel spreken van de kerkeraad, ook als de diakenen daarin zijn opgenomen. Want uit verschillende artikelen van de K.O. blijkt duidelijk dat deze zaken behoren tot de taak van de ouderlingen. Een bijgevoegd voorstel (zie beneden) illustreert dit. Wat de afvaardiging naar meerdere vergaderingen betreft is deze kerkeraad van oordeel, dat het behoren van diakenen tot de kerkeraad niet inhoudt dat zij ook moeten worden afgevaardigd. De K.O. bepaalt, wie er afgevaardigd zullen worden.
- c. Voorstel om de zaken als volgt te regelen:

artikel a.: In alle kerken zal een kerkeraad zijn, bestaande uit de dienaar (of dienaren) des Woords, ouderlingen en diakenen, die regelmatig zullen bijeenkomen onder presidium van de dienaar des Woords (of de dienaren des Woords bij beurte).

artikel b.: De ouderlingen met de dienaar (of dienaren) des Woords zullen regelmatig afzonderlijk bijeenkomen om zaken van opzicht en tucht te behandelen; evenzo zullen de diakenen regelmatig bijeenkomen om diakonale zaken te behandelen. De diakenen doen in de kerkeraad verantwoording van hun beleid en beheer.

De motivering van dit voorstel luidt: 'Volgens de Belijdenis behoren ook de diakenen tot de kerkeraad. De K.O. is aan de Belijdenis onderworpen en mag daarmee in geen geval in strijd zijn. In art. 37 gaat het niet speciaal over opzicht en tucht.

Art. 37 zegt, in algemene zin, dat er in elke kerk een kerkeraad moet zijn als in de Belijdenis omschreven. Door deze kerkeraad, aldus de Belijdenis, zullen alle dingen wel en ordelijk toegaan'.

3. Over diverse punten

- a. Voorstel om de frequentie van de kerkeradsvergaderingen nader te bepalen: ten minste eenmaal per maand. Dit moet gezien worden als een minimum. Het is praktijk in de kerken. Het is bevorderlijk voor de gemeente en de kerkeraad en kan veel narigheid voorkomen.
- b. Suggestie om te bepalen dat de vergadering 'als regel' onder presidium van de predikant zal staan. Anders zou in een vacante kerk of bij verhindering van de predikant geen kerkeradsvergadering gehouden kunnen worden.
- c. Vraag, of geen bepaling moet worden opgenomen inzake wijk- of sectieraden in grotere kerken.
- d. Bezwaar tegen de bepaling, dat in elke kerk een kerkeraad zal zijn. Dit past niet in het hoofdstuk over de vergaderingen. Wil men dit apart bepalen, dan is de plaats daarvoor aan het begin van de K.O. Voorstel: 'In alle kerken komt de kerkeraad, bestaande uit . . . regelmatig bijeen'.
- e. Bezwaar, dat in de vergadering van de kerkeraad met diakenen deze laatsten betrokken worden bij zaken die de algemene leiding en verzorging van de gemeente betreffen, terwijl de uiteindelijke

beslissing en verantwoordelijkheid blijft bij de kerkeraad, waartoe de diakenen niet behoren.

f. Bezwaar, dat in lid 1 van het voorgestelde artikel geen agendum voor de kerkeraad wordt genoemd (voor de kerkeraad met diakenen gebeurt dit wel). Dit zou aldus kunnen worden aangevuld: om te handelen over de zaken die hun ambt betreffen'.

g. Bezwaar tegen de terminologie in lid 2 van het voorgestelde artikel'; 'om de zaken van algemeen beleid ... enz. te behandelen'. Wat valt onder 'algemeen beleid'?

Zaken als: keuze voor of tegen de kerkelijke samenleving, besluit tot aanvaarding van uitspraken inzake de doop van geadopteerde kinderen, het stemrecht van de zusters der gemeente, de uitsluiting van een kerk uit het verband, de schorsing van ambtsdragers door een synode, enz.?

De formulering 'zaken van algemeen beleid' wordt onaanvaardbaar geacht, 'wjl bron van strijd en conflict en moeite'.

Voorgesteld wordt:

'De kerkeraad zal eveneens regelmatig bijeenkomen samen met de diakenen. In deze vergaderingen zal worden gehandeld over de beroeping, de emeritering en het ontslag van dienaren des Woords en over de verkiezing van de ouderlingen en diakenen, over de algemene regelen voor de verzorging van de behoeftigen, het houden van collecten, het financieel beheer en alle stoffelijke aangelegenheden van de kerk, de verdeling van de gemeente in wijken en over al wat verder door de kerkeraad zal worden aangewezen'.

M.1. a. De kritiek in R.1.a. heeft betrekking op een onderdeel uit de jarenlange discussie over de betekenis van art. 30 N.G.B. voor de positie van de diakenen t.o.v. de kerkeraad. Depp. slo ten zich hier aan bij het oordeel van prof. P. Deddens, dat uit het woordje 'quasi' niet kan worden afgeleid wat dr. F. L. Rutgers daaruit meende te kunnen afleiden.

Het is depp. niet duidelijk op welke wijze zij Schriftbewijs zouden moeten voeren over de betekenis van een bijwoord in de latijnse tekst van de geloofsbelijdenis.

b. Depp. gaven informatie over de stand van zaken in de herziene kerkorden, bedoeld in **R.1.b.** Het ging hun hierbij om de verwarring die zich daar manifesteert over het deelnemen van diakenen aan opzicht en tucht en over hun afvaardiging naar meerdere vergaderingen. Het vermoeden dat men ginds tot besluitvorming gekomen is op grond van rechtstreeks Schriftbewijs komt depp., reeds in het licht van hun summier overzicht van standpunten bij vroegere en latere canonici en dogmatici, onwaarschijnlijk voor. Het is, zover depp. weten, nog niemand gelukt een rechtstreeks Schriftbewijs aan te voeren voor de kerkrechtelijke positie van de diakenen t.o.v. de kerkeraad.

c. Wat R.1.c. betreft: depp. gaven getrouw verslag van hun onderlinge verhouding. Het was waar, dat zij niet geheel eenstemmig waren in de kwestie van art. 30 N.G.B. t.o.v. art. 37 K.O. Maar het was even waar, dat zij allen van oordeel waren de kerken te kunnen dienen met een voorstel, zonder over die kwestie een uitspraak te doen

Als men de waarheidsliefde van depp. niet in twijfel trekt, kan de indruk niet zijn dat hier een meerderheidsvoorstel is doorgegeven. Het was, bij de gegeven eenstemmigheid op het aangewezen punt, niet nodig dat er een minderheidsvoorstel als alternatief werd gesteld.

2. a. De conclusie van depp., dat het gereformeerde kerkrecht gestructureerd is rond het college van opzicht en tucht, wordt in **R.2.a.** niet aangevochten.

Maar maken depp. van deze stand van zaken, van dit feit, nu geen norm? En dat nog wel zonder de Norm aan het woord te laten komen?

Depp. zijn niet blij met een dergelijke reactie. Zij achten haar niet rechtmatig. Wie de zware woorden wil gebruiken dat 'de Norm zelf' niet gehonoreerd wordt, behoort op zijn minst enkele Schriftgedeelten als voorbeeld te noemen van gegevens, die verwaarloosd zouden zijn. Depp. menen echter met hun accent op het college van opzicht en tucht wel degelijk op de lijn van de Schrift te staan, zoals deze de ambtsopdrachten en de verantwoordelijkheden aangeeft.

aa. Het oefenen van opzicht en tucht is opgedragen aan oudsten (ouderlingen)-opzieners. Het omvat het toezien op, het weiden en hoeden van, het waken over, het zorgen voor, het besturen van de gemeente.

Hand. 20: 17, 28; 1 Tim. 3: 5; 5: 17; 1 Petr. 5: 2 ('leiding geven' in 1 Tim. 5: 17 is hetzelfde begrip als 'bestieren' in 1 Tim. 3:5).

- ab. Er is mee te rekenen, dat in 'opzien' ook 'omzien' ligt opgesloten (vgl. Luk. 19: 44 grieks). Het is niet alleen toezien dat de gemeenteleden binnen de perken van Gods wet leven, maar ook: herderlijke zorg geven aan de schapen van Gods kudde.
- ac. Het is wel zeker dat tot dit 'opzien-omzien', tot deze herderlijke zorg, in de ambtsbediening van de apostelen te Jeruzalem ook behoorde het 'bedienen van de tafels', het uitdelen aan de behoeftigen, Hand. 6: 2; 4: 35; 5: 2.
- ad. Aangenomen kan worden dat het element van de armenverzorging aanvankelijk in andere gemeenten een deel geweest is van het weiden en zorgen door de oudsten. De ondersteuning vanuit Antiochië voor de broederschap in Judea werd in handen gesteld van de oudsten, Hand. 11: 30. Zo laat zich verklaren, dat overal oudsten worden aangewezen, Hand. 14: 23; Tit. 1: 5, zonder dat er direct sprake is van diakenen. De uitdrukking 'als een beheerder van het huis Gods' in Tit. 1: 7 ('huisverzorger', vgl. de 'rentmeester' in Luk 12: 42) kan de zowel de zorg met het Woord als de zorg met de helpende hand omvatten.
- ae. Het element van de daadwerkelijke hulpverlening (dienst van de barmhartigheid) wordt via een in de Schrift niet precies beschreven proces de afzonderlijke taak van diakenen. Duidelijk komen ze als aparte ambtsdragers naar voren in Phil. 1: 1 en 1 Tim. 3. Maar het is in 1 Tim. 3 en 5 ook duidelijk, alsmede uit de overige genoemde Schriftgegevens, dat het besturende zorgen, het waken over de kudde, het hoeden en weiden met het Woord, bij de ouderlingen blijft.
- af. Het ene ambt is nu niet hoger of belangrijker dan het andere. Maar wel moet gesteld worden dat de reikwijdte en de verantwoordelijkheid van het ouderlingenambt die van het diakenambt vóórgaan. Wanneer depp. nu zeggen dat het gereformeerde kerkrecht gestructureerd is rond het college van opzicht en tucht, dan is daarmee geen toevallig feit tot norm verheven, maar dan ligt daarachter de overtuiging dat deze stand van zaken beantwoordt aan de Norm. Het veelvuldig in de K.O. voorkomende 'de kerkeraden zullen toezien' geeft telkens een taak aan, die volgens de Schrift op de ouderlingen rust.
- b. Het is inderdaad jammer, zoals een kerkeraad schrijft, dat het spraakgebruik in de geloofsbelijdenis en in de kerkorde niet geheel parallel loopt. De naam 'kerkeraad' is in de K.O. gegeven aan het college van ouderlingen, zoals dit naar de ambtsopdrachten van de Schrift inderdaad onderscheiden moet worden. De belijdenis spreekt in een meer vloeiend spraakgebruik van de raad der kerk. Maar depp. zijn eenstemmig van oordeel, dat het college van ouderlingen als zodanig zichtbaar moet blijven in de kerkorde, en dat het daar een naam behoort te houden die beantwoordt aan de schriftuurlijke plaats, die het heeft in de gemeente. Het moet niet min of meer verscholen liggen in een 'kerkeraad' waarbinnen het optreedt als een naamloze sectie (R.2.b.).
- c. Dit alles wil niet zeggen dat de diakenen in tal van zaken geen medeverantwoordelijkheid kunnen en moeten dragen. De K.O. zelf regelt het reeds zo, dat bij beroeping van predikanten en bij verkiezing van andere ambtsdragers de diakenen ten volle mee-oordelen en mee-beslissen. Er zijn meer zaken waarin ouderlingen en diakenen samen kunnen handelen. Depp. hebben daarom ook voorgesteld, een vergadering van de kerkeraad met de diakenen in de K.O. op te nemen.

Het is misschien mogelijk voor deze vergadering een betere naam te bedenken dan 'kerkeraad met diakenen'. Maar de motivering om aan dit bredere college voortaan de naam 'kerkeraad' te geven (R.2.c.) achten depp. niet deugdelijk. De vraag naar de zin van de bewoordingen in art. 30 N.G.B. en naar de verhouding van deze belijdenis tot art. 37 K.O. is in R.2.c. als met de bottebijl tot een oplossing gebracht. Er wordt eenvoudig van uitgegaan, dat er strijdigheid bestaat tussen belijdenis en kerkorde in dezen, en dat die strijdigheid moet worden opgeheven door verandering van de K.O. Dit met voorbijgaan van alles, wat over deze onderlinge verhouding in positieve zin geschreven is.

Depp. kunnen u meedelen, dat zij groeien in eenstemmigheid t.a.v. deze kwestie. Art. 30 N.G.B. heeft zijn spitsen duidelijk naar buiten, tegen de rooms-hiërarchische kerkregering en tegen de territorialistische gedachte van overheidsbestuur over de kerk. Om de ware

religie te onderhouden heeft de Here dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen verordend, en geen pausen, bisschoppen enz. als in de clericale hiërarchie. Dit is de geestelijke politie, wel te onderscheiden van de staatkundige bestuurswijze die voor de overheden is weggelegd.

Zonder met Rutgers mee te gaan, die teveel op het woordje 'quasi' vastlegt, mag uit het benadrukken van de geestelijke politie toch worden afgeleid, dat hier naar de zijde van de overheden gezegd wordt: de kerk heeft een eigen, geestelijke bestuurswijze en daarvoor een eigen 'senaat' (raad), onderscheiden van uw bestuurswijze en uw senaat.

Dat in art. 30 N.G.B. (evenals in de artikelen van Emden 1571) nog niet met kerkordelijke scherpte naar binnen werd onderscheiden, vermindert de kracht van de belijdenis niet. Maar dit onderscheidende kerk-ordelijke naar het oordeel van depp. niet gebruikt worden om een nader onderscheidende kerkordelijke ontwikkeling onwettig te verklaren, als in strijd met de belijdenis.

3. a. Depp. achten het niet noodzakelijk een minimum-frequentie voor de kerkeradsvergaderingen aan te geven. Kerkeraden die hierin nalatig zijn kunnen door de visitatoren vermaand worden. Men lette erop, dat het in de betreffende bepaling gaat over wat in de wandeling weleens de 'smalle' kerkeraad wordt genoemd. In niet te grote kerken kan het voldoende zijn, wanneer deze vergadering bijv. om de zes weken gehouden wordt.
- b. Depp. achten de toevoeging 'als regel' (R.3.b.) overbodig. De kerken zullen zich erop toeleggen (naarstigheid doen, art. 87) ook dit artikel te onderhouden. Dit betekent dat ze hun kerkeradsvergadering zullen houden, ook als de kerk vacant of de predikant een keer verhinderd is.
- c. Het verdelen van kerkeradswerk over wijk- of sectieraden is een zaak, die volgens depp. duidelijk tot plaatselijk vast te stellen regelingen behoort. (R.3.c.).
- d. Depp. delen het bezwaar van R.3.d. niet. Het heeft als vooronderstelling dat het bestaan van een kerkeraad in elke kerk vanzelf spreekt. Maar het heeft wel degelijk zin, te bepalen dat de ambtsdragers (die individueel bevestigd worden) als college moeten samenwerken.
- e. De mening van R.3.e. kan ingegeven zijn door de bovenste regel op p. 13 van het rapport-1976. Daar wordt geargumenteed onder de bestaande kerkordelijke regels. Bij de voorgestelde bepalingen zal de beslissing en de verantwoordelijkheid liggen bij de vergadering, die de zaken behandelt.
- f. Depp. hebben bezwaar tegen de aanvulling, voorgesteld in R.3.f. Wanneer in het eerste lid bepaald wordt, dat de ouderlingen met de predikanten de zaken behandelen, 'die hun ambt betreffen', wordt de indruk gewekt dat de vergadering van het tweede lid zaken zal behandelen, die niet de ambtsdienst betreffen. Dit gaat zowel naar de kant van de ouderlingen en predikanten, als naar de zijde van de diakenen werken. Deze negatieve gedachte staat dan wel niet in woorden uitgedrukt, maar dringt zich onwillekeurig op. De 'kerkeraad met diakenen' komt dan in een soort niemandsland tussen de ambten terecht. Maar zo moet over deze bredere vergadering toch niet gedacht worden. Het gaat juist om zaken waarbij alle ambtsdragers, staande in hun ambt, betrokken kunnen worden (en soms moeten worden naar art. 4, 5, 22 K.O.). Het kan bovendien voorkomen dat hetzij de kerkeraad, hetzij de diakenvergadering, iets aan de bredere vergadering wil voorleggen, dat dan eerst in de kerkeraad of in de vergadering van diakenen is besproken.
- g. Ondanks alle goede wil om de samenwerking van de ambtsdragers tot uitdrukking te brengen is en blijft het moeilijk, de grens voor wat in de kerkeraad met diakenen behandeld mag worden, goed af te bakenen.
Depp. meenden een aanvaardbare afgrenzing te hebben gevonden in de aanduiding 'zaken van algemeen beleid, enz.'. Een limitatieve opsomming van alle geoorloofde onderwerpen had h.i. het bezwaar, dat op onvoorziene punten wel eens breed overleg gewenst kon worden terwijl dit niet in de lijst van art. 37 zou voorkomen.
Depp. achten het een fraaie vondst, dat in het voorstel van R.3.g. de opsomming wordt afgesloten met 'wat verder door de kerkeraad zal worden aangewezen'. Zelf overwogen zij reeds in een eerder stadium een formulering als 'aangelegenheden die in plaatselijke regelingen als gezamenlijke taken zijn aanvaard'. Hun bezwaar was echter, dat er allerlei uiteenlopende plaatselijke regelingen konden komen en er van orde in dezen weleens weinig kon overblijven.
Depp. erkennen dat de term 'algemeen beleid' een gebrek heeft. De kerken hebben wel een vrij

vaste gedachte gevormd bij het onderscheiden tussen 'beleidszaken' en specifiek ambtelijke aangelegenheden. Maar een algemeen geldige en nauwkeurig uitgedrukte omschrijving van wat tot 'algemeen beleid' kan behoren, bestaat niet. Als men strijden wil, kan dit inderdaad moeite geven. Depp. menen dat het niet mogelijk is een waterdichte formulering te geven, die het veld van de samenwerking probleemloos afgrenst, zowel naar de zijde van de kerkeraad als naar de vergadering van de diakenen.

In het voorstel van R.3.g. ligt als veiligheidselement, dat uiteindelijk de kerkeraad beslist wat voor de vergadering met de diakenen in aanmerking komt. Dit kan naar het oordeel van depp. als juist aanvaard worden, omdat bij de ouderlingen en de predikanten, naar de Schrift de verantwoordelijkheid ligt voor het koers houden van de gemeente. Wanneer dit element in het artikel wordt opgenomen, kan de opsomming bekort worden. Depp. hebben dan voorkeur voor: 'wat naar het oordeel van de kerkeraad tot het algemeen beleid gerekend kan worden', boven 'wat door de kerkeraad zal worden aangewezen'. De mogelijkheid blijft dan open, dat ook door de diakenen om behandeling van een zaak verzocht kan worden, terwijl de kerkeraad niet een zaak van opzicht en tucht of een zuiver diaconale aangelegenheid voor behandeling kan 'aanwijzen'.

Voorstel:

In alle kerken zal een kerkeraad zijn, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen. Hij zal regelmatig bijeenkomen onder voorzitterschap van de predikant of van de predikanten bij toerbeurt. De kerkeraad zal eveneens regelmatig met de diakenen vergaderen. Deze vergadering zal de zaken behandelen die de kerkorde daarvoor aanwijst, de materiële aangelegenheden van de kerk, het financieel beheer en alles wat naar het oordeel van de kerkeraad tot het algemeen beleid gerekend kan worden.

39. Artikel 38b (rapport 1976, art. 39, p. 13)

Het oude artikel 38b werd door depp. in hun eerste rapport onveranderd weer opgenomen.

- R. a.** Een kerkeraadsc commissie signaleert in de voorstellen van depp. een tegenstrijdigheid. Enerzijds kiezen zij principiëel voor de opvatting van de diakenen niet tot de kerkeraad behoren, anderzijds laten zij het van het aantal ouderlingen afhangen of diakenen mee tot de kerkeraad kunnen worden gerekend.
- b. Een kerkeraad vraagt of het wel verantwoord is, de oude bepaling te handhaven. Depp. stellen zelf immers dat tegen vermenging van de ambten steeds gewaakt moet worden. Mag men van dit beginsel afwijken terwille van praktische moeilijkheden?
- c. Een andere kerkeraad citeert breed uit wat depp. gezegd hebben over het gescheiden houden van de ambten en gaat materieel in op de vraag, of diakenen op rechtmatige wijze kunnen deelnemen aan het werk van de ouderlingen. De vanouds bestaande regel hiervoor wordt door prof. J. Kamphuis in de bundel 'Altijd met goed accoord' verdedigd met de stelling, dat de kerken, door deze bepaling op te nemen en die ten uitvoer te leggen, aan de diakenen een bepaalde roeping geven, een opdracht verlenen, om deel te nemen in het werk van de kerkeraad. Inzender stelt daar tegenover dat er geen andere weg openstaat om tot wettige uitoefening van specifiek ambtelijk werk te komen. dan de weg van verkiezing door de gemeente. benoeming door de kerkeraad en bevestiging volgens het formulier. Alleen wanneer dit alles aanwezig is, kan een ambtsdrager werken in de overtuiging dat hij wettig door de gemeente en mitsdien door God zelf tot de dienst geroepen is.
- Wil men de diakenen via een besluit van het kerkverband laten meewerken in opzicht en tucht, dan heeft inzender twee vragen:
1. vanwaar komt de bevoegdheid van de meerdere vergaderingen om ambtelijke bevoegdheden te verlenen?
 2. zijn alle argumenten die zijn aangevoerd om diakenen niet tot de kerkeraad te nemen en om vermenging van de ambten tegen te gaan niet op de Schrift gegrond?
- d. Voorstel (in het kader van de onder 37. R.2.c. vermelde voorstellen): 'Waar het getal van ouderlingen en diakenen klein is, zullen de diakenen door plaatselijke regeling mede de zaken

van opzicht en tucht en de ouderlingen mede de diakonale zaken kunnen behandelen. Dit zal altijd geschieden als het getal van de ouderlingen met de dienaar des Woords, resp. het getal der diakenen, kleiner is dan drie'.

- e. Suggestie, in het slot de woorden 'bepaald op' weg te laten. De regeling zou ook van kracht moeten zijn als het aantal ouderlingen tijdelijk beneden de drie komt, bijv. door ziekte of uitstедigheid.
- M.** a/b. Depp. menen dat niet al te licht moet worden gedacht over de zaak die de opstellers van dit artikel voor ogen heeft gestaan. Men rekende de diakenen inderdaad niet tot de kerkraad. Maar men bepaalde voor kleine en zeer kleine kerken wel de mogelijkheid, resp. de verplichting, dat de diakenen aan het werk van de ouderlingen zouden deelnemen. Dit ongetwijfeld niet alleen om een formele reden, nl. dat er altijd een college van tenminste drie personen zou zijn. Men wilde hiermee eventuele willekeur en al te persoonlijk optreden in zaken van opzicht en tucht zoveel mogelijk tegengaan. Depp. achten dit ook in onze tijd een behartigenswaardig motief.
- c. Depp. zijn niet overtuigd dat de kerken, levend bij de schriftuurlijke bepalingen voor de ambtsdienst ook wat de wettige roeping van Godswege betreft, geen vrijmoedigheid zouden mogen hebben een regeling als deze te treffen. Men vergete niet, dat in kerken waar deze bepaling effectief wordt gemaakt, dit door plaatselijke regeling een vaststaande zaak is. De verkiezing en bevestiging van de diakenen geschiedt dan met inachtneming van de wetenschap, dat de broeders ook in de zaken van opzicht en tucht betrokken zullen worden. Depp. menen echter wel, dat voor de toekomst aan het bezwaar van R.c. tegemoet kan worden gekomen. Het blijft h.i. gewenst en soms vereist dat bij een klein aantal ouderlingen de waarborg voor onpartijdig handelen gezocht wordt in een verbreding van het college. Naar hun gedachte behoeven de diakenen dan niet langer als 'hulpouderlingen' benoemd te worden. Het gestelde doel kan bereikt worden door te bepalen, dat de ouderlingen in de bedoelde situatie zullen handelen 'met advies van de diakenen'.
 - d. Tegen het voorstel in R.d. zijn enkele bezwaren. Het laat de ouderlingen en diakenen volledig deelnemen aan elkaars ambtswerk. Dit gaat in tegen de richting, waarin depp. met het bovenstaande gegaan zijn. De slotbepaling schiet tekort in nauwkeurigheid. Waar drie ouderlingen zijn en twee diakenen wordt de medewerking van de diakenen verplicht gesteld, hoewel dat volgens de regel van het minimum niet strikt nodig is. Wel zien depp. in dit voorstel terecht het element van de wederkerigheid opgenomen. In de situatie van de zeer kleine gemeente zullen één of twee diakenen evenzeer het advies van de ouderlingen nodig hebben als omgekeerd.
 - e. De suggestie van R.e. moet volgens depp. worden afgewezen. De onderlinge hulp in de ambten moet aan een vaste plaatselijke regel gebonden zijn en niet willekeurig van tijd tot tijd aan de orde komen.
- T.** 1. Het voorstel van depp. sluit in de terminologie aan bij het voorgaande.
- 2. Het slot is zo geformuleerd dat de volgende getalsverhoudingen tussen ouderlingen en diakenen eronder begrepen zijn: 1-1, 2-1, 1-2 en 2-2.

Voorstel:

Waar het aantal ouderlingen en diakenen klein is, kan de kerkeraad krachtens plaatselijke regeling altijd samen met de diakenen vergaderen. In dat geval wordt in zaken van opzicht en tucht gehandeld met advies van de diakenen en in zaken van het diakenambt met advies van de ouderlingen. Deze regeling zal in elk geval getroffen worden wanneer zowel het aantal ouderlingen als het aantal diakenen op minder dan drie is bepaald.

40. Artikel 38a (acta)

T. Voorstel:

Slechts met advies van de classis kunnen in een plaats voor het eerst of opnieuw de ambten worden ingesteld.

41. Artikel 39 (acta)

R. Suggestie, dit artikel te beginnen met 'leden, woonachtig in plaatsen ...'.

M. Depp. menen dat het 'Plaatsen' moet blijven. Als ergens in het geheel geen leden wonen, moet iemand die zich daar vestigt zijn attestatie kunnen inleveren zonder dat de classis hem eerst onder de zorg van een kerkeraad stelt. Bovendien moet er geëvangeliiseerd kunnen worden onder opzicht van een kerkeraad.

Voorstel:

Plaatsen waar nog geen kerkeraad kan zijn, zal de classis onder de zorg van een naburige kerkeraad stellen.

42. Artikel 40 (rapport-1976, art. 42, p. 13)

R. a. Een kerkeraad meent dat 'onder aanroeping van de naam des Heren' kan vervallen, omdat alle vergaderingen van en in de kerk met gebed worden geopend en gesloten. Een andere kerkeraad redeneert juist andersom en wil vanuit dit artikel het gebed ook een plaats geven in art. 37.

b. De eventuele aanwezigheid van de predikant in de vergadering van diakenen wordt niet meer genoemd. Dit wordt betreurd,

1. omdat deze vergadering vaak gevormd wordt door weinig ervaren ambtsdragers; de predikanten moeten een vingerwijzing krijgen om er zo vaak mogelijk bij te zijn;
2. omdat predikanten met hun kennis van het diakenambt de diakenen van advies kunnen dienen bij het bepalen van een schriftuurlijk diaconaal beleid en omdat zij kunnen voorkomen dat ouderlingen en diakenen langs elkaar heen werken: ze bezoeken beider vergaderingen.

Een kerkeraad vraagt motivering voor de weglating van de bepaling, een andere juicht deze weglating toe omdat er een dominokratisch element in lag.

Weer een andere kerkeraad stelt voor, de bepaling toch weer op te nemen: daarbij moet duidelijk gesteld worden dat het verzoek om aanwezigheid van de predikant 1. van de diakenen uit moet gaan om indringing in eens anderen dienst te voorkomen, en 2. voor de predikant voldoende moet zijn om ook te komen.

c. De uitdrukking 'verantwoording van hun beleid en beheer' kan verkeerd uitgelegd worden zodat de diakenen teveel moeten verantwoorden. Het 'rekening doen' van het oude artikel 25 sloeg op het geldelijk beheer. Het beleid moeten de diakenen zelf kunnen bepalen. Soms menen ouderlingen dat ergens steun moet worden geboden, terwijl de diakenen met meer kennis van de achtergrond een andere mening hebben.

Een inzender wil het hele 'verantwoording doen' laten verdwijnen. Deze term past niet bij het hooghouden van het diakenambt. Voorstel: zij zullen 'informereren en rapporteren van hun beleid en beheer'.

d. Voorstel, de uitdrukking 'diaconale aangelegenheden' te vervangen door 'de zaken die hun ambt betreffen'. Anders komt het ambtelijk karakter van deze zaken niet uit in de formulering.

M. a. Het is niet noodzakelijk dat het gebed apart wordt voorgeschreven. Voor de kerkeradsvergaderingen zeker niet, omdat art. 32 bepaalt dat bij de opening en de sluiting van alle vergaderingen gebeden en gedankt zal worden. Depp. achten het echter niet bezwaarlijk de uitdrukking te laten staan, waar ze een plaats heeft in de K.O. Achtergrond kan hier zijn dat de samenkomst van de diakenen niet behoort tot de vier vergaderingen van art. 29.

b. Het oude slot van art. 40 gaf de predikanten twee dingen:

1. het opzicht over de diakenen in hun vergadering;
2. het beoordelen van de vraag of hun aanwezigheid in die vergadering nodig was.

De weglating in het rapport, dat ter g.s. Kampen heeft gediend, was niet uitdrukkelijk gemotiveerd. Duidelijk kan zijn dat het niet juist is, speciaal de predikanten het genoemde opzicht toe te kennen, en dat het niet veel zin heeft een bepaling te hebben waarbij zij zelf uitmaken of ze iets te doen zullen hebben.

Het motief dat de diakenen vaak ambtsdragers met weinig ervaring zijn, bekoort depp. niet. Bij de verkiezing van diakenen behoort men er rekening mee te houden dat de ervaring binnen de kring van deze ambtsdragers voorhanden moet blijven. Niet elke diaken die zijn dienst goed heeft vervuld, hoeft de volgende keer voor ouderling gekandideerd te worden. De gaven die in het diakenambt ontplooid worden, kunnen zeker ten dele voor dit ambt beschikbaar blijven. Adviezen over het diakenambt en het diaconaal beleid kunnen door predikant en ouderlingen gegeven worden bij de censuur in de kerkeradsvergadering met diakenen, of ook bij andere gelegenheid.

Depp. zijn het eens met de gedachte dat een verzoek om aanwezigheid van de predikant moet uitgaan van de diakenen. De zelfstandigheid van het ambt brengt dit mee. Daarom stellen depp. geen 'vingerwijzing' aan de predikant voor. Maar zij zien ook geen reden, te bepalen: 'de diakenen kunnen de predikant verzoeken hun vergadering bij te wonen en deze moet dan ook komen'. Dit zijn eigenlijk vanzelfsprekende dingen.

- c. 'Hun beleid en beheer' kwam in de plaats van 'hun arbeid' (rapport depri. van de g.s. Hattem). Daarop werd destijds vanuit de kerken gereageerd met de kritiek, dat diakenen geen commissie zijn van de kerkeraad en geen verantwoording hoeven te doen van heel hun arbeid. Het woord 'beleid' is volgens depp. niet van toepassing op het al of niet toekennen van steun in elk afzonderlijk geval. Het duidt aan volgens welke algemene lijnen of beginselen de diakenen te werk gaan.

De diakenen staan wat de uitoefening van hun ambt betreft toch wel onder opzicht van de kerkeraad. Dit geldt trouwens ook voor de predikant in zijn ambtsvervulling en voor de ouderlingen in hun ambtswerk. Aangezien de arbeid van de diakenen niet onder het oog van de kerkeraad plaats heeft, is het nodig dat juist deze ambtsdragers hun beheer en beleid ter beoordeling voorleggen,

In 'rapporteren' ligt evengoed het element van 'rekenschap geven'. Dit is voor de ambtsdragers niet vernederend. Het gaat er immers niet om, dat de kerkeraad content is, maar dat de trouw jegens Hem die de ambten geeft, beoordeeld kan worden door degenen die Hij daarvoor heeft aangesteld.

- d. 'Diaconale aangelegenheden' zijn volgens depp. geen andere zaken dan die tot het diakenambt behoren. De K.O. noemt in art. 2 het ambt van diaken, regelt in art. 22/24 de roeping tot dit ambt, en omschrijft in art. 25 de ambtstaak. Vanuit deze artikelen kan het bijvoeglijk naamwoord 'diaconaal' geen andere betekenis hebben dan 'het diakenambt betreffend'.

Voorstel

De diakenen zullen regelmatig bijeenkomen om onder aanroeping van de Here de diaconale aangelegenheden te behandelen.

Zij zullen verantwoording van hun beleid en beheer doen aan de kerkeraad.

43.Artikel 41 (acta)

- R.** a. Suggestie, te bepalen dat in noodgevallen ook bekwame ouderlingen tot praeses van een classisvergadering gekozen kunnen worden.
b. Voorstel, in de door de g.s. Kampen sterk bekorte rondvraag enkele vragen weer op te nemen, met name of de ambtelijke diensten in het bijzonder opzicht en tucht, zonder vertraging voortgang vinden.
Dit is nodig voor het onderling toezicht van de kerken. Daarvoor dient ook de visitatie, waarvan aan de classis rapport wordt uitgebracht. Maar naar aanleiding daarvan kunnen slechts in formatieve vragen worden gesteld. De rondvraag naar art. 41 behoort de gelegenheid te bieden, dat een punt van kritiek in bespreking kan komen.
- M.** a. In noodgevallen zal het voorgestelde wel mogen. De kerkerode is echter qua karakter niet geschikt om voor allerlei noodgevallen alternatieven te stellen. Zij bevat de algemene regels waarover de kerken het eens zijn en waarnaar zij willen handelen. Is er overmacht op enig punt, dan dragen zij elkaar daarin.
b. Depp. stemmen in met voorstel R.b.

T. De formulering 'genabuurde kerken' zou bij taalkundige vernieuwing leiden tot 'bij elkaar gelegen kerken'.

Het is een geografisch begrip.

In de tegenwoordige situatie liggen de kerken helaas vaak niet in die zin bij elkaar, genabuurd. Depp. kozen daarom de aanduiding: kerken van het classicaal ressort. De ressorten zijn immers afgebakend en wijziging van ressortale grenzen heeft plaats ten overstaan van de meerdere vergaderingen.

Voorstel:

Een classicale vergadering wordt gevormd door de kerken van het classicaal ressort, die elk een predikant en een ouderling zullen afvaardigen met de vereiste geloofsbrieven. Minstens eenmaal in de drie maanden zal een dergelijke vergadering worden belegd. Elke vergadering zal vaststellen waar en wanneer de kerken opnieuw zullen samenkomen. De predikanten zullen hij toerbeurt het voorzitterschap bekleden. De vergadering mag ook haar praeses kiezen, maar niet tweemaal achtereens dezelfde.

De praeses zal vragen of de ambtelijke diensten voortgang hebben. of de besluiten van de meerdere vergaderingen nageleefd worden en of er iets is. waarbij de kerkeraden het oordeel of de hulp van de classis nodig hebben voor de goede voortgang van hun plaatselijk kerkelijke leven. In de laatste vergadering voor een particuliere synode zullen de afgevaardigden naar die synode verkozen worden.

44.Artikel 42 (rapport-1976, p. 18-21)

R. a. Waarom predikanten wel en ouderlingen niet?

Dat is de vraag in een aantal reacties op het voorstel, artikel 42 te handhaven.

Een inzender citeert uit de dissertatie van S. G. Huh, dat het ouderlingenambt 'oorspronkelijk niet als een hulpdienst voor de dienaren des Woords is ingesteld, maar als een ambt dat ten volle recht voor de leiding en de regering van de gemeente bezit': zelf voegt hij eraan toe dat de predikanten alleen maar onderscheiden zijn van de ouderlingen door het recht van de bediening van Woord en sacramenten. Zijn conclusie is: art. 42 moet vervallen òf ook de ouderlingen moeten erin genoemd worden. Aangezien het laatste onpractisch is, blijft het eerste over.

b. Enkele inzenders blijven beducht voor een dominerende inbreng van de grotere kerken boven de kleinere en van predikanten boven ouderlingen.

Er is sprake van dominokratie en van een 'clericaal trekje' (S. G. Huh).

Een kerkeraad meent dat grotere invloed op een beslissing via een groter aantal sprekers, door depp. niet bewezen geacht, toch wel aantoonbaar is. Als bij grote zaken de spreektijd gerantsoeneerd wordt, leidt een groter aantal predikanten-sprekers gemakkelijker tot overwicht. Ook deze kerkeraad komt tot de conclusie: òf art. 42 moet vervallen, òf ook de ouderlingen moeten met adviserende stem aanwezig kunnen zijn.

In dezelfde geest schrijven kerkeraden, dat er niet alleen predikanten, maar ook ouderlingen zijn die over kundigheid en ervaring beschikken, en dat de continuïteit in de arbeid ook kan worden bevorderd door niet-afgevaardigde ouderlingen met adviserende stem aanwezig te doen zijn.

c. Een kerkeraad is het wel eens met art. 42, maar vindt dat de niet-afgevaardigde predikanten niet in het moderamen een functie mogen hebben. Een praeses bijv. moet de 'actie regeren', dus voorstellen kunnen doen, en op die manier wordt men op een verkapte manier toch lid van de vergadering.

d. Een kerkeraad meent dat het karakter van een meerdere vergadering niet toelaat, dat anderen dan afgevaardigden er een plaats ontvangen.

e. Sommigen zien in art. 42 een beknutting van de classis in haar vrijheid, zich te laten adviseren door wie zij wil. Een kerkeraad doet het voorstel, in art. 42 voortaan te bepalen: 'Het staat iedere classis vrij om in alle gevallen waarin dat gewenst wordt, adviseurs aan te trekken'.

f. Een kerkeraad pleit voor de mogelijkheid dat niet-afgevaardigde ouderlingen bij de classis-vergadering aanwezig kunnen zijn. Bij ingrijpende zaken moet vaak in een voortgezette of volgende classis afgehandeld worden. Komt er dan een andere afgevaardigde, of een secundus, dan is hij niet op de hoogte van de discussies, maar moet wel mee beslissen. Het verzoek is, artikel

42 zo te redigeren dat zij die in de kerken van de classis als ouderling dienen, het recht hebben in de classis aanwezig te zijn (al of niet met adviserende stem) evenals de niet-afgevaardigde predikanten.

g. Voorstel, een bepaling op te nemen over comitézittingen.

De zenders van de afgevaardigden, aan wie zij rapport moeten uitbrengen, behoren niet van aanwezigheid bij comitézittingen te worden uitgesloten. Hetzelfde geldt van secundi-afgevaardigden naar de andere meerdere vergaderingen. Het voorstel is: 'Wanneer de vergadering in comité bijeen is zullen

1) in de classis predikanten, die volgens art. 42 in de vergadering mogen verschijnen en ook ouderlingen, die niet volgens de vorige artikelen afgevaardigd zijn –

2) en in meerdere vergaderingen de secundi-afgevaardigden aanwezig mogen zijn'.

h. Enkele reacties worden ditmaal vermeld, die positief zijn, omdat elementen worden genoemd die depp. in hun rapport niet hadden.

1. Opheffing van art. 42 zou nadelig zijn voor grotere kerken. Kleine kerkeraden hebben het voordeel, dat de ouderlingen bij de classicale arbeid betrokken zijn en daarin ervaren worden. In de kerkeraad die deze reactie inzendt, komen de meeste ouderlingen tijdens hun vierjarige dienstperiode niet aan de beurt voor afvaardiging. Als men hetzelfde rouleersysteem nu strak invoert voor predikanten, dan is er in grote kerken niemand meer zonder onderbreking bij deze arbeid betrokken, wat schadelijk is voor de beleving van het kerkverband.

2. Een kerkeraad schrijft dat het enige goede argument voor art. 42 is, dat de betrokken predikanten zitting nemen krachtens hun leraarschap. Dat is hun persoonlijk ambt en heeft dus niet te maken met bijv. grotere kerken. Op die grond kunnen immers ook hoogleraren als adviseurs optreden ter generale synode.

M. a. Depp. hebben hebben..de achtergrond dat hier ging, niet om de vorming van een nieuwe regel, maar om het evt. wegnemen van een bestaande. Zij hebben de over en weer gebruikte argumenten verzameld en tegen elkaar afgewogen. Niet elk argument werd van hetzelfde gewicht bevonden, maar de schaal sloeg toch door ten gunste van handhaving. Nergens is gesteld dat predikanten meer rechten behoren te hebben in de leiding van de kerken dan de ouderlingen.

Wil men vanuit dit dilemma discussiëren over art. 42, dan komt men onvermijdelijk tot de vraag 'waarom de één wel, de ander niet' en tot de stelling 'of niemand, óf ook de ouderlingen'. Depp. menen dat het geen gezond uitgangspunt is, de zaken zo te willen regelen dat predikanten en ouderlingen elkaar in evenwicht houden, in getal, in rechten, in spreektijd enz. De ouderlingen en de predikanten vormen geen twee belangengroepen, die elk hun vertegenwoordiging moeten hebben volgens de formule van absolute gelijkheid. Depp. hebben niet gevonden dat dit het stramien was, waarop de afvaardigingsregel 'een predikant en een ouderling', 'twee predikanten en twee ouderlingen' geborduurd werd.

Wanneer er moeiten zijn in de kerken is de praktijk niet, dat de predikanten één lijn trekken tegenover de ouderlingen en omgekeerd. De scheidslijnen lopen dan meest tussen de afvaardiging en enkele keer daar doorheen.

Als alles goed is op het kerkerf, wordt er niet touwgetrokken tussen afvaardigingen en evenmin tussen ouderlingen en predikanten. Het gaat dan om de meest vruchtbare vorm van beraad ten dienste van de kerkelijke samenleving.

b. Dominokratie en clericalisme zijn geen juiste woorden in dit verband. Art. 42 verhindert, dat de predikanten als groep tot heersen kunnen komen alleen de afgevaardigden hebben stemrecht.

Wanneer de spreektijd gerantsoeneerd wordt kan vanuit een kerk met meer predikanten vaker het woord gevoerd worden. Aangenomen dat òn de afgevaardigde predikanten òn de ouderlingen voor hun taak berekend zijn, zal niet de frequentie of de lengte, maar het gehalte van het gesprokene de doorslag moeten geven. Het feit dat er kundige en ervaren ouderlingen zijn doet niets af aan het andere feit, dat de kerken een opleiding tot de dienst des Woords in stand houden om predikanten te ontvangen die meer dan anderen geschoold zijn in de uitleg van de Schriften, de bestrijding van dwalingen en de toepassing van het kerkrecht. De vrees voor dominokratie moet er niet toe leiden, dat de kerken het in hun predikanten aanwezig arsenaal niet zo goed mogelijk gebruiken. Dit speelt met name in de classisvergaderingen een belangrijke rol.

Daar speelt het samenleven van de kerken zich in feite af in onderlinge hulp en op elkaar toezien. Daar worden de kandidaten toegelaten tot de kansels, daar wordt ook het advies gegeven tot voortgaande tucht over leden en ambtsdragers.

Dit alles betekent niet dat depp. enig materieel bezwaar zouden hebben, de niet-afgevaardigde ouderlingen in de classis toe te laten met adviserende stem. Alleen menen zij dat men dan gevaar loopt in het boven afgewezen dilemma te treden en bovendien het doel van het adviseurschap voorbijschiet.

- c. De niet-afgevaardigde predikanten kunnen in het moderamen mee rouleren. Depp. hebben dit getaxeerd als een praktisch argument, dat als zodanig enige kracht heeft. Meer niet. Het verbieden van deze mogelijkheid is h.i. echter niet erg zinvol. Wie zo als praeses optreedt heeft zich te houden aan zijn kerkrechtelijke positie. Als praeses kan hij een voorstel doen voor de goede orde of tot afronding van een discussie, maar hij dient geen materiële voorstellen of amendementen in en blijft buiten stemming.
- d. Het karakter van een meerdere vergadering brengt mee, dat niet-afgevaardigden nooit een plaats als afgevaardigden kunnen krijgen. Deputaten en adviseurs kunnen door elke vergadering ontvangen en aangehoord worden.
- e. In R.e. wordt naar het oordeel van depp. een open deur geforceerd. Art. 42 bepaalt niet, dat alléén de niet-afgevaardigde predikanten uit het ressort als adviseur kunnen optreden.
- f/g. Tot de openbare zittingen van de kerkelijke vergaderingen hebben kerkleden als toehoorders toegang.

Voor comitézittingen hebben classicale ressorten veelal de regel dat ouderlingen uit de classis erbij mogen blijven. Er kunnen echter weleens redenen zijn in de aard van een zaak, om het comité strikt te houden. De gedachte dat de afgevaardigden ter classis aan hun zenders rapport moeten doen, ook van comitézaken, doet niet geheel recht aan de taak van de meerdere vergadering als appèlinstantie. Het kan zijn dat een comité-zaak, die diep ingrijpt in het leven van leden in een van de kerken, wettig op het agendum van de classis staat, maar niet geschikt is voor rapportage in alle kerkeraden.

Voor de synoden geldt evenzeer, dat de vergadering moet kunnen beslissen over de aard van het comité. Depp. menen dan ook hiervoor geen algemene bepaling te moeten voorstellen.

- h. De argumentatie onder R.h.1. heeft naar het oordeel van depp. versterkende kracht. Het argument onder R.h.2. kunnen depp. zo niet overnemen.

Voorstel:

Als aan een kerk twee of meer predikanten zijn verbonden, mogen zij die niet volgens het voor-gaande artikel werden afgevaardigd, in de classicale vergadering aanwezig zijn, waar ze een adviserende stem hebben.

45, Artikel 43 (acta)

T. Voorstel:

Aan het einde van classicale en andere meerdere vergaderingen zal censuur geoefend worden over hen die zich in de vergadering misgaan hebben.

46, Artikel 44 (acta)

T. Het woord 'deze' in de tweede zin is weggelaten. Het sloeg op de ervarenste en bekwaamste predikanten. Als daar enkele van beschikbaar zijn valt de reden, om naast dezen een ouderling te benoemen krachtens de context weg.

Voorstel,

De classis zal elk jaar enkele van haar ervarenste en bekwaamste predikanten machtigen in alle kerken van haar ressort visitatie te doen. Indien nodig kan zij naast predikanten een voor deze taak bekwaame

ouderling benoemen.

De visitatoren zullen onderzoeken of de ambtsdragers ieder voor zich en gezamenlijk hun ambt trouw vervullen, zich houden aan de zuivere leer, de aangenomen orde in alles naleven en de opbouw van de gemeente zo goed ze kunnen met woord en daad bevorderen.

Het doel van de visitatie is het tijdig vermanen van ambtsdragers hij wie in een of ander opzicht nalatigheid geconstateerd wordt. en het met reed en daad meewerken aan de vrede. de opbouw en het welzijn vin de kerken De visitatoren zullen van hun werk schriftelijk rapport uitbrengen aan de classis.

47, Artikel 45 (acta)

T. Voorstel:

De kerkeraden en de meerdere vergaderingen zullen goed zorgen voor de archieven.

48, Artikel 46 (acta)

T. Voorstel:

Een mindere vergadering zal een instructie of voorstel voor een meerdere vergadering niet vaststellen voordat de eventuele besluiten van voorgaande synoden betreffende de voorgestelde zaak nauwkeurig gelezen zijn. Wat eenmaal afgehandeld is, moet niet opnieuw aan de orde worden gesteld, tenzij men van oordeel is dat wijziging noodzakelijk is.

49, Artikel over de consulent (acta)

TM. In plaats van 'bijstaan' stellen depp. voor: met advies dienen.

Het eerste begrip kan heel wat omvatten aan werkzaamheden en het wekt enigszins de indruk dat de kerkeraden een steuntje nodig hebben om bij de goede orde te blijven. Het tweede heeft deze klank niet en is beperkter, zoals in een reactie bij art. 4 werd gewenst.

Voorstel:

De classis zal voor elke vacante gemeente een predikant als consulent aanwijzen die terwille van de goede orde de kerkeraad met advies zal dienen, in het bijzonder bij het beroepingswerk. Beroepsbrieven dienen mede door hem ondertekend te worden.

50, Artikel 47 (acta)

R. Voorstel, de getallen 'drie of vier' voor 'classes' te vervangen door 'twee of drie'. Bij de geslonken getalssterkte van de kerken is een particulier ressort dat drie of vier classes omvat voor ons doen geen klein, maar een groot ressort.

M. Depp. gaan hiermee akkoord.

TM. De bepaling 'zoveel mogelijk tot dezelfde provincie behorende' hebben depp. vervangen door 'bij elkaar gelegen'. Niet omdat ze geen waarde hechten aan de provincie-gewijze indeling in ressorten. Maar de situatie van de kerken brengt mee dat in verscheiden gevallen het particulier ressort over de provinciegrenzen heen reikt, terwijl ermee gerekend moet worden dat in de toekomst de provincies plaats zullen moeten maken voor 'gewesten'.

Het slot van dit voorstel formuleert de procedure die in de kerken vaste regel is geworden.

Voorstel:

Een particuliere synode wordt gevormd door een groep bij elkaar gelegen classes, die elk twee predikanten en twee ouderlingen afvaardigen. Dit aantal kan op drie gesteld worden wanneer een synode door twee of drie classes gevormd wordt.

De particuliere synode zal eenmaal per jaar samenkomen, tenzij er dwingende redenen zijn dit vaker te

doen.

Aan het einde van zowel de particuliere als de generale synode zal tijd en plaats van de volgende synode worden vastgesteld en de roepende kerk voor deze vergadering worden aangewezen.

51, Artikel 49 (acta)

TM.1. In de aanhef kozen depp. voor meerdere vergadering in plaats van synode, omdat ook de classes hun deputaten hebben.

2. De weergave van zwaarigheden moest duidelijk maken wat daarmee bedoeld wordt: zaken van groot gewicht of moeilijkheden of beide. Het woordenboek van Verdam geeft voor swaerheit zowel 'zwaarte' als 'moeilijkheid'.

Jansen (p. 219) noemt als concrete gevallen: losmaking van predikanten naar art. 11, emeritering naar art. 13, toelating van Hervormde predikanten, van predikanten die met de kerken braken en weer terugkeren, van Chr. Gereformeerde predikanten 'en verder alle zwaarigheden, die zich telkens kunnen voordoen'. De zaken die hij met name noemt zijn grotendeels in de K.O. of in generale bepalingen aangewezen voor goedkeuring of medewerking van deputaten. Het zijn zaken van gewicht, maar niet noodzakelijkerwijze moeilijkheden. Als we nu zeggen: alle belangrijke zaken, dan is het neveneffect dat de deputaten een haast continu-begeleidende taak krijgen t.a.v. de classes. Maar als er komt te staan: bij alle voorkomende moeilijkheden, dan valt bijv. de emeritering er niet meer onder. Ook kan het een strijdpunt worden of de classis bij elke moeilijkheid hulp van deputaten ad art. 49 moet inroepen (of aanvaarden), dan wel of ze haar moeilijkheden eerst zelf mag proberen op te lossen.

Jansen zegt van de oude bepaling: 'De bedoeling was, dat de deputaten zich niet ongevraagd, maar alleen op verzoek der classes, in de geschillen mengen'. De voorgestelde formulering wil de onderscheiden mogelijkheden bewaren en misverstand onderscheiden mogelijkheden bewaren en misverstand voorkomen.

Voorstel:

Elke meerdere vergadering zal voor de uitvoering van haar opdrachten deputaten benoemen. Zoveel mogelijk zullen voor onderscheiden zaken afzonderlijke groepen deputaten aangesteld worden.

De particuliere synode zal bovendien deputaten benoemen die de classes moeten bijstaan in alle gevallen waarbij de kerkorde dit voorschrijft, en - op verzoek van de classes - bij bijzondere moeilijkheden. Ook zullen zij, of enkele van hen, toezicht houden op het premtoir examen van de aanstaande predikanten.

De deputaten zullen nauwkeurig aantekening houden van hun verrichtingen: ze moeten rapport uitbrengen aan de volgende vergadering en zich, als dit gevraagd wordt, verantwoorden.

52, Artikel 50 (acta)

T. Voorstel:

De generale synode zal eens in de drie jaar worden gehouden, tenzij er belangrijke redenen zijn om eerder bijeen te komen. Elke particuliere synode vaardigt twee predikanten en twee ouderlingen af.

Indien de generale synode naar het oordeel van tenminste twee particuliere synoden binnen de drie jaar moet worden samengeroepen, zal de aangewezen roepende kerk tijd en plaats daarvan vaststellen onder goedkeuring van haar particuliere synode.

53, Artikel 51 (acta)

TM. Bij de taalkundige behandeling bleek het wenselijk, de term 'kerkelijke correspondentie' in dit artikel niet te gebruiken. Deze term is voor onszelf en voor enkele buitenlandse kerken wel verstaanbaar. Het is echter de ervaring van enkele deputaten dat ze bij contact met anderstaligen misverstand wekt. Wijzelf verbinden er zware associaties aan: dit is het meest verstrekkende, waartoe de kerken in relatie met buitenlandse kerken kunnen komen. Bij de buitenlanders wekt het de indruk

van iets waartoe heel gemakkelijk kan worden besloten, zoiets als briefwisseling. Depp. stellen daarom voor in de Kerkorde te spreken van de relatie met kerken in het buitenland. De generale regelingen die zijn vastgesteld voor het oefenen van kerkelijke gemeenschap met buitenlandse kerken, bepalen dan nader de inhoud van gelegde of nog te leggen relaties.

Voorstel:

Over de relatie met kerken in het buitenland beslist de generale synode. Met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland zal, zoveel mogelijk, kerkelijke gemeenschap geoefend worden.

Op ondergeschikte punten van kerkorde en kerkelijke praktijk zullen buitenlandse kerken niet veroordeeld worden.

54, Artikel 53 (acta)

T. Depp. zijn het erover eens dat het woord enigheid in 'de drie formulieren van enigheid' verouderd is. zou kunnen stellen dat deze aanduiding in het gebruik een soort eigenaam geworden is en dus onveranderd kan blijven. Maar depp. zijn van oordeel dat de betekenis van deze aanduiding belangrijk genoeg is om haar onomwonden in hedendaags nederlands naar voren te halen. Het betreft de geloofseenheid van de kerken.

Als mogelijkheden voor de weergave komen in aanmerking eendracht en eenheid. Depp. kozen met overtuiging voor het laatste. Dit sluit aan bij de tekst van de catechismus in antw. 54, waar beleden wordt dat Christus zijn kerk vergadert 'door zijn Geest en Woord in de eenheid van het ware geloof'.

TM. In het tweede lid stuiten depp. op de zin: 'tot ter tijd toe dat zij zich daarin geheel verklaard zullen hebben'. Eenvoudig overgezet betekent dit: totdat zij een volledige verklaring van hun gevoelen hebben gegeven. De vraag is: moet een schorsing naar art. 53 opgeheven worden, zodra een predikant die de ondertekening weigert, zijn gevoelen duidelijk heeft gemaakt. Dat is kennelijk niet de bedoeling, want de volgende zin zegt: indien zij halsstarrig weigeren zullen zij van hun dienst geheel afgezet worden.

Naar het oordeel van depp. ontbreekt hier toch een schakel in de gedachtengang.

Het verloop van de zaak die hier aan de orde is, gaat h.i. als volgt: een predikant die de ondertekening weigert wordt als gevolg daarvan direct door de kerkeraad geschorst. De classis, waar eveneens het ondertekeningsformulier de toegang bepaalt, ontvangt hem niet als predikant in haar midden.

Dan volgt er een tijd waarin

- a. de predikant gelegenheid wordt gegeven zijn gevoelen uiteen te zetten, en
- b. bij hem aangedrongen wordt op het aanvaarden van de gehele gereformeerde leer en aldus op de ondertekening.

Blijft hij bij zijn weigering, dan volgt de afzetting.

In de herziene kerkorde van de Chr. Gereformeerde Kerken is het tussenstadium volgens depp. duidelijker aangegeven. Daar staat: 'totdat zij na samenspreking bereid zijn tot ondertekening'. Slechts hebben depp. deze aanmerking dat strikt genomen niet de bereidheid tot ondertekening, maar de ondertekening zelf voorwaarde is voor opheffing van de schorsing.

Depp. menen dat het element van samenspreking zichtbaar kan worden gemaakt in de laatste zin.

Voorstel:

De predikanten, de hoogleraren en overige docenten aan de Theologische Hogeschool zullen de drie formulieren van eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland ondertekenen, waarbij de formulieren gebruikt worden, die voor de verschillende diensten zijn vastgesteld. Predikanten die dit weigeren zullen als gevolg daarvan onmiddellijk geschorst worden en de classis zal hen niet

ontvangen. Indien zij na samenspreking over hun gevoelens bij hun weigering blijven, zullen zij afgezet worden.

55, Artikel 54 (acta)

R. Suggestie, naast de ouderlingen en diakenen de proponenten weer te noemen. Een kerke-raad schrijft: 'Al heeft de Synode van Delfshaven indertijd besloten, dat proponenten de drie formulieren niet behoeven te ondertekenen, doch dat een belofte voldoende is, wij achten dit toch een verlies en zouden het jammer vinden - en dat niet uit piëteitsoverwegingen - wanneer het onlangs door de classis . . . opgestelde ondertekeningsformulier voor proponenten naar het archief zou moeten verhuizen'.

M.Depp. zijn niet op de hoogte van bedoeld formulier. De uitspraak van de g.s. Rotterdam-Delfshaven is echter niet met argumenten aangevochten of weerlegd. En al hadden inzenders dit wel gedaan, dan waren niet depp. het juiste adres geweest om een bezwaarschrift in te zenden, maar de betrokken kerkelijke vergadering.

Voorstel:

Ook de ouderlingen en de diakenen zullen de genoemde formulieren van eenheid ondertekenen, waarbij het daarvoor bestemde formulier gebruikt wordt.

56, Artikel 55 (acta)

TM. Depp. constateerden dat de zin 'Tot wering van de valse leringen en dwalingen, die de zuiverheid van leer en leven bedreigen' iets pleonastisch bevat. Het spreekt vanzelf dat valse leer de zuiverheid van leer bedreigt.

Bij het overwegen van een betere formulering kwamen depp. tot de conclusie, dat teruggesproken kon worden op een waardevol element uit de vigerende tekst. Daar staat van de valse leringen enz., dat zij door ketterse geschriften zeer toenemen. Dit betekende voor predikanten en ouderlingen een zeer praktische vingerwijzing: let op de lectuur die gelezen wordt en wees bedacht op de invloed daarvan; onderricht, weerleg, enz. Depp. stellen voor, dit element in een gemoderniseerde formulering te behouden.

Voorstel:

Voor het weren van valse leer en dwaling, die via lectuur en andere communicatiemiddelen het leven van de gemeente bedreigen, moeten de predikanten en de ouderlingen onderrichten, weerleggen, waarschuwen en vermanen, zowel in de prediking als bij het catechetisch onderwijs en het huisbezoek.

57, Artikel 56 (acta)

R. Een drietal kerkeraden schrijft, dat in dit artikel de zgn. vroegdoop wordt voorgeschreven. Zij merken op dat over deze zaak verschil van inzicht bestaat in de kerken en er ook wel zal blijven. Is het dan niet beter, de mogelijkheid open te houden dat in normale gevallen (bedoeld is dat het herstel van de moeder normaal verloopt) gewacht kan worden tot de moeder erbij kan zijn? Een kerkeraad stelt voor, de zinsnede 'zo haast als men de bedoening deszelfs hebben kan' geheel weg te laten.

M.Depp. achten het de veiligste weg, de tijdsbepaling te laten staan. Onnodig uitstel van de doop is ook in kerken waar men wel wachten wil tot de moeder hersteld is, een kwaad dat licht kan insluipen en waartegen beter een wat forse dan helemaal geen bepaling kan bestaan. Bovendien worden hier naar de mening van depp. niet alleen de ouders aangesproken. Ook de kerkeraden mogen de doop niet uitstellen, bijv. tot een aparte 'doopzondag'.

Voorstel:

De kinderen van de gelovigen zullen de doop ontvangen als zegel van Gods verbond. Zodra dit mogelijk is zal de doop bediend worden in een eredienst waarin het Woord gepredikt wordt.

58, Artikel 57 (acta)

R. Verschillende reacties met als inhoud, dat het nog door de g.s. Kampen gehandhaafde gedeelte van art. 57 (oud) verouderd is en beter kan vervallen.

M. Depp. stemmen toe dat de oude betekenis van deze bepaling niet meer actueel is. Zij streed tegen de roomse gedachte, dat bij het inbrengen van de pasgeboren kinderen in de bovennatuurlijke sfeer van de genade, de natuurlijke ouders niet moesten optreden maar in plaats van hen geestelijke ouders (peters en meters). 'Het woord vader staat hier in tegenstelling met de Roomse getuigen, die in plaats van de ouders optraden' (Jansen p. 259). Een volgende opmerking van Jansen is: 'Dat hier alleen de vader en niet ook de moeder genoemd wordt, is niet omdat de moeder toen geminacht werd, maar omdat het kind toen in den regel aanstonds bij de eerste gelegenheid werd gedoopt, zoodat de moeder er, gelijk vanzelf spreekt, niet bij kon wezen'.

Verder zegt deze schrijver ook dit: 'Gebeurt het nu, dat de moeder er bij is, dan mag men haar niet ignoreeren en den vader alleen laten antwoorden. Dat zou krenkend en onrechtvaardig zijn' (p. 260). Nu het gebruik om 'gevaders of getuigen' bij de doop te nemen onbekend geworden is, kan het haast niet anders of het woord vader krijgt als onuitgesproken tegenstelling: en niet moeder. In aanmerking genomen dat 'ten doop presenteren' betekent: 1. de doop aanvragen en 2. de doopvragen beantwoorden (Jansen p. 260), zou een vernieuwde redactie van dit artikel iets worden als: de kerkeraden zullen ernaar streven dat de vader de doop aanvraagt voor zijn kind en de doopvragen beantwoordt. Voor een bepaling die aldus de moeder zou uitsluiten zien depp. geen grond aanwezig.

Zij stellen voor, dit artikel te laten vervallen.

59, Artikel 58 (acta)

T. Voorstel:

De predikanten zullen bij de doop van de kinderen en van volwassenen zich houden aan de formulieren die daarvoor respectievelijk zijn vastgesteld.

60, Artikel 59 (acta)

T. Voorstel:

Volwassen dopelingen worden door de doop als leden in volle rechten bij de christelijke gemeente ingelijfd. Zij zijn daarom geroepen het avondmaal van de Here te vieren en zullen dit bij hun doop beloven.

61, Artikel 60 (acta)

TM. Depp. vonden de woorden 'onder meer' wat overbodig. Het meerdere betreft alleen de geboortedata. Deze kunnen eenvoudig in de opsomming genoemd worden. De kerkeraden maken uiteraard ook aantekening van toegepaste censuur, maar dat hoeft in dit artikel niet apart voorgescreven te worden.

Voorstel:

De kerkeraden zullen kerkelijke registers bijhouden waarin de namen van de kerkleden en de data van hun geboorte, doop, openbare belijdenis en huwelijksbevestiging nauwkeurig worden aangetekend.

62, Artikel 61 (acta)

- R.** a. Min of meer taalkundig is de wens, het beperkende woord 'alleen' in de eerste zin op te nemen. Het artikel moet een uitsluitend karakter hebben t.a.v. hen die geen belijdenis van het geloof hebben gedaan en/of godvrezende levenswandel vertonen.
- b. Suggestie, achter het belijdenis doen in te voegen: 'volgens het formulier dat daartoe vastgesteld is'. Er bestaat een uniform formulier en de K.O. pleegt steeds naar de formulieren te verwijzen.
- M.**a. Er is geen enkel bezwaar tegen 'alleen' in te voegen.
- b. Binnen de kerken geldt een voor algemeen gebruik vastgesteld formulier voor de openbare belijdenis van het geloof. Het komt echter voor dat personen zich bij de kerk voegen die in een andere kerkgemeenschap reeds belijdenis hebben gedaan. Daarbij hoeft niet hetzelfde formulier gebruikt te zijn. In zulke gevallen hebben de kerken niet de gewoonte, opnieuw openbare belijdenis te laten doen. Wel moet onderzocht worden of de betrokkenen belijden wat er staat in de tweede vraag van het doopformulier. Vandaar dat de g.s. Kampen reeds formuleerde: belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer.

Voorstel:

Tot het avondmaal van de Here zal de kerkeraad alleen hen toelaten die belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben gedaan en godvrezend leven.

Zij die uit zusterkerken komen, zullen op grond van een goede attestatie inzake leer en leven toegelaten worden.

63, Artikel 62-63-64 (acta)

- R.** Suggestie, in het slot te spreken van 'één der' daartoe vastgestelde formulieren, om tot uitdrukking te brengen dat er uit twee formulieren gekozen kan worden.
- M.** Het meervoud 'de formulieren' laat reeds zien dat er meer dan één is. Depp. achten dit taalkundig fraaiër. Het misverstand dat bij elke avondmaalsviering beide formulieren gelezen zouden moeten worden ligt niet voor de hand.

Voorstel:

Het avondmaal van de Here zal ten minste één in de drie maanden gevierd worden in de openbare eredienst, volgens kerkelijke orde, onder toezicht van de ouderlingen, waarbij de daarvoor vastgestelde formulieren dienen gebruikt te worden.

64, Artikel over de eredienst (acta)

- R.** a. Bezwaar tegen de term goedgekeurd in het tweede lid. De g.s. Kampen ging in art. 449 (acta) niet verder dan 'een aanbeveling te geven voor het alternatief gebruik van enige concept-orden van dienst'. Dan kunnen in art. 403 (voorlopige redactie van de kerkorde) deze orden van dienst niet verplicht gesteld worden.
- b. Suggestie, als volgt te eindigen: 'dan die door een generale synode voor gebruik in de kerken zijn vrijgegeven'. Dit komt overeen met de formulering in het Gereformeerd Kerkboek p. 452/3. Een in plaats van de synode, omdat er door twee synoden gehandeld is: Middelburg 1933 en Kampen 1975.
- M.** Depp. achten de term goedgekeurd heel goed bruikbaar. Alvorens een synode concept-orden van dienst vrijgeeft of aanbeveelt, heeft zij ze goedgekeurd. Het is een misverstand als zou dit artikel de door de g.s. Kampen goedgekeurde alternatieve orden van dienst verplicht stellen met uitsluiting van andere. De inzenders van beide reacties schijnen ervan uit te gaan, dat met 'de generale synode' de g.s. Kampen bedoeld wordt. In veel synodebesluiten is dat inderdaad het geval, maar in de tekst van de kerkorde wordt daarmee niet een of andere bepaalde synode bedoeld, doch de meeste vergadering van de kerken als zodanig,

vgl. art. 50 en 87 (slot).

Voorstel:

De kerkeraad zal de gemeente op de dag des Heren tweemaal samenroepen voor de eredienst. Hierin mogen alleen orden van dienst worden gevolgd die door de generale synode zijn goedgekeurd.

65, Artikel 65 (acta)

T. Voorstel:

Rouwdiensten zullen niet worden belegd.

66, Artikel 66 (acta)

T. Voorstel:

In tijden van oorlog, algemene rampen en andere grote moeiten waarvan alle kerken de druk ervaren, zal een bededag worden uitgeschreven door de classis die daarvoor door de laatste generale synode is aangewezen.

67, Artikel 67 (acta)

R. Gewenst wordt dat de oude bepaling, die reeds door de g.s. Kampen werd weggelaten, weer een plaats krijgt: de onderhouding van de tweede feestdagen wordt in de vrijheid van de kerken gelaten.

Want er zijn nog veel gemeenten die deze dagen onderhouden. Bovendien wordt een dergelijke formulering gevraagd voor dank- en bidstonen, oud- en nieuwjaar, opdat temeer blijkt dat de kerkdienst middenin het leven staat.

M. Depp. merken op dat de vrijheid van de kerken niet verloren is gegaan bij het wegvallen van de bedoelde zinsnede. De situatie waarin we leven maakt extra nadruk op die vrijheid in dit artikel overbodig.

De kerken van de Reformatie schaften de feestdagen af, omdat deze van menselijke instelling waren, de zondag opzij drongen aanleiding gaven tot losbandigheid en heidense feestelijkheden. De overheden daarentegen hielden aan een aantal feestdagen vast. Om het kwaad van de leegloperij tegen te gaan zijn de kerken van lieverlee ertoe overgegaan, weer kerkdiensten te houden en die ook in de kerkelijke bepalingen voor te schrijven. Men leze het leerzame overzicht bij Jansen (p. 290 e.v.), waaruit depp. alleen het slot citeren: 'Wij merken bij de besluiten dezer synoden een steeds meerdere toegeeflijkheid op. Aanvankelijk waren de kerken er tegen. Maar de overheid hield er met alle kracht aan vast, niet alleen om het volk een genoegen te doen, maar ook omdat ze zulke geschikte vacantiedagen waren. En nu de arbeid op deze dagen stilstond, en het volk gevaar liep, van lediggang tot ongebonden dartelheid over te slaan, bepaalden de kerken reeds in 1578, dat de Dienaars door de prediking 'den onnutten en schadelijken lediggang in een heilige en profijtelijke oefening (zullen) veranderen'. De kerken hebben de feestdagen dus wel toegelaten, maar geenszins goedgekeurd'. Aldus de historie.

Depp. zijn van oordeel dat het uitgangspunt van de kerken in de reformatietijd gezonder was dan de latere ontwikkeling naar verplichte onderhouding van zelfs de 'tweede' feestdagen. Zij achten het juist, dat de kerken in een eerder stadium van de verplichting daartoe terugschakelden naar het vrijlaten ervan. Vandaag hoeft op dat vrij-zijn (en niet meer verplicht) niet expresselijk meer gewezen te worden.

De g.s. Kampen bepaalde zich tot de verplichte onderhouding van enkelvoudige feestdagen, en wel die waarop de grote heilsfeiten in de aandacht staan. In dit kader voegde zij de Goede Vrijdag toe, hoewel dat in het burgerlijke een werkdag is. Depp. menen dat de kerkorde niet verder moet gaan. Het motief dat door de onderhouding van bijzondere dagen als oud- en nieuwjaar temeer uitkomt, dat de kerkdienst middenin het leven staat, miskent (zonder dat men dat bedoelt) de betekenis

van de rustdag. Dát is de geheiligde, die God zelf voor elke week middenin het leven zet.

Kerken die in de week bid- en dankstond houden (iets waarop depp. niet tegen zijn) zullen daar een ander motief voor hebben. Wat oud- en nieuwjaar betreft: dat de kerkeraad bij de jaarwisseling gewoonlijk de gemeente samenroept, is een recht dat hem niet wordt betwist wanneer hiervoor geen bepaling in de kerkorde wordt opgenomen. Wij zullen er ook tegen moeten waken, dat door vermeerdering van kerkordelijke bepalingen de dag des Heren uit het centrum wordt verdrongen.

TM. Depp. hebben een formulering gezocht, die aan het formele 'onderhouden' meer inhoud geeft. Paas- en Pinksterdag zijn zondagen, die als zodanig vanzelfsprekend onderhouden worden. De bedoeling moet zijn, dat op deze dagen speciaal de betreffende heilsfeiten verkondigd worden.

Voorstel:

De kerkeraad zal erop toezien dat op de Kerstdag, de Goede Vrijdag, de Paasdag, de Hemelvaartsdag en de Pinksterdag de grote heilsfeiten, die de gemeente op deze dagen herdenkt, worden verkondigd.

68, Artikel 68 (acta)

R. Gevraagd wordt een toevoeging als bijv. 'zoveel mogelijk'. **M.** Depp. menen dat hiertegen geen bezwaar behoeft te zijn.

Voorstel:

De kerkeraad zal er zorg voor dragen, dat als regel eenmaal per zondag in de prediking de christelijke leer verklaard wordt zoals die samengevat is in de Heidelbergse Catechismus.

69, Artikel 69 (acta)

T. Depp. menen dat het taalkundig beter is te spreken van de psalmen in een berijming, dan van de Psalmen, zonder meer.

Voorstel:

In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden in de berijming die door de generale synode is vastgesteld en verder de gezangen die de synode heeft goedgekeurd.

70, Artikel 70 (acta)

R. a. Voorstel, het oude begin van dit artikel terug te brengen: alsoz behoorlijk is dat de huwelijkse staat voor de gemeente van Christus bevestigd wordt.

b. Suggestie, in te voegen: 'van belijdende leden'.

c. Vraag, duidelijker te doen uitkomen dat de kerkeraden moeten toezien. dát de huwelijken bevestigd worden. De redactie van g.s. Kampen kan zo worden opgevat, dat áls een huwelijk wordt bevestigd, de kerkeraad moet toezien dat dit gebeurt met het vastgestelde formulier.

M. a. In het feit dat de kerken deze bepaling in hun kerkorde opnemen ligt reeds opgesloten, dat de kerkelijke huwelijksbevestiging gerekend wordt tot wat 'behoorlijk' is.

b. Kerkeraden moeten de mogelijkheid hebben zelf te beoordelen, of in sommige gevallen het huwelijk van nog niet tot belijdenis gekomen leden bevestigd behoort te worden.

c. Het bezwaar van **R.c.** wordt in de voorgestelde formulering ondervangen.

Voorstel:

De kerkeraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.

71, Artikel 71 (acta)

T. Voorstel:

Omdat Christus in zijn gemeente behalve de dienst van het Woord en de sacramenten ook de kerkelijke tucht heeft ingesteld, zal deze naar het Woord van God en tot zijn eer bediend worden. Zij heeft ten doel dat de zondaar met God en zijn naaste verzoend wordt en de aanstoot uit de gemeente van Christus wordt weggenomen.

72, Artikel 72 (acta)

T. Voorstel:

Wanneer iemand afwijkt van de zuivere leer of in zijn leven zich misdraagt, en dit een geheime zaak is die geen openbare aanstoot geeft, zal de regel worden nageleefd die Christus duidelijk voorschrijft in Mattheus 18.

73, Artikel 73 (acta)

R. Reactie over de vermaning onder getuigen.

In de vigerende K.O. staat in diverse uitgaven: voor twee of drie getuigen; in art. 74 (dat nu als tweede lid met het oude art. 73 verbonden is): door twee of drie personen. Een kerkeraad schrijft: er is bezwaar tegen de verandering van het woord voor in door als de zaak waar het om gaat niet doorzichtig is. Er is meer moeite met het verstaan van 'door getuigen' dan bij 'voor getuigen vermaand'.

Bij getuigen staat toch vast wat hun functie is, nl. dat op hun woord (mond) de zaak vast staat, en niet dat zij zullen oordelen, vgl. Mt. 7: 1. Als er 'door' komt te staan, worden zij tot oordelen geroepen.

Dit kan toch niet in de K.O. worden opgenomen zonder in te gaan op de vraag hoe dit woord in Matth. 18: 16 bedoeld is.

M. Depp. wijzen erop dat de uitdrukking 'door twee of drie' geen nieuwigheid is, maar altijd al in de K.O. stond in art. 74.

De terminologie in het eerste lid (oud art. 73) is daarbij aangepast.

De verwijzing naar Matth. 7: 1 is hier niet op zijn plaats. Wanneer tegen de broeders die als getuigen meekomen, gezegd moet worden: oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt, dan is hetzelfde te zeggen tegen de broeder die onder vier ogen vermaant. Inderdaad hebben allen met dit woord rekening te houden, maar het dient niet om een rechtmatige beoordeling van zonde en schuld te verbieden.

Het getuigenis van twee of drie ten overstaan van de kerkeraad kan niet van zuiver formele aard zijn: we kunnen getuigen dat deze broeder vermaand is. Er zal overtuiging moeten zijn, dat er terecht vermaand is. Daarvoor is een oordeel over de zaak nodig.

Bij Matth. 7: 1-5 zegt de Korte Verklaring: 'De eerste vijf verzen verbieden het oordelen, dat wil niet zeggen ieder zedelijk oordeel, vgl. vs. 6, maar het hooghartig, liefdeloos kritiseren. Zoals uit de vss. 3-5 nog nader blijkt, is hier bedoeld een kritiek, die eigen zonde en gebrek uit het oog verliest'. Andere exegeten wijzen erop, dat het verbod in Matth. 7: 1 niet in strijd kan zijn met de roeping, elkaar broederlijk te vermanen. Zeer kernachtig zegt een oude exegese, naar aanleiding van Matth. 7: 6, 'een hond moet voor een hond, een zwijn voor een zwijn gehouden worden'.

Depp. menen dat in het oude art. 74 terecht het woord 'door' staat (Latijn: a duabus tribusve personis). De functie van de getuigen zal, als dit vermaan geen gehoor vindt, straks zijn dat ze de kerkeraad overtuigend kunnen inlichten over de bedreven zonde en de gegeven vermaningen. Alleen als de vermaande broeder ontkent dat hij de zonde gedaan heeft en er is geen bewijs mogelijk, komt de zaak anders te staan. Dan is er voor het verder bewandelen van de weg naar Matth. 18 geen mogelijkheid. Maar is de zonde aanwijsbaar, dan zullen ook de meegebrachte 'één of twee' méde vermanen. Dat is niet meer dan hun broederplicht, nu ook zij van de zonde op de hoogte zijn. Depp. menen dat dit met genoegzame duidelijkheid te lezen is in Matth. 18: 17, waar onbetwistbaar staat: indien hij naar hen niet luistert.

In de taalkundig vernieuwde tekst willen depp. spreken van 'vermaning samen mei één of twee getuigen'.

Voorstel:

Geheime zonden mogen niet aan de kerkeraad worden bekend gemaakt, als de zondaar na persoonlijke broederlijke vermaning of na vermaning samen met één of twee getuigen tot berouw komt. Wanneer iemand over een geheime zonde naar de regel van Matth. 18 is vermaand en daaraan geen gehoor geeft, of wanneer iemand een openbare zonde gedaan heeft, zal dit aan de kerkeraad worden meegedeeld.

74, Artikel 74 (acta)

- R.** Een kerkeraad meent dat iets uit het oude slot van art. 75 (vigerend) bewaard moet blijven. De kerkeraad kan beslissen of van een schuldbelijdenis mededeling moet worden gedaan aan de gemeente. Maar het is een zeer gevoelige zaak. Als maar iets openbaar wordt wat bedekt moest blijven kunnen allerlei partijschappen oplaaien. Daarom is voor vacante kerken te bepalen, dat de kerkeraad in zo'n geval het advies van de consulent moet inwinnen.
- M.** Depp. zijn van oordeel dat de kerkeraad als rechtsprekend college hier ten volle bevoegd is. Als er binnen de kerkeraad verschil van mening rijst (oud art. 75), dan ligt de gang naar de consulent geheel voor de hand gezien het artikel over de consulent, dat wordt opgenomen.
- TM.** Depp. zelf stuitten bij de taalkundige behandeling op een oneffenheid. Dit betreft het stadium van openbaarheid, waarin een geheime zonde gekomen is en waarvan schuldbelijdenis wordt gedaan.

In het artikel staat: zonde, die door verachting van de kerkelijke vermaning openbaar geworden is. Dit houdt in dat de zonde niet alleen in die zin openbaar is, dat hij aan de kerkeraad is bekend gemaakt, maar ook dat de kerkeraad zelf vermaand heeft en nu, na gebleken hardnekkigheid, de zonde aan de geméente bekend gemaakt heeft via de later in de K.O. genoemde afkondigingen. Nu kan het geval zo zijn, dat na de eerste afkondiging het berouw volgt. De naam van de zondaar is dan nog niet genoemd. Maar het kan ook zijn, dat de tweede of derde afkondiging reeds heeft plaatsgehad. De zondaar is dan aan de gemeente bekend.

Ook op deze situatie van volle openbaarheid ziet de bepaling in dit artikel. Maar wanneer de zaak al zover is, past het niet meer om de kerkeraad te laten beoordelen, óf er mededeling gedaan moet worden van de schuldbelijdenis. Dit is dan noodzakelijk geworden.

Depp. menen daarom dat een andere formulering moet worden gegeven: 'een geheime zonde die aan de kerkeraad moest worden meegedeeld'. Dit houdt in dat de kerkeraad zich met de zondaar bezighoudt en dat bij bekering schuldbelijdenis ten overstaan van de kerkeraad wordt gedaan. Maar het laat open, in welk stadium van de kerkelijke vermaning men zich bevindt: vóór elke afkondiging aan de gemeente, of na de eerste, tweede of derde.

Daarbij past dan de bepaling, dat de kerkeraad beoordeelt of mededeling aan de gemeente al of niet op zijn plaats is.

Voorstel:

Wanneer iemand zich bekeert van een openbare zonde of van een geheime zonde die moest worden meegedeeld aan de kerkeraad, zal deze zijn schuldbelijdenis aanvaarden als daarbij voldoende tekenen van berouw gezien worden.

De kerkeraad zal beoordelen of van deze schuldbelijdenis mededeling aan de gemeente gedaan moet worden.

75, Artikel 75 (acta)

Depp. herinneren aan wat zij in hun rapport-1976 schreven onderaan p. 14. De aanduiding 'als belijdend lid' kon vervallen.

T. Voorstel:

De kerkeraad zal de toegang tot het avondmaal van de Here ontzeggen aan hem, die de kerkelijke vermaning hardnekkig verwerpt of die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan heeft. Indien deze na talrijke daarop volgende vermaningen geen enkel teken van berouw toont, zal de kerkeraad als uiterste remedie tenslotte tot de excommunicatie overgaan, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt. Niemand mag worden geëxcommuniceerd zonder instemmend advies van de classis.

76, Artikel 76 (acta)

T. Voorstel:

Voordat de kerkeraad - na de ontzegging van het avondmaal en de daarop volgende vermaningen - tot de excommunicatie overgaat, zal hij de gemeente bekend maken met de hardnekkigheid van de zondaar. Daarbij zullen genoemd worden zijn zonde en de vele pogingen om hem tot inkeer te brengen door bestraffing, ontzegging van het avondmaal én talrijke vermaningen.

De gemeente zal aangespoord worden hem aan te spreken en voor hem te bidden. Hiervoor zal driemaal een afkondiging gebruikt worden.

Om de zondaar nog te ontzien zal in de eerste zijn naam niet genoemd worden.

In de tweede zal met het in art. 75 bedoelde advies van de classis zijn naam vermeld worden.

In de derde zal de kerkeraad aan de gemeente meedelen dat hij buiten de gemeenschap van de kerk gesloten zal worden, als hij zich niet bekeert; op deze wijze zal de excommunicatie de stilzwijgende instemming van de gemeente hebben.

Over het tijdsverloop tussen de afkondigingen beslist de kerkeraad.

77, Artikel 77 (acta)

T. Voorstel:

Wanneer een geëxcommuniceerde in de weg van berouw weer opgenomen wil worden in de gemeente, zal dit aan de gemeente worden meegedeeld.

Als niemand hiertegen iets aanvoert zal hij na verloop van ten minste drie zondagen, onder openbare schuldbelijdenis weer opgenomen worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

78, Artikel inzake tucht over doopleden (rapport-1976)

- R. a.** Enkele kerkeraden menen dat het onderscheid tussen schroomvalligen (die uit verkeerde schuchterheid geen belijdenis durven doen) en afkerigen niet voldoende uit de verf komt. De indruk kan opkomen, dat ook de eerstgenoemden aan de gemeente bekend gemaakt en zelfs met de tucht getroffen moeten worden, wat niet de bedoeling is.
- b.** Andere kerkeraden missen in de tucht over afkerige doopleden de drievoudige afkondiging aan de gemeente, zoals die bij de tucht over belijdende leden wordt voorgeschreven. Zij vragen of aan de jonge leden die nog geen belijdenis deden, niet evenveel zorg besteed moet worden als aan de anderen.
- Een kerkeraad is tevreden als er één afkondiging zonder de naam van het dooplid wordt ingelast. Hij ziet daarin dit voordeel, dat er aldus nog weer een duidelijke reden is om de betrokkene tot een gesprek te bewegen. Het is vaak ontzettend moeilijk, met deze jongeren zelfs in contact te komen.
- c.** Een kerkeraad wijst erop dat in het eerste lid over twee oorzaken van vermaan wordt gesproken: nalatigheid in het doen van belijdenis, of ook overigens ontrouw inzake de nieuwe gehoorzaamheid. Deze beide gevallen staan onder de voorwaarde, gelegen in de leeftijdsbepaling 'volwassen geworden'. Maar: ook minderjarige doopleden (15 à 16 jaar) moeten toch vermaand worden als ze in hun leven de bedoelde ontrouw laten zien?
- d.** Bezwaar tegen het woord 'formulier' in lid 2.

Dit woord duidt in het kerkelijke toch op een uitvoerig stuk, waarin bijv. eerst een uiteenzetting wordt gegeven van de leer (doop, avondmaal, de ambten, enz.). Zelfs in het formulier van de ban is dit het geval.

Bij de tucht over doopleden is dit anders. Dan wordt een mededeling gebruikt. Dan kan dit ook beter in het artikel staan.

- M. a. Depp. verduidelijken in het tweede lid, dat voor de tuchtoefening meer nodig is dan schroomvallig nalaten van de openbare belijdenis. De opsomming van redenen bedoelde al te zeggen, dat het één bij het ander gezien moet worden. Dit kan worden benadrukt door invoeging van 'daarbij duidelijk laat blijken ...'.
- Overigens menen depp. dat de bewoordingen zelf reeds aanwijzen, wie er bedoeld zijn. 'Hard nekkig verwerpen van de vermaning', dat zegt men niet van iemand die telkens weer terugdeinst voor wat hij wel als een terecht van hem gevraagde daad ziet.
- b. De regeling van de procedure bij deze tucht ligt er reeds sinds de g.s. Sneek 1939 daarvoor richtlijnen vaststelde.
- Depp. achten het juist, dat er onderscheid is met de 'normale' tuchtoefening. Dit onderscheid brengt niet mee, dat er daardoor minder zorg zou worden besteed aan afkerige doopleden. Ten aanzien van hen geldt immers de regel, dat met uitsluiting gewacht moet worden tot het 25ste levensjaar voltooid is: eerder worden ze niet ten volle verantwoordelijk gesteld. Alleen bij bijzonder ergerlijke goddeloosheid wordt een uitsluiting op 21-jarige leeftijd toelaatbaar geacht. Dit houdt in dat er jaren van gelegenheid tot vermaan zijn voorafgegaan.
- Het afkondigen van de zonde zonder de naam van de zondaar te noemen in de gewone tucht-procedure wordt gedaan, om hem nog te sparen (enigszins verschon): hij wordt nog niet aangewezen. Maar in het geval van afkerige doopleden is de zaak vanzelf bekend. Ze doen geen belijdenis, ze komen niet in de kerk en niet op catechisatie. Dat ontgaat de gemeente niet.
- De motivering, dat er een 'springplank' voor hernieuwd contact zou kunnen zijn, achten depp. niet sterk genoeg om daarvoor een extra afkondiging op te nemen. Men kan de betrokkenen ook schriftelijk in kennis stellen van het voornemen tot de (ene) afkondiging, met daarbij het verzoek om een gesprek én een termijn waarbinnen dat moet plaatshebben.
- c. Dit artikel zegt wat er moet gebeuren als de doopleden volwassen geworden zijn. Het dient niet om te verbieden, dat ook jongere doopleden door de ambtsdragers worden aangesproken. Dat is er volgens depp. ook niet in te lezen.
- Als ontrouw reeds bij 15 of 16 jaar openbaar wordt, zullen echter allereerst de ouders of voogden ambtelijk worden aangesproken, al sluit dit niet uit dat de predikant of wijkouderling ook het kind zelf tracht te bereiken. De kerkelijke behandeling van iemand moet toch inzetten bij de aanvang van de volwassenheid.
- d. Het woord formulier werd gebruikt in verband met de in het rapport-1976 (p. 15) gestelde noodzaak, dat de mededelingen een plaats krijgen in het kerkboek. Die plaats is in het onderdeel van de formulieren. Terwille van de eenheid in de daar gebruikte opschriften stellen depp. aan het einde van dit rapport voor, de beide bekendmakingen samen op te nemen onder het opschrift: Formulier van de tucht over afkerige volwassen doopleden. Dat in dit formulier geen uiteenzetting van de leer staat achten depp. geen bezwaar, omdat dit niet altijd het geval is, zie het formulier voor de openbare belijdenis des geloofs, en de betekenis van het woord in kerkelijk gebruik is: 'geheel van bewoordingen waarin iets, inzonderheid een plechtige verklaring, vervat moet zijn' (Van Dale, 10e druk).

Voorstel:

De kerkeraad zal iemand die als kind de doop heeft ontvangen, vermanen wanneer hij als volwassene nalaat openbare belijdenis van het geloof te doen, of ook in ander opzicht zijn roeping tot nieuwe gehoorzaamheid in Gods verbond ontrouw is.

Indien hij de vermaning van de kerkeraad hardnekkig verwerpt en daarbij duidelijk laat blijken dat hij afkerig is van het verbond en onverschillig of zelfs vijandig staat tegenover de dienst van de Here, zal dit met advies van de classis aan de gemeente bekend worden gemaakt. Bij de afkondiging zal de kerkeraad zijn naam noemen en tevens een termijn stellen. De gemeente zal worden aangespoord hem aan te spreken en voor hem te bidden.

Wanneer hij in de genoemde termijn geen teken van oprecht berouw toont, zal de kerkeraad hem in een eredienst buiten de gemeenschap van de kerk sluiten, waarbij het daarvoor gestelde formulier gebruikt dient te worden.

Indien hij na deze excommunicatie tot bekering komt en zich weer bij de gemeenschap van de kerk wil voegen, zal hij toegelaten worden in de weg van de openbare belijdenis van het geloof, nadat de kerkeraad zijn bekering aan de gemeente heeft bekendgemaakt.

79. Artikel 79 (rapport-1976)

R. a. Nu in art. 79 met woord 'hardnekkig' voorgesteld geweest en weer teruggenomen is, kan het resultaat worden uitgelegd alsof na één kerkelijke vermaning reeds tot schorsing van een predikant, en zelfs tot afzetting van een ouderling of diaken kan worden overgegaan. Dit gaat veel te ver.

b. Suggestie, een aanvulling in te voegen: '... de Schriftuurlijk gegronde kerkelijke vermaning. . '

M.a. Het begrip 'de kerkelijke vermaning' (met het lidwoord de) houdt meer in dan een kerkelijke vermaning. Vergelijk het gebruik van deze uitdrukking in art. 75 (voorstel) en 'de vermaning des kerkerads' in art. 76 (vigerend), art. 78 (voorstel).

De betekenis hiervan is, dat het vermaan, en ook de reactie op het vermaan, tot definitieve afronding is gekomen. In hoeveel keer dat gebeurt, is niet aan te geven. Het zal van de aard van de zonde afhangen of t.a.v. de ambtsdienst veel geduld kan worden betracht, dan wel of op korte termijn een beslissing moet volgen.

b. De kerkelijke vermaning moet altijd schriftuurlijk gegrond zijn. Als dit in de praktijk niet het geval is, kan de aangeklaagde ambtsdrager zich verdedigen en zich op de classis beroepen, ook zonder deze toevoeging in art. 79.

TM. Op taalkundige gronden is het artikel in meer zinnen verdeeld.

Eén ding is er waarover depp. nog een zakelijke wijziging voorstellen. De formulering 'der naastgelegen gemeente' betekent dat de dichtstbijzijnde gemeente moet worden gezocht. Er kan verschil rijzen over de vraag, welke kerk dat is. Hemelsbreed het dichtst bij of via een begaanbare weg, of ook: er zijn meerdere aangrenzende kerken. Veelal hebben de classes dit opgelost door voor elke kerk een 'genabuurde kerk' aan te wijzen. Depp. stellen voor, dit laatste als regel aan te nemen.

Voorstel:

Wanneer predikanten de kerkelijke vermaning verwerpen of wanneer zij een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan, zullen zij geschorst worden op grond van het oordeel van hun kerkeraad en die van de door de classis aangewezen naburige gemeente. De classis moet met advies van de in art. 11 genoemde deputaten van de particuliere synode beoordelen of zij afgezet dienen te worden.

Wanneer ouderlingen of diakenen zich aan één van de genoemde zonden schuldig maken, zullen ze op grond van het oordeel van hun kerkeraad en die van de naburige gemeente direct geschorst of afgezet worden.

80, Artikel 80 (acta)

T. Geweld en vechterij zijn samengetrokken in 'gewelddadig optreden'.

Voorstel:

Als ernstige zonden die grond zijn voor schorsing of afzetting van ambtsdragers moeten in het bijzonder genoemd worden: het aanhangen van valse leer, openlijke scheurmakerij, godslastering, simonie, trouweloze dienstverlating of zich indringen in het dienstwerk van een ander, meened, echtbreuk, ontucht, diefstal, gewelddadig optreden, regelmatige dronkenschap en onrechtmatige verrijking van zichzelf; verder moeten hiertoe gerekend worden alle zonden en ernstige vergrijpen die bij andere kerkleden als grond voor excommunicatie gelden.

81, Artikel 81 (acta)

T. Voorstel:

De predikanten, ouderlingen en diakenen zullen onderling christelijke censuur oefenen en elkaar inzake de bediening van hun ambt aansporen en vriendelijk terechtwijzen.

82, Artikel 82 (rapport-1976)

R. a. Verschillende inzenders achten het gewenst dat een bepaling wordt toegevoegd: dat aan de kerkeraad van de gemeente waarheen men vertrekt, bericht wordt gegeven. Het komt voor dat attestaties nooit worden ingeleverd, terwijl de betrokken kerkeraad niet weet dat kerkleden van elders zich gevestigd hebben. Zo wordt de stilzwijgende onttrekking wel erg gemakkelijk gemaakt.

Een ander argument is dat de kerkeraad via een kennisgeving het opzicht over de vertrekkende leden moet overdragen aan de kerkeraad in de plaats van vestiging.

b. Suggestie, in dit artikel te vermelden dat de data van doop, belijdenis en huwelijksvestiging op de attestatie moeten worden vermeld, conform art. 60.

c. Voorstellen t.a.v. vertrekkende doopleden:

1. 'Bij vertrek van doopleden wordt de attestatie rechtstreeks naar de kerk van vestiging gezonden; indien het volwassen doopleden betreft wordt de kerk van vestiging van het vertrek bericht gedaan'.

2. 'Omtrent degenen die door de doop bij de christelijke gemeente zijn ingelijfd, zal bij vertrek naar een andere gemeente, eveneens na behoorlijke afkondiging, een doopattest aan de kerkeraad aldaar worden verzonden met verzoek de gedoopte onder toezicht en tucht te nemen'.

Bij het tweede voorstel is een argumentatie gevoegd. De gedachte van depp., dat volwassen doopleden bij hun vertrek zelf een doopattest moeten aanvragen (p. 17) moet weersproken worden. Ook voor volwassen doopleden moeten de ouders, eventueel voogden, doopattesten aanvragen. Kerkelijk zijn de doopleden onmondig. Als een kind zelf komt aanvragen, is het in feite boodschapper van de ouders. Bij hen ligt de verantwoordelijkheid.

M. a. Het tweede argument onder R.a. kan niet dienen. Opzicht over belijdende leden kan niet worden overgedragen van kerkeraad op kerkeraad: zij stellen zich onder opzicht en tucht. Overigens menen depp. wel dat het een zaak van goede orde is dat het bedoelde bericht gegeven wordt. Het kan wellicht nog een goede uitwerking hebben bij leden, die willen onderduiken.

b. Depp. achten het voldoende dat in art. 60 de gegevens vereist worden. Naleving van dit artikel zal de attestaties vanzelf vollediger doen worden, daar de ontvangende kerk de gegevens zal opvragen die ontbreken.

c. 1. Voorstel 1. onder R.c. gaat ervan uit, dat aan volwassen doopleden een attest wordt meegegeven. Dit hebben depp. echter niet bedoeld. Zij meenden slechts dit te moeten stellen, dat de verantwoordelijkheid voor het aanvragen bij zulke doopleden zelf komt te liggen. Hier ligt echter meteen het probleem, waarin voorstel 2 tracht te voorzien. Dit gaat consequent uit van de gegeven argumentatie: geen onderscheid tussen jongere en volwassen doopleden, ze zijn alle kerkelijk onmondig. De verantwoordelijkheid ligt bij de ouders, eventueel voogden.

2. De moeite die hier ligt, wordt meteen zichtbaar bij het doordenken over de laatste aanduiding. Wie is voogd over een volwassen dooplid van de kerk?

Meerderjarigen staan niet onder voogdij. Als een meerderjarig dooplid geen ouders meer heeft, dan is er niemand die bewind over hem voert en die wettig voor hem kan handelen.

Wat de eigen ouders betreft bepaalt het burgerlijk wetboek in boek I art 2461 . 'Gedurende hun huwelijk bezitten de ouders de ouderlijke macht over hun minderjarige kinderen'. Bij het meerderjarig worden houdt de ouderlijke macht op te bestaan.

Het kerkelijke en het burgerlijke kunnen in het leven van de kerkleden, naar het oordeel van

depp., niet gescheiden worden zodat in de lijn van deze gedachtengang per consequentie een constructie naar voren komt als deze: ouders behouden de kerkelijke verantwoordelijkheid t.a.v. hun kinderen en beschikken voor hen wat het kerklidmaatschap betreft, ook wanneer zij volgens de burgerlijke wet de ouderlijke macht over hen niet meer bezitten.

4. De stelling dat de ouders (evt. voogden) verantwoordelijk blijven kan kerkrechtelijk zo geen stand houden.

Iets anders is dat ouders zich van Godswege verantwoordelijk blijven weten om naar vermogen hun kinderen de rechte weg te doen zien en bewandelen, zodat zij de handen niet van hen af trekken.

Kinderen die in de weg van de Here willen gaan, geven geen problemen op dit punt. Als zij bij meerderjarigheid, maar nog voordat ze belijdenis gedaan hebben, vertrekken, komt de vraag wie precies het doopattest kan en moet aanvragen niet aan de orde. Zijzelf of hun ouders kunnen verzoeken om verzending van een doopattest. Kinderen die de Here niet gehoorzaam zijn, gaan hun eigen weg. Ze zijn dikwijls het huis uit of zelfs al getrouwd. De kerkeraad kan de ouders niet kerkelijk verantwoordelijk stellen.

Eén van onze predikanten schrijft in Dienst, 1977 no. 5, p. 12 over de verhuizing van volwassen doopleden:

'Door hun verhuizing houden zij op lid te zijn van de gemeente in hun oude woonplaats. Ze worden echter niet automatisch, door overschrijving, lid van de kerk in hun nieuwe woonplaats. Ze behoren zich daar bewust bij de kerk te voegen en onder opzicht te stellen. Doen ze dat niet, dan houden ze daardoor metterdaad op lid van de Kerk te zijn. Het is dan ook onjuist, wanneer een kerkeraad, zonder dat de betrokkene daarom heeft gevraagd, een doopattest verzendt naar een andere Kerk'.

5. Deze predikant baseert zich op de uitspraak van de g.s. Sneek 1939 in het kader van de richtlijnen voor tucht over doopleden, die hij volkomen duidelijk acht.

Geciteerd wordt: 'Vertrekt het dooplid zonder eenige kennisgeving, dan zal, zon mogelijk aan de ouders, en in elk geval aan den kerkeraad der gemeente, waarheen het dooplid vertrokken is, daarvan bericht gezonden worden, met verzoek om tot deze aanvraag op te wekken. Blijft het dooplid weigerachtig, dan moet met droefheid worden geconstateerd, dat het daadwerkelijk met de kerk des Heeren gebroken heeft, waarvan aan de gemeente, waartoe het dooplid het laatst behoorde, mededeling zal worden gedaan'.

6. Depp. merken op dat de verantwoordelijkheid voor de aanvraag om verzending van een doopattest in dit betoog geheel bij het dooplid zelf wordt gelegd.

In deze geest spraken ook depp. in hun rapport-1976, p. 17: 'Volwassen doopleden ... dienen .. bij vertrek zelf een doopattest aan te vragen'.

Depp. schreven t.a.v. niet-volwassen doopleden: 'van een zelfstandig zich voegen bij de kerk ter plaatse kan bij hen nog geen sprake zijn, omdat zij nog geen belijdenis des geloofs gedaan heb-ben'. Hiermee hebben depp. echter niet willen suggereren, dat volwassen doopleden zich wèl zelfstandig bij de kerk in hun nieuwe woonplaats kunnen voegen. Hun gedachtengang was, dat zulke doopleden zelf het attest zouden aanvragen en dat de kerkeraad dit dan zou opzenden naar de plaats van vestiging.

7. Depp. Wijzen er ook op dat in de Richtlijnen van de g.s. Sneek 1939 vóór het onder 5. geciteerde gedeelte nog een alinea staat. Deze luidt:

'Wanneer een volwassen dooplid naar elders gaat vertrekken zal de kerkeraad zoo het dooplid zelf of zijn ouders (curs. depp.) dit verzoeken, een duidelijk attest zenden aan de kerk. waarheen hij vertrokken is'.

De Richtlijnen munten op dit punt niet uit in helderheid. Ze blijken de verantwoordelijkheid niet beslist te leggen bij het dooplid zelf, zoals het betoog onder 4. zegt, en ook niet beslist bij de ouders. Als één van beide maar de aanvraag doet, is dat voor de kerkeraad voldoende. Alleen voor het geval er geen enkele kennisgeving komt, volgt dan de regel dat bij het dooplid zelf op het aanvragen moet worden aangedrongen.

Zo wordt echter het probleem van de kerkelijke verantwoordelijkheid niet duidelijk opgelost.

8. Ook bij nadere bezinning blijven depp. van oordeel dat het onjuist is, te stellen: volwassen doopleden die vertrekken, behoren zich bewust bij de kerk in hun nieuwe woonplaats te voe

gen en zich onder opzicht te stellen.

Dit is een daad, waarvoor de mondigheid in de kerk vereist is. De betrokken leden zijn echter kerkelijk inderdaad onmondig, zoals in R.c.2. gezegd is.

Nadere bezinning evenwel doet depp. hun mening, dat deze doopleden zelf om verzending van het attest moeten vragen, herzien.

De verantwoordelijkheid voor het blijven onder opzicht en tucht van een kerkeraad zou zodoende tóch op een beslissend punt bij de doopleden zelf worden gelegd, wat in feite de mondigheid veronderstelt.

9. Bij de tucht over afkerige volwassen doopleden geldt de regel, dat de uitsluiting niet plaats heeft voordat zij 25 jaar oud zijn. Depp. meenden bij de rapportage over art. 78 als achtergrond van deze regel te mogen aangeven, dat de betrokkenen tot zolang niet ten volle verantwoordelijk worden geacht (en gesteld) voor hun keuze. Er zijn dan twee mogelijkheden:
 - a. de tijd van het verantwoordelijk stellen is vóór het vertrek van een dooplid aangebroken. de uitsluiting heeft dan ook plaats gehad.
 - b. dit moment is bij het vertrek nog niet gekomen; maar dan moet de kerkeraad het dooplid óók niet verantwoordelijk stellen voor het aanvragen van een attest waardoor het onder opzicht en tucht van een volgende kerkeraad komt te staan.
- 10 De oplossing is naar het oordeel van depp. te zoeken in wat de meergenoemde Richtlijnen van d. g.s. Sneek in de aanhef bepalen, als uitgangspunt voor heel de procedure:

'De kinderen der christenen, die in het verbond Gods en in Zijn gemeente begrepen zijn en wier namen in de doopboeken zijn opgeteekend, zullen, zoolang zij nog niet tot het heilig avondmaal zijn toegelaten, als doopleden der kerk beschouwd en behandeld worden, totdat zij krachtens openbaar af te kondigen besluit van den kerkeraad niet meer tot de gemeente gerekend worden, waarvan in de doopboeken behoorlijk melding moet worden gemaakt'.
Totdat zij krachtens openbaar af te kondigen besluit van de kerkeraad niet meer tot de gemeente gerekend worden: krijgt hiermee niet de kerkeraad de uiteindelijke verantwoordelijkheid, ook wanneer noch de ouders, noch de volwassen doopleden iets van zich laten horen?
11. Er is één uitzondering op het onder 10. gestelde: dat het betrokken dooplid uitdrukkelijk te kennen geeft, zich aan de gemeenschap van de kerk te onttrekken.

Maar depp. vragen zich af of vertrek-zonder-kennisgeving als een daadwerkelijke onttrekking kan worden aangemerkt, zoals bij de belijdende leden. Zij menen van niet, omdat de belijdende leden ten volle verantwoordelijk worden geacht voor hun daden, terwijl bij deze doopleden juist met een onvolgroeide aansprakelijkheid wordt gerekend (anders waren ze al uitgesloten). Dan blijft naar het oordeel van depp. als enige goede mogelijkheid over, dat de kerkeraad zijn verantwoordelijkheid nakomt, en een duidelijk doopattest (d.w.z. met de nodige informatie voorzien) verzendt aan de kerk in de nieuwe woonplaats, met het verzoek, de betrokkene onder opzicht en tucht te nemen.
12. Blijkt nu, dat het dooplid de ambtsdragers in zijn nieuwe woonplaats niet erkent of ontvangt, dan lijkt het depp. niet zinvol als dáár een onttrekking moet worden afgekondigd. In dat geval kan het doopattest. met mededeling van de gang van zaken, teruggezonden worden naar de kerk van herkomst en moet daar de onttrekking worden afgekondigd. Hier behoren uiteraard geen maanden overheen te gaan.
13. Onder beding dat de gedachtengang van depp., met name onder 10-12, juist wordt bevonden, kunnen zij in hun voorstel een bepaling opnemen die op alle doopleden betrekking heeft, en het gewenste onderscheid t.a.v. de vertrekkende leden aangeeft.

Voorstel:

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, zal de kerkeraad hun na de vereiste afkondiging aan de gemeente een attestatie betreffende hun leer en leven meegeven, ondertekend door de praeses en de scriba. Op deze attestatie zullen ook hun kinderen worden vermeld die nog geen belijdenis van het geloof hebben gedaan. Aan de kerkeraad van de betrokken gemeente zal bericht worden gedaan. Indien een lid dat nog geen belijdenis van het geloof heeft gedaan, besluit te verhuizen naar een andere

plaats, zal een attest aan de betrokken kerkeraad worden gezonden met het verzoek, dit lid onder zijn opzicht en tucht te nemen.

83, Artikel 83 (acta)

T. Voorstel:

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, waar zij in inrichtingen, bejaardentehuizen of verpleeghuizen verzorgd worden, blijven zij wat de diaconale bijstand betreft zoveel mogelijk voor rekening van de kerk die zij verlaten.

indien dit niet mogelijk is, zal de steunverlening geregeld worden via overleg tussen de betrokken kerkeraden.

84, Artikel 84 (acta)

T. Voorstel:

De kerken worden voor het burgerlijk recht ten aanzien van vermogensrechtelijke aangelegenheden, die zij in classicaal, particulier-synodale of generaal-synodaal verband gemeenschappelijk hebben, vertegenwoordigd door de respectieve classicale, particulier-synodale of generaal-synodale vergaderingen, òf door deputaten die door deze vergaderingen worden benoemd, geïnstrueerd en ontslagen en die in al hun handelingen aan hun instructie gebonden zijn.

85, Artikel `45' (rapport-1976)

- R.** a. Een vraag om 'enige juridische gebruiksaanwijzingen' opdat de kerken met zoveel mogelijk juridische consequenties op de hoogte zullen zijn.
- b. Suggestie, de term 'stoffelijke goederen' te vervangen door 'vermogensrechtelijke aangelegenheden', omdat bij overdracht van onroerend goed ook wel onlichamelijke niet stoffelijke zaken aan de orde kunnen komen, bijv. een recht van erfpacht.
- c. Een kerkeraad acht het voorstel van depp. niet toereikend, omdat er geen twee vaste vertegenwoordigers van de kerkeraad genoemd zijn. Lang niet alle kerken zullen zich bewust zijn aldus de kritiek, dat zij gelijktijdig bij het nemen van een besluit ook de twee personen moeten aanwijzen die de kerkeraad moeten vertegenwoordigen. Ingevoegd moet worden dat de praeses en de scriba de kerkeraad vertegenwoordigen, met als andere mogelijkheid dat twee personen ad hoc worden aangewezen.
- d. Enkele kerkeraden achten opname van dit artikel niet nodig omdat h.i. elke kerkeraad in voorkomende gevallen een besluit kan nemen, waarbij in de notulen wordt vastgelegd dat enkele broeders uit naam en volmacht van de kerkeraad kunnen optreden.
- e. Een kerkeraad vraagt, niets op te nemen als het niet strikt nodig is. Een broeder legt er de vinger bij, dat depp. niet spraken van noodzaak, maar alleen van praktisch nut, voor de opname. De K.O. dient sober te zijn.
- f. Voorstel om het eerste lid van het aan de g.s. Kampen voorgelegde artikel (rapport p. 21) ter completering weer op te nemen.
- g. Voorstel, dit artikel als derde lid toe te voegen aan het artikel over de kerkeraad, aansluitend aan wat bepaald is voor de vergadering van de kerkeraad met de diakenen.
- M.** a. Er behoeft volgens depp. geen bezorgdheid te zijn dat de kerken met dit artikel een juridisch oerwoud ingestuurd worden. Het doet niet anders dan in geval van koop en verkoop van grondofgebouwen, bij geldlening en hypotheekstelling de procedure vereenvoudigen.
- b. Depp. zullen niet redetwisten over de vraag of een erfpachtovereenkomst niet onder het bestuur van de stoffelijke goederen zou kunnen vallen. De tekst van het voorstel is onder juridisch advies tot stand gekomen en depp. zien geen noodzaak zich daarvan te verwijderen.
- c. Depp. achten de kerkeraden in staat te lezen wat er staat in de kerkorde. Het aanwijzen van twee vaste vertegenwoordigers achten zij minder juist, daar dit een ongecontroleerd optreden in de hand kan werken.

- d. In R.d. wordt de noodzaak van een dergelijk artikel bestreden. Depp. hebben de noodzaak ook niet gesteld. Zij vragen zich echter af, in het licht van het door hen vermelde betoog van mr. Huyssen, of het in R.d. gegeven alternatief altijd opgaat.
- e. Is het geoorloofd in de kerkorde iets op te nemen, dat niet strikt nodig maar in bepaalde gevallen voor het kerkelijk leven wel zeer nuttig is? Depp. wijzen op art. 87, waar juist het profijt der kerken als grond voor eventuele veranderingen wordt gesteld.
- f. R.f. voert geen argumenten aan waarom het voorgestelde artikel niet compleet zou zijn. Deze reactie gaat voorbij aan wat depp. schreven op p. 22 van hun rapport-1976 in de voorlaatste alinea.
- g. Het voorstel van R.g. is een kwestie van rangschikking. Dezelfde kerkeraad sprak de wens uit, dat zo mogelijk alle artikelen van de K.O. hun nummer zouden behouden. Als hieraan zoveel mogelijk moet worden voldaan, kan niet onbeperkt met combinatie van artikelen gewerkt worden.

Voorstel:

Ten aanzien van het bestuur van de stoffelijke goederen wordt de kerk in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee personen, die daartoe hij het nemen van het uit te voeren besluit door de kerkeraad en de diakenen zijn aangewezen.

85, Artikel 85 (acta)

T. Voorstel:

Geen kerk mag over andere kerken, geen ambtsdrager over andere ambtsdragers, op welke wijze ook, heersen.

87, Artikel 87 (acta)

T. Voorstel:

Al deze artikelen, die de wettige orde van de kerk betreffen, zijn in gemeenschappelijk overleg en in eensgezindheid aanvaard. Wanneer dit in het belang van de kerken is, behoren ze gewijzigd, aangevuld of verminderd te worden.

Een kerkeraad, classis of particuliere synode mag dit echter niet doen: zij zullen zich erop toeleggen de bepalingen van deze kerkorde na te leven zolang ze niet door de generale synode zijn veranderd.

88, Ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords (acta)

T. Voorstel:

Ondertekeningsformulier voor predikanten

Wij ondergetekenden, dienaren des Woords binnen de classis . . . van de Gereformeerde Kerken in Nederland, verklaren hierbij voor het aangezicht van de Here, oprecht en met een goed geweten dat wij er hartelijk van overtuigd zijn dat alle artikelen en onderdelen van de leer die de drie formulieren van eenheid bevatten, geheel met Gods Woord overeenstemmen.

Wij beloven dat we daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan het oordeel van deze kerk zonder dat we in het openbaar of in het geheim, al of niet rechtstreeks, iets zullen leren of publiceren wat daarmee in strijd is. Verder beloven wij dat we niet alleen elke dwaling, die in strijd is met deze leer, zullen afwijzen, maar die ook zullen weerleggen, bestrijden en helpen weren.

Voor het geval wij ooit een bedenking tegen deze leer of een afwijkende mening zouden krijgen, beloven wij dat we die niet in het openbaar noch in het geheim zullen uiteenzetten, leren of verdedigen, hetzij mondeling of schriftelijk, maar dat we ons gevoelen in de kerkelijke weg aan de kerkelijke vergaderingen voor onderzoek zullen voorleggen.

Wij beloven dat we daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan het oordeel van deze kerkelijke

vergaderingen te onderwerpen. Indien wij in strijd hiermee handelen, zullen wij als gevolg daarvan terstond geschorst worden.

Voor het geval de kerkeraad, de classis of een synode om gewichtige redenen, terwille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid in de leer, ooit een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelen omtrent enig artikel van de drie formulieren van eenheid, beloven wij dat we daartoe altijd bereid zullen zijn. Indien wij deze belofte niet nakomen, zullen we eveneens geschorst worden, onverminderd het recht van appèl in geval van bezwaar. Gedurende de tijd van appèl zullen wij ons gedragen naar de uitspraak van de mindere vergadering.

89, Ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen (acta)

T. Voorstel:

Ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen

Wij ondergetekenden, ouderlingen en diakenen van de Gereformeerde Kerk te ..., verklaren hierbij voor het aangezicht van de Here, oprecht en met een goed geweten dat wij er hartelijk van overtuigd zijn dat alle artikelen en onderdelen van de leer die de drie formulieren van eenheid bevatten, geheel met Gods Woord overeenstemmen.

Wij beloven daarom dat wij deze leer met toewijding zullen verdedigen en elke dwaling, die daarmee in strijd is, zullen afwijzen. Voor het geval wij ooit een bedenking tegen deze leer of een afwijkende mening zouden krijgen, beloven wij dat we die niet in het openbaar noch in het geheim zullen uiteenzetten of verdedigen, maar dat we ons gevoelen aan de kerkeraad voor onderzoek zullen voorleggen.

Wij beloven dat we daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan het oordeel van de kerke-raad te onderwerpen. Indien wij in strijd hiermee handelen, zullen we als gevolg daarvan terstond geschorst worden.

Voor het geval de kerkeraad om gewichtige redenen, terwille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid in de leer, ooit een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelen omtrent enig artikel van de drie formulieren van eenheid, beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn. Indien wij deze belofte niet nakomen, zullen we eveneens geschorst worden, onverminderd het recht van appèl in geval van bezwaar. Gedurende de tijd van appèl zullen wij ons gedragen naar de uitspraak van de kerkeraad.

90, Bekendmakingen inzake tucht over doopleden (rapport-1976)

Zoals depp. in dit rapport onder 78.M.d. hebben aangekondigd en gemotiveerd, stellen zij voor. de daar bedoelde bekendmaking en verklaring van uitsluiting samen als formulier op te nemen in het Gereformeerd Kerkboek.

T. Voorstel:

Formulier van de tucht over afkerige, volwassen doopleden

Bekendmaking aan de gemeente

De kerkeraad deelt met droefheid mee, dat N.N., die als lid van Christus' gemeente de doop heeft ontvangen, ondanks voortdurend ernstig vermaan hardnekkig volhardt in de zonde van.....

Wij hopen en bidden dat hij/zij alsnog blijf zal geven van berouw en bekering, maar wanneer dit niet binnen ... plaats heeft, is de kerkeraad genoodzaakt dit verbondskind wegens zijn/haar ongehoorzaamheid aan de God van het verbond buiten de gemeenschap van de kerk te sluiten. De gemeente wordt aangespoord hem/haar in liefde te vermanen en de Here te bidden voor zijn/haar bekering.

Verklaring van buitensluiting

De kerkeraad deelt de gemeente met grote droefheid mee, dat N.N., die de heilige doop ontving als

teken en zegel van de gemeenschap met Christus en zijn kerk, ondanks vele ernstige vermaningen deze gemeenschap hardnekkig is blijven verloochenen.

Daarom moet de kerkeraad er thans in de naam van de Here toe overgaan, N.N. buiten de gemeente van God te sluiten en te verklaren dat hij/zij geen deel heeft aan het rijk van Christus, zolang hij/zij zich niet bekeert.

De gemeente wordt aangespoord niet op te houden de zondaar/zondares in het gebed te gedenken en hem/haar in liefde te vermanen, dat hij zijn/zij haar zonde moet belijden en ermee moet breken.

En laten wij ervoor zorgen, dat in niemand van ons een boos en ongelovig hart wordt gevonden door de afval van de levende God.

91. De artikelen, voorzien van nummers en randschriften

1. Depp. geven hier hun voorstel voor de volledige tekst van de kerkorde. Zij kozen voor randschriften in de marge, niet voor opschriften. Hierdoor ontstaat h.i. een duidelijk en fraai tekstbeeld.
2. Splitsing of samenvoeging van artikelen is in enkele gevallen, waar dit materieel geen bezwaar opleverde, toegepast om bekende en veel genoemde artikelen hun nummers te laten behouden.
3. Bij verplaatsing van artikelen in ditzelfde kader is erop gelet, dat een logische rangschikking werd verkregen.
4. Achter de voorgestelde nummering staat tussen haken eerst het nummer dat elk artikel had in de tot dusver vigerende K.O. (voorzover aanwezig) en daarna het nummer van de betreffende paragraaf in dit rapport.

Voorstel:

Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 1. (1, 2)

Doel en inhoud van de Kerkorde

In de gemeente van Christus behoort alles in goede orde te gebeuren. Daarvoor is nodig een regeling met betrekking tot

- I.** de ambten
- II.** de kerkelijke vergaderingen
- III.** het opzicht over de leer en de eredienst
- IV.** de tucht.

I. De ambten

Artikel 2. (2, 3)

Drie ambten

Er zijn drie ambten te onderscheiden: het ambt van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken. Sommige predikanten zullen afgezonderd worden voor de opleiding tot de dienst des Woords, andere voor het zendingswerk.

Artikel 3. (3, 4)

Noodzaak van wettige roeping

Niemand mag een van deze ambten vervullen zonder wettig geroepen te zijn.

Artikel 4. (7, 8)

Verbinding aan een bepaalde kerk

Niemand kan tot de dienst des Woords geroepen worden zonder dat hij aan een kerk verbonden wordt.

Artikel 5. (4, 5)

Roeping tot de dienst des Woords

De wettige roeping tot de dienst des Woords van hen die het ambt van predikant nog niet hebben bekleed, omvat de beroeping, het examen, de goedkeuring van de gemeente en de bevestiging.

De beroeping geschiedt onder aanroeping van de Here door de kerkeraad en de diakenen met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Alleen zij kunnen voor het eerst beroepen worden, die door de classis waaronder zij ressorteren preparatoir geëxamineerd zijn. In kerken met één predikantsplaats zal beroepen worden met zijn advies van de consulent die door de classis aangewezen is.

Het examen, dat zowel de leer als het leven betreft, zal worden afgenomen door de classis die het beroep moet goedkeuren. Het zal plaatshebben ten overstaan van de deputaten van de particuliere synode of enkele van hen.

De goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen, wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht.

De bevestiging zal plaatshebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden, met handoplegging door de predikant die de bevestiging verricht.

Artikel 6. (5, 6)

Beroep naar een andere kerk

Wanneer predikanten beroepen worden naar een andere kerk, zal de beroeping eveneens geschieden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling.

De kerken zullen zich houden aan de generale kerkelijke bepalingen over de beroepbaarheid van predikanten die in gereformeerde kerken buiten Nederland gediend hebben en over het meer dan eenmaal beroepen van dezelfde predikant in dezelfde vacature.

Kerken met één predikantsplaats zullen beroepen met advies van de consulent die door de classis aangewezen is.

Voor alle kerken geldt dat de goedkeuring van de classis vereist is. Aan haar zullen de volgens dit artikel beroepen predikanten een goede attestatie inzake leer en leven tonen. De eveneens vereiste goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen, wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht.

De bevestiging zal plaatshebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

Artikel 7. (10, 11)

Akten van ontslag bij aanneming van beroep

Wanneer een predikant een beroep naar een andere kerk heeft aangenomen, mag deze hem niet als eigen predikant aanvaarden voordat hij wettige akten van ontslag heeft overgelegd van de kerk en de classis waar hij gediend heeft.

Artikel 8. (8, 9)

Toelating zonder theologische opleiding

Wie geen theologische opleiding hebben ontvangen, kunnen niet toegelaten worden tot het predikantenambt tenzij overtuigend blijkt dat zij bijzondere gaven hebben van godsvrucht, ootmoed, ingetogenheid, verstand, onderscheidingsvermogen en welsprekendheid.

Wanneer zulke personen toelating vragen tot de dienst des Woords, zal de classis hen examineren na toestemming van de particuliere synode. Indien het examen volgens het oordeel van de classis naar wens verloopt, zal deze een periode vaststellen waarin zij als proponent mogen voorgaan in de kerken van het classicaal ressort.

Daarna zal de classis verder met hen handelen zoals naar haar oordeel verantwoord is, volgens de generale regeling die daarvoor door de kerken is vastgesteld.

Artikel 9. (9, 10)

Toelating van voorgangers die sinds kort lid van een der kerken zijn

Voorgangers die zich sinds kort gevoegd hebben bij een van de kerken en daarvoor niet gediend hebben in een kerkverband waarmee kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, zullen slechts met

grote voorzichtigheid tot de dienst des Woords worden toegelaten.

Daarbij zullen de desbetreffende generale kerkelijke bepalingen in acht worden genomen. Indien de classis en de deputaten van de particuliere synode dit noodzakelijk achten, zullen zij eerst een proeftijd doormaken.

Artikel 10. (15, 16)

Voorgaan in een andere kerk

Niemand mag in een andere kerk het Woord of de sacramenten bedienen zonder toestemming van de betrokken kerkeraad.

Artikel 11. (11a,12)

Onderhoud van de predikanten

De kerkeraad is verplicht namens de gemeente, die hij hierin vertegenwoordigt, haar predikanten naar behoren te onderhouden.

Artikel 12. (6, 7)

Benoeming voor een bijzondere taak

Een predikant mag geen benoeming aannemen waarbij hij zich geheel gaat wijden aan een bijzondere taak - zoals die van leger- of ziekenhuispredikant - tenzij hij verbonden blijft aan een kerk. De verhouding waarin hij tot de betrokken kerk staat, dient geregeld te worden onder goedkeuring van de classis.

Artikel 13. (13, 14)

Emeritering

Wanneer een predikant door ouderdom, ziekte of andere oorzaken niet meer in staat is zijn ambtswerk te verrichten, blijft hij rechtens dienaar des Woords.

De kerk die hij gediend heeft zal hem op gepaste wijze onderhouden.

Deze verplichting geldt ook met betrekking tot weduwen en wezen van predikanten.

Artikel 14. (11b, 12)

Ontslag van verbintenis aan de gemeente

De kerkeraad mag een predikant niet ontslaan van zijn verbintenis aan de gemeente zonder voorkennis en goedkeuring van de classis en de deputaten van de particuliere synode.

Artikel 15. (12, 13)

Ontheffing uit het ambt

Wanneer een predikant eenmaal geroepen is volgens de regel van artikel 5, heeft hij zich voor het leven aan de kerkelijke dienst verbonden. Dit houdt in dat hij zijn ambt niet mag neerleggen.

Hij kan slechts van zijn ambt worden ontheven en overgaan tot een andere levensstaat, indien de kerkeraad en de classis, met medewerking van de deputaten van de particuliere synode, oordelen dat daarvoor gewichtige redenen zijn.

Artikel 16. (16, 17)

Taak van de predikanten

De taak van de predikanten is trouw voor te gaan in de gebeden en in de bediening van het Woord en de sacramenten. Zij behoren goed acht te geven op hun mede-ambtsdragers en op de gemeente, en samen met de ouderlingen de tucht te bedienen en te zorgen, dat alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt.

Artikel 17. (17, 18)

Billijke taakverdeling

Wanneer aan een gemeente twee of meer predikanten verbonden zijn, zal zoveel mogelijk gelijkheid in acht genomen worden zowel wat hun taak betreft als in andere opzichten, naar het oordeel van de kerkeraad en indien nodig van de classis.

Deze regel geldt ook met betrekking tot de ouderlingen en de diakenen.

Artikel 18. (18, 19)

Opleiding tot de dienst des Woords

De kerken onderhouden een theologische hogeschool voor de opleiding tot de dienst des Woords. Tot de taak van de hoogleraren in de theologie behoort het uitleggen van de Heilige Schrift en het verdedigen van de zuivere leer tegen ketterijen en dwalingen.

Predikanten die afgezonderd zijn voor de opleiding tot de dienst des Woords, blijven op de wijze van emeriti-predikanten verbonden aan de kerk die zij gediend hebben en houden de rechten van een dienaar des Woords. De gezamenlijke kerken nemen de verplichting op zich, naar behoren in hun onderhoud te voorzien, evenals in dat van hun weduwen en wezen.

Artikel 19. (19, 20)

Zorg voor studenten in de theologie

De kerken zullen ernaar streven, dat er studenten in de theologie zijn. Zij zullen hen, als dit nodig is, financieel ondersteunen.

Artikel 20. (22/24, 22)

Roeping van ouderlingen en diakenen

De ouderlingen en diakenen zullen tot hun ambt geroepen worden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Hierin dient te zijn opgenomen dat de gemeenteleden de aandacht kunnen vestigen op personen die zij geschikt achten.

De kerkeraad zal de gemeente laten kiezen uit een dubbel getal en vervolgens de gekozenen benoemen. Indien geen wettig bezwaar wordt ingebracht, zullen deze in een eredienst in de ambten bevestigd worden.

Eventueel zal de kerkeraad zoveel personen als voor de vervulling van elk ambt nodig zijn, aan de gemeente voorstellen. Indien tegen hen geen wettig bezwaar wordt ingebracht, zullen zij op dezelfde wijze in de ambten bevestigd worden. In beide gevallen dient het formulier dat voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen is vastgesteld, gebruikt te worden.

Artikel 21. (23, 23)

Taak van de ouderlingen

De taak van de ouderlingen is de herderlijke zorg over de gemeente te behartigen, samen met de dienaren des Woords. Zij zien erop toe, dat de predikanten, de mede-ouderlingen en de diakenen hun ambt trouw vervullen. Zij leggen zo dikwijls huisbezoek af als goed is voor de opbouw van de gemeente, ten minste eenmaal per jaar. Ook moeten zij samen met de predikanten de tucht bedienen en zorgen dat in de gemeente alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt.

Artikel 22. (25, 24)

Taak van de diakenen

De taak van de diakenen is de dienst van de barmhartigheid te vervullen. Zij zullen zich door het afleggen van huisbezoeken op de hoogte stellen van de moeiten, waar nood is helpen en bemoedigen, en ook de gemeenteleden aansporen tot het verlenen van hulp. Verder zullen ze de liefdegaven inzamelen, goed beheren en in gemeenschappelijk overleg naar behoefte uitdelen.

Artikel 23. (27, 26)

Aftreding van ouderlingen en diakenen

De ouderlingen en diakenen zullen tweeofmeer jaren dienen, afhankelijk van de plaatselijke regeling. Elk jaar treedt een evenredig deel af. De aftredende ambtsdragers zullen door andere vervangen worden, tenzij het voor de gemeente wenselijk wordt geacht dat zij opnieuw verkozen worden. Daarbij zal de regel van artikel 20 worden nageleefd.

Artikel 24. (-, 27)

Orde bij het vervullen van de zendingsroeping

De kerken zullen hun zendingsroeping vervullen met inachtneming van de artikelen in deze kerkorde. Wanneer kerken bij het vervullen van deze roeping samenwerken, zullen zij zich houden aan de indeling in ressorten die voor het kerkverband aanvaard is.

Artikel 25. (-, 28)

Taak van missionaire predikanten

De taak van de predikanten die geroepen zijn tot het zendingswerk is het Woord van God te verkondigen in het hun toegewezen gebied. Zij zullen de mensen die tot geloof gekomen zijn de sacramenten bedienen en hen leren onderhouden alles wat Christus zijn gemeente bevolen heeft. Ook zullen zij naar goede orde ouderlingen en diakenen aanstellen.

Artikel 26. (-, 29)

Kerkeraad en evangelisatie

De evangelisatie moet erop gericht zijn dat zij die God niet kennen of van Hem en zijn dienst vervreemd zijn, zich door belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer voegen bij de gemeente van Christus.

De kerkeraden zullen erop toezien dat vanuit deze doelstelling gewerkt wordt.

Artikel 27. (28, 30)

Ambtsdragers en overheid

De ambtsdragers zullen de gemeente voorhouden dat zij gehoorzaamheid en eerbied verschuldigd is aan de overheid, omdat God deze heeft ingesteld. Zelf moeten zij in dezen een goed voorbeeld geven, en in de weg van gepast respect en correspondentie nastreven dat de overheid de dienst van de kerk steeds wettig beschermt.

II. De vergaderingen

Artikel 28. (29, 31)

Vier vergaderingen

Vier kerkelijke vergaderingen zullen regelmatig gehouden worden: de kerkeraad, de classis particuliere en de generale synode.

Artikel 29. (32, 34)

Opening en sluiting van de vergaderingen

Bij de opening en de sluiting van alle vergaderingen zal de Here met gebed en dankzegging aangeroepen worden.

Artikel 30. (30, 32)

Bevoegdheid van de vergaderingen

Deze vergaderingen mogen alleen kerkelijke zaken behandelen en dat op kerkelijke wijze.

Een meerdere vergadering mag slechts in behandeling nemen wat voor de kerken in haar ressort een gemeenschappelijke zaak is of wat in de mindere vergadering niet kon worden afgehandeld, mits de zaak door de mindere vergadering aan de orde is gesteld, behalve in gevallen van appèl naar artikel 31.

Artikel 31. (31, 33)

Beroep op een meerdere vergadering

Als iemand van oordeel is dat hem door een uitspraak van een mindere vergadering onrecht is aangedaan, kan hij zich beroepen op de meerdere vergadering.

De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaard, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde.

Artikel 32. (33, 32)

Afvaardiging naar meerdere vergaderingen

Afgevaardigden naar meerdere vergaderingen zullen hun geloofsbrieven, ondertekend door hun zenders, meebrengen en op grond daarvan stemrecht hebben. Bij zaken die hen zelf of hun eigen kerk

betreffen moeten zij echter buiten stemming blijven.

Artikel 33. (46, 32/48)

Instructies en voorstellen voor meerdere vergaderingen

Een mindere vergadering zal een instructie of voorstel voor een meerdere vergadering niet vaststellen voordat de eventuele besluiten van voorgaande synoden betreffende de voorgestelde zaak nauwkeurig gelezen zijn. Wat eenmaal afgehandeld is, moet niet opnieuw aan de orde worden gesteld, tenzij men van oordeel is dat wijziging noodzakelijk is.

Artikel 34. (35/34, 36/35)

Taak van praeses en scriba

Het behoort tot de taak van de praeses de zaken die behandeld moeten worden duidelijk aan de orde te stellen. Hij moet zorgen dat de discussies ordelijk verlopen. Sprekers die een woordenstrijd voeren over kleinigheden of die zich door heftige emoties laten meeslepen, moet hij het woord ontnemen en hen berispen als ze geen gehoor geven. Zijn taak is beëindigd wanneer de vergadering gesloten is. Naast de praeses zal een scriba worden aangewezen, die noteert wat voor schriftelijke vastlegging van waarde is.

Artikel 35. (36, 37)

Bevoegdheid van de meerdere vergaderingen ten opzichte van de mindere

De classis heeft de bevoegdheid rechtsgeldige uitspraken te doen ten opzichte van de kerkeraad. Dit geldt eveneens voor de particuliere synode ten opzichte van de classis en voor de generale ten opzichte van de particuliere synode.

Artikel 36. (37, 38)

Samenstelling en bijeenkomsten van de kerkeraad

In alle kerken zal een kerkeraad zijn, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen. Hij zal regelmatig bijeenkomen onder voorzitterschap van de predikant of van de predikanten bij toerbeurt. De kerkeraad zal eveneens regelmatig met de diakenen vergaderen. Deze vergadering zal de zaken behandelen die de kerkorde daarvoor aanwijst, de materiële aangelegenheden van de kerk, het financieel beheer en alles wat naar het oordeel van de kerkeraad tot het algemeen beleid gerekend kan worden.

Artikel 37. (38b, 39)

Samenwerking waar het aantal ambtsdragers klein is

Waar het aantal ouderlingen en diakenen klein is, kan de kerkeraad krachtens plaatselijke regeling altijd samen met de diakenen vergaderen. In dat geval wordt in zaken van opzicht en tucht gehandeld met advies van de diakenen en in zaken van het diakenambt met advies van de ouderlingen. Deze regeling zal in elk geval getroffen worden wanneer zowel het aantal ouderlingen als het aantal diakenen op minder dan drie is bepaald.

Artikel 38. (38a, 40)

Instelling van de ambten

Slechts met advies van de classis kunnen in een plaats voor het eerst of opnieuw de ambten worden ingesteld.

Artikel 39. (39, 41)

Plaatsen zonder kerkeraad

Plaatsen waar nog geen kerkeraad kan zijn, zal de classis onder de zorg van een naburige kerkeraad stellen.

Artikel 40. (40, 42)

Bijeenkomsten van de diakenen

De diakenen zullen regelmatig bijeenkomen om onder aanroeping van de Here de diaconale aangelegenheden te behandelen.

Artikel 41. (41, 43)

Classicale vergaderingen

Een classicale vergadering wordt gevormd door de kerken van het classicaal ressort, die elk een predikant en een ouderling zullen afvaardigen met de vereiste geloofsbrieven.

Minstens eenmaal in de drie maanden zal een dergelijke vergadering worden belegd. Elke vergadering zal vaststellen waar en wanneer de kerken opnieuw zullen samenkomen. De predikanten zullen bij toerbeurt het voorzitterschap bekleden. De vergadering mag ook haar praeses kiezen, maar niet tweemaal achtereenvolgende.

De praeses zal vragen of de ambtelijke diensten voortgang hebben, of de besluiten van de meerdere vergaderingen nageleefd worden en of er iets is, waarbij de kerkeraden het oordeel of de hulp van de classis nodig hebben voor de goede voortgang van hun plaatselijk kerkelijk leven.

In de laatste vergadering voor een particuliere synode zullen de afgevaardigden naar die synode verkozen worden.

Artikel 42. (42, 44)

Niet afgevaardigde predikanten in de classis

Als aan een kerk twee of meer predikanten zijn verbonden, mogen zij die niet volgens het voorgaande artikel werden afgevaardigd, in de classicale vergadering aanwezig zijn, waar ze een adviserende stem hebben.

Artikel 43. (-, 49)

Consulenten

De classis zal voor elke vacante gemeente een predikant als consulent aanwijzen die terwille van de goede orde de kerkeraad met advies zal dienen, in het bijzonder bij het beroepingswerk. Beroepsbrieven dienen mede door hem ondertekend te worden.

Artikel 44. (44, 46)

Kerkvisitatie

De classis zal elk jaar enkele van haar ervarenste en bekwaamste predikanten machtigen in alle kerken van haar ressort visitatie te doen. Indien nodig kan zij naast predikanten een voor deze taak bekwaame ouderling benoemen.

De visitatoren zullen onderzoeken of de ambtsdragers ieder voor zich en gezamenlijk hun ambt trouw vervullen, zich houden aan de zuivere leer, de aangenomen orde in alles naleven en de opbouw van de gemeente zo goed ze kunnen met woord en daad bevorderen.

Het doel van de visitatie is het tijdig vermanen van ambtsdragers bij wie in een of ander opzicht nalatigheid geconstateerd wordt, en het met raad en daad meewerken aan de vrede, de opbouw en het welzijn van de kerken.

De visitatoren zullen van hun werk schriftelijk rapport uitbrengen aan de classis.

Artikel 45. (47, 50)

Particuliere synoden

Een particuliere synode wordt gevormd door een groep bij elkaar gelegen classes, die elk twee predikanten en twee ouderlingen afvaardigen. Dit aantal kan op drie gesteld worden wanneer een synode door twee of drie classes gevormd wordt. De particuliere synode zal eenmaal per jaar samenkomen, tenzij er dwingende redenen zijn dit vaker te doen.

Aan het einde van zowel de particuliere als de generale synode zal tijd en plaats van de volgende synode worden vastgesteld en de roepende kerk voor deze vergadering worden aangewezen.

Artikel 46. (50, 52)

De generale synode

De generale synode zal eens in de drie jaar worden gehouden, tenzij er belangrijke redenen zijn om eerder bijeen te komen.

Elke particuliere synode vaardigt twee predikanten en twee ouderlingen af.

Indien de generale synode naar het oordeel van ten minste twee particuliere synoden binnen de drie

jaar moet worden samengeroepen, zal de aangewezen roepende kerk tijd en plaats daarvan vaststellen onder goedkeuring van haar particuliere synode.

Artikel 47. (86, 53)

Relatie met buitenlandse kerken

Over de relatie met kerken in het buitenland beslist de generale synode.

Met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland zal, zoveel mogelijk, kerkelijke gemeenschap geoefend worden.

Op ondergeschikte punten van kerkorde en kerkelijke praktijk zullen buitenlandse kerken niet veroordeeld worden.

Artikel 48. (43, 45)

Censuur in meerdere vergaderingen

Aan het einde van classicale en andere meerdere vergaderingen zal censuur geoefend worden over hen die zich in de vergadering misgaan hebben.

Artikel 49. (49, 51)

Deputaten van meerdere vergaderingen

Elke meerdere vergadering zal voor de uitvoering van haar opdrachten deputaten benoemen. Zoveel mogelijk zullen voor onderscheiden zaken afzonderlijke groepen deputaten aangesteld worden.

De particuliere synode zal bovendien deputaten benoemen die de classes moeten bijstaan in alle gevallen waarbij de kerkorde dit voorschrijft, en - op verzoek van de classes - bij bijzondere moeilijkheden. Ook zullen zij, of enkele van hen, toezicht houden op het peremptoir examen van de aanstaande predikanten.

De deputaten zullen nauwkeurig aantekening houden van hun verrichtingen: ze moeten rapport uitbrengen aan de volgende vergadering en zich, als dit gevraagd wordt, verantwoorden.

Artikel 50. (45, 47)

Archieven

De kerkeraden en de meerdere vergaderingen zullen goed zorgen voor de archieven.

Artikel 51. (-, 85)

Vertegenwoordiging van de kerkeraad in stoffelijke zaken

Ten aanzien van het bestuur van de stoffelijke goederen wordt de kerk in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee personen, die daartoe bij het nemen van het uit te voeren besluit door de kerkeraad en de diakenen zijn aangewezen.

Artikel 52. (84, 84)

Vertegenwoordiging van de kerken in vermogensrechtelijke aangelegenheden

De kerken worden voor het burgerlijk recht ten aanzien van vermogensrechtelijke aangelegenheden, die zij in classicaal, particulier-synodaal of generaal-synodaal verband gemeenschappelijk hebben, vertegenwoordigd door de respectieve classicale, particulier-synodale of generaal-synodale vergaderingen, of door deputaten die door deze vergaderingen worden benoemd, geïnstrueerd en ontslagen en die in al hun handelingen aan hun instructie gebonden zijn.

III. Het opzicht over de leer en de eredienst

Artikel 53. (53, 54)

Ondertekening van de belijdenis door predikanten en docenten

De predikanten, de hoogleraren en overige docenten aan de Theologische Hogeschool zullen de drie formulieren van eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland ondertekenen, waarbij de formulieren gebruikt worden, die voor de verschillende diensten zijn vastgesteld.

Predikanten die dit weigeren zullen als gevolg daarvan onmiddellijk geschorst worden en de classis zal hen niet ontvangen.

Indien zij na samenspreking over hun gevoelen bij hun weigering blijven, zullen zij afgezet worden.

Artikel 54. (54, 55)

Ondertekening van de belijdenis door ouderlingen en diakenen

Ook de ouderlingen en de diakenen zullen de genoemde formulieren van eenheid ondertekenen, waarbij het daarvoor bestemde formulier gebruikt wordt.

Artikel 55. (55, 56)

Wering van valse leer en dwaling

Voor het weren van valse leer en dwaling, die via lectuur en andere communicatiemiddelen het leven van de gemeente bedreigen, moeten de predikanten en de ouderlingen onderrichten, weerleggen, waarschuwen en vermanen, zowel in de prediking als bij het catechetisch onderwijs en het huisbezoek.

Artikel 56. (56, 57)

Bediening van de doop aan de kinderen

De kinderen van de gelovigen zullen de doop ontvangen als zegel van Gods verbond. Zodra dit mogelijk is zal de doop bediend worden in een eredienst waarin het Woord gepredikt wordt.

Artikel 57. (21, 21)

Doopbelofte en onderwijs

De kerkeraden zullen erop toezien dat de ouders, zoveel zij kunnen, hun kinderen onderwijs laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, zoals zij dit bij de doop beloofd hebben.

Artikel 58. (59, 60)

Bediening van de doop aan volwassenen

Volwassen dopelingen worden door de doop als leden in volle rechten bij de christelijke gemeente ingelijfd. Zij zijn daarom geroepen het avondmaal van de Here te vieren en zullen dit bij hun doop beloven.

Artikel 59. (58, 59)

Gebruik van de doopformulieren

De predikanten zullen bij de doop van de kinderen en van volwassenen zich houden aan de formulieren die daarvoor respectievelijk zijn vastgesteld.

Artikel 60. (61, 62)

Toelating tot het avondmaal

Tot het avondmaal van de Here zal de kerkeraad alleen hen toelaten die belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben gedaan en godvrezend leven.

Zij die uit zusterkerken komen, zullen op grond van een goede attestatie inzake leer en leven toegelaten worden.

Artikel 61. (62/63/64, 63)

Bediening van het avondmaal

Het avondmaal van de Here zal ten minste ééns in de drie maanden gevierd worden in de openbare eredienst, volgens kerkelijke orde, onder toezicht van de ouderlingen, waarbij de daarvoor vastgestelde formulieren dienen gebruikt te worden.

Artikel 62. (60, 61)

Kerkelijke registers

De kerkeraden zullen kerkelijke registers bijhouden waarin de namen van de kerkleden en de data van hun geboorte, doop, openbare belijdenis en huwelijksbevestiging nauwkeurig worden aangetekend.

Artikel 63. (82, 82)

Attestatie naar een andere gemeente

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, zal de kerkeraad hun na de vereiste afkondiging aan de gemeente een attestatie betreffende hun leer en leven meegeven, ondertekend door

de praeses en de scriba. Op deze attestatie zullen ook hun kinderen worden vermeld die nog geen belijdenis van het geloof hebben gedaan. Aan de kerkeraad van de betrokken gemeente zal bericht worden gedaan.

Indien een lid dat nog geen belijdenis van het geloof heeft gedaan, besluit te verhuizen naar een andere plaats, zal een attest aan de betrokken kerkeraad worden gezonden met het verzoek, dit lid onder zijn opzicht en tucht te nemen.

Artikel 64. (83, 83)

Steunverlening bij vertrek

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, waar zij in inrichtingen, bejaardentehuizen of verpleegtehuizen verzorgd worden, blijven zij wat de diaconale bijstand betreft zoveel mogelijk voor rekening van de kerk die zij verlaten. Indien dit niet mogelijk is, zal de steunverlening geregeld worden via overleg tussen de betrokken kerkeraden.

Artikel 65. (-, 64)

De eredienst op de dag des Heren

De kerkeraad zal de gemeente op de dag des Heren tweemaal samenroepen voor de eredienst. Hierin mogen alleen orden van dienst worden gevolgd die door de generale synode zijn goedgekeurd.

Artikel 66. (68, 68)

Catechismusprediking

De kerkeraad zal er zorg voor dragen, dat als regel eenmaal per zondag in de prediking de christelijke leer verklaard wordt zoals die samengevat is in de Heidelbergse Catechismus.

Artikel 67. (69, 69)

Psalmen en gezangen

In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden in de berijming die door de generale synode is vastgesteld en verder de gezangen die de synode heeft goedgekeurd.

Artikel 68. (67, 67)

Kerkelijke feestdagen

De kerkeraad zal erop toezien dat op de Kerstdag, de Goede Vrijdag, de Paasdag, de Hemelvaartsdag en de Pinksterdag de grote heilsfeiten, die de gemeente op deze dagen herdenkt, worden verkondigd.

Artikel 69. (66, 66)

Biddagen

In tijden van oorlog, algemene rampen en andere grote moeiten waarvan alle kerken de druk ervaren, zal een bededag worden uitgeschreven door de classis die daarvoor door de laatste generale synode is aangewezen.

Artikel 70. (70, 70)

Kerkelijke huwelijksbevestiging

De kerkeraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.

Artikel 71. (65, 65)

Geen rouwdiensten

Rouwdiensten zullen niet worden belegd.

IV. De tucht

Artikel 72. (71, 71)

Instelling en doel van de tucht

Omdat Christus in zijn gemeente behalve de dienst van het Woord en de sacramenten ook de

kerkelijke tucht heeft ingesteld, zal deze naar het Woord van God en tot zijn eer bediend worden. Zij heeft ten doel dat de zondaar met God en zijn naaste verzoend wordt en de aanstoot uit de gemeente van Christus wordt weggenomen.

Artikel 73. (72, 72)

Onderling toezicht

Wanneer iemand afwijkt van de zuivere leer of in zijn leven zich misdraagt, en dit een geheime zaak is die geen openbare aanstoot geeft, zal de regel worden nageleefd die Christus duidelijk voorschrijft in Mattheus 18.

Artikel 74. (73/74, 73)

Aangifte bij de kerkeraad

Geheime zonden mogen niet aan de kerkeraad worden bekend gemaakt, als de zondaar na persoonlijke, broederlijke vermaning of na vermaning samen met één of twee getuigen tot berouw komt. Wanneer iemand over een geheime zonde naar de regel van Mattheus 18 is vermaand en daaraan geen gehoor geeft, of wanneer iemand een openbare zonden gedaan heeft, zal dit aan de kerkeraad worden meegedeeld.

Artikel 75. (75, 74)

Schuldbelijdenis bij bekering

Wanneer iemand zich bekeert van een openbare zonde of van een geheime zonde die moest worden meegedeeld aan de kerkeraad, zal deze zijn schuldbelijdenis aanvaarden als daarbij voldoende tekenen van berouw gezien worden.

De kerkeraad zal beoordelen of van deze schuldbelijdenis mededeling aan de gemeente gedaan moet worden.

Artikel 76. (76, 75)

Maatregelen van tucht

De kerkeraad zal de toegang tot het avondmaal van de Here ontzeggen aan hem die de kerkelijke vermaning hardnekkig verwerpt of die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan heeft.

Indien deze na talrijke daarop volgende vermaningen geen enkel teken van berouw toont, zal de kerkeraad als uiterste remedie tenslotte tot de excommunicatie overgaan, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.

Niemand mag worden geëxcommuniceerd zonder instemmend advies van de classis.

Artikel 77. (77, 76)

Afkondigingen tijdens de procedure

Voordat de kerkeraad - na de ontzegging van het avondmaal en de daarop gevolgde vermaningen - tot de excommunicatie overgaat, zal hij de gemeente bekendmaken met de hardnekkigheid van de zondaar. Daarbij zullen genoemd worden zijn zonde en de vele pogingen om hem tot inkeer te brengen door bestraffing, ontzegging van het avondmaal en talrijke vermaningen.

De gemeente zal aangespoord worden hem aan te spreken en voor hem te bidden. Hiervoor zal driemaal een afkondiging gebruikt worden.

Om de zondaar nog te ontzien zal in de eerste zijn naam niet genoemd worden.

In de tweede zal met het in artikel 76 bedoelde advies van de classis zijn naam vermeld worden. In de derde zal de kerkeraad aan de gemeente medelen dat hij buiten de gemeenschap van de kerk gesloten zal worden, als hij zich niet bekeert; op deze wijze zal de excommunicatie de stilzwijgende instemming van de gemeente hebben.

Over het tijdsverloop tussen de afkondigingen beslist de kerkeraad.

Artikel 78. (78, 77)

Weer opnemen van geëxcommuniceerden

Wanneer een geëxcommuniceerde in de weg van berouw weer opgenomen wil worden in de gemeente, zal dit aan de gemeente worden meegedeeld.

Als niemand hiertegen iets aanvoert zal hij na verloop van ten minste drie zondagen onder openbare schuldbelijdenis weer opgenomen worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

Artikel 79. (79, 79)

Tucht over ambtsdragers

Wanneer predikanten de kerkelijke vermaning verwerpen of wanneer zij een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan, zullen zij geschorst worden op grond van het oordeel van hun kerkeraad en die van de door de classis aangewezen naburige gemeente. De classis moet met advies van de in artikel 14 genoemde deputaten van de particuliere synode beoordelen of zij afgezet dienen te worden.

Wanneer ouderlingen of diaken zich aan één van de genoemde zonden schuldig maken, zullen ze op grond van het oordeel van hun kerkeraad en die van de naburige gemeente direct geschorst of afgezet worden

Artikel 80. (80, 80)

Zonden die de tucht over ambtsdragers nodig maken

Als ernstige zonden die grond zijn voor schorsing of afzetting van ambtsdragers moeten in het bijzonder genoemd worden: het aanhangen van valse leer, openlijke scheurmakerij, godslastering, simonie, trouweloze dienstverlating of het zich indringen in het dienstwerk van een ander, meened, echtbreuk, ontucht, diefstal, gewelddadig optreden, regelmatige dronkenschap en onrechtmatige verrijking van zichzelf; verder moeten hiertoe gerekend worden alle zonden en ernstige vergrijpen die bij andere kerkleden als grond voor excommunicatie gelden.

Artikel 81. (81, 81)

Onderling toezicht van de ambtsdragers

De predikanten, ouderlingen en diakenen zullen onderling christelijke censuur oefenen en elkaar inzake de bediening van hun ambt aansporen en vriendelijk terechtwijzen.

Artikel 82. (-, 78)

Tucht over doopleden

De kerkeraad zal iemand die als kind de doop heeft ontvangen vermanen wanneer hij als volwassene nalaat openbare belijdenis van het geloof te doen, of ook in ander opzicht zijn roeping tot nieuwe gehoorzaamheid in Gods verbond ontrouw is. Indien hij de vermaning van de kerkeraad hardnekkig verwerpt en daarbij duidelijk laat blijken dat hij afkerig is van het verbond en onverschillig of zelfs vijandig staat tegenover de dienst van de Here, zal dit met advies van de classis aan de gemeente bekend worden gemaakt. Bij de afkondiging zal de kerkeraad zijn naam noemen en tevens een termijn stellen. De gemeente zal worden aangespoord hem aan te spreken en voor hem te bidden. Wanneer hij in de genoemde termijn geen teken van oprecht berouw toont, zal de kerkeraad hem in een eredienst buiten de gemeenschap van de kerk sluiten, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier gebruikt dient te worden.

Indien hij na deze excommunicatie tot bekering komt en zich weer bij de gemeenschap van de kerk wil voegen, zal hij toegelaten worden in de weg van de openbare belijdenis van het geloof, nadat de kerkeraad zijn bekering aan de gemeente heeft bekend gemaakt.

Slotartikelen Artikel 83. (85, 86)

Geen heerschappij

Geen kerk mag over andere kerken, geen ambtsdrager over andere ambtsdragers, op welke wijze ook, heersen.

Artikel 84. (87, 87)

Naleving en wijziging van de kerkorde

Al deze artikelen, die de wettige orde van de kerk betreffen, zijn in gemeenschappelijk overleg vastgesteld en in eensgezindheid aanvaard.

Wanneer dit in het belang van de kerken is, behoren ze gewijzigd, aangevuld of verminderd te worden.

Een kerkeraad, classis of particuliere synode mag dit echter niet doen: zij zullen zich erop toeleggen de bepalingen van deze kerkorde na te leven zolang ze niet door de generale synode zijn veranderd.

BIJLAGE 5

Rapport van deputaten ter nadere bestudering van de materie van het vrouwenkiesrecht aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken, samen te komen op dinsdag 11 april 1978 te Groningen-Zuid

Weleerwaarde en eerwaarde Broeders

1.1. 1. De generale synode van Kampen 1975 heeft - blijkens haar konstateringen en overwegingen in art. 238 van haar acta - een sterke divergentie moeten konstateren terzake van 'de materie van het vrouwenkiesrecht'.

Van oordeel zijnde, dat in deze zaak 'gestreefd dient te worden naar een zo groot mogelijke eenparigheid van gevoelen' (weshalve de zaak van het vrouwenkiesrecht nog niet tot een beslissing kon worden gebracht), sprak zij uit, 'dat voor nadere bestudering van de materie van het stemrecht in de gemeente een nieuw deputaatschap gewenst is, waarin verscheidene theologische disciplines vertegenwoordigd zijn'; en zij besloot o.m., 'opnieuw deputaten te benoemen om de materie van het vrouwenkiesrecht vanuit de Schrift nader te bezien en daarbij tevens aandacht te schenken aan het karakter van de verkiezing van ambtsdragers in al zijn facetten'.

Van het gebrek aan eenparigheid geven de acta een levendige impressie in de artikelen 214, 217 en 234; zelfs is op een bepaald moment gesproken van een 'duidelijke impasse'.

Tot deputaten ter nadere bestudering van deze zaak benoemde de synode ds. H. Bouma, Assen (samenroeper); ds. H. J. Begemann, Assen; drs. C. Bijl, Groningen; ds. G. Hagens, Soest; ds. J. Kok, Amersfoort; prof. dr. C. Trimp, Kampen als primi en ds. K. J. Kapteyn, Spakenburg als secundus (acta, art. 481).

1.2. 2. Deze deputaten hebben viermaal vergaderd (op 15 januari, 28 oktober en 16 december 1976 en 10 maart 1977).

Zij benoemden ds. H. Bouma tot hun voorzitter, drs. C. Bijl tot actuaire en ds. J. Kok tot penningmeester. terwijl prof. dr. C. Trimp werd aangewezen als rapporteur.

Ds. K. J. Kapteyn werd door deputaten vanaf het begin bij de werkzaamheden betrokken, maar wegens zijn aanstaande vertrek naar Pretoria (Zuid-Afrika) moest hij al spoedig afzien van verdere medewerking.

Tijdens hun vergaderingen hebben deputaten gesproken over een aantal door onderscheiden leden van het deputaatschap gestelde nota's betreffende de konfessionele, kerkordelijke en kerkrechtelijke, dogmatische, historische en exegetische aspecten van de verkiezing van ambtsdragers.

Op deze wijze hebben zij getracht recht te doen aan de wens van de synode om aandacht te geven aan het karakter van deze verkiezing 'in al zijn facetten'.

Helaas bleek, dat deputaten tenslotte niet tot eenzelfde overtuiging kwamen. Twee van hen, ds. H. J. Begemann en ds. H. Bouma, beiden ook reeds door de generale synode van Hattem 1972 aangewezen als deputaten voor dezelfde materie, konden zich niet verenigen met het gevoelen van de meerderheid en besloten zich met een minderheidsnota tot Uw vergadering te wenden. Wanneer in het vervolg van dit rapport zal worden gesproken over 'deputaten', moet dit worden verstaan als: de meerderheid van deputaten, te weten de vier ondertekenaars van dit rapport.

1.3. 3. Deze deputaten hebben thans de eer aan Uw vergadering het door de synode van Kampen gevraagde rapport aan te bieden. Zij hebben gemeend er goed aan te doen hun op-dracht aldus te verstaan en uit te voeren, dat zij allereerst aandacht schenken aan het karakter van de verkiezing van ambtsdragers in het licht van de Schrift, de konfessie en de historie, om daarna bij het licht van de Schrift, de vraag te overwegen, of de kerkeraad gerechtigd, resp. gehouden is ook de zusters der gemeente te betrekken bij deze verkiezingsarbeid.

2. Het karakter van het (ver)kiezen van ambtsdragers

2.1. 1. Deputaten willen in hun rapport allereerst een onderzoek instellen naar het karakter van de 'keus' der gemeente uit een door de kerkeraad (met de diakenen) voorgesteld 'dubbel getal' in het kader van de 'verkiezing' van ambtsdragers. Het gaat om de keus, die is bedoeld in art. 22 van de thans nog vigerende K.O., waarin immers sprake is van 'het door haar gekozen halve deel'. Deze kiesactiviteit vormt een onderdeel van een complexe, in diverse fasen zich voltrekkende handeling, die in datzelfde artikel als 'verkiezen' wordt aangeduid en in haar diverse onderdelen en stadia aldaar beschreven is.

Art. 22 K.O. verplicht evenwel niet tot dit 'kiezen'; het blijkt immers ook mogelijk zonder dit 'kiezen'

ambtsdragers te 'verkiezen'. nl. bij de zgn. 'enkelvoudige voordracht', die in art. 22 zelfs als eerste mogelijkheid genoemd wordt.

Het 'voorstellen', waarvan in dat verband sprake is, is een voorstellen ter approbatie ter door de gemeente. Uit deze redactie van art. 22 K.O. blijkt, dat het 'kiezen der gemeente' niet als essentieel en onmisbaar wordt gezien; het wordt als alternatief genoemd.

Wél essentieel is de approbatie door de gemeente en het is begrijpelijk en ook reeds uit de redactie van art. 22 K.O. duidelijk, dat deze approbatie meer aandacht en sterker nadruk ontvangt in geval de kerkeraad bij enkelvoudige voordracht ambtsdragers 'voorstelt'. Ook in dát geval kan gesproken worden van 'wettige verkiezing der kerk', zoals art. 31 N.G.B. formuleert. Die 'wettige verkiezing der kerk' is de 'verkiezing door de gemeente', uiteraard niet exclusief, maar inclusief de arbeid van de kerkeraad. Want de 'gemeente' is de ambtelijk georganiseerde gemeente.

Vanwege het approbatierecht kan de kerk, die art. 31 N.G.B. als haar konfessie heeft, handelen volgens de eerste mogelijkheid, die art. 22 K.O. noemt.

Niet de 'keus van het halve deel', maar allereerst de approbatie waarborgt de kerkordelijke realisering van de in art. 31 N.G.B. geformuleerde konfessionele overtuiging.

Ook als men - zoals hier gebeurt - grote nadruk legt op de betekenis van de approbatie, is daarmee nog niet gezegd, dat reeds op déze wijze het konfessionele spreken maximaal is gehonoreerd in de kerkelijke praktijk. Aangezien echter de huidige praktijk in het merendeel der gevallen (zeker wanneer het gaat om de verkiezing van ouderlingen en diakenen) aan de gemeente de mogelijkheid van het 'kiezen' niet onthoudt en de materie van het dusgenaamde 'vrouwenkiesrecht' of 'vrouwenstemrecht' op déze aktiviteit betrekking heeft, is het goed dat 'kiezen' nader te taxeren in het bredere kader van de 'verkiezing der kerk'.

De bedoeling is om op deze wijze zo mogelijk te komen tot een rechte probleemstelling ten aanzien van het karakter van dit 'kiezen' en de in verband daarmee opgeworpen vraag inzake het recht tot dit 'kiezen'.

Het terminologisch onderscheiden tussen 'kiezen' en 'verkiezen' zal in dit rapport, ter voorkoming van misverstand, zoveel mogelijk worden volgehouden.

2.2. 2. De 'verkiezing der kerk' is een door Christus aan Zijn gemeente geschonken recht, dat ons door de Reformatie van de zestiende eeuw opnieuw in handen is gelegd.

Was in de Middeleeuwen het recht en de macht om ambtsdragers te roepen en te bevestigen door de hiërarchie aan de gemeente ontnomen - reeds zeer spoedig na 1517 breekt het inzicht door, dat de gemeente het recht en de volmacht heeft om te oordelen over de leer en te roepen tot (en, indien nodig, heen te zenden uit) het ambt.

Diepe reformatorische overtuigingen liggen aan dit inzicht ten grondslag, met name inzake de sleutelmacht, die Christus niet aan de geestelijkheid als een monopolistisch bezit heeft vermaakt, maar als recht en plicht aan de gemeente(leden) heeft toevertrouwd.

De door de eeuwen heen gegroeide praktijk en theorie van de middeleeuwse hiërarchie kwam immers hierop neer, dat de bevoegdheid tot prediking, sakramentsbediening en ambtsbevestiging eksklusief aan de bisschop (en de hogere clerici) werd voorbehouden. Deze bisschop had de macht om de priesters te wijden in het zgn. sakrament van de wijding.

Deze hiërarchische theorie staat in het kader van een sakramenteel-juridische uitbouw van een leer omtrent de macht van de kerk, waardoor het volk van God volstrekt onmondig wordt gemaakt en de 'genade' wordt vastgebonden aan het ambt en het ambtelijk te bedienen sakrament. Dat ambt continueert zichzelf via het wijdings-sakrament. Daartoe gedwongen door zijn tegenstanders heeft Luther reeds zeer spoedig na 1517 de strijd met deze diep-deformatorische 'uitbouw' van de sleutelmacht opgenomen. Hij heeft aan de kerk geleerd, dat ambtsmacht, die wordt losgemaakt van het Woord en de Geest van Christus, een monsterlijke loochening is van Christus' regering en aktieve aanwezigheid in de kerk.

Niet de 'macht der kerk' als zodanig werd door Luther bestreden. Wél werd deze 'macht' teruggevoerd naar haar enige bron: het spreken van Christus over de sleutels van het hemelrijk, die Hij aan Petrus, de andere apostelen en de gemeente heeft toevertrouwd.

Deze macht bestaat fundamenteel in niets anders dan in de volmacht tot het bedienen van het Woord van Christus. Tegelijk is daarmee gegeven de volmacht tot het bedienen van de sakramenten en van de kerkelijke tucht, zoals dat in later tijd met name door Calvijn is uiteengezet. 'Macht' betekent hier niet '(aanspraak op) heerschappij', maar 'volmacht tot bediening'. Het gezag, dat in de oefening van deze 'macht' meekomt, is het gezag van het Woord van Christus, die door Zijn Heilige Geest woont in de gemeente.

Sprekende over de macht van de kerk, merkt Calvijn op:

'Daarom moet men hier bedenken, dat alle gezag en waardigheid, die de Geest in de Schrift hetzij aan de priesters, hetzij aan de profeten, hetzij aan de apostelen, hetzij aan de opvolgers der apostelen toekent, in haar geheel niet eigenlijk gegeven wordt aan de mensen zelf, maar aan de dienst, waarover zij gesteld

zijn; of (om duidelijker te spreken) aan het Woord, welks bediening hun is toevertrouwd' (Inst., IV, 8,2).

'Wij weten dus, dat de sleutelmacht . . . eenvoudig is de prediking van het evangelie, en dat ze niet zozeer een macht is als wel een bediening, wanneer we zien op de mensen. Want Christus heeft deze macht eigenlijk niet aan de mensen gegeven, maar aan Zijn Woord, tot welks dienaren hij de mensen gemaakt heeft' (IV, 11, 1).

In dat kader bezien, blijkt het herstel van het verkiezingsrecht van de gemeente een karakteristiek-reformatorische daad te zijn. Dat herstel geschiedde niet in naam van de rechten van de mens of van het religieuze subject, maar krachtens de diepe overtuiging, dat het Woord aan de gemeente is toevertrouwd en dat Christus in de gemeente woont en het 'volk' van de kerk de kudde van God is, de eigenlijke en enige 'clerus' (1 Petr. 5: 3; vgl. Inst. IV, 4,9).

Door aan die gemeente het verkiezingsrecht terug te geven, werd een der grondvesten van het gereformeerde kerkrecht' gelegd (H. H. Kuiper) en een van de sterkste verzetswapenen tegen de hiërarchie uit het evangelie zelf gesmeed.

Het oerreformatorisch karakter van deze bepaling van de 'macht der kerk' wordt bevestigd door de vastlegging daarvan in menig reformatorisch konfessioneel geschrift.

Tegen die achtergrond dienen wij de grote betekenis te verstaan van het spreken van de N.G.B. over de 'wettige verkiezing der kerk' (art. 31) alsmede van de gereformeerde bevestigingsformulieren, waarin van de te bevestigen ambtsdragers wordt gevraagd 'f gij gevoelt in uw hart, dat gij wettig van Gods gemeente en mitsdien van God zelf tot deze heilige dienst geroepen zijt?' Deze vérgaande uitdrukking laat zich slechts legitimeren vanuit het geloof, dat de levende Christus Zijn Heilige Geest aan de gemeente heeft gegeven.

Het mag intussen niet aan onze aandacht ontgaan, dat in de uitdrukking 'wettige verkiezing der kerk' niet alleen de antithese tegen de roomse hiërarchie geformuleerd is.

Tegelijk wordt daarin front gemaakt tegen het spiritualistisch independentisme van de 16e eeuw; men kan niet komen tot het ambt uit kracht van een 'geestelijke' ingeving in het hart. Het ligt in de lijn van dit verzet, dat de reformatorische kerken het teruggeven van de 'macht' aan de gemeente nooit als een soort 'demokratisering' van de kerk hebben verstaan. Zij waren te zeer op hun hoede voor de losbandigheid van de menigte en de macht van de vleeselijke hartstochten dan dat zij de 'verkiezing der kerk' zouden laten deformereren tot een aangelegenheid van het 'volk'.

Vandaar, dat in de term 'wettige verkiezing der kerk' tevens begrepen is de leiding, die de kerkeraad aan de gehele aktie geeft.

In de kerkelijke praktijk kon dit - al naar de omstandigheden waren - leiden tot een diversiteit van regelingen. Er was nogal verschil tussen de praktijk in b.v. Genève, Frankrijk, Londen, Nederland.

Op dit punt laat zich ten aanzien van de aktiviteit van de gemeente een scala van mogelijkheden zien, die van een minimum oploopt tot een maximum van 'stam'-volume van de gemeente.

- a. minimaal is de praktijk, waarbij de kerkeraad bij enkelvoudige voordracht personen voordraagt 'ter approbatie' door de gemeente;
- b. veel meer stem ontvangt de gemeente, wanneer zij mag 'kiezen' uit een dubbel getal;
- c. de spraak van de gemeente wordt nog krachtiger, indien de kerkeraad de gemeente vooraf raadpleegt ('namen opgeven voor de groslijst');
- d. maximaal is het stemvolume, wanneer in de weg van vrije verkiezing de gemeente een aantal namen voorstelt aan de kerkeraad, die dienovereenkomstig beroept of benoemt.

Maar we gaan óver de grens, die er ligt tussen het gereformeerde en het independentistische of kollegialistische kerkrecht, wanneer wij aan deze scala een vijfde mogelijkheid zouden toevoegen, t.w. het zgn. 'demokratisch' principe: wie de gemeente kiest, is daarmee verkozen; de kerkeraad (voorzover aanwezig) funktioneert als het neutrale stembureau, dat de stemming registreert.

De verschillen in praktijk binnen de reformatorische kerken tasten niet het grote principe aan, dat de 'verkiezing' een primordiaal recht van de gemeente is, die daarbij wordt geleid door de kerkeraad.

Want we mogen deze 'gemeente' nooit los zien van de ambtelijke diensten in haar midden doch we dienen intengendeel de gehele zaak van de verkiezing te zien als een handeling die geschiedt door de gemeente in haar verbondenheid met de kerkeraad.

2.3. 3. Wanneer wij ons nader oriënteren omtrent het reformatorisch inzicht inzake de aard van deze verkiezingshandeling van de kerk, treft het ons. hoezeer de Reformatoren deze aangelegenheid hebben gezien als een zaak van het regiment van de levende Christus over Zijn kerk. Hij is het immers. die ambtsdragers geeft aan Zijn gemeente (Ef. 4: 8.11) als bewijs van Zijn rijkdom, koninklijke macht en liefde voor Zijn volk.

Hij voorziet Zijn kerk van de gaven. die nodig zijn voor de opbouw van Zijn gemeente.

Het is de taak van de gemeente om in de roeping tot de ambtelijke diensten deze gaven op te merken, te

herkennen en te erkennen als geschenken van Christus met het oog op de opbouw van de kerk. De gemeente is tot deze herkenning en erkenning in staat vanwege de verlichting van de Geest, die in haar woont.

Wanneer de gemeente de gaven waarneemt en mobiliseert voor de ambtelijke diensten, is zij bezig om het beleid van Christus op te merken en na te volgen.

Met name bij M. Bucer en J. Calvijn vinden wij deze gedachtengang.

Calvijn schrijft b.v.:

'Men pleegt ook te zeggen, dat ook particuliere personen tot het ambt geroepen zijn, van wie men ziet, dat ze geschikt en bekwaam zijn om het te bekleden, en wel omdat geleerdheid verbonden met vroomheid en de overige gaven van een goed herder een zekere voorbereiding ertoe is

Want hen, die de Here tot een zo groot ambt bestemd heeft, rust Hij eerst toe met die wapenen, die tot de vervulling ervan vereist worden, opdat ze niet ledig en onvoorbereid komen. Daarom heeft ook Paulus in zijn brief aan de Corinthiërs (1 Kor. 12: 7), toen hij over de ambten zelf wilde handelen, eerst de gaven opgesomd, met welke zij, die de ambten bekleden, moeten begiftigd zijn ..

De hoofdzaak komt hierop neer, dat slechts zulken moeten gekozen worden, die van een gezonde leer en heilige levenswandel zijn en die niet bekend zijn om enig gebrek, dat hun het gezag zou ontnemen en aan de dienst smaad zou toebrengen' (Inst. IV, 3, 11 en 12). Bucer schrijft b.v., onder verwijzing naar Hand. 6: 3:

'In feite heeft de Heilige Geest door deze woorden gevorderd, dat de kerk in het verkiezen der dienaren ijverig zou onderzoeken en beschouwen, wie de Here zelf tot dit ambt heeft aangewezen en als bekwaame dienaren heeft aangeboden, dat is, aan wie Hij de wil verleende en de bekwaamheid schonk om dit ambt tot de opbouw van de kerk te verzorgen'.

Het 'door de gemeente en mitsdien door God zelf' gaat geheel op de gedachten van de Reformatoren terug en het 'mitsdien' laat zich slechts verklaren als een belijdenis van de inwoning van de Heilige Geest in de gemeente.

Terwijl dus God zelf de verkiezing presideert (Bucer), schenkt Hij het vermogen der herkenning aan de gemeente: een uitzonderlijk blijk van de mondigheid, die de nieuw-testamentische kerk van de Heilige Geest heeft ontvangen!

De gemeente, die haar Heer kent, erkent Zijn beleid en geeft stem aan Zijn roepen.

Gód roept en wijst aan, maar de Here doet dat door Zijn beleid (in het schenken van gaven) in de consciënties der gemeenteleden met kracht-van-overtuiging (dat is: kracht van de Heilige Geest) weerklink te verschaffen.

Deze reformatorische overtuigingen zijn als een belangrijk erfgoed aan ons toevertrouwd.

Zij zijn vastgelegd in de sobere woorden van art. 31 N.G.B. en in de bevestigingsformulieren. Het is de taak en het voorrecht van de gereformeerde kerken om dit op de Schrift gegronde en in de confessie beleden inzicht in Gods genadige regering van Zijn gemeente in een goede kerkordelijke praktijk te realiseren.

2.4. 4. Voordat deputaten de hun voorgelegde problematiek inzake het zgn. 'vrouwenkiesrecht' vanuit deze reformatorische overtuigingen kunnen belichten, moeten zij vooraf de aandacht van Uw vergadering vragen voor een aspekt van de zaak, dat tot nu toe niet ter sprake kwam. Immers, reeds sinds de synode van Arnhem-1930 funktioneert in onze kerkelijke samenleving terzake van het kiesrecht en de kiesactiviteit van de gemeente een omschrijving, die velen dient als uitgangspunt in hun denken en spreken in deze zaak.

De synode van Arnhem sprak, blijkens art. 200 van haar acta, het volgende uit:

'De generale synode,
van oordeel,

dat de verkiezing tot het ambt door de leden der gemeente niet het karakter draagt van advies, maar een daad van algemene regeermacht is, wel te onderscheiden van de bijzondere regeermacht, welke door Christus aan het bijzondere ambt der opzieners is opgedragen; dat weliswaar ook de approbatie, waarvan de vrouwen niet zijn uitgesloten, tot deze algemene regeermacht der gelovigen behoort, maar dan met dit onderling verschil in karakter, dat de gemeente bij de verkiezing uitspreekt, wie zij als ambtsdragers begeert, terwijl de approbatie bestaat in het al of niet goedkeuren der gekozen personen;

dat daarom uit het feit, dat het ambt der geloovigen aan de vrouw in de kerk evenzeer toekomt als aan den man, niet volgt dat zij ook aan de verkiezing tot het ambt mag deelnemen; dat voorts het overtuigend bewijs, dat de Schrift het vrouwenkiesrecht eischt, niet is geleverd, maar de gegevens, welke zij ons biedt, veeleer daartegen dan daarvoor schijnen te pleiten; besluit:

1. aan de vrouwelijke lidmaten der gemeente het kiesrecht in de kerk niet toe te kennen . . . etc.' Wij treffen hier de omschrijving aan: de verkiezing tot het ambt door de leden der gemeente is een daad van algemene regeermacht.

Deputaten hebben zich uitvoerig bezig gehouden met deze kwalificatie en zij hebben getracht de herkomst

daarvan op het spoor te komen, met name door middel van bestudering van de destijds uitgebrachte rapporten.

Naar het gevoelen van deputaten dient op dit moment, uit respect voor het werk van de vroegere deputaten (1923-1930) en tot goed begrip van de uitspraak van de synode van Arnhem een korte beschouwing aan de idee van de 'algemene regeermacht' te worden gewijd. Deputaten menen in dit verband zich te kunnen beperken tot het aanwijzen van twee aspecten, die hun., inziens hier van betekenis zijn.

2.4.1. 1. Deze uitdrukking uit het besluit van 1930 laat zich in de eerste plaats ten dele verklaren vanuit een bepaalde ontvouwing, die men in de na-reformatorische tijd gegeven heeft aan de leer omtrent de sleutelmacht van de kerk.

De Reformatoren hebben de kerk doen verstaan, dat de sleutelmacht, waarvan de Here sprak tot Petrus en de andere apostelen, een aan de gemeente (en niet aan de geestelijkheid) toevertrouwde dienst is. 'Macht' ziet niet op heerschappij, maar op volmacht tot bediening (vgl. 2.2.). Tweeërlei dienst werd de in het oor gevat: de bediening van het evangelie en de bediening van de tucht (vgl. zondag 31 H.C.).

In later tijd heeft meer dan één theoloog hieraan een derde macht toegevoegd: de macht van de regering of ordening van de kerk.

Het verkiezen van ambtsdragers werd vervolgens geacht een uitoefening van deze macht te zijn. Zo verstaan wij de opinie van Voetius, die door de aan de synode van Arnhem rapporterende deputaten naar voren geschoven is.

Voetius stelde, dat de verkiezings-handeling is een door kerkeraad en gemeente gemeenschappelijk uitgeoefende regeermacht van de kerk.

In die handeling zijn ook onderdelen, die slechts door de kerkeraad kunnen worden behartigd, maar met name het 'stemmen' achtte hij een gemeenschappelijke uitoefening van deze (derde) macht te zijn.

2.4.2. 2. Toch is deze verwijzing naar Voetius niet genoegzaam ter verklaring van het 'oordeel' van Arnhem 1930.

Blijkens de formulering van de besluittekst zelf ('algemeene regeermacht der geloovigen') en gelet op de desbetreffende rapporten (van deputaten en synode-commissie), steekt achter deze formulering 66k in niet geringe mate een bepaalde opvatting omtrent het ambt der gelovigen. Het christen-ambt, waarvan zondag 12 H.C. spreekt, wordt - in navolging van uiteenzettingen van dr. A. Kuiper - toegespitst op het functioneren van de christenen in het 'institutaire' bestel van de kerk. Het ambt der gelovigen wordt als een kerkelijk ambt beschouwd; in het 'instituut' van de kerk bedienen de gelovigen hun profetische, priesterlijke en koninklijke ambt en aangezien er in de kerk 'geen ambt (is) zonder macht, door Christus verleend' (aldus de commissie ter synode van Utrecht-1923, acta, p. 232), komt men aldus te spreken over de algemene profetische, priesterlijke en koninklijke macht der gelovigen. Deze algemene ambtsmacht dient te worden onderscheiden van de bijzondere ambtsmacht op het niveau van de 'bijzondere' ambtsdragers.

Op dát niveau verbijzondert zich het drievoudige christenambt tot de macht van de predikant (profeet), de diaken (priester) en de ouderling (koning).

De aktiviteit van de gelovigen in het 'kiezen' wordt met behulp van deze schematiek ondergebracht onder het oefenen van 'algemene regeermacht' als exponent van het koninklijke ambt van de christen (vgl. b.v. het rapport van de commissie ter synode van Arnhem-1930, acta, p. 288).

2.5. 5. Het is de overtuiging van deputaten, dat deze typering van de synode van 1930 onhoudbaar is en derhalve ook formeel uit de synodale samenlevingsregels van de kerken behoort te worden verwijderd.

Deputaten willen de volgende vijf bezwaren tegen deze kerkrechtelijke konstruktie inbrengen.

2.5.1. Voetius' indeling van de kerkelijke macht, waarvan de 'regering der kerk' één der drie delen vormt, is een niet door de Schrift of de konfessie geboden indeling.

Bovendien kan deze indeling gemakkelijk tot konsekwenties leiden, die het rechte zicht op de 'regering der kerk' kunnen blokkeren.

Wij kunnen in het verband van dit rapport de vraag onbeantwoord laten, of zulks reeds bij Voetius zelf het geval is.

Afgedacht daarvan - het is, naar het inzicht van deputaten, een goede zaak om elkaar voor te houden, dat het 'regeren' van de kerk niet gelijk gesteld mag worden met het aanbrengen en bewaren van goede orde in de gemeente. 'Regeren' is niet hetzelfde als 'ordenen'.

Immers, in de Bijbel ziet het 'regeren' van een gemeente op de herderlijke zorg voor de gemeente. Christus regeert Zijn gemeente door Zijn Geest en Woord. Hij is de Eigenaar van de gemeente en Hij is in het midden van de gemeente aanwezig. Christus' regering is een genadige regering, een zorgend herderschap, een steeds bemoedigend voorgaan, een waakzaam en beschermend verzorgen en een op tijd voorzien in alles, wat Zijn volk nodig heeft. Het is het regiment van waarheid, recht en vrede, waarvan de beloften gedurende vele eeuwen gesproken hebben.

Heeft de kerk ambtsdragers nodig, dan mag zij die verwachten uit de handen van Hem, die uit Zijn rijkdom al het nodige schenkt aan Zijn gemeente (Ef. 4: 7-11).

Wij weten, dat deze Christus voor Zijn regering ook mensen wil inschakelen. Dat mag een kenmerk heten van Zijn genadig bestel, dat Hij, die de Heilige Geest voor de Zijnen verwierf en aan de Zijnen schonk, mensen wil en kan gebruiken voor Zijn Geestelijke regering (vgl. Calvijn, IV, 3, 1 vv).

De regerende Christus presenteert Zich op deze wijze onder ons. Deze regering-door-mensen zal vanzelfsprekend het beeld van Christus' regering moeten vertonen in wijsheid, liefde, vrede, zorgzaamheid, waakzaamheid, kracht, gerechtigheid.

Christus geeft herders aan Zijn gemeente (Ef. 4: 11): mannen die voorop lopen, verzorgen, beschermen, vergaderen.

Christus geeft voorgangers aan Zijn gemeente (Hebr. 13: 7, 17, 24 en Hand. 15: 22), die door de bediening van het Woord, de zielszorg en de profetie (vgl. Hand. 15: 32) de gemeente de weg wijzen, haar bemoedigen en versterken. Overeenkomstig Christus, bevel en oordeel gedragen deze voorlopers zich als dienaars (Luk. 22: 26).

Christus geeft regeerders aan zijn gemeente de leidinggevend van 1 Tim 5 ; 17 vgl ook Rom 12: 8 en 1 Thess. 5: 12. Zij zijn mensen, die vooroplopen in zorgzaamheid. Zoals een vader, die leiding geeft aan zijn huis door initiatief en waakzaamheid te tonen in de verzorging van vrouw, kinderen en personeel (1 Tim. 3: 4, 5, 12, vgl. ook 5: 14; Titus 3: 8, 14 en het verwante woord in Rom. 16: 12 beschermvrouwe, verzorgster, patrones). Wanneer wij op grond van 1 Tim. 5: 17 plegen te spreken van 'regeer'-ouderlingen, dient dus wél bedacht te worden

- a. dat 'regeren' en 'verzorgen' vrijwel identiek zijn;
- b. dat ook zij, die arbeiden in prediking en onderricht, als zodanig bezig zijn met 'regeren';
- c. dat deze 'regering' niet primair bestaat in het administreren, het zorgen voor een goede gang van zaken, maar in het herderlijk leiding geven aan de 'zielen'.

Christus heeft niet een 'technische' of 'administratieve' directie (een 'kerkvoogdij') ingesteld náást de pastorale werkers.

Het pastoraat is ook in het regelen van en voorzien in administratieve aangelegenheden van de kerk bezig met zijn eigen taak en dus zullen ook alle maatregelen die op dat niveau worden genomen, merk van het do aai h meten vertonen.

Ook de functie van het besturen, die als een charisma aan de gemeente wordt gegeven (1 Kor. 12: 28) is niet een administratieve functie. Het is de gave om 'de weg te wijzen' aan de gemeente en het vermoeden is gewettigd, dat deze 'stuurmanskunde' door de leraars en de profeten is uitgeoefend.

Het heersen in de gemeente zoals dat in het wereldlijk regiment wordt aangetroffen, is aan niemand toegestaan (Matth. 20: 25; Mark. 10: 42; Luk. 22: 25; 1 Petr. 5: 3).

Uit deze Schriftgegevens kan duidelijk zijn, dat alle wettige 'regerende' activiteiten in de gemeente het beeld van de liefdevolle en initiatiefrijke zorg van Christus behoren te vertonen. Juist dáárom is het gevaarlijk náást de volmacht tot bediening van het Woord (en van de sacramenten) en tot de oefening van de christelijke tucht een derde zelfstandige kerkelijke 'macht' te kreëren, die zich speciaal zou richten op de wetgevende functies en de ordeningsaspecten in het gemeentelijke samenleven.

Een dergelijke idee omtrent een 'regeermacht' van deze aard heeft immers tweemaal gevaar bij zich:

- a. dat de 'ordering' in de kerk zelfstandig gaat functioneren naast de Woordbediening en de zielszorg;
- b. dat het woord 'regering' wordt uitgehold (en daarmee tevens het ouderlingschap wordt uitgehold) en tot het oefenen van een administratieve bevoegdheid wordt.

2.5.2. 2. Ook de taal van de belijdenis verzet zich tegen de idee van een aparte regeermacht van de kerk.

Wanneer art. 30 N.G.B. spreekt van de noodzaak van regering der kerk naar de norm van de 'geestelijke politie' van de Schrift, dan ziet deze 'politie' zeer duidelijk op wat Calvijn noemde het 'Geestelijk regiment': de inrichting der dingen, zoals de Heilige Geest die aan de kerk schenkt en voorschrijft en waarin de heerschappij van Christus op aarde gestalte krijgt.

De 'regering' wijst dienovereenkomstig op de concrete uitoefening van deze genadeheerschappij over Gods volk door de dienst van de ambtsdragers, inclusief de diakenen.

Déze regeerders regelen 66k met elkaar de zaken, die terwille van de goede voortgang van de regering geregeld dienen te worden (art. 32-begin). Maar met name het ouderlingen-ambt gaat volstrekt niet daarin op: veeleer vindt het zijn eigen werk in het herderlijk opzicht en de oefening van de tucht, zoals art. 30 zegt.

Met andere woorden: de ouderlingen heten niet regeerders, omdat zij allerlei dingen mogen regelen, maar omdat zij waken over zielen.

Het is een kwalijke zaak, dat in de konstruktie van Voetius de regering geheel is ondergebracht bij de zgn. 'kerkelijke ordenings- of regeermacht'.

2.5.3. 3. Nu gaat, zoals reeds werd opgemerkt (vgl. sub 2.4.2.), de idee van een 'algemene regeermacht der gelovigen', waarvan Arnhem-1930 sprak, slechts ten dele terug op de konstruktie van Voetjusz, ook al heeft men zich vaak, zij 't, naar het oordeel van deputaten, niet altijd terecht, op Voetjusz beroepen. Deze idee vindt - zoals we zagen - haar rechtstreekse achtergrond in een kuyperiaanse konstruktie terzake van het 'ambt der gelovigen'.

Het laat zich echter uit de formulering van de Held. Catechismus gemakkelijk aanwijzen, dat het koninklijke ambt van de christen geen betrekking heeft op een zeggenschap of macht tot regeren in de gemeente.

Dat ambt wordt geoeffend in het 'met een vrije en goede consciëntie in dit leven tegen de zonde en de duivel strijden' en heeft werkelijk niets te maken met een 'zeggenschap' van de één over de ander in de gemeente.

Wij zullen ons in ons nadenken over de in de K.O. geregelde rechten en plichten der gemeenteleden moeten losmaken van een gemakkelijk hanteren van de bekende driedeling van de Catechismus.

Christus heeft in de bedeling van de Heilige Geest aan Zijn gemeente mondigheid verleend en Hij wil deze mondigheid ook in het gemeentelijke samenleven zien funktioneren. Dat funktioneren in de gemeente kunnen wij evenmin als dat van de ambtsdragers der kerk in drie vakken (profeet - priester - koning) indelen. De aan de Schrift ontleende taal van de belijdenis verzet zich daartegen (vgl. 2.5.2.) en de konsekwenties zijn absurd.

2.5.4. 4 Als voornaam he valt vervolgens dat binnen de gedachtenkaders van de deputaten en de synode van 1930 de konkrete, zorgende aktiviteit van Christus zelf in de arbeid van de gemeenteleden die ambtsdragers 'kiezen' op de achtergrond dreigt te geraken. Het zal ieder, die kennis neemt van de debatten, over deze zaak gevoerd binnen de gereformeerde kerken in de jaren 1920-1930, moeten opvallen. hoeveel men heeft gesproken over het typeren en onderling afgrenzen van de ménselijke aktiviteit (van gemeenteleden en kerkeraad) en hoe weinig men sprak vanuit de overtuiging, dat Christus Zijn regiment door mensen doet herkennen en erkennen, zodat wij, mensen met elkaar, slechts Hem te volgen hebben.

De grote vraag, waarop Arnhem-1930 wilde antwoorden, was de kwestie: adviseert of regeert de gemeente bij het 'stemmen'? Maar deze probleemstelling - hoe begrijpelijk ook in het licht van de geschiedenis der kerk in die jaren - is een duidelijke verkorting van de horizon, waarbinnen de Reformatoren hebben gesproken. Zij spraken van de Christus, van wie Ef. 4: 8 en 11 ons zegt, dat Hij als blijk van Zijn regering ambtsdragers schenkt aan de kerk.

2.5.5. 5. Als laatste bezwaar tegen de typering van de synode van Arnhem-1930 moet worden aangevoerd, dat deze omschrijving ons de vraag nalaat, over wie of wat de gemeente regeert bij het 'stemmen'?

Regeert de gemeente over de kerkeraad?

Maar hoe kan men 'regeren' over de 'regeerders' (art. 31) N.G.B.), die als regeerders ook de gehele aktie van de verkiezing in al haar onderdelen leiden?

Regeert de gemeente over zichzelf?

Maar waar is in de Bijbel ooit sprake van de zichzelf regerende gemeente?

Regeert de gemeente over de man die verkozen wordt?

Maar hoe kan in de gemeente een gemeentelid of een aantal gemeenteleden regeren over een gemeentelid?

Dat is te minder voorstelbaar, nu het gaat om een gemeentelid, tot wie men zich richt met een mandaat tot ambtelijke dienst. Want dat is immers een 'erkenning' van dit gemeentelid vanwege de hem van Christus ten deel gevallen en door de gemeente opgemerkte gaven; het is een bereidverklaring om zich onder hem te stellen en zijn ambtelijke zorg in de toekomst te aanvaarden (vgl. Kor. 16: 16, 18; 1 Th. 5: 12, 13).

Hoe kan men regeren óver iemand, ónder wie men zich wil stellen?

Regering in de kerk is een zaak van 'voorgaan in goede zorg', welk voorgaan in de ambtelijke diensten tot opbouw van de kerk wordt gereguleerd. Christus oefent Zijn gezag door Zijn Geest en Woord over allen en Hij vertrouwt die dienst toe aan mannen, die Hij daartoe door de gemeente roept.

Het zal zaak zijn om niet op 'regeermacht' of 'gezagsoefening', maar op deze roeping door middel van de gemeente te letten. Op déze wijze bewaren wij aansluiting aan het onderricht van de Reformatoren.

2.6. Deputaten komen, voor wat dit onderdeel betreft, tot de konklusie, dat het 'stemmen' of 'kiezen' van de gemeente voorlopig (zie verder 4.1.) aldus getypeerd kan worden: *In het kiezen geeft de mondighe gemeente van Christus stem aan de roeping van God; zij herkent deze roeping in de gaven, die door Christus' Geest geschonken zijn in het midden van Zijn gemeente.*

3. Mag de kerkeraad ook de zusters der gemeente vragen om haar stem?

3.1. 1. Wij staan thans voor de vraag, of de kerkeraad er goed aan doet ook de zusters der gemeente te betrekken bij deze aktie. Mag hij haar daartoe roepen? Behoort hij dat te doen? Of is het integendeel een schending van de orde, die Christus in Zijn gemeente heeft ingesteld, een ruwe ingreep in een fijn-afgestemd

en zorgvuldig te bewaren geheel van onderscheiden plaatsen, functies en relaties en aldus juist het tegendeel van het eren van de zusters der gemeente?

Ongetwijfeld is het 'stemmen' een vorm van 'spreken' in de gemeente.

Wat is dan in dit verband de betekenis van de teksten, waarin de apostel Paulus de wil van God terzake van het spreken van de vrouwen bekend maakt? Strijdt het 'stemmen' met het zwijggebod uit 1 Kor. 14: 34, met de vereiste 'onderdanigheid' (f 'ondergeschiktheid') en het 'rustig-zijn' uit 1 Kor. 14: 34 en 1 Tim. 2: 11, 12 en met het verbod van het 'gezag oefenen' uit 1 Tim. 2: 12?

Deputaten zijn van mening dat thans allereerst het spreken van de Schrift inzake de 'ondergeschiktheid' overwogen moet worden.

3.2. 2. De Heilige Schrift spreekt in allerlei verbanden van de 'onderdanigheid' en 'ondergeschiktheid' (resp. 'het zichzelf onderschikken') in de menselijke relaties.

De vrouw moet zich schikken onder de man (Ef. 5: 22, 24; Kol. 3: 18; Tit. 2: 5; 1 Petr. 3: 1, 5), onderdanen onder de overheid (Rom. 13: 1, 5; Tit. 3: 1; 1 Petr. 2: 13), kinderen onder de ouders (Luk. 2: 51; 1 Tim. 3: 4), slaven onder hun heer (Tit. 2: 9; 1 Petr. 2: 18). Zelfs wordt in de Schrift gesproken van de Zoon van God, die zich onderwerpen zal aan de Vader (1 Kor. 15: 28).

Ten aanzien van de vrouwen in de gemeente treffen we het woord ook aan in 1 Kor. 14: 34 en 1 Tim. 2: 11.

Voorts wordt in het algemeen ten aanzien van de verhoudingen in de gemeente dit woord gebruikt in 1 Kor. 6: 16; Ef. 5: 21 en 1 Petr. 5: 5 (waar het woord een duidelijke relatie heeft met de 'nederigheid', waardoor ieders leven getypeerd moet zijn).

Volledigheidshalve wijzen we tenslotte op 2 Kor. 9: 13 en Gal. 2: 5

3.2.1. Dit 'zichzelf onderschikken' is niet een zaak van passief star onderworpen-zijn aan rivalen of machten, waartegen men niet opgewassen is. Evenmin is het een uiterlijke houding van slaafse onderworpenheid of een zaak van dwangmatige nederigheid of schuwe teruggetrokkenheid.

Het gaat in dit alles om een christelijke activiteit, waartoe men van harte bereid is, omdat men

God en Christus kent, de Naam van God wil hoog houden in de wereld en de zaak van Christus niet wil tegenstaan.

Dat blijkt wel uit de woorden, die wij voortdurend in de omgeving van de vermaningen tot 'onderworpenheid' tegenkomen.

a. Die onderworpenheid is een zaak van vrees.

In de behartiging van de menselijke relaties moeten wij God vrezen (1 Petr. 2: 17, vgl. ook 1 Petr. 3: 15).

Wie niet weet te buigen voor mensen, buigt niet voor God en heeft geen respect voor God.

De vrouwen moeten hun man vrezen (Ef. 5: 33) en in vrees leven (1 Petr. 3: 2).

De slaven moeten hun meester vrezen (1 Petr. 2: 18; Ef. 6: 5; Kol. 3: 22) en de onderdanen de overheid (vgl. Spr. 24: 21).

De gemeenteleden, die elkaar onderdanig moeten zijn, behoren dat te doen 'in de vreeze van Christus' (Ef. 5: 21).

b. Dit vrezen ligt op zijn beurt dicht tegen die andere activiteit aan, die de Schrift het eren noemt.

Wij behoren allen te eren, met name de koning (1 Petr. 2: 17; Rom. 13: 7); slaven behoren hun meester te eren (1 Tim. 6: 1) en kinderen hun ouders (Ex. 20: 12, het vijfde gebod, vgl. ook Matth. 15: 4, 19: 9; Mark. 7: 10, 10: 19; Luk. 18: 20; Ef. 6: 2; Kol. 3: 20). Gemeenteleden behoren de ambtsdragers te eren (1 Tim. 5: 17) en elkaar te eren (1 Kor. 12: 23, 24) en de weduwen te (honor)eren (1 Tim. 5: 3).

Bij dit eren gaat het met name om het erkennen van de plaats en (ambtelijke) waardigheid van de ander (eer als ambt b.v. in Hebr. 3: 3, 5: 4 en wellicht ook in 2: 7-9).

3.2.2. De wortel, waaruit al deze christelijke activiteiten voortkomen, is de kennis van het geloof omtrent de heerschappij van God en Christus. God is de Rechter over het leven en Christus woont in de gemeente als Heer, vgl. het 'in de Here' in Ef. 6: 1; Kol. 3: 18, 20 en de uitdrukkelijke vermelding van Christus,, die men in de menselijke verhoudingen moet kennen en liefhebben: Ef. 5: 21 en 22; 6: 5-8; Kol. 3: 22; 1 Petr. 2: 13, 18-21 (het is een zaak van de navolging van Christus).

Men kent Christus en verwacht Hem, die naar recht zal oordelen (Ef. 6: 8) en dat geeft kracht om in geloof, hoop en liefde in de menselijke verhoudingen aan ieder te geven, waarop hij of zij recht heeft. Als vrije mensen, die slaven van God geworden zijn, doet men dat (1 Petr. 2: 16); het is een zaak van 'goede werken' en een 'vooraanstaan' daarin (Tit. 3: 1, 3).

Men voegt zich van harte in in een orde, waarvan men door het geloof weet, dat God - de Schepper en Verlosser van het leven - haar stelde en bewaakt.

3.2.3. Het doel is de bevordering van Christus' zaak op aarde, het demonstreren van de kracht van het verlost leven. Heel duidelijk blijkt dat b.v. in Tit. 2: 5, 8; 1 Petr. 2: 12; 3: 1, 2 en ook in Tit. 2: 9 en 1 Petr. 2: 18, waar de schrijvers uitvoerige uiteenzettingen over het verlossingswerk van Christus aan hun

vermaningen vastknopen.

Juist met het oog op hen, die buiten zijn, mag men niet uit de orde van de samenleving treden. Men moet in tegendeel in die orde blijven om zó te laten zien wat het nieuwe leven is en vermag. We denken aan 1 Thess. 4: 11, 12; 5: 14; 2 Thess. 3: 6, 7, 11, vgl. ook 1 Tim. 1: 9 en Tit. 1: 6, 10.

De Heilige Geest, die het leven overzet in de vrijheid van Christus, heeft geen relatie met revolutionaire vrijheidsbewegingen, die de menselijke orde minachten of omverstoten. De Heilige Geest begeert de 'rust' en dat is het tegendeel van de revolutie, vgl. 1 Thess. 4: 11; 2 Thess. 3: 12. Hetzelfde woord komen we tegen in 1 Tim. 2: 2 en 11. 'Rust' is het kenmerk van het 'op eigen plaats' en 'bij eigen werk' blijven; het is blijk van en voorwaarde voor het zich ongehinderd geven aan de taak die de Here aan ieder heeft geschonken.

Op deze gelovige, actieve 'onderwerping' in vrees en eerbetoen mag veel loon verwacht worden. Want wie zich weet te vernederen voor God, en daarom ook voor de mensen, zal verhoogd worden (1 Petr. 5: 5, 6). Ten diepste is deze houding vrucht van de liefde; dat is zeker het geval, wanneer het het huwelijk en de broederschap betreft: Rom. 13: 8; 1 Petr. 2: 13; Tit. 2: 4, 5, vgl. ook Phil. 2: 12 in verband met 2: 1-4; 1 Petr. 1: 17, 22.

Als antwoord mag dan ook eer (1 Petr. 3: 7) en liefde verwacht worden (Ef. 5: 25-33; Kol. 3: 19).

3.2.4. Terugkerend tot de eis van de 'onderwerping' en het 'ondergeschikt zijn (blijven)' mogen we konkluderen, dat de Schrift in deze eis van de gelovigen niet een passieve levenshouding vraagt (hoe zou men zich dat b.v. ten aanzien van het 'elkaar onderdanig zijn' in Ef. 5: 21 moeten voorstellen?), maar hen oproept tot geloofsaktiviteiten in de menselijke samenlevingsverhoudingen met het oog op de presentie van Christus, de Heer van de gemeente.

Het is voor het gehele christelijke leven, de stijl en de toekomst daarvan, van groot belang om nauwkeurig te letten op deze apostolische voorschriften. Want hier mag niet geschonden worden. De handen van de (grote en kleine) tyrannen mogen zich niet van deze eis meester maken; tegelijk is waar, dat hij ook beschermd moet worden tegen de democraten, die in het kader van een zgn. vrijheidsbeweging deze eis als een stukje oud-christelijke folklore voorstellen.

In beide gevallen wordt een aanslag gepleegd op de kostbare en kwetsbare zaak van het nieuwe leven, het leven door de Geest en in de gemeenschap van Christus voor het aangezicht van God. Alleen het zorgvuldig bewaren van deze zaak geeft eer aan Christus en toekomst aan de kerk.

3.3. 3. Wanneer wij ons thans verder beperken tot de plaats en funktionering van de vrouw in de menselijke relaties, wil dit zeggen, dat men de vrouw niet eert door haar te roepen tot taken, die buiten haar competentie vallen en haar verplichten haar plaats te verlaten. Daarom is het antwoord op de vraag, of de kerkeraad de zusters der gemeente mag en moet betrekken in de verkiezingsaktie, van veel betekenis voor de stijl en voortgang van het nieuwe leven, zoals dat zich ook in de orde van het gemeentelijke leven wil vertonen.

3.3.1. De vrouw behoort in het huwelijk haar plaats te weten en steeds opnieuw die plaats van harte in te nemen. Op die plaats is zij veilig en kan zij zichzelf zijn, d.w.z. funktioneren overeenkomstig het levensplan, dat God haar meegaf vanaf de schepping.

Deputaten achten het niet tot hun taak te behoren een brede beschouwing te wijden aan het spreken van de Schrift over het huwelijk. Zij brengen deze zaak slechts ter sprake, omdat en voorzover zij het 'zich onderwerpen' raakt.

Naar hun inzicht in deze zaak zijn man en vrouw als gelijkwaardige schepselen van God aan elkaar gegeven, opdat zij samen de Here zouden dienen en elkaar zouden behulpzaam zijn in de trouw, die God vraagt terzake van alle dingen, die tot het tijdelijke en eeuwige leven behoren. De Here wil in Zijn kerk, de gemeente van het verlorene volk, Zijn Schepperswil geëerbiedigd zien.

De verlossing is niet een afbraak van geschapen structuren, maar het heilzame herstel daarvan. Er is geen gehoorzaamheid aan de Schepper en Verlosser denkbaar, die ten koste gaat van de eerbiediging van de door Hem geschapen 'natuur' (1 Kor. 11: 13-15; 14: 35 b).

Als gelijkwaardige schepselen voor God staande, funktioneren man en vrouw elk op eigen wij-ze en in eigen ambt en overeenkomstig eigen mogelijkheden.

Deze diversiteit in funktioneren is de zin, de kracht en de glans van het huwelijk.

Ten aanzien van dit funktioneren valt te spreken van een 'voorgaan' van de man en een 'volgen' van de vrouw. De 'onderschikking' heeft betrekking op déze zaak. De vrouw is uit de man en vanwege de man (1 Kor. 11: 8, 9 met verwijzing naar Gen. 2: 22 vv.). Slechts heeft de man te bedenken, dat dit 'voorgaan' niet ontaarden mag in 'bevelen' of 'tyranniseren'. Dan wordt de man een slechte baas en de vrouw een vernederde slavin. Hoe zou dit aangenaam kunnen zijn aan God? Het 'voorgaan' is een 'voorgaan in liefde, respect en dienstbetoon' en het 'vol-gen' is een 'volgen in liefde, respect en dienstbetoon', zoals de Schrift leert in Ef. 5: 22-33; 1 Petr. 3: 7; Kol. 3: 18, 19 en Tit. 2: 4, 5.

Zij leven immers samen voor het aangezicht van Christus? Dat betekent: ook de man heeft een Hoofd en kan

zich dáárom geen tyrannieke vrijheden veroorloven (1 Kor. 11: 3). Ook hij kan slechts echt funktionieren voor God in de navolging van Christus (Er. 5: 1, 2, 25 vv.) en in het respekteren van Gods ordeningen (1 Kor. 11: 12).

Het geloof in de presentie van Christus, voor Wiens aangezicht beiden leven, geeft man en vrouw de wijsheid om vanaf eigen plaats en in eigen roeping elkaar te zoeken in liefde en dienstbetoon.

Het 'zich ondergeschikt houden' of 'betonen' is een vrucht van dit geloof. In die positie is de vrouw zichzelf, is zij veilig en zal zij aangenaam zijn voor Christus en Zijn Vader.

3.3.2. Wanneer nu de gemeente samenkomt, komt het door God geschapen en door Christus uit de macht van de zonde losgekochte volk samen. In die gemeente mag en moet de stijl en het decorum van het door God geordende en door Christus herstelde leven vertoond worden. Ook daar moet de vrouw haar eigen plaats kennen, d.w.z. 'zichzelf onderschikken'. Het is niet voorstelbaar, dat zij haar houding en funktionering in het huwelijk (voor het aangezicht van Christus!) vergeet en aflegt, zodra zij gaat deelnemen aan de samenkomst van de gemeente, die van deze zelfde Christus is en waarin deze Christus zelf tegenwoordig is. Slechts vérgaand spiritualisme kan voor zulk een geschift leven het pleit voeren. Dus zal de vrouw ook in de gemeente haar plaats kennen en op haar plaats blijven.

Het valt op, dat in 1 Kor. 14: 34 en 1 Tim. 2: 11 niet staat ten opzichte van wie zij zich ondergeschikt moet gedragen. Het lijkt wel, alsof haar 'status' zonder meer door het woord 'ondergeschiktheid' wordt getypeerd.

Toch speelt ook hier de verhouding tot de man duidelijk een rol.

Gaat de vrouw spreken in en tot de gemeente, in het vragen om opheldering aan de 'profeet' (vgl. 1 Kor. 14: 35), in het diskussiëren met of in de rede vallen van de profeet, of anderszins, dan gaat zij van haar plaats en schendt zij haar eigen eer ('het staat lelijk', 1 Kor 14: 35). Eveneens is het 'geen gezicht' voor God en de gemeente, wanneer zij gaat 'leren' en daarin ook de man (event.: haar man) 'beleert' en ook overigens hem met een vermeend, zelfstandig gezag tegemoet treedt (1 Tim. 2: 12). Zij moet 'stilzijn' en dat wil in concreto zeggen: luisteren en zich in de gemeente laten leren (1 Tim. 2: 11, 12; vgl. voor deze betekenis van 'rustig-zijn' of zich stil houden': Luk 14 . 4, Hand. 11: 18, 21: 14 en 22: 2).

Deze instructie van de apostel is geen vondst van hem of van zijn tijd, maar een vanuit het Oude Testament gemotiveerd bevel.

We behoeven niet eens ver te zoeken in het Oude Testament, want het komt reeds terstond naar ons toe. In 1 Tim. 2 wijst de apostel op de gang van zaken bij schepping en zondeval; de vrouw verliet haar plaats, ging 'leiden' in plaats van 'volgen' en bewees toen aan Adam een averechtse 'dienst'. zij 'hielp' hem om te komen tot zonde.

Ook in 1 Kor. 14: 34 staat de apostel het Oude Testament voor ogen, hoewel hij niet nader. aangeeft aan welk gedeelte hij speciaal denkt. We mogen vermoeden, dat hem evenals in 1 Kor. 11: 8, 9 de geschiedenis van Gen. 2 voor ogen stond.

3.4. 4. De vraag, waarover het in dit verband uiteindelijk gaat, spitst zich daarom aldus toe: Valt ook het 'stemmen' van de zusters der gemeente onder dit door de apostel afgewezen 'spreken'? Behoort de kerkeraad haar ook bij de aktie van de verkiezing het 'zwijgen' op te leggen, omdat de zusters der gemeente anders 'lelijke' dingen doen, haar goede plaats verlaten en grijpen naar een haar niet toegestaan 'initiatief'?

De kern van de moeite of aarzelingen, die vele broeders en zusters ondervinden bij de gedachte, dat ook de zusters der gemeente zouden meestemmen en op die wijze ook mee-'spreken' in de gemeente, richt zich naar het gevoelen van deputaten niet zozeer op het feit van dat spreken-als-zodanig (zie verder sub 3.5.6 en 3.5.7.) en evenmin op de kompetentie van de zusters als mondige kerkleden (vgl. Hand. 2: 17, 18; Gal. 3: 28; 1 Betr. 3: 7 e.a.p.) tot het oordelen over gaven en geschiktheden. De moeite vinden hun oorzaak in het karakter van dit meespreken op dit moment van de verkiezingsprocedure.

Immers, dit spreken in het kader van het 'stemmen uit een dubbel getal' werkt mee aan het tot stand komen van een voor de kerkeraad bindende uitspraak. Het krijgt dus het karakter van een 'beslissend' spreken, waarin 'gezag' wordt uitgeoefend. Hier ligt voor zeer velen het moment van de kortsluiting. Men maakt geen bezwaar tegen allerlei vormen van spreken van de vrouw (vgl. 3.5.6 en 3.5.7. en het 'spreken' van de vrouw bij de openbare geloofsbelijdenis, de doopbeloften en het zingen van de gemeente), maar men is beducht in strijd te komen met het apostolisch bevel, wanneer de kerkeraad de zusters zou uitnodigen tot het 'beslissend' en 'leiding gevend' spreken, zoals dat bij de stemming plaats vindt.

3.5. Deputaten zijn van mening, dat deze moeite en aarzelingen, hoe respectabel ook, niet op goede grond berusten.

Zij zijn integendeel van oordeel, dat de kerkeraad gerechtigd is ook de zusters der gemeente te vragen naar haar stem. Daartoe willen zij wijzen op het volgende:

3.5.1. a. In het stemmen of kiezen gaat het om het stem geven aan de roeping van God. De gemeente roept daarin en zó roept God. Het gaat daarbij niet om de individuele stemmen van een aantal

gemeenteleden, maar om de stem van de gemeente.

De gemeente is daarbij bezig om op bepaalde wijze gestalte te geven aan haar gehoorzaamheid, die in 1 Kor. 16: 16, 18 en 1 Thess. 5: 12, 13 van haar wordt gevraagd.

- 3.5.2. b.** De gemeente regeert in dit alles niet zichzelf, als ware zij een vereniging, die zichzelf een bestuur kiest.

De gehele aktie staat onder leiding van de kerkeraad, die daarin de gemeente dient in Christus' Naam bij het effectueren van haar recht-tot-spreken in deze zaak.

- 3.5.3. c.** De gehele aktie is een door de kerkeraad geleid gemeenschappelijk handelen van kerkeraad en gemeente, opdat overeenkomstig de belofte van de Heilige Geest en door de kracht van het gebed der gemeente de wil van Christus terzake van de voorziening in de ambtelijke diensten moge blijken. De gemeente geeft daarbij uiting aan haar wil en bereidheid om zich aan de gekozenen te 'onderwerpen' en in hen aan Christus (vgl. Ef. 5: 21: 'in de vreze van Christus'; 1 Kor. 16: 16, 18 en 1 Thess. 5: 12, 13 en slot van art. 31 N.G.B.).

Ook de stemmende mannen oefenen geen 'gezag', maar helpen mee het gezaghebbend beleid van Christus aan het licht te brengen. Christus' regiment over de broeders, die gekozen (en niet gekozen worden) en over heel de gemeente wordt aan het licht gebracht op kerkelijke wijze.

- 3.5.4. d.** De kerkeraad respecteert bij voorbaat de keus van de gemeente voor zijn eigen definitieve besluitvorming. Ook dat is een zaak van 'eren' van de gemeente. Het is niet een administratieve democratische spelregel (de helpt-plus-één beslist), maar het is een erkennen van de inwoning van Christus in de gemeente en van de kracht, die aan de samenstemming van de gemeente naar Christus' belofte eigen is.

Het is dus ook niet de kracht van de stem van de zusters, maar de door de kerkeraad gerespekteerde en door Christus verleende kracht van de gemeente, waardoor de stemming beslissend is voor de verdere besluitvorming.

- 3.5.5. e.** De apostel verbiedt aan de zusters der gemeente het spreken op eigen autoriteit en het spreken tot de gemeente. Dan loopt de vrouw, van haar plaats weg en gaat zij tegenover de gemeente en dus ook tegenover de man staan.

Wanneer echter de kerkeraad de zusters roept om haar inzicht in het beleid van Hem, die ambtsdragers aan Zijn gemeente geeft, via haar stem bekend te maken, roept hij haar niet op tot het verlaten van haar plaats, maar tot een spreken op haar plaats, die zij als gemeentelid en naast haar man heeft. Ook zij vormt mede de 'stem' van de gemeente. Zij spreekt niet tot de gemeente, maar samen (met haar man en) met de gemeente.

- 3.5.6. f.** Deputaten achten in het licht van het voorgaande de tot nu we gevolgde praktijk der kerk om de zusters der gemeente te doen meespreken in het opgeven van namen voor de groslijst dan ook een volkomen schriftuurlijke praktijk.

Ongetwijfeld is dit ook een vorm van 'spreken' in het midden der gemeente.

De kerkeraad acht zich gerechtigd en verplicht tot het vragen van namen, die zo mogelijk ook worden opgegeven 'met redenen omkleed'. De kerkeraad respecteert daarin de gemeente als een volk van mondige kerkleden, die kunnen en mogen 'omzien' en inzicht hebben in de gaven en geschiktheden, die Christus in de gemeente geeft. De zusters kunnen en mogen een oordeel hebben over deze gaven van broeders en zij mogen dit oordeel ook bekend maken.

- 3.5.7. g.** Evenmin is ooit bezwaar gemaakt tegen het 'spreken' van de zusters der gemeente bij de approbatie. Zeer vaak geschiedt dit spreken door 'zwijgen', maar dit is een ander zwijgen dan in 1 Kor. 14 en 1 Tim. 2 is bedoeld. Daar ziet het zwijgen op 'luisteren'; bij de approbatie gaat het om 'stilzwijgend instemmen' en dat is een veelzeggend zwijgen. Ook de mannen zwijgen, wanneer zij instemmen en de vrouwen zijn niet verplicht tot zwijgen; zo nodig mogen en moeten zij spreken. Hetzelfde valt te zeggen van de inschakeling van de zusters der gemeente bij de oefening van de kerkelijke tucht.

- 3.5.8. h.** Daarom zijn deputaten van oordeel, dat het respect voor de apostolische bevelen terzake van het optreden' van de vrouw in de gemeente de kerkeraad niet verplicht tot het halveren van de gemeente, wanneer het gaat om de verkiezing van ambtsdragers. Het woord van het bevestigingsformulier: 'wettig door Gods gemeente en mitsdien door God zelf geroepen' zal integendeel aan inhoud en diepte winnen, wanneer zoveel mogelijk mondige leden van de mondige gemeente, in alle stadia van de procedure, meewerken aan het tot stand komen van deze roeping.

4. Konklusies

- 4.1. 1.** Terzake van het karakter van het handelen van de gemeente bij de verkiezing van ambtsdragers.

4.1.1. 1. In het zgn. 'stem-' of 'kiesrecht' van de gemeente gaat het om het stem geven aan het roepen van God, om een volgen van Christus, die Zijn zegenend beleid met name daarin aan de gemeente vertoont, dat Hij gaven (voor het ambt) in de gemeente geeft.

Het is de roeping van kerkeraad en gemeente, dit beleid op te merken en te erkennen om op deze wijze gehoorzaam te zijn aan de apostolische vermaningen in 1 Kor. 16: 16, 18 en 1 Thess. 5: 12, 13.

4.1.2. 2. De gehele aktie staat onder leiding van de kerkeraad, die daarin de gemeente in Christus' Naam dient. Juist op deze wijze wordt duidelijk, dat de gemeente Gods niet zichzelf regeert of zichzelf een bestuur verschafft.

4.1.3. 3. De gehele aktie van de 'verkiezing' is een door de kerkeraad geleid gemeenschappelijk handelen van kerkeraad en gemeente. Niet de gemeenteleden nemen daarin deel aan een stukje kerkeraadswerk, maar de kerkeraad is bezig de gemeente het recht, dat haar van Christus' wege eigen is, te laten uitoefenen.

4.1.4. 4. Wanneer de gemeente een broeder 'kiest', die door de kerkeraad vervolgens verkozen (beroepen of benoemd) en bevestigd wordt, oefent niet de ene mens gezag over de andere, maar wordt Christus' regiment over deze broeder(s) en over heel de gemeente aan het licht gebracht.

4.1.5. 5. Het feit, dat de kerkeraad bij voorbaat de keus van de gemeente respecteert voor zijn eigen definitieve besluitvorming, is niet een administratieve democratische spelregel, maar het erkennen van de inwoning van Christus in de gemeente van de kracht, die dientengevolge aan de samenstemming van de gemeente naar Christus' belofte eigen is.

4.2. 2. Terzake van de uitspraak van de generale synode van Arnhem-1930, (Acta, art. 200):

4.2.1. 1. De uitspraak van de synode van Arnhem heeft in de kerkelijke samenleving het be-grip 'algemene regeermacht der gelovigen' geïntroduceerd.

Als bezwaar tegen dit begrip en de introductie daarvan valt o.m. aan te voeren:

- a. het laat zich niet vanuit de Schrift en de konfessie der kerk legitimeren, want het koninklijk ambt van de christen (antw. 32 H.C.) heeft geen betrekking op het kiezen van ambtsdragers;
- b. het onttrekt het spreken van de Schrift over de 'regering' van Christus, die ambtsdragers aan de gemeente schenkt (Ef. 4: 8, 11) aan de aandacht der gelovigen of dreigt dit te doen;
- c. het vormt (samen met zijn pendant: 'de bijzondere regeermacht, welke door Christus aan het bijzondere ambt der opzieners is opgedragen') een belemmering voor het rechte verstaan van het 'regeren' of 'leiding geven' der ambtsdragers, waarvan de Schrift spreekt in 1 Tim. 5: 17 en waarvan de kerk belijdenis doet in art. 30 N.G.B.

4.2.2. 2. De synode van Arnhem heeft wel gewezen op het (door ieder erkende) verschil tussen het stemmen en het approuveren, maar is er niet in geslaagd het principiële verschil tussen het deelnemen van de zusters aan de stemming en haar deelneming aan de approbatie duidelijk te maken.

4.2.3. 3. De gehele kompositie van de uitspraak is zwak, met name ten gevolge van het ontbreken van een Schriftuurlijke beschrijving van de aard van het (ver)kiezen der gemeente. De uitspraak maakt niet duidelijk, waarom de Schrift zou eisen terzake van het onderdeel van de stemming de gemeente op te splitsen in een mannelijk en vrouwelijk gedeelte, waarbij laatstgenoemd gedeelte van het deelnemen aan de stemming uitgesloten zou moeten worden.

4.2.4. 4. De uitspraak van de synode van Arnhem-1930 kan daarom niet langer gelden als een Schriftuurlijk verantwoorde en de consciënties bevredigende beschrijving van de goede orde in de gemeente bij de verkiezing van ambtsdragers.

4.3. 3. Terzake van de deelneming van de zusters der gemeente aan het 'kiezen' of 'stemmen' van ambtsdragers.

4.3.1. 1. Aangezien het 'kiezen' of 'stemmen', dat plaats vindt onder de leiding van de kerkeraad, een middel is, waardoor Christus met inschakeling van het menselijke gebed en overleg Zijn wil over de gemeente en de vervulling van de ambtsdienst in haar midden openbaar maakt, kunnen slechts zeer gewichtige, aan de Schrift te ontleen redenen de kerkeraad noodzaken de mondige zusters der gemeente van deze aktie der gemeente uit te sluiten.

Deze redenen zijn er niet en wat daarvoor tot dusver is aangevoerd in synodale behandelingen van deze zaak is verre van evident.

4.3.2. 2. In het uitbrengen van haar stem 'leert' de vrouw de gemeente niet, maar zij geeft, samen met de andere lidmaten, haar oordeel aan de kerkeraad, die aan de gemeente het dubbelgetal voorlegde. Haar stem vormt samen met de andere stemmen de stem van de gemeente.

4.3.3. 3. Het beslissend karakter van deze stem der gemeente maakt het stemmen van de vrouw evenmin als dat van de man tot een 'regeerdaad' of een vorm van 'gezagsoefening' over een medelidmaat.

Het is de kerkeraad, die dit beslissend karakter aan de stemming bij voorbaat verleent uit respect voor de gemeente en in het geloof, dat Christus zelf aanwezig is in en het gebed hoort van de samengekomen

gelovigen (Matth. 18: 19, 20).

5. Van oordeel, dat met het vorenstaande is voldaan aan de verleende opdracht, bieden deputaten Uw vergadering dit rapport aan met het uitspreken van de wens, dat het mee mag dienen tot besluitvorming ter synode.

Uw vergadering hiertoe de wijsheid van de Here toebiddende, tekenen, met verschuldigde hoogachting,

de deputaten

C. Bijl

G. Hagens

J. Kok

C. Trimp

**Aan de generale synode van de gereformeerde kerken in Nederland,
samen te komen op dinsdag 11 april 1978, te Groningen-Zuid.**

Weleerwaarde en eerwaarde Broeders,

1.1. Tot hun leedwezen zien de ondergetekenden zich genoodzaakt U mee te delen, dat zij hun stem niet hebben kunnen geven aan en hun naam derhalve niet konden plaatsen onder het rapport inzake de materie van het zgn. vrouwenkiesrecht, dat bij U is ingediend door de broeders drs. C. Bijl, ds. G. Hagens, ds. J. Kok en prof. dr. C. Trimp, samen met wie zij door de generale synode van Kampen 1975 tot deputaten waren benoemd voor deze zaak. Zij zijn van gevoelen, dat anders dan in dit rapport wordt voorgesteld moet worden goedgevonden door de kerken en door Uw vergadering moet worden uitgesproken en vastgesteld. De ondergetekenden willen niet volstaan met - wat uiteraard óók mogelijk zou zijn - het doen van bovenstaande mededeling; maar omdat de synode ook van hen rapport heeft gevraagd, leggen zij in de vorm van deze minderheidsnota bij genoemd rapport rekenschap af van hun gevoelen met betrekking tot de aangeduide materie.

1.2.1. Wat de hun verleende opdracht aangaat, is hun in de eerste plaats opgevallen, dat de generale synode van Kampen 1975 'voor nadere bestudering van de materie van het vrouwenkiesrecht een nieuw deputaatschap gewent' achtte, 'waarin verscheidene theologische disciplines vertegenwoordigd zijn' (aldus de 'uitspraak' in art. 238 van de acta). Het is niet recht duidelijk geworden, op welke wijze aan deze 'uitspraak' gevolg is gegeven in het besluit tot benoeming van deputaten, vermeld in art. 481 van de acta; in elk geval is het de ondergetekenden niet duidelijk, welke van die 'verscheidene theologische disciplines' zij zelf zouden vertegenwoordigen; zij hebben ook niet als 'vertegenwoordiger' van zulke 'disciplines' hun arbeid verricht.

1.2.2. Zij hebben voorts geconstateerd, dat de synode enerzijds sprak over 'de materie van het stemrecht in de gemeente van Christus' (zie de 'uitspraak'), anderzijds als opdracht gaf 'om de materie van het vrouwenkiesrecht vanuit de Schrift nader te bezien en daarbij tevens aandacht te schenken aan het karakter van de verkiezing van ambtsdragers in al zijn facetten' (zie het 'besluit' onder 2 van genoemd artikel in de acta).

In feite is hier dus sprake van drieërlei, nl.

- a. 'de materie van het stemrecht in de gemeente van Christus';
- b. 'de materie van het vrouwenkiesrecht'; en
- c. 'het karakter van de verkiezing van ambtsdragers in al zijn facetten'.

1.2.3. Om met het onder b. en c. genoemde te beginnen: het is de ondergetekende niet ontgaan, dat de onder b. genoemde zaak dezelfde is als die welke de synode van Hattem 1972 reeds aan hen had opgedragen (zie art. 141 van haar acta). Zij zouden kunnen volstaan met op dit punt te verwijzen naar hetgeen zij dienaangaande aan de synode van Kampen 1975 hebben voorgelegd: die synode heeft slechts uitgesproken, dat niet iedereen in de kerken over de aan de orde gestelde materie gelijk dacht en heeft zich onthouden van zélf een uitspraak dienaangaande te doen: dat oude rapport ligt dus nog onverkort op de tafels van de kerken. Gelezen evenwel wat de synode van Kampen heeft geconstateerd en heeft overwogen onder de punten 2 en 3 en als oordeel heeft te kennen gegeven, meenden zij er goed aan te doen, zich tot een nog nadere bestudering van dezelfde zaak te zetten. Zij hebben hierbij aangenomen, dat, als in de tweede overweging van de synode van Kampen sprake is van 'het onder B. genoemde', zal zijn gedoeld op haar constateringen.

1.2.4. Ten aanzien van het hierboven onder c. genoemde moet worden opgemerkt, dat in de gegeven formulering een onduidelijkheid schuilt. Daar is toch sprake van 'het karakter van de verkiezing van

ambtsdragers in al zijn facetten'. Het hier geschreven bezittelijk voornaamwoord 'zijn' wijst naar het woord 'karakter', zodat letterlijk is opgedragen aandacht te geven aan al de facetten van dat karakter.

Bedoeld zal wel zijn: 'aandacht te schenken aan het karakter van de verkiezing van ambtsdragers in al haar facetten'. De ondergetekenden veronderstellen dit wel en nemen in deze veronderstelling hun uitgangspunt: zij wensen in hun nota aandacht te schenken aan al deze facetten van de verkiezing van de ambtsdragers om daarvan het karakter te bepalen.

1.3. Zij willen achtereenvolgens elk van de drie genoemde punten 'vanuit de Schrift nader bezien, en dit wel in deze volgorde:

1. 'de materie van het stemrecht in de gemeente van Christus';
2. t karakter van de verkiezing van ambtsdragers in al (haar) facetten';
3. materie van het vrouwenkiesrecht'.

2.1. 'Wij geloven, dat de dienaren van het Woord van God, ouderlingen en diakenen tot hun ambten behoren verkoren te worden door wettige verkiezing der Kerk, met aanroeping van de naam van God, en goede orde, gelijk het Woord van God leert'.

Aldus hebben de kerken reeds ten tijde van de kerkhervorming in de 16de eeuw beleden (N.G.B., art. 31). Volgens deze belijdenis heeft de gemeente dus het recht van de verkiezing van ambtsdragers.

2.2.1. Dit is in overeenstemming met de Schrift.

De kerk is 'de gemeente Gods' (1 Tim. 3: 5, 15), 'die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene heeft verworven' (Hand. 20: 28). Dit geldt van elke plaatselijke kerk. Daarom heette de kerk te Jeruzalem aldus (1 Cor. 15: 9; Gal. 1: 13; vgl. Fil. 3: 6), evenals die te Corinthe (1 Cor. 1: 2; 10: 32; 11: 22; vgl. 2 Cor. 1: 2) en die te Efeze (Hand. 20: 28); die te Thessalonica heette 'de gemeente der Thessalonicenzen in God, de Vader, en de Here Jezus Christus' (1 Thess. 1: 1; vgl. ook 2 Thess. 1: 1). Kortom, alle kerken zijn en heten 'de gemeenten Gods' (1 Cor. 11: 16; 1 Thess. 2: 14; 2 Thess. 1: 4).

Omdat Christus heel zijn middelaarswerk getrouw heeft volbracht, heeft God Hem 'als Hoofd boven al wat is gegeven aan de gemeente, die zijn lichaam is, vervuld met Hem, die alles in allen volmaakt' (Ef. 1: 22-23; vgl. Rom. 12: 5). Hij is dus 'het hoofd van het lichaam, de gemeente' (Col. 1: 18, 24) en Hij is 'onder alles de eerste geworden' (Col. 1: 18), Hij als enige: wanneer een gemeentelid 'onder hen de eerste tracht te zijn', moet zo iemand krachtig worden aangepakt en afgewezen (3 Joh. 9-10). Hij alleen zal als koning heersen over de kerk (Luc. 1: 33; Joh. 1: 50; 12: 13-15; 18: 37). Christus spreekt er geen kwaad woord van, 'dat de regeerders der volken heerschappij over hen voeren en de rijksgroten macht over hen oefenen' (Matth. 20: 25); maar met het oog op zijn kerk voegt Hij daar wel aan toe: 'zo is het onder u niet. Maar wie onder u groot wil worden, zal uw dienaar zijn, en wie onder u de eerste wil zijn, zal uw slaaf zijn' (Matth. 20: 26).

2.2.2. Wel zijn er in de kerk 'mannen van aanzien onder de broeders' (Hand. 15: 22), ambtsdragers, maar deze 'leiders' hebben zich ten opzichte van de gemeente te gedragen 'als de dienaar' (Luc. 22: 26). Anderzijds behoren de gemeenteleden hun 'voorgangers' te gehoorzamen en zich aan hen te onderwerpen, d.w.z. voor hen 'uit de weg te gaan', niet om hun personen, maar om wille van hun werk (Hebr. 13: 17). Zij moeten zich stellen onder degenen die zich ten dienste van de heiligen hebben gesteld (1 Cor. 16: 16) en hen 'erkennen' (vs 18; vgl. 1 Thess. 5: 12) en 'zeer hoog schatten in liefde, om hun werk' (1 Thess. 5: 13). Enerzijds zijn die ambtsdragers dun 'gezanten van Christus', door wier mond God de gemeente vermaant (2 Cor. 5: 20; vgl. 1 Thes. 2: 13); als zodanig treden zij met gezag op, nl. als herders, naar wie de schapen hebben te horen en die zij hebben te volgen (vgl. Joh. 10: 3-4); maar zij mogen nimmer enige 'heerschappij voeren' over de gemeente, waarover de Here hen heeft gesteld (1 Petr. 5: 2-3).

2.2.3. Juist omdat deze ambtsdragers 'Gods medearbeiders' zijn (1 Cor. 3: 9), 'gezanten van Christus' (2 Cor. 5: 20), aan wie God 'de bediening der verzoening' heeft toevertrouwd (2 Cor. 5: 18), mogen en kunnen zij niet uit eigen beweging in deze taak treden. 'Niemand matigt zichzelf die waardigheid aan, doch men wordt er toe geroepen door God, zoals immers ook Aáron (Hebr. 5: 4). God is het, die zijn ambtsdragers in het midden van de gemeente 'aanstelt' (Hand. 20: 28; 1 Cor. 12: 28) en de ten hemel gevaren Christus 'geeft' hen als feestgeschenk aan zijn gemeente (Ef. 4: 11). Heel concreet werd dit duidelijk, toen God uit het tweetal Barsabbas/Mathias één uitkoos en aanwees (Hand. 1: 24).

2.2.4. Onder het oude verbond vond die aanwijzing van ambtsdragers veelal plaats zonder 'verkiezing der kerk'. Zonder tussenkomst of medewerking van de zijde van de gemeente en zonder 'verkiezing der kerk. Zo is Mozes niet door het volk gekozen; en toen hij zichzelf als overste en rechter over het volk opwierp (Ex. 2: 11-14) moest hij de wijk nemen: God wilde hem kennelijk niet leider laten worden langs Mozes' eigegekozen weg (Ex. 2: 15). Naderhand heeft de HERE hem geroepen en als leider van het volk gezonden (Ex. 3: 4, 11). Evenzo is Aáron tot zijn dienst geroepen zonder toedoen van mensen (Ex. 4: 27): God wijst hem en zijn zonen met hem als priester aan (Ex. 28: 1). Wel vonden de inwijding in de priesterdienst en de ambtsaanvaarding plaats ten overstaan

van de hele vergadering van het volk (Lev. 8: 1-36; 9: 5), maar de opvolging was een erfelijke aangelegenheid: de HERE liet Aäron en diens nageslacht het priesterambt bekleden als een altoosdurend priesterschap (Ex. 40: 15), zij het ook onder zekere beperkingen (Lev. 21: 16-24). Niemand had het recht, op deze goddelijke aanwijzing in te grijpen (Num. 16-17).

Ook Mozes' opvolger wordt niet door volkskeuze aangewezen: de HERE Zelf wijst Jozua als zodanig aan, waarna Mozes hem de hand moet opleggen in tegenwoordigheid van de hele vergadering en aldus zijn (ambts)hoogheid op hem overdragen (Num. 27: 18-20). Wel mag (en moet) Gods volk rechters en opzieners aanstellen in alle steden in het beloofde land (Deut. 16: 18); de wijze waarop dit zal gebeuren wordt in ruime mate aan de vrijheid van het volk overgelaten. Ook mag het te zijner tijd wel een koning over zich aanstellen, maar dan uitsluitend die koning, die de HERE verkiest (Deut. 17: 15). Nadat het volk in de richteren-tijd steeds verder is weggezonden in de zonde en de ondergang, benoemt de HERE Zelf een koning. Eerst Saul (1 Sam. 9: 15-16; 10: 17-24) en na diens verwerping David (1 Sam. 16: 1); aanvankelijk werden beiden door de HERE in het geheim aangesteld; naderhand werd Saul publiek, wel bij loting, aangewezen, terwijl David door het volk werd gezalfd op grond van de algemeen gangbare overtuiging, dat hij door de HERE tot koning over Israël was bestemd (2 Sam. 2: 4; 5: 1-3). Davids nageslacht ontving de belofte van het bestendige koningschap (2 Sam. 7: 16). Eveneens vond de aanwijzing van Jerobeam plaats door de HERE (1 Kon. 11: 35-36), al zullen we wel moeten opmerken, dat de manier waarop Jerobeam uiteindelijk koning is geworden niet wettig was (1 Kon. 11: 26 verhaalt zijn opstand, waar Efraïms leiders naderhand op voortbouwen, 12: 3, 20). Dat Gods volk later koningen aanstelt buiten de Here om, zelfs zonder dat Hij er van wist, wordt Israël tot zware zonde aangerekend, waarom Gods toorn ontbrandt (Hos. 8: 4): het erfdeel des Heren wordt door dit eigenmachtig doen geschaad.

Trouwens, ook het erfelijke koningschap van Davids huis en het erfelijke priesterschap van Aärons nageslacht bleken geen waarborg te bieden voor de reine bewaring van de theokratie en de bediening der verzoening. Daarom hebben Gods profeten bij herhaling het oordeel moeten aankondigen over het koningshuis van Juda (vgl. b.v. Jer. 21: 11-22: 30) en over Aärons priesterhuis (vgl. b.v. Micha 3: 9-12; Jer. 1: 18).

2.2.5. Onder de nieuw-testamentische bedeling heeft de Here door de genadige uitstorting van de Heilige Geest zijn kerk tot mondige gemeente gemaakt (Gal. 4: 1-5). De Here, die Zelf zijn ambtsdragers in de gemeente 'aanstelt' en 'geeft', laat zijn gemeente bij deze aanstelling en schenking medewerken 'door wettige verkiezing'. De gemeente mag en moet geen anderen verkiezen, dan die de Here hiervoor in aanmerking laat komen. Hij schenkt haar de mannen, die voldoen aan de door Hem gestelde vereisten (vgl. Hand. 6: 3; 1 Tim. 3: 1-16; Tit. 1: 5-9); Hij verleent ook Zelf de gaven, die iemand voor de dienst geschikt maken (vgl. 1 Tim. 4: 14; 2 Tim. 1: 6). Het is roeping van de gemeente, bij haar 'verkiezing' naar zulke mannen om te zien, die door de Here met ambts-gaven zijn toegerust (Hand. 6: 3) en hen uit te kiezen (Hand. 6: 5), om hen voor te stellen aan de ambtsdragers (Hand. 6: 6), opdat dezen hen aanstellen (Hand. 6: 3; Til 1: 5) voor hun taak (vgl. Hand. 7: 10, 27; Hebr. 5: 1).

Wanneer de kerken belijden, dat de ambtsdragers 'behoren verkoren te worden door wettige verkiezing der kerk', dan geven ze hiermee in de eerste plaats te kennen, dat wij thans onder de nieuwe bedeling leven, waar geen erfopvolging in de ambtelijke bediening meer bestaat, zoals onder het oude verbond. Tevens geven ze hiermee te kennen, dat de Here de aanwijzing van zijn ambtsdragers nu tot stand wil doen komen door de dienst van zijn verantwoordelijk gemaakte volk: de kerk verkiest.

2.3. In de eerste uitgave van de Nederlandse Geloofsbelijdenis vertolkten zij de wil van God dienaangaande met deze woorden: 'Wy ghelooouen, dat de Dienaers, Ouderlinghen ende Diakens, in haren dienst moeten door wettighe verkiesinghe verkoren worden, met aenroepinghe des Naems Gods, ende koerstemmen der Kercken: daer na met oplegghinghe der handen, in haren dienst beuesticht worden, ghelijck als ons sulcx Gods Woordt leert' (N.G.B., art. 31). In de latere uitgaven is hierin een in het oog lopende wijziging aangebracht en gehandhaafd, zodat de tekst later luidde: 'Wy gelooven dat de Dienaers des woorts Gods, Ouderlingen ende Diaconen, tot hare ampten behooren vercoren te werden door wettelicke verkiesinghe der Kercke, met aenroepinghe des naems Gods, ende goede orden, ghelijck het woort Gods leert'. De vermelding van 'de koerstemmen' van de kerk en van de 'oplegghinghe der handen' ontbreekt in de latere uitgaven, waarin dan wordt gesproken van 'wettelicke verkiesinghe der Kercke' en van 'de goede orden'. Deze samenvattende bekorting betekent niet, dat de kerken op dit punt essentieel tot ander inzicht zouden zijn gekomen, maar zij hebben in haar geloofsbelijdenis weg-gelaten, wat naar haar gevoelen in haar kerkenordering nader kon worden uitgewerkt. De noodzaak van de 'wettige verkiezing der kerk' bleef inhoud van het gereformeerde belijden. De weglating van 'de koerstemmen der Kercken' maakt echter wel duidelijk dat de 'wettige verkiezing der kerk' ongemoeid blijft ook als deze toegaat zonder de keurstemmen van de kerk. Het uitbrengen van die keurstemmen is naar gereformeerd belijden niet essentieel, niet onmisbaar voor

de wettigheid van de verkiezing.

2.4.1. Wij belijden hier, dat het Woord Gods óók deze 'wettige verkiezing der kerk' leert. Reeds aanstonds na Christus' hemelvaart is sprake van de vervulling van een vakature in de kring van de apostelen. Terwijl enerzijds in rekening moet worden gebracht, dat de vervulling van een vakature onder de apostelen niet gelijk staat met die van onze tegenwoordige ambtsdragers, mogen we anderzijds de gegevens, die de Schrift ten deze biedt niet verwaarlozen.

Nu had de Here zijn twaalf apostelen aangesteld zonder toedoen van mensen. Hij was in die dagen naar het gebergte gegaan om te bidden, omdat Hij voor een belangrijke beslissing stond. Omdat Hij het fundament onder zijn christelijke gemeente moest aanwijzen, bleef Hij een nacht lang in gebed om zijn Vader te smeken om wijsheid en inzicht (Luc. 6: 13). Aldus door de Vader geleid, riep Hij uit de hele groep van zijn volgelingen tot Zich 'wie Hij zelf wilde' en stelde hen aan tot zijn gezanten (Marc. 3: 13); Hij noemde hen apostelen (Luc. 6: 13) en gaf hun zijn speciale opdrachten.

Naderhand is ook Paulus onafhankelijk van toedoen van mensen apostel geworden, 'niet vanwege mensen, noch door een mens, maar door Jezus Christus, en God, de Vader' (Gal. 1: 1; vgl. vs 15 en Hand. 13: 2-3).

Het was mogelijk geweest, dat de Here ook op even gelijke wijze in de vakature van Judas had voorzien gedurende de tijd tussen zijn opstanding en zijn hemelvaart. Maar Hij heeft dit niet gedaan. Aldus bleef hier een taak en roeping over voor zijn kerk. Petrus nam hierbij het initiatief (Hand. 1: 15), door er aan te herinneren, dat de Here zelf eiste ('er moet dan', vs 21), dat een ander het ambt van Judas zou nemen (volgens Ps. 109: 8a). Daarna noemde hij de goddelijke vereisten voor dit apostolaat, opdat de nieuwe broeder samen met de anderen getuige kon worden van Christus' opstanding (vss 21-22).

Er werden twee 'voorgesteld'. Het lijkt niet waarschijnlijk te veronderstellen, dat er niet meer dan dit tweetal mannen (nog) in leven waren, die aan de gestelde vereisten voldeden. Er kunnen stellig van de (twee en) zeventig 'zendelingen' (Luc. 10: 1) nog wel in leven zijn geweest, terwijl er ook overigens mogelijk nog anderen in aanmerking zouden hebben kunnen komen; we zullen het vereiste (vss 21-22) toch wel niet zó strikt mogen nemen, dat de slotsom zou zijn, dat iemand als Mattheus er niet aan voldeed, die immers eerst tot het apostolaat is geroepen, nadat de Here reeds enige tijd had gewerkt (Matth. 9: 9-13; Marc. 2: 14-17; Luc. 5: 27-32). Gesteld dat wél meer dan de twee genoemde broeders aan de vereisten voldeden, dan zal wel op de ene of andere manier een keuze uit die allen zijn gedaan, om zo tot het beoogde dubbeltal te geraken.

De vraag rijst, wie dit dubbeltal hebben voorgesteld. Er zijn handschriften, volgens welke Lucas heeft geschreven: 'bij stelde voor'; zou Lucas metterdaad in het enkelvoud hebben geschreven, dan heeft Petrus dit dubbeltal gesteld. Maar deze lezing is misschien ontstaan onder invloed van het opkomende eenhoofdige episkopaat. Handhaven we de ook door het Nederlands Bijbelgenootschap gevolgde tekst, dan blijft de vraag nog onbeantwoord, wie het dubbeltal maakten: de apostelen zonder de andere gemeenteleden, de andere gemeenteleden zonder de apostelen, of allen samen? Sommigen menen, dat meer voor de ene, anderen dat meer voor de andere mogelijkheid pleit.

Eén ding kan duidelijk zijn. Nadat de Here duidelijk had gemaakt, dat Hij de vervulling van de ontstane vakature aan zijn kerk had overgelaten, hebben Petrus en de andere apostelen deze zaak niet opgevat als een aangelegenheid, die zij onderling, in hun besloten kringetje, wel wettig konden afhandelen. Als zij aldus zouden hebben gedacht, zouden ze hebben kunnen volstaan met de simpele mededeling aan de gemeente: het heeft ons goedgedacht de lege plaats van Judas te doen innemen door Matthias, die wij daartoe hebben benoemd. Maar nu heeft Petrus anders gehandeld; hij heeft het voornemen tot vervulling van de vakature, met redenen omkleed, aan de gemeente voorgelegd. Door de aanwezigen aan te spreken als 'mannen broeders', accentueerde hij enerzijds de onderlinge saamhorigheid en aan de andere zijde de verantwoordelijkheid van elk van hen. Reeds hierdoor liet hij uitkomen, dat de aanstelling van een vervangende apostel een gemeenschappelijke aangelegenheid was, waarvoor allen medeverantwoordelijk waren. Dientengevolge lijkt het het meest waarschijnlijk aan te nemen dat het voorstellen van het tweetal is geschied door samenwerking met al de leden van de gemeente, de apostelen inbegrepen.

Overigens moet er op worden gewezen, dat dit 'voorstellen' van het dubbeltal in het onderhavige geval niet de uiteindelijke beslissing vormde. De uiteindelijke beslissing verblijft aan de Here: Hij heeft reeds bij voorbaat 'zijn' kandidaat 'uitgekozen'. De gemeente gaat in gebed, om de Here te vragen, of Hij de man, die Hij heeft uitgekozen nu ook wil aanwijzen. Om die goddelijke aanwijzing te vernemen wordt vervolgens het lot geworpen, waarvan de Spreuken-dichter heeft gezegd: 'Het lot wordt in de schoot geworpen, maar elke beslissing daarvan is van de HERE' (16: 33). Door gebruikmaking van het lot wil men niets overlaten aan menselijke beïnvloeding.

Tenslotte is de door het lot aangewezen Matthias 'gekozen verklaard bij de elf apostelen' (vs 26). Het door 'gekozen verklaard worden' vertaalde werkwoord is uiterst zeldzaam, opvallend samengesteld en misschien wel door Lucas zelf met het oog op het onderhavige geval gevormd. Het kán wel, maar hoeft niet aan te

geven, dat een apart, door stemming bepaald, besluit is tot stand gebracht. Wie meent, dat in dit geval een stemming zou hebben uitgemaakt, dat men Matthias als apostel zou aanvaarden, ziet over het hoofd het bijzondere karakter van het lot, dat immers elke menselijke aktie wil uitsluiten: God kiest hier.

De vertaling 'gekozen verklaard worden' kan mogelijk aanleiding tot dergelijk misverstand geven. Ter voorkoming hiervan zou vertaald kunnen worden: 'en hij werd als mede-apostel met de elf aanvaard'.

Dit gebeurde, na het voorafgaande, zonder meer en algemeen.

2.4.2. Opnieuw lezen we van een verkiezing toen de discipelen talrijker werden en er een gemor bij de Grieks sprekenden tegen de Hebreëen ontstond, omdat hun weduwen bij de dagelijkse verzorging werden verwaarloosd (Hand. 6: 1). Merkwaardig is, dat niet de apostelen als eersten de ontstaande misstand ontdekten, maar degenen die het dichtst bij de achteruitgestelden leefden. Wanneer de apostelen evenwel het gemor over de misstand vernemen, nemen 'de twaalven' (het herstelde college) het initiatief tot herstel (vs. 2). Het is niet de bedoeling, nieuwe apostelen aan te stellen, maar mannen met een andere taak. Hierbij wordt de gemeente volledig ingeschakeld.

De vereisten, waar deze nieuwe ambtsdragers aan moeten voldoen, komen niet ter discussie; die staan bij voorbaat vast en worden door de apostelen genoemd. De nieuwe broeders moeten uit de kring van de gemeente komen; zij moeten 'goed bekend staan, vol van Geest en wijsheid' (vs 3). Ook wordt de taak van de nieuwe ambtsdrager nauwkeurig vastgesteld en afgegrensd naast die van de apostelen; zullen de laatstgenoemden bezig blijven in 'het woord Gods' de nieuwe broeders moeten 'de tafels bedienen' (vs 2).

Bij het aanwijzen van de hiervoor geschikte personen krijgen de leden van de gemeente evenwel hun taak. Zij moeten 'uitzien' naar kandidaten. Dit wordt hun bevelenderwijs voorgehouden, zodat zij zich van dit 'uitzien' niet met een 'Jantje van Leiden' mogen af maken. Er is een nood ontstaan, en nu moeten allen meewerken aan het wegnemen van die nood. Dit 'uitzien' blijkt voorts wel een van de belangrijkste handelingen van de zijde van de broeders te zijn op het onderhavige punt.

'Het voorstel' van de apostelen vond bijval, aldus luidt de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap. Van een 'voorstel' is evenwel geen sprake, wel van een voorschrift; letterlijk staat er: dit woord. Hoe dan ook, men 'kiest' zeven mannen. Het werkwoord, dat Lucas hier voor 'kiezen' schreef, kán aangeven, dat hier sprake is geweest van een keuze uit een groter aantal. Hoe een en ander precies is toegegaan, of de apostelen een meertal opstelden, dan wel de gemeenteleden een soort 'vrije verkiezing' hielden; of een stemming heeft plaats gevonden, dan wel in de weg van onderling overleg een gemeenschappelijke aanwijzing van het zevental is tot stand gekomen, wordt niet vermeld. Misschien mag uit het stilzwijgen van de Schrift op dit punt worden afgeleid, dat de Here verschillende mogelijkheden vrij laat aan de kerk naar ge-lang van de omstandigheden.

Twee activiteiten van de gemeenteleden vallen dus op: het uitzien naar geschikte kandidaten én het uitkiezen van de gewenste broeders. Overigens meldt Lucas verder, dat de gekozenen door de kiezers 'voor de apostelen' werden gesteld (vs 6). 'Voor de apostelen' betekent zoveel als: ter beoordeling door de apostelen. Enerzijds verklaren de gemeenteleden dus met zekere beslistheid: déze mannen, en geen anderen, moeten het worden; dát zit opgesloten in hun 'uitkiezen'. Maar anderzijds is dit beslissende uitkiezen door de gemeenteleden toch niet het laatste woord in de procedure. Immers, de apostelen gaan vervolgens bidden; zij vragen de goddelijke goedkeuring en zijn onmisbare wijsheid; Hij, de Kenner van de harten, moge alsnog openbaar doen worden, als er één onder de gekozenen zou zijn, die niet moet worden aangesteld; in dat geval zal dan de oplegging van de handen niet doorgaan.

Blijkbaar kwam niets tussen beide; vandaar, dat de aanstelling kon worden voltrokken (vs 3, slot); die werd zichtbaar gemaakt in de oplegging van de handen (vs 6). Het in vers 4 genoemde 'aanstellen' is zoveel als: het definitief iemand op zijn plaats zetten, in het bijzonder wel met betrekking tot dragers van een speciale taak (b.v. huisverzorger, Matth. 25: 45, rechter, Luc. 12: 14, onderkoning, Hand. 7: 10, ouderlingen, Tit. 1: 5, hogepriester, Hebr. 7: 28). De 'aanstelling' door de ambtsdragers vormt zo de kroon op de verkiezing door de gemeenteleden. Overigens kan het duidelijk zijn, dat de apostelen geen anderen tot ambtsdragers 'aanstellen', dan die door gemeenteleden zijn 'voorgesteld'.

2.4.3. Voor de derde keer maakt Lucas melding van de verkiezing van ambtsdragers, als hij schrijft over Paulus' terugtocht langs de gemeenten aan het einde van zijn eerste zendingsreis, samen met Barnabas. 'Nadat zij voor hen in elke gemeente oudsten hadden aangewezen, droegen zij hen onder bidden en vasten aan de Here op, in wie zij geloofd hadden' (Hand. 14: 23). Zowel de vertaling als de verklaring van dit vers levert moeilijkheden op. Voor 'aanwijzen' gebruikt Lucas hier een werkwoord, dat oorspronkelijk betekende: de hand uitstrekken om z'n stem uit te brengen in een vergadering. Bij verkiezingen kon men op die manier te kennen geven, wie men gekozen wilde zien. De leider van de verkiezing 'verkoos' in overeenstemming met deze stemming. Zo kreeg het werkwoord de betekenis: verkiezen; waarbij dan speciaal werd gedacht aan

verkiezing door het opsteken van de handen. Later werd het werkwoord meet algemeen voor: aanwijzen, benoemen (2 Cor. 8: 19).

Er bestaat veel verschil van gevoelen over de gang van zaken bij de verkiezing van de oudsten aan het einde van de eerste zendingsreis.

Volgens de een geschiedde de verkiezing niet door Paulus en Barnabas, maar heeft Lucas bedoeld te zeggen, dat deze mannen de gemeente lieten kiezen; een ander stelt, dat niet de gemeente, maar Paulus en Barnabas de verkiezing verrichten. We zullen wel met Calvijn moeten denken aan een optreden van de zendingen in overeenstemming met de destijds bestaande

gewoonte van Grieken en Romeinen: 'Die twee mannen kozen dus zelf, maar de hele menigte gaf, zoals de Grieken dat bij verkiezingen gewoon waren, door opsteken van de handen te kennen, wie zij wilde hebben' (Institutie, IV, iii, 15). Deze opvatting sluit aan bij de gang van zaken bij de verkiezing van Matthias en van de zeven diakenen: de leiding berustte bij Paulus en Barnabas, het volk werkte mee.

2.4.4. Onze Geloofsbelijdenis spreekt terecht over 'wettige verkiezing der kerk'. Hiermee kozen de kerken positie tegenover de Roomse hiërarchie én tegenover het Doperse individualisme. Tegenover Rome hielden de gereformeerden staande, dat de ambtsdragers niet aan de kerken mogen worden opgelegd (via de bisschoppen, door de paus), omdat elke kerk verantwoordelijk is voor de aanstelling van de eigen ambtsdragers. Tegenover het doperdom hielden de gereformeerden staande, dat de verkiezing behoort plaats te vinden, niet door individualistisch optreden van de gelovigen, maar door de ambtelijk georganiseerde gemeente.

2.5.1. De gereformeerde kerkenordering regelt de 'goede orde in de gemeente van Christus' (vgl. art. 1 K.O.) ook met betrekking tot de 'wettige verkiezing der kerk' met name in de artikelen 4, 5 en 22.

De artikelen 4 en 5 regelen de 'wettelijke beroeping' van kandidaten en predikanten. Deze 'beroeping' bestaat in vier hoofdbestanddelen: de verkiezing door de kerkeraad met de diakenen (eventueel met advies van de classis), de examinatie (van de kandidaten), de approbatie en goedkeuring van de lidmaten van de gereformeerde gemeente van de plaats, wanneer binnen veertien dagen geen hindernis daartegen komt en de openlijke bevestiging voor de gemeente.

Art. 22 K.O. regelt de verkiezing van de andere ambtsdragers (vgl. ook art. 24 K.O.); deze geschiedt door het oordeel van de kerkeraad met de diakenen; het staat daarbij vrij, van tevoren de leden van de gemeente in staat te stellen op geschikte personen de aandacht te vestigen; voorts is elke kerk vrij, te kiezen uit twee 'methoden' van verkiezing, nl. a. voor de verkiezing zelf zoveel broeders, als er vakatures moeten worden vervuld, aan de gemeente voor te stellen, om, nadat zij door haar (behalve wanneer er een of ander beletsel voorvalt) zijn geaprobeerde en goedgekeurd, te worden bevestigd; of b. voor de verkiezing zelf een dubbeltal aan de gemeente voor te stellen. opdat het door baar gekozen halve deel in de dienst wordt bevestigd.

In deze regelingen vinden we de verschillende elementen, die de Schrift ons bood, terug.

2.5.2. De procedure begint met het bieden van gelegenheid, de aandacht van de kerkeraad te vestigen op broeders, die voldoen aan de schriftuurlijke vereisten voor de ambtelijke dienst. Deze vereisten zijn door de Here duidelijk gesteld (Hand. 6: 3; 1 Tim. 3: 1-3; Tit. 1: 6-9). Het behoort tot de roeping van de gemeenteleden, uit te zien, wie onder hen aan deze vereisten voldoen, om aldus de gaven van de Here te erkennen. Zij geven de namen van deze broeders op aan de kerkeraad, die over genoemden moet oordelen. Dit oordeel behoort hij zich te vormen 'na voorgaande gebeden', niet slechts om wijsheid en inzicht voor zijn beraad, maar ook opdat de Here zelf de juiste mannen wil aanwijzen, zij het niet door het lot, maar door middel van heel de verdere procedure. De kerkeraad is niet gehouden de door de leden van de gemeente genoemde broeders op een door hem te vormen 'tal' te plaatsen. Het kan hem bekend zijn, dat een genoemde niet kán worden gekozen, terwijl het gemeentelid dat de betrokkene noemde, dit niet wist. Dan kan de kerkeraad een ander nomineren.

2.5.3. Voor de verdere procedure staan hem twee methoden vrij: Bij de eerste brengen de leden van de gemeente geen afzonderlijke, eigen stem uit om te verklaren, wie zij zouden (hebben willen) kiezen. Wel wordt approbatie van de zijde van de gemeente verwacht ('ten ware dat er enig beletsel voorviel'). Bij de tweede methode stemt de gemeente de helft van het voorgedragen dubbeltal. De 'medebroeders die tot de dienst . . . in deze gemeente zijn verkoren' worden vervolgens aan de gemeente 'voorgedragen . . . om te vernemen, of iemand wat had, waarom zij in hun ambt niet zouden behoren bevestigd te worden' (aanhef Formulier van bevestiging). Zo worden zij met gemeenschappelijk goedvinden als medeambtsdragers naast de overigen aanvaard (vgl. Hand. 1: 26).

2.5.4. Tenslotte volgt de bevestiging of aanstelling (vgl. Hand. 6: 3; Tit. 1: 5).

3. Nadat 'de materie van het stemrecht in de gemeente van Christus' is uiteengezet en vanuit de Schrift nader gezien, moet vervolgens aandacht worden gegeven aan 'het karakter van de verkiezing van ambtsdragers in al (haar) facetten'. De ondergetekenden menen, dat het verantwoord is, zich te beperken tot een viertal

facetten, nl.

1. het opgeven van namen aan de kerkeraad;
2. het approberen van een door de kerkeraad voorgesteld enkeltal;
3. het stemmen door de leden van de gemeente uit een dubbeltal;
4. de approbatie van de gekozenen.

3.1. In het voorgaande is reeds opgemerkt, dat de kerkeraad niet is gebonden aan de opgave vooraf van namen van wie men geschikt acht voor het ambt. Aan de kerkeraad kunnen redenen bekend zijn, waarom hij tot het oordeel moet komen (nota bene: de ambtsdragers moeten worden verkozen door zijn 'oordeel'), dat de ene of andere genoemde broeder toch niet moet worden verkozen, of dat om enige reden aan een andere broeder (andere broeders) de voorkeur moet worden gegeven. Dit opgeven van namen moge van de zijde van een of meer leden van de gemeente een vorm zijn om uiting te geven aan 'erkenning' van Gods gaven in de ene of andere broeder, de kerkeraad 'oordeelt' tenslotte naar eigen verantwoordelijkheid en plaatst zo namen op een (enkel- of dubbeltal). Daarmee geeft hij te kennen, dat naar uitwijzen van Gods Woord deze broeders 'verkiesbaar' zijn (zonder uitdrukkelijk over anderen te oordelen) en stelt hij hen verkiesbaar. Dit onderdeel van de gehele procedure behoort onweersproken tot de bevoegdheid van de kerkeraad.

3.2.1. Ter bepaling van wat naar gereformeerd kerkrecht het karakter is van de hierop volgende facetten van de verkiezingsprocedure, is het nodig te letten op de historische ontwikkelingsgang van het dienaangaande in onze kerkenordering bepaalde.

In 1568 heeft het Convent van Wezel uitvoerig aandacht gegeven aan de procedure tot verkiezing van predikanten (Hoofdstuk II). Uitgangspunt was, dat niemand tot enige kerkelijke bediening mocht worden toegelaten zonder wettige roeping, verkiezing, goedkeuring, behoorlijk onderzoek en wettige ordening (1). Grote nadruk legden de broeders in Wezel er op, dat roeping en verkiezing met geen enkel recht voor wettig kunnen worden gehouden, wanneer daarbij niet de schadelijke invloed van een drietal verkeerde praktijken zoveel mogelijk wordt uitgesloten, nl. 1. de kuiperij van de beroepene; 2. de onbeheerste en wisselvallige genegenheden van het kerkvolk; en 3. de aanmatigende heerszucht van de ouderlingen en voorgangers (2). Om dergelijke verkeerde praktijken met de daaruit voortvloeiende schadelijke gevolgen zo goed mogelijk te weren, opperde men verschillende mogelijkheden.

De meest-ideale methode voor de verkiezing van predikanten zagen de broeders in een regeling, waarbij een gereformeerde overheid harerzijds haar bijstand zou verlenen aan het rijpe oordeel en de voorzichtige keuze door de ouderlingen; dan zou het hele kiesrecht van het kerkvolk veilig kunnen berusten in het samengevoegde gezag van deze twee, overheid en ouderlingschap (3a).

De broeders waren evenwel nuchter genoeg om te beseffen, dat deze methode (die herinnert aan die, welke Bucer en Calvijn hadden gepropageerd voor een christelijk geregeerde stad) binnen de Nederlanden geen haalbare kaart was in 1568. Vandaar, dat zij een noodoplossing aanboden. De beste noodoplossing voor de tijd, dat er nog geen gereformeerde overheid zou zijn en ook nog geen classikale indeling zou zijn tot stand gekomen, was naar hun mening deze. dat de gemeenschappelijke stemming van de kerk zou worden gevoegd hij het gezag van de ouderlingen (3b). Men wilde voorkomen, dat de ouderlingen meer macht en vrijheid tegenover het kerkvolk zouden krijgen dan billijk is. Daartoe is het nodig, dat de ouderlingen een dubbeltal van geschikte mannen uitzoeken en (als zij althans voordien zijn) met naam en toenaam aan het kerkvolk bekend te maken; door de stemmen van ieder afzonderlijk zal vervolgens uit dit dubbeltal de helft worden gekozen en voor de uitoefening van de dienst aangesteld (4). Maar als op een of andere plaats het kerkvolk minder geschikt zou zijn om aan de verkiezing deel te nemen (b.v. omdat het aantal gelovigen te klein is, of omdat het er ontbreekt aan mannen met inzicht en ervaring, of omdat er felle partijstrijd woedt, of tenslotte omdat er nog niet eerder een predikant heeft gestaan en geen kerk was geïnstitueerd), dan kan daar niemand in de dienst worden gesteld, tenzij met gebruikmaking van een alternatieve noodoplossing, nl. dat het gezag en oordeel van een andere, liefst aanzienlijke en zo mogelijk naburige kerk daarbij wordt ingeschakeld (5). Wanneer evenwel een classikale indeling is tot stand gekomen, dan is de meest-aanbevelenswaardige hulpoplossing voor de tijd, waarin nog steeds geen gereformeerde overheid bestaat, dat de te houden synode bepaalt, ode bepaalt., dat de predikanten en ouderlingen van een aantal kerken samenkomen voor de verkiezing en het onderzoek in één gemeente. Ook dan lijkt het stemmen door het kerkvolk niet zo volstrekt noodzakelijk te zijn; want dan is het gezag van het grotere aantal kerken bij machte de eventuele willekeur van de ouderlingen te beteugelen (3c).

Naast de verkiezing werd ook de goedkeuring van de verkozenen door de gemeente noodzakelijk geacht (1). Deze goedkeuring vond na het examen plaats 'door de stemmen van de gemeente' (11) en werd gevolgd door de bevestiging ten overstaan van heel de gemeente. De verkiezing van ouderlingen (Hoofdstuk IV, 5) en van diakenen (Hoofdstuk V, 2) is in hoofdzaak gelijk aan die van de predikanten geregeld door het Convent van Wezel.

3.2.2. De synode van Emden (1571) heeft de hulpoplossing, die het Convent van Wezel het meest-aanbevelenswaardig had gevonden (II, 3e) als normale regel aanvaard door vast te stellen, dat de predikanten zullen worden gekozen door de kerkeraad met het instemmende oordeel van de classikale vergadering of van twee of drie predikanten uit naburige kerken 13). De tijdelijke noodoplossing van Wezel (II, 3b, 4), waarbij de gemeenschappelijke stemming van de kerk werd samengevoegd met het gezag van de ouderlingschap, zou volgens Emden hoogstens, totdat de algemene synode anders zou hebben bepaald, nog kunnen worden getolereerd in die kerken, die meenden het bij haar bestaande gebruik van verkiezing door 't Ghemeene volck' te moeten handhaven (13, slot).

Emden heeft de procedure als volgt geregeld: met medewerking van de classis (of van enkele predikanten uit de naburige kerken) kiest de kerkeraad de predikanten. De gemeente brengt hierbij geen stemmen uit. Na hun verkiezing worden zij aan de gemeente voorgesteld, opdat zij 'ofte door stilswijghen der Ghemeente aenghenomen worden. ofte soo daer vet ware daerom die Ghemeente in de Verkiezinghe niet verwilligen en wilde, dat binnen 15.daghen onghevaer-' voortghebracht -werden' 13. De synode van Emden heeft ook de verkiezing van de andere ambtsdragers in hoofdzaak op gelijke wijze geregeld als die van de predikanten (14).

De approbatie bestaat in het 'stilswijghen der Ghemeente': slechts in geval van bezwaar wordt actie verwacht.

3.2.3. Tegen de door Emden vastgelegde regeling zijn bezwaren ingediend bij de synode van Dordrecht (1574). Hoewel door sommige kerkelijke vergaderingen de handhaving van stemming door de gemeenteleden werd bepleit, besloot de Dordtse synode ten aanzien van de verkiezing van predikanten te blijven bij de Emdense bepaling, en wel ter vermijding van verwarring, die door stemming door de gemeenteleden zou kunnen ontstaan (12). Voor wat betreft de verkiezing van ouderlingen en diakenen werd besloten, dat de kerkeraden voortaan dubbeltallen aan de gemeente zou voorstellen, die hieruit de helft zou moeten kiezen (28).

3.2.4. In 1578 is de staatkundige toestand in ons vaderland zover gewijzigd, dat het mogelijk lijkt, het 'ideaal' van Wezel te verwerkelijken: bij de verkiezing van predikanten kunnen ook de gereformeerde overheden worden betrokken. De in dat jaar samenkomende synode van Dordrecht handhaaft de bestaande regeling, met dien verstande, dat nu ook de medewerking van de diakenen aan de verkiezing wordt vastgelegd: 'de benoeminghe der Dienaren sal gheschieden van den Kerckenraet, met byvoeghinghe der Diaconen'. met medewerking van het oordeel van de classis of van enkele naburige predikanten. Nadat de predikanten aldus zijn gekozen zullen zij 'der ghereformeerde Ouerheyt aengheheuen' worden. Voorts zullen zij gedurende 14 dagen aan de gemeente worden voorgesteld, 'op dat soo yemant yet hadde, het selfde onverhindert mochte voortbrenghe ... Ende soo niemant yet voortbrengt sal het swyghen voor bewillighen gheacht worden' (1, 4). Mochten eventueel bezwaren worden ingediend, dan zal de kerkeraad 'met somighen wt der Classe daer van rypelick oordeelen' (t.a.p.).

Niet over het hoofd mag worden gezien, dat hier met evenzoveel woorden is uitgesproken: als niemand bezwaar indient, 'sal het swyghen voor bewillighen gheacht worden'.

Ten aanzien van de verkiezing van ouderlingen en diakenen heeft deze synode een ietwat andere regeling vastgelegd dan die tevoren gold. Wel bleef het uitgangspunt gelijk: 'Het recht der benoeminghe der Ouderlinghen sal by den Kercken-raet staen'. Maar in plaats van de éne, in 1574 vastgestelde methode van verkiezing, worden nu twee mogelijkheden naast elkaar gesteld; de eerste is de nog in art. 22 K.O. vermelde eerste mogelijkheid. De tweede werd aldus geformuleerd: 'Ofte een dobbel ghetal, wt het welcke na beproeuvinghe van acht dagen de helft verkoren worden sal, de welcke vercoren synde sullen daarna noch andere acht daghen der ghemeente voorghestelt werden eer datse in haren dienst werden bevestight' (1, 12).

Bij deze tweede methode vindt dus tweemaal een vorm van approbatie plaats: eerst een approbatie van het 'dobbel ghetal', daarna een approbatie van de verkozen helft.

3.2.5. De Middelburgse synode van 1581 heeft de onderscheiden punten in de hele procedure van de beroeping van predikanten systematisch gerangschikt onder de noemer: de wettelijke beroeping, enerzijds van kandidaten (art. 4), anderzijds van predikanten (art. 5). Sedertdien is deze regeling in hoofdzaak gehandhaafd. De verkiezingsprocedure voor ouderlingen en diakenen is in hoofdzaak gelijk gebleven. Enkele veranderingen vallen op. Zo worden nu ook bij deze verkiezing de diakenen betrokken; zij zal toch geschieden 'door het oordel des Kerckenraets ende der Diaconen'. Ook nu kan uit twee methoden worden gekozen; de eerste is gelijk gebleven, maar de tweede is nu iets gewijzigd: de kerkeraad stelt het 'dobbel ghetal', 'om het half deel bij der Ghemeijnte gheapprobeert ... inden Dienst te beuvestighen' (15, vgl. 17); dit 'gheapprobeert' betekent blijkbaar door de gemeente gestemd en in de stemming goedgekeurd. De synode van 's-Gravenhage bracht in 1586 weer enige wijziging aan en las: 'het halff deel, by der Gemeeynten vercoren' (art. 20). Aldus is de tekst tot heden gebleven.

3.3. Na het voorgaande historisch overzicht kan met betrekking tot het karakter van de voornamelijk in geding zijnde facetten van de hele verkiezings-procedure het volgende worden opgemerkt.

3.3.1. Het van tevoren de aandacht van de kerkeraad vestigen op geschikt geachte personen is niet van doorslaggevende en beslissende betekenis voor de wettige verkiezing van de kerk. Immers dit punt is in de vrijheid van de kerken gelaten: laat een kerk het na. dan wordt daardoor de wettigheid van de verkiezing der kerk niet aangetast. Overigens kan de kerkeraad andere namen dan de hem voorgelegde op een tal plaatsen; hij beslist hierover in eigen verantwoordelijkheid (zie eerder: 2.5.2. en 3.1.).

3.3.2. Stelt de kerkeraad een enkeltal aan de gemeente voor, dan verklaart hij daarmee: de voorgedragen broeders zijn naar ons oordeel te bevestigen.

Draagt de kerkeraad een dubbeltal aan de gemeente voor, dan vraagt hij van de stemgerechtigde leden, te willen aanwijzen, wie van de gekandideerden in het ambt moeten worden bevestigd. Vraagt hij deze aanwijzing niet, dan houdt de verkiezing niet op 'wettige verkiezing der kerk' te zijn.

De kerkeraad plaatst op het dubbeltal de namen van hen, die hij verkiesbaar acht, omdat zij beantwoorden aan de gestelde vereisten. De stemgerechtigden kunnen daarna hun voorkeurstem uitbrengen, waarmee zij verklaren: deze broeder achten wij verkieselijk hoven de ander. Heeft iemand de vereiste meerderheid van stemmen verworven, dan staat het, krachtens art. 22 K.O., niet meer aan de kerkeraad vrij. een andere broeder te verkiezen: de meerderheid van stemmen heeft bepaald, wie in het ambt zal worden bevestigd. en de kerkeraad 'benoemt' de aldus verkozene.

Beide methoden dienen om aan te wijzen, wie in het ambt zullen worden bevestigd. En deze aanwijzing draagt ten deze een beslissend karakter. Wordt de eerste methode gevolgd, dan kan de gemeente geen 'tegenkandidaten' stellen: wordt de tweede methode gevolgd. dan kan de kerkeraad geen anderen benoemen.

3.3.3. Bij beide methoden kan zich de situatie voordoen, dat één of meer stemgerechtigden hun voorkeur aan een ander hadden willen geven of hebben gegeven, dan bij kerkeraadbesluit is vastgesteld. Maar naar gereformeerde kerkordelijke regel zal "t gene door de meeste stemmen goedgevonden is, . . . voor vast en bondig gehouden worden" (art. 31 K.O.). De minderheid conformeert zich aan de meerderheid.

Met betrekking tot de verkiezing van ambtsdragers is het niet zo, dat ná de enkelvoudige kerkeraadsvoordracht of ook ná de meerderheidskeuze door de stemgerechtigde leden van de gemeente, nog een afzonderlijke handeling moet volgen, die het beslotene rechtskrachtig moet maken; krachtens voorafgegane afspraak wordt het door de meerderheid beslotene voor vast en bondig gehouden.

3.4. Wel blijft bij dit alles onverkort het recht van het 'tenzij' gelden. De verwijzing in art. 22 K.O. naar het Formulier van bevestiging heeft ook hierop betrekking. Dit Formulier begint met de mededeling dat de kerkeraad een en andermaal aan de gemeente heeft 'voorgedragen ... de namen van onze . . . medebroeders, die tot de dienst . . . dezer gemeente verkoren zijn, om te vernemen, of iemand wat had, waarom zij in hun ambt niet zouden behoren bevestigd te worden'. 'Verneemt' de kerkeraad niets, dan gaat de bevestiging door. Het is duidelijk, dat voor dit doorgaan van de bevestiging geen nieuwe handeling van de zijde van de gemeente nodig is. 'Verneemt' de kerkeraad wel iets, dan moet hij het geopperde bezwaar toetsen en beoordelen. Niet het inbrengen van dit bezwaar verhindert de voorgenomen bevestiging; die kan slechts worden gehinderd door een besluit van de kerkeraad.

3.5. Het kan duidelijk zijn, dat een wezenlijk onderscheid bestaat tussen het uitbrengen van de voorkeurstem (een uitdrukkelijke daad. waarbij de stemgerechtigden beslissen. aan wie van de gekandideerden zij de voorkeur geven en wie van hen zal worden benoemd) en de approbatie, die binnen het kader van het gereformeerde kerkrecht geen uitdrukkelijke, afzonderlijke handeling vereist (zoals b.v. een zgn. conformatie-stemming), maar het recht verschaft, bezwaren in te brengen.

Tot het uitbrengen van de voorkeurstem zijn niet alle leden van de gemeente gerechtigd. Wil men het woord 'halveren' gebruiken, dan is te zeggen, dat 'de gemeente' stellig wordt 'gehalveerd', doordat degenen die nog geen belijdenis van het geloof hebben afgelegd ook geen recht hebben, aan de verkiezing deel te nemen door hun stem uit te brengen. Spreekt het Formulier van bevestiging over: 'wettig van Gods gemeente, en mitsdien van God zelf, tot deze heilige dienst . . . beroepen', dan behoren ook deze nog slechts gedoopten tot 'Gods gemeente'. De gekozenen zijn 'wettig van Gods gemeente' (als geheel) 'beroepen', ook al ontbrak een (groot) deel van haar leden bij de stemming.

Dat niet alle leden van 'Gods gemeente' deelnemen aan de stemming. staat wel vast: niet allen mogen daaraan deelnemen. Maar bij de approbatie mogen alle leden van de gemeente bezwaren tegen de bevestiging indienen; zelfs wie geen lid van de gemeente is, kan zulke bezwaren bekend maken.

4. Na het voorafgaande kan tenslotte worden aangegeven, hoe is te oordelen over de vraag, of ook de vrouwelijke belijdende leden van de gemeente mogen deelnemen aan het uitbrengen van haar voorkeurstemmen ter verkiezing van het halve deel van de kandidaten.

4.1. Reeds bij de schepping heeft het God behaagd, de vrouw te plaatsen onder de man; de Here heeft toen

deze structuur gesteld met betrekking tot de verhouding van man en vrouw: 'hoofd van de vrouw is de man' (1 Cor. 11: 3). In een preek over Genesis 3: 20 ('Adams optreden in de naamsverandering van zijn vrouw', Preken, 2, Goes, 1954) heeft prof. dr. K. Schilder breedvoerig uiteengezet, dat de vrouw reeds vóór de zondeval onder Adam was gesteld,, zoals kon blijken uit Adams naamgeving aan 'Mannin': 'Die namen geeft, heerst en wie een naam krijgt, dient' (blz. 166). Eva heeft zich niet aan deze structuur gehouden; zij zocht, zich emanciperende van de man, leiding te geven, in plaats van zich onder Adam te (blijven) schikken; dusdoende bewees zij Adam de averechtse 'dienst' van de verleiding tot zonde (1 Tim. 2: 14-15).

Onder de nieuwe bedeling blijft evenwel de structuur van den beginne van kracht: de 'onderschikking' blijft behoren tot de 'tooi', waarmee christenvrouwen, naar behoren, begeren zich te sieren (1 Petr. 3: 5).

4.2. Dit heeft ook betekenis voor het optreden van de vrouw in de gemeente van Christus en in de gemeentelijke samenkomsten. Daarbij mag het niet aan de aandacht ontsnappen, dat het werkwoord, dat die 'onderschikking' aanduidt, wanneer het wordt gebezigd met het oog op de vrouwen, steeds op zulk een wijze is geschreven, dat het nadruk legt op de vrijwilligheid, de eigen keuze van de vrouwen. Haar 'onderschikking' is geen zaak van dwang, maar van eigen begeerte: zij wensen zich te onderschikken, omdat Gods woord aldus van haar eist (1 Cor. 14: 34). Deze vrijwillige 'onderschikking' moet haar er toe leiden, dat zij zich rustig houdt en zich laat onderrichten op grond van die 'onderschikking' kan haar niet worden toegestaan, dat zij onderricht geeft of gezag over de man heeft (1 Tim. 2: 11-12); op grond van die 'onderschikking' is het haar niet vergund in de gemeenten te spreken (1 Cor. 14: 34).

Wordt het werkwoord '(zich) onderschikken' overigens in de Schrift gebruikt, dan is daarbij steeds vermeld, ten opzichte van wie men zich onderschikt: dit gebeurt b.v. óók als de onderschikking van de vrouw ten opzichte van de man wordt genoemd. Maar wanneer de positie van de vrouw in de gemeente ter sprake komt en in dat verband het werkwoord "zich onderschikken" voorkomt (1 Cor. 14: 34; 1 Tim. 2: 11), dan wordt niet tot uitdrukking gebracht, aan wie zij zich behoort te willen onderschikken. De vrijwillige 'onderschikking' van de vrouw in haar verhouding tot en optreden in de gemeente geldt heel algemeen: met deze term, zo zou men met recht kunnen stellen, wordt haar kerkelijke 'status' onder woorden gebracht.

4.3. De kernvraag, waar alles zich in de onderhavige aangelegenheid tenslotte op moet toespitsen, is, naar het oordeel van de ondergetekenden, niet deze: Valt ook het 'stemmen' van de zusters der gemeente onder het haar door de Here opgelegde 'spreekverbod' uit 1 Cor. 14: 34? Immers, dit 'spreekverbod' is zelf afgeleid uit de door de Here aan de vrouw in zijn gemeente gegeven 'status'. De kernvraag is derhalve deze: behoort het deelnemen van de vrouw aan het uitbrengen van voorkeurstemmen bij de verkiezing van ambtsdragers tot deze 'status' van het zich gehoorzaam en vrijwillig 'onderschikken, zoals ook de wet zegt' (1 Cor. 14: 34)?

4.4. Gelet op de aard en het karakter van de voorkeurstem, zoals hiervóór aangegeven, moet worden geconcludeerd, dat het (door zulk een voorkeurstem) 'meebeslissen' door de vrouw bij de verkiezing van ambtsdragers niet in overeenstemming is met de plaats en de taak, die de Here aan de zusters in de gemeente heeft verleend, immers niet met zijn eis, dat de vrouw zich in de gemeente zal onderschikken. Zij treedt in de gemeente niet naar voren, zij oefent haar eigen, stille invloed uit op de achtergrond, maar zij zal niet mee-beslissen bij het aanwijzen van de ambtsdragers. Dit komt haar niet toe en zou haar ook niet sieren.

Zoals de minderheid van de stemgerechtigde leden van de gemeente zich conformeert aan de voorkeur van de meerderheid, bij voorbaat - zonder dat te zeggen is, of men bij die minderheid dan wel bij die meerderheid zal behoren -, zó zal de vrouw in de gemeente zich bij voorbaat conformeren aan de meerderheidskeus van de mannenbroeders, gaarne en gewillig. Wel zal een kerkeraad kunnen toestaan, dat de zusters meedoen in de voorafgaande opgave van namen; eveneens hebben zij het recht haar eventuele bezwaren aan de kerkeraad tegen een verkozen broeder kenbaar te maken. Maar geen kerkeraad zal de zusters van de gemeente de gelegenheid behoren te bieden, haar vrijwillige 'onderschikking' op het punt van het uitbrengen van een, immers beslissende, voorkeurstem te verzaken.

5. De uitspraak van de generale synode van Arnhem 1930) te dezer zake moge gebrekkelijk zijn gefundeerd en geformuleerd, met name ook door de hantering van de uitdrukkingen 'algemene regeermacht' en 'bijzondere regeermacht', het besluit van die synode dient wel van kracht te blijven, nl.: 'aan de vrouwelijke lidmaten der gemeente (is) het kiesrecht in de kerk niet toe te kennen'.

De ondergetekenden zijn van mening met het bovenstaande aan de ook hun verleende opdracht te hebben voldaan. Zij bieden U het resultaat van hun arbeid ter overweging aan, met de bede dat de Here U alle wijsheid zal geven om tot een Hem welgevallig besluit te komen. Met gevoelens van hoge achting en na christelijke groet tekenen,

de deputaten
H. J. Begemann
H. Bouma.
Assen, 4 april 1977.

BIJLAGE 6

Informatie van de deputaten-psalmberijming, benoemd door de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Kampen in 1975

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en broeders,

De deputaten, benoemd door de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Kampen in 1975, leggen U bij dezen hun informatie over betreffende hun arbeid, verricht krachtens de opdracht, die zij van genoemde generale synode zich zagen opgedragen.

1. De opdracht voor en de samenstelling van het deputaatschap

1.1. De opdracht voor het deputaatschap.

Blijkens artikel 414 van haar Acta droeg de generale synode van Kampen 1975, aan de deputaten-psalmberijming het volgende op:

'b. nieuw te benoemen deputaten op te dragen:

1. in nauwe samenwerking met eventueel te benoemen deputaten voor een proefbundel synode - de daarna volgende generale synode te dienen met een rapport en voorstel inzake de definitieve vaststelling van de nieuwe psalmberijming en het resultaat van hun arbeid tenminste zes maanden voor de aanvang van die synode aan de kerken toe te zenden'.
 2. in een voorwoord karakter en doel van de proefbundel aan te geven;
 3. eventuele opmerkingen uit de kerken over de in de proefbundel vrijgegeven berijmingen in te wachten tot 1 januari 1980;
 4. de eerstvolgende generale synode te informeren betreffende de stand van hun werkzaamheden;
 5. de gehele bundel te revideren met het oog op de definitieve vormgeving;
- c. de kerken op te wekken eventuele opmerkingen in te zenden tot 1 januari 1980;
- d. deputaten op te dragen - onder beding van hun herbenoeming door de komende generale synode - de daarna volgende generale synode te dienen met een rapport en voorstel inzake de definitieve vaststelling van de nieuwe psalmberijming en het resultaat van hun arbeid tenminste zes maanden voor de aanvang van die synode aan de kerken toe te zenden'.

1.2. De samenstelling van het deputaatschap.

Blijkens artikel 481 van haar Acta benoemde de generale synode van Kampen 1975 de volgende broeders als deputaten-psalmberijming: 'ds R. Houwen, Spakenburg (S), dr K. Deddens, Groningen, ds R. Koolstra, Veenendaal, E. B. van Loenen, Rotterdam, B. Nap, Groningen, D. Jansz. Zwart, Rotterdam, primi; ds G. Blijdorp, Alblasserdam. ds A. Jagersma, Groningen, drs B. Vuyk, Spakenburg, secundi'.

2. De stand van de werkzaamheden van het deputaatschap

2.1. Vergaderingen en functieverdeling.

Deputaten hebben in de verslagperiode zeven maal vergaderd.

Tijdens de eerste vergadering werden de functies binnen het deputaatschap als volgt verdeeld: ds R. Houwen, voorzitter/penningmeester, alsmede rapporteur; dr K. Deddens, algemeen adjunct en ds R. Koolstra, secretaris.

2.2. De uitvoering van de opdracht, vermeld onder art. 414, sub b 1 van de Acta.

Tijdens de eerste vergadering, gehouden op 20 maart 1976 te Amersfoort, kon geconstateerd worden: 'De proefbundel is persklaar en de melodieteksten zullen voor 25 maart a.s. gereed worden gemaakt. De correctie zal eveneens worden verzorgd. 3 drukproeven zullen worden gevraagd, die terecht komen bij de voorzitter'. (kort verslag van die vergadering).

Met de drukproeven is als volgt gehandeld:

Na ontvangst van een stel drukproeven heeft de voorzitter één stel doorgestuurd naar br D. Jansz. Zwart ter correctie van de muzieknootatie en één stel naar br B. Nap ter correctie van het nederlands en met name de interpunctie van de berijmingen, terwijl hij één stel zelf behield voor controle van de overeenstemming van

de afgedrukte tekst met de oorspronkelijke van de berijmer, al of niet met toestemming gewijzigd.

De voorzitter ontving de gecorrigeerde drukproeven van de brs D. Jansz. Zwart en B. Nap en verwerkte de gemaakte correcties in één stel drukproeven, die hij doorzond naar de uitgever. Van deze hij ede denkproef, die hij op het 'aangebracht-zijn van de wijzigingen in de eerste proef. Daarna vond het afdrukken de tekst met melodie plaats.

De bundel verscheen op 15 augustus 1977, zeker omstreeks een jaar later dan de verwachtingen waren bij het sluiten van de generale synode van Kampen 1975. Omtrent de oorzaak daarvan kunnen deputaten-psalmberijming niet anders dan nv' vergadering verwijzen naar het desbetreffende rapport, bij uw vergadering in te dienen, van de deputaten voor de uitgave van het kerkboek, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, zie art. 481 en 482 van de Acta.

2.3. De uitvoering van de opdracht, vermeld onder art. 414, sub 2 Acta.

Tijdens de eerste vergadering besloten deputaten-psalmberijming `geen voorwoord te schrijven voor de psalmberijming in het volledig kerkboek, zonder overleg met de deputaten voor (de uitgave van) dit kerkboek'. (kort verslag van die vergadering).

Later is om overlading van `voorwoorden' in de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek te voorkomen het stellen van het voorwoord overgelaten aan de deputaten voor de uitgave van het kerkboek.

2.4. De uitvoering van de opdracht, vermeld onder art. 414 sub b 3 en c Acta

In het onder 2.3. vermelde voorwoord hebben deputaten voor de uitgave van het kerkboek de kerken met klem opgewekt ook de tekst van de nieuwe psalmberijmingen, alsmede de muziek-notatie, te toetsen. Achterin de uitgave hebben zij ook het adres van deputaten-psalmberijming vermeld, waaraan eventuele voorstellen tot wijziging konden worden gezonden.

Tot op heden zijn reeds verschillende geheel nieuwe berijmingen en een reeks van kleinere voorstellen tot wijziging bij deputaten ingezonden. Deputaten hebben zich daaromtrent nog geen oordeel gevormd, gezien hun werkwijze, zie daarover onder 2.5.

2.5. De uitvoering van de opdracht, vermeld onder art. 414, sub b5 Acta.

Deputaten besloten tijdens hun eerste vergadering vóór de tegen 11 april 1978 te verwachten opening van de generale synode van Groningen-Zuid de gehele proefbundel door te nemen in een zestal vergaderingen, waarin per vergadering steeds 25 psalmen zouden worden besproken. Zij hebben tijdens hun vergadering - de laatste tot dusver - op 2 februari 1978 dit werk kunnen afronden.

2.6. Suggesties in verband met hetgeen staat in art. 414 sub d van de Acta.

De generale synode van Kampen 1975 sprak in dit gedeelte van haar Acta twee verwachtingen uit:

- a. dat de generale synode van Groningen-Zuid zou overgaan tot herbenoeming van de door haar benoemde deputaten-psalmberijming en
- b. dat die herbenoemde deputaten de opdracht van uw vergadering zouden verkrijgen om te komen tot het voorstel voor de vaststelling van de definitieve tekst van een nieuwe psalmberijming.

Deputaten willen graag over deze beide verwachtingen uw vergadering een suggestie doen.

ad a: Gegeven de stand van hun werkzaamheden achten deputaten het wenselijk, dat zij in dezelfde samenstelling herbenoemd worden en zij doen dan ook uw vergadering de suggestie de nieuw te benoemen deputaten voor de psalmberijming dezelfde te doen zijn als die thans als zodanig fungeren.

ad b: De generale synode van Kampen 1975 verwachtte, dat de proefbundel medio 1976 zou gaan verschijnen. Zij gaf blijkens haar opdracht aan haar deputaten-psalmberijming de kerken de gelegenheid gedurende drie-en-een-half jaar opmerkingen omtrent de berijmingen bij deputaten in te zenden:

Deputaten leggen uw vergadering, nu de bundel rond een jaar later verschenen is dan verwacht werd, de suggestie voor de termijn voor het kunnen inzenden van opmerkingen over de berijmingen ook met een jaar te verlengen en dus te doen duren tot 1 januari 1981. Zij motiveren deze suggestie als volgt:

1. Naar hun oordeel is een termijn van drie-en-een-half jaar beproeving van de berijmingen wel gewenst;
2. de opvolgster van uw vergadering zal nog niet kunnen komen tot de definitieve vaststelling van de tekst van een volledig nieuw kerkboek, nu deputaten voor de herziening van het kerkboek met hun opdracht van de generale synode van Kampen 1975, niet gereed hebben kunnen komen, zodat verlenging van de termijn voor beproeving geen uitstel betekent van het gereed komen van het gehele kerkboek;

deputaten achten het nodig ruim tijd te hebben voor het formuleren van het voorstel met betrekking tot de definitieve tekst van de berijmingen.

Wanneer zij op 1 januari 1981 - op conditie van hun herbenoeming - een definitief overzicht kunnen gaan maken van de ingezonden opmerkingen, zullen zij zeker het jaar 1981 nodig hebben, om zich een oordeel over de binnengekomen opmerkingen te vormen. Het jaar 1982 zal dan zeker nodig zijn om de gewenste wijzigingen met de verschillende personen en instanties door te spreken. Deputaten kunnen dan in de eerste helft van 1983 - onder conditie van hun herbenoeming door de generale synode, die kerkordelijk in 1981 zal moeten samenkomen en uiteraard onder het voorbehoud van Jacobus - de tekst van de definitieve berijmingen met hun rapport voor de generale synode van 1984 vaststellen, zodat die samen in oktober 1983 op de tafels van de kerkeraden kunnen worden gedeponereerd.

Uw vergadering bij al haar beraadslagingen en besluiten de wijsheid toebiddend van de Geest van Hem, die troont op de lofzangen Israëls, tekent namens deputaten

R. Houwen, rapporteur

Spakenburg, 8 februari 1978,

BIJLAGE 7

Rapport van de deputaten voor de bundel 'Enige Gezangen' aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken, samengeroepen te Groningen-Zuid, 1978.

1. Inleiding

1.1. Opdracht

De generale synode te Kampen 1975 besloot 'opnieuw deputaten te benoemen, onder wie enige neerlandici en musici/musicologen/hymnologen met de opdracht om

- a. in nauwe samenwerking met de deputaten voor de proefbundel Psalmen en in overleg met de deputaten voor de voorbereiding van de volgende generale synode en de uitgave van het kerkboek zo spoedig mogelijk:
 1. de voorgestelde wijzigingen voor de gezangen 20, 21, 23, 29 en 39, de onberijmd gezongen Credo's en de kwestie van de buigings-n te bezien;
 2. met de Stichting 'Geestelijke liederen uit de schat van de kerk der eeuwen' contact op te nemen inzake de door de synode wenselijk geachte wijzigingen van het in de proefbundel als nummer 28 opgenomen gezang 'Getrouw is God';
 3. de uitgave van de proefbundel te verzorgen;
- b. de kerken te verzoeken eventuele reacties binnen een jaar hun bekend te maken;
- c. met inachtneming van de door deze generale synode nader gepreciseerde richtlijnen van de generale synode van Hattem:
 1. voor de gezangen 1-9 en 11 naar nieuwe berijmingen om te zien met gebruikmaking van hetgeen ter synode diende of door vorige deputaten werd voorgesteld en daartoe eventueel opdrachten te verstrekken;
 2. de van de kerken ingekomen reacties zo nodig te verwerken;
 3. de aanvaarde gezangen nader taalkundig en musicologisch te toetsen;
 4. alsnog eventuele beschikbare berijmingen van Schriftgedeelten te verzamelen, te beoordelen en zo mogelijk daarover voorstellen te doen;
- d. van hun werkzaamheden aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen;
- e. hun rapport tenminste drie maanden vóór het begin van die synode aan de kerken toe te zenden' (Acta, art. 444, E, III.).

1.2. Samenstelling

Blijkens art. 481 van haar Acta benoemde de generale synode te Kampen 1975 als primi-deputaten 'Enige Gezangen': ds. D. Vreugdenhil (S), ds. Tj. Boersma, L. L. Bouwers, prof. dr. J. van Bruggen, K. Nolles, W. Roos, prof. drs. H. J. Schilder en D. Jansz. Zwart; als secundi-deputaten ds. H. J. Boiten en mej. E. van Veen. Voor de eerst gehouden deputatenvergadering werden ook de secundi-deputaten uitgenodigd, van wie alleen ds. H. J. Boiten in de gelegenheid bleek te zijn hieraan gevolg te geven. Deputaten namen in deze vergadering het besluit in het vervolg de secundi op de hoogte te houden van de gang van zaken in het deputaatschap door toezending van de notulen van elke vergadering. De werkzaamheden werden aldus verdeeld, dat ds. D. Vreugdenhil optrad als voorzitter-penningmeester en ds. Tj. Boersma als secretaris van het deputaatschap.

1.3. Vergaderingen

De eerste vergadering van deputaten werd gehouden op 31 januari 1976. In deze bijeenkomst hebben deputaten zich georiënteerd op de aan hen gegeven opdracht. Bij de vaststelling van het te voeren beleid kwam allereerst de uitgave van de proefbundel voor de aandacht van deputaten. De daartoe te nemen maatregelen dienden naar hun oordeel voorop te staan. Zij besloten in deze volgorde te werken, dat eerst de uitgave van de proefbundel conform de aan deputaten gegeven opdracht zou worden voorbereid; dat vervolgens onderzoek zou worden verricht naar de mogelijkheid van verdere vernieuwing van de bundel 'Enige Gezangen'. In totaal werden acht vergaderingen gehouden, waarvan de laatste ter vaststelling van dit rapport plaats vond op 15 oktober 1977.

2. Inhoud van de proefbundel

2.1. De gehandhaafde gezangen

Blijkens de Acta van de generale synode te Kampen 1975 (art. 444, I, A, a.) hebben de aan deze synode rapporterende deputaten aan haar voorgesteld de gezangen 1-11, 15, 16 (minus couplet 5), 17, 18, 19 (minus couplet 2), 20, 22, 23, 25 (minus couplet 5) en 27-29 ongewijzigd te handhaven.

De generale synode sprak als haar oordeel uit, dat de deputaten terecht conform hun opdracht ongewijzigde handhaving hebben aanbevolen (III, a.). Tevens oordeelde de generale synode, dat in het kader van het vernieuwde kerkboek onderzoek naar de mogelijkheid van vernieuwing in de bundel 'Enige Gezangen' inderdaad gewenst is (III, b.).

Wat dit laatste betreft moge verwezen worden naar wat in dit rapport aan de orde komt bij 4. Onderzoek naar de mogelijkheid van verdere vernieuwing.

Wij willen in dit verband de aandacht vestigen op de uitspraak van de generale synode, dat de voorgestelde gezangen overeenkomstig het voorstel van de commissie in de proefbundel dienen te worden opgenomen (IV, 1.).

Met 'de commissie' wordt hier bedoeld de ter synode van Kampen uit haar midden ter fine van advies inzake 'Enige Gezangen' benoemde commissie. Deze commissie gaf in haar rapport een beoordeling van de gezangen, die door deputaten, benoemd door de generale synode van Hattem 1972-1973, waren aanbevolen en deed dienovereenkomstig voorstellen aan de generale synode van Kampen.

Nu deed zich in de kring van deputaten een vraag voor met betrekking tot gezang 10. Hoe moesten bij dit gezang de woorden 'overeenkomstig het voorstel van de commissie' geïnterpreteerd worden? De generale synode van Kampen had met betrekking tot dit gezang als haar oordeel uitgesproken, dat de geargumenteerde door commissie IV voorgestelde alternatieve versie van gezang 10 duidelijk een verbetering ten gevolge heeft en tevens het oorspronkelijke werk respecteert (III, c, 1.).

De vraag bij deputaten was nu, of de generale synode reeds een gewijzigd gezang 10 had vastgesteld ter opname in de proefbundel óf dat zij deputaten aan het werk wilde zetten met dit gewijzigd gezang 10. De woorden 'overeenkomstig het voorstel van de commissie' zette deputaten op het spoor van het commissierapport, dat ter synode diende. Daarin lazen zij, dat de commissie voorstelt de versie van de '119' te aanvaarden en daarbij te benoemen deputaten te laten informeren, of tussenvoeging van couplet 6 uit het Liedboek tussen de coupletten 3 en 4 mogelijk is. Hieruit kregen deputaten de indruk, dat van hen nog een beoordeling van het gewijzigde gezang 10 werd gevraagd. Toen zij dit gewijzigde gezang 10 aan een nader onderzoek onderwierpen, bleek hun, dat de gewijzigde versie zeker geen verbetering inhield van het bestaande gezang 10. Om deze reden hebben zij dit gezang ongewijzigd in de proefbundel opgenomen.

Naderhand werd bij het verschijnen van de Acta van de generale synode de ware toedracht aan deputaten duidelijk, m.n. uit de volgende passage: 'Van gezang 10 („Hoe zal ik U ontvangen") wordt de door de commissie aangeboden versie aanvaard' (Acta, p. 210). De zaak kon echter door deputaten niet meer teruggedraaid worden, zodat gezang 10 ongewijzigd in het nieuwe kerkboek voorkomt.

Deputaten hebben gemeend in deze situatie de kerken en de komende generale synode wellicht van dienst te kunnen zijn met een beoordeling van het ter generale synode van Kampen aanvaarde gewijzigde gezang 10. Omdat dit, strikt genomen, niet tot hun opdracht behoort, hebben zij de gewijzigde versie én hun beoordeling daarvan in een bijlage bij dit rapport opgenomen (zie Bijlage 1).

De gehandhaafde gezangen hebben als volgt een plaats ontvangen in het Gereformeerd Kerkboek (de tussen haakjes geplaatste nummers verwijzen naar de nummering in de proefbundel): 1-11 (1-11), 15 (15), 16 in 6 coupletten (16 in 5 coupletten), 17 (17), 18 (18), 19 in 7 coupletten (19 in 6 coupletten), 20 (21), 22 (24), 23 (27), 25 (32), 27 (34), 28 (35), 29 (36).

2.2. De verwijderde gezangen

Blijkens de Acta van de generale synode te Kampen 1975 (art. 444, B, I, a.) stelden deputaten aan haar voor te besluiten, dat behalve de gezangen 12 en 14 ook de gezangen 13, 16: 5, 19: 2, 21, 24, 25: 5 en 26 in de eredienst niet meer gezongen dienen te worden. De synode spreekt uit, dat de gezangen 12, 14, 16: 5, 19: 2, 21 en 25 geen plaats in de voorgestelde bundel dienen te ontvangen (B, IV, a.).

Bij vergelijking van hetgeen deputaten voorstelden en hetgeen de generale synode uitsprak valt de conclusie te trekken, dat de synode ten aanzien van een drietal gezangen de aanbevelingen van de deputaten niet heeft overgenomen (de gezangen 13, 24 en 26).

Wat gezang 13 betreft merken deputaten op, dat het hun pas na het gereed komen van de proefbundel is opgevallen, dat dit gezang ontbreekt in de door de synode volgens de Acta vastgestelde lijst van de te verwijderen gezangen. Het sterke vermoeden bestaat, dat per vergissing nummer 13 is weggevalen. Immers, de synode constateerde, 'dat vrijwel alle ingekomen brieven zich van harte met het voorstel van deputaten akkoord verklaren' (B, 1, b.). Hierbij wordt geen uitzondering gemaakt voor gezang 13. Anderzijds wordt,

wanneer het oordeel van commissie en deputaten ten aanzien van een bepaald gezang niet gelijklopend is, dit wél expres vermeld, bijv. 'dat de commissie met betrekking tot gezang 26 tot een andere conclusie komt en aanbeveelt dit gezang in gewijzigde vorm in de proefbundel op te nemen' (B, 1, c.). Gelet op één en ander komt het deputaten voor, dat gezang 13 per abuis is weggevallen uit de reeks gezangen, die geen plaats in de voorgestelde bundel dienen te ontvangen.

Terzake van gezang 24 (het Lutherlied) sprak de generale synode als haar oordeel uit, 'dat de verwijdering van gezang 24 slechts in samenhang met het aangeboden alternatief beoordeeld moet worden' (B, III, d.).

En wat tenslotte gezang 26 betreft overwoog de synode, 'dat de voorgestelde wijziging van gezang 26 naar inhoud en vorm een verbetering betekent' (B, II, c.). Zij sprak uit, 'dat voor het gewijzigde gezang 26 een plaats moet warden ingeruimd' (B, IV, b.).

Deputaten kunnen rapporteren, dat zij de gezangen 12, 13, 14, 16: 5, 19: 2, 21 en 25: 5 uit de bundel 'Enige Gezangen' hebben verwijderd. Zij hebben verder in plaats van de bestaande berijming van het Lutherlied (gezang 24) de alternatieve versie in de proefbundel opgenomen (zie nummer 30 van deze bundel).

Zie hierover nader in dit rapport bij 2.3. De ter aanvulling aanbevolen gezangen. Tenslotte hebben deputaten het gewijzigde gezang 26 in de proefbundel opgenomen onder nummer 33 ('Jesus is mijn toeverlaat', in 7 coupletten).

2.3. De ter aanvulling aanbevolen gezangen

De door de generale synode van Hattem 1972-1973 benoemde deputaten stelden aan de generale synode van Kampen 1975 enige gezangen óf ter vervanging óf ter aanvulling voor en boden eveneens een nieuwe berijming van het Lutherlied aan.

De synode van Kampen sprak als haar oordeel uit,

1. dat de voorgestelde nummers 13, 15, 16, 22, 24, 25, 27 en 28 in de bundel dienen te worden opgenomen;
2. dat de alternatieven voor de nummers 30, 32 en 38 aanvaard en naar de wijziging van het alternatieve nummer 30 gestreefd dient te worden;
3. dat het voorgestelde Lutherlied (nummer 33) in de plaats van het bestaande aanvaard kan worden, nadat zo mogelijk wijzigingen zijn aangebracht' (C, III, c.).

Op grond hiervan sprak de synode uit,

- a. dat de onder III c 1-3 bedoelde gezangen in de proefbundel een plaats zullen ontvangen;
- b. dat nieuw te benoemen deputaten opdracht dienen te ontvangen om inzake gezang 30 met de betrokkenen overleg te plegen' (C, IV).

2.3.1. De gezangen, die in het rapport van de Hattemse deputaten waren genummerd als 13, 15, 16, 22, 24, 25, 27 en 28, hebben in de proefbundel een plaats ontvangen. Ze zijn opgenomen als resp. nr. 12 ('Dit is de dag, die God ons schenkt'), 13 ('Jesus, leven van mijn leven'), 14 ('Ontsluit, o Heer, voor U ons hart'), 20 ('Nu triomfeert de Zoon van God'), 22 ('De dag van onze Vorst brak aan'), 23 ('Wij knielen voor Uw zetel neer'), 25 ('God in den hoog'alleen zij eer') en 2) ('Ere zij aan God, de Vader').

2.3.2. Voor de gezangen, die in het rapport van de Hattemse deputaten waren genummerd als 30, 32 en 38 werden de alternatieve versies, die door de generale synode van Kampen waren aanvaard, in de proefbundel opgenomen. Zij kregen daarin een plaats als resp. nr. 28 ('Getrouw is God'), 29 ('De kerk van alle tijden') en 31 ('Dankt, dankt nu allen God'). Tot wijziging van het alternatieve nummer 30 ('Getrouw is God') kon worden overgegaan na overleg met en goedvinden van de Stichting 'Geestelijke liederen uit de schat van de kerk der eeuwen'.

2.3.3. Het door de Hattemse deputaten voorgestelde Lutherlied is ongewijzigd in de proefbundel opgenomen. Hierbij past de volgende toelichting.

Kampen sprak uit (zie boven) dit concept te doen plaatsen in de proefbundel op grond van het oordeel dat het aanvaard kon worden, 'nadat zo mogelijk wijzigingen zijn aangebracht'. Dit "zo mogelijk" hield reeds bij voorbaat in, dat de wijziging niét mogelijk zou blijken; zulk een constatering zou de opneming in de proefbundel dus niet behoeven te verhinderen. Wijzigingen werden niet metterdaad als voorwaarde gesteld.

Nu zijn ter synode, in commissie- en synodediscussies ettelijke eventuele wijzigingen in overweging gegeven. Ten dele zijn deze suggesties toen reeds beantwoord door onze mede-deputaat, de auteur van deze tekst, en verder heeft hij zich bereid verklaard de suggesties nader te zullen overwegen. Aangezien de beslissing - wel reeds uit de aard der zaak - met name aan hem als auteur werd overgelaten en de suggesties in Kampen zeer verspreid en ten dele ook persoonlijk werden gedaan, heeft hij in de vergadering der synode verzocht dat ze van synodewege verzameld zouden worden en hem ter hand worden gesteld, en dit wel spoedig, teneinde vertraging te voorkomen. Prof. Schilder moest ons evenwel meedelen

- a. dat hij geen enkel antwoord op dit verzoek heeft ontvangen en dus aangewezen bleef op de incidentele en

- persoonlijke mededelingen en suggesties;
- b. dat hij, hoewel formeel wellicht gerechtigd ze daarom buiten beschouwing te laten, ze toch serieus heeft overwogen;
- c. dat het hem bij deze overweging niét mogelijk bleek er een van te aanvaarden zonder het geheel of de onderdelen schade te doen lijden;
- d. dat bovendien een deel der suggesties reeds eerder door Hattemse deputaten was overwogen en afgewezen toen hij zelf als eventuele wijzigingen ter tafel bracht in de deputaten-vergadering.

Deputaten constateerden dat de auteur het verzoek der synode, vervat in het 'zo mogelijk', ernstig heeft genomen; bovendien stemden zij met zijn conclusie in, zodat zij oordeelden dat het aan Kampen voorgelegde concept ongewijzigd in de bundel diende te worden opgenomen. Zij achten deze niet geamendeerde berijming dermate een verbetering van de bestaande berijming, dat zij met vrijmoedigheid het bestaande gezang 24 hebben vervangen door het als nr. 30 in de proefbundel voorkomende lied 'Een vaste burcht is onze God'.

Intussen achten prof. Schilder en zijn mede-deputaten het, gelet op het 'zo mogelijk' van Kampens oordeel gewenst in een bijlage op te nemen een deel van de rekenschap van de auteur terzake van de hem gedane suggesties; zij mogen illustratief zijn voor de andere (zie Bijlage II).

2.4. De verdere aanbevelingen van de commissie

De generale synode te Kampen deed ook een uitspraak met betrekking tot enkele aanbevelingen van de commissie uit haar midden, die de synode had te adviseren inzake 'Enige Gezangen'. De commissie zou graag zien, dat in de proefbundel ook opgenomen werden de onberijmd gezongen Credo's uit Straatsburg 1525 en van de hand van P. Chr. van Westering. Tevens deed de commissie aanbeveling in de door de Hattemse deputaten als 20, 21, 23, 29 en 39 genummerde gezangen een aantal wijzigingen aan te brengen, en om waar mogelijk de buigings-n te verwijderen.

Ten aanzien van beide punten sprak de generale synode zich in gelijke zin uit, nl.

- a. dat de voorgestelde onberijmd gezongen Credo's in de bundel een plaats zullen ontvangen;
- b. dat nieuw te benoemen deputaten dient te worden opgedragen de voorgestelde wijzigingen en de eventuele verwijdering van de buigings-n nader te bezien (D, III.).

2.4.1. Het onberijmd gezongen Credo uit Straatsburg 1525 kon door deputaten zonder meer in de proefbundel worden opgenomen, daar hieraan geen auteursrechten verbonden zijn. Voor de overname van het onberijmd gezongen Credo van P. Chr. van Westering zijn deputaten in contact getreden met de componist. Dit leverde geen enkele moeilijkheid op. De heer Van Westering deelde aan deputaten mee, dat bij hem geen enkel bezwaar was tegen het opnemen van de door hem gecomponeerde muziek bij de apostolische geloofsbelijdenis in de proefbundel. Rest ons nog te vermelden, dat de heer Van Westering aan deputaten verzocht zo mogelijk de aanwijzingen voor beurtzang aan te houden. Op dit punt hebben deputaten geantwoord, dat zij aan dit verzoek niet kunnen voldoen, daar onze erediensten geen koorzang kennen en dat daarom de gevraagde aanduiding voor beurtzang weinig zinvol zou zijn. De onberijmd gezongen Credo's uit Straatsburg 1525 en van de hand van P. Chr. van Westering zijn in de proefbundel genummerd als resp. 6a en 6b. Dit is gedaan om de nummering in het begin van de bundel 'Enige Gezangen' niet in gevaar te brengen. Er is deputaten veel aan gelegen, dat de gezangenbundel blijft inzetten met de eerste negen gezangen, die vanouds in de Gereformeerde Kerken hier te lande hun plaats in de bundel 'Enige Gezangen' hebben. Daarbij kan ook gereflecteerd worden aan hetgeen de generale synode te Hattem 1972-1973 blijkens haar Acta voor ogen stond, nl. om de bestaande bundel niet te ontwrichten (art. 171, II, 3, b.).

2.4.2. Deputaten hebben de door de commissie aanbevolen wijzigingen in enkele door Kampen 1975 in haar besluit genoemde gezangen onderzocht naar de richtlijnen, die door deze synode nader geformuleerd zijn, met name inzake wijziging van een bestaande tekst en het voorkomen van archaïsche taal.

Zo kregen deputaten o.a. te maken met de volgende richtlijn:

- a. 'liederen die in de gemeentezang zijn ingeburgerd mogen niet gewijzigd worden, tenzij ze op onderdelen in strijd komen met de belijdenis van de kerk en
- b. de wijziging een duidelijke verbetering in woord en toon tot gevolg heeft' (art. 424, D, 2, 1.). Eveneens was de volgende richtlijn hierbij van betekenis:

'de gezangen dienen bij voorkeur in hedendaags Nederlands te zijn. Archaïsche taal is echter geen bezwaar, mits ze schriftuurlijk en literair verantwoord is' (idem, D, 2, 3.). De door de synode van Kampen in haar besluit (Acta, art. 444, D, I, sub a.2.) genoemde gezangen zijn de volgende:

- a. 'Halleluja, lof zij het Lam' (bundel Hattemse deputaten nr. 20);
- b. 'in den vroegen morgenstond' (idem, nr. 21);

- c. 'De dag der kroning is gekomen' (idem, nr. 23);
- d. Te Deum (idem, nr. 29);
- e. 'Alle roem is uitgesloten' (idem, nr. 39).

De Hattemse deputaten hadden deze gezangen (behalve de weglating van de in de bestaande berijming als 19: 2 en 25: 5 genummerde coupletten) ongewijzigd aan de generale synode te Kampen aanbevolen.

De door de commissie ter synode aanbevolen wijzigingen in deze gezangen onderzoekende zijn deputaten tot de slotsom gekomen, dat deze geen verbetering betekenen. Hoewel het deputaten niet wenselijk en ook niet nodig lijkt op alle details in te gaan, willen zij voorzover dat in het kader van deze rapportage past hun conclusie gaarne toelichten.

De onder a., b. en c. genoemde liederen zijn afkomstig van Isaac da Costa (1798-1860) en dragen al de eigenaardigheden en typerende trekken van de tijd van hun ontstaan en in het bijzonder van hun auteur. Diens taal en stijl laat zich aanstonds in deze liederen herkennen. Dit is weliswaar, archaïsche taal, aar archaïsche taal, maar daarvan de heeft generale synode te Kampen 1975 uitgesproken, at daartegen geen bezwaar is, mits deze taal schriftuurlijk en literair verantwoord is. Deputaten zijn van oordeel, dat de hier genoemde liederen van Da Costa inderdaad schriftuurlijk en literair verantwoord zijn. Wanneer men ze gaat bijschaven om ze meer hedendaags Nederlands te doen zijn, geeft dat geen goede resultaten.

Wij willen dat op enkele punten illustreren.

Het lied 'Halleluja, lof zij het Lam' heeft in couplet 2, r. 6: 'dat alle knie Hem buige'. Er is voorgesteld om dat aldus te veranderen: 'dat alle knie zich buige'. Maar bij deze wijziging gaat een wezenlijk element de mist in, nl. dat alle knie zich moet buigen voor Hém, die hier genoemd wordt der vorsten Vorst, der heren Heer. Zo heeft Da Costa dat uitgesproken in de aan hem eigen stijl: 'dat alle knie Hem buige'.

Het volgende lied 'In den vroegen morgenstond' begint aldus:

In den vroegen morgenstond
heeft Gods Woord zijn Sionieten
redding uit d'ellend verkond,
waar hun tranen overvlieten!

Het voorstel was om de regels 2, 3 en 4 te wijzigen, zodat we het volgende krijgen: In den vroegen morgenstond

is de Levensvorst verrezen.

Nu Hij dood en graf verslond,
waarvoor zouden wij nog vrezen?

Deputaten vinden dit een allermintst fraaie berijming. Men proeft hier de taal van Da Costa niet meer, terwijl de wijziging geen literaire verbetering is. Zo is 'dood en graf verslond' retoriek. Het is maakwerk geworden, waarin de zeggingskracht van het oorspronkelijke werk verloren gaat.

In couplet 2, r. 5 van dit lied staat: 'ook uw morgenstond spoedt aan'. Voorgesteld wordt deze regel aldus te veranderen: 'ook uw morgenstond breekt aan'. Maar bij deze verandering gaat weer een wezenlijk element bij Da Costa verloren. In 'spoedt aan' zit de gedachte van het 'haastig' komen, dat bij 'breekt aan' verloren gaat.

Het derde lied van Da Costa 'De dag der kroning is gekomen' heeft in couplet 3, r. 1, 2: De glorie straalt uit dien Behouder

dien 't bloedig zweet werd uitgedrukt!

Voorgesteld is om in r. 2 'dien' te veranderen in 'die'. Maar de buigings-n fungeert hier op een onmisbare wijze: het bloedig zweet werd Hem uitgedrukt. Dat kan in de stijl van Da Costa niet anders worden uitgedrukt dan met het beginwoord 'dien'. Modernisering, al is het op nog zo'n gering onderdeel, schaadt het lied, maakt het erger in plaats van beter.

Men lette ook op r. 9: 'dien de vloek belaadde', waarvan de volgende wijziging is voorgesteld: 'en met vloek belaadde'. Maar als 'dien' in r. 2 veranderd moet worden in 'die', dan ook in r. 8, zodat we nu als r. 8, 9 het volgende krijgen:

Die de wereld smaadde,
en met vloek belaadde.

Maar zo ontstaat een geheel verkeerd beeld. Immers, de wereld smaadde Hém, de vloek belaadde Hém - en niet omgekeerd!

Couplet 6, r. 10 luidt: 'laving aan wie dorst'. De voorgestelde verandering 'laving voor wie dorst', betekent een literaire verarming. De fraaie assonance gaat zo verloren.

Deze voorbeelden maken naar het oordeel van deputaten duidelijk, dat men zulke liederen als van Da Costa niet moet gaan bijschaven. De wijzigingen hebben geen verbetering tot gevolg. Hetzelfde geldt van de voorgestelde wijziging van het 'Te Deum'.

Er zijn in totaal 15 wijzigingen voorgesteld, waardoor een heel ander lied ontstaat, een mengsel van wat we

nu hebben met de versie die voorkomt in het Liedboek (nr. 399). En dat terwijl uit de kerken bij de generale synode van Kampen geen enkel bezwaar tegen ongewijzigde handhaving is ingekomen.

Het is ook niet in te zien, waarom allerlei kleine wijzigingen nodig zouden zijn. Bovendien gaat de willekeur hier een grote rol spelen, omdat de één voorkeur zal hebben voor deze versie en de ander voor een andere versie. Om een voorbeeld te noemen: couplet 1, r. 3 heeft: 'Zingt serafs, eng'len zingt, heft machten aan en tronen'.

Het Liedboek heeft: 'U zingen alle heem'len, serafs, machten, tronen'.

Ter synode van Kampen is de lezing voorgesteld: 'U zingen alle eng'len, serafs, machten, tronen'. En na de verschijning van de proefbundel bereikte deputaten het volgende voorstel tot wijziging: 'Zingt serafs, eng'len zingt, heft aan, gij machten, tronen'.

Dit voorbeeld toont aan, dat men eindeloos kan wijzigen, maar tevens, dat dit geen enkele zin heeft en geen verbetering tot gevolg heeft; de regel uit het bestaande gezang is immers duidelijk genoeg.

Tenslotte 'Alle roem is uitgesloten', een lied van Jan Scharp (1756-1828). Enkele wijzigingen werden voorgesteld, bijv. om couplet 2, r. 2 de woorden 'dat Hij zijnen eigen Zoon' te veranderen in 'dat Hij zijn geliefde Zoon'. Maar met deze wijziging verdwijnt het eigendoms karakter, terwijl bovendien het 'geliefde' na 'lief' in r. 1 een literaire verarming tot gevolg heeft. Enkele andere pogingen om door wijziging archaïsmen uit dit lied te verwijderen moeten als niet geslaagd worden beschouwd.

Samenvattend zijn deputaten van oordeel, dat de ter generale synode van Kampen voorgestelde wijzigingen van de genoemde liederen niet moeten worden aangebracht. Zij hebben dan ook in de proefbundel de ongewijzigde teksten opgenomen.

2.4.3. Deputaten hebben ook de eventuele verwijdering van de buigings-n bezien. Bij onderzoek blijkt, dat de buigings-n in bepaalde gevallen een onmisbare functie heeft (vgl. wat werd opgemerkt in dit rapport onder 2.4.2. bij het lied van Da Costa 'De dag der kroning is gekomen'). In andere gevallen fungeert de buigings-n niet. In al zulke gevallen de buigings-n schrappen zou echter betekenen, dat in een lied met bijv. een typische Da Costa-stijl of een typische 18e/19e eeuwse achtergrond in het ene geval wel en in het andere geval niet de buigings-n zou voorkomen. Dit schaadt de uniformiteit en zou er toe leiden, dat men de buigings-n in gevallen, waar die toch echt functioneert, niet begrijpt.

Deputaten zijn van oordeel, dat de buigings-n in oude liederen niet verwijderd moet worden. We hebben in onze gezangenbundel te maken met liederen uit de schat van de kerk der eeuwen. Een stuk verleden van de kerkzang weerspiegelt zich in liederen van dichters uit verschillende tijden. Het taalkleed is in sommige gevallen bepaald archaïsch. Maar dat verhelpt men ook niet door de buigings-n te verwijderen.

3. Uitgave van de proefbundel

3.1. De muzieknootatie

Deputaten hebben zich aanstonds bezig gehouden met de notatie van de melodieën; dit in verband met hun opdracht de uitgave van de proefbundel te verzorgen (Acta Kampen, art. 444, E, III, sub a, 3.).

Zij zijn tot een bepaalde gedragslijn gekomen, waarvan verantwoording is afgelegd in de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek (onder het hoofd Verantwoording inzake de muziek-notatie). Deputaten menen thans te kunnen volstaan met een verwijzing naar de onder a t/m j ten aanzien van de muzieknootatie van de gezangen gegeven verantwoording.

3.2. Geen cursiveringen voor de notenwaarde

Volgend op de verantwoording van de muzieknootatie van de gezangen wordt in het Gereformeerd Kerkboek opgemerkt: 'Om meer dan één reden is er van afgezien in de tekst van de gezangen cursiveringen aan te brengen, die de notenwaarde aangeven'.

Het komt deputaten gewenst voor thans aan deze summiere mededeling enige nadere informatie toe te voegen. Het niet-aanbrengen van cursiveringen in de tekst van de gezangen is geschied in overleg met en met goedvinden van deputaten voor de uitgave van het kerkboek. Daaraan lagen onderstaande overwegingen ten grondslag.

Anders dan bij de psalmen, waar slechts halve noten en kwartnoten voorkomen, vertonen de gezangen een zodanige variatie in de notenwaarden, de maat en de combinatie van noten en tekst, dat het onmogelijk is dit onderscheid in de tekst te laten uitkomen. Er zijn wel gezangen, waar het aanbrengen van de cursivering mogelijk is, maar uit een oogpunt van uniformiteit is gekozen voor het geheel achterwege laten van de cursivering.

Weliswaar ontstaat hierdoor een divergentie in de uitgave tussen de tekst van de psalmen en die van de gezangen. Maar dan mag niet vergeten worden, dat bij de psalmen het aanbrenge van de cursivering in het verleden noodzakelijk was, doordat werd overgegaan van niet-ritmische naar ritmische gemeentezang, terwijl de melodieën van de gezangen reeds met een eigen ritme bekend zijn bij de gemeente. Dat een dergelijke divergentie in de uitgave van een liederenboek niet vreemd is, bewijst het Liedboek voor de kerken (1973), waar in de tekst van de psalmen wél, maar in die van de gezangen géén cursiveringen zijn aangebracht.

3.3. Voorwoord in het Gereformeerd Kerkboek

Hoewel het Voorwoord in het Gereformeerd Kerkboek niet door deputaten 'Enige Gezangen' is ondertekend, menen zij niettemin in dit rapport daarover een enkele opmerking te moeten maken. De generale synode te Kampen had namelijk aan deputaten 'Enige Gezangen' opgedragen de kerken te verzoeken eventuele reacties binnen een jaar hun bekend te maken (Acta, art. 444, E, III, b.).

In verband met deze opdracht hebben wij ons gewend tot deputaten voor de uitgave van het kerkboek met enkele vragen over de presentatie van de proefbundel 'Enige Gezangen' aan de kerken. Uit het antwoord dat wij van deze deputaten ontvingen bleek, dat zij er de voorkeur aan gaven het kerkboek door één algemeen voorwoord te laten voorafgaan. Daarin zouden dan ook opgenomen worden de elementen, die deputaten 'Enige Gezangen' verwerkt wensten te zien.

Deputaten menen naar dit voorwoord te kunnen verwijzen wat de presentatie van de bundel 'Enige Gezangen' aan de kerken betreft.

4. Onderzoek naar de mogelijkheid van verdere vernieuwing

4.1. De gezangen 1-9 en 11

De generale synode te Kampen gaf aan deputaten ook opdracht 'voor de gezangen 1-9 en 11 Bijlage 7 naar nieuwe berijmingen om te zien met gebruikmaking van hetgeen ter synode diende of door vorige deputaten werd voorgesteld en daartoe eventueel opdrachten te verstrekken' (Acta, art. 444, E, III, c sub 1.). Deputaten hebben bij hun onderzoek gebruik gemaakt van diverse berijmingen. Welke dat zijn kan blijken uit de bespreking van de respectieve gezangen. Deputaten hebben gemeend met een summier verantwoording te kunnen volstaan, wanneer de beoordeling van een bepaalde berijming leidde tot een negatief resultaat. Ook in zulke gevallen een gedetailleerde bespreking daaraan te wijden zou betekenen, dat al die berijmingen ook in dit rapport moesten worden opgenomen. Dan zouden de kerken wel een zeer lijvig rapport ontvangen, dat voor een groot deel bestaat uit liederen die door deputaten worden afgewezen. Wij zijn van oordeel, dat dit niet zinvol is. Uiteraard zijn deputaten tot nadere verantwoording aan de e.k. generale synode gaarne bereid.

4.1.1. *Gezang 1*

Deputaten hebben omgezien naar de berijming van de Hoozeveense deputaten. Tegen deze berijming zijn bij de generale synode te Kampen verschillende bezwaren ingediend. Zonder deze bezwaren alle te beoordelen, merken deputaten met alle waardering voor de poging om te komen tot verbetering van het bestaande op, dat deze berijming op hen een wat 'prekerige' indruk maakt. Hoewel het onderwerp ook goede elementen bevat, kunnen deputaten niet tot aanvaarding daarvan adviseren.

Bij de synode te Kampen werd een berijming van ds. D. K. Wielenga ingediend, die de raad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Centrum had gezonden. Hierin zijn tijdens de zittende generale synode door de auteur enkele veranderingen aangebracht. Hoewel de veranderingen wel een verbetering tot stand brachten, zijn deputaten van oordeel dat dit alternatief niet geschikt is. De herhaling bijv. van 'dit is Mijn woord' aan het begin van elk couplet, dat een wetswoord berijmt, is niet fraai en ook overbodig.

Gelet op de opdracht van de generale synode om naar een nieuwe berijming om te zien en overtuigd van het feit, dat een betere berijming van de tien geboden dan de bestaande gewenst is, hebben deputaten aan één uit hun midden, L. L. Bouwers, verzocht een nieuwe berijming te vervaardigen. Daarbij was het deputaten uiteraard wel bekend, dat de generale synode te Kampen heeft uitgesproken, 'dat het zelf berijmen van Schriftgedeelten en andere teksten niet behoort tot de taak van een generale synode of haar deputaten' (Acta, art. 171, B, I, 3 sub c.).

Maar zij menen zich in dit uitzonderlijke geval te kunnen beroepen op hetgeen de generale synode te Kampen in haar opdracht aan deputaten óók formuleerde, nl. om bij het omzien naar nieuwe berijmingen daartoe eventueel opdrachten te verstrekken.

Als vereisten voor een berijming van de tien geboden heeft deputaten behalve hetgeen door twee generale

synoden als richtlijnen voor de gezangen werd vastgesteld voor ogen gestaan, dat deze berijming recht moet doen aan de letterlijke tekst van de tien geboden en tevens moet in-spielen op uitleg van de decaloog door de Heidelbergse Catechismus.

Deputaten menen in de onderstaande berijming van de hand van L. L. Bouwers een geschikt alternatief gevonden te hebben en stellen dit voor in de plaats van de bestaande berijming.

1. God gaf op Horeb tien geboden;
Hij sprak in hoge heerlijkheid,
opdat wij heilig zouden leven
in dienst van zijne Majesteit.	8. Geef eer aan vader en aan moeder,
aan ieder die gezag ontvangt,
opdat uw dagen mogen lengen;
een leven in 't beloofde land.
2. Ik ben de HERE God, uw Koning;
erken mijn opperheerschappij:
uw slaventijd, daar in Egypte,
is door mijn hand voorgoed voorbij.	9. Gij zult niet doodslaan noch u wreken,
niet haten wie uw naaste is,
maar liefdevol de Schepper vrezén,
zó dat u voor de vijand bidt.
3. Gij zult geen valse goden eren:
Ik ben de ware God, dien Mij!
Stel uw vertrouwen op de HERE;
geen afgod is er die bevrijdt.	10. Hoor man en vrouw: Ik haat onkuisheid,
verbreek niet wat Ik één laat zijn.
Beheer het lichaam als een tempel,
vol van mijn Geest: oprecht en rein.
4. Maak nooit een beeld om te aanbidden,
buig nooit uw hoofd voor wat Ik haat,
want Ik bezoek tot in geslachten
verbondsverbrekers metterdaad,	11. Laat nooit uw voet de weg betreden
van hem die roof noch diefstal vreest.
Laat nooit het geld uw hoogste goed zijn,
weet dat de arme naast u leeft.
5. Maar duizenden, die mijn geboden
trouw onderhouden dag en nacht,
mijn Woord als openbaring kennen,
schenk Ik mijn liefde dag aan dag.	12. Uw tong zal nergens vals getuigen,
maar waarheid spreken en geen kwaad;
de naam beschermen van uw naaste:
mijn straf treft elke lasterdaad.
6. Gebruik mijn naam altijd eerbiedig,
want zwaar zal zijn de straf voor hen
die vloeken, spotten en vals zweren
of zwijgen bij zo'n lasterstem.	13. Nooit zal uw hart maar iets begeren
van alles wat uw naaste heeft.
Leer steeds, vernieuwd, de zonde haten
zoals mijn wet te kennen geeft.
7. Gedenk de sabbat; in zes dagen
heeft God zijn schepping toebereid;
genadig schonk Hij deze rustdag,
volkomen aan zijn dienst gewijd.	14. Leer ons, o God, naar uw geboden
te leven met ons hele hart;
genadebrood te mogen eten
door Hem, die sprak: 'Het is volbracht'.

4.1.2. *Gezang 2*

De door de Hooogeveense deputaten aan de generale synode te Hattem aangeboden berijming van de lofzang van Maria heeft deputaten niet overtuigd. Ook aan de berijming van as. L. W. Muns en aan de berijming van Adriaan van Boven kleven verschillende bezwaren, vooral wat de weergave van de Schrifttekst betreft. De berijming van ds. H. Hasper is eigenlijk een verkortende bewerking en is van mindere kwaliteit dan de bestaande berijming. Deputaten vestigen de aandacht op een bewerking van W. Barnard in het Liedboek (nr. 66), een Schriftgetrouwe en dichterlijke vertolking van Luc. 1: 46-55. Deputaten stellen voor deze berijming, die hieronder volgt, indien daarvoor de vereiste toestemming wordt verkregen, in de plaats van de bestaande berijming te doen komen.

1. Mijn ziel verheft Gods eer;
mijn geest mag blij den Heer
mijn Zaligmaker noemen,
die, in haar lage staat,
zijn dienstmaagd niet versmaadt,
maar van zijn gunst doet roemen. | 4. Des Heren kracht is groot;
zijn arm verstrooit, verstoot
die hoog zijn in hun ogen.
Hun tronen zijn niet meer,
maar gunstrijk wil de Heer
eenvoudigen verhogen. |
|---|---|

2. Om wat God heeft gedaan
zal elk geslacht voortaan
alom mij zalig spreken:
o groot geheimenis
dat mij geschonken is.
Zijn almacht is gebleken.

3. Hoe heilig is zijn naam!
Laat volk bij volk tesaam
barmhartigheid verwachten,
nu Hij de zaligheid
voor wie Hem vreest,
bereidt door al de nageslachten.

5. De Heer vervult met goed
uit 's hemels overvloed
der hongerigen monden.
Hij ziet geen rijken aan,
maar heeft met al hun waan
hen ledig weggezonden.

6. Hij trok zich Israël aan,
Hij laat niet hulploos staan
die Abrams troost verwachten.
Groot en in eeuwigheid
is Gods barmhartigheid
voor duizenden geslachten!

4.1.3. Gezang 3

De bewerking van de lofzang van Zacharias door de Hoogeveense deputaten is door de generale synode van Hattem nadrukkelijk afgewezen (Acta, art. 171, B, I, 2.).

Een berijming van ds. D. K. Wielenga, aangeboden door de raad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Centrum aan de generale synode te Kampen, sluit wel nauw aan bij de tekst van Luc. 1: 67-79, maar is als dichterlijke berijming naar het oordeel van deputaten niet geslaagd. Tegen de berijming van W. Barnard in het Liedboek (nr. 67) zijn inzake de weergave van de Schrifttekst bezwaren in te brengen.

De berijming van ds. H. Hasper is naar de mening van deputaten een weinig dichterlijke bewerking en geen Schriftuurlijke verbetering van het bestaande gezang.

Voor de berijming van ds. L. W. Muns hebben deputaten veel waardering. Deze geeft over het algemeen de Schrift goed weer. Maar bij couplet 1 geven deputaten de voorkeur aan de bestaande berijming. Daar er toch ook nog wel enige andere bezwaren tegen de berijming-Muns zijn aan te voeren, kan deze berijming niet zonder meer worden aanbevolen.

Reeds ter synode van Kampen lag een berijming van 2 coupletten, nl. 3 en 4 (oud resp. 3 en 4/5), ingediend door de raad van de Geref. Kerk te Hoogeveen. Als bezwaar hiertegen kan worden ingebracht, dat op deze wijze aan de oudere coupletten 1 en 2 twee nieuwere in een geheel andere stijlsoort verbonden worden.

Inmiddels kwam een volledige berijming van de lofzang van Zacharias gereed van dezelfde hand, nl. van de dichteres Anka Brands. Deputaten hebben voor deze berijming veel waardering.

Een keuze tussen de Statenberijming en de versie-Anka Brands is echter naar het oordeel van deputaten uiterst moeilijk, omdat voor de ene berijming andersoortige argumenten pleiten dan voor de andere.

Zo heeft de Statenberijming het voordeel, dat deze nauw aansluit bij de onberijmde tekst en daarvan over het geheel genomen een krachtige echo is; terwijl het vierregelige slotvers, dat als een epiloog fungeert en tegelijk een climax is, aan deze berijming een hoge waarde geeft. Ten nadele van deze berijming kunnen echter de vele archaïsmen en een uitdrukking als 'ware deugd' worden aangevoerd.

Het voordeel van de berijming-Anka Brands is ongetwijfeld de nieuwere zeggingswijze. Over het geheel spreekt deze berijming ook wel aan. Toch zijn er ook enige zwakke elementen. De Schrifttekst komt niet altijd even krachtig door; zo zijn bijv. de slotregels van de coupletten 2, 3 en 4, die een climax moesten vormen, juist zwak.

Daar deputaten in deze situatie geen keuze konden maken, besloten zij beide mogelijkheden aan de kerken voor te leggen, opdat deze hierover zelf kunnen oordelen en besluiten. Wellicht kan nader overleg met Anka Brands, waarvoor deputaten zich geen tijd meer zagen gesteld, leiden tot een berijming, waartegen geen bezwaren behoeven te bestaan.

Deputaten laten hieronder de berijming-Anka Brands volgen.

1. Geloofd zij Israëls God en Heer,
Hij heeft weer aan zijn volk gedacht.
Ontfermend keert Hij tot ons weer,
verlossend komt Hij met zijn kracht.
Met grote macht en majesteit
heeft Hij een hoorn van zaligheid
tot vrede op doen richten:

3. Hij gaf ons uitzicht op de tijd
dan ons geen angst meer kwellen zou,
maar dat, van 's vijands juk bevrijd,
ons hart zich voortaan stellen zou
in dienst van God, in heiligheid.
En gij, mijn kind, wordt straks gewijd
door God de Allerhoogste

Hij schonk door David, zijn geroepen knecht,
een koningshuis, dat heerst naar recht,
zoals Hij vroeger reeds had toegezegd.

tot zijn profeet, om voor Hem uit te gaan,
bereidend Hem een rechte baan,
verkondigend zijn volk een nieuw bestaan.

2. Van oudsher gaf Hij ons zijn woord,
gesproken door profetenmond,
door onze vaders aangehoord
en vastgelegd in zijn verbond,
dat Hij van haat en tegenstand
ons redden zou met sterke hand,
terwijl Hij zeer bewogen
steeds weer tot troost met zijn beloften kwam,
zoals Hij sprak tot Abraham,
de uit zijn mond de eed van trouw vernam.

4. Dan spreekt gij ons van zaligheid
nu alle schuld vergeven is
en toont ons Gods barmhartigheid,
die als een licht ten leven is,
waarmee ons nu bezoeken gaat,
verschijnend als de dageraad,
de Opgang uit de hoogte.
Wie in de nacht van dood en zonde lag
kan opstaan in de nieuwe dag,
terwijl zijn voet in vrede voortgaan mag

4.1.4. *Gezang 4*

De bewerking van de lofzang van Simeon door de Hooegeveense deputaten is van mindere kwaliteit dan de bestaande berijming. Het element uit Luc. 2: 30 ('dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volken'), dat in de oude berijming in couplet 2, r. 3 is ondergebracht, is hier geheel verdwenen. Er zijn ook nog wel andere bezwaren in te brengen, bijv. tegen couplet 2, r. 6: 'elk zal Uw heil ervaren'.

De berijming van ds. L. W. Muns doet niet geheel recht aan de Schrifttekst. Hetzelfde is het geval met de berijming van Adriaan van Boven, waartegen bovendien de archaïstische taal als een bezwaar geldt.

Het Liedboek (nr. 68) heeft de ongewijzigde versie opgenomen. Deputaten adviseren in hetzelfde spoor te gaan en bij de bestaande berijming te blijven.

4.1.5. *Gezang 5*

De bewerking door de Hooegeveense deputaten kan als geheel niet overtuigen en staat achter bij de huidige berijming.

De vertaling van Luther's 'Vater unser im Himmelreich' door Jan Wit en J. W. Schulte Nordholt (in Liedboek nr. 48) heeft als bezwaar, dat deze onvoldoende aansluit aan de Schrift en de verklaring van het 'Onze Vader' in de Heidelbergse Catechismus, en bovendien een modern-vervlakkende zegging heeft.

De bewerking van ds. H. Hasper sluit ook minder nauw aan bij Schrift en belijdenis dan in de bestaande berijming het geval is en is ook weinig dichtelijk. Deputaten stellen voor bij de bestaande berijming te blijven. Deze kan ongewijzigd gehandhaafd worden, behoudens enkele kleine wijzigingen die wenselijk zijn ter vermijding van het woord 'ai'.

Deputaten stellen de volgende wijzigingen voor: in couplet 2, r. 1: 'geheiligd word' uw naam en geef'; in couplet 3 r. 2: 'werp Gij de troon des satans neer'; in couplet 8, r. 6: 'sterk Gij ons dan, en maak ons vrij'.

4.1.6. *Gezang 6*

Het ontwerp, dat door de Hooegeveense deputaten is ingediend is 'geen verbetering van het be-staande' naar het oordeel van de generale synode van Hattem (Acta, art. 171, B, I, 2, sub b. nr 19)

Daar geen alternatief aanwezig is en tegen de bestaande berijming naar het oordeel van deputaten geen bezwaar behoeft te bestaan, stellen zij voor dit gezang ongewijzigd te handhaven.

4.1.7. *Gezang 7*

De Hooegeveense deputaten hebben een nieuwe 'bedezang voor de predikatie' ontworpen, in 2 coupletten op de melodie van psalm 17. Deputaten zijn van oordeel, dat het een verlies zou zijn wanneer deze mooie oude melodie die al voorkomt in de eerste uitgaven van de psalmen (van Datheen) uit ons gereformeerd kerkboek zou verdwijnen. Hoewel deze melodie niet gemakkelijk is, blijkt ze bij enige oefening in de eredienst heus wel zingbaar te zijn.

Wat de inhoud betreft is er naar het oordeel van deputaten geen enkel bezwaar uit Schriftuur-lijk oogpunt tegen dit gezang in te brengen. Het lied is kort en krachtig (en juist dát gaat weer enigszins verloren in de 2 coupletten van de Hooegeveense deputaten). Weliswaar heeft dit ge-zang een oud taalkleed, maar dat is ook te zeggen van het ontwerp van de Hooegeveense deputaten.

Op grond van het vorenstaande stellen deputaten voor dit gezang ongewijzigd te handhaven.

4.1.8. *Gezang 8*

Moet dit gezang gerestaureerd worden, zoals de Hoogeveense deputaten hebben gedaan? De reden daarvoor kan niet gelegen zijn in de inhoud, want dit lied is goed Schriftuurlijk (vgl. rapport van de Hattense deputaten in Acta van Kampen, bijlage 7, pag. 356). Wel komen in enkele coupletten (bijv. 2 en 6) archaïsmen voor, maar het lijkt deputaten niet nodig terwille daarvan dit lied geheel te herdenken.

Zij kunnen reeds om deze reden zich niet stellen achter het ontwerp van de Hoogeveense deputaten.

Ds. H. Hasper heeft de coupletten 2 en 6 uit het bestaande gezang weggelaten, maar dit is een verarming, m.n. wat couplet 6 betreft.

Deputaten stellen voor dit gezang ongewijzigd te handhaven.

4.1.9. *Gezang 9*

Tegen de berijming van de Hoogeveense deputaten is behalve het bij gezang 8 opgemerkte (zie 4.1.8.) nog aan te voeren, dat het een verlies zou betekenen, wanneer de gemeente de coupletten 4 en 6 niet meer kan zingen in de bestaande berijming (bijv. de prachtige regels in couplet 6: 'Behoed het ganse Christendom; geef dat in kruis uw vreugd weerom'; zie daarvoor het rapport van de Hattense deputaten in Acta van Kampen, bijlage 7, pag. 356). Wat daarvoor in de plaats komt in de genoemde berijming staat daarbij in Schriftuurlijke diepgang ten achter.

In het Liedboek (nr. 383) komt een bewerking van de avondzang voor (een vertaling van *Christique lux es et dies*, 6e eeuw, door Jan Wit en J. W. Schulte Nordholt), die wegens modernistische zegswijze en inhoud niet in aanmerking komt voor zang in de liturgie.

Deputaten adviseren met vrijmoedigheid het bestaande gezang 9 ongewijzigd te handhaven.

4.1.10. *Gezang 11*

Deputaten hebben overeenkomstig hun opdracht een onderzoek ingesteld naar een alternatief voor de tekst en de melodie van het gezang 'Ere zij God'. Zij zijn van oordeel, dat de bewerking van W. Barnard (Liedboek nr. 134) zich daarvoor niet leent. De weergave van de engelenzang in couplet 1 is niet Schriftgetrouw, terwijl tegen de coupletten 2 en 3 (die eigenlijk vrije liederen zijn) uit taalkundig oogpunt bezwaren zijn in te brengen. Ook de melodie maakt dit lied ongeschikt voor gemeentezang.

In de Hervormde bundel van 1938 komt onder nr. 26 een lied voor 'Halleluja, looft den Heer' op de melodie van psalm 150 (in 4 coupletten). In de bundel-Hasper (nr. 217) is daarvan alleen het eerste couplet met een geringe wijziging overgenomen.

Deputaten hebben overwogen, of dit lied (eventueel alleen het eerste couplet) een alternatief voor gezang 11 zou kunnen zijn. Zij menen evenwel, dat de bezwaren van taalkundige en exegetische aard tegen dit lied (m.n. tegen de regel 'God heeft in de mens behagen') van die aard zijn, dat tot overname niet kan worden geadviseerd.

Nog is overwogen, vooral in verband met bezwaren tegen de melodie van gezang 11. of het mogelijk zou zijn alleen de eerste 4 regels van dit gezang te handhaven. Deputaten zijn echter van oordeel, dat ook dit geen alternatief is. Het bezwaar dat men heeft tegen de melodie als zodanig blijft ook dan bestaan, wanneer men alleen de eerste 4 regels zingt. Er wordt geknipt in dat, wat één geheel is.

Het zou echter ook nog om een andere reden onjuist zijn de engelenzang in de eredienst te beperken tot de eerste 4 regels. Men moet zich nl. eens afvragen, of een berijming van Luc. 2: 14 áf is, wanneer de woorden maar zijn weergegeven. We hebben te maken met een thema, waarvan zich geredelijk laat denken dat het door de menigte van het hemelse heirleger zal zijn uitgewerkt in een machtige koorzang. Er mogen bezwaren zijn tegen de langademige melodie van gezang 11, niettemin zit in de herhaling een dimensie van het engelenlied, dat over de velden van Efratha zal hebben geklonken.

Uit het vorenstaande kan duidelijk zijn, dat een alternatief voor de tekst en de melodie van het gezang 'Ere zij God' niet aanwezig is.

Daar tekst en melodie van het bestaande gezang aanvaardbaar zijn, adviseren deputaten gezang 11 ongewijzigd te handhaven.

4.2. Reacties uit de kerken

De generale synode te Kampen droeg deputaten ook op de van de kerken ingekomen reacties zo nodig te verwerken (Acta, art. 444, E, II, e sub 2.). Behalve de in dit rapport onder 2.4.2. genoemde reactie zijn op het moment, waarop dit rapport moest worden afgesloten, bij deputaten geen reacties ingekomen

4.3. Nadere taalkundige en musicologische toetsing

Deputaten hebben eveneens de opdracht ontvangen de aanvaarde gezangen nader taalkundig en

musicologisch te toetsen (besluit E, III, c sub 3.).

Ook dit is geschied met in dit rapport grotendeels reeds genoemde resultaten. Deputaten willen hierbij verwijzen naar de bespreking van de onder 2.4.2. genoemde gezangen, het onderzoek betreffende al of niet handhaving van de buigings-n onder 2.4.3., de voorgestelde wijzigingen in gezang 5 onder 4.1.5. en naar de opmerkingen over de muzieknotatie onder 3.1.

Resteert nog te vermelden, dat aparte aandacht is gegeven aan de naam Jehova in gezang 18: 3. Ter synode van Kampen is voorgesteld om in plaats van 'Jehova, den Drieënen' te lezen 'de Here', de Drieëne'. Deputaten zijn van oordeel, dat een dergelijke wijziging niet past in de structuur van dit lied. Ook bij gegronde bezwaren tegen de naam Jehova dient men te bedenken, dat deze naam hier fungeert in een lied van Da Costa. Dit is een Godsnaam, die in de dagen van Da Costa veelvuldig werd gebruikt en die in de mond van de dichter (Da Costa was een Jood!) een rijke betekenis heeft: de God van het Oude Testament is in Christus de Drie-enige. Al gebruiken wij vandaag terecht niet meer de naam Jehova, het is in onze dagen wél zinvol om tegenover de Jehova's Getuigen, die de Drieëenheid loochenen. mét Da Costa te zingen van 'Jehova, den Drieënen'.

4.4. Berijmingen van Schriftgedeelten

De generale synode te Kampen heeft eveneens aan deputaten opgedragen alsnog eventuele beschikbare berijmingen van Schriftgedeelten te verzamelen, te beoordelen en zo mogelijk daarover voorstellen te doen. Deputaten hebben hiertoe een onderzoek verricht naar de eerste 115 gezangen in het Liedboek voor de kerken (1973), Heilige Gezangen van Adriaan van Boven (1951), het rapport van de Hoogeveense deputaten en een berijming van Jes. 52: 13 - 53: 12 van de hand van ds. D. K. Wielenga.

Gaarne hadden deputaten uit deze grote voorraad liederen een selectie willen maken en daarover voorstellen willen doen voor invoering in de liturgie. Zij moeten evenwel rapporteren, dat zij in geen enkel geval tot een aanbeveling konden komen. Het is ondoenlijk en naar het ons voorkomt ook niet zinvol om van dit negatief resultaat in dit rapport een brede verantwoording te geven. Daarom menen deputaten met deze summiere mededeling te moeten volstaan, uiteraard tot nadere verantwoording aan de e.k. generale synode gaarne bereid.

5. Conclusies

Samenvattend stellen deputaten de generale synode te Groningen-Zuid 1978 voor:

1. te besluiten de in het Gereformeerd Kerkboek opgenomen gezangen 1 en 2 te vervangen door berijmingen van resp. L. L. Bouwers en W. Barnard;
2. te beoordelen, welke van de twee berijmingen van de lofzang van Zacharias (gezag 3) de voorkeur verdient, de bestaande berijming of die van Anka Brands, en dienovereenkomstig te besluiten;
3. de in het Gereformeerd Kerkboek opgenomen gezangen 4 t/m 36 te aanvaarden in de aldaar voorgedragen tekst (incl. spelling en interpunctie; behoudens de in het rapport vermelde wijzigingen in gezang 5) en met de daarbij gepresenteerde melodieën (incl. de notatie).

6. Besluit

Deputaten menen hiermee voldaan te hebben aan hun opdracht, van hun werkzaamheden aan de eerstvolgende generale synode verslag uit te brengen (besluit E, III, sub d.).

Tevens voldoen zij hiermee aan de opdracht, hun rapport tenminste drie maanden vóór het begin van die synode aan de kerken toe te zenden (besluit E, TH, sub e.).

Deputaten, benoemd door de generale synode van Kampen 1975 voor de bundel 'Enige Gezangen':

Tj. Boersma (rapporteur)
L. Bouwers
J van Bruggen
K. Nolles
W. Roos
H. J. Schilder
D. Vreugdenhil
D. Jansz. Zwart

BIJLAGE 7a

Beoordeling van het ter generale synode van Rampen aanvaarde gewijzigde gezang 10

De tekst van het gewijzigde gezang 10 luidt als volgt:

1. Hoe zal ik U ontvangen
hoe wilt Gij zijn ontmoet,
der wereld hoogst verlangen,
des harten heiligst goed?
Wil zelf uw fakkel
dragen in onze duisternis,
opdat wat U behage
ons klaar en zeker is.
2. 'k Lag machteloos gebonden -
Gij komt en maakt mij vrij!
Ik was bevekt met zonden -
Gij komt en reinigt mij!
Het leven was mij sterven
tot Gij mij op deedt staan.
Gij doet mij schatten erven,
die nimmermeer vergaan.
3. Zo diep waart Gij bewogen:
Gij daaldet van uw troon;
uit godd'lijk mededogen zocht
Gij der mensen woon;
Gij die de last der volken,
hun plagen duizendvoud
wat niemand kan vertolken
in liefd' omsloten houdt.
4. Gij zwaar beproefde schare
ten dode toe benard,
daar gaat een blijde mare,
o schrijf die in uw hart:
al drukt het kruis uw schouder,
al dooft het laatste licht,
uw Trooster en Behouder
staat voor uw aangezicht.
5. Wat vreest gij voor het woeden
van 's vijands list en kracht?
Gij zijt in Christus' hoede
en Hij heeft alle macht.
Hij komt, Hij komt, een Koning,
voor wie de boze beeft,
wiens ijde machtsvertoning
Hij overwonnen heeft.
6. Nog eens zal Hij verschijnen
als Richter van 't heelal,
die 't hoofd van al de zijnen
voor eeuwig kronen zal.
Nog is die dag verborgen.
wacht hem gelovig af,
terwijl de grote morgen
reeds schemert boven 't graf.

Deputaten merken hierbij het volgende op.

Deze versie is een combinatie van hetgeen van dit lied voorkomt in de bundel Liedboek voor van de kerken en in de bundel Honderdnegentien gezangen. De coupletten 1, 3, 4 en 6 komen ook voor in het Liedboek, couplet 5 staat in de Honderdnegentien gezangen, terwijl couplet 2 ongewijzigd (behalve inzake de interpunctie) is overgenomen uit de bestaande bundel 'Enige Gezangen'.

Deputaten zijn bij de beoordeling van dit gewijzigde gezang 10 tot de conclusie gekomen, dat dit zeker geen verbetering is van het bestaande. Zij leggen daarvan rekenschap af in onderstaande bespreking van de afzonderlijke coupletten van dit lied.

Couplet 1

In r. 3 wordt de uitdrukking 'der wereld hoogst verlangen' gebruikt. Hoewel het woord 'wereld' in de meeste uitdrukkingen vrouwelijk is, komt het ook als mannelijk voor, bijv.: 's werelds loop. Nu we gewend zijn aan de mannelijke verbuiging ('s werelds) klinkt 'der wereld' wat vreemd, terwijl de naamval even archaïsch is. Deputaten-Gezangen stelden aan de generale synode te Kampen voor 'Gij, 's werelds hoogst verlangen', hetgeen dan zeker te verkiezen is.

In r. 4 is de uitdrukking 'des sterv'lings zaligst goed' vervangen door 'des harten heiligst goed'. Is de laatste uitdrukking beter? Hoewel 'zaligst goed' in het hedendaags taalgebruik profaan kan klinken, betekent de regel hier toch: de voor de dood bestemde mens dankt zijn verlossing aan de door God geschonken gave, de Christus. Wat nu de uitdrukking 'des harten heiligst goed' betreft, die is eveneens archaïsch. Maar bovendien roept de nieuwe regel bedenkingen op. Ons hart heeft blijkbaar veel heilige goederen, waarvan Christus dan

het heiligst is. De hele uitdrukking is duidelijk een verlegenheidsvondst om de woorden 'sterv'ling' en 'zaligst' te kunnen vervangen.

De laatste vier regels betekenen ook al geen verbetering van het bestaande. In de oude versie is de 'fakkel' de wat archaïsche weergave van de 'lamp', d.i. het Woord. De fakkel moet immers volgens deze versie 'onderrichten'. De betekenis van de 'fakkel' (het Woord) is in het gewijzigde gezang veel minder duidelijk geworden, omdat nu ontbreekt de regel: 'dat ons uw Geest ver-lichte'.

Als geheel zijn deze vier regels wat moderner van taal, maar daardoor valt een aanvoegende wijs als 'behage' des te meer uit de toon.

Couplet 2

Zoals reeds werd opgemerkt is dit couplet ongewijzigd gebleven behalve inzake de interpunctie. Deputaten-Gezangen hebben evenwel in hun rapport aan de generale synode te Kampen gemeld (en dit met voorbeelden gestaafd), dat zij aan de interpunctie veel aandacht hebben gegeven (zie Acta Kampen, pag. 350 e.v.). Nu blijkt, dat de in de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek voorkomende interpunctie afwijkt van die, welke in de oude versie voorkomt, achten deputaten het onjuist dat zonder nadere verantwoording een interpunctie zou worden gebruikt, die afwijkt van beide uitgaven.

Couplet 3

De nieuwe versie is eigenlijk een ander lied geworden, al is de gedachtengang ontleend aan het oude. De taal is wel iets anders, lijkt wat moderner maar blijkt dat bij nader inzien toch niet te zijn, vgl. de uitdrukkingen 'waart'. 'daaldet'. 'de last der volken', 'der mensen woon'. 'duizendvoud', "vertolken".

Bovendien roept de nieuwe versie vragen op. Wat moet het bijv. betekenen, dat Christus de last der volken en hun plagen in liefde omsloten houdt? Dit zijn duistere regels, die voor allerlei uitleg vatbaar zijn.

Het ene archaïsche couplet is vervangen door een ander dat aan hetzelfde euvel lijdt. maar waarvan de betekenis veel minder duidelijk is.

Couplet 4

Ook hier komen weer archaïsche uitdrukkingen voor: 'zwaar beproefde schare', 'ten dode toe benard', 'blijde mare'.

Wat de interpunctie betreft: achter de vierde regel is een dubbele punt geplaatst (overeenkomstig de oude versie). Hierbij dient wel even de aandacht te worden gevestigd op hetgeen deputaten-Gezangen schreven aan de generale synode te Kampen (zie Acta Kampen, pag. 351): 'In de uitgaven van het bestaande gezang wordt achter de vierde regel van de vierde strofe een dubbele punt geplaatst. Wie zingt, krijgt daardoor de indruk, dat hetgeen volgt 'in het hart geschreven moet worden' (regel 1). In de geraadpleegde uitgave van Ten Kate's lied zelf komen deze regels echter anders over; hier geen dubbele punt maar een uitroepteken (en dit ook achter de tweede regel). Dit geeft veeleer de indruk dat het in de voorgaande strofe (3) bezongen evangelie in het hart moet worden geschreven; de troost van de tweede helft van strofe 4 sluit daarbij aan. Deputaten hebben dienovereenkomstig gepunctueerd': Zie daarvoor Gezag 10 : 4 in de uitgave van het Gereformeerd Kerkboek.

Het komt deputaten onjuist voor, dat inzake de interpunctie van dit couplet zonder meer wordt voorbijgegaan aan hetgeen deputaten-Gezangen in de uit de Acta geciteerde passage schreven.

Couplet 5

Dit couplet is in het Liedboek geschrapt; het komt voor in de Honderdnegentien gezangen. We hebben ook hier (vgl. de opmerkingen bij couplet 3) eigenlijk weer een nieuw gedicht. Op zichzelf genomen zijn tegen dit couplet geen overwegende bezwaren. Maar de inhoud is in andere bewoordingen eigenlijk een herhaling van het vierde couplet en breekt zelfs in zeker opzicht de gang van het lied. Om die reden verdient het opnemen van dit couplet geen aanbeveling.

Couplet 6

Deze versie is bijna gelijk aan de bestaande. In de eerste helft zijn een paar wijzigingen gekomen, doordat 'komen' plaats maakte voor 'verschijnen' en 'vromen' werd veranderd in 'de zijnen'. Veranderingen, die echter

naar het oordeel van deputaten overbodig zijn, zeker in het geheel van deze toch ook archaïsche versie. Vorenstaande opmerkingen hebben geleid tot de reeds vermelde conclusie van deputaten: het gewijzigde gezang 10 is geen verbetering van het bestaande. Uit de bespreking van de afzonderlijke coupletten kan duidelijk zijn, dat het lied ondanks de wijzigingen archaïsch in het taalgebruik blijft, terwijl de wijzigingen vaak een verzwakking van de inhoud betekenen. Wil men van de archaïsche zeggingswijze af, dan zou een totale herdichting van het lied van Paul Gerhardt te overwegen zijn.

BIJLAGE 7b

Rekenschap terzake van gezang 30 (Lutherlied)

De auteur van deze berijming heeft o.m. als volgt suggesties, die hij in vergaderingen van commissie en synode en ook overigens persoonlijk ontving, overwogen. De cijfers verwijzen naar coupletten, de letters naar de achtereenvolgende regels binnen een couplet.

1 cd 'Hij helpt en redt uit alle nood/ die wij nu wedervaren'. Gestelde vraag: is dit correct Nederlands? Moet het niet bijvoorbeeld zijn 'zoals wij wedervaren'? - Antwoord: 1. Van belang is dat de vertaling weergeeft het Duitse 'jetzt' ('nu'), desnoods voor de prijs van een taalkundige onregelmatigheid;

2. In deze bewust gehandhaafde onregelmatigheid ligt een dubbele gedachte, nl. a. 'zoals wij ervaren', b. 'die ons wedervaart'.

3. In de bondige taal van een gedicht is zo'n inconsequentie verantwoord wanneer zij dient om het gezongene een grotere zeggingskracht te verlenen, temeer waar de kracht van een origineel (Luther) daarin beter doorklinkt;

4. Een dergelijke minder gebruikelijke manier van verwoording bevordert het - juist bij herhaling - 'zingend nadenken' over de inhoud; het lied krijgt er meer diepgang door dan bij een zg. 'vlottere' zegging.

2 f 'dat Christus is die Man'. Vraag: klopt dit op het Duits in regel c 'der rechte Mann', daar 'Mann' in dit oude Duits zoveel als 'held' betekent? Antwoord: reeds uit de hoofdletter in het Nederlands blijkt dat meer bedoeld is dan 'man' in onderscheid van 'vrouw', resp. 'man' als persoon; terdege is bedoeld het element van 'held' (Held) te verklanken. Het accent dat 'Man' in de melodie krijgt suggereert bovendien vanzelf die 'meerwaarde'. De auteur heeft gedacht aan Openb. 12 : 5; die associatie klinkt onwillekeurig mee in 2 f.

3 b 'belust om te verslinden' zou taalkundig correcter luiden: 'belust (om) ons te verslinden'. Antwoord: het weglaten van 'ons' is weer een opzettelijk gehandhaafde taalkundige onregelmatigheid die méér zegt dan een zg. 'correcte' formulering. De regel heeft nu een meer absolute klank die beantwoordt aan de tendens van het origineel ('und wollt uns gar verschlingen'); de duivel is belust (er op uit) te verslinden ook 'überhaupt' - en dan zijn in deze kontekst uiteraard bijzonder zijn doelwit de christgelovigen die in regel a. reeds zijn genoemd, vgl. weer c vv.

3 c en d 'mag' en 'mogen'; is dit niet te zwak? moet niet met meer zekerheid en stelligheid worden gesproken (bijv. 'wij zullen het toch winnen'). - Antwoord: expres is in d het bescheiden, behoedzame 'mogen' gekozen dat te sterker spreekt naast het (wat anders functionerende, meer normatieve) 'mag' in c. Bovendien is het Nederlandse 'zullen' nadrukkelijker dan het Duitse 'soll'. Met 'zullen' krijgen we weer de hoogdravende, militante, zelfovertuigende toon die wel de oude berijming, maar nu juist niet Luthers bescheiden lied kenmerkte.

3 h; is 'binden' niet te vervangen door het bekende 'vellen'? Regel h hoeft niet te rijmen op b en d (vgl. Luther). - Antwoord: het Nederlandse 'vellen' bevat nadrukkelijker de (op zichzelf waardevolle) juridische notie van 'vonnis vellen' dan het Duitse 'fällen' (= doen vallen; vgl. rapport Hattemse deputaten, in Acta Kampen, pag. 363). 'Binden' lijkt in deze kontekst een goede oplossing; het rijm op b en d is niet nodig, maar geeft in een Nederlandse tekst iets meer consistentie aan de coupletbouw, wanneer zij een enkele maal en dan nog soepel wordt toegepast. - Intussen achtte de auteur een suggestie als deze wel zo de moeite waard dat hij er extra lang over heeft nagedacht; hij besloot toch dat het beter kon blijven bij wat het was.

4 a en b: de Duitse tekst kan ook anders worden geïnterpreteerd. Over de betekenis van het 'und kein Dank dazu haben' is eindeloos gediscussieerd. In zo'n geval is het wijs een niet geprononceerde en niet te scherp voor één opvatting kiezende weergave te hanteren; 'wat zij ook ondernemen' lijkt de tendens van het origineel goed en voorzichtig te benaderen. Overigens zijn met betrekking tot deze regel vele alternatieven geprobeerd; toch met het resultaat van handhaving, inclusief (ook juist vanwege het 'compromis' karakter dat een voordeel is van deze zegging).

4 g zou taalkundig incorrect zijn; je werft bijv. soldaten, en je verkrijgt (o.d.) gewin. - Antwoord: taalkundig kán het toch, en het heeft weer het voordeel van de ietwat dubbele zegging in énen. Bovendien is het woord onderdeel van een opzettelijk 'woordspel' (werven - erven, Hij - wij) dat dichterlijke waarde heeft voor de zang der gemeente.

Dit laatste leidt tot een opmerking die veel van bovenstaande raakt en nog meer dat ongenoemd bleef: elke ook kleine verandering tast de structuur van het geheel aan, reeds doordat de ene klank de andere bepaalt; de relatie bijv. tussen a-, o- en andere vocalen hoort tot de essentie van deze vertaling/berijming.

Deputaten, benoemd door de G.S. Kampen 1975
voor de bundel 'Enige Gezangen',
p.a. A. J. Tasmanstraat 1
Zuidhorn.

Zuidhorn, 8 april 1978
Aan de Generale Synode van
de Gereformeerde Kerken in Nederland,
Postbus 8024,
Groningen.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten in het briefhoofd genoemd willen gaarne in aanvulling op het door hen bij Uw vergadering ingediende rapport het onderstaande ter Uwer kennis brengen.

In genoemd rapport schreven wij met betrekking tot de reacties uit de kerken sub 4.2. onder andere: 'Behalve de in dit rapport onder 2.4.2. genoemde reactie zijn op het moment, waarop dit rapport moest worden afgesloten, bij deputaten geen reacties ingekomen'.

De late verschijning van de proefbundel had tot gevolg dat na de afsluiting van het rapport alsnog ettelijke reacties bij deputaten zijn ingekomen.

Indien Uw vergadering dit wenst zijn deputaten bereid de synode te dienen met een nader rapport naar aanleiding van de bij hen ingekomen brieven. Intussen doet zich de mogelijkheid voor, dat sommige adressanten zich vanwege de krappe tijdsruimte inzake 'Enige Gezangen' rechtstreeks tot Uw vergadering wenden, c.q. hebben gewend.

Aangezien deputaten niet in de gelegenheid zijn geweest deze reacties te beoordelen en daarover rapport uit te brengen, zou bij de behandeling van binnengekomen missives ongelijkheid kunnen ontstaan.

Gelet op deze omstandigheid zouden deputaten Uw vergadering willen adviseren te besluiten alle na afsluiting van het rapport binnengekomen reacties - zowel die welke aan deputaten zijn bekend gemaakt als die welke bij Uw vergadering zijn ingediend - ter fine van advies in handen te stellen van nieuw te benoemen deputaten die te rapporteren hebben aan de Generale Synode, welke D.V. in 1981 zal bijeenkomen.

Wellicht ten overvloede moge worden opgemerkt, dat hierbij buiten beschouwing gelaten is hetgeen de Generale Synode van Kampen in haar besluit sub c.1. aan deputaten opdroeg, nl. 'voor de gezangen 1-9 en 11 naar nieuwe berijmingen om te zien met gebruikmaking van hetgeen ter synode diende of door vorige deputaten werd voorgesteld en daartoe eventueel opdrachten te verstrekken'. Deputaten hebben hun rapport volgens de aan hen gegeven opdracht tenminste drie maanden vóór het begin van deze synode aan de kerken toegezonden, zodat naar hun oordeel niets een behandeling van déze zaak - alsmede van de andere onderdelen van dit rapport - door Uw vergadering in de weg behoeft te staan.

Tenslotte achten deputaten het wenselijk Uw vergadering te verzoeken inzake de muzieknnotatie richtlijnen te formuleren die als uitgangspunt hebben de tot dusver gevolgde werkwijze. Er doen zich - theoretisch gesproken - vijf mogelijkheden met betrekking tot de muzieknnotatie voor, welke hierna genoemd worden.

1. Het wordt aan de prudentie van deputaten overgelaten te beoordelen welke notaties voor de gemeentezang het meest geschikt zijn (dus geen nadere richtlijn).
2. Deputaten kiezen de oorspronkelijke melodie of één der oudste varianten daarvan met behoud van de authentieke notatie.
3. Deputaten kiezen de oorspronkelijke melodie of één der oudste varianten daarvan, voorzien van een - voor ieder begrijpelijke - moderne notatie. Deze vorm van notatie is o.a. terug te vinden in de poefbundel bij de Psalmmelodieën en wordt aldaar verantwoord onder a., b. en d.
4. Deputaten kiezen de oorspronkelijke melodie of één der oudste varianten daarvan, voorzien deze van een moderne notatie doch betrekken het melodische en ritmische totaalbeeld in de beoordeling van het al of niet geschikt zijn als gemeentezang.
5. Deputaten kiezen een melodie zoals die in de loop der tijden gestalte heeft gekregen als kerklied en als zodanig bij de gemeente is ingeburgerd.

Het zal Uw vergadering duidelijk zijn dat deputaten de werkwijze hebben gevolgd zoals die hierboven genoemd is onder de punten 3., 4. en 5., waarbij verwezen moge worden naar het rapport sub 3.1.

Wij doen Uw vergadering tevens hierbij toekomen enkele muziekvoorbeelden ter verduidelijking van mogelijkheden betreffende de muzieknnotatie.

U in alles de leiding van de Heilige Geest toebiddend, verblijven deputaten voornoemd, namens hen

Tj. Boersma, secr./rapp.

BIJLAGE 8

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR RADIO- EN TELEVISIEUITZENDING VAN KERKDIENTEN

Deputaten voor Radio- en Televisieuitzending
van kerkdiensten van
De Gereformeerde Kerken in Nederland
secretaris: ds. P. Lok
de la Sablonièrekade 27
Kampen

Aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in
Nederland, samen te komen in Groningen op 11 april

1978.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Kampen (1975), benoemde tot deputaten voor radio- en televisieuitzending van kerkdiensten de broeders: ds. D. Vreugdenhil, Velp (S), C. D. Goudappel, Delft, ds. H. D. van Herksen, Heemse, ds. P. Lok, Kampen, ir. R. F. van Mill, Amersfoort, primi; ds. W. Pouwelse, Bergentheim, ir. H. Wieringa, Zwolle, secundi (Acta artikel 481).

Deze deputaten hebben uit hun midden verkozen tot voorzitter ds. D. Vreugdenhil, tot secretaris ds. P. Lok en tot penningmeester ir. R. F. van Mill.

De opdracht, die de synode van Kampen aan de deputaten verstrekke, luidt als volgt: (Acta artikel 408)

- a. met gelijke zorg als voorheen is geschied de radio-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te behartigen;
- b. de radio-uitzending van kerkdiensten (via Radio Nederland Wereldromroep) voor het buitenland te blijven verzorgen;
- c. de televisie-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te verzorgen;
- d. namens de kerken een overeenkomst aan te gaan met de Interkerkelijke Omroep Nederland zodanig, dat de uitzendingen zullen geschieden onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid;
- e. in de interim-periode gebruik te maken van de mogelijkheid kerkdiensten uit te zenden binnen de samenwerking in het Convent van Kerken;
- f. aan de eerstvolgende synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden. Bij dezen gevolg gevende aan de opdracht sub f. hebben bovengenoemde deputaten de eer en het genoegen u het volgende te rapporteren.

A. Radio-uitzending van kerkdiensten (binnenland)

Na de afsluiting van het deputatenrapport aan uw voorgangster (januari 1975) werden de volgende radio-uitzendingen van kerkdiensten verzorgd. Vermeld worden achtereenvolgens de datum en plaats van uitzending alsmede van de voorganger in deze diensten.

02-02-1975	Kampen	ds. P. Lok
09-03-1975	AmersfoortCentrum	ds. J. F. Heij
27-04-1975	Goes	ds. R. T. Urban
25-05-1975	Drachten	ds. J. H. van der Hoeven
06-07-1975	Hardenberg	ds. J. J. Wildeboer
24-08-1975	Capelleaan deIJssel	ds. T. Dekker
21-09-1975	Kampen	prof. H. J. Schilder
31-12-1975	Arnhem	ds. D. Vreugdenhil
08-02-1976	Enschede-Noord	drs. M. K. Drost
10-03-1976	Heemse	ds. R. Timmerman

11-04-1976	Haren	dr. W. G. de Vries
13-06-1976	Hoogeveen	ds. H. Mostert
08-08-1976	Wageningen	ds. M. H. Oosterhuis
10-10-1976	Kampen	prof. J. Kamphuis
07-11-1976	Eindhoven	ds. M. Nap
26-12-1976	Amsterdam Zuid-West	ds. H. J. de Vries
27-02-1977	Berkum	ds. F. Mul
20-03-1977	Harderwijk	ds. J. Bomhof
11-05-1977	Steenwijk	ds. G. van Rongen
03-07-1977	Emmen	ds. P. van Gurp
17-07-1977	Alkmaar	ds. M. H. Sliggers
04-09-1977	Kampen	ds P Lok
04-12-1977	Gouda	ds. J. van der Haar
25-12-1977	UtrechtNoordWest	drs. A. Kamer
05-02-1978	Bussum	ds.M.Heemskerck

In 1975 waren onze kerken nog negen radiokerkdiensten toegekend binnen de samenwerking in het Convent van Kerken. De aanvankelijk toegekende uitzending op 23 november 1975 is echter niet doorgegaan, omdat de deputaten van mening waren, dat zij niet negatief konden antwoorden op een verzoek van de 'Broedergemeente' (Surinaamse Zending) deze zendtijd af te staan in verband met een voorgenomen herdenkingssamenkomst ter gelegenheid van de onafhankelijkheidsverklaring van Suriname. Bij die samenkomst zouden H.M. Koningin Juliana en Z.K.H. Prins Bernhard aanwezig zijn.

In de jaren 1976 en 1977 kregen de deputaten radiozendtijd voor acht kerkdiensten, in de contractuele samenwerking met de Interkerkelijke Omroep Nederland. Dat lijkt een achteruitgang, waar echter tegenover staat, dat in dezelfde jaren televisiezendtijd voor twee kerkdiensten werden gecontracteerd. In de samenwerking met het Convent van Kerken ontvingen wij televisiezendtijd voor één kerkdienst eenmaal in de drie jaar.

De uitzendende kerken werden ook in de periode tussen de synode van Kampen en die van Groningen-Zuid opnieuw gezocht in een bepaalde spreiding over het gehele land. Ook in die periode werd vastgehouden aan de traditie ieder jaar - zo mogelijk in de maand september - één van de Kamper theologische hoogleraren te laten voorgaan in een radiokerkdienst vanuit de gereformeerde kerk te Kampen. Met dien verstande, dat de pastor loei van deze kerk de dienst in september 1977 heeft waargenomen voor prof. dr. C. Trimp, die bericht van verhindering moest zenden aan de deputaten. Het ligt in het voornemen dat deze hoogleraar zijn beurt in 1978 zal waarnemen op 3 september.

De prekenuitgave en -verspreiding werd in de jaren 1976 en 1977 verzorgd via het bureau van de stichting IKON te Hilversum.

Radio-uitzending van kerkdiensten (buitenland)

De synode van Kampen benoemde als deputaat voor Radio Nederland (Wereldomroep) ds. D. Vreugdenhil te Velp, met als secundus ds. H. D. van Herksen te Heemse.

De volgende kerkdiensten werden in deze verslagperiode uitgezonden via de Wereldomroep:

08-06-1975	Assen	ds. H. Bouma
04-01-1976	Enschede-Noord	drs. M. K. Drost
29-08-1976	Delft	ds. B. Grätz
27-03-1977	Assen-Zuid	ds. H. J. Nijenhuis
17-07-1977	Waardhuizen	ds. M. J. C. Blok
12-02-1978	Rijnsburg	ds. G. Zomer

Deze uitzendingen, die 's morgens op de band worden opgenomen zijn 's middags gericht op Afrika en het oostelijk halfrond, terwijl de heruitzending op zondagavond gericht is op het westelijk halfrond.

C. Televisie-uitzending van kerkdiensten

In de periode waarover de deputaten aan uw vergadering verslag uitbrengen, werden de volgende kerkdiensten uitgezonden via de televisie:

09-05-1976	Amersfoort-Centrum	ds. J. Kok
15-08-1976	Spakenburg-Zuid	ds. R. Houwen
22-05-1977	Dalfsen	ds. J. Slotman
14-08-1977	Amersfoort-West	ds. J. J. Arnold

De duur van deze diensten bedraagt zestig minuten. Interessant is nog de vermelding, dat de kijkdichtheid van deze televisie-kerkdiensten varieert van 1.3 tot 1.7, op basis van 1 = 100.000.

D. Contract met de stichting Interkerkelijke Omroep Nederland

Reeds in het rapport, dat deputaten uitbrachten aan de synode van Kampen (zie Acta, bijl. 9, blz. 414) werd gehandeld over 'onze kerken en de nieuwe omroepstichting (IKON)'. In het aanvullend rapport van 10 november 1975 werden terzake nadere informaties aan de synode verstrekt. Een concept-contract kon in november 1975 (nog) niet aan de synode worden voorgelegd.

Teneinde uw vergadering recht inzicht te verschaffen in de ontwikkeling, zoals deze heeft plaats gehad, mogen deputaten u herinneren aan de opdracht, die de synode van Hattem verstrekte, 'mede heen te werken naar een structuur waarin de Gereformeerde Kerken haar kerkdienstuitzendingen zullen doen verzorgen onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid (5.2.) en namens de kerken een overeenkomst aan te gaan met de nieuwe Omroepstichting, indien het onder 5.2. gestelde daarbij is gewaarborgd' (5 3) - Acta artikel 105.

In het eerder genoemde 'aanvullend rapport' van 10 november 1975 konden deputaten berichten, 'dat aan de door de synode van Hattem gestelde voorwaarden wordt voldaan: aan de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk is in een schrijven namens de kerkgenootschappen, die thans nog samenwerken binnen het I.K.O.R. en het Convent van Kerken, onder meer meegedeeld, 'dat de Unie van Baptistengemeenten in Nederland, de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) krachtens een daartoe ontworpen statutaire bepaling haar programma's wel door de I.K.O.N. zullen laten verzorgen maar onder eigen naam en buiten verantwoordelijkheid van de I.K.O.N. zullen uitzenden'. Afschrift van deze brief werd gelijktijdig verzonden aan de Regeringscommissaris voor de Omroep.

De synode van Kampen nam kennis van het deputatenrapport en het aanvullend rapport en instrueerde de deputaten op dit punt 'namens de kerken een overeenkomst aan te gaan met de Interkerkelijke Omroep Nederland, zodanig, dat de uitzendingen zullen geschieden onder eigen naam en eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid' (besluit IV, 2 d, Acta artikel 408). Ter uitvoering van deze opdracht bespraken deputaten - samen met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en van de Unie van Baptistengemeenten - een conceptcontract met de stichting IKON, op 7 maart 1976. Een aantal amendementen op dit concept werden ingediend en besproken. In de vergadering van 2 april 1976 werd vastgesteld, dat de opmerkingen over het conceptcontract royaal zijn verdisconteerd.

Het door beide partijen aanvaarde contract luidt als volgt:

De ondergetekenden:

1. De Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) - hierna te noemen het kerkgenootschap en
2. De Stichting Interkerkelijke Omroep Nederland (IKON), gevestigd te Hilversum, hierna te noemen de Stichting,
in aanmerking nemende:
dat de stichting is opgericht met het doel het krachtens overeenkomst met kerkgenootschappen verzorgen van kerkelijke radio- en televisie-uitzendingen, waarvoor ingevolge artikel 16 van de Omroepwet zendtijd is toegewezen; dat de stichting krachtens artikel 3 lid 2 sub b van haar statuten dit doel onder meer tracht te bereiken door het sluiten van overeenkomsten met niet binnen het kader van de stichting samenwerkende rechtspersonen, die zendtijd hebben verkregen, tot het verzorgen van hun uitzendingen;
dat het kerkgenootschap met de stichting heeft overlegd teneinde te komen tot het sluiten van een

overeenkomst als bedoeld in de vorige alinea, waarbij het kerkgenootschap de ingevolge artikel 16 van de Omroepwet aan hem toegewezen zendtijd zodanig wenst te gebruiken, dat de uitzendingen van het kerkgenootschap worden verzorgd door de stichting; dat de stichting bereid is deze opdracht te aanvaarden; zijn overeengekomen als volgt:

1. Het kerkgenootschap draagt aan de stichting op de verzorging van de uitzendingen waarvoor aan het kerkgenootschap zendtijd is toegewezen, zulks in overeenstemming met het bepaalde in artikel 16 Omroepwet.
2. De stichting aanvaardt de opdracht.
3. De in deze overeenkomst geregelde samenwerking wordt geacht te zijn ingegaan op 1 januari 1976; de overeenkomst blijft van kracht tot wederopzegging. Opzegging kan plaatsvinden met een opzeggingstermijn van tenminste 6 maanden.
4. De stichting verplicht zich de door het kerkgenootschap opgedragen verzorging van de kerkelijke radio- en televisieuitzendingen uit te voeren op een zodanige wijze, dat de in artikel 10 Omroepwet vastgelegde verantwoordelijkheid van het kerkgenootschap wordt in acht genomen. De stichting verplicht zich daarbij voorts ervoor zorg te dragen, dat door of namens haar generlei handeling wordt gepleegd, die in strijd is met voornoemde verantwoordelijkheid van het kerkgenootschap.
5. De stichting verplicht zich jegens het kerkgenootschap met betrekking tot de verzorging van de uitzendingen er op toe te zien, dat de uitzendingen geschieden overeenkomstig de doelstellingen van het kerkgenootschap, bij de programmering van de uitzendingen rekening houdend met de noodzakelijke coördinatie van de uitzendingen binnen de toegewezen zenduren.
6. Het kerkgenootschap verplicht zich de gelden die de overheid aan het kerkgenootschap voor de verzorging van de toegewezen zendtijd toekent ter beschikking te stellen van de stichting zulks met ingang van de in artikel 3 genoemde datum en tot het einde van de overeenkomst. De stichting legt daarvan jaarlijks tegenover het kerkgenootschap rekening en verantwoording af.
7. De stichting verplicht zich om de twee jaar een verslag van haar activiteiten met betrekking tot de verzorging van de uitzendingen van het kerkgenootschap aan het kerkgenootschap over te leggen en dit verslag desgewenst in een bespreking met het kerkgenootschap toe te lichten.
8. Indien het kerkgenootschap van mening is, dat de wijze van verzorging van de uitzendingen betreffende de zendtijd van het kerkgenootschap door de stichting niet of niet langer in overeenstemming is met de verantwoordelijkheid van het kerkgenootschap ingevolge artikel 10 Omroepwet, is het kerkgenootschap bevoegd, onmiddellijk in overleg te treden met de stichting over herziening van deze overeenkomst. Indien dit overleg niet tot het door het kerkgenootschap gewenste resultaat leidt, is het kerkgenootschap bevoegd met onmiddellijke ingang de verzorging van de zendtijd van het kerkgenootschap door de stichting te doen beëindigen en deze zelf te verzorgen of door een ander te doen verzorgen onder gelijktijdige opzegging van de samenwerking met de stichting met onmiddellijke ingang. Het kerkgenootschap is in dit geval verplicht de door het kerkgenootschap van overheidswege ontvangen gelden voor het verzorgen van de uitzendingen nog gedurende een half jaar na de beëindiging van de verzorging van de uitzendingen van het kerkgenootschap door de stichting, aan de stichting te betalen.
9. Alle geschillen, die tussen partijen mochten ontstaan met betrekking tot deze overeenkomst of daaruit voortvloeiende overeenkomsten zullen worden beslecht door arbitrage overeenkomstig het reglement van het Nederlands Arbitrage Instituut (N.A.I.).

Deputaten zijn van oordeel, dat uit de tekst van dit contract blijkt, dat aan alle voorwaarden, gesteld door de synode van Kampen, is voldaan, te weten dat de uitzendingen van onze kerkdiensten geschieden onder eigen verantwoordelijkheid en in volledige vrijheid en onder eigen naam.

Wat die laatste voorwaarde betreft, is gekozen voor de benaming 'Zendtijd voor de kerken', zodat de aankondiging van onze kerkdiensten luidt: 'In de zendtijd voor de kerken volgt thans een uitzending vanuit de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt), enz.'

De preken, die voor de microfoon gehouden zijn en op aanvraag van de luisteraars worden verzonden, worden vermenigvuldigd en verzonden via het bureau van de stichting, echter onder een eigen volgnummer, afwijkend van de nummering van de preken uit die kerken, die bij de stichting zijn aangesloten.

E. Samenwerking in het Convent van Kerken

Ten aanzien van de vijfde instructie kunnen de deputaten bijzonder kort zijn in hun rapportage. De termijn n.l., die verstreken is sedert de synode van Kampen aan deputaten instructies gaf enerzijds en de inwerkingtreding van het contract met stichting IKON anderzijds was dermate kort (ruim een maand), dat nauwelijks nog gebruik gemaakt is van de mogelijkheid kerkdiensten uit te zenden binnen de samenwerking met het Convent van Kerken.

Een bepaalde voortzetting van de vroegere samenwerking wordt intussen gerealiseerd in een tweetal vergaderingen, die ieder jaar worden gehouden met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en van de Unie van Baptistengemeenten in Nederland.

F. Slotopmerkingen

Deputaten zijn van oordeel, dat de reeds genoemde voorzieningen er toe geleid hebben, dat is voldaan aan de opdrachten, welke door de synode van Kampen werden gegeven, zodat de eigen identiteit van de uitzendende kerken tot uiting komt ook in de entourage en de vormgeving.

Ter kennisname gaat de instructie als bijlage bij dit rapport, zoals deze wordt gegeven aan de predikanten, die hebben voor te gaan in een radio- of televisiekerkdienst. Deze uit de kring van deputaten afkomstige instructie wijkt af van die, welke door de stichting werd opgesteld. Een afzonderlijke paragraaf inzake het financiële gedeelte gaat eveneens als bijlage bij dit rapport.

Deputaten achten het een zaak van dankbaarheid, dat in dit land in ieder geval op twaalf zondagen een gereformeerde kerkdienst kan worden uitgezonden. Dit naar verhouding grote aantal is mede een vrucht van gevoerde besprekingen ook in de nu verslagen periode. Daarvoor past dank jegens de Here, die deze vrijheid nog laat aan zijn kerken in dit land.

G. Voorstel

Deputaten stellen uw vergadering voor:

1. de deputaten, benoemd door de generale synode van Kampen 1975, te déchargeren;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. met gelijke zorg als voorheen is geschied de radio-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te behartigen;
 - b. de radio-uitzending van kerkdiensten (via Radio Nederland Wereldomroep) voor het buitenland te blijven verzorgen;
 - c. de televisie-uitzending van kerkdiensten voor het binnenland te verzorgen;
 - d. aan de eerstvolgende synode verslag uit te brengen van hun werkzaamheden.

Met heilbede en broedergroeten, namens voornoemde deputaten:

D. Vreugdenhil - voorzitter
P. Lok - secretaris

BIJLAGE 8a

Bijlage behorende bij het rapport van de deputaten voor radio- en televisie-uitzending van kerkdiensten van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Financieel verslag

De penningmeester van deputaten voornoemd heeft zelf geen cent beheerd. Voor een goed inzicht volgt een overzicht van wat door anderen voor ons gedaan wordt en op welke wijze. Tot 1 januari 1976 werden de gelden die door de regeringscommissaris ter beschikking werden gesteld, door het CONVENT, in welke stichting ook onze kerken participeerden, beheerd. Bij de overgang naar het IKON enerzijds en een drietal niet in het IKON participerende kerken anderzijds is accountantscontrole uitgevoerd. Alle deputaten hebben instemming betuigd met de financiële gang van zaken. (schriftelijk)

Zoals overeengekomen heeft het IKON ons inzage gegeven in het beheer van de gelden die door de regeringscommissaris ter beschikking worden gesteld. Wij ontvingen een accountants-rapport over het jaar 1976. (De cijfers over 1977 zijn nog niet bekend).

Over 1976 is op de subsidie een bedrag van f 234.812,37 overgehouden dat aan de regeringscommissaris zal worden teruggeboekt.

Voor onze kerken zijn de volgende kosten gemaakt:

RADIO	Honoraria	f 2.119,-	voor 8 zenduren
	Lijnkosten	2.961,-	
	Regie	861,-	
	Omroepers	400,-	
		<hr/>	
		f 6.341,-	
TELEVISIE	Regie	f 3.213,70	voor twee zenduren
	Honoraria	1.000,-	
	Consumpties	130,-	
	Huur	250,-	
	Omroepster	433,-	
		<hr/>	
		f 5.213,70	

Deze bedragen zijn veel lager dan de door de regeringscommissaris als voorschot gegeven bedragen. Men dient echter rekening te houden met het volgende:

Over het 'totaal' aan de IKON verstrekt wordt het teveel gegeven weer teruggestort. Dus ook over onze zenduren. (zie boven)

De NOS stelt per jaar voor 44 halve uren z.g. faciliteiten ter beschikking (voor TV). Er zijn 52 zondagen. Voor onze diensten (2 x een heel uur) zijn 4 halve uren faciliteiten nodig. Op jaarbasis komt het IKON dus aan faciliteiten te kort, die op andere wijze ingekocht moeten worden.

Het door relatief hoge gebruik van faciliteiten is zeker op f 25.000, /jaar te schatten.

Aan ons wordt meer zendtijd gegeven dan op grond van officiële cijfers zou gebeuren. Wij (en daar zijn de 'buitenverbanders' ook meegeteld!) hebben recht op 7 uur radio (we krijgen 8) en iets minder dan 2 uur televisie (we krijgen 2). We krijgen voor die niet officiële uren eigenlijk ook geen subsidie en teren dus eigenlijk op de pot van het IKON.

Met de subsidie worden ook alle mogelijke onkosten betaald zoals reiskosten, vergaderkosten, notulering, stencilwerk, alle mogelijk administratief werk, kosten secretariaat, boekhouding, kantoor, enz., enz.

Amersfoort, 15 maart 1978

R. F. van Mill, penningmeester

BIJLAGE 9

Rapport

van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken van Groningen-Zuid 1978

1. Samenstelling deputaatschap

De generale synode van Kampen 1975 benoemde tot deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen de broeders ds. J. van der Haar, Gouda (S.); J. Flink, 's-Gravenhage; M. Fokkema, Rosmalen; ds. D. van Houdt, Uithuizermeeden; K. Pesman, Utrecht; ds. J. van der Wielen, Soest; secundi: ds. J. Bos, Nijmegen; J. Lamain, 't Harde; ds. W. G. Raven, Almelo (Acta Kampen 1975, artikel 263).

In de eerste vergadering van het deputaatschap werden de functies aldus verdeeld: ds. J. van der Haar, voorzitter; ds. J. van der Wielen, secretaris; overste J. Flink, penningmeester; ds. D. van Houdt, algemeen adjunct.

2. Opdracht

1. De generale synode van Kampen 1975 heeft o.m. het volgende besloten:
 - a. opnieuw deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van militairen, met als opdracht na te komen hetgeen bepaald is door de generale synode van Hattem, Acta artikel 78 onder A.V. 2;
 - b. de besluiten van de generale synode van Hattem 1972/1973, genoemd in haar Acta artikel 78 V 3 en 4 over te nemen.
- ad a. Acta G.S. Hattem artikel 78 onder A.V. 2:
2. de generale synode besloot opnieuw deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van militairen met als opdracht:
 - a. als instantie te fungeren, waaraan de Overheid (c.q. de hoofdlegerpredikant, de hoofdvlucht machtpredikant of de hoofdvlootpredikant) mededeling kan doen, indien zij (hij) ter vervulling van een of meer plaatsen als krijgsmachtpredikant deze uit de Gereformeerde Kerken wenst;
 - b. de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zo nauwlettend mogelijk te volgen en te toetsen, en een nauw contact met de hoofdlegerpredikant te onderhouden en zo mogelijk invloeden ten goede aan te wenden;
 - c. na zich ervan vergewist te hebben dat er voor onbelemmerde arbeid van de gereformeerde krijgsmachtpredikant binnen de bestaande regeling plaats gebleven is, ijverig te zoeken, eventueel met behulp van de classicale vergaderingen, naar predikanten die geschikt en bereid zijn deze functie van krijgsmachtpredikant te vervullen en dezen, in overleg met de kerken die zij dienen, voor te dragen bij de overheid;
 - d. contact op te nemen met de kerkeraad van de betrokken predikant en, indien het een aanstelling voor lange of onbepaalde tijd betreft, hem te verzoeken te beoordelen met advies van de classis (eventueel met deputaten ad artikel 49 K.O.) of het gebruik maken van de geboden gelegenheid in overeenstemming is met de roeping en taak der kerk, óf dat de vervulling van de aangeboden functie in feite betekent een overgang tot een andere staat des levens;
 - e. indien de betrokken kerkeraad van oordeel is, dat het gebruik maken van de geboden gelegenheid in overeenstemming is met roeping en taak der kerk, hem te verzoeken zijn betreffende dienaar des Woords tot deze dienst te zenden in overeenstemming met de door de generale synode van Hoogeveen 1969/1970 vastgestelde stipulatiën, Acta artikel 332;
 - f. in contacten met predikanten en kerkeraden en in te verstrekken adviezen steeds nadrukkelijk te verwijzen naar de oordelen van de generale synode van Hoogeveen 1969/1970 in haar besluit over regeling positie legerpredikanten, Acta artikel 332, met name onder: voorts van oordeel 1 t/m 4;
 - g. ten aanzien van hun arbeid contact te onderhouden met de Contact-Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken;
 - h. van hun arbeid aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en dit rapport aan de kerken toe te zenden, zo mogelijk een half jaar vóór de aanvang van deze synode. ad b. Acta G.S. Hattem artikel 78 onder A.V. 3 en 4:
3. gedurende de tijd dat de honorering van de krijgsmachtpredikant vanwege het rijk door de kerken (nog) wordt aanvaard, de 'Stipulatiën', vastgesteld door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964-1965 Acta artikel 404 b, te doen gelden zoals de generale synode van Hoogeveen 1969/1970 Acta artikel 356 onder besluit 3, besloten heeft;

4. deputaten f 2500,- ter beschikking te stellen voor de te maken kosten, waarvan zij verantwoording zullen afleggen aan de volgende generale synode

3. Contact met de hoofdlegerpredikant

'Voorzitter en secretaris van deputaten, resp. ds. J. van der Haar en wijlen ds. J. van der Wielen zijn op verzoek van deputaten ontvangen door de hoofdlegerpredikant ds. W. F. Jense voor een onderhoud op 2 maart 1976. In dat onderhoud werden namens deputaten o.m. de volgende zaken aan de orde gesteld:

- a. *Presentatie*. Aan de hoofdlegerpredikant is mededeling gedaan van de samenstelling van het deputaatschap na de generale synode van Kampen 1975. Deze mededeling werd in dank aanvaard.
- b. *Positieve opstelling*. Dezerzijds is uitdrukking gegeven aan de bestaande waardering voor de gelegenheid die aan onze kerken geboden wordt voor haar deel bij te dragen aan de geestelijke verzorging in het leger. Tevens is melding gemaakt van het streven naar werving van legerpredikanten uit onze kerken.
- c. *Eventuele vacatures*. De hoofdlegerpredikant stelde de mogelijkheid, bijv. in het najaar, twee legerpredikanten te plaatsen uit onze kerken.
- d. *G.V.-model-1980*. Voor een beknopte weergave van de inhoud van de indertijd ontworpen model-1980 voor de geestelijke verzorging en voor de kritische beoordeling daarvan kan verwezen worden naar het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen aan de generale synode van Hattem 1972/1973. De hoofdlegerpredikant deelde nu in het onderhoud van 2 maart 1976 mee, dat ten aanzien van het G.V.-model-1980 'op de plaats rust' was gemaakt.
- e. *Vormingsdagen op Beukbergen*. Langs twee wegen was het de deputaten onder de aandacht gebracht, dat de mogelijkheid niet uitgesloten was dat er voor onze militairen, leden van onze kerken, onder leiding van eigen reserve-legerpredikanten vormingscursussen op Beukbergen gehouden konden worden. De hoofdlegerpredikant, hiernaar gevraagd, sloot deze mogelijkheid niet uit maar deelde wel mee, dat wij ons hiervoor rechtstreeks met de leiding van Beukbergen in verbinding moesten stellen.
- f. *Agenda-1976*. In het gevoerde onderhoud zijn onze bezwaren kenbaar gemaakt tegen de wijze van parafrasering van het Onze Vader, zoals die voorkomt in de voor militairen bestemde Agenda-1976. De hoofdlegerpredikant, die de Agenda zelf niet gebruikte, zou de gemaakte opmerkingen doorgeven aan de commissie voor de Agenda-1977.

Deputaten hebben naar aanleiding van dit onderhoud met de hoofdlegerpredikant zich verder bezonnen op hun instructie en met name in dit verband op het volgende:

'de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zo nauwlettend mogelijk te volgen en te toetsen, en een nauw contact met de hoofdlegerpredikant te onderhouden en zo mogelijk invloeden ten goede aan te wenden';

Deputaten willen hierover, behalve het bovenstaande, gaarne nog enkele opmerkingen maken:

- a. Het is niet gemakkelijk concrete gegevens te verzamelen betreffende het huidige klimaat van de geestelijke verzorging. De legerpredikanten, die geen leden zijn van onze kerken, vallen niet onder onze beoordeling en zeker niet onder onze competentie.
- b. Het is ook niet gemakkelijk invloeden ten goede aan te wenden. Er zijn vanuit onze kerken nog drie reserve-legerpredikanten, namelijk ds. J. van der Haar, ds. A. D. van den Heuvel en ds. W. G. Raven. Deze hebben hun werk onder de militairen steeds mogen verrichten van-uit de gereformeerde belijdenis. Evenwel doen ze slechts een klein aantal weken per jaar dienst en bovendien kunnen andere legerpredikanten met hetzelfde 'recht' hun werk verrichten bijv. vanuit een vrijzinnig belijden. Zie ook het artikel van ds. M. H. Sliggers in 'Dienst' mei-juni 1976: 'De pastorale zorg voor onze jongens in militaire dienst'. Daar komt nog bij, dat aan onze kerken de gelegenheid is geboden twee plaatsen te bezetten voor de tijd van één jaar en zes weken, maar helaas is daar geen gebruik van gemaakt. Deputaten zijn van oordeel, dat wij als kerken desondanks de ontwikkeling in de geestelijke verzorging wel mogen blijven volgen en toetsen, maar dat wij anderzijds bescheiden dienen te blijven bij het uitbrengen van eventuele kritiek.
- c. Moet aan de militairen, leden van onze kerken, ontraden worden aanwezig te zijn bij de uren geestelijke verzorging van niet-gereformeerde legerpredikanten? Deputaten zijn van oordeel dat dit niet op de weg ligt van een generale synode. Eigen ambtsdragers zullen er met onze broeders-militairen over hebben te spreken, wat hun in dezen te doen staat.
- d. Het Model G.V.-1980, dat bij ons en anderen veel bezwaren opriep, schijnt ook verder niet veel levensvatbaarheid te hebben.
- e. Het stemt tot dankbaarheid, dat de bevoegde instanties bereid bleken toe te staan, dat op Beukbergen in 1977 drie vormingscursussen voor gereformeerde militairen georganiseerd werden onder leiding van

gereformeerde reserve-legerpredikanten.

4. Werving legerpredikanten

Deputaten zijn ervan overtuigd, dat het nodig blijft de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zo nauwlettend mogelijk te blijven volgen.

Toch waren en zijn zij van mening, dat er voor onbelemmerde arbeid van de gereformeerde krijgsmacht-predikanten plaats gebleven is.

Van de hoofdlegerpredikant ontvingen zij de mededeling, dat er voor predikanten uit de Gereformeerde Kerken twee vacatures waren. Bij de werving van legerpredikanten werden deputaten echter opnieuw geconfronteerd met de grote behoefte aan predikanten binnen onze kerken. Verscheidene predikanten en kerkeraden zijn met het oog op het vervullen van de taak van deputaten in dit opzicht aangeschreven. Helaas telkens met een negatief resultaat.

Deputaten moeten tot hun leedwezen rapporteren, dat zij er niet in geslaagd zijn een predikant (of predikanten) te vinden, bereid tot het vervullen van de functie van krijgsmachtpredikant.

5. Vormingscursussen op Beukbergen

Beukbergen is een vormingscentrum van de protestantse geestelijke verzorging. Begonnen in 1948, uitgaande van particulier initiatief onder auspiciën van de Stichting tot Steun van de Protestantse Geestelijke Verzorging bij de Krijgsmacht. Startkapitaal en exploitatiegelden uit het Nederlandse bedrijfsleven. Na enige jaren subsidie van het Ministerie van Defensie.

Het werk is begonnen en wordt nog steeds voortgezet in huize 'Beukbergen', Amersfoortseweg 59, Huis ter Heide. Later is beschikbaar gekomen het zogenoemde Koetshuis op het terrein van Beukbergen als cursusruimte. De huidige capaciteit bedraagt 100 bedden.

Naar aanleiding van een suggestie van de C.C.G.G., vermoedelijk via br. K. Pesman overgebracht op de vergadering van deputaten van 26 januari 1976, hebben de deputaten de vraag onder ogen gezien naar de mogelijkheid van vormingsdagen voor onze eigen jongens op Beukbergen. Deze vraag is door een deputatie van de deputaten voorgelegd aan de hoofdlegerpredikant in een onderhoud op 2 maart 1976. De hoofdlegerpredikant heeft daarop geantwoord, dat deputaten zich hierover rechtstreeks met de leiding van Beukbergen in verbinding konden stellen. In de vergadering van deputaten van 29 november 1976 is van dit onderhoud verslag uitgebracht.

Tevens was op de vergadering van 29 november een brief ter tafel, afkomstig van de legerpredikant ds. J. A. de Waard (Ned. Herv.). In zijn brief vestigde ds. De Waard de aandacht van deputaten op de vormingsbijeenkomsten, die regelmatig in het kader van de geestelijke verzorging op het centrum Beukbergen worden gehouden. Ds. De Waard wijst er op, dat hij zelf gedurende 4 jaar op Beukbergen heeft gewerkt en hij herinnerde zich, dat een Ger. Bondspredikant, die in het leger was, een vormingsbijeenkomst hield voor soldaten van de Ger. Gemeente, die zelf geen legerpredikant hadden. Met dit voorbeeld heeft ds. De Waard zich gewend tot de hoofdlegerpredikant en deze liet de mogelijkheid open, dat er voor de militairen, die leden zijn van de Gereformeerde Kerken binnen verband, vormingsbijeenkomsten op Beukbergen georganiseerd zouden worden.

Zowel het voorstel vanuit de C.C.G.G. als ook de brief van ds. J. A. de Waard hebben de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen er toe gebracht de genoemde mogelijkheden te onderzoeken. In december 1976 heeft een gesprek plaats gevonden met de leiding van Beukbergen. Het handelde over het organiseren van vormingscursussen onder leiding van eigen reserve-legerpredikanten. Afsproken is, dat wij in 1977 driemaal een cursus zouden mogen organiseren en wel op de volgende data: 13-15 april; 8-10 juni; 14-16 september. De gereformeerde militairen, die één van deze cursussen wilden bijwonen, moesten toestemming vragen aan hun commandanten. Via de peloton-commandanten moet een b.o.v. worden gevraagd (b.o.v. is bewijs ophouding voeding). Verwezen kan worden naar legerorder nr. 55 1/6 art. 4 en art. 8. Zo nodig is de hoofdlegerpredikant bereid het verzoek te ondersteunen. Toestemming kan verwacht worden, mits de dienst het toelaat. Onze drie reserve-legerpredikanten hebben zich bereid verklaard elk een vormingscursus te willen leiden. Van het Nederlands Dag-blad is medewerking gevraagd en ontvangen voor het publiceren van de plannen.

Aan de hoofdlegerpredikant is op 15 maart 1977 bericht, dat de volgende instanties een samenwerkingsverband zijn aangegaan inzake het vormingswerk voor militairen:

a. de deputaten, benoemd door de generale synode van Kampen-1975 van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) voor de geestelijke verzorging van de militairen;

- b. de Contact Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken (C.C.G.G.);
- c. het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond (G.M.V.), sectie militairen;
- d. het Gereformeerd Vormingswerk in Internaatverband (G.V.I.).

De deputaten zullen samen met het G.V.I. de vormingsdagen in Beukbergen organiseren. De C.C.G.G. en het G.M.V. zullen daarbij adviserend optreden. De aanmeldingen voor de vormingsdagen kunnen centraal geschieden bij het kantoor van het G.V.I., Eekwal 2 te Zwolle. De hoofdlegerpredikant antwoordde daarop o.m. het volgende:

'Inderdaad bestaat de mogelijkheid vormingsconferenties op het vormingscentrum „Beukbergen" te houden voor soldaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) van 2½ dag met 15 à 25 militairen. U kunt voor deze conferenties het beste uw eigen militairen benaderen en hen vragen bij hun commandant hiervoor verlof te vragen volgens de regels voor het vormingswerk. Het oproepen van reserve-legerpredikanten voor uw conferenties is niet goed mogelijk, aangezien de Protestantse Geestelijke Verzorging geacht wordt over voldoende mankracht te beschikken voor de totaliteit van de arbeid, inclusief het vormingswerk. Dat op uw uitnodiging genoemde predikanten als conferentie-leider optreden is uiteraard wel mogelijk. Medewerking van andere sprekers, militairen en niet-militairen is toegestaan tegen op „Beukbergen" geldende tarieven'.

Op 24 mei 1977 aan de hoofdlegerpredikant een verslag toegezonden van de april-cursus. Het verslag is opgesteld door twee aanwezige militairen. De cursus is geleid door ds. T van der Haar als reserve-legerpredikant in opdracht van de deputaten g.v.m. Ds. J. van der Haar werd bijgestaan door de heer H. R. Schaafsma, vormingsleider bij het Gereformeerd Vormingsinstituut te Zwolle. De cursus in juni 1977 zal geleid worden door ds. A. D. van den Heuvel en de heer A. J. Knepper. De cursus in september 1977 door ds. W. G. Raven en de heer H. G. Smit. Een evaluatie van de april-cursus is opgesteld in een vergadering van afgevaardigden van de vier deelnemende instanties.

De hoofdlegerpredikant heeft op 25 mei 1977 als volgt geantwoord:

'Voor de toezending van de evaluatie van de april-conferentie en de planning voor juni en september zeg ik u gaarne dank. Om de medewerking van de betrokken commandanten te bevorderen zou u ons de onderdelen dienen te berichten, waartoe de deelnemende militairen be-horen. Ook zou 't mogelijk zijn een aanbeveling in algemene termen op te stellen en u die beschikbaar te stellen voor bijsluiting in uw schrijven aan de deelnemende militairen'.

Zoals intussen uit het bovenstaande reeds heeft kunnen blijken is er contact gelegd tussen de deputaten enerzijds en het Gereformeerd Vormingsinstituut anderzijds. Ook waren daarbij betrokken de C.C.G.G. en de sectie militairen van het G.M.V. Het contact tussen deputaten en de C.C.G.G. bestond reeds veel langer en is door voorgaande generale synodes steeds goedgekeurd en bevorderd. Het contact met G.V.I. en G.M.V. is nieuw. Hiervoor hebben deputaten geen instructie ontvangen. Daarom leggen ze deze zaak aan de generale synode van Groningen-Zuid 1978 voor: van deze contactoefening en activiteiten kennis te nemen en, zij het achteraf, goed te keuren; alsmede ook in geval van goedkeuring nieuw te benoemen deputaten ook in deze zaken instructie te verlenen.

Deputaten zijn meermalen aanwezig geweest door middel van afvaardiging in een vergadering met afgevaardigden van G.V.I., C.C.G.G. en sectie militairen van het G.M.V. Deputaten zijn daar aanwezig geweest als waarnemers. Besproken is de organisatie van de drie vormingscursussen, in april en juni en september. Van de zijde van de deputaten is gesteld, dat zij graag van de diensten en de medewerking van G.V.I. etc. gebruik zouden maken, maar dat de deputaten, wat betreft de vormingscursussen, de laatste verantwoordelijkheid wilden houden, omdat in belangrijke mate het initiatief van de deputaten is uitgegaan, en omdat zij in 1978 verantwoording moeten afleggen aan de generale synode.

Men is daar graag mee accoord gegaan. Daarbij zal het G.V.I. in hoofdzaak de organisatie verzorgen, de programma's opstellen en deelnemen aan de leiding van de conferenties. De C.C.G.G. en het G.M.V. zullen de activiteiten met raad en daad terzijde staan. De voorzitter van deputaten, ds. J. van der Haar, heeft in zijn functie van reserve-legerpredikant. hoewel niet in opdracht maar wel met goedvinden van de hoofdlegerpredikant, de eerste vormingscursus op Beukbergen voor gereformeerde militairen geleid. In een onverplicht rapport heeft ds. J. van der Haar aan de hoofdlegerpredikant schriftelijk verslag uitgebracht.

Hij schreef daarin o.m. het volgende:

'Onder mijn leiding, bijgestaan door Henk Schaafsma, vormingsleider bij het Gereformeerd Vormingsinstituut te Zwolle, maakten we woensdagavond, nadat ik met Schriftlezing (Psalm 146) en gebed en een korte toespraak de cursus had geopend. met elkaar kennis. Donderdagmorgen gingen we om 9.30 uur van start met te spreken over „Oorlog en vrede". Het programma verliep volgens het plan, dat gemaakt was en dat U geheel vinden kunt in de bijgesloten bijlage. De bijbelstudie ging over Efeze 6 : 10-20, de bekende

pericoop over de wapenrusting Gods. Zij is door de groep, die bestond uit 18 militairen, als een climax ervaren. De jongens spraken van top. Bij de evaluatie bleek, dat de groep de cursus goed geslaagd achtte. De sfeer was uitstekend. Productiviteit? Algemeen was de indruk: we hebben gewerkt en allemaal meegedaan. Zelfs de meest zwijgzame van aard heeft een bijdrage geleverd. De begeleiding was als vriendelijk en soepel ervaren. Van onze kant - namelijk Schaafsma en mij - allergemakkelijkst. Er is geen wanklank gehoord. Wel vonden we dat er veel was losgemaakt en dat er ook veel was blijven liggen. Ook vond men dat er te weinig vrije tijd was geweest. De vrije tijd die er was werd buiten doorgebracht in de naaste omgeving van Beukbergen. Een vogelkenner en een natuurkenner vertelden bijv. wat er nu al in de natuur te zien en te beleven valt. Het vogelleven gaat gewoon door, het enorme lawaai dat de Amerikanen maken ten spijt. Verder hebben we met elkaar psalmen en gezangen gezongen, gedamd en geschaakt. Voor sporten en voetballen was het te nat buiten. Het waren nl. regenachtige dagen. Vrijdagmorgen 12 uur precies was de cursus afgelopen. Toen gingen we samen naar de kapel. Daar hebben we nog bijbel gelezen, gedeelten die betrekking hebben op de vrede en de grote VREDE, psalm 72 en Openbaring 21 en 22. We zongen uit Psalm 72, baden en deden samen belijdenis van ons geloof met het apostolicum.

Om half één waren we allen aan tafel. De tafels werden geopend en gesloten met gebed en schriftlezing. Eén van de leden van de groep ging daarbij telkens voor. We vergaderden in het koetshuis, aten in de eetzaal, aan het terras van het hoofdgebouw gelegen; we bivakkeerden op Beukbergen misschien wat als een afgesloten groep. Dat echter zonder enige zelfvoldaanheid of verheffing. Wel Gode dankbaar voor de ons geschonken, ook mede door U ons geschonken, gelegenheid. En dat in deze tijd'.

In april 1977 is vanwege het G.V.I., maar mede ondertekend namens de deputaten g.v.m., de C.C.G.G. en het G.M.V., een brief uitgegaan naar alle gereformeerde kerken in ons land. Deze brief had de volgende inhoud: 'Veel kerken kennen een contactpersoon voor militairen. Het is niet de bedoeling dat deze brief stilzwijgend naar hem doorgeschoven wordt. We willen graag ieder van u als predikant of ouderling persoonlijk aanspreken. U kent de goedbedoelde vragen van een meelevend ouderling: „Hoe lang moet uw zoon nog in dienst? Heeft-ie het daar naar z'n zin?"

's Zondags na kerktijd heeft de militair misschien een kort gesprek met zijn predikant. Over problemen, zielszorg en verleiding wordt weinig gesproken. Vader en moeder kunnen zich de militaire moeilijkheden niet erg goed indenken. Zo'n enkele keer bij predikant of ouderling gaat de dienstplichtige niet dadelijk alles overhoop halen. Hij zal 't zelf wel allemaal uitzoeken. En zo gaan de zonen der kerk 's maandags terug naar hun onderdeel. Daar moet hij (de soldaat) de problemen onder ogen zien. Daar is steeds het gevaar der verleiding.

Hoe graag u hem als ambtsdrager ter zijde zou willen staan, uw mogelijkheden zijn uiteraard beperkt. Dat is begrijpelijk. Daarom wordt uw aandacht gevestigd op de Gereformeerde Militaire Vormingsdagen in „Beukbergen" te Huis ter Heide. (...) Wanneer een jongen uit uw gemeente, uit uw wijk, in militaire dienst „onderduikt", dan zult u zich machteloos voelen. Maar als diezelfde militair later zou zeggen: „Vormingsdagen, nooit van gehoord", dan mag deze uitspraak u als ambtsdrager niet aanklagen. Eenvoudig, indringend moeten de militairen en zijn ouders geattendeerd worden op deze vormingsdagen. Van u als predikant en ouderling mag veewacht worden dat u de genoemde vormingsdata kent en dat u niet éénmaal, maar constant weet of die jongen uit uw gemeente, uit uw wijk, de vormingsdagen bezoekt. God heeft u als ambtsdrager geroepen.

Broeders, wetend van eigen kleinheid, leggen we deze zaak voor u neer. Misschien zijn deze vormingsdagen mede middel in Gods hand om het navolgend geslacht te bewaren bij Zijn Woord'.

De genoemde samenwerkende instanties hebben een duidelijke behoefte geconstateerd aan vormingsdagen voor aanstaande militairen. Op de recrutendag van de C.C.G.G. worden altijd dezelfde vragen gesteld; de vraagstelling blijft hetzelfde, de confrontatie wordt harder. Wat staat de militair te wachten en hoe geef je antwoord op revolutionaire vragen? Zo'n cursus kan een band scheppen, waar je later op terug kunt vallen. Er zal dan dieper op de vragen dienen ingegaan te worden, dan op de recrutendag gebeurt.

Hoe staat het met de vormingsdagen voor 1978? Kunnen we Beekbergen claimen voor een paar keer per jaar? Wat verstaan we onder vorming? In feite als volgt de omschrijven: samen met de deelnemers werken aan hun gereformeerde houding, identiteit. Daarbij komen vragen ter sprake als: dienstplicht; dienstweigering; alternatieve dienstplicht; mag je doden?; de consequentie van verdelgingsmiddelen. Mededelingen en verslagen worden ook steeds gepubliceerd in het blad van de C.C.G.G. 'In 's konings dienst'.

Wat de kosten betreft, hierover is met zekerheid nog niets te zeggen. Voor de militairen zelf brengt het deelnemen aan de cursus weinig kosten mee. Wat betreft de kosten voor de accommodatie en voor de sprekers, daarover zal na het ontvangen van declaraties nog gesproken moeten worden door de samenwerkende instanties. Mogelijk zal elk naar draagkracht een gedeelte bijdragen.

Ook andere onderwerpen voor de bespreking zijn nog aangedragen, zoals: gezag en macht, dood en leven, aansluiten bij de vredesweek, bijbelstudie, kom je in dienst aan bijbelstudie toe?, hoe doe je dat?

De cursusleiders en de reserve-legerpredikanten zullen zorg dragen voor het programma. Ook is gesproken over het organiseren van vormingscursussen voor aanstaande militairen. Dat ligt moeilijker, maar verdient toch verder te worden onderzocht, omdat veel jongeren vrijwel onvoorbereid in dienst gaan. De mogelijkheden voor vormingswerk met aanstaande militairen zullen worden onderzocht.

Voorgesteld is vier cursussen per jaar te houden. Daarvan kunnen er drie een algemeen karakter hebben. Een vierde zou dan een Bijbelstudie kunnen zijn. Deze cursussen zijn bedoeld voor de militairen, waarbij mogelijk ook plaats ingeruimd zal worden voor aanstaande militairen. Van de generale synode wordt hiervoor machtiging en instructie gevraagd.

6. Zakelijke regeling vanwege Beukbergen

Van de directeur van de centra P.G.V. ontvingen deputaten op hun verzoek een brief, gedateerd 21 juni 1977, die o.m. de volgende gegevens bevatte:

'Een BOV moet voor aanvang van de conferentie binnen zijn, daar wij anders de betreffende militair de maaltijden in rekening moeten brengen op basis van de geldende tarieven. Alleen voor actief dienende militairen ontvangen wij subsidie. Dat betekent, dat zij behalve de reiskosten slechts een bijdrage van f 5,- per persoon behoeven te betalen.

Wilt u met aanstaande militairen conferenties beleggen, dan moet ik alle kosten in rekening brengen, daar wij voor deze militairen geen subsidie ontvangen, waarbij u rekening dient te houden met een bedrag van ca. f 25,- per dag (inclusief de maaltijden). - Voeding van cursusleiders, als cursusleider optredende reserve-legerpredikanten (indien niet in werkelijke dienst opgeroepen) en sprekers moet ik in rekening brengen (mess-prijzen).

Conferentiekosten (films, sprekers) kunnen door mij per conferentie vergoed worden tot een maximum van f 10,- per deelnemende actief dienende militair. Per spreker kan door mij betaald worden f 75,- voor een halve dag en f 100,- voor een hele dag plus reiskosten (auto: 35 ct. per km of bus- en treinkosten) mits het totaal aan conferentiekosten niet uitgaat boven de hierboven genoemde f 10,- per deelnemende actief dienende militair. - Ik verzoek u militairen bij de opgave als deelnemer ook een bewijs te laten insturen, waaruit blijkt, dat de commandant toestemming verleend heeft. Indien aldus opgegeven militairen niet verschijnen, kunt u het beste bij de betreffende militair informeren waarom hij niet verschenen is. - Ik verzoek u conferenties altijd zeer tijdig, in overleg met „Beukbergen" te plannen, met leiding te bemannen, administratief te regelen en te programmeren en na afloop van iedere conferentie te evalueren'.

7. In memoriam ds. J. van der Wielen

Op dinsdag 22 februari 1977 is ds. J. van der Wielen in Christus ontslapen. Hij was o.m. deputaat voor de geestelijke verzorging van de militairen en de laatste jaren ook secretaris van het deputaatschap.

In het maandblad van de C.C.G.G.: 'In 's Konings Dienst' van maart 1977 is een In Memoriam opgenomen van de hand van ds. H. D. van Herksen. Aan dit artikel wordt het volgende ontleend:

'Ds. J. van der Wielen was voor ons geen onbekende. Hij was heel nauw betrokken bij alle werk dat te maken heeft met ons werk. Beter nog: met alle werk dat verband houdt met de geestelijke verzorging van militairen. De arbeid onder de militairen trok hem aan en had de liefde van zijn hart. In zijn Warffumse tijd werd hij legerpredikant. Hij diende van 1948-1950 als zodanig op Java in het voormalig Nederlands-Indië. Met getrouwheid heeft hij daar gearbeid. Hij bleek betrouwbaar. Hij zette zich in onder moeilijke omstandigheden. Niet opvallend, maar bescheiden. Hij deed wat van hem gevraagd werd. Hij wilde enkel maar dienaar zijn. Dienaar van het Woord in uniform. Zonder water in de wijn te doen van het Evangelie. Hij wilde niet de getapte figuur zijn. Maar de betrouwbare soldaat van Jezus Christus, die zijn veldheer behaagt. Die niet uit is op de gunst, op de lof van mensen, maar op de erekrans van de genade.

Ook later heeft hij meerdere malen nog als invaller dienst gedaan als legerpredikant. In zijn Loenense periode kwam het contact met de C.C.G.G. Vanaf 27 april 1956 tot 1 december 1968 is hij lid van de commissie geweest, waarvan geruime tijd als vice-voorzitter. We hebben elkaar in die tijd in deze arbeid leren kennen en waarden. Wat hebben we een gebruik mogen maken van zijn gaven. Van zijn wijsheid, die rustig en duidelijk werd doorgegeven. Van zijn ervaring als legerpredikant.

Toen de C.C.G.G. begon met de uitgave van dit blad, maart 1959, werd hij de eindredacteur. Al heel gauw in de tweede jaargang kwamen zijn maandelijkse dagorders. Wanneer we er nu nog eens in bladeren, dan kunnen we niet anders zeggen dan: wat heeft de HERE hem willen gebruiken om onze jongens in de dienst

een riem onder het hart te steken'.

Ds. J. van der Wielen werd door de generale synode van Amersfoort-West-1967 benoemd als samenroeper en lid van het deputaatschap 'voor regeling positie legerpredikanten'. Op de generale synode van Hoozevee heeft gediend het 'Rapport en advies van de deputaten, benoemd door de generale synode van Amersfoort-West 1967, voor regeling positie legerpredikanten'. Dit rapport is opgesteld door ds. J. van der Wielen als voorzitter/rapporteur van het deputaat-schap ad hoc en is door hem verdedigd op de generale synode van Hoozevee 1969/1970. De concept-besluiten uit het voorstel werden door de Synode aangenomen en de inhoud ervan werkt nog heden door in de arbeid van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen.

De generale synode van Hoozevee benoemde ds. J. van der Wielen in het deputaatschap 'voor geestelijke verzorging van militairen'. De generale synodes van Hattem-1972 en Kampen-1975 hebben deze benoeming gecontinueerd. In het deputaatschap zelf heeft ds. J. van der Wielen gediend als secretaris en met toewijding het scribaat verzorgd en bovendien, meestal samen met de voorzitter van deputaten, belangrijke opdrachten vervuld, met name in het contact met de hoofdlegerpredikant.

Op de eerste vergadering van het deputaatschap na het overlijden van ds. J. van der Wielen heeft de voorzitter een hartelijk en gevoelvol woord ter nagedachtenis gesproken. Hij zei o.m.: 'Ds. J. van der Wielen heeft veel werk verzet en hij deed dat op zijn eigen manier: bescheiden en onopvallend, maar tegelijk trouw en met toewijding. De HEERE vertrooste zijn vrouw en kinderen'.

Bij de begrafenis zijn drie deputaten aanwezig geweest.

8. De overkomst van ds. A. D. van den Heuvel

In de deputatenvergadering van 26 januari 1976 deelde de voorzitter mee, dat hij was opgebeld door ds. Den Broeder te 't Harde. Deze had hem meegedeeld, dat ds. A. D. van den Heuvel, legerpredikant te 't Harde (eerder syn. ger. predikant te Ens) op het punt stond zich bij de geref. kerk te voegen. Br. Lamain kon hierover ook nog enkele mededelingen doen. De vraag werd gesteld of wij als deputaten in het huidige stadium in deze zaak een taak hebben. Besloten is dat de voorzitter ds. Van den Heuvel zal bellen en hem zal mededelen, dat zijn 'zaak' door deputaten besproken is en dat deputaten bereid zijn een persoonlijk gesprek met hem te hebben.

In de deputatenvergadering van 29 november 1976 was ds. J. van der Wielen wegens ziekte afwezig. De voorzitter, ds. J. van der Haar, bracht verslag uit van het bezoek dat door hem en ds. J. van der Wielen gebracht is bij ds. A. D. van den Heuvel te 't Harde op donderdag 26 februari 1976. Dit bezoek had een plezierig verloop. Gesproken is over de overgang van ds. Van den Heuvel naar onze kerken en de eventuele regeling of afloop van het legerpredikant-

schap. Later in het jaar is nog gebleken dat ds. Van den Heuvel van de Hoofdlegerpredikant de toezegging heeft gekregen, dat hij kon rekenen op een uitlooperperiode tot augustus 1976. Na het hier vermelde gesprek is ds. A. D. van den Heuvel bij de Hoofdlegerpredikant geweest. De deputaten hebben zelf met de Hoofdlegerpredikant niet over ds. Van den Heuvel gesproken. Deze is inmiddels predikant van de geref. kerk te Spakenburg-Noord. Ds. J. van der Haar en ds. J. van der Wielen zijn namens deputaten aanwezig geweest bij zijn intrede en hebben de goede wensen van de deputaten overgebracht. Ds. A. D. van den Heuvel wilde graag reserve-legerpredikant blijven en heeft daarvoor ook toestemming gekregen van de Hoofdlegerpredikant. Intussen heeft ds. Van den Heuvel als reserve-legerpredikant al deelgenomen aan de besprekingen van de deputaten met name betreffende de vormingscursussen op Beukbergen. Bovendien heeft hij één van deze vormingscursussen mede kunnen leiden.

9. Deputaten en C.C.G.G.

De deputaten zijn teleurgesteld omdat ze geen legerpredikanten hebben kunnen werven. De vraag is besproken: kunnen we zo doorgaan? Moeten we misschien tot de conclusie komen, dat het werk moet worden stopgezet? Is de wijziging in de geestelijke verzorging van de militairen misschien ook van die aard, dat we als gereformeerde kerken niet meer mee kunnen doen?

Br. K. Pesman, mede-deputaat en tevens secretaris van de C.C.G.G., vertelde dat op de jaarvergadering van de C.C.G.G. in september 1976 dergelijke vragen ook aan de orde zijn geweest. Men heeft zich daar op het standpunt gesteld: als het evangelie onverkort gebracht kan worden, moeten we dat doen. Br. Pesman deelde verder mee, dat de Informatie-brochure van de C.C.G.G. is toegezonden aan alle studenten aan de Theologische Hogeschool. Voorlichting is geboden, ook voor alle jonge predikanten.

Het lijkt niet wenselijk kandidaten aan te zoeken voor de functie van legerpredikant. Overwogen wordt, in

overeenstemming met de instructie van de generale synode, een brief te schrijven aan alle classes om ook langs die weg de aandacht te vestigen op de bestaande nood, en te trachten daarin te voorzien.

In de vergadering van deputaten is ook de vraag opgeworpen of het werk van de C.C.G.G. niet kan worden geïncorporeerd in het werk van de deputaten; onder meer omdat hier toch veel kerkelijke arbeid bij betrokken is en bovendien met het oog op een evenredige werkverdeling. Hier rezen ook wel weer bezwaren tegen en besluiten daarover zijn dan ook niet genomen.

10. Personalialia

De reserve-legerpredikanten ds. A. D. van den Heuvel, ds. J. van der Haar en ds. W. G. Raven hebben zich bereid verklaard elk een vormingscursus voor gereformeerde militairen in Beukbergen te leiden.

De beide laatstgenoemden zijn elk jaar gedurende enkele weken in werkelijke dienst geweest.

11. Voorstellen

Deputaten zijn van oordeel dat er geen redenen aanwezig zijn de generale synode andere voorstellen te doen dan waartoe de generale synode van Kampen-1975 heeft besloten. Wel willen zij graag een enkele aanvulling op deze besluiten voorstellen.

Zij zouden daarom gaarne zien, dat de generale synode van Groningen-Zuid-1978 ten aanzien van de geestelijke verzorging van militairen eenzelfde besluit nam als haar voorgangster, zoals die onder punt 2 van dit rapport werd opgenomen. Maar dan wel graag met een enkele aanvulling.

a. De bedoelde aanvulling betreft allereerst de toenemende behoefte aan legerpredikanten. Het aantal humanistische raadslieden groeit. Van de drie gereformeerde reserve-legerpredikanten, die overigens maar enkele weken per jaar in werkelijke dienst zijn, zullen er volgens verwachting omstreeks 1980 twee voorgoed afzwaaien gezien de leeftijdsgrens.

Reeds tal van jaren worden door de hoofdlegerpredikant aan de gereformeerde kerken twee plaatsen in uitzicht gesteld te vervullen door gereformeerde legerpredikanten, maar de wervingsarbeid van de deputaten heeft al jarenlang niets opgeleverd.

Deputaten zouden willen verwijzen naar een besluit van de generale synode van Hoogeveen-1969/1970. Het betreft de regeling van de positie van de legerpredikanten, Acta artikel 332. Van belang is in dit verband met name ook uit dit besluit: 'voorts van oordeel' no. 5; a t/m g. In het bijzonder f.:

'Gods Woord eist gehoorzaamheid aan de overheden, Rom. 13 : 1-7, 1 Petr. 2 : 13-17, en erkenning van de zwaarmacht van de overheid Rom 13 - 4. en dat juist daarom. in deze tijd van toenemende revolutiegeest en van pacifisme, de kerken in het bijzonder de gelegenheid moeten aangrijpen om de overheid te steunen in het op de rechte wijze dragen van het „zwaard" en dat zij dat hebben te doen, behalve in haar publieke gebeden en prediking, en andere haar ten dienste staande middelen, ook door gebruik te maken van de haar door de overheid geboden gelegenheid in het instituut van legerpredikanten;'

Deputaten zouden nu aan de synode willen voorstellen dit oordeel als een schriftuurlijke basis ten grondslag te leggen aan het werk van en de opdracht voor de deputaten; bijvoorbeeld al-

lus:, dat in de overwegingen en oordelen van het te nemen besluit, behalve de overwegingen en oordelen, vermeld in art. 78 (pag. 65) van de Acta van de generale synode van Hattem, nadrukkelijk verwezen zou worden naar het 'voorts van oordeel' no. 5, de letters a t/m g en in het bijzonder sub f in extenso. Terwijl dan in de opdracht aan de deputaten in het gedeelte sub f. in het slot de woorden: 'van oordeel 1 t/m 4' aangevuld worden met de toevoeging: 'en speciaal voorts van oordeel no. 5 de letters a. t/m g.'

b. Een andere door deputaten gewenste en voorgestelde aanvulling betreft de vormingscursussen in Beukbergen. Indien de generale synode met de opzet en de uitwerking van deze arbeid accoord kan gaan en met deputaten van mening kan zijn dat dit werk dient te worden voortgezet, zouden deputaten gaarne in de instructie een machtiging dienaangaande opgenomen zien.

Bijvoorbeeld aldus:

'Zolang de mogelijkheid daartoe geboden wordt, in „Beukbergen" vormingscursussen voor gereformeerde militairen te organiseren onder leiding van gereformeerde leger-predikanten, al het nodige daartoe te verrichten. eventueel in samenwerking kina met het gereformeerd ` Vormingsinstituut, de C.C.G.G. en de sectie militairen van het G.M.V.'.

c. Verder willen deputaten de generale synode in overweging geven, van de generale synode van Hattem 1972/1973 ook over te nemen wat zij besloot in:

'V. Zij besluit 3, 4 (eveneens art. 78)'. Ook hier met een wijziging, namelijk van financiële aard. Het

bedrag van f 2500,- is niet of nauwelijks voldoende gebleken ondanks een zuinig beheer van de penningmeester van deputaten, overste J. Flink. De gestegen kosten zijn te verklaren uit:

1e. de algemene stijging van de prijzen, reis- en vergaderkosten;

2e. na de generale synode van Hattem hebben de deputaten tweemaal vergaderd, echter na de generale synode van Kampen viermaal in verband met de gewone werkzaamheden maar ook in verband met het werk op Beukbergen;

3e. de organisatie van de vormingscursussen op Beukbergen heeft bovendien extra kosten met zich gebracht.

Op verzoek van de penningmeester wordt gevraagd het ter beschikking te stellen bedrag te verhogen tot f 4000,-.

Tenslotte veroorloven de deputaten zich een mededeling en een verzoek met betrekking tot de benoeming van nieuwe deputaten.

Behalve de ledige plaats door het overlijden van ds. J. van der Wielen ontstaat er ook een vacature in de plaats van overste J. Flink. Deze heeft namelijk in verband met zijn leeftijd alsmede in verband met gezinsomstandigheden, gevraagd niet weer voor een benoeming in aanmerking te komen. In de laatste vergadering van deputaten, waarin br. Flink dit meedeelde, heeft de voorzitter hem hartelijk dank gezegd voor het werk, dat hij als deputaat heeft verricht. Br. Flink is benoemd als deputaat door de generale synode van Assen-1961 in een situatie, waarin het werk van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen weer helemaal van de grond moest komen. Met trouwe toewijding en met deskundige adviezen heeft hij het werk verricht en gesteund. De HEERE geve hem en zijn vrouw nog een gezegende levensavond.

Deputaten hebben het voornemen zich bij de bespreking van dit rapport door de generale synode ter beschikking van de synode te houden door middel van twee afgevaardigden, namelijk de voorzitter en de algemene adjunct.

Deputaten zouden het op prijs stellen als zij terzake van de benoeming van nieuwe deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen vooraf een voordracht aan het moderamen mochten doen.

N.B. De financiële verantwoording van de penningmeester zal u separaat worden toegezonden. Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend in al haar arbeid,

met broedergroet en heilbede,
namens deputaten voornoemd:
ds. J. van der Haar, voorzitter;
ds. D. van Houdt, alg. adjunct.

BIJLAGE 10

Verslag

van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool over het tijdvak januari 1975- december 1977 aan de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, samen te komen te Groningen-Zuid in april 1978.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool mogen U bij deze, overeenkomstig de opdracht, hun gegeven in artikel 17 van de Instructie, verslag doen van hun handelingen in de periode januari 1975 - december 1977. Dit geldt wel een belangrijke periode voor de hogeschool en zo van bijzondere betekenis voor de kerken.

Voor een goed overzicht echter de volgende rubricering.

1. De deputaten-curatoren

Door de generale synode van Kampen 1975 werden benoemd tot deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool:

uit het ressort van de particuliere synode van Groningen:

als primus : ds. N. Bruin te Groningen,

secundus : dr. W. G. de Vries te (Groningen.

uit het ressort van de particuliere synode van Friesland:

als primus : drs. D. Deddens te Leeuwarden,

als secundus: ds. J. H. van der Hoeven te Drachten,

uit het ressort van de particuliere synode van Drenthe: als primus : ds. H. Bouma te Assen,

als secundus: ds. P. van Gurp te Emmen,

uit het ressort van de particuliere synode van Overijssel:

als primus : ds. H. D. van Herksen te Heemse,

als secundus: ds. P. Lok te Kampen,

uit het ressort van de particuliere synode van Gelderland:

als primus : ds. T. J. Keegstra te Arnhem,

als secundus: ds. C. van der Jagt te Doetinchem,

uit het ressort van de particuliere synode van Utrecht:

als primus : ds. G. Hagens te Naarden,

als secundus: ds. J. Kok te Amersfoort,

uit het ressort van de particuliere synode van Noord-Holland:

als primus : ds. H. J. de Vries te Amsterdam,

als secundus: ds. C. J. Breen te Diemen,

uit het ressort van de particuliere synode van Zuid-Holland:

als primus : ds. W. de graaff te Giessendam-Neder-Hardinxveld,

als secundus: ds. R. K. Wigboldus te Vlaardingen,

uit het ressort van de particuliere synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg:

als primus : ds. P. Schelling te Middelburg,

als secundus: ds. M. Nap te Eindhoven,

voorts:

als primus : prof. dr. A. J. Hendriks te Capelle aan den IJssel,

als secundus: prof. dr. T. J. Schaafsma te Wageningen,

als primus : mr. N. E. Nieboer te Haren (Grond,

als secundus: mr. E. Bos te Purmerend.

Het moderamen van het college van deputaten-curatoren werd gevormd door:

drs. D. Deddens, president;

ds. N. Bruin, assessor;

ds. G. Hagens, secretaris.

Afscheid genomen werd van de broeders J. ten Hove, F. de Vries en W. Vreugdenhil, die als deputaten-curatoren (ds. de Vries bovendien als president en ds. Vreugdenhil als secretaris) gedurende vele jaren voortreffelijk werk hadden verricht.

Van de oud-curatoren gingen heen uit onze aardse samenleving ds. I. de Wolff en ds. J. Hettinga.

Deputaten-curatoren hebben bij dit heengaan hun medeleven betuigd en op de dag van de begrafenis zich doen vertegenwoordigen.

Tijdens hun vergadering op 21 april 1977 ontvingen curatoren het bericht, dat de HERE tot zich genomen had de assessor van het moderamen. ds. N. Bruin. In hun bericht van overlijden aan de kerken spraken zij uit: 'Zijn gezegende arbeid zal blijvende vrucht hebben. naar de belofte: Zalig de doden. die in den Here sterven, van nu aan. Ja, zegt de geest, dat zij rusten van hun moeiten, want hun werken volgen hen na' (Openb. 14 : 13). Ds. H. J. de Vries nam de opengevallen plaats van assessor in.

Het moderamen van deputaten-curatoren heeft in deze jaren in de regel elke maand vergaderd met de rector der hogeschool, ter bespreking van dringende zaken en ter voorbereiding van de vergaderingen der curatoren.

Meerderden der deputaten-curatoren wisselden in deze verslagjaren van stand- en/of woonplaats.

Ds. G. Hagens vertrok naar Soest, ds. H. J. de Vries naar Harlingen, ds. R. K. Wigboldus naar Kantens, ds. M. Nap naar Leusden en mr. E. Bos naar Capelle a/d IJssel.

2. De docenten

Met dankbaarheid kan worden gemeld, dat vrijwel zonder onderbreking de docenten hun colleges konden geven en hun overige arbeid hebben kunnen verrichten. Wel moest, althans gedurende enige tijd, niet name toen tijdens de renovatie van het hoofdgebouw genoeg moest worden genomen met 'noodlokalen', dat werken 'buitenshuis' geschieden. Maar deze 'ballingschap' is wel verzoet door de medewerking van het kerkbestuur van de Herv. Gem. te Kampen en niet het minst door de uitnemende verzorging van de koster van die gemeente. Ook aan het einde van deze verslagperiode mag geconstateerd worden, dat alle docenten zich in een goede gezondheid mogen verheugen. In de gezinnen van enige van onze hoogleraren mocht na ziekte voorspoedig herstel intreden.

Gemeld mag worden, dat in een goede samenwerking en met ijver de docenten hun taak vervulden. Wel kan een synode-jaar betekenen, dat een ingrijpende reductie op het aantal colleges zich voltrekt. Een moeilijk te vermijden situatie, maar die nu nog meer aandacht vraagt, nu de colleges geconcentreerd zijn in een kortere periode binnen een semester.

Een verslag van het door de respectieve hoogleraren en lectoren tijdens de colleges behandelde werd aan het einde van elk cursusjaar aan deputaten-curatoren voorgelegd, waarvan steeds met voldoening werd kennisgenomen.

Ook werden, naar de Instructie van curatoren, in deze verslagjaren door hen de colleges bezocht en wel naar een wat gewijzigde opzet vanwege het nieuwe semester-systeem. De rapporten, die aan alle curatoren werden toegezonden en daarna besproken, getuigden van trouw aan Schrift en belijdenis, ook van een goede voorbereiding der colleges.

In aansluiting aan en mee als gevolg van deze rapportage besloten deputaten-curatoren (na overleg met de hoogleraren), dat curatoren, die collegebezoek brengen, steeds, indien gewenst, een kort gesprek met de docent kunnen hebben, na het collegeuur; dat, zo mogelijk, eenmaal per jaar het moderamen met elk der docenten een gesprek zal hebben; dat, aangezien het moderamen in de regel elke maand eenmaal vergadert, elke docent, indien hij dat wenst, contact opnemen kan met het moderamen.

Jubilea zijn gevierd. Prof. en mevrouw Doekes vierden zomer 1975 het feit dat zij 35 jaar getrouwd waren; februari 1976 prof. en mevrouw Trimp het feest van hun 25-jarig huwelijk, terwijl prof. Trimp 8 dagen later gedenken mocht 25 jaren tevoren te zijn bevestigd in het ambt van dienaar des Woords. Prof. Lettinga beleefde 16 januari 1977 de dag, waarop hij mocht vol-maken zijn 25-jarig docentschap aan de hogeschool (eerst als lector, daarna als buitengewoon hoogleraar). En ds. D. K. Wielenga JDzn, opgetreden 28 januari 1946 als lector, zag januari 1976 terug op een 30-jarig lectoraat in de Zendingswetenschap en de Elenctiek, na op 23 december 1975 de leeftijd van 70 jaar te hebben bereikt.

Ook drs. M. K. Drost, tijdelijk benoemd in de vacature ds. D. K. Wielenga, mocht nog in Enschede-Noord een 25-jarig ambtsjubileum vieren.

Bij al deze vieringen hebben deputaten-curatoren acte de présence gegeven en hun felicitaties doen vergezeld gaan van een bij elke feestelijkheid aangepast geschenk.

Een voor ds. D. K. Wielenga wel zeer droef gebeuren was, dat een weck na zijn afscheid als lector, hem zijn vrouw ontviel. Bij de begrafenis van mevr. J. C. Wielinga-Biesheuvel hebben deputaten-curatoren zich doen vertegenwoordigen.

Tegen het einde van deze verslagperiode, einde oktober 1977, werd aan deputaten-curatoren kennis gegeven van het overlijden van mevrouw A. J. Schilder-Walter. Op de dag van de begrafenis van haar, die haar man, prof. dr. K. Schilder, tot zo grote steun is geweest, was het College van curatoren vertegenwoordigd. Ook de

academische senaat woonde de begrafenis bij. Wat de overige medewerkers betreft, drs. K. Veling, eerst wetenschappelijk medewerker in tijdelijke dienst, ving met ingang van de nieuwe cursus 1975-1976 zijn arbeid aan als wetenschappelijk medewerker in vaste dienst.

Aan de generale synode van Kampen is ook verzocht, deputaten-curatoren 'te machtigen om tijdens de vacature-ds D. K. Wielenga, gehoord de senaat, tot aan de volgende synode op tijdelijke basis te voorzien in het onderwijs in de Zendingwetenschappen en eventueel ook in de Evangelistiek'. Daartoe gemachtigd door de synode (Acta art. 323) hebben deputaten-curatoren, op voordracht van de academische senaat, benoemd om tijdelijk in de vacature-ds. D. K. Wielenga het zendingsonderwijs waar te nemen, drs. M. K. Drost (voorheen) te Enschede-Noord. De aanbeveling van de senaat luidde: 'Zowel vanwege zijn doctorale studie missiologie als vanwege zijn ruime ervaring op het gebied van de zending'.

De benoemde docent is gevraagd voor 36 uren onderwijs in de overbruggingsperiode 1976-1978; en wel in het eerste 12, in het tweede jaar 2 maal 12 uren. Het onderwijs omvat Godsdienswetenschap en Zendingwetenschap

De indeling in twee wetenschappen was al opgenomen in het nieuwe studieplan.

Drs. Drost heeft deze benoeming kunnen aanvaarden. Ingeleid door de rector gaf hij 12 september 1976 zijn eerste college.

Drs. M. te Velde, op voordracht van deputaten-curatoren door de generale synode van Kampen benoemd als wetenschappelijk medewerker voor de Ecclesiologie, in tijdelijke dienst, (Acta art. 320, 321), is meteen in het tweede semester van de cursus 1975-1976 met zijn colleges begonnen. In overleg met de hoogleraar in de Kerkgeschiedenis worden de werkzaamheden van drs. Te Velde geregeld en bepaald.

Van de aan de hoogleraren verleende mogelijkheid om gastcolleges te doen geven, is ook in deze jaren gebruik gemaakt.

In het kader van de Ambtelijke Vakken gaf prof. drs. mr. W. Nieboer een aantal colleges, waarin oriëntatie geboden werd over het verband tussen psychiatrie en zielszorg. Eveneens onder Ambtelijke Vakken ressorteerden de gastcolleges van de heer M. E. Hoekzema, leraar pedagogiek te Groningen, over didactische aspecten van de catechese.

Onder leiding van prof. Douma werd een blok-college Ethiek verzorgd onder het thema: Schuld en Straf; met medewerking van prof. drs. H. J. Schilder en de juristen prof. drs. mr. W. Nieboer en mr. E. Bos.

Een tweede blok-college Ethiek is gehouden met het onderwerp: Arbeid. Hier was gastdocent ds. Joh. Francke.

Tenslotte hebben deputaten-curatoren, in overleg met de academische senaat, zich nader beraden over de procedure met betrekking tot de benoeming van wetenschappelijke medewerkers. In een afzonderlijke missive zal Uw vergadering bereiken zowel de voorstellen in deze alsook de toelichting daarbij.

3. Enkele data en feiten

De cursus 1974-1975 werd gesloten door de rector, prof. dr. J. van Bruggen met een toespraak over: 'Theologie en schuldbesef'.

Bij de opening van de nieuwe cursus 1975-1976 sprak de pro-rector, prof. J. Kamphuis, over ds. A. Littooy en diens bijdrage tot de gereformeerde theologie, onder de titel: 'Zo maar een afgescheiden dominee'.

Op 8 december van datzelfde jaar droeg prof. dr. J. van Bruggen het rectoraat over aan prof. dr. C. Trimp. De rectorale rede handelde over: 'De tekst van het Nieuwe Testament'. Deze rede is daarna ook in de engelse taal gepubliceerd.

De cursus 1975-1976 is door de rector gesloten op 21 mei 1976 met een toespraak over: 'Ambt en amicitia'. De pro-rector opende de nieuwe cursus met een toespraak over het woord van Christus in Markus 9 : 50: 'Hebt zout in uzelf'.

Rectoraatsoverdracht volgde op 6 december 1976. Prof. dr. C. Trimp sprak uit de rede: 'Communicatie en ambtelijke dienst'.

Gesloten werd de cursus 1976-1977 door de nieuwe rector, prof. dr. J. Douma met de toespraak: 'Akademische pelgrimstochten'.

Bij de opening van de nieuwe cursus dat jaar sprak prof. Trimp over: 'Ruimte voor de theologie'.

En aan het einde van de verslagperiode was er de rectoraatsoverdracht op 6 december 1977. Prof. J. Douma sprak als rede uit: 'Natuurrecht een goede gids?' Het rectoraat werd overgedragen aan prof. dr. L. Doekes.

Het was een goede dag voor de hogeschool en met name voor drs. J. A. Meijer, toen deze op 20 februari 1976, na een lang noodzakelijk uitstel, zijn Openbare Les kon geven. Titel van de oratie was: 'Oecumenische Taal'. Het was de dag, waarop drs. Meijer, benoemd tot gewoon lector in het nieuw-testamentisch Grieks, het

hellenistisch- en oudchristelijk Grieks, alsmede het oudchristelijk Latijn, nu eerst openlijk zijn ambt aanvaardde.

Na de Openbare Les was er een receptie in de senaatskamer van de hogeschool.

Een afscheidscollege gaf ds. D. K. Wielenga JDzn op 18 mei 1976, na reeds 12 juni 1975 eervol ontslag te hebben gekregen ter generale synode te Kampen.

Het laatste (ditmaal openbaar gegeven) college handelde over: 'De zorg van de apostel Paulus voor de gemeenten en voor zijn medewerkers'. Aan de scheidende lector, die bij zijn afscheidscollege is toegesproken door de president-curator en de rector der hogeschool, is aangeboden een bundel opstellen onder de titel: 'Zendingspanorama'.

Na het afscheidscollege volgde een receptie, de lector aangeboden door deputaten-curatoren. Drs. K. Deddens, Groningen, promoveerde 20 maart 1975 tot doctor theologiae op het proefschrift: '„Annus Liturgicus?“ Een onderzoek naar de betekenis van Cyrillus van Jeruzalem voor de ontwikkeling van het kerkelijk jaar'.

En aan het einde van de verslagperiode, op 21 december 1977, volgde nog de promotie van drs. A. N. Hendriks, te Amersfoort. De titel van zijn proefschrift luidde: 'Kerk en ambt in de theologie van A. A. van Ruler'. Promotor van beide heren was prof. dr. C. Trimp. Na vermelding van de officiële oraties verdienen genoemd te worden enige waardevolle publicaties van onze hoogleraren.

Met alle waardering voor wat in weekbladen en tijdschriften, maar ook in boekvorm van meerderen van hen verscheen, mag hier dankbaar met name genoemd worden van prof. dr. L. Doekes: 'Credo. Handboek voor de Gereformeerde Symboliek'; en van prof. drs. J. P. Lettinga: 'Grammatica van het Bijbels Hebreeuws met Hulpboek'.

Bij de inschrijving op 20 juni 1975 meldden zich voor de propaedeutische studie 13 studenten (12 met diploma gymnasium-a en 1 met diploma gymnasium-b). Voor de Vooropleiding werden 3 studenten ingeschreven (met atheneum-a, atheneum-b en pedagogische academie).

Op 22 juni 1976 werden 8 studenten ingeschreven voor de propaedeuse (7 met gymnasium-a en 1 met diploma-High School). Drie meldden zich weer voor de Vooropleiding.

In het laatste verslagjaar werden ingeschreven op 21 juni 16 studenten voor de propaedeuse (14 met gymnasium-a en 1 met gymnasium-b en 1 met staatsexamen-a). Twee meldden zich nog voor de Vooropleiding.

Tijdens de gehele verslagperiode hebben 36 studenten met goed gevolg het propaedeutisch examen afgelegd; 31 het kandidaatsexamen (w.o. twee cum laude) en 3 het doctoraal-examen. Bij het afsluiten van dit Verslag stonden voor toelating tot de propaedeutische studie ingeschreven 6 studenten; voor toelating tot het propaedeutisch examen 24; voor de studie naar het kandidaatsexamen 91.

Voor de doctoraal-studie staan ingeschreven 34 reeds gekandideerden. In deze jaren (januari 1975-december 1977) zijn 5 studenten uitgeschreven. Uit Canada afkomstig studeren twee studenten, waarvan 1 is ingeschreven voor de doctoraal-studie. Een Zuid-Molukker kon als auditor worden toegelaten tot de eerstejaars colleges, terwijl ds. Ann uit Korea de colleges Hebreeuws volgen kwam.

Het is verblijdend, dat na een terugval in 1976, wat betreft het aantal aankomende studenten (8 + 3 V.O.) er een stijging was te constateren in 1977 (16 + 2 V.O.).

In 1976 konden 5 studenten hun vooropleiding afsluiten met een geslaagd protentamen. Dit protentamen beëindigde meteen het fenomeen: Vooropleiding. De taak van de lector beperkt zich nu (wat 'vooropleiding' betreft) tot een adviesdienst; naar het besluit van de generale synode van Kampen (Acta art. 20 CII). Wat deze adviesdienst aangaat: gemiddeld vier maal per jaar zijn de studenten, die ingeschreven zijn met het oog op het afleggen van een staatsexamen c.q. protentamen, door de lector naar Kampen gehaald. Met een jaargroep werden dan problemen besproken, die òf op het terrein van de taal òf op het gebied van studie en studiemethodiek lagen.

Studenten, die zich onder leiding van een door hen gezochte docent op het protentamen voor-bereiden, blijken betere perspectieven te hebben dan die gebruik maken van schriftelijke lessen. Er is veel telefonisch contact met de heer Meijer van mensen, die aspiraties hebben in de richting van een theologische studie. Het is mogelijk hen dan met advies te dienen.

In overleg met de leraren moderne talen aan de Gereformeerde Scholengemeenschappen kon bovendien een regeling worden voorbereid voor het verlenen van advies en het afnemen van toetsen in geval van zogenaamde kleine deficiënties op het gebied van de moderne talen. Elk jaar is een voorlichtingsmiddag georganiseerd, waar uitvoerige informatie werd verstrekt aan toekomstige studenten.

Besloten werd, reeds begin 1975, om jaarlijks de schoolgemeenschap in groepsverband medisch te laten doorlichten. Voor het volgen van de colleges werd een bewijs van doorlichting nood-zakelijk gesteld.

Volgens besluit van de generale synode van Kampen is de cursusduur van vier op vijf jaren gebracht.

Hoewel nu niet met zoveel woorden vermeld in de Acta (Acta art. 21, 22, vgl. Bijlage 14) heeft de academische senaat geoordeeld, dat uitvoering van de besluiten van de synode meebracht, dat hij verplicht was van september 1977 af van de studenten, die hun 5de college-jaar ingaan, betaling van eenzelfde bedrag te verlangen als voor de eerdere vier jaren gold.

Deputaten-curatoren hebben zich bij dit oordeel van de senaat kunnen aansluiten.

Reeds was besloten vanwege de senaat d.d. 7 maart 1975 en door deputaten-curatoren gefiatteerd, 'van iedere collegelopende student f 10,- „administratiekosten" te vragen; en een betalingsbewijs van dit bedrag te eisen bij inschrijving of recensie'.

4. Assistentie

Alle hoogleraren hebben in deze jaren gebruik gemaakt van hun recht een student-assistent te kiezen. Het assistentenwerk vergt, zo is afgesproken, niet meer dan - één werkdag per week en wordt op bescheiden schaal gehonoreerd.

Bovendien kon gunstig worden beschikt op een verzoek van prof. Lettinga een repetitor te mogen inzetten om hem te assisteren bij het onderwijs in het elementair Hebreeuws in de propaedeuse.

Het 'Werkcomité Studiecoördinatie' deelde het college van deputaten-curatoren d.d. 18 december 1975 mee, dat het definitief zijn bestaan beëindigd had.

Een door prof. Trimp begeleid initiatief van studenten gaf een tijdelijke voorziening met be-trekking tot spraaklessen. Mevr. N. M. Douma-Elzinga te Tietjerk, logopediste, heeft in de cursus 1975-1976 spraaklessen gegeven aan allen die dit nodig hadden. Deputaten-curatoren waardeerden dit initiatief met een gedeeltelijke subsidie.

Tenslotte mag niet onvermeld blijven de blijmoedige medewerking van de studenten zowel bij het verhuizen van de omvangrijke boekenschat van de bibliotheek van de hogeschool als bij het inrichten der gehouwen en het bewaken van kostbaarheden

5. Het studieprogram en de studie

Naar besluit van de generale synode van Kampen is de cursusduur van vier op vijf jaar gebracht en aan de senaat toestemming gegeven het examen dat de studie voor a.s. dienaren des Woords afsluit, te benoemen als 'doctoraal'-examen.

Daarbij is het 'pakket' dat tevoren aan alle studenten werd aangeboden, gehandhaafd gebleven. Met ingang van dezelfde datum (aanvang cursus 1975-1976) werd het semester-systeem ingevoerd.

Het voordeel van dit systeem is, dat de studie meer dan tevoren geconcentreerd is rond twee drie-maandelijke collegeperiodes. Om de eenheid der studie niet te schaden zijn er voor verschillende, dominante disciplines, doorlopende lijnen over meer dan één semester getrokken. Het eerste theologische jaar werd als eerste gelijktijdig geplaatst in een studieopzet, die rekent met een jaar langer studeren en een doctoraal-examen 'nieuwe stijl' als eindfase. Voor dit laatste was reeds door de generale synode van Kampen machtiging verleend.

Meer dan vroeger vormen nu de colleges een onmisbaar element voor de studie.

gevraagd naar het effect zowel van het nieuwe studie-program als van het semester-systeem, hebben hoogleraren geantwoord, dat de nieuwe opzet van de studie aanvankelijk op zijn doel-matigheid kon worden beproefd terzake van de college-tijden, tentamen-programmering en studieperioden.

Kleine storingen in dit geheel konden in goede samenwerking met de faculteitscommissie zoveel mogelijk worden verholpen.

Zomer 1976 kon verstrekt worden een nieuwe uitgave van de in 1975 verschenen Informatiemap, waarin o.a. informatie over het nieuwe studieprogram.

Met dankbaarheid kan worden gesproken van een geregelde voortgang van de studie van onze studenten. De vermelding van aantal en aard van de examens in dit Verslag mogen dienen als bewijs. Ook vele artikelen geproduceerd in het studenten-orgaan 'C.O.R.N.U.'

Ingevoerd is, iedere maandagavond, een academische opening, een korte samenkomst van docenten en studenten, waarin bijbellezing, meditatie en gebed. Soms verzorgen docenten deze meditatieve ontmoetingen, overigens worden daarvoor de oudere-jaars-studenten gevraagd. Het initiatief voor deze bijeenkomsten is van de kant van de senaat. Bedoeling is de communicatie van hoogleraren en studenten te intensiveren. Mogelijk is ook, daarna in onderling gesprek, bepaalde zaken te bespreken.

Onder het kopje: 'Studieprogram en studie' moge een plaats vinden het onderwerp: 'student en huwelijk'.

Deputaten-curatoren hebben met instemming en waardering kennis genomen van een door de academische

senaat rechtstreeks tot de studenten gerichte nota over het zg. 'studenten-huwelijk'. In deze zeer indringend gestelde verklaring heeft de senaat zich beperkt tot een oordeel inzake de verhouding: studiegang-huwelijksdatum. Als richtlijn werd gegeven de volgende uitspraak: 'De senaat is van oordeel dat het goede regel moet zijn en worden onder de studenten dat men met het sluiten van een huwelijk in ieder geval wacht tot na het semi-doctoraal examen.

Als reden voor dit oordeel voert de senaat aan, dat duidelijk is komen vast te staan, dat èn voor de studie èn voor het huwelijk een langere periode dan twee jaar tussen huwelijk en aanvaarden van een eigen werkkring niet te overziene problemen geeft.

Met deze realiteit wordt zelfs in rijksregelingen voor studiefinanciering rekening gehouden. De senaat verwacht dat de studenten, wanneer het niet mogelijk is huwelijk en ambtsaanvaarding te doen samenvallen, zich zullen richten naar het oordeel van de senaat in dezen.

De senaat geeft dit oordeel geheel vanuit overwegingen die betrekking hebben op het onderwijs en de gemeenschappelijke voorbereiding op het ambt van dienaar des Woords, en heeft dit oordeel geformuleerd los van financiële kwesties.

Het beleid inzake studie-financiering is een ander onderwerp en het senaatsoordeel betreft anderzijds ook hen die van geen enkele financiële steun afhankelijk zijn.

De senaat besluit dit oordeel aan de studenten bekend te maken in een gemotiveerd schrijven, en het daarna publicabel te maken voor anderen'.

Deze richtlijn werd gegeven na een door de senaat onder de studenten ingestelde enquête in-zake het studentenhuwelijk.

Besloten is ook, deze richtlijn elk jaar onder de aandacht der studenten te brengen.

6. Aanwijzing van de hogeschool in de zin der wet

In het Verslag van deputaten-curatoren aan de generale synode van Kampen moest nog de verwachting worden uitgesproken, dat binnenkort zou afkomen de 'aanwijzing' van onze hogeschool op grond van artikel 118 van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs. Thans kan worden vermeld dat bij Koninklijk Besluit van 8 maart 1975 deze 'aanwijzing' officieel is geworden.

Het wetenschappelijk karakter van de Opleiding als geheel is nu door de Overheid erkend. Ook nu t.a.v. het te verlenen doctoraat en het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraal examen is de hogeschool gelijk gesteld met de rijksuniversiteiten.

7. Renovatie, restauratie en nieuwbouw

Het is wel van een zeer bijzonder gebeuren waarvan nu gesproken mag worden: de uitvoering en realisering van de plannen tot renovatie, restauratie en nieuwbouw, die ter generale synode van Kampen waren goedgekeurd. Maandag 24 november 1975 kon de eerste paal voor het nieuwe bibliotheekgebouw geslagen worden. En reeds in de herfst van 1976 kon het bibliotheek-gebouw ten dele worden ingericht en benut.

Wij beschikken thans over een prachtig, functioneel bibliotheekgebouw, met grote ruimten, ook voor magazijnen en archief. Bibliothecaris en archivaris hebben er hun kamer.

Met het bijzonder fraai gerestaureerde Linnenweversgildehuis vormt het bibliotheekgebouw een prachtig geheel. Daar, in het Linnenweversgildehuis, heeft de afdeling Semitica een afzonderlijke opstelling gekregen in de S. Greijdanus-kamer, de afdeling Hellenistica in de R. J. Damkamer, terwijl een ruime vergaderzaal er beschikbaar is voor de deputaten-curatoren.

In het gebouw, dat het Gildehuis verbindt met de Groenestraat, hebben onze hoogleraren hun werkkamer.

Zomer 1977 werd ook voltooid de renovatie van het hoofdgebouw, Broederweg 15 en de restauratie van het pand Broederweg 18 tot representatieve pedelwoning.

Het onvermijdelijke, tijdelijke ongerief (ook het meubilair van het hoofdgebouw moest elders worden opgeslagen en verzekerd) was tot een einde gekomen.

De hogeschool heeft nu voor vele jaren de beschikking gekregen over een sterk verbeterde behuizing, die haar activiteiten in alle opzichten ten goede zal komen.

Het gerenoveerde hoofdgebouw is gesierd met een stijlvolle Aula. Met name dankbaar zijn wij voor de ruime collegezalen, terwijl het gehele gebouw door zijn brede trappen en wijde gangen juist die ruimte biedt, die zo aantrekkelijk is en in feite onmisbaar voor een inrichting van wetenschap als onze Hogeschool.

Een voor de Hogeschool en voor de Kerken historische dag werd de 30ste augustus 1977. Deputaten-curatoren hebben toen ontvangen in het hoofdgebouw ± 150 genodigden met de studenten tot het officieel nu in-gebruiknemen van het gehele complex aan deze en gene zijde van de Broederweg. 's Morgens werd een

persconferentie gehouden. 's Middags vertolkte de president-curator de blijdschap en dankbaarheid van allen, voor wie dit gebouwen-complex meer dan een gewone betekenis heeft. De heer J. Hendriks sprak als voorzitter van de bouwcommissie. De heer burgemeester, drs. S. van Tuinen, feliciteerde namens het gemeentebestuur. Voor de studenten sprak de praetor corporis.

De president-curator, in zijn toespraak, dankte: 'God opende Zijn Vaderhand. Onverwacht, verrassend, Goddelijk-royaal. Overstelpend heeft de HERE, de God van Abraham, Isaäk en Jakob, in Zijn genadevolle ontferming ons verrijkt!' En sprak: 'Hoe groot is de roeping, met deze onverdiende rijkdom aan de Kerk gegeven!

Moge de hogeschool vruchtbaar zijn, voor Nederland èn daarbuiten. Tot lof van Hem, aan Wie alle dank, eer en hulde toekomt!'

Na 30 augustus 1977 is nog 'open huis' gegeven voor de gemeenteleden in Kampen en voor omwonenden. Op de Schooldag voor de leden van De Gereformeerde Kerken in den lande. Mee uit erkentelijkheid voor de medewerking van de zijde van B. en W. van Kampen is op de dag van hét in-gebruik-nemen, door de president-curator aan de heer burgemeester overhandigd een gift t.b.v. de IJssel-academie. Behalve bloemen zijn vele andere geschenken uit de kerken overhandigd of toegezonden.

8. De bibliotheek

In het nieuwe bibliotheek-gebouw viel veel extra werk te doen. Een aanzienlijke hoeveelheid boeken, die in de oude bibliotheek in buitenmodel-kasten was opgeslagen, moest van een nieuwe signatuur worden voorzien. Alles wordt gedaan om dit tijd-rovende werk niet ten koste te doen gaan van het catalogiseren van de aanwinst.

Het bezoek aan de nieuwe studiezaal neemt toe; ook studenten van de 'Oudestraat' weten die te vinden.

Alle werk in de bibliotheek geschiedt in goed overleg met en onder supervisie van de bibliothecaris, prof. Lettinga. Deputaten-curatoren spreken gaarne hun erkentelijkheid uit voor de activiteit van de bibliothecaris en zijn medewerkers. Ook de heer A. J. Roukema verleent nog steeds waardevolle hulp bij de financiële administratie en het inschrijven van de aanwinsten in het stamboek.

Het boekenbezit blijft groeien, vooral dank zij de niet aflatende ijver van het Dames-comité voor het Bibliotheekfonds. Het bedrag, dat het comité jaarlijks afdraagt, is steeds stijgende. In het laatste jaar overschreed het zelfs de f 100.000,-. Bovendien stelt het Dames-comité elk jaar nog een kleiner bedrag beschikbaar voor andere bibliotheek-doeleinden. Aangeschaft kon worden een nieuw foto-copieer-apparaat.

Elk jaar is door de bibliothecaris verslag uitgebracht aan deputaten-curatoren over de bibliotheek. Het betrof steeds het werk van het personeel, de financiën, aanwinsten, catalogisering, uitleningen. Steeds kon de toon zijn die van voldoening en dankbaarheid; niet het minst dank zij de offervaardigheid van de kerken.

Prof. Lettinga heeft ook steeds kunnen gewagen van een goede samenwerking met heren B. Meijer en A. L. Havinga en mej. S. van der Molen. Enige malen kon, voor een korte tijd, onderdak worden geboden aan een stagiaire.

Deze gunstige rapportage van de bibliothecaris kon elk jaar bevestigd worden in het rapport, dat naar artikel 13 van de Instructie van deputaten-curatoren werd uitgebracht door het moderamen.

9. Personeel

In besloten kring is dankbaar aandacht gegeven aan het feit, de dag was 12 maart 1976, dat de heer J. Bos 30 jaar heeft mogen functioneren als pedel van de hogeschool. In het laatste jaar moest de heer Bos een aantal weken door ziekte ontbreken. Thans is hij weer, hersteld, ten volle in functie.

Wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de heer J. Visscher zijn onderhoudsdienst in het hogeschoolgebouw beëindigd.

In een samenkomst op 14 oktober 1976 werd door de hogeschoolgemeenschap op hartelijke wijze van hem afscheid genomen. Een pensioen werd voor hem vastgesteld.

In de plaats van de heer Visscher, maar met een andere en uitgebreidere taak dan deze had, is 11 oktober 1976 de heer J. A. Hartman als onderhoudsfunctionaris in dienst getreden.

Het moderamen van deputaten-curatoren heeft elk jaar een bespreking gehad met de aan de hogeschool verbonden functionarissen, bedoeld in artikel 13 van de Instructie voor curatoren. Tijdens de bouw- en verbouwingswerkzaamheden moest soms veel van hen worden gevergd; oplossingen gezocht worden om het werk voortgang te doen vinden. Dankbaar mocht worden geconstateerd, dat de bereidheid zich te geven bij allen steeds aanwezig was.

Met toewijding en ijver zijn de gewone en ongewone werkzaamheden verricht.

10. Beleidsnota

Met betrekking tot hetgeen door de generale synode te Kampen, blijkens haar Acta (artikel 474 en Handelingen art. 10) aan deputaten-curatoren werd opgedragen, hebben zij, in overleg met deputaten-financieel, opgesteld een 'BELEIDSNOTA aangaande DIENSTVOORWAARDEN voor onderwijzend en overig personeel aan de Theologische Hogeschool te Kampen'.

Deze Nota, die uitmondt in concrete voorstellen, zal U als afzonderlijke missive worden toegezonden.

11. Statuut en reglementen

Herziening van de Reglementen werd nodig vanwege besluiten van voorgaande synoden.

Op de vergadering van de generale synode van Kampen van 22 april 1975 moest echter door ds. F. de Vries, sprekend als president-curator namens curatoren, en door prof. J. P. Lettinga als lid van de commissie voor Statuut en Reglementen, nog worden meegedeeld, dat het nog niet mogelijk was - o.m. gezien het feit, dat het ontwerp voor de wet op de herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs nog in de Staten-Generaal behandeld moest worden - het Statuut en de daarbij behorende uitvoerende bepalingen in de reglementen in te dienen.

Deputaten hebben toen wel beloofd diligent te zijn. De commissie zou een lijst van de noodzakelijk geworden wijzigingen nog aan de synode te Kampen overleggen.

Een lijst met wijzigingen is ook aan de synode van Kampen voorgelegd (Acta art. 194, Bijlage oktober - de 14). In de vergadering van 10 oktober 1975 spreekt toch de synode uit: 'dat de opdracht van de generale synode van Hattem (artikel 174 C N 3) aan deputaten-curatoren om voorstellen te doen met betrekking tot de 'wijzigingen en/of aanvullingen, die tengevolge van dit besluit dienen te worden aangebracht in het Reglement voor de Theologische Hogeschool en de Instructie voor de deputaten-curatoren, urgent blijft.' (Acta art. 308).

Het verheugt ons U nu te kunnen meedelen, dat in deze verslagjaren gevolg gegeven kon worden aan wat de generale synode van Kampen tenslotte uitsprak (Acta art. 308): 'zij besluit

1.

2. hiervan kennis te geven aan:

a.

b. deputaten-curatoren, met de opdracht om de onder „zij spreekt uit 2" vermelde opdracht ook op dit punt uit te voeren'.

Statuut en Reglementen in herziene vorm vindt U, voor zover die de goedkeuring der synode behoeven, als afzonderlijke missive op Uw tafel.

12. Contacten met het buitenland

Het is verheugend Uw vergadering te kunnen meedelen, dat de contacten met het buitenland in deze jaren toenamen in aantal en intensiteit. Melding werd reeds in dit Verslag gedaan van uit het buitenland gekomen studenten, die aan de Hogeschool konden ingeschreven worden. Het contact met het buitenland stimuleerde de generale synode van Kampen door uit te spreken (Acta artikel 250 VI 4): 'deputaten-curatoren - te machtigen, desgevraagd (een der) hoogleraren af te staan tot het geven van gastcolleges aan het Seminary te Pusan'.

Reeds in 1975 (febr.-maart) kon prof. J. Kamphuis gedurende een zestal weken zulke gastcolleges geven te Pusan, een reeks colleges over: 'Signalen uit de Kerkgeschiedenis'. Zijn rapport was voor een goede correspondentie tussen Kampen en Pusan van grote betekenis. Voorjaar 1976 werd via deputaten-C.B.K. ontvangen een verzoek van de Koreaanse deputaten voor contact, een hoogleraar te zenden tot het geven van gastcolleges.

Deputaten-curatoren en ook de academische senaat achtten het niet gewenst, dat ieder jaar een der hoogleraren enige tijd in Korea doceert. Na overleg met de senaat hebben de deputaten-curatoren prof. dr. J. van Bruggen bereid gevonden in een volgend jaar (1977) de Koreaanse kerken met zijn colleges te dienen. Intussen was toch contact met de kerken ginds, in de persoon van prof. dr. S. G. Huh, die van 18 augustus tot 16 september 1976 gast was van de academische senaat. Voor de reis van prof. Huh naar Kampen kon hem onzerzijds financiële hulp geboden worden. Op verzoek van de schooldag-commissie heeft prof. Huh in twee van de samenkomsten gesproken.

Op 3 mei 1977 vertrok prof. van Bruggen naar Korea, om er een aantal colleges te geven onder het

gezichtspunt: 'Theologie in de spiegel van de bijbelvertaling'. Op zijn reis heeft prof. van Bruggen zowel in Japan als in Amerika enige seminaries en universiteiten bezocht en contacten met docenten gehad.

Contact met Canada was er allereerst door het bezoek dat prof. dr. J. Faber van Hamilton bracht aan onze hogeschool, mei 1975. Een gastcollege werd door prof. Faber verzorgd over de nieuwe theologie en de leer der Drieëenheid. Dit bezoek is 'beantwoord' door prof. dr. C. Trimp, die in april 1977 aan onze zusterinstelling, de Theologische Hogeschool van de Canadese zusterkerken te Hamilton, enige colleges gegeven heeft. Prof. Trimp heeft toen ook een bezoek gebracht aan het Calvin College te Grand Rapids. Een schriftelijk verslag van hun bevindingen hebben, op verzoek van deputaten-curatoren, zowel prof. Trimp als prof. van Bruggen aan curatoren doen toekomen.

Er was ook contact met Zuid-Afrika. Op een vakantie-reis aldaar heeft prof. drs. H. J. Schilder, met medeweten van deputaten van Die Vrije Gereformeerde Kerke in Zuid-Afrika, een gastcollege kunnen geven aan de Theologische Hogeschool te Potchefstroom.

Een uitnodiging aan de senaat van de Hogeschool zich te doen vertegenwoordigen op een wetenschappelijke conferentie te Potchefstroom werd afgewezen. Aan deputaten-curatoren werd door de senaat deze afwijzing aldus gemotiveerd: 'De senaat meent, dat gereformeerd wetenschappelijk werk niet op gelijke voet met afgevaardigden van de Vrije Universiteit en de Hogeschool-Oudestraat-Kampen kan worden bevorderd'.

Op 18 februari 1977 ontving de senaat op hun verzoek twee hoogleraren van de 'Vrije Faculteit voor Gereformeerde Theologie te Aix-en-Provence'. De avond tevoren was een samenkomst belegd waar docenten en studenten aanwezig waren en een der franse hoogleraren sprak over bovengenoemde Faculteit. Ter inleiding van deze avond was de geschiedenis der gereformeerde theologie in Frankrijk geschetst in een schriftelijk-tevoren-uitgereikt deel van het referaat.

Na het bezoek hebben deputaten-curatoren hun fiat gegeven aan een vanwege de senaat aan genoemde Faculteit gerichte brief.

In uitzicht gesteld is nader contact door persoonlijk bezoek. Ook werd mogelijk geacht, dat een onzer studenten voor verdere studie een of meer semesters in Aix-en-Provence zou volgen. Een en ander (ook mogelijke financiële steun zou te bezien zijn) echter zonder enig verband met het in Nederland bestaande 'Comité Vrienden van Aix'. Alles hangt af van de, bij nader contact, opgedane ervaringen.

Uit buitenlandse contacten resulteerde steeds meer de behoefte aan meer vertaalmogelijkheid, aan fondsen voor dit doel en aan technische bijstand daarbij.

Een heel verblijvend moment was dan ook, toen op 23 juni 1977 in een vergadering van deputaten-curatoren met hoogleraren 'gepresenteerd' kon worden en aan de president-curator officieel overhandigd de engels-talige uitgave van een fraai uitgevoerd Informatie-boekje. Een oorspronkelijke opzet: een uitgave te verzorgen in eenvoudige vorm over de Hogeschool, met name ten behoeve van de opgroeiende jeugd en dan vooral voor hen, die eventueel overwegen in Kampen te gaan studeren, is gewijzigd. In de loop van de tijd kreeg nog meer de aandacht de wenselijkheid van informatie-materiaal voor het buitenland.

De uitvoering van het plan is opgedragen aan de hoogleraren J. Kamphuis en H. J. Schilder. In een doorlopend verhaal is in dit boekje de geschiedenis van de Hogeschool verteld en geschetst de eenheid van de opleiding aan een gereformeerd theologicum. Op los inlegvel zijn persoonlijke gegevens vermeld (viertalig), die dus, bij tussentijdse veranderingen of ontwikkelingen, afzonderlijk gewijzigd kunnen worden. Het boekje is uitgekomen in de nederlandse, engelse en duitse taal. Het voornemen bestaat, ook een franse uitgave te verzorgen.

De fraaie uitvoering, typografisch en fotografisch, is vooral te danken aan de belangeloze medewerking van enige broeders in onze kerken. De eerste exemplaren zijn reeds ter hand gesteld door prof. van Bruggen op diens reis door Japan, Korea, en Amerika.

Vermeld zij nog, dat in 1975 voor de eerste maal de Almanak van het studentencorps F.Q.I. toegezonden is aan het Korea Theological Seminary.

Van financiële steunverlening aan buitenlandse studenten kon reeds worden mededeling gedaan in het Verslag van deputaten-curatoren aan de generale synode van Kampen (pag. 6).

13. De financiën

Voorzover het behoort tot de bevoegdheid en de taak van deputaten-curatoren zich ook met de financiën bezig te houden, hebben ook deze in de verslagjaren de aandacht der curatoren gehad.

Deputaten-financieel hebben nimmer nagelaten de begroting voor het nieuwe jaar ook aan curatoren voor te leggen om die met hen te bespreken.

Deputaten-curatoren ontvingen ook steeds de accountantsverslagen, terwijl ook het JaarVerslag van deputaten-financieel hun aandacht kreeg.

Gewoontegetrouw willen dan ook curatoren gaarne Uw vergadering voorstellen: deputaten-financieel te déchargeren en hun dank te betuigen voor het zorgvuldige en nauwgezette beheer van de gelden gedurende de jaren 1974, 1975 en 1976.

14. Slotopmerkingen

De jaarlijkse hogeschooldag werd ook in deze jaren met zeer velen, blijmoedig en dankbaar, gehouden. In 1975, terwille van de nieuw-geordende cursus van twee semesters, voor het eerst op de eerste woensdag in september.

Nog steeds moeten de bezoekers in verscheidene gebouwen worden ontvangen.

De opbrengst van de collecten getuigt altijd weer zeer duidelijk van de liefde voor Hogeschool en Kerken.

Als medebestuurders van het 'Greijdanus-Kruithof-fonds' bleven deputaten-curatoren samen met deputaten-financieel het beheer van dit fonds behartigen. Discussie is gaande over de doelstelling van dit fonds in verband met bepaalde aanvragen. Gewijzigd werd het dagelijks bestuur: thans is voorzitter dr. W. G. de Vries, Haren; secretaris mr. N. E. Nieboer, Haren; penning-meester br. W. G. Burema, Groningen.

Het studentencorps leefde in zijn corpsvergaderingen, disputen en studieclubs in een goede amicale verbondenheid. Aan het corps werd ook in deze jaren subsidie verleend voor de uitgave van de Almanak, ook t.b.v. leeskamer, het orgaan C.O.R.N.U. en sportbeoefening. Op de jaarvergaderingen van de verenigingen voor gereformeerd onderwijs en van gereformeerde leraren lieten curatoren zich steeds vertegenwoordigen.

Aan het einde van hun verslag gekomen, zien deputaten-curatoren terug op een periode van 3 jaren, die wel van bijzondere betekenis mocht zijn voor de Hogeschool, voor de Schoolgemeenschap, voor de Kerken.

Er is heel veel waarvoor de Here onze God in ootmoet mag en moet worden gedankt. Boven alle verblijdende winst, die wij mochten zoeken in nieuwe en vernieuwde gebouwen, in groeiende offervaardigheid en toenemende belangstelling, is de grootste rijkdom die van de bewarende zorg van de Drie-enige God, Die in de Christus, Koning der Kerk, docenten, studenten en medewerkers, bleef behouden in die eerbiedige benadering van Zijn Woord, het nederig discipel-willen-zijn van de Here Jezus Christus.

Zo alleen toch kon waarlijk kracht uitgaan van het doceren, het publiceren en het contact naar buiten.

De Here onze God beware ons bij en in die trouw aan Hem en bekere ons dagelijks tot het dienen van Hem.

Tot lof van Hem.

Tot zegen voor de Kerken, die de Hogeschool liefhebben en ervan leven.

Met heilbede en broedergroeten,

Namens deputaten-curatoren:

D. Deddens, president

H. J. de Vries, assessor

G. Hagens, secretaris.

BIJLAGE 10a

STATUUT van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland **Preambule**

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden, naar artikel 18 van de Kerkorde, voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar des Woords een Theologische Hogeschool. Deze Theologische Hogeschool wordt geregeerd door de bepalingen van dit statuut. In dit statuut worden De Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als de kerken, en de Theologische Hogeschool voornoemd als de hogeschool.

Artikel 1

Omschrijving; plaats van vestiging

1. De hogeschool is een instelling van theologisch wetenschappelijk onderwijs.
2. De hogeschool is gevestigd te Kampen.

Artikel 2

Bestuur

De hogeschool wordt bestuurd door en vanwege de kerken, die hiertoe handelen door haar generale synoden en door de hierna genoemde colleges van deputaten, waarvan de leden telkenmale door de generale synode worden benoemd.

Voor benoeming tot lid van het college van deputaten-curatoren draagt elke particuliere synode een dienaar des Woords voor, evenals voor benoeming tot secundus; daarnaast worden ten hoogste vier leden en hun secundi benoemd ter voorziening in bijzondere bestuurlijke behoeften.

Een lid van een college van deputaten moet, evenals zijn secundus, lid in volle rechten zijn van een van de kerken.

Artikel 3

Colleges van deputaten

De behartiging van hetgeen in algemene zin kan strekken ten nutte van de hogeschool is opgedragen aan het college van deputaten-curatoren.

De behartiging van de stoffelijke aangelegenheden van de hogeschool is opgedragen aan het college van deputaten-financieel.

Beide colleges zijn bij de uitoefening van de hun opgedragen taak gebonden aan de bepalingen van dit statuut en elk van beide aan de voor hem door de generale synode vastgestelde instructie. Bij strijdigheid van statuut en instructie prevaleert het statuut.

Bij verhindering of ontstentenis van een deputaat treedt zijn secundus in zijn plaats.

Artikel 4

College van deputaten-curatoren

Deputaten-curatoren houden toezicht op de docenten, opdat alles uit hun onderwijs geweerd blijft dat zou afwijken van de Heilige Schrift of inbreuk maken op de belijdenis van de kerken; ook zien zij er op toe dat het niveau van de wetenschappelijke vorming gewaarborgd blijft.

Het college van deputaten-curatoren brengt aan elke gewone generale synode verslag uit over de gang van zaken aan de hogeschool en over zijn handelingen sinds het uitbrengen van het vorige verslag.

Artikel 5

College van deputaten-financieel

Deputaten-financieel behartigen de financiële en materiële belangen van de hogeschool.

Het college van deputaten-financieel brengt aan elke gewone generale synode verslag uit over zijn handelingen sinds het uitbrengen van het vorige verslag.

Artikel 6

Senaat

1. De senaat van de hogeschool wordt gevormd door de gewone hoogleraren.
2. In de senaat hebben zitting met raadgevende stem:
 - a. de buitengewone hoogleraren in volledige dienst;
 - b. zij aan wie eervol ontslag als hoogleraar is verleend, zolang zij lid in volle rechten zijn van een van de kerken.
3. De gewone lectoren hebben ter vergadering van de senaat raadgevende stem.
4. De senaat behartigt de algemene belangen van het onderwijs en van de beoefening der theologie aan de hogeschool.
5. De hoogleraar die het voorzitterschap van de senaat bekleedt, draagt de titel van rector. Het college van deputaten-curatoren benoemt beurtelings een van de gewone hoogleraren tot rector, telkens voor de duur van één jaar.
6. De senaat is belast met het toezicht op de studenten. De senaat kan als uiterste maatregel, onder nadere goedkeuring van het college van deputaten-curatoren, een student de toegang tot de hogeschool ontzeggen.

Artikel 7

Personeel

Het personeel van de hogeschool bestaat uit het wetenschappelijk corps, de houders van een onderwijsopdracht en het overige personeel. Het wetenschappelijk corps bestaat uit de hoogleraren, de lectoren, de bibliothecaris en de wetenschappelijke medewerkers. Een lid van het wetenschappelijk corps en de houder van een onderwijsopdracht moeten lid in volle rechten zijn van een van de kerken.

Hoogleraren in de theologie in volledige dienst zijn gewone hoogleraren. Hoogleraren in de theologie niet in volledige dienst en hoogleraren in een hulpwetenschap in volledige dienst zijn buitengewone hoogleraren. Lectoren in volledige dienst zijn gewone lectoren; de overige lectoren zijn buitengewone lectoren.

In de aanstelling van iedere hoogleraar of lector worden de vakken vermeld met het onderwijs waarin hij wordt belast.

De aanstelling van een lector noemt in de regel de hoogleraar of hoogleraren in overleg met wie de lector zijn onderwijs inricht. De aanstelling van een wetenschappelijk medewerker vermeldt de werkzaamheden waarmee hij wordt belast, en de hoogleraar of hoogleraren onder wier toezicht hij werkzaam zal zijn.

Tegen zijn wil kan een hoogleraar of een lector, respectievelijk een wetenschappelijk medewerker, niet worden belast met het onderwijs in andere vakken, respectievelijk met andere werkzaamheden, dan in zijn aanstelling zijn vermeld.

Het college van deputaten-curatoren benoemt, schorst en ontslaat de bibliothecaris. De benoeming geschiedt op voordracht van de senaat.

Het college van deputaten-curatoren respectievelijk het college van deputaten-financieel benoemt, schorst en ontslaat het overige personeel overeenkomstig het daaromtrent in hun instructies bepaalde.

Artikel 8

Docenten

De docenten, te weten de hoogleraren, de lectoren, de wetenschappelijke medewerkers en de houders van een onderwijsopdracht, zijn onderworpen aan het bij en krachtens dit statuut bepaalde. Zij zullen bij hun onderwijs de Heilige Schrift uitleggen en de zuivere leer verdedigen tegen ketterijen en dwalingen. Bij hun optreden doen zij van hun instemming met die leer blijken door ondertekening van het voor hen bestemde, door de generale synode vastgestelde ondertekeningsformulier.

De generale synode benoemt, schorst en ontslaat de docenten. Het college van deputaten-curatoren kan aan een docent op diens verzoek ontslag verlenen.

Het college van deputaten-curatoren maakt na ingewonnen advies van de senaat voor elke te vervullen plaats een met redenen omklede aanbeveling op, die het met het bedoelde advies aan de generale synode doet toekomen.

De generale synode stelt het inkomen en emeritaatsgeld van de docenten vast, alsmede het emeritaatsgeld van hun weduwen en wezen.

Eervol ontslagen hoogleraren houden nog gedurende drie jaren na hun ontslag het recht als promotor op te

treden.

Artikel 9 **Studiejaar; inschrijving**

Het studiejaar vangt aan op 1 september en is verdeeld in twee semesters, elk met tenminste twaalf collegeweken.

Het recht tot het bijwonen van het onderwijs en het afleggen van examens wordt verkregen doordat de rector namens de senaat tot inschrijving overgaat.

Alvorens tot inschrijving wordt overgegaan, wordt namens de senaat met hem die inschrijving heeft gevraagd, gesproken over hetgeen hem beweegt tot de studie aan de hogeschool en wordt onderzoek gedaan naar zijn kennis van de Heilige Schrift, van de belijdenis der kerken en van de kerkgeschiedenis.

Slechts diegene kan worden ingeschreven die lid is van een van de kerken en een goed getuigenis van de raad van die kerk aangaande belijdenis en wandel overlegt. De senaat kan, na

goedkeuring door het college van deputaten-curatoren, de rector machtigen ook anderen in te schrijven mits de omstandigheden daartoe aanleiding geven; voor het afleggen van examens dienen zij schriftelijk te hebben verklaard in te stemmen met de leer van de Heilige Schrift zoals deze door de kerken wordt beleden in de Drie Formulieren van Eenheid, welke instemming ook wordt gevraagd van promovendi.

Artikel 10 **Examens; doctoraat**

De vereisten voor het examen waarmee de opleiding tot de dienst des Woords wordt afgesloten, zijn neergelegd in het Academisch reglement.

Het doctoraat in de theologie kan worden verworven door het afleggen van de examens en het voldoen aan de voorwaarden vastgesteld bij het Academisch reglement.

Tot het afleggen van examens is het bezit vereist van de in het Academisch reglement genoemde getuigschriften.

Hij die de leeftijd van vijfentwintig jaren heeft bereikt, kan, zonder de in het vorige lid bedoelde getuigschriften te bezitten, door het college van deputaten-curatoren tot het afleggen van examens worden toegelaten op grond van een verklaring van de senaat, dat hij bij een vanwege de senaat ingesteld onderzoek heeft blijk gegeven van voldoende algemene ontwikkeling en geschiktheid voor het volgen van theologisch wetenschappelijk onderwijs.

Artikel 11 **Wijziging**

Het statuut kan door de generale synode worden gewijzigd mits het voorstel hiertoe tenminste een half jaar vóór haar aanvang aan elk van de kerken is voorgelegd.

BIJLAGE 10b

INSTRUCTIE voor deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 1 College

Curatoren vormen tezamen het college van deputaten-curatoren, dat uit zijn midden een president, een secretaris en een assessor kiest, die jaarlijks aftreden doch terstond herkiesbaar zijn.

Moderamen

De president, de secretaris en de assessor vormen tezamen het moderamen.

Het college wijst een curator aan die bij verhindering van een van de moderamenleden het moderamen aanvult.

Delegatie

Het college van deputaten-curatoren kan een of meer van zijn taken delegeren aan een of meer curatoren of aan een commissie van curatoren; het college blijft aansprakelijk voor het geheel van de aan curatoren opgedragen taken.

Artikel 2 Terugtrekking als curator

Wanneer een curator of een secundus niet meer voldoet aan de eis dat hij lid in volle rechten is van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland, behoort hij terug te treden als curator respectievelijk als secundus. Hij geeft daarvan onverwijld schriftelijk kennis aan de president; als het de president zelf betreft aan de assessor.

De president respectievelijk de assessor geeft van het terugtreden van een curator of een secundus kennis aan een of meer andere curatoren en/of secundi, indien en voorzover dit bevorderlijk is voor de goede voortgang van de werkzaamheden.

Schorsing

Wanneer het college van deputaten-curatoren van oordeel is dat een curator of een secundus zich gedraagt op een wijze die een lid van de gereformeerde kerk niet past of in de vervulling van zijn taak als curator of secundus schromelijk tekort schiet, zal het college hem schorsen. Het moderamen draagt er zorg voor dat binnen een maand nadien een vergadering wordt gehouden, waartoe alle curatoren en hun secundi tijdig worden uitgenodigd. Deze vergadering beslist of de schorsing wordt ingetrokken, verlengd of gevolgd wordt door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien de geschorste curator of secundus tijdig is uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid is gesteld zich te doen horen.

Afdracht van bescheiden

De curator of secundus die is teruggetreden of ontslagen of als zodanig heeft bedankt, draagt er zorg voor dat binnen een week nadien alle bescheiden die hij als curator respectievelijk secundus onder zijn berusting heeft, ter beschikking van het college komen.

Artikel 3 Algemene taak

1. Aan het college van deputaten-curatoren is opgedragen de behartiging van hetgeen in algemene zin kan strekken ten nutte van de Theologische Hogeschool.

Opleggen beperking van werkzaamheden

2. indien het college van oordeel is dat een docent zich in leer of leven dermate heeft misgaan dat hem een beperking van zijn werkzaamheden moet worden opgelegd, legt het hem de beperking op die het, gelet op de omstandigheden, raadzaam acht.

Indien het daartoe redenen aanwezig acht, bevordert het college, ingeval de beperking in de werkzaamheden is opgelegd aan een hoogleraar, de zo spoedig mogelijke bijeenroeping van een generale synode teneinde deze nader te laten oordelen; betreft de beperking de werkzaamheden van een lector, de bibliothecaris of een andere docent, dan oordeelt de eerstkomende generale synode nader.

Extra verlof

Het college kan aan een docent, de redenen gehoord, verlof geven buiten de gewone vakanties, doch in de regel slechts eenmaal in een periode van drie jaren en voor een periode van ten hoogste drie maanden.

Bezoek colleges en examens

Het college doet tenminste twee maal per cursusjaar colleges en examens bezoeken door telkens twee curatoren die over hun bevindingen schriftelijk aan curatoren rapporteren. Ieder van de curatoren heeft te allen tijde toegang tot de colleges en examens.

Klacht van student

Het college doet uitspraak inzake een bij hem binnengekomen klacht van een student over een aan deze door de senaat opgelegde tuchtmaatregel.

'School dag'-commissie

Het college benoemt jaarlijks een commissie, die belast is met de voorbereiding van een jaarlijks te organiseren 'Schooldag' en daarover schriftelijk aan hem rapporteert. Rapport

Het college zendt het aan elke gewone generale synode uit te brengen rapport aan alle kerken toe, uiterlijk drie maanden voor de aanvang van de generale synode.

Publicatie in pers

Het college verstrekt aan de pers een kort verslag van hetgeen in zijn vergadering is behandeld, voor zover daarvoor in aanmerking komend. Hetzelfde geldt met betrekking tot een jaarlijks door de senaat en een door de bibliothecaris op te stellen verslag.

Artikel 4

Overig personeel, formatieplan

1. Het college van deputaten-curatoren stelt tezamen met het college van deputaten-financieel een formatieplan op dat aangeeft het aantal en de kwaliteit van de functies die moeten worden bezet door het overige personeel als bedoeld in art. 7, lid 1, van het Statuut.

Benoeming, schorsing, ontslag

2a In geval van een vacature in de functie van pedel, of beambte van de bibliotheek, selecteert en benoemt het college van deputaten-curatoren een persoon ter vervulling van die vacature; het college beslist tevens over schorsing en ontslag van personen in genoemde functies werkzaam.

2b In geval van een vacature in een andere functie selecteert en benoemt het college van deputaten-financieel; dit college beslist tevens over schorsing en ontslag van personen in deze functie werkzaam.

Arbeidsvoorwaarden, instructie

3. De vaststelling van de arbeidsvoorwaarden en van de instructie van het in lid 1 bedoelde overige personeel geschiedt door het college van deputaten-curatoren tezamen met het college van deputaten-financieel.

Toezicht

Het college van deputaten-curatoren houdt toezicht op de functie-uitoefening van de pedel en de beambten van de bibliotheek en heeft tenminste eenmaal per jaar een onderhoud met ieder van hen.

Met betrekking tot het personeel in de andere functies rusten gelijke verplichtingen op het college van deputaten-financieel.

Stichting als werkgeefster

5. In de arbeidsovereenkomst af te sluiten met de leden van het in lid i bedoelde overige personeel, treedt de stichting 'Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in De gereformeerde Kerken in Nederland' als werkgeefster op. Het college van deputaten-financieel machtigt als bestuur van de Stichting het college van deputaten-curatoren onherroepelijk tot de in lid 2a en 4a met betrekking tot bedoeld personeel omschreven handelingen.

Artikel 5 Vergaderingen

1. Een vergadering van curatoren wordt uitgeschreven wanneer de president en de secretaris gezamenlijk dit wenselijk achten en voorts wanneer tenminste drie curatoren daarom verzoeken. De notulen van elke vergadering worden, zo mogelijk, in de eerstkomende vergadering vastgesteld en door president en secretaris ondertekend.

Jaarlijkse vergadering

2. Curatoren vergaderen in ieder geval eenmaal per jaar omstreeks de opening van de cursus. Op deze vergadering komen aan de orde:
 - a. het verslag van de senaat,
 - b. het verslag van de bibliothecaris,
 - c. de regeling van het bezoeken van colleges en examens,
 - d. het vaststellen van het collegerooster,
 - e. de benoeming van een rector.
 - f. de verkiezing van het moderamen.
 - g. Hoogleraren ter vergadering
3. In de regel wonen de hoogleraren de vergaderingen bij, en wel met raadgevende stem.

Artikel 6 Instructie deputaten-financieel en reglement docenten

Curatoren nemen kennis van de Instructie voor deputaten-financieel en van het Reglement voor docenten en geven, voor zover nodig, hun medewerking aan de uitvoering van de daarin opgenomen bepalingen.

Het college van deputaten-curatoren vergadert tezamen met het college van deputaten-financieel wanneer dit door tenminste een van beide colleges gewenst wordt geacht.

Artikel 7 Bevoegdheid bezwaarde curator

Iedere curator die zich zodanig bezwaard gevoelt door het beleid of een beslissing van het college van deputaten-curatoren, dat hij van oordeel is zich te moeten wenden tot een vergadering van curatoren tezamen met hun secundi, kan de president en de secretaris verzoeken een zodanige vergadering, te houden binnen drie maanden na het verzoek, uit te schrijven, onverminderd zijn bevoegdheid zich te wenden tot de eerstkomende generale synode.

BIJLAGE 10c

INSTRUCTIE voor deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 1 College

1. Deputaten vormen tezamen het college van deputaten-financieel, dat uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester kiest, alsmede hun plaatsvervangers.

Delegatie

2. Het college van deputaten-financieel kan een of meer van zijn taken delegeren aan een of meer deputaten of aan een commissie van deputaten; het college blijft aansprakelijk voor het geheel van de aan deputaten opgedragen taken.

Vergaderingen

3. Deputaten vergaderen wanneer de voorzitter of twee andere deputaten dit wenselijk achten. De notulen van elke vergadering worden zo mogelijk in de eerstkomende vergadering vastgesteld en door voorzitter en secretaris ondertekend.

Artikel 2 Terugtrekking als deputaat

1. Wanneer een deputaat of een secundus niet meer voldoet aan de eis dat hij lid in volle rechten is van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland, behoort hij terug te treden als deputaat respectievelijk als secundus. Hij geeft daarvan onverwijld schriftelijk kennis aan de secretaris; als het de secretaris zelf betreft aan de voorzitter.
2. De secretaris respectievelijk de voorzitter geeft van het terugtreden van een deputaat of een secundus kennis aan een of meer andere deputaten en/of secundi, indien en voorzover dit bevorderlijk is voor de goede voortgang van de werkzaamheden.

Schorsing

3. Wanneer het college van deputaten-financieel van oordeel is dat een deputaat of een secundus zich gedraagt op een wijze die een lid van de gereformeerde kerk niet past of in de vervulling van zijn taak als deputaat of secundus schromelijk tekort schiet, zal het college hem schorsen. Het college geeft van deze schorsing binnen een week schriftelijk kennis aan de secretaris van deputaten-curatoren. Deze draagt er zorg voor dat binnen een maand nadien een vergadering van deputaten-curatoren wordt gehouden. Deze vergadering beslist of de schorsing wordt ingetrokken, verlengd of gevolgd door ontslag. Een beslissing wordt slechts genomen indien het college van deputaten-financieel en de geschorste deputaat of secundus tijdig zijn uitgenodigd om in de vergadering te verschijnen en, indien verschenen, in de gelegenheid zijn gesteld zich te doen horen.

Afdracht bescheiden

4. De deputaat of secundus die is teruggetreden of ontslagen of als zodanig heeft bedankt, draagt er zorg voor dat binnen een week nadien alle bescheiden die hij als deputaat respectievelijk secundus onder zijn berusting heeft, ter beschikking van het college komen.

Artikel 3 Algemene taak

1. Aan het college van deputaten-financieel is opgedragen de behartiging van de financiële en materiële belangen van de Theologische Hogeschool.

Bijzondere taken

1. Tot de taak van het college behoort onder meer:
 - a. tot uitvoering te brengen besluiten van financiële aard van de generale synoden en te verzorgen de financiële gevolgen van besluiten van het college van deputaten-curatoren.
 - b. in ontvangst nemen van alle voor de Theologische Hogeschool bestemde gelden,
 - c. er zorg voor te dragen dat gelden in voldoende mate ter beschikking komen,
 - d. het administreren en beheren van de roerende en onroerende, lichamelijke en onlichamelijke zaken en het nemen van de nodige maatregelen daartoe,
 - e. per 31 december van elk jaar een balans op te stellen en een winst- en verliesrekening over dat jaar, alsmede een toelichting op die stukken, voorts een verslag over zijn werkzaamheden in dat jaar.
 - f. er zorg voor te dragen dat over de jaarstukken schriftelijk een rapport wordt uitgebracht door een daartoe door de generale synode aangewezen accountant(skantoor),
 - g. het zenden van de onder e en f bedoelde stukken (met 50 afschriften) aan de eerstkomende generale synode en van afschriften van deze stukken aan de hierna genoemde personen en instanties overeenkomstig het daarbij bepaalde:
 - iedere deputaat-curator,
 - de raad van elk van de Gereformeerde Kerken in tweevoud,
 - iedere in functie zijnde hoogleraar,
 - iedere emeritus-hoogleraar, zolang deze lid van een van de genoemde kerken is,
 - ieder lid van een van de genoemde kerken, dat zulks schriftelijk verzoekt, met dien verstande dat
 - aan de kerkeraden en de daarna genoemde personen afschriften van het accountantsrapport in verkorte vorm worden gezonden.

Begroting

3. Het college stelt elk jaar een concept-begroting op die betrekking heeft op de onderscheiden uitgaven en inkomsten van het jaar daarna. Het zendt een exemplaar van dit concept voor 1 december van elk jaar aan iedere deputaat-curator.

In een gezamenlijke vergadering van het college van deputaten-curatoren en het college van deputaten-financieel heeft eerstgenoemd college de gelegenheid de begroting aan te vullen met posten die verband houden met door dit college te verrichten handelingen. Het college van deputaten-financieel stelt vervolgens de begroting vast.

Elk van beide colleges is bevoegd tot het verrichten van de handelingen waarvan, en voorzover daarvan, de financiële gevolgen in de begroting zijn voorzien en die passen binnen de hem in zijn instructie opgedragen taken.

Een begroting kan in de loop van het jaar waarop zij betrekking heeft slechts na overleg met het college van deputaten-curatoren door deputaten-financieel worden herzien.

Artikel 4

Instemming van curatoren

1. Het college van deputaten-financieel heeft de instemming van het college van deputaten-curatoren met de volgende handelingen:
 - a. het verkrijgen, vervreemden en/of bezwaren van onroerende goederen,
 - b. het verstrekken van gelden onder hypothecair verband, en van leningen aan een of meer aan de Theologische Hogeschool verbonden personeelsleden,
 - c. het kiezen van de soorten van andere beleggingen,
 - d. het belenen, verpanden en dergelijke van effecten, (hypothecaire) vorderingen en soortgelijke vermogensbestanddelen,
 - e. het aanvaarden van legaten waaraan een of meer voorwaarden verbonden zijn,
 - f. het voeren van processen op naam van (het college van) deputaten-financieel of van de hierna te noemen Stichting,
 - g. het sluiten van pensioenverzekeringen ten behoeve van een of meer aan de Theologische Hogeschool verbonden personeelsleden.
2. Indien het college van deputaten-curatoren niet binnen drie maanden na ontvangst van een schriftelijk verzoek om instemming heeft geantwoord, kan het college van deputaten-financieel, mits eenstemmig, tot het verrichten van de betreffende handeling overgaan.

Artikel 5

Stichtingsbestuur

1. Het college van deputaten-financieel vormt het bestuur van de stichting 'Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland'.
2. Uitsluitend de rechtshandelingen die rechtsgeldig slechts door een natuurlijke persoon of een rechtspersoon kunnen worden verricht en de handelingen die naar haar aard in haar ge-volgen een lange reeks van jaren (kunnen) omspannen, zullen door het college worden verricht ten name van de stichting voornoemd.
3. De verdeling van functies in het stichtingsbestuur is dezelfde als die in het college. Het stichtingsbestuur bestuurt de stichting in overeenstemming met deze instructie en de statuten van de stichting.
4. Het stichtingsbestuur brengt jaarlijks verslag uit van zijn werkzaamheden. daaraan toevoegend een balans per 31 december en een winst- en verliesrekening over het afgelopen jaar, vergezeld van een toelichting en een verslag van een controle door de (het) accountant(skantoor) bedoeld in artikel 3, lid 2, onder f.
Het handelt met deze stukken op de wijze als omschreven in artikel 3, lid 2, onder g.
5. De gelden, die de stichting ontvangt, worden overgedragen aan het college; de gelden die moeten worden betaald in verband met de belangen van de stichting. worden betaald door het college.
Ontvangst en betaling van gelden, voortvloeiende uit het bepaalde in lid 2 van het artikel, worden geadministreerd op een rekening-courant tussen de stichting en het college.

Artikel 6

Bijzondere omstandigheden

1. In de gevallen waarin deze instructie niet mocht voorzien, pleegt het college van deputaten-financieel overleg met het moderamen van deputaten-curatoren.
2. Indien het college van deputaten-financieel van oordeel is dat zich een situatie voordoet of dreigt zich te gaan voordoen, die het tussentijdse bijeenroepen van een generale synode rechtvaardigt, legt het dit oordeel voor aan deputaten-curatoren.
De beslissing van het college van deputaten-curatoren in dezen is bindend voor deputaten-financieel.

Bevoegdheden bezwaarde deputaat

3. Iedere deputaat die zich zodanig bezwaard gevoelt door het beleid f een beslissing van het college van deputaten-financieel, dat hij van oordeel is zich tot een andere instantie te moeten wenden, kan zich wenden tot het college van deputaten-curatoren, onverminderd zijn bevoegdheid zich te wenden tot de eerstkomende generale synode.

Artikel 7

Instructie deputaten-curatoren

Deputaten nemen kennis van en houden bij de bepaling van hun beleid en de uitoefening van hun werkzaamheden rekening met hetgeen is neergelegd in de instructie van deputaten-curatoren.
Zij zijn gebonden aan hetgeen daarin te hunnen aanzien is bepaald.

BIJLAGE 10d

REGLEMENT voor docenten *) aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 1

Docenten ondertekenen bij hun optreden het voor hen bestemde, door de generale synode vastgestelde, ondertekeningsformulier.

Artikel 2

De in volledige dienst werkzame hoogleraren en lectoren bekleden, behoudens door het college van deputaten-curatoren te verlenen vergunning, geen andere bezoldigde betrekkingen.

Artikel 3

De in volledige dienst werkzame hoogleraren en lectoren wonen te Kampen. Het college van deputaten-curatoren kan van deze bepaling ontheffing verlenen, al dan niet voor een bepaalde termijn en/of onder bepaalde voorwaarden. De ontheffing kan, indien bij wijziging in de omstandigheden het belang van de hogeschool dit naar zijn oordeel wenselijk maakt, door het college worden ingetrokken.

Artikel 4

De docent, die tengevolge van arbeidsongeschiktheid of andere wettige redenen verhinderd is zijn werkzaamheden te verrichten, verwittigt daarvan, evenals van hervatting van zijn werkzaamheden, de secretaris van curatoren.

Artikel 5

Indien de verhindering een gevolg is van arbeidsongeschiktheid kan het college van deputaten-curatoren een geneeskundig onderzoek doen instellen ter beantwoording van de vraag of hervatting van de werkzaamheden is uitgesloten.

Het college gaat hiertoe steeds over ingeval de verhindering tenminste een jaar onafgebroken heeft geduurd dan wel binnen een tijdvak van anderhalf jaar gedurende tenminste tweederde deel van die periode.

Zolang hervatting van de werkzaamheden niet uitgesloten blijkt, kan het college telkens wanneer het dit wenselijk acht, het geneeskundig onderzoek doen herhalen.

Blijkt de hervatting van de werkzaamheden uitgesloten, dan neemt het college de maatregelen die het voor de goede voortgang van de werkzaamheden aan de hogeschool wenselijk acht.

Het college kan ontslag uit de dienst verlenen in verband met aanhoudende arbeidsongeschiktheid doch niet eerder, tenzij met bewilliging van betrokkene, dan nadat de arbeidsongeschiktheid twee jaren heeft geduurd.

Artikel 6

Met het einde van het cursusjaar waarin een hoogleraar of lector de leeftijd van vijfenzestig jaar heeft bereikt, wordt hem ontslag uit zijn dienst verleend.

Artikel 7

Docenten nemen kennis van hetgeen is neergelegd in het Statuut van de Theologische Hogeschool en in de Instructie voor deputaten-curatoren. Zij zijn gebonden aan hetgeen daarin te hunnen aanzien is bepaald.

*) t.w. hoogleraren, lectoren, wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht.

BIJLAGE 10e

Herziene benoemingsbrief voor hoogleraren en lectoren

GENERALE SYNODE VAN
DE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND

.....,19

Aan.....
.....
.....

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeengeroepen opteheeft in haar zitting van heden u (titel, voornamen, naam, eventueel ambt, b.v. dienaar des Woords te), benoemd tot (gewoon) (hoogleraar)

-----aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in (buitengewoon) (lector)

Nederland, gevestigd te Kampen, om onderwijs te geven in:.....

Het is de wens van de synode dat u, als man vol kracht van de Heilige Geest, een instrument in de hand des Heren moogt worden tot de wetenschappelijke vorming van dienaren des Woords aan de hogeschool der kerken, en dat de Heilige Geest u daartoe in uw ambt bekwame en met al zulke gaven van het geloof toeruste, die uw dienst in het midden der kerk tot een eer van Christus kunnen doen strekken.

De kerken beloven, in gehoorzaamheid aan het Woord van God, dat u in de dienst van het Evangelie aan de hogeschool arbeidende, zonder zorg van het Evangelie leven kunt (in daarvoor geëigende gevallen te vervangen door: op behoorlijke wijze voor deze arbeid zult worden gehonoreerd), en de synode doet u daarvan de bepalingen hierbij toekomen (Bijlage I).

Tevens doet de synode u hierbij ter kennisneming toekomen een exemplaar van het Statuut van de Theologische Hogeschool cum annexis, waaronder het Reglement voor docenten (Bijlage II).

De synode bidt u in deze dagen van beraad de leiding van de Heilige Geest toe. Met hoogachting en broedergroet,

het moderamen,

praeses

assessor

1e scriba

2e scriba

Afschrift van deze brief aan:

(1)deputaten-curatoren;

(2)deputaten-financieel;

(3)de senaat van de Theologische Hogeschool;

(4)- wanneer een predikant is benoemt- de raad van de betrokken kerk(en)

BIJLAGE 10f

Benoemingsbrief voor wetenschappelijke medewerkers

GENERALE SYNODE VAN
DE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND

.....,19

Aan.....
.....
.....

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland te heeft u in haar zitting van..... benoemd tot wetenschappelijk medewerker in de¹, met ingang vanen wel voor de tijd van een jaar met dien verstande dat het dienstverband kan worden verlengd uiterlijk tot de in dit verband van belang zijnde zitting van de eerstkomende generale synode.²

U zult werkzaam zijn onder toezicht van de hoogleraar

Uw taak zal bestaan in.....³

Uw honorering wordt vermeld in Bijlage I.

De synode doet u hierbij ter kennisneming toekomen een exemplaar van het Statuut van de Theologische Hogeschool cum annexis, waaronder het reglement voor docenten. (Bijlage II). Het is de wens van de synode dat in deze functie door Gods genade dienstbaar mag zijn aan de wetenschappelijke vorming van toekomstige dienaren des Woords.

Gaarne zal de synode zo spoedig u dit mogelijk is uw beslissing vernemen.

Met hoogachting en broedergroet,

namens de synode,
.....,praeses
.....,scriba

Afschrift van deze brief aan:

- (1) deputaten-curatoren;
- (2) deputaten-financieel;
- (3) senaat van de Theologische Hogeschool te Kampen;
- (4) - wanneer een predikant is benoemd - de raad van de betrokken kerk(en).

¹ Vermelding van de hoofddiscipline, bijv. bibliologische vakken betrekking hebbende op het Oude Testament, of ecclesiologische vakken

² Of: tot de in dit verband van belang zijnde zitting van de eerstkomende generale synode.

³ Korte omschrijving van de taak.

BIJLAGE 10g

Benoemingsbrief voor houders van een onderwijsopdracht

GENERALE SYNODE VAN
DE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND

.....,19

Aan.....
.....
.....

De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland te heeft u in haar zitting van een onderwijsopdracht verleend in de.....¹, behorende tot de² met ingang van en wel voor de tijd van een jaar met dien verstande dat de opdracht kan worden verlengd uiterlijk tot de in dit verband van belang zijnde zitting van de eerstkomende generale synode.³

Bij de vaststelling van de in Bijlage 1 vermelde honorering is ervan uitgegaan dat u..... uur per jaar college zult geven.

De synode doet u hierbij ter kennisneming toekomen een exemplaar van het Statuut van de Theologische Hogeschool cum annexis, waaronder het reglement voor docenten (Bijlage II). Het is de wens van de synode dat u in deze functie door Gods genade dienstbaar mag zijn aan de wetenschappelijke vorming van toekomstige dienaren des Woords.

Gaarne zal de synode zo spoedig u dit mogelijk is uw beslissing vernemen.

Met hoogachting en broedergroet,

namens de synode,
....., praeses
....., scriba

Afschrift van deze brief aan:

- (1) deputaten-curatoren;
- (2) deputaten-financieel;
- (3) de senaat van de Theologische Hogeschool te Kampen;
- (4) - wanneer een predikant is benoemd - de raad van de betrokken kerk(en).

¹ Concreet de opdracht invullen, bijv. catechetiek (didactische/paedagogische aspecten)

² Discipline vermelden van de hoogleraar aan wie de houder van een onderwijsopdracht wordt toegevoegd, bijv. diaconiologische vakken

³ Of: tot de in dit verband van belang zijnde zitting van de eerstkomende generale synode

BIJLAGE 10h

Ondertekeningsformulier voor wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht

Wij, ondergetekenden, wetenschappelijke medewerkers en houders van een onderwijsopdracht aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland, verbinden ons onze werkzaamheden te verrichten in gebondenheid aan de leer van het Woord Gods, welke in de Heilige Schrift ons geopenbaard is en waarvan de Gereformeerde Kerken belijdenis doen in De Drie Formulieren van eenheid.

Wij aanvaarden over ons, in het bijzonder in de uitoefening van onze functie, het toezicht van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool.

Wij beloven ons te zullen houden aan de instructies die ons vanwege de academische senaat voor de te verrichten werkzaamheden zullen worden verstrekt.

Wij beloven eveneens onze werkzaamheden te zullen beëindigen of beperken indien deputaten-curatoren dit van ons zouden verlangen, onverminderd ons recht van beroep op de generale synode.

BIJLAGE 11

Rapport

van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, uit te brengen aan de generale synode, bijeen te komen te Groningen-Zuid op 11 april 1978.

Inleiding

De deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, benoemd door de Generale Synode van Kampen, 1975, bieden hierbij het rapport aan over hun werkzaamheden in 1976 en 1977.

Uit dit rapport blijkt, dat de contacten met kerken over de hele wereld ook nu sterk zijn toegenomen. Op soms ongedachte wijze leidde de Koning van de kerk ons naar kerken, meestal klein, die in de strijd tegen de valse profetie trouw zijn bevonden.

Dat daardoor het werk van deputaten sterk toenam en veel van ons vroeg, was ons geen zware last: de HEERE immers gaf gezondheid en kracht om het werk te doen.

Overeenkomstig onze opdracht rapporteren wij aan de Generale Synode. Maar wij zenden, naar goede gewoonte, dit rapport aan de kerkeraden. Wij spreken de hartelijke hoop uit, dat u met blijdschap in dit rapport zult lezen over het werk van de Zoon van God, Die Zijn kerk uit de ganse wereld vergadert, beschermt en onderhoudt, en haar eenheid doet vinden, verstrooid en verspreid als zij is over de gehele wereld, in Eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof. Moge de kennisgeving van dit rapport het gebed in de gemeenten voor de broederschap die in de wereld is, richting en inhoud geven.

Emmen, 31 januari 1978

Namens de deputaten, P. VAN GURP, rapporteur

Inhoud:

1. Algemeen
 - 1.1 samenstelling en taakverdeling
 - 1.2 vergaderingen
 - 1.3 archief
 - 1.4 verzenden Acta en rapporten
 - 1.5. uitnodigen voor de Generale Synode
 - 1.6. persverslagen
 - 1.7. vertegenwoordiging synoden buitenland
2. Correspondentie
 - 2.1 Australië
 - 2.2 Canada
 - 2.3 Korea
 - 2.4 Sumba
 - 2.5 Zuid-Afrika
3. Contacten
 - 3.1 Ierland (Evangelical Presbyterian Church)
 - 3.2 Schotland (Free Church)
 - 3.3 Japan (Reformed Church)
 - 3.4 Taiwan (Reformed Presbyterian Church)
 - 3.5 Sri Lanka (Dutch Reformed Church)
 - 3.6 Ds Jeong, Sao Paulo
 - 3.7 Spanje
 - 3.8 Zuid-Afrika (Die Gereformeerde Kerk)
 - 3.9 U.S.A. (Christian Reformed Church)
 - 3.10 U.S.A. (Presbyterian Church America, Presbyterian Church U.S.)
4. Inhoud correspondentie
 - 4.1 De 'regel van Berkel'
 - 4.2 Een Gereformeerde Internationale Synode?
 - 4.3 De Gereformeerde Oecumenische Synode
 - 4.4 Graden van correspondentie
 - 4.5 De naam van de kerkelijke correspondentie
5. Diversen
 - 5.1 Verklaringen
 - 5.2 Kerken

- 5.3 Commissie van Overleg
- 5.4 Personen
- 5.5 Pers
- 5.6 Informatie-boekje
- 6. Bijlagen:
 - Rapport reis Ierland-Schotland
 - Verslag bespreking rev. Koch
 - Verslag bespreking rev. Jeong.

1. Algemeen

1.1. Samenstelling en taakverdeling

De generale synode te Kampen benoemde de volgende deputaten:

ds P. van Gulp, Emmen, samenroeper, en voorts als primi ds J. Bomhof, Harderwijk, ds C. J. Breen, Amsterdam, ds S. S. Cnossen, Spakenburg, ds O. J. Douma, Groningen, ds M. K. Drost, Enschede, prof. J. Kamphuis, Kampen, br. H. W. Rodink, Zwolle, br. J. J. Schreuder, Bussum en br. G. Visser, Santpoort en als secundi ds C. van Kalkeren, Onnen (Gr.), br. J. W. van der Vegt, Hattem en ds A. G. Versteeg, Groningen.

Op de constituerende vergadering, die op 21 februari 1976 werd gehouden, bleek dat ds Cnossen van oordeel was, niet te kunnen fungeren als deputaat, gezien de omstandigheden in Spakenburg-Noord (vacature). Bovendien deelde hij mee, aan de Generale Synode van Kampen ontheffing van zijn benoeming te hebben gevraagd, maar tot op dat moment daarover geen bericht te hebben ontvangen. Deputaten besloten toen, de secundus-deputaat ds C. van Kalkeren uit te nodigen, de plaats van ds Cnossen in te nemen. Ds van Kalkeren heeft daarop aan al het werk van deputaten deelgenomen.

Besloten werd, alleen dan een secundus-deputaat op te roepen, wanneer een primus voor lange tijd verhinderd zou zijn aan het werk deel te nemen.

Met dankbaarheid mag geconstateerd worden, dat alle deputaten geregeld aan het werk hebben kunnen deelnemen.

Op die eerste vergadering werden aangewezen: ds O. J. Douma, voorzitter; ds C. J. Breen, secretaris-binnenland; ds J. Bomhof, secretaris-buitenland (voor de correspondentie in het Nederlands); ds P. van Gulp, secretaris-buitenland (voor de correspondentie in het Engels); br. J. J. Schreuder, penningmeester, terwijl later br. G. Visser de notulen ging verzorgen.

Tevens werden secties gevormd.

Sectie 1: ds P. van Gulp, samenroeper;
ds. O. J. Douma, prof. J. Kamphuis.

Aan deze sectie werden opgedragen de correspondentie met Korea en de contacten (Ierland, Schotland, Japan, Taiwan, Sri Lanka, Brazilië, Spanje e.a.).

Sectie 2: br. G. Visser, samenroeper;
ds J. Bomhof;
ds C. J. Breen;
br. J. J. Schreuder.

Aan deze sectie werd opgedragen de correspondentie met Australië (inclusief de plaatselijke contacten daar), Canada (inclusief de Christian Reformed Church) en Zuid-Afrika (inclusief Die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika).

Sectie 3: drs M. K. Drost, samenroeper;
ds C. van Kalkeren;
br. H. W. Rodink.

Aan deze sectie werd opgedragen de correspondentie met Sumba, in samenwerking met de kerk te Zwolle.

1.2. Vergaderingen

In 1976 werd vijfmaal vergaderd: 21.02; 27.03; 22.05; 11.09; 18.12.

In 1977 werd zesmaal vergaderd: 15.02. 23.04; 25.06; 22.09. 10.10. 10.12. In 1978 werd tot nu toe eenmaal vergaderd, op 30.01.

Als regel namen de vergaderingen een morgen en een middag in beslag.

13. Archief

Het archief van de deputaten heeft, als een apart archief, plaats gekregen in de archiefruimte van de kerk te Groningen-Zuid, welke bestemd is voor het bewaren van het generaal-synodaal archief. Het staat onder de hoede van ds Douma.

1.4. Verzenden Acta en rapporten

Overeenkomstig de instructie, werden de Acta, met de bijlagen, aan de zusterkerken verzonden. Een van de regels voor de correspondentie is, dat de corresponderende kerken van te voren zich zullen uitspreken over voorgenomen wijzigingen in belijdenis, kerkorde en liturgische formulieren.

Aan de zusterkerken is dan ook gevraagd, de voorgestelde wijzigingen in de kerkorde en de liturgische formulieren te toetsen, en hun oordeel tijdig voor de bijeenkomst van de Generale Synode van Groningen-Zuid ons mee te delen.

Het laat zich verstaan, dat de late verschijning van de Acta, (waarover de Synode een aparte brief van deputaten heeft ontvangen, gedagtekend 25.06.77), deze zo belangrijke taak van de zusterkerken heeft bemoeilijkt: de tijd voor de toetsing van zo'n belangrijke materie als de herziening van de kerkorde werd daardoor gereduceerd tot minder dan één jaar (pas in december 1976 konden de Acta worden verzonden).

Het aanvullend rapport van de deputaten voor de herziening van de kerkorde is op 16.02.77 aan de zusterkerken in het buitenland verzonden, eveneens met het verzoek om deze voorstellen te toetsen en haar oordeel voor de eerstkomende Generale Synode ons mee te delen. Het laatste rapport van de deputaten voor de herziening van de kerkorde is op 13.01.78 aan de zusterkerken verzonden.

Deputaten hebben het hunne gedaan om voor de synode de weg te banen tot het vaststellen van de herziene tekst der kerkorde, met in achtneming van de regels voor de correspondentie.

1.5. Uitnodigen voor de Generale Synode

Alle zusterkerken zijn een jaar van te voren uitgenodigd, zich op de eerstkomende Generale Synode te doen vertegenwoordigen.

In overleg met de kerk te Zwolle werd besloten de zusterkerken op Oost-Sumba/Savu daarbij toe te zeggen dat de reis- en verblijfkosten van twee broeders-afgevaardigden uit de kas van de kerk te Zwolle zouden worden vergoed.

Deputaten waren het met de kerk te Zwolle van harte eens, dat na zo lange tijd van scheiding, het zowel voor de Gereformeerde Kerken in Nederland, als voor de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/Savu van groot belang moet worden geacht, elkaar te ontmoeten. Deputaten ontvingen bericht, dat van Sumba de predikant van Lai Handangu, ds L. Kondamara en die van Mau Maru, ds B. N. Radjah zullen worden afgevaardigd; de Koreaanse kerken deelden mee, dat zij ds Myung Dong Han en oud. Ton Eui Myung zullen zenden; ds Han is predikant te Busan, tevens president-curator van het Seminarie, een broer van wijlen Dr Sang Dong Han.

1.6. Persverslagen

Volgens instructie zijn de kerken via de pers geïnformeerd over de voortgang van het werk van deputaten. Viermaal werd een kort overzicht in de pers gepubliceerd.

Deputaten ondervonden in dezen moeilijkheden van de kant van het Nederlands Dagblad, zowel wat voortijdige publikatie van besluiten van deputaten betrof, als ten aanzien van de volledige en juiste weergave van het aangeboden persverslag. Krachtens hun instructies zijn deputaten echter zelf verantwoordelijk voor de publikatie van hun handelingen en zijn zij niet gerechtigd de tekst van hun publikaties door anderen te laten vaststellen.

Zij hebben daarover met de redactie van het Nederlands Dagblad gecorrespondeerd, maar deze bleef staan op haar eigen recht van vrije nieuwsgaring, en eigen weergave van de door deputaten aangeboden kopij.

Dit leidde ertoe, dat deputaten moesten besluiten, voortaan hun persverslagen uitsluitend toe te zenden aan De Reformatie en de drie regionale kerkbladen. De publikatie van delen van dit persverslag in het Nederlands Dagblad geschiedt dan ook buiten verantwoordelijkheid van deputaten.

1.7. Vertegenwoordiging synoden buitenland

Hoewel deputaten in de verslagperiode geen afgevaardigde hebben gezonden naar synoden van buitenlandse

zusterkerken, zijn zij toch van oordeel dat het aan te bevelen is, de nieuw te benoemen deputaten ruimere mogelijkheden te geven afgevaardigden te zenden naar de synoden van buitenlandse zusterkerken. Zij stellen u dan ook voor het voor deze afvaardiging beschikbaar te stellen bedrag te verhogen tot f 10.000,-, en de nieuw te benoemen deputaten te machtigen, zo dikwijls hun mogelijk is, afgevaardigden te zenden naar de synoden van de zusterkerken in het buitenland.

2. Correspondentie

2.1. Australië

2.1.1. De correspondentie met de Free Reformed Churches of Australia is volgens de instructie gevoerd. Deputaten ontvingen de Acta van de synode, welke in 1975 werd gehouden, alsmede het Year Bonk 1975. Uit de Acta 1975 valt te noteren:

De Australische kerken willen komen tot een verantwoord kerkboek; men wil met name de 62 gezangen van het BonkofPraise van de Canadian Reformed Churches, toetsen. Ook houdt men zich ernstig bezig met de verschillende bijbelvertalingen. Twee vertalingen werden afgewezen (de National and International Version en de Tweede King James Version). Andere zullen nog worden getoetst.

Deze synode nam ook een definitief besluit inzake de attestaties van leden van kerken, die niet zijn opgenomen in het kerkverband van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Verzoeken om toelating door leden van kerken, die in haar eigen land in belijdenis, kerkregering en praktijk zich opstellen tegenover kerken, die corresponderen met de Free Reformed Churches, zullen niet ingewilligd kunnen worden

Tevens besloot deze synode correspondentie aan te gaan met onze zusterkerken in Korea, en de beslissing van de synode van 1972 ten aanzien van de kerk te Pretoria (dr C. v. d. Waal) te bekrachtigen.

Getracht zal worden met de Presbyterian Reformed Church een samenspreking te houden. Ten aanzien van de doop van wettig-geadopteerde kinderen, besloot de synode, dat kinderen, geadopteerd door gelovige ouders, op grond van Genesis 17 behoren gedoopt te worden.

2.1.2. De verdere correspondentie omvat:

- het toezenden van de geldende regels voor kerkelijke correspondentie, in Engelse vertaling, ten behoeve van de correspondentie met Korea;
- het hulp bieden bij het zoeken van contact met de Gereformeerde Kerken van Oost-Sumba/ Savu;
- een interim-rapport werd ontvangen over de besprekingen met de Presbyterian Reformed Church;
- de Australische kerken verzoeken deputaten hun oordeel te geven over de mogelijkheid van het bijeenroepen van een Gereformeerde Oecumenische Synode (zie sub 4.2.).

Met dankbaarheid mag worden vastgesteld, dat de zusterkerken in Australië niet zijn afgeweken van de gereformeerde leer in belijdenis, kerkregering, dienst en tucht. De HEERE bewaar-de ook in Australië Zijn kerken bij het Woord.

Deputaten adviseren u dan ook, de correspondentie met de zusterkerken in Australië voort te zetten.

2.2. Canada

2.2.1. Ook met de Canadian Reformed Churches ging de correspondentie, volgens instructie, verder.

Deputaten ontvingen de Jaarboeken over 1975, 1976 en 1977; idem van de kerk te Hamilton over 1975.

Tevens zonden de Canadese deputaten ons het appèl, dat onze zusterkerken gericht hebben tot de Christian Reformed Church - een uitvoerig stuk met een breed historisch exposé en een dringende Schriftuurlijke oproep om toch weer te gaan wandelen op de echt oecumenische weg van de gereformeerde kerkvergadering.

Deputaten hebben met grote belangstelling kennis genomen van dit appèl, en er dankbaar gebruik van gemaakt voor hun eigen appèl aan de Christian Reformed Church (zie sub 3.9.). In november 1977 werd te Coaldale de Generale Synode van de Canadese kerken gehouden. Deputaten besloten, ditmaal geen afgevaardigde te zenden naar Canada, enerzijds, omdat de tijd van voorbereiding te kort was, anderzijds omdat zij er de voorkeur aan gaven zo mogelijk een afgevaardigde te zenden naar de synode die in 1978 in Australië zal worden gehouden.

2.2.2. De synode Coaldale 1977 nam enkele besluiten in het kader van de correspondentie. Zo besloot deze synode de kerkelijke correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland, Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en de Free Reformed Churches of Australia voort te zetten.

Ten aanzien van de Presbyterian Church in Korea besloot deze synode, voor het ogenblik nog geen correspondentie aan te gaan met deze kerken, maar wel de nieuw te benoemen deputaten op te dragen voort te gaan met de pogingen om het contact met deze kerken te intensiveren. Ten aanzien van de Orthodox

Presbyterian Church besloot deze synode, met dankbaarheid deze kerk te erkennen als een ware kerk van onze Heere Jezus Christus, zoals beleden in artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Voorts werd besloten aan de O.P.C., als een tijdelijke gemeenschapsoefening met haar, aan te bieden 'ecclesiastical contact'.

Deputaten merken op, dat door dit besluit dus wordt ingevoerd een nieuwe vorm van kerkelijke gemeenschap.

Tot nu toe kende men, zoals ook wij in Nederland, uitsluitend de kerkelijke correspondentie, inhoudend het aanvaarden van een buitenlandse kerk als een zusterkerk, met welke men een zou zijn, ware het niet dat het taalverschil en de geografische afstand zo'n eenheid onmogelijk maken.

Weliswaar zijn er ook wel contacten, maar deze hebben toch uitsluitend ten doel om te onderzoeken of de kerken kunnen komen tot kerkelijke correspondentie.

Deze nieuwe vorm van kerkelijke gemeenschap is meer dan contact, minder dan kerkelijke gemeenschap.

Het laat zich verstaan, dat dit besluit van de Canadese kerken gevolgen heeft voor de gemeenschapsoefening tussen deze kerken en de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Free Reformed Churches of Australia. Immers, zowel de Nederlandse als de Australische kerken hebben kerkelijke correspondentie met de Presbyterian Church of Korea. De O.P.C. echter heeft geen kerkelijke correspondentie met de Presbyterian Church of Korea, maar wel met die Presbyterian Church in Korea, van welke onze zusterkerken in Korea zich hebben afgescheiden (Hap Dong).

Deputaten adviseren u, het bovengenoemde onder de aandacht van de zusterkerken in Canada te brengen.

Overigens zal uw synode ook te maken krijgen met de vraag, of er naast de kerkelijke correspondentie ook gezocht moet worden naar een vorm van gemeenschap, die niet zo ver reikt als de kerkelijke correspondentie (zie sub 4.4.).

Concluderend kunnen deputaten ook nu de synode adviseren, de correspondentie met de zusterkerken in Canada voort te zetten.

2.3. Korea

2.3.1. Algemeen

Overeenkomstig de instructie hebben deputaten de correspondentie met de Presbyterian Church in Korea voortgezet. Voor deze correspondentie is bijzonder bemoeilijkend, dat er slechts enkele personen in de Koreaanse kerken zijn, die de Engelse taal voldoende beheersen om in die taal te corresponderen.

2.3.1.1. Seminary te Busan

2.3.1.1.1. Docenten.

Opnieuw hebben de zusterkerken in Korea uw deputaten dringend verzocht om zogenaamde missionary-professors te zenden. Zij deden dat in brieven telkens weer; zij stelden deze zaak ook mondeling aan de orde in hun onderhoud met Prof. Dr. J. van Bruggen tijdens diens bezoek aan Korea.

Door het in gebruik nemen van de nieuwe gebouwen is het onderwijs sterk uitgebreid, en men heeft dan ook voortdurend tekort aan gekwalificeerde docenten.

Daarbij hebben de deputaten in Korea zich beroepen op het besluit van de Generale Synode van Hattem, 1972-73, Acta art. 66B, welke synode van oordeel was dat het zeer wenselijk is dat deze door de Koreaanse kerken gevraagde hulp wordt geboden. De door deze synode benoemde deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken kregen dan ook de opdracht, niet alleen om te onderzoeken of, en zo ja in welke weg kan worden voldaan aan dit sterk naar voren komend verlangen van de Koreaanse broederschap, maar zelfs om, wanneer dit uitvoerbaar bleek, in dezen bemiddelend op te treden.

Deze deputaten hebben dan ook aan de Generale Synode van Kampen, 1975, uitvoerige voorstellen in dezen gedaan, welke voorstellen in hun rapport waren opgenomen en dus aan alle kerken bekend waren gemaakt.

Niettemin overwoog deze synode, dat, aangezien de uitzending van leendocenten een nieuwe taak is van verstreckende betekenis en verantwoordelijkheid, die de Gereformeerde Kerken op zich zouden nemen voor vele jaren, deze taak niet aanvaard moet worden zonder dat deze eerst aan de kerken ter nadere overweging is aanbevolen.

Deze synode besloot daarop, een apart deputaatschap in te stellen, met de opdracht allereerst te onderzoeken of de uitzending van leendocenten wel nodig was, Acta art. 230. Deputaten moeten opmerken, dat dit besluit van de Kamper synode hen in grote verlegenheid heeft gebracht ten overstaan van de Koreaanse kerken. Zij veroorloven zich dit nader te adstrueren als volgt:

De synode van Kampen deed een stap terug, vergeleken met de synode van Hattem, zonder dat daarom uit de kerken was gevraagd, en terwijl de deputaten zelfs overeenkomstig hun opdracht met uitgewerkte voorstellen waren gekomen en deze aan de kerken hadden gezonden. De Koreaanse kerken blijven vasthouden aan de

door de Generale Synode van Hattem gedane toezegging.

Veel kerken in de zogenaamde derde wereld hebben een moratorium afgekondigd, wat onder meer inhoudt dat men geen prijs meer stelt op de komst van buitenlandse personele hulp, maar zelfstandig eigen kerkelijk leven, inclusief de opleiding, wil verzorgen.

Het is dan ook een reden tot bijzondere dankbaarheid, dat, in tegenstelling tot deze moratorium-houding, de Koreaanse kerken met alle aandrang blijven vragen om personele hulp bij de opleiding van hun predikanten. Er is voor de Gereformeerde Kerken daarmee een deur geopend om, via het seminarie te Busan, de Koreaanse kerken te helpen zich te ontwikkelen als Gereformeerde kerken, en zo zelfs bevruchtend in te werken op de ontwikkeling van het geestelijk leven in Oost-Azië.

Deputaten vestigen de aandacht van de synode erop, dat met betrekking tot een gelijksoortig verzoek van de kerken op Oost-Sumba/Savu, u daarover voorstellen worden gedaan (sub 2.4.4. II).

2.3.1.1.2. Gebouwen.

Gedurende de verslagperiode hielden de Koreaanse kerken ons nauwkeurig op de hoogte van de vorderingen in de afbouw van het seminarie-gebouw en de bouw van het dormitory. Onder grote dankbaarheid voor de in dezen door de Gereformeerde Kerken geboden steun, konden zij ons berichten dat de gebouwen op 27 maart 1976 in gebruik konden worden genomen. Deputaten werden uitgenodigd een afgevaardigde te zenden, maar konden daaraan helaas niet voldoen, zodat met het zenden van schriftelijke gelukwensen moest worden volstaan.

2.3.1.1.3. Gastcolleges.

Deputaten hebben aan het college van deputaten-curatoren het verzoek van de Koreaanse kerken voorgelegd, opnieuw een gastdocent te zenden. Prof. Dr. J. van Bruggen bezocht in 1977 Korea, tevens Japan, terwijl hij zelf een reis door Amerika organiseerde. Hij heeft niet alleen gastcolleges gegeven te Busan, maar hield ook spreekbeurten en preekbeurten in diverse plaatsen, en sprak met verschillende personen en instanties, onder meer met de Koreaanse deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken. In dit laatstgenoemde gesprek kwam breed aan de orde het zenden van leendocenten en werden de bekende argumenten aangedrongen (zie sub 2.3.1.1.1.).

Grote dankbaarheid heerst er bij de Koreaanse kerken voor het geregeld zenden van gastdocenten. Wij stellen u dan ook voor, de nieuw te benoemen deputaten opnieuw op te dragen hun bemiddeling te verlenen voor het doen geven van gastcolleges door een der hoogleraren.

2.3.1.1.4. Bibliotheek.

Deze bevat thans 13.524 delen; de studiezaal heeft 120 plaatsen.

Wij stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten op te dragen, de bibliotheek van het seminarie te Busan financieel te steunen, zoals hieronder sub 2.3.2.2. nader uiteengezet. 2.3.1.1.5. Personeel. In de afgelopen periode nam de HEERE tot Zich Dr Han, de rector van het seminarie te Busan. Zijn geloofstrouw en volharding zullen, ook bij ons, in dankbare herinnering blijven.

Prof. Oh volgde hem op als rector van het seminarie. Ds M. D. Han, een broer van de overleden Dr Han, predikant te Busan, werd benoemd tot voorzitter van het College van Trustees (curatoren).

2.3.1.1.6. Studenten.

Er zijn gemiddeld 30 inschrijvingen per jaar, totaal 90 studenten. Er is bovendien een speciale studie-richting opgezet voor aanstaande plattelands-predikanten. Zij kunnen volstaan met een twee-jarige vooropleiding (college), in plaats van de gebruikelijke vier-jarige vooropleiding, om tot het seminarie te worden toegelaten. In Busan komen per jaar 4 à 5 van deze studenten aan. Aan het Seoul-seminarie (zie onder 2.3.1.2.) wordt uitsluitend deze speciale opleiding gegeven, tenminste voor de eerste twee jaren; voor het derde jaar moeten deze studenten dan naar Busan.

2.3.1.1.7. Theologisch maandblad.

Overeenkomstig de instructie van de Generale Synode van Kampen werd in de verslagperiode een begin gemaakt met de ondersteuning van het theologisch maandblad, dat van het seminarie uitgaat.

Deze synode besloot (Acta art. 250 D VI 5) 'dit blad te zijner tijd te steunen tot een bedrag van f 11.250,- per jaar'.

Deputaten ontvingen een uitvoerig overzicht van de inkomsten en uitgaven van dit blad, en waren van oordeel, dat het gerechtvaardigd was het synodebesluit te effectueren. De huidige naam van het blad is nu: The Reformed Faith - Het Gereformeerde Geloof. Het verschijnt tienmaal per jaar in een oplage van 3000. Deputaten hebben geregeld een nummer van dit blad ontvangen.

Wij stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen, met de steun aan dit blad voort te gaan, zoals hieronder onder 2.3.2.2. nader uiteengezet.

2.3.1.2. Kerkelijk leven

Over de voortgang van het kerkelijk leven zijn blijde en droeve dingen te melden.

Het aantal kerken vertoonde een verblijdende groei. Waren er in 1975 21 nieuwe kerken geïnstitueerd, dat aantal bedroeg in 1976 18. Het totaal aantal gemeenten steeg daardoor tot 620. In 1975 konden 26 kandidaten worden toegelaten, in 1976 zelfs 40.

Het aantal presbyteries werd met twee vermeerderd (onder meer door splitsing van de presbytery Busan).

De General Assembly stelde een algemeen secretaris aan (een volle betrekking).

Een missionaris werd naar Parijs gezonden om daar te arbeiden onder de Koreanen. Deputaten zoeken contact met hem.

In 1975 werden door de General Assembly deputaten benoemd voor de wijziging van de Confessie en de Kerkorde. In februari 1977 ontvingen deputaten een exemplaar (in het Koreaans gesteld) van de gewijzigde Kerkorde. Tot nu toe zijn wij er niet in geslaagd deze in het Engels te doen vertalen.

Met de Australische Free Reformed Churches werd de kerkelijke correspondentie aangegaan. Hoewel deputaten uitgenodigd werden, de general Assembly te bezoeken, hebben zij vol staan met het zenden van een brief.

Het droevige nieuws was, dat de HEERE de Koreaanse kerken beproefde, doordat er een scheuring plaatsvond. Deze was het gevolg van een interne crisis, waarover aan de Generale Synode van Kampen reeds werd gerapporteerd. Hoewel deze synode met dankbaarheid constateerde, dat deze interne crisis tot een oplossing was gekomen, kwam toch later het bericht uit Korea, dat er een scheuring was gekomen, geleid door een vooraanstaand predikant. Er kwam daardoor een nieuw kerkverband tot stand met 80 kerken en 3 presbyteries. Deze nieuwe kerkengroep richtte in april 1976 een eigen seminarie op te Seoul, en hield op 19 oktober 1976 haar eerste General Assembly. Van de kant van deze kerkengroep is geen enkel bericht gezonden aan deputaten, laat staan een verzoek om de correspondentie met hen voort te zetten. Van hun kant zijn deputaten niet met hen in contact getreden.

Uit de schaarse inlichtingen van de kant van de deputaten van de Koreaanse kerken hebben wij de indruk, dat de scheuring niet is ontstaan tengevolge van verschillen in belijdenis of kerkregering.

Onze zusterkerken hebben vervolgens de op 20 december 1974 gesloten dependance van het seminarie in Seoul opnieuw geopend.

Met blijdschap kan worden meegedeeld, dat de Koreaanse kerken een afgevaardigde hebben benoemd, om de aanstaande Generale Synode van Groningen-Zuid bij te wonen. namelijk ds Myung Dong Han, voorzitter van het college van curatoren van het seminarie. Deputaten zijn van oordeel dat het van groot belang moet worden geacht, dat in de komende jaren opnieuw een bezoek wordt gebracht aan de Koreaanse kerken door een of meer deputaten. Zij stellen u dan ook voor, de nieuw te benoemen deputaten tot het brengen van zo'n bezoek te machtigen.

Concluderend kunnen deputaten u adviseren de correspondentie met de zusterkerken in Korea voort te zetten.

2.3.2. Financiële steun aan de kerken in Korea.

2.3.2.1. Deputaten Steun Kerken Korea (SKK).

Overeenkomstig de instructie van de Generale Synode van Kampen, hebben uw deputaten te rapporteren over het werk van deputaten SKK, voor wat betreft de gewone, doorlopende steun aan de Koreaanse kerken. Ten aanzien van de eenmalige steun voor de bouw van het dormitory zullen deputaten SKK zelfstandig aan uw vergadering rapporteren.

Deputaten hebben de boeken van de vorige penningmeesteresse, mevr. Keppel-Pot, nagezien en in orde bevonden.

Van de boekhouding van de huidige penningmeester. afgesloten per 31 december 1977, kan hetzelfde worden gerapporteerd.

2.3.2.2. Steunbedragen.

Overeenkomstig de instructie werden de Koreaanse kerken gesteund als volgt: voor het seminarie \$ 1.150 per maand; voor het theologisch maandblad f 11.250,- per jaar; de financiële hulp voor de bibliotheek (\$ 50 per maand) is ook op gang gekomen.

Op grond van uitvoerige begrotingen over de eerstkomende drie jaren en daarop gebaseerde steunaanvragen van de Koreaanse kerken, verzoeken deputaten u de nieuw te benoemen deputaten te machtigen de Koreaanse kerken te steunen met de volgende bedragen: seminarie te Busan max. \$ 24.000 per jaar; theologisch maandblad max. \$ 8.500 per jaar en de bibliotheek van het seminarie max. \$ 3.000 per jaar. Dat is totaal maximaal \$ 35.500 per jaar, welk maximum overeenkomstig de steunaanvragen, gebaseerd op begrotingen, in 1980 zou worden bereikt. In guldens omgerekend, zou dat een steunbedrag worden van maximaal f 85.000,- per jaar.

Deputaten zijn er zich van bewust, dat dit een niet geringe verhoging betekent van de steunbedragen, zoals die tot nu toe door voorgaande generale synoden zijn toegekend. Daarbij moet echter wel het volgende worden overwogen:

- a. dat sinds de synode van Hattem, 1972, de steun voor het seminarie is gehandhaafd gebleven op \$ 1.150 per maand; rekening houdend met de sterke inflatie, met name van de Amerikaanse dollar, heeft er in feite in de loop der jaren een belangrijke vermindering van de steun plaatsgevonden;
- b. dat de ingebruikneming van de nieuwe gebouwen het onderwijs sterk heeft uitgebreid;
- c. dat het aandeel van de steun van de Nederlandse kerken in het totale budget van 7.8% daalt tot 6.5% in 1980;
- d. dat het door deputaten gevraagde maximum pas in 1980 wordt gevraagd, zoals uit de aan de synode overgelegde budgetten blijkt.

Deputaten hebben op grond van het bovenstaande dan ook de vrijmoedigheid uw vergadering de bovengenoemde steunbedragen voor te stellen.

Uiteraard zal er ook geld moeten zijn om de reis- en verblijfkosten van een gastdocent en van (een) afgevaardigde(n) van deputaten te betalen. Gezien de aanwezige reserve stellen wij u voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen van de kerken te vragen een bijdrage ad f 1,- per ziel voor de steun aan de kerken in het Verre Oosten (Korea en Taiwan, zie daarvoor sub 3.4.3.).

Voor eventuele steun aan Taiwan zou dan een bedrag beschikbaar zijn van ,f 30.000: per jaar. Deputaten hebben zich diepgaand beziggehouden met de vraag, of we met deze steunverlening op de goede weg zijn, mede naar aanleiding van het rapport van Prof. Dr J. van Bruggen over zijn bezoek aan Korea. Zij hebben van de Koreaanse deputaten op hun verzoek uitvoerige gegevens ontvangen.

Uit deze gegevens blijkt, dat niet minder dan 67.3% van de inkomsten van het seminarie afkomstig is van de studenten. De vraag kan opkomen, of de school niet teveel afhankelijk is van de bijdragen der studenten, en daarom de verleiding niet te groot is, de toelating van studenten te vergemakkelijken, omdat men veel studenten nodig heeft vanwege budgettaire maatregelen. Moet het aandeel van de kerken in de financiële verzorging van hun &gen opleiding niet worden opgevoerd, opdat op die wijze de school de liefde van de Koreaanse kerken zal behouden?

Opgemerkt moet echter worden, dat de collegegelden van de studenten niet uitzonderlijk hoog zijn: zij betalen per jaar (2 semesters) \$ 350, dat is ongeveer f 850,-. Bovendien ook dat geld komt nog van de kerken, omdat de seminarie-studenten gedurende de weekwisseling als evangelist werken en daarvoor van de kerken een vergoeding ontvangen.

De omstandigheden in het nog overwegend heidense Korea zijn z6 anders dan die in Nederland, dat de regel: 'studenten moeten studeren, en niet als evangelist optreden', beslist niet opgaat. De steun aan het seminarie komt op deze wijze toch de kerken ten goede.

2.3.2.3. Verhouding deputaten SKK - deputaten CBK

Door de generale Synode van Hattem werd het deputaatschap Steun Kerken Korea (SKK) ingesteld, met als voornaamste mak de financiële steun aan de Koreaanse kerken te effectueren. Deputaten SKK kregen geen eigen bevoegdheden, maar ontvingen de instructie zich hij de uitvoering van hun taak te leiden door de desbetreffende besluiten van de generale Synode, en van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, krachtens de aan dezen door de generale Synode te geven opdrachten. Zij werden clan ook geïnstrueerd tweemaal per jaar aan de deputaten CBK verantwoording te doen van de inkomsten en uitgaven over het afgelopen jaar. Zie Acta G.S. Hattem, art. 66 A III 2.

De Generale Synode van Kampen bestendigde deze regel, Acta art. 250 D VI 9.

Uw deputaten zijn van oordeel, dat de kerkelijke correspondentie, en de financiële verzorging beide beter tot hun recht zullen komen, wanneer deze door één deputaatschap worden verzorgd, inplaats van, zoals tot dusver, door twee deputaatschappen.

Immers, ook de financiële verzorging is een voluit geestelijke zaak en een onderdeel van de geestelijke gemeenschapsoefening. Dat geldt voor de kerken die financieel steunen - zij moeten worden geïnformeerd over het wel en wee van de kerken welke zij steunen. Dat geldt ook voor de kerken die gesteund worden - de menselijke zwakheid om eerder over financiën te corresponderen dan over geestelijke zaken, is er onder de huidige regeling, naast de reeds genoemde belemmerende factor van weinig kennis van het Engels, mede debet aan dat de kerkelijke correspondentie nog niet optimaal verloopt.

Bovendien is daar de praktische moeite van de juiste afbakening van de arbeid der verschillende deputaatschappen en het contact tussen hen.

Deputaten hebben deze zaak besproken met deputaten SKK in een van hun vergaderingen. Deputaten SKK stemden in met het oordeel van deputaten CBK, dat zowel de kerkelijke correspondentie als de financiële steunverlening beide beter tot hun recht zouden komen, wanneer beide taken aan één deputaatschap zouden

worden opgedragen. Echter, zij waren van oordeel, dat er dan een apart deputaatschap zou moeten komen, uitsluitend voor Korea, welk deputaatschap dan zowel de kerkelijke correspondentie met, als de financiële steunverlening aan de Koreaanse kerken zou moeten behartigen. Uw deputaten zijn echter van oordeel dat aan deze oplossing verschillende bezwaren kleven.

Het is niet wenselijk, de kerkelijke correspondentie met Korea los te maken van het geheel der kerkelijke correspondentie. Meermalen is over de correspondentie met Korea gehandeld met de buitenlandse zusterkerken. Een treffend voorbeeld van de verwevenheid van de correspondentie met verschillende kerken vindt u in de contacten met ds Jeong in Brazilië (zie 3.6.).

Bovendien, we zijn terechtgekomen in een situatie, waarin het veld van de kerkelijke correspondentie steeds breder wordt en dienovereenkomstig de financiële steunverlening ook groeit. Deputaten komen met voorstellen om de financiële steun aan Korea en Sumba voort te zetten, en komen ook met een voorstel tot een (bescheiden) financiële steun aan Taiwan. De vraag moet gesteld worden, of er nog wel aparte financiële deputaten moeten worden benoemd voor de buitenlandse kerken.

Deputaten stellen u dan ook voor, de besluiten inzake de financiële steun aan de buitenlandse kerken te doen uitvoeren door de door u te benoemen deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

2.4. Sumba

2.4.1. Instructie.

De Generale Synode van Kampen besloot (Acta 74):

VB 2: 'deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken op te dragen voor deze correspondentie contact te zoeken met de Gereformeerde Kerk te Zwolle om in overleg met en voorlopig tot de eerstvolgende synode in samenwerking met deze kerk de thans aangegane correspondentie te effectueren, en daarbij ook alle aandacht te geven aan de geestelijke en materiële hulp, die door De Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe is gevraagd';

V B 3: 'de raad van de Gereformeerde Kerk te Zwolle te verzoeken de onder zijn beheer zijnde gelden voor Soemba aan te wenden binnen het kader van deze correspondentie, die met De Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe wordt aangegaan';

V C: 'geen kerkelijke correspondentie aan te gaan met „De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a." (p/a ds K. Tanahomba), maar tot elk van deze kerken zowel in het Indonesisch alsook in het Nederlands alsnog van synodewege een dringend appèl te doen uitgaan de band niet de „kerken-buiten-verband" te verbreken; en er bij hen op aan te dringen op kerkelijke wijze hereniging na te streven met De Gereformeerde Kerken van Oost-Soemba/Savoe'.

Vergelijk ook art. 189 en de daar vermelde brief, opgenomen in bijlage 19, pag. 486-487.

2.4.2. Uitvoering.

2.4.2.1. De correspondentie.

Deze kwam al spoedig na de sluiting van de Generale Synode van Kampen op gang. De Sumbanese kerken deelden aan deputaten mee, dat de grondslag van de kerken gevormd wordt door de Drie Formulieren van Enigheid; ook dat zij accoord gaan met de geldende regels voor de kerkelijke correspondentie.

De Acta de laatste synode werden door bemiddeling van zr J. van Egmond aan de Sumbanese kerken overhandigd. De bijlagen van de Acta zullen door br. Boersema aan de Sumbanese kerken worden overhandigd.

Deputaten traden bemiddelend op bij het aangaan van kerkelijke correspondentie met de Free Reformed Churches van Australië.

Voorts ontvingen wij uitvoerige rapporten over de reis van de Sumbanese broeders naar het zendingsveld op Irian Jaya; tevens overzichten van het kerkelijke leven, met statistieken.

De Sumbanese kerken werden uitgenodigd afgevaardigden te zenden naar de eerstkomende synode, met het aanbod van de kerk te Zwolle, door deputaten goedgekeurd, van de financiering van reis- en verblijfkosten van twee afgevaardigden (zie sub 1.5.).

2.4.2.2. Overleg en samenwerking met de Gereformeerde Kerk te Zwolle.

Ter effectuering van het overleg en de samenwerking met de kerk te Zwolle is een Coördinatie Commissie (C.C.) gevormd, bestaande uit de leden van de Sumba-sectie van uw deputaten (hierna te noemen CBK) en uit de door de kerkeraad te Zwolle benoemde 'Financiële Commissie voor de Zending', die reeds jarenlang de contacten met Sumba onderhield en steun aan de Sumbanese kerken verleende. Tevens werden nog toegevoegd door Zwolle de leden van het 'Comité Oost-Soemba/Savoe' dat de verzorging en de begeleiding van de beide Sumbanese broeders, die in Nederland studeren met het oog op een toekomstig docentschap aan

de evangelisten-opleiding op Sumba, op zich genomen had.

De Raad van de kerk te Zwolle sprak eveneens uit volgaarne bereid te zijn de nog onder het beheer van de Raad zijnde gelden voor Sumba aan te wenden binnen het kader van de aangegane correspondentie en deze over te dragen aan het deputaatschap.

De volgende werkwijze werd vastgesteld:

- De C.C. geeft ter uitvoering van de correspondentie van CBK met de Sumbanese deputaten desgevraagd advies, komt eveneens desgevraagd met voorstellen en concept-brieven ter tafel van CBK; de correspondentie zelf wordt gevoerd door CBK en verzorgd door de secretaris-buitenland van CBK;
- als penningmeester fungeert de vroegere penningmeester van de vroegere Zwolse 'Financiële Commissie voor de Zending', br. D. Dijkstra, die zowel de gelden die door Zwolle zijn overgedragen als die welke door de penningmeester van het Comité Oost-Sumba-Savu ter beschikking zijn gesteld, beheert; de door br. D. Dijkstra opgestelde begroting wordt samen met de financiële gegevens jaarlijks aan CBK ter goedkeuring overgelegd, na voorbespreking in de CC;
- de correspondentie met Sumbanese kerken, die in interne aangelegenheden advies vragen aan Zwolle, wordt gevoerd door Zwolle, die daartoe aan de CC verzoekt met adviezen en voorstellen te komen; namens Zwolle wordt deze correspondentie verzorgd door de secretaris van de CC, i.c. ds C. van Kalkeren;
- van de correspondentie, die door CBK met de kerken van Oost-Sumba/Savu wordt gevoerd, wordt de kerkeraad van Zwolle via de afgevaardigden in de CC op de hoogte gesteld. Op deze wijze vervult de CC een 'brug-functie' tussen CBK en Zwolle.

2.4.2.3. Gevraagde geestelijke hulp.

2.4.2.3.1. Opleiding Sumbanese broeders in Nederland.

Sedert 1958 is er te Katoraku op Sumba een opleidingsschool voor evangelisten, waaraan twee Sumbanese broeders, namelijk Makaborangu Ndjurumana Watuwaya en Melkianus Boleh Radjah als hulpdocent verbonden waren sedert midden juni 1974 tot en met augustus 1975. Deze beide broeders hadden echter nog een verdere opleiding nodig. De kerken van Oost-Sumba/Savu weigerden deze beide broeders daartoe te zenden naar één der oecumenisch getinte opleidingen in Indonesia (de Theologische School te Kupang of te Makassar bij voorbeeld). Er bleef geen andere mogelijkheid over dan hen naar Nederland te laten komen. Daarom kwamen zij in maart 1976 op verzoek van de Sumbanese kerken voor een periode van drie jaar naar Nederland, waar zij werden ingeschreven aan de Gereformeerde Pedagogische Academie 'Albertus Zijlstra' te Groningen, waaraan zij het examen Gereformeerd Onderwijs hopen af te leggen. Zij zijn ondergebracht ten huize van ds C. van Kalkeren te Velp, die een deel van de verdere theologische vorming op zich neemt, terwijl het andere wordt verzorgd door ds M. K. Drost.

De opleiding van deze broeders vindt plaats in het kader van de geestelijke hulp, die op verzoek van de kerken van Oost-Sumba/Savu wordt verleend.

2.4.2.3.2. Docent(en) vanuit Nederland naar Sumba.

Reeds in het rapport Douma/Drost, dat ter generale synode van Kampen 1975 ter tafel is geweest, is gewezen op het verzoek van de Sumbanese kerken een docent uit Nederland te mogen ontvangen. Bij gebrek aan docenten op Sumba zal deze docent, te zijner tijd bijgestaan door de beide broeders die in Nederland in opleiding zijn, dan het werk aan de evangelisten-opleiding, dat dringend noodzakelijk is doch momenteel vanwege gebrek aan krachten stagneert, ter hand dienen te nemen.

Nu heeft in 1976 een deputatie uit Sumba een bezoek gebracht op Irian Jaya, waar zij kennis hebben gemaakt met het zendingswerk van onze kerken. In een bijzondere vergadering van deze deputatie met de zendingsarbeiders op Irian Jaya, gehouden november 1976, werd de wenselijkheid van Nederlandse hulp inzake de opleiding op Sumba diepgaand besproken. Deze bespreking resulteerde in het besluit een schrijven te richten aan CBK. In dat schrijven, dat gedateerd was 4 februari 1977 en dat door CBK werd ontvangen, wordt gesteld, dat de uitzending van twee docenten sterk de voorkeur verdient boven de uitzending van slechts één. Door de nadere contacten tussen Irian Jaya en Sumba - zo wordt in genoemd schrijven gezegd - komt voor heel Indonesia 'de stichting van een theologische school in het verschiet te liggen, waarvoor een evangelisten-opleiding op Sumba en de Bijbelschool te Boma op Irian Jaya een eerste aanzet zouden kunnen vormen. Naar het oordeel van de ZGK zou de tweede man voor Sumba zijn aandacht vooral moeten richten op het onderzoeken van de mogelijkheden voor de stichting van zo'n academie'. Deze zaak heeft in het overleg tussen CBK en Zwolle via de CC in de afgelopen periode onderwerp van bespreking gevormd.

2.4.2.3.3. Kerkverband in Indonesia.

Zowel bij de broeders op Sumba als bij die op Irian Jaya gaan de gedachten blijkens een gezamenlijke

verklaring van november 1976 in de richting van een langzaam heengroeien naar één kerkverband in Indonesia. Inzake grondslag, naam, erkenning door de Regering, leggen van verdere contacten kwam het in die verklaring reeds tot verstrekkende oordelen en conclusies.

In de bespreking over dit punt werd er de nadruk op gelegd, dat de vorming van dit kerkverband op verantwoorde wijze dient te geschieden: het mag geen 'menselijk getimmerte' zijn, maar het moet een zaak van 'organische groei' zijn.

Tegelijkertijd staan we voor het feit, dat er op Irian Jaya reeds twee geïnstitueerde kerken zijn, terwijl binnen afzienbare tijd de instituering van nog meer kerken verwacht mag worden, zodat dan een werkelijk gereformeerde classis op verantwoorde wijze geconstitueerd kan worden. De situatie is in ieder geval zo, dat op Irian Jaya de vragen rond instituering en vorming van een gereformeerd kerkverband in het centrum van de aandacht staan, terwijl ook in de correspondentie met de zendende kerken in Nederland deze punten de aandacht trekken.

Binnen CBK is - gezien, de situatie - de vraag gesteld_ of het niet gewenst is. dat er contact ever deze zaken komt tussen CBK en de Commissie van Overleg (C.V.O.) van de zendende kerken op Irian Java. Een officieel contact ligt buiten het raam van de instructie der generale synode. Een informeel gesprek. waarin de vraag, wanneer van een zelfstandig bestaan van kerken ginds gesproken kan worden en andere daarmee samenhangende vragen aan de orde komen. behoort tot de mogelijkheden. die door CBK benut kunnen worden voor een goede coördinatie.

2.4.2.4. *Gevraagde materiële hulp.*

De situatie op Sumba en Savu is nog steeds van dien aard, dat materiële hulp nodig blijkt. De kerken blijken van de economische toestand nog niet in staat zichzelf te bedruipen. Fr wordt zowel in Nederland (uitzending van een landbouwkundige, verstrekken van geld voor benodigde landbouwmaterialen en bestrijdingsmiddelen) als in Indonesia (opzetten van irrigatieprojecten) naar gestreefd tot een verbetering van de economische situatie te komen. Telkens komen er nog aanvragen van Sumba en Savu binnen. Nu eens zijn het sprinkhanenplagen. dan -weer de weersomstandigheden (geen regen) of ziekte in de gewassen, die de oogst van de agrarische bevolking (90% van de bevolking bestaat uit agrariërs) doet mislukken. Deze zaken hebben in de afgelopen periode de aandacht van CBK gehad. Vooral toen bleek, dat met ingang van 1 april 1977 de kas van de penningmeester leeg zou zijn. Een brede bespreking vond in CBK hierover plaats: Om in dezen tot een verantwoorde hulpverlening te komen werd het volgende verricht:

- a. de kerk te Zwolle richtte zich met betuiging van instemming van Deputaten CBK tot de kerken in het land met het verzoek voor 1977 een bijdrage van f 1.- per ziel te vragen; zulks zowel met het oog op de noodzaak van voortgaande steun aan de kerken van Oost-Sumba/Savu als met het oog op de opleiding en het onderhoud van de beide Sumbanese broeders, die in Nederland zijn: op de vergadering van de CC moest echter vastgesteld worden, dat tot augustus 1977 nog slechts een deel van de kerken in Nederland aan dit verzoek voldaan had;
- b. de diakonie ven de kerk te Zwolle richtte zich, eveneens met betoging van instemming van Deputaten CBK.. tot de diakonieën van de Nederlandse kerken met het verzoek voor 1 maart 1977 plm. f 0.50 per ziel over te maken; zulks om de diakonieën op Sumba en Savu uit de directe problemen bij de ondersteuning van behoeftige broeders en zusters te helpen.

2.4.2.5. *contact met 'De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a.'*

Van genoemde kerken kwam in antwoord op de brief van de generale synode van Kampen (zie rub 1 besluit C) een schrijven binnen, dat bestond uit een citaat uit de notulen van de synode van deze kerken. In dat citaat kwamen allerlei onjuistheden voor met betrekking tot het besluit van de generale synode van Kampen en in verband daarmee met betrekking tot het bezoek van de deputaten di Douma en Drost. In een breed schrijven d.d. 11 september 1976 is op de onjuiste voorstelling:zaken ingegaan. Daarop ontving het deputaatschap een particuliere brief van ds P. P. Goossens, die naast allerlei beschuldigingen de mededeling bevatte, dat de synode van 'De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a.', gehouden van 12-14 oktober 1976, de brief van CBK d.d. 11 september 1976 terzijde gelegd had. Daar CBK van oordeel is, dat de persoonlijke brief van ds P. P. Goossens niet ontvankelijk is. zal daarop niet geantwoord worden. Wel zal aan de deputaten van genoemde kerken op Sumba worden bericht, dat van de kerken en niet van ds P. P. goossens een antwoord verwacht wordt op de door ons gezonden brief.

Opgemerkt kan worden. dat uit 'Opbouw' blijkt. dat deze kerken correspondentie oefenen met kerken 'buitenverband'

2.4.3. overwegingen met het oog op adviezen.

2.4.3.1. *Overleg en samenwerking met de kerk te Zwolle.*

De generale synode van Kampen 1975 heeft besloten aan CBK op te dragen 'voorlopig tot de eerstvolgende generale synode' in samenwerking met de kerken van Oost-Sumba/Savu aangegane correspondentie te effectueren. De synode van Groningen-Zuid zal zich dus dienen te beraden, hoe in de periode na 1978 deze correspondentie dient te worden geëffectueerd - al of niet in samenwerking met Zwolle.

Nu zijn wij van oordeel, dat de kerk te Zwolle in het geheel van de correspondentie met en van geestelijke en materiële hulp aan de kerken op Oost-Sumba/Savu voorlopig nog niet kan worden gemist. Daarom is het gewenst, dat de werkwijze zoals deze in sub 2.1. is geschetst ook in de komende jaren tot de eerstvolgende synode blijft gehandhaafd.

Daarvoor achten wij de volgende redenen aanwezig:

- a. de kerk te Zwolle heeft in de jaren, waarin er nog geen officiële correspondentie was tussen de kerken van Oost-Sumba/Savu en onze kerken, naar vermogen de band met genoemde kerken onderhouden en heeft eveneens naar vermogen en tot grote vreugde van de broeders en zusters op Oost-Sumba/Savu de geestelijke en materiële belangen van genoemde kerken behartigd;
- b. daartoe heeft de kerk te Zwolle onder meer vooral aandacht en zorg gegeven aan de opleiding van evangelisten op Sumba/Savu, waarin ds C. van Kalkeren een belangrijke plaats heeft ingenomen en nog inneemt, daar hij in opdracht van genoemde kerken hulp verleent aan de opleidingsschool te Katoraku, zulks in nauwe samenwerking met de kerk te Zwolle;
- c. gezien deze plaats van de kerk te Zwolle en van ds Van Kalkeren ligt het voor de hand, dat een door één van de Sumbanese kerken te beroepen predikant - zie voor de procedure 2.4.3.2.2. en 2.4.4.II.b - in overleg en samenwerking met Zwolle op zijn arbeid wordt voorbereid en vooral in de eerste tijd bij zijn arbeid wordt begeleid;
- d. het is gewenst, dat de kerk te Zwolle in de huidige zij het verlate overgangssituatie naar de situatie, waarin de kerk te Zwolle geen directe rol meer vervult, nog betrokken blijft bij de behartiging van de geestelijke en materiële hulp aan de kerken op Oost-Sumba/Savu, waarbij ook gedacht wordt aan evt. noodzakelijke diaconale hulp.

Op deze wijze wordt de arbeid van de kerk te Zwolle op een - ook voor de kerken op Oost-Sumba/Savu - niet al te abrupte wijze uit het geheel van de correspondentie afgebouwd. Daarom zal het dan ook gewenst zijn, dat de generale synode van Groningen-Zuid aan de deputaten, door haar voor CBK te benoemen, opdracht geeft te streven en heen te werken naar een beëindiging van de overgangssituatie in die zin, dat de effectuering van de correspondentie na de eerstvolgende generale synode niet meer plaats vindt in overleg en samenwerking met de kerk te Zwolle.

Desbetreffende adviezen zullen daartoe in overleg met de kerk te Zwolle aan de eerstvolgende synode na die van Groningen-Zuid worden voorgelegd.

2.4.3.2. Geestelijke hulp.

2.4.3.2.1. De opleiding van de Sumbanese broeders.

Deze opleiding dient in de periode tot een volgende generale synode tot een afronding te komen, daar de beide broeders voorjaar 1979 weer naar Sumba zullen moeten vertrekken. In verband met hun aanstaande status in de kerken van Oost-Sumba/Savu als docenten aan de Sekolah Guru Injil (S.G.I, de opleidingsschool voor evangelisten) dient overwogen te worden, dat het gewenst is, dat zij niet alleen een diploma gereformeerd Onderwijs ontvangen. Het ligt immers in de bedoeling, dat in de komende tijd de opleiding juist met het oog op de theologische vorming van de beide broeders zal worden geïntensiveerd onder leiding van de predikanten Van Kalkeren en Drost. Het is gewenst dat zij ook een examen ten overstaan van CBK afleggen - gedacht wordt aan één examen medio 1978 - zowel voor het diploma Gereformeerd Onderwijs als voor het diploma theologische vorming, uit te reiken door CBK.

2.4.3.2.2. Docent(en) voor Sumba.

CBK is zonder meer overtuigd van de noodzaak, dat de opleiding van evangelisten op Sumba niet alleen zo spoedig mogelijk, maar ook zo goed mogelijk hervat wordt.

Daarom heeft CBK ten volle oog voor het verlangen van de broeders op Oost-Sumba/Savu en op Irian Jaya twee docenten voor deze opleidingsschool te mogen ontvangen. Het is ook gewenst het in de komende jaren daarheen te leiden, dat dit kan gebeuren.

Echter is het naar het oordeel van CBK beter voorlopig één docent te zenden. De volgende overwegingen doen zich hierbij gelden:

- a. de voorbereidingen voor een theologische opleiding, die zeker getroffen dienen te worden, verkeren thans nog in een zeer pril stadium;
- b. inzake de functie van de tweede docent kan de een, eden k echt overleg met de zendingsarbeiders op Irian Jaya en op Kalimantan-Barat (West-Borneo) voorbereidend overleg treffen;

- c. de beide Sumbanese broeders, die hier in Nederland worden opgeleid, dienen te zijner tijd zo volledig mogelijk in de opleiding ingeschakeld te worden;
- d. het zal moeilijk zijn in dit stadium twee docenten te vinden.

Inzake de wijze van uitzending komt het ons voor, dat het het beste is geen 'leenpredikanten' uit te zenden, maar de kerken van Oost-Sumba/Savu te verzoeken uit haar midden een kerk aan te wijzen ter beroeping van een Nederlandse predikant, die dan door de beroepende kerk wordt afgestaan voor de arbeid aan de evangelistenopleiding. Het is niet juist, dat een 'leenpredikant', verbonden aan een kerk in Nederland en onder haar opzicht en tucht staande, werkt ten dienste van zelfstandige kerken in een ander land. De les van de historie spreekt boekdelen. Wel is het gewenst dat de kerk op Sumba, die een predikant uit Nederland voor dat doel gaat beroepen, dat doet in nauw overleg met de kerk te Zwolle, die in dezen - indien de voorgestelde werkwijze gehandhaafd blijft - dan aan de zusterkerk op Sumba de nodige hulp kan bieden.

2.4.3.2.3. Inzake het kerkverband in Indonesia.

gezien de belangrijke zaken, die hierbij aan de orde komen zowel voor Indonesia (verantwoorde vorming van een waarlijk gereformeerd kerkverband) als voor Nederland (verhouding CBK/ zendende kerken, verhouding zelfstandige kerken/'zendende' kerken) is het nodig, dat er een goed overleg plaats vindt met de zendende kerken. Op 5 januari 1978 vond een bespreking plaats met de C.v.O. over deze materie.

Het is gewenst aan de generale synode te adviseren CBK te machtigen officieel contact met de zendende kerken, die in de Commissie van Overleg vertegenwoordigd zijn, te onderhouden.

2.4.3.3. Materiële hulp

De materiële hulp voor de kerken van Oost-Sumba/Savu zal zich dienen te richten op de volgende zaken:

- a. de afronding van de opleiding van de beide Sumbanese broeders in Nederland;
- b. de steun voor de kerken van Oost-Sumba/Savu voor de instandhouding van het kerkelijke leven, inclusief de opleiding tot de dienst des Woords, en het onderhoud van de predikanten en evangelisten; hierbij zal het beleid erop gericht dienen te zijn, dat de Sumbanese kerken naar vermogen zelf de opleiding zullen gaan bekostigen, opdat deze niet de liefde van het hart van de Sumbanese broeders en zusters zou verliezen;
- c. de steun aan de kerk die een predikant (en hopelijk binnen afzienbare tijd een tweede predikant) beroept om deze af te staan voor de evangelisten-opleiding;
- d. de eventuele diakonale steun aan de diakonieën op Sumba en Savu.

2.4.3.4. Contact met 'De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Sumba c.a.'

gezien de ongewijzigde houding van deze kerken, ook na de brief, die door de generale synode van Kampen naar deze kerken gezonden is, kunnen in dezen geen nadere adviezen aan uw synode worden gegeven.

2.4.4. Adviezen

Op grond van bovenvermelde constatering en overwegingen adviseren deputaten de synode als volgt:

I. ten aanzien van de verhouding CBK-Zwolle:

de nieuw te benoemen deputaten op te dragen:

- a. tot de eerstvolgende generale synode de correspondentie met de kerken van Oost-Sumba/ Savu te voeren in overleg en samenwerking met de kerk te Zwolle, volgens de werkwijze vermeld onder 2.4.2.2.;
- b. in overleg met de kerk te Zwolle, en de kerken van Oost-Sumba/Savu voorbereidingen te treffen voor en adviezen te geven met het oog op de beëindiging van de samenwerking van CBK met de kerk te Zwolle;
- c. de eerstvolgende generale synode van advies te dienen inzake de vraag, op welke wijze de correspondentie met de kerken van Oost-Sumba/Savu, ook met betrekking tot het eventueel verlenen van geestelijke en materiële hulp het beste kan. oorden geëffectueerd.

II. ten aanzien van de geestelijke hulp aan den kerken van Oost-Sumba/Savu:

- a. met betrekking tot de opleiding van de Sumbanese broeders:
 - goed te vinden, dat aan de broeders voor hun vertrek naar Sumba onder auspiciën van CBK een theologisch examen wordt afgenomen, waarna bij goede uitslag van dat examen hun een diploma wordt uitgereikt met de vermelding, dat zij bekwaam zijn op te treden als docenten aan de evangelistenopleiding in dienst van de kerken van Oost-Sumba/Savu;
- b. met betrekking tot de uitzending van docent(en):
 - de nieuw te benoemen deputaten op te dragen in de correspondentie met de kerken van Oost-Sumba/Savu deze kerken te verzoeken één harer kerken aan te wijzen als beroepende kerk voor de beroeping van een Nederlandse predikant -ofzo mogelijk twee Nederlandse predikanten - die afgestaan wordt (worden) voor de opleiding van evangelisten;
 - de kerk te Zwolle te verzoeken onder auspiciën van CBK in overleg met de beroepende kerk op Sumba uit te zien naar een predikant - en te zijner tijd naar een tweede predikant - die bereid is (zijn) zich voor

genoemde taak op Sumba beschikbaar te stellen;

c. met betrekking tot het kerkverband Indonesia:

de nieuw te benoemen deputaten op te dragen officieel contact op te nemen met de Commissie van Overleg van de zendende kerken op Irian Jaya (C.v.O.) en zo nodig met de zendende kerk te Drachten, gezien haar arbeid op Kalimantan-Barat (West-Borneo), opdat CBK voortaan betrokken is bij de zaken, die samenhangen met het langzaam heengroeien naar een gereformeerd kerkverband in Indonesia, eveneens voortaan een bijdrage kan leveren in de advisering in dezen en tevens tijdig aandacht kan geven aan een verantwoorde regeling van de verhouding tussen de kerken ginds en hier;

III. ten aanzien van de materiële hulp aan de kerken van Oost-Sumba/Savu:

de nieuw te benoemen deputaten op te dragen, in overleg en samenwerking met de kerk te Zwolle:

1. de opleidings-, verblijf- en vertrekken van de beide Sumbanese broeders, die momenteel in Nederland studeren te voldoen;
2. de benodigde steun te geven aan de Sumbanese kerken voor de instandhouding van het kerkelijk leven en de opleiding van evangelisten/predikanten;
3. a. de kerk, die aangewezen wordt om de Nederlandse predikant(en), die aan de evangelistenopleiding verbonden wordt (worden) te beroepen, financieel te steunen;
b. overeenkomstig het overgelegde financieringsplan, van de kerken een bijdrage te vragen van f 1,85 per ziel;
4. de kerk te Zwolle te verzoeken door middel van haar diakonie een beroep te doen op de diakonieën van de zusterkerken om op deze wijze de diakonieën op Sumba en Savu hulp te verlenen bij de ondersteuning van behoeftige broeders en zusters - zulks wanneer dat nodig is en in bijzondere situaties in de komende drie jaar vereist wordt.

2.5. Zuid-Afrika

2.5.1. De correspondentie.

De Zuidafrikaanse kerken hielden synode op 19-20 september 1975 (op deze synode was ds C. G. Bos als adviseur aanwezig); op 2, 3 en 5 januari 1976 en op 6, 7 en 8 januari 1977. De handelingen van deze synoden werden aan deputaten toegezonden.

Op de synode van 1975 werd uitsluitend gehandeld over de wederopneming van de kerk te Johannesburg in het kerkverband. Met grote dankbaarheid kunnen deputaten u meedelen, dat deze wederopneming op genoemde synode plaats vond.

Wat de synode van 1976 betreft: deze synode besloot om via haar deputaten contact te leggen met de Koreaanse kerken, om daardoor tot kerkelijke correspondentie te komen. Tevens benoemde deze synode deputaten voor de toetsing van het Afrikaanse kerkboek, met name van die psalmen die niet op de Geneefse melodieën kunnen worden gezongen. Bij het besluit van deze synode, de kerkelijke correspondentie voort te zetten met de Gereformeerde Kerken in Nederland, werd de Afrikaanse vertaling gevoegd van de geldende regels voor deze kerkelijke correspondentie. Tevens werden deputaten benoemd voor de hulpbehoevende studenten, als-mede voor de samenwerking met de kerk te Drachten voor de zendingsarbeid in Mamelodi en op Borneo.

De Zuidafrikaanse deputaten verzochten om afschriften van de correspondentie, die in het verleden gevoerd is met Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, omdat de kerkeraad-van der Waal het archief niet wil overdragen.

Deputaten besloten, het archief te openen voor een door de Zuidafrikaanse kerken gemachtigd persoon tijdens diens verblijf in Nederland, ter copiëring.

2.5.2. Een correctie.

Voor de goede orde wijzen deputaten u erop, dat in de Acta van de Generale Synode van Kampen (art. 250 C III constatering 1) ten onrechte wordt opgemerkt dat de reden van het niet verzoeken aan de Zuidafrikaanse kerken om mede te werken in de financiële hulpverlening aan de Koreaanse kerken gelegen zou zijn in het feit, dat deze Zuidafrikaanse kerken nog geen contact hebben met de Koreaanse kerken. De ware reden van dit niet-verzoeken van mede-werking aan de financiële hulpverlening was, dat deputaten oog hadden voor de moeilijke omstandigheden in het Zuidafrikaanse kerkverband, zoals deputaten in hun rapport dan ook hadden geschreven (rapport 2.4.1.c.).

Ten aanzien van het besluit om 'bij Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika aan te dringen op het tot stand brengen van contacten met The Presbyterian Church in Korea' (art. 250 C V 3 c) willen deputaten daaraan wel toegevoegd zien de beperking, 'dat daarbij de nodige voorzichtigheid en wijsheid betracht dienen te worden, teneinde de Zuidafrikaanse kerken niet te overbelasten'.

2.5.3. Samenspreking ds D. Los

Op 30 juni 1976 vond een samenspreking plaats met ds D. Los van Kaapstad. Het volgende moge daaruit worden vermeld:

De verhouding tussen Die Vrye Gereformeerde Kerke is na de wederopneming van de kerk te Johannesburg in het kerkverband weer goed. Ds W. Boessenkool is van de kerk te Pretoria consulent.

Ten aanzien van de kerk te Pretoria, waarvan Dr C. van der Waal de predikant is, wordt opgemerkt dat in de situatie praktisch geen verandering komt. Deze groep is groot ongeveer 250 zielen.

Ds Los spreekt zijn teleurstelling er over uit, dat verhoudingsgewijs zoveel vakantiegangers in Zuid-Afrika de diensten bijwonen van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, in plaats van die van de zusterkerken.

Ten aanzien van de verhouding van onze zusterkerken met Die Gereformeerde Kerk (Dopper-kerken), zie 3.8.

2.5.4. Pretoria.

De Zuidafrikaanse kerken hadden, via haar deputaten, gevraagd een classis in Nederland te zoeken, welke bereid zou zijn de adviezen, welke volgens de Kerkorde nodig zijn om tot afzetting van een predikant te komen, alsnog te geven, en voorts ook de bezwaren, welke tegen de afzetting werden ingebracht, te toetsen (rapport generale Synode Kampen 2.4.4.2.). De classis Groningen verklaarde zich daartoe bereid, maar stelde als voorwaarde dat ook de afgezette predikant met deze procedure zou instemmen. Deze instemming werd echter niet gegeven, zodat de classis Groningen van oordeel was deze taak niet op zich te moeten nemen.

De synode van 1976 besloot daarop deze zaak zelf ter hand te nemen, en alsnog de afzetting van de voormalige predikant van Pretoria te approberen.

Bij uw deputaten werden vanuit Pretoria bezwaren ingebracht tegen de desbetreffende besluiten van de kerkelijke vergaderingen in Zuid-Afrika, met het verzoek zich over deze bezwaren uit te spreken.

Deputaten zijn van oordeel, dat zij niet kunnen fungeren als beroepsinstantie voor de Zuid-afrikaanse kerken, en hebben de klagers dan ook verwezen naar hun eigen kerkverband.

2.5.5. Conclusie.

Met het oog op de ernstige situatie in Zuid-Afrika besloten deputaten aan de Zuidafrikaanse zusterkerken een brief te schrijven, waarin zij, namens de Gereformeerde Kerken in Nederland, de broeders en zusters in Zuid-Afrika verzekerd hebben, niet alleen van onze voorbede voor hen, maar ook van onze bereidheid hen in hun nood in elk opzicht bij te staan.

Met dankbaarheid over de voortgang van de kerkvergadering in een land dat in zoveel moeite is als Zuid-Afrika, adviseren deputaten u de kerkelijke correspondentie met de Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika voort te zetten.

3. Contacten

3.1. Ierland (The Evangelical Presbyterian Church of Ireland)

Overeenkomstig de instructie van de synode van Kampen besloten deputaten, een bezoek aan Ierland te doen brengen door de deputaten O. J. Douma en P. van Gorp. Met dankbaarheid mag vermeld worden, dat de kerken te Groningen-Noord en Emmen hun predikant een week voor dit werk hebben afgestaan.

Wij verwijzen naar het verslag van dit bezoek, dat bij dit rapport wordt gevoegd.

Na afloop van het bezoek, schreven de Ierse kerken op 15 februari 1977, te hebben besloten toch voorlopig in de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS) te blijven: - Wij zijn niet tevreden over de huidige stand van zaken in de GOS en zullen daarover verder handelen. Er zijn andere groepen in de GOS die, evenals wij, bezwaard zijn over de gang van zaken in de GOS: de Free Church of Scotland, de Orthodox Presbyterian Church of America en de Reformed Presbyterian Church of Ireland. Wij zijn van oordeel, dat wij niet gerechtigd zijn ons van deze kerken los te maken, maar dat we met hen moeten samenwerken om de GOS te zuiveren. We hebben wel overwogen om met de GOS te breken. We hopen dat u niet van oordeel bent, dat wij de beslissing te lang uitstellen.

Overigens schreven zij ook: - Wij zijn van oordeel, dat uw kerk en de onze heel veel gemeenschappelijks hebben en dat verdere correspondentie vruchten zou afwerpen. Deputaten delen nog mee, dat door hun bemiddeling het maandblad van deze kerken 'The Evangelical Presbyterian' geregeld wordt toegezonden aan de leeszaal van de Theologische Hogeschool.

Gezien alle informatie, die in de loop der jaren is aangedragen, stellen deputaten aan de synode voor de weg in te slaan die leidt tot het aangaan van kerkelijke correspondentie. Weliswaar ontmoeten we bij deze kerk nog wel gebreken (die we telkens weer aantreffen bij Presbyteriaanse kerken en die we kortweg willen aanduiden als de 'Gereformeerde Gezindte-gedachte'), maar in deze kleine en jonge kerk zouden die geen beletsel moeten vormen tot het aangaan van de kerkelijke correspondentie. Misschien dat door een nauwere

band een gereformeerde invloed op deze kerken zou kunnen worden uitgeoefend.

Wel vormt het lidmaatschap van de GOS een obstakel. De synode besluite, in overeenstemming met wat indertijd ten aanzien van de kerken in Korea is besloten, dat kerkelijke correspondentie kan worden aangegaan, wanneer de Ierse kerken de band met de GOS hebben verbroken, en dat het aangaan van kerkelijke correspondentie kan worden overwogen, wanneer zij erin geslaagd zullen zijn de GOS te 'zuiveren', zoals zij zelf als doel stellen.

3.2. Schotland (The Free Church of Scotland)

In aansluiting aan het bezoek aan Ierland werd ook een bezoek gebracht aan de Free Church in Schotland. Immers, de Evangelical Church of Ireland heeft nauwe banden met de Free Church (opleiding tot de dienst des Woords, zending).

Voor dit bezoek verwijzen wij u naar het boven genoemde rapport.

Sinds dit bezoek ontvingen deputaten de Acta van de synode van 1976 van deze kerken, alsmede hun Constitution

Dezelfde bezwaren als onder 3.1. genoemd, gelden deze kerk. Bovendien hebben we over deze kerk nog veel te weinig gegevens. Het bezoek dat aan deze kerk werd gebracht, was beslist niet meer dan een allereerste kennismaking.

Deputaten stellen u dan ook voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen meer gegevens over deze kerk te verzamelen, en daartoe op nieuw een (ditmaal wat uitgebreider) bezoek aan deze kerk te brengen, teneinde zo mogelijk te komen tot het aangaan van kerkelijke correspondentie.

3.3. Japan (The Reformed Church in Japan)

3.3.1. Verder contact.

Moest aan vorige synodes worden gerapporteerd, dat het contact met de Reformed Church in Japan maar moeizaam tot stand kwam, in deze verslagperiode zijn we een heel eind verder gekomen.

Allereerst was daar het bezoek van Prof. Dr J. van Bruggen aan Japan. Hij heeft voor de studenten van het seminarie te Kobe een lezing gehouden, waarin hij vanuit de geschiedenis van kerk en hogeschool getracht heeft duidelijk te maken, waarom wij geen lid zijn van de GOS. Tevens was er gelegenheid voor gesprekken, met de professoren Hashimoto en Yamanaka.

Vervolgens kregen wij van de Evangelical Presbyterian Church in Ierland het officiële adres van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken van de Japanse Reformed Church, zodat eindelijk een correspondentie op gang kon komen.

Tenslotte zij vermeld, dat de Koreaanse kerken, op ons verzoek, ons over de Japanse Reformed Church hebben geïnformeerd. Zij schreven ons van oordeel te zijn, dat deze kerk een goede gereformeerde kerk is, die trouw vasthoudt aan de Westminster Standarts. Zij drongen er dan ook bij ons op aan, nauwere banden met deze kerk aan te knopen.

3.3.2. De gegevens.

Nu deputaten tot een voorstel willen komen inzake de verhouding tot de Reformed Church in Japan, komt het hun goed voor, wat uitvoeriger weer te geven, wat in de loop der jaren aan informatie over deze kerk werd ontvangen.

Het contact met deze kerk dateert van de tijd dat Prof. Hashimoto in Amsterdam aan de V.U. studeerde en in contact kwam met de kerk te Rijswijk.

In de eerste jaren (1965-1967) was er wel correspondentie over en weer, maar alles in het persoonlijke vlak. Pas in 1968 kwam er officieel contact. Dat resulteerde in het verkrijgen van uitvoerige gegevens in 1969. Sindsdien is er stagnatie gekomen in de correspondentie. In 1977 werden er weer enkele brieven gewisseld, waardoor informaties werden verkregen die het beeld completeren.

De Reformed Church in Japan is ontstaan in 1946. Zij maakte zich toen los van de Japanse staatskerk, waarin ten tijde van de oorlog de overheid allen bijeengeveegd had, die zich Protestant noemde.

Deze kerken hebben de Westminster-confessie en de Westminster catechismi als belijdenis. Zij gebruiken ook de Heidelbergse Catechismus, en die van Calvijn. Alle predikanten, ouderlingen en diakenen zijn aan deze belijdenisgeschriften gebonden.

Hun kerkorde is het 'Book of Churchorder', dat geheel gelijk is aan dat van de Presbyterian Church U.S.A. zoals dat aangenomen werd in 1788. De inslag is presbyteriaans, met 4 presbyteries en een General Assembly.

Enkele kerken vieren het Heilig Avondmaal iedere zondag, maar de meeste één keer per maand, enkele eens

in de drie maanden. De kerken zijn daar vrij in. De kerkeraad maakt dat uit. Leden van andere kerken kunnen tot het Avondmaal worden toegelaten op toestemming van de kerkeraad. De dienaar nodigt allen uit die berouw hebben over hun zonden, van de Heere hun verlossing verwachten en begeren te leven als volgelingen van Christus. Er wordt geen formulier gebruikt, maar de instellingswoorden van 1 Corinthiërs 11 worden gelezen.

De doop en de kerkdienst zijn zoals bij ons. Zij hebben geen Psalmbundel, maar eigen hymns. Deze kerken hebben geen betrekkingen met de Wereldraad van Kerken of met de I.C.C.C., maar zijn wel officieel lid van de GOS.

Officiële betrekkingen houden zij met drie buitenlandse kerken, te weten met de Presbyterian Church U.S.A., de Christian Reformed Church in America en de Orthodox Presbyterian Church.

3.3.3. Conclusie.

Gezien het feit, dat al zo lang geleden is begonnen informatie over deze kerk in te winnen, en eigenlijk vrijwel alle nodige informatie uit Japan wel verkregen is, zijn deputaten van oordeel dat deze synode tot een principe-besluit zal moeten komen.

Wij stellen u dan ook voor te besluiten, dat kerkelijke correspondentie kan worden aangegaan, wanneer de Japanse kerken de band met de GOS en de Christian Reformed Church hebben verbroken, en wanneer de in te winnen inlichtingen over de Presbyterian Church U.S. (zie 3.10.) in dezen geen verhindering vormen; en dat het aangaan van kerkelijke correspondentie kan worden overwogen, wanneer deze kerken erin geslaagd zullen zijn de GOS te 'zuiveren'.

3.4. Taiwan (Reformed Presbyterian Church, Second Presbytery)

3.4.1. Geschiedenis.

Taiwan, vroeger Formosa geheten, met een bevolking van 16.5 miljoen, is in theorie een van de provincies van de Republiek China, de enige provincie die nog onder het gezag van de Nationale Regering staat. Na afloop van de tweede wereldoorlog zijn er miljoenen Chinezen van het vasteland zich op Taiwan komen vestigen.

In 1953 ontstond de Reformed Presbyterian Church, uit onvrede over de gang van zaken in de Presbyterian Church. Daar overheersten immers liberalistische tendenzen, zodat de belijdenis werd losgelaten. Deze Reformed Presbyterian Church was de enige kerk in Taiwan die echt een belijdenis handhaaft; ze had niet alleen de Westminster Standards aangenomen, maar ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Ze wordt gesteund door de Orthodox Presbyterian Church, de Christian Reformed Church en de Koreaanse zusterkerken.

In 1975 is er in deze kerk een scheuring gekomen, die resulteerde in het organiseren van een Tweede Presbytery. Naar de Koreaanse deputaten ons verzekerden, zou de oorzaak gelegen zijn in spanningen tussen Chinezen van het vasteland (die in de Eerste Presbytery zich hebben verenigd) en Taiwanese (in de Tweede Presbytery vertegenwoordigd).

Er zijn 4 gemeenten, 9 predikanten, 1 presbytery; een seminarie met 2 studenten.

Het eerste contact kwam tot stand naar aanleiding van een artikel in het Nederlands Dagblad; br. J. van der Kolk heeft enkele malen Taiwan bezocht en de meest vooraanstaande predikant, ds Hung, bezocht.

3.4.2. Verzoek om kerkelijke correspondentie.

Van de kant van deze kleine kerk kwam het dringende verzoek om kerkelijke correspondentie aan te gaan. De deputaten van onze zusterkerken in Korea schrijven met grote waardering over ds Hung en noemen hem een van de bekwaamste kerkelijke leiders op Taiwan. Deputaten stellen u voor, gezien de verkregen inlichtingen, de kerkelijke correspondentie met deze kerk aan te gaan.

3.4.3. Financiële steun.

Deze kerken ontvangen geen steun meer van de buitenlandse kerken, zoals dat vroeger het geval was. Er komt nog een heel kleine financiële steun binnen van onze zusterkerken in Korea. Zij vragen ons om leningen-op-lange-termijn met het oog op het bouwen van kerken. Deputaten stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen, deze kerken te steunen met een bescheiden bedrag, dat maximaal f 30.000,- per jaar zal mogen bedragen. Tevens stellen zij u voor, de gastdocent, die in Korea gastcolleges zal geven, te verzoeken tevens in Taiwan, en ook in Japan, aan de opleidingsscholen, een of meer colleges te geven.

3.5. Sri Lanka (The Dutch Reformed Church)

3.5.1. Contact.

Via br. C. J. Smallenbroek van Nijmegen is contact gelegd met Rev. N. Koch, predikant van de Dutch

Reformed Church of Sri Lanka (Ceylon). Op doorreis naar Grand Rapids, waar hij aan het seminarie van de Christian Reformed Church doctoraal studies gaat doen, verbleef hij enkele dagen in Nederland, zodat deputaten met hem een onderhoud konden hebben op 29 augustus 1977. Een verslag van dit onderhoud wordt bij dit rapport gevoegd.

Nadien is er met Rev. Koch gecorrespondeerd. Op zijn verzoek is deze correspondentie nog eerst uitsluitend met hem gevoerd; hij wil graag zelf aan de deputaten van zijn kerk verslag doen en voorstellen uitwerken.

3.5.2. Sri Lanka.

In aansluiting van wat in bovenbedoeld verslag wordt opgemerkt over deze kerk, zij hier nog iets meegedeeld over Sri Lanka. Het vroegere Ceylon telt ruim 14 miljoen inwoners. Daarvan zijn 8,4 mill. Buddhisten, 3,7 mill. Hindu's en bijna 1 mill. Christenen. Van de Christenen is de grote meerderheid, 85%, Rooms Katholiek.

3.5.3. Verder contact.

Met grote dankbaarheid over dit onverwachte contact, waaruit zo duidelijk blijkt dat de HEERE Zelf toch Zijn kerk vergadert en bij elkaar brengt, van over de hele wereld, stellen deputaten u voor, de nieuw te benoemen deputaten op te dragen meer gegevens over deze kerken te verzamelen en met deze kerken verder in contact te treden, teneinde zo mogelijk te komen tot het aangaan van kerkelijke correspondentie.

3.6. Ds Jeong, Brazilië

De zendelingen van de Gereformeerde Kerk te Assen-Zuid, die in Curitiba werken, hebben al geruime tijd contact met ds Jeong. Hij is door de zusterkerken in Korea naar Brazilië gezonden, om daar de gelovigen (Koreaanse immigranten) te vergaderen. Een van de deputaten heeft van een in opdracht van het Zendingsconvent gemaakte visitatiereis voor de zending, gebruik kunnen maken om een bespreking te hebben met ds Jeong. Het verslag van deze bespreking wordt bij dit rapport gevoegd.

Uit dit verslag blijkt, dat het niet al te lang zal duren, voor er in Sao Paulo een, voorlopig nog Koreaans sprekende, Presbyterian Church kan worden geïnstitueerd. Deze te institueren kerk zal dan uiteraard allereerst de kerkelijke gemeenschap met onze zusterkerken in Korea onderhouden.

De broeders van deze gemeente-in-wording gaan ervan uit, dat zij dan ook de kerkelijke correspondentie kunnen aangaan met de Gereformeerde Kerken in Nederland. Zij achten dat een vanzelfsprekende zaak, omdat de Nederlandse Kerken immers kerkelijke correspondentie hebben met de Koreaanse kerken.

Met grote dankbaarheid merken deputaten opnieuw op, dat de HEERE Zelf, door middel van mensen en kerken en hun besluiten inzake de kerkelijke correspondentie, ervoor zorgt dat Zijn kinderen elkaar herkennen, over de hele wereld heen!

De kleine zendingsgemeente-in-wording en de te institueren kerk in Sao Paulo hebben elkaar al veel steun kunnen bieden, over en weer, en zijn de HEERE diep dankbaar dat Hij hen elkaar deed vinden. Deputaten stellen u dan ook voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen, namens de Gereformeerde Kerken in Nederland, de kerkelijke correspondentie aan te gaan volgens de geldende regels, met de Presbyterian Church in Sao Paulo, van welke kerk ds Jeong de predikant is; uiteraard zodra deze kerk zich zal hebben geïnstitueerd en bij de deputaten hebben gepresenteerd.

3.7. Spanje

Overeenkomstig de instructie is er contact geweest met de Commissie Steun Broederschap Spanje. De tijd is nog niet rijp om te denken aan kerkelijke correspondentie.

Deputaten stellen u dan ook voor, de nieuw te benoemen deputaten te instrueren in nauw contact met de Commissie Steun Broederschap Spanje de ontwikkeling van het kerkelijk leven in Spanje te blijven volgen.

3.8. Zuid-Afrika (Die Gereformeerde Kerk)

Overeenkomstig de instructie zijn deputaten diligent geweest ten aanzien van de ontwikkelingen in deze kerken. Gemeld kan worden dat deze kerken inderdaad ertoe gekomen zijn, de band met de gereformeerde kerken (synodaal) te verbreken. Echter, op de brief, welke de Generale Synode van Kampen tot deze kerken richtte, is geen antwoord gekomen, ondanks herhaald aandringen van deputaten, ook niet met behulp van de 'Deputate voor contact met binnelandse kerkformaties' van Die Vrye Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika.

Een van deze deputaten, ds D. Los, deelde over deze zaak in de sub 2.5.3. gememoreerde bespreking, het volgende mee:

Er is slechts één samenspreking geweest tussen de deputaten van de Vrye Gereformeerde Kerke en de

deputaten van Die Gereformeerde Kerk, en wel op 20 september 1975. Deze bespreking is echter teleurstellend geweest. Het bleek dat deputaten GKSA bijvoorbeeld niet wilden spreken over de vrijmaking, welke zij een scheuring noemden waarvoor de vrijgemaakten verantwoordelijk zijn. Zij verweten de VGKSA dat deze eigenmachtig een nieuwe kerkformatie had-den gesticht en noemden dit een onkerkelijke daad. Dat de Vrijmaking reformatie betekende, werd eveneens ontkend. De vrijgemaakten moeten loskomen van hun abstract kerkbegrip. Veel waardering was er bij de GKSA wel voor de Christelijke Gereformeerden en voor de buiten-verband kerken.

De synode van de GKSA 1976 heeft heel weinig aandacht gegeven aan de brief van de synode van Kampen, mee door de brede besprekingen met betrekking tot de verbreking van de correspondentie met de synodale kerken. Naar alle waarschijnlijkheid is de brief in handen gesteld van de deputaten GKSA voor oecumenische zaken.

De breuk is er niet om politieke redenen gekomen, maar heel duidelijk vanwege de vrijzinnigheid in de synodale kerken. Vooral prof. Coetzee heeft de zaak duidelijk gesteld, o.a. door te vragen of de synodale kerken niet zijn gaan vertonen de merktekenen van de valse kerk, met verwijzing naar art. 28-29 NBG.

In de plaatselijke kerken resoneert dit besluit evenwel niet.

3.9. U.S.A. (Christian Reformed Church)

De Generale Synode van Kampen besloot het contact met de Christian Reformed Church of America over de door haar voorgestelde relatie van correspondentie niet voort te zetten, en tevens om deputaten op te dragen tot de Christian Reformed Church een appèl te doen uitgaan. Van het Inter Church Relations Committee van de Christian Reformed Church kwam het verzoek om bericht te mogen ontvangen over de besluiten van de synode van Kampen. In antwoord op dit verzoek zijn de Acta gezonden.

In 1977 schreven dezelfde deputaten daarop, dat de Generale Synode van Kampen een vergissing had gemaakt in de weergave in het Nederlands van een besluit van de synode 1974 van de Christian Reformed Church. Immers, de synode van Kampen vertaalde: de synode van de Christian Reformed Church spoorde haar deputaten aan 'passende wegen tot nauwer contact met de synodaal-gereformeerde kerken te zoeken', Acta art. 461 II 3. De deputaten van de Christian Reformed Church deelden mee, dat er geen sprake is van een nauwer contact, maar van een meer frequent geoefend contact; het woord daarvoor gebruikt is: increased, en niet: closer. Zij bedoelen dan ook, vaker naar Nederland te gaan voor besprekingen, maar niet om het contact nauwer te maken.

De deputaten van de Christian Reformed Church verzochten ons, dit aan uw synode mee te delen, hetgeen door dezen geschiedt.

Enkele deputaten van de Christian Reformed Church bezochten in november 1977 Nederland en verzochten ons een bespreking met hen te hebben. Deputaten meenden op dit verzoek niet afwijzend te moeten reageren, en zo vond deze bespreking plaats te Groningen op 11 november 1977.

Van de kant van de deputaten van de Christian Reformed Church waren aanwezig de predikanten G. Bouma en T. Hofman. In deze bespreking is opnieuw met alle kracht er bij de deputaten van de Christian Reformed Church op aangedrongen, meer te doen dan alleen maar Eli-betuigingen uitspreken: 'dit is niet goed', maar om de gemeenschap met de zonden van de synodaal-gereformeerde kerken te verbreken, om niet met haar oordeel getroffen te worden. Van de deputaten van onze Canadese zusterkerken hebben wij een zeer uitvoerig appèl ontvangen, dat deze kerken deden op de Christian Reformed Church. Deputaten hebben zelf een appèl opgesteld, dat aan de Christian Reformed Church is toegezonden.

Tenslotte: deputaten hebben op verzoek van de deputaten van de Christian Reformed Church bemiddeld bij het tot stand komen van een ruiling van de Acta der kerken tussen de bibliotheek te Kampen en die te Grand Rapids.

3.10. U.S.A. (Presbyterian Church of America, Presbyterian Church United States)

Deputaten hebben een begin gemaakt met het inwinnen van inlichtingen over enkele Amerikaanse kerken, te weten de Presbyterian Church of America, PCA, en de Presbyterian Church

United States, PCUS. De kerken in het Verre Oosten hebben met deze kerken contacten (zie sub 3.3.3.): Prof. Dr J. van Bruggen maakte ons op deze kerken attent.

Deputaten stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten op te dragen deze onderzoeken voort te zetten.

4. De inhoud der correspondentie

4.1. De 'regel van Berkel

Zoals uit het tot nu toe gerapporteerde gebleken is, komt het meermalen voor dat deputaten contact kregen met kerken, die reeds banden hebben met kerken, met welke wij geen kerkelijke correspondentie onderhouden. Dat kunnen losse banden zijn, zodat deze kerken alleen hulp aanvaarden, dat kunnen ook nauwere banden zijn, het kan ook een band zijn in het kader van de GOS.

Nu heeft de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs, 1952, overwogen:

'dat het onmogelijk is correspondentie aan te gaan met een kerkengroep, die van haar kant tegelijkertijd gemeenschap zoekt met verschillende kerkengroepen, tussen welke onderling geen correspondentie mogelijk blijkt', Acta art. 56 overweging 3.

Deputaten zien zich genoodzaakt de aandacht van uw vergadering te vragen voor de geciteerde overweging van de synode van Berkel en Rodenrijs. Deze overweging heeft immers nadrukkelijk een plaats gekregen in de instructie, die de generale synode van Kampen uw deputaten gaf, Acta art. 250 F 2. Echter, een louter formele toepassing van deze regel uit 1952 zou in de situatie van onze jaren een gewenste of zelfs geboden contact-oefening met andere kerkelijke gemeenschappen kunnen blokkeren.

Deputaten wijzen uw vergadering in dit verband op het volgende:

De synode Berkel en Rodenrijs formuleerde de geciteerde overweging in de situatie waarin The Reformed Churches of Australia zowel met betrekking tot Australië als met betrekking tot Nederland de kloof die hier te lande in 1944 door de synodocratie was geslagen, wilden bagatelliseren en daarvoor het middel van de 'dubbele correspondentie' gebruikten.

In het contact met kerken als The Evangelical Presbyterian Church in Ireland evenwel hebben deputaten met een geheel andere situatie te doen gekregen (zie onder 3.1.). Men staat radicaal-kritisch tegenover de ontwikkelingen in de eertijds Gereformeerde Kerken in Nederland, maar de houding tegenover de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS) en ten aanzien van andere buitenlandse contacten wordt bepaald door de eigen situatie en wat men in de die situatie als schriftuurlijke roeping ziet, en niet door Nederlands-kerkelijke verhoudingen.

De vraag die in deze situatie onder ogen moet worden gezien, is: zijn wij verantwoord indien wij weigeren in gemeenschap te treden met kerken die wij overigens herkennen als zusterkerken, zolang niet alle contact met de GOS is verbroken en eveneens ieder ander contact dat op het aangegeven punt van gelijksoortig karakter is.

Deputaten stellen uw vergadering dan ook voor, in zo nauw mogelijke aansluiting aan de formulering van Berkel en Rodenrijs, le volgende uitspraak te doen, welke ook zou kunnen dienen ter adstructie van de door uw vergadering te benoemen deputaten CBK.

1. Kerkelijke correspondentie met buitenlandse kerken houdt in het elkaar over en weer erkennen als zusterkerken in de Heere Jezus Christus en een onderhouden van contact dat overeenkomt met deze erkenning;
2. Het aangaan van deze correspondentie wordt belemmerd, wanneer een kerkengroep in het buitenland harerzijds gemeenschap onderhoudt of wil tot stand brengen met kerkengroepen in Nederland of daarbuiten, tussen welke onderling geen kerkelijke gemeenschap mogelijk is;
3. Wanneer in contact met kerken in het buitenland blijkt dat er reeds contacten zijn met kerken, waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland geen kerkelijke correspondentie of gemeenschap hebben, dan zal steeds naar de aard van de situatie deze zaak onder de aandacht van die kerkengroep worden gebracht;
4. De generale synode zal van geval tot geval beslissen, hoe gehandeld behoort te worden in overeenstemming met de Schriftuurlijke belijdenis van de Heidelbergse Catechismus, Zondag 21 en de artikelen 27 tot 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, en met in acht neming van die besluiten die in verband met artikel 86 Kerkorde door de generale synoden sinds 1892 genomen zijn.

4.2. Een Gereformeerde Internationale Synode?

De deputaten van The Reformed Churches of Australia voor correspondentie met de buitenlandse kerken hebben in hun brief van 11 maart 1977 de volgende voorslag gedaan: 'een oecumenische synode te houden, of een sessie op een generale synode waarbij dan alle kerken vertegenwoordigd kunnen zijn, Afrika, Australië, Canada, Nederland en (Korea). Het lijkt ons van groot belang om zo eens samen te spreken en mondeling contact te hebben, als kerken die op dezelfde grondslag staan'.

Deputaten zijn van oordeel dat de Australische deputaten daarmee een zaak hebben aangesneden, die alleszins de overweging waard is. Daarom hebben deputaten aan de hand van een daartoe opgesteld rapport deze voorslag besproken, om zo tot een verantwoord advies aan de generale synode te kunnen komen.

Uw deputaten zijn met de deputaten van de Australische zusterkerken overtuigd van 'het grote belang' dat de kerken die op dezelfde grondslag staan, samen spreken en mondeling contact oefenen. Wij noemen daarvoor de volgende redenen:

- a. een mondeling en dus directer gezamenlijk contact maakt het mogelijk in de wereld van vandaag en gelijktijdig tegenover hedendaagse religieuze samenlevingsverbanden een indringend getuigenis af te leggen van de eenheid van de Gereformeerde Kerken op alle vijf continenten;
- b. een dergelijk contact zal vooral t.a.v. de kleine en/of jonge buitenlandse kerken, die veelal geïsoleerd moeten leven, tot bemoediging kunnen zijn;
- c. de verplichting die wij krachtens de kerkelijke correspondentie hebben om naar onze zusterkerken in de wereld te luisteren. Op een internationale synode zullen deze kerken als gelijkwaardige kerken kunnen samenkomen;
- d. de bevordering van de samenbinding die wij als zusterkerken hebben in het kennen en herkennen van elkaar;
- e. daar leer en kerkregering een gemeenschappelijk bezit vormen, kan op een internationale synode gesproken worden over zaken die de Gereformeerde Kerken wereldwijd ook gezamenlijk aangaan, bijvoorbeeld:
 1. de zaak van de 'dubbele correspondentie';
 2. de gereformeerde zendingsstrategie i.v.m. hedendaagse ontwikkelingen;
 3. het verlenen van geestelijke en materiële hulp aan kerken als bijvoorbeeld op Sri Lanka;
 4. de vraag welke zaken wél en welke niet op een internationale synode kunnen dienen.

Daar deputaten verstaan dat over deze zaak veel beraad nodig zal zijn, alsook dat hierover met de buitenlandse kerken dient te worden gecorrespondeerd, adviseren zij de generale synode aan nieuw te benoemen deputaten CBK op te dragen voorstellen in dezen te doen voor de eerstkomende generale synode.

4.3. De Gereformeerd Oecumenische Synode

In het bovenstaande moest meermalen aan de synode worden geadviseerd, met het aangaan van kerkelijke correspondentie te wachten, omdat de betrokken kerk nog lid was van de GOS. Deputaten zijn van oordeel dat het van belang zou zijn, op heldere wijze deze zaak voor het buitenland uiteen te zetten, en deze uiteenzetting op ruime schaal te verspreiden, in ieder geval aan de lidkerken.

Deputaten stellen u dan ook voor, aan de nieuw te benoemen deputaten op te dragen een brochure te schrijven en uit te (doen) geven als boven bedoeld.

4.4. Graden van correspondentie

De Canadese zusterkerken besloten (zie 2.2.2.) een nieuwe vorm van kerkelijke gemeenschap in te voeren: meer dan contact, minder dan kerkelijke correspondentie.

Deputaten stellen u voor, aan de nieuw te benoemen deputaten op te dragen zich over deze zaak te beraden en de volgende synode in dezen van advies te dienen.

4.5. Naam van de kerkelijke correspondentie

In het contact met de Engels-talige kerken blijkt meer dan eens, dat men ons begrip 'correspondentie' als het oefenen van kerkelijke gemeenschap, niet kent. Onder 'correspondentie' verstaat men niet meer dan het uitwisselen van brieven.

Het komt deputaten gewenst voor, dat een preciezere term zou moeten worden gevonden in het Engels, om aan te geven dat het gaat om méér dan het uitwisselen van brieven, namelijk om het oefenen van kerkelijke gemeenschap.

Deputaten stellen u dan ook voor, de nieuw te benoemen deputaten op te dragen deze zaak te bestuderen en op de eerstvolgende synode met een voorstel te komen.

5. Diversen

5.1. Verklaringen

De afgelopen periode gaf een grote stijging te zien van reizen van predikanten naar en van het buitenland. Deputaten gaven op verzoek vele verklaringen af aan predikanten, inhoudende dat zij predikant-in-volrechten zijn, ten behoeve van hun voorgaan in de buitenlandse zusterkerken. Ook ontvingen wij zulke verklaringen van buitenlandse zusterkerken.

Uiteraard komt dit de beoefening van de gemeenschap tussen de kerken in het buitenland en in Nederland zeer ten goede.

Over de volgende predikanten werden zulke verklaringen ontvangen ter gelegenheid van hun bezoek aan Nederland: J. Geertsema, Cl. Stam, J. van Rietschoten, M. van Beveren, R. F. Boersema, M. C. Werkman, allen uit Canada; D. Los, Zuid-Afrika.

Aan de volgende predikanten werd een verklaring afgegeven ten behoeve van hun bezoek aan het buitenland: D. Vreugdenhil, prof. drs H. J. Schilder, H. J. de Vries, R. Houwen (2x), C. G. Bos, P. K. Keizer, F. van Dijk, allen voor Zuid-Afrika; dr M. J. Arntzen, M. Janssens, prof. dr. C. Trimp, Joh. Strating, A. Jagersma, H. D. van Herksen, J. H. van der Hoeven, J. A. Boersema, allen naar Canada; prof. dr J. van Bruggen voor Korea; D. K. Wielenga voor Australië. Een predikant van de Orthodox Presbyterian Church, ds H. Krabbendam, vroeg deputaten toestemming voor te gaan in de kerken in Nederland. Deputaten hebben hem geantwoord geen bevoegdheid te hebben hem deze toestemming te verlenen, gezien de geldende regels. Ds Krabbendam antwoordde deputaten dat hij hun standpunt kon begrijpen en aanvaardde.

5.2. Kerken

5.2.1. Assen - Igreja Presbiteriana Conservadora.

De zendende kerk te Assen vroeg deputaten om advies inzake de Igreja Presbiteriana Conservadora in Brazilië. Deze kerk is onder meer gevestigd in Curitiba, zodat de kerk te Assen voor de vraag kwam te staan, of het verantwoord zou zijn, in Curitiba een gemeente te institueren, met voorbijgaan van de IPC. De zendelingen, en ook br. C. Joosse te Sao Paulo, hebben naarstig gegevens verzameld over deze kerk.

De kerk te Assen legde deputaten de vraag voor, of we in de IPC te doen hebben met een ware kerk des HEEREN. In een bespreking met een commissie uit de kerkeraad werd de vraagstelling nog verduidelijkt.

Deputaten hebben over deze zaak contact gehad met de zendelingen en met br. A. Nap te Assen; van de zendelingen werd een uitvoerig memorandum ontvangen.

Een van de deputaten kon, ter gelegenheid van zijn reis naar Brazilië in opdracht van het zendingsconvent, een bespreking houden met een predikant van de IPC, en ter plaatse de situatie opnemen.

De IPC telt 36 gemeenten, waarvan 12 in Sao Paulo, 8 in de staat Paraha. Er zijn 2000 belijdende leden, 3 presbyteries.

Het seminarie is gevestigd in Sao Paulo en telt zeven professoren, waarvan er vijf nog een gemeente dienen. Het aantal studenten is momenteel 18.

Elk jaar wordt er synode gehouden, de laatste in januari 1977. De synode-praeses is tevens gedurende de tijd tussen twee synodes moderator, dat is voorzitter van het administratieve comité. Momenteel is dat ds Horatio de Paulo, een van de docenten aan het seminarie. De IPC is lid van de ICCC, en neemt geen deel aan de GOS.

De grootste moeite lijkt deputaten te liggen in de band met de ICCC en in verband daarmee de zogenaamde interkerkelijkheid en het indifferentisme ten aanzien van de Confessie. Een onderzoek naar de eigen Confessie, en vooral het functioneren daarvan, en naar de mogelijkheid tot het ombuigen van deze lijn der ontwikkeling, lijkt geboden. Ook zal moeten worden onderzocht hoe de opleiding functioneert. Dat kan gebeuren door middel van de zendelingen.

Uit alle beschikbare gegevens kwamen deputaten tot de conclusie, dat niet zonder meer nu al kan worden vastgesteld, dat de IPC een ware kerk des HEEREN is; en dat deputaten daarom geen verhindering zien in de huidige situatie dat Assen-Zuid het zendingswerk voort zet en heen werkt naar de instituering van de Gereformeerde Kerk te Curitiba. Deputaten hebben dit bericht aan de kerk te Assen-Zuid.

Deputaten stellen u voor, de nieuw te benoemen deputaten te machtigen met dit onderzoek voort te gaan.

5.2.2. Andere kerken.

De kerk te Hoogezand-Sappemeer vroeg en kreeg advies inzake de evangelisatie in België. De kerk te Culemborg inzake de steun aan Sumba via de kerk te Zwolle. De kerk te Ommen inzake een af te geven attestatie aan een Koreaanse zuster, die terugkeerde naar Korea.

5.3. Commissie van Overleg

De Commissie van Overleg van de kerken welke zending drijven op Irian Jaya, vroeg deputaten of de broeders, die namens de CvO in 1978 een oriëntatieris naar Irian-Jaya hopen te maken, ook Sumba zullen

bezoeken.

Deputaten hebben geantwoord, voor zulk een reis geen opdracht te hebben, en ook er geen fondsen beschikbaar voor te hebben.

Met de CvO heeft voorts een bespreking plaatsgevonden inzake de vorming van een kerkverband in Indonesië (zie 2.4.3.2.3.).

5.4. Personen

5.4.1. Via dr K. Deddens bereikte deputaten het verzoek te overwegen of er met de Gereformeerde Kerken van Oost-Friesland/Bentheim contact te leggen is.

Deputaten moesten tot de conclusie komen, geen mogelijkheid te zien met deze kerken tot kerkelijke correspondentie te komen.

5.4.2. Ds H. Scholte verzocht deputaten te overwegen of het niet wenselijk en mogelijk zou zijn, een uitvoeriger geschrift in het Engels te doen verschijnen, dat zal moeten handelen over de Gereformeerde Kerken en haar strijd tegen dwalingen.

Deputaten hebben dit verzoek doorgegeven aan de vertaaldienst-in-oprichting (J. van der Kolk).

5.4.3. D. J. van Wijnen te Voorburg zond uitvoerige informatie over de Independent English Churches.

Deputaten zijn van oordeel, dat hier voorhands voor hen geen taak ligt. Deze kerken zijn van zo verscheiden aard en afkomst, en hebben zo'n vage, algemene confessie, dat er beter gesproken kan worden van een los verband van kerken van allerlei signatuur, dan van een kerkverband.

5.4.4. C. de Vries in Argentinië vroeg om het adres van de deputaten van de zusterkerken in Korea, met het oog op te verwachten Koreaanse immigranten, volgens een plan van de Argentijnse regering.

Deputaten hebben dit adres verschaft, en tevens de Koreaanse deputaten van een en ander in kennis gesteld.

5.4.5. Deputaten hebben de familie Van Renssen gecondoleerd met het overlijden van br. S. van Renssen. Ook op deze plaats willen deputaten met dankbaarheid gedenken het vele werk, dat br. Van Renssen heeft mogen doen voor de vergadering van de kerk des HEEREN over de gehele wereld, met name als deputaat voor de correspondentie met de buitenlandse kerken. Deputaten hebben hun mededeputaat drs M. K. Drost gefeliciteerd met zijn 25-jarig ambts- en huwelijksjubileum, door zich te doen vertegenwoordigen op de feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van deze jubilea.

5.5. Pers

In februari 1977 werd in de pers een oproep geplaatst om opgave van contactadressen in het buitenland, dit met het oog op verschillende broeders en zusters, die om allerlei redenen tijdelijk in het buitenland moeten wonen.

Deze oproep leverde maar weinig op.

Voor de persverslagen, zie 1.6.

5.6. Informatieboekje

5.6.1. Vertalingen.

De vertaling in het Portugees bleek, bij nader inzien, toch niet nodig. Die in het Spaans werd, hoewel deze gereedgemaakt werd, achteraf door de Commissie Steun Broederschap Spanje, toch niet nodig geacht. Die in het Indonesisch ligt gereed; van een uitgave ervan is het nog niet gekomen. De Zuid-afrikaanse deputaten hebben toestemming gekregen het boekje in het Zuid-afrikaans te vertalen.

Inmiddels zijn de Duitse en de Franse uitgave verschenen. Op verzoek van br. A. A. Los werd de Franse uitgave toegezonden aan ds Marcel in Frankrijk.

5.6.2. Uitgave.

Met de uitgever is gecorrespondeerd over de prijs van de brochures. Van de Nederlandse uitgave is een tweede druk verschenen. Een derde druk blijkt nu nodig te zijn, en deputaten maken deze gereed voor de uitgave.

BIJLAGE 11a

Rapport

van het bezoek van de deputaten ds O. J. Douma en ds P. van Gulp aan Ierland en Schotland, 26 augustus - 1 september 1976.

De generale synode van Kampen droeg de door haar benoemde deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken op 'zo nodig te komen tot een mondelinge samenspreking met The Evangelical Presbyterian Church in Ireland en The Free Church of Scotland'. De deputaten CBK besloten daarop de deputaten Douma en Van Gulp af te vaardigen tot zo'n samenspreking.

Van donderdag 26 augustus tot maandag 30 augustus verbleven deputaten in Belfast; van maandag 30 augustus tot woensdag 1 september in Edinburgh.

Ierland

1. Contacten tot dusverre

De contacten met de EPC dateren van 1970. Ze bouwen voort op contacten welke ds J. J. Arnold en br. B. Doornbos hadden met Rev. Wm. J. Grier. In de loop der jaren werd heel wat informatie uitgewisseld over het kerkelijk leven.

Aan de synode te Kampen rapporteerden deputaten, dat naar hun oordeel een mondelinge samenspreking mogelijk de laatste belemmeringen kan wegnemen om te komen tot kerkelijke correspondentie.

Zoals vermeld, besloot de synode deputaten tot zo'n mondelinge samenspreking te machtigen.

2. Bijzonderheden van deze kerken

a. Iets uit de geschiedenis. Voor de duidelijkheid worde hier nog iets gereleveerd uit het rapport van deputaten CBK aan de synode te Hattem.

De EPC is in 1927 ontstaan als gevolg van een conflict in de Irish Presbyterian Church. Oorspronkelijk heette zij Irish Evangelical Church, later nam zij de huidige naam aan.

Na de eerste wereldoorlog stak het modernisme de kop op in de Irish Presbyterian Church. Er werden pogingen ondernomen het ondertekeningsformulier voor predikanten te verzwakken. In 1926 diende Rev. James Hunter een aanklacht in tegen leringen van Prof. J. E. Davey, onder meer inzake de verzoening en de onfeilbaarheid van de Heilige Schrift. De Belfast Presbytery behandelde deze aanklacht eerst. De zaak werd in comité behandeld, publieke bespreking ervan werd verboden. Prof. Davey werd vrijgesproken.

Rev. Hunter beriep zich op de synode. De notulen van de zittingen van de Belfast Presbytery werden aan de leden der synode toegezonden, echter de toezeggingen van Rev. Hunter voor de Presbytery werden er uit gelaten. Met grote meerderheid (707-82) wees de synode de aanklacht af. Daar Rev. Hunter zich niet gehouden had aan het bevel tot geheimhouding van deze zaak, werden er deputaten benoemd om verder met hem te handelen.

Voor het zover kwam, scheidde Rev. Hunter in juli 1927 zich af. Wat voor hoop is er voor de kerk, zo vroeg hij zich af, wanneer de predikantsopleiding in handen is van modernisten? 15 oktober 1927 werd besloten de kerk opnieuw te institueren. Het was slechts een kleine groep die daartoe besloot. Wat willen deze amechtige Joden, werd er gespot; hun kerk valt uit elkaar, wanneer hun leider wegvalt (Rev. Hunter leefde tot 1942), het is de spelonk van Adullam. Maar wie veracht de dag der kleine dingen?

b. enkele gegevens. Er zijn 9 gemeenten. Ze liggen in en rond Belfast. Totaal ± 1000 zielen. Deze onderhouden 6 predikanten, 1 emeritus-predikant en 1 medewerkster op het zendingsveld (Peru, zendingsveld van de Free Church).

De plaatselijke gemeenten zijn zelfstandig. Er is een General Council, welke optreedt tussen twee General Assemblies. Deze beslist o.m. over de toelating tot het predikambt. Wat de contacten betreft: nog is de EPC lid van de Gereformeerd Oecumenische Synode. In het kader van dat lidmaatschap heeft men dan een soort correspondentie met de kerken, welke eveneens lid zijn van die synode, met uitzondering van de Gereformeerde Kerken - synodaal. De studenten in de theologie worden opgeleid in Edinburgh aan het Seminarie van de Free Church of aan het Westminster College van de OPC (momenteel studeert daar een student Sam. Watson uit de EPC).

Men werkt samen met de Free Church met betrekking tot de zending in Peru.

3. Het bezoek

26 aug. Rev. N. E. Reid was door de Council aangewezen ons namens de EPC te ontvangen en te begeleiden. Hij haalde ons van het vliegveld af en in zijn huis gebruikten we de maaltijd. Daarna gingen wij naar zijn kerk om de prayermeeting mee te maken. We ontmoetten daar een deel van zijn gemeente en werden in de gelegenheid gesteld iets te vertellen over De Gereformeerde Kerken en over het doel van ons bezoek.

27 aug. De morgen werd besteed aan een werkbezoek aan de book-shop van de EPC. Deze staat nu onder leiding van mr Grier, een zoon van Rev. Grier. Deze bookshop bestaat dit jaar 50 jaar - iets ouder dus dan de EPC zelf.

's Middags hebben Rev. McDowell en zijn vrouw ons meegenomen op een tochtje langs de kust. Dat gaf ruim gelegenheid om ongedwongen allerlei zaken betreffende de kerken te bespreken, waarvan wij dankbaar gebruik hebben gemaakt.

's Avonds werden we ontvangen in een vergadering van de Council, voor deze gelegenheid uit-gebreed met enkele predikanten en verschillende ouderlingen. Wij hielden beiden een toespraak tot de vergadering, ds Douma over de contacten tot nu toe, ds van Gulp over de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken en de betekenis van de correspondentie. Een afschrift van deze toespraak werd aan de Council overhandigd, en wordt tevens hierbij gevoegd.

28 aug. Rev. Reid en zijn vrouw hebben ons deze dag beziggehouden. Zij brachten ons naar een openlucht-museum, zodat wij een indruk kregen van de cultuur van Ierland. In Belfast zagen we de optocht van de Royal Black Procession, een organisatie die evenals de Orangemen (maar dan wat minder militant), opkomt voor het protestantisme en voor de onafhankelijkheid van Noord-Ierland. Het maakte op ons een zeer militante indruk en vervulde ons met zorg over de toekomst van Noord Ierland.

's Avonds hadden we gelegenheid met de jeugd van de kerk contact te oefenen op een picnic van de jongelui. Weliswaar was het slechts een vluchtig contact, maar we kregen toch van deze jonge mensen een heel goede indruk.

29 aug. We maakten samen een kerkdienst mee, waar student Samuel Watson voorging. Zijn tekst was Handelingen 9 : 31. Ds van Gulp sprak in deze dienst de gemeente toe. Ouderling Blair (gemeente-ontvanger van Belfast) nam ons mee naar zijn huis, waar we de maaltijd gebruikten en een goed contact hadden met zijn gezin (mrs Blair heeft als verpleeg-ster gewerkt op het zendingsveld in Peru). Student Watson kwam ook nog even met zijn vrouw. Ds Douma maakte de avonddienst mee in het kerkgebouw van ds Reid, en sprak de gemeente toe. Ds van Gulp beluisterde een predikant, Ross geheten, die wilde overkomen tot de EPC en daartoe 'preekconsent' had verkregen; de General Council moest over zijn toelating nog beslissen. Ook hier werd iets verteld over de Gereformeerde Kerken.

30 aug. Ds Reid en zijn vrouw deden ons uitgeleide op het vliegveld. We vertrokken naar Edinburgh.

4. Beoordeling

- a. Kenmerken. De prediking welke we mochten beluisteren, kon voluit Schriftuurlijk worden genoemd. Het was een reine bediening van het Evangelie.
De bediening der Sacramenten heeft plaats volgens het bevel van Christus, en is rein. Opgemerkt moet worden dat het H. Avondmaal slechts tweemaal per jaar word bediend. Naar ons uit gesprekken bleek, wordt ook de kerkelijke tucht gehandhaafd om zonden te be-straffen.
- b. Plaats in het volksleven. Men zei ons, dat de gemiddelde Ier er geen weet van heeft, wat de naam EPC betekent. Degenen die het wel weten, verguizen dikwijls nog steeds de EPC als een kerk die veel te consequent is, die zich verbeeldt alles beter te weten en die zich verheft boven andere christenen. Er zijn in andere kerken wel predikanten welke men 'Evangelical' of 'Reformed' noemt, maar, zo zei men ons, hoewel ze zeggen het met ons eens te zijn, blijven ze rustig in hun kerk, anders verliezen ze hun mooie huis en goede traktement. Het is uiteraard te begrijpen, dat de predikanten van de EPC geen ruim traktement kunnen hebben. Zij ontvangen £ 200 per maand, plus een car allowance van £ 25 per maand. Een ongeschoolde arbeider ontvangt £ 54 per week.
- c. Prayer-meetings. Er wordt, zowel in de prayer-meetings, als in een meeting voor de aanvang van de dienst, door verschillende ambtsdragers en gemeenteleden hardop gebeden. Hoewel men daarvoor niet wordt aangewezen, bidt men rustig op zijn beurt. Uiteraard bestaat het gevaar van herhaling in het bidden. Niet ieder is dan ook gelukkig met deze oude gewoonte. Aan de andere kant moet bedacht worden, dat juist de benarde omstandigheden van Noord-Ierland de gemeenten uitdrijven tot hartelijk bidden en danken.
- d. Contacten. Zoals bekend heeft de EPC de band met de Gereformeerde Kerken-synodaal in 1973

verbroken. Het is zeer waarschijnlijk, dat men nu ook de band aan de GOS zal verbreken. Wij hebben uitvoerig uiteengezet wat voor ons correspondentie inhoudt. Wij kregen de stellige indruk dat men de betekenis van kerkelijke correspondentie niet zo zwaar laadt als wij dat doen. Hoewel men uiteraard wars is van allerlei liberalisme, laat men toch gemakkelijk iemand tot de kansel toe, wanneer men overtuigd is te doen te hebben met een 'Reformed' predikant. Zo werd ons vlak voor de morgendienst op zondag gevraagd of wij, niet maar een woordje wilde spreken, maar wilden voorgaan in de dienst. Dat werd ons gevraagd door de student, die voorging, we en kregen de stellige indruk zomaar uit zichzelf indruk dat hij dat zomaar uit zichzelf vroeg, zonder die ruggespraak met de kerkeraad, laat staan met de zusterkerken. Dit illustreert de gemoedelijke wijze waarop men over contacten denkt.

Wij hebben uitvoerig gesproken over de betekenis van kerkelijke correspondentie, maar daar ging men niet op in.

- e. Ambtsdragers. De ouderlingen worden voor het leven verkozen. De diakenen hebben een ambtstermijn van drie jaar. Hun taak bestaat in het beheren van de financiën van de kerk; aan verzorging van de armen en behoeftigen wordt niets gedaan.

5. Conclusie

Het bezoek heeft ten volle aan de verwachtingen voldaan. Inderdaad hebben wij in de korte tijd welke wij in Ierland doorbrachten, veel informatie opgedaan over de EPC.

Meermalen sprak men er zijn dankbaarheid over uit, dat zo'n grote kerk (vergeleken bij de EPC zijn de Gereformeerde Kerken een grote kerk) zich verwaardigde om te zien naar zo'n klein kerkje en zelfs nader contact begeerde. Ook was men bijzonder dankbaar voor het feit, dat wij de gevaren van Belfast (welke zeer reëel zijn zoals we hebben ervaren) trotseerden; er zijn heel wat Ieren, verzekerde men ons, die er niet aan denken om naar Belfast te gaan. Men proefde daarin onze liefde tot de broederschap.

De EPC meende eigenlijk zowat alleen te staan. Na de reformatie van 1927 was het alleen de Free Church, die zich wat aan deze kerk liet gelegen liggen. Het was voor hen een oorzaak van blijdschap, dat zij in ons broeders mochten ontdekken. Met nadruk vroeg men ons om de voorbede voor hen in hun moeilijke omstandigheden. Ook zou men het zeer toejuichen, wanneer er in het persoonlijke vlak nadere contacten zouden komen, naast de contacten op kerkelijk niveau. Zo wilde men graag dat de jeugd contact zou oefenen over en weer.

Wij hebben ons meteen thuis gevoeld onder de broeders. Afgezien van de banden, welke men nog heeft aan de GOS, zou er naar onze mening geen bezwaar tegen bestaan de banden nauwer aan te halen, om in die weg te komen tot kerkelijke correspondentie.

Schotland

Omdat de EPC van Northern Ireland zulke nauwe banden heeft met de Free Church van Schotland, was er al enig contact geweest met deze kerk. De synode van Kampen machtigde deputaten om tot een mondelinge samenspreking met deze kerk te komen. Vandaar dat aan het bezoek van Ierland, zonder veel extra kosten, een bezoek aan Schotland kon worden verbonden. Wat deze kosten betreft: de Council van de Free Church heeft onze hotelkosten voor haar rekening genomen!

1. Bijzonderheden van deze kerk

- a. Iets uit de geschiedenis.

We zijn er ons van bewust, dat in dit rapport alleen maar iets vermeld kan worden uit de rijke Schotse kerkgeschiedenis.

De volgende kerken komen voor onze aandacht:

Reformed Presbyterian Church - in 1690 werd, met medewerking van William of Orange, de Church of Scotland als de Church, established by law, erkend; en werd deze kerk ingericht naar presbyteriaans model. Daarmee werd de koers van 1638 (The National Covenant, in Grey Friars Church in Edinburgh) weer gevolgd. Deze reformatie van de Church of Scotland (van het episcopalisme naar het presbyterianisme) werd voorgeschreven in 'The Revolution Settlement', 1690. Er waren verscheidenen oude Covenanters (Cameronians), die ernstig bezwaar hadden tegen deze Revolution Settlement; zij zagen daarin een ongeoorloofd compromis. Toen in 1707 Schotland bij Engeland werd gevoegd (Treaty of Union), deed dat voor hen de deur dicht. Zij staan voor een 'State Church in a covenanted State'.

Hier is meteen al duidelijk, dat het vooral gaat om de vraag naar de verhouding van kerk en staat: tevens dat

het nationalisme ook een factor van betekenis is.

De 'Cameronians' in de Reformed Presbyterian Church zijn in 1876 overgegaan naar de Free Church. Zodoende is de Ref. Presb. Church maar een kleine groep, ongeveer 15 gemeenten. Free Church. In 1733 en 1761 vonden er afscheidingen plaats, resp. onder leiding van Erskine en Gillespie. Beide keren ging het over de verhouding van kerk en staat, met name over de vraag of de patronaatsrechten (het recht van overheid of landheer om een predikant te benoemen) konden worden geduld.

Een landheer ('heritor'), weigerde Erskine als predikant te benoemen. 'What difference doeth a piece of land make between a man and a man in the affairs of Christ's Kingdom', vroeg Erskine. Met vier andere predikanten stichtte hij een aparte Presbytery. Deze kerk kreeg de naam: Secession Church.

In 1761 ging het nog steeds over de patronaatsrechten, en dan met name over het gezag van de General Assembly in dezen. Rev. Gillespie werd afgezet, en stichtte een 'Presbytery for Relief for Christians oppressed in their Church privileges'; daarvan kreeg deze kerk de naam: Relief-Church.

via allerlei scheuringen en verenigingen leidde dit tot de United Presbyterian Church. Deze verenigde zich in 1900 met het grootste deel van de Free Church tot de United Free Church; in 1929 ging deze United Free Church weer op in de Church of Scotland.

We noemden deze ontwikkeling, omdat de Free Church een deel van de originele Secession Church van 1733 in zich opnam, dat gebeurde in 1956.

In 1843 vond de Disruption plaats, onder leiding van Thomas Chalmers. In de Church of Scotland was er een polarisatie tussen 'moderates', onder invloed staande van het Rationalisme (hun preken waren kort, klaar en koud, net als een winterdag), en de 'evangelicals', onder invloed van het Reveil. Op een convocation in de Roxburgh Church in Edinburgh tekende men de 'Act of Separations and Deed of Demission' en noemde men zich: Church of Scotland, Free. In de loop der tijden is de naam Free, oorspronkelijk als achtervoegsel bij de officiële naam, de eigenlijke naam geworden: Free Church. Ook nu ging het om de verhouding van kerk en staat. Hoewel men vasthield aan het establishment-principle, ging men uit van 'non-intrusion' van de Staat in de zaken van de Kerk.

Men zag deze Disruption als een derde reformatie:

1. de grote Reformatie van de 16e eeuw;
2. het invoeren van het presbyterianisme in 1638 (The National Covenant) en in 1690 (The Revolution Settlement);
3. de 'Disruption', vrij van staatsinmenging.

In 1846 bouwde men een Theologische Hogeschool in Edinburgh, nu nog genoemd 'New College', waar nog steeds de opleiding van de Free Church is gevestigd, een imposant gebouw, dat juist grondig werd gerestaureerd voor de prijs van £ 250.000.

Van de 1226 predikanten gingen er 474 mee met de Disruption, verder 93 theologische studenten, alsmede alle zendelingen. Men verloor alle kerkelijke goederen.

In 1863 begonnen de eerste besprekingen met de United Presbyterian Church; na veel wederwaardigheden leidden die tenslotte tot de vereniging met deze kerk. De Free Church telde toen 1068 gemeenten, de United Presbyterian Church 593. Het zielental van de kerk na de vereniging, United Free Church genoemd, was 488.795.

Slecht 27 predikanten gingen niet mee met deze vereniging. Zij noemden de kerk voortaan: Free Church Continuing. Dat is de Free Church zoals ze nog bestaat. Deze kerk maakte aanspraak op zowel de naam als de kerkelijke goederen: In 1904 stelde The House of Lords de Free Church Continuing in het gelijk, in 1905 werd toen overgegaan tot een billijke verdeling van de kerkelijke goederen.

Free Presbyterians

Inmiddels was in 1892 een deel van de Free Church afgesplitst. Men had bezwaren tegen de verslapping in de kerk, onder meer ook tegen de samensprekingen met de United Presbyterian Church. Men noemde zich voortaan Free Presbyterian Church.

Hoewel slechts 8 jaren later de Free Church Continuing de vereniging had afgewezen, en de Kerk dus weer kon terugkeren naar de zuivere leer, dienst en tucht, hebben tot vandaag toe de Free Presbyterians geen contact met de Free Church. In de samenspreking met de broeders hoorden wij, dat de Free Church graag zou willen verenigen met de Free Presbyterians, maar dat deze daar niets voor voelden, hoewel ze er geen redenen voor opgaven. Als bijzonderheid werd ons verteld, dat de Free Presbyterian correspondentie onderhouden met de Gereformeerde Gemeenten in Nederland; dat ze 'kerkistisch' zijn: zij zullen niet samen met anderen naar de kerk gaan, wanneer ze op een plaats zijn, waar geen Free Presbyterian Church is, maar zullen dan liever preeklezen. Ze zijn tegen concerten, omdat daar de 'fiddle' wordt bespeeld.

De Free Presbyterians hebben ongeveer 50 gemeenten, voornamelijk in de Highlands, 5000 zielen.

United Free Church Continuing

Tenslotte is nog te memoreren, dat een deel van de United Free Church in 1929 niet meeging met de vereniging met de Church of Scotland.

b. Er zijn 146 gemeenten. Deze zijn verdeeld over 11 classes, die ressorteren onder 4 particuliere synoden. Er bestaat ook een synode van Noord-Amerika, verdeeld in de classis van Ontario en West Canada, en de classis van Prince Edward Island. In Ontario zijn er 2 kerken (ThunderBay en Toronto), verder een kerk in Vancouver: Er zijn in Canada 4 predikanten.

Er wordt zending gedreven in Zuid-Afrika, Peru en India, resp. zijn er 6, 3 en 1 zendelingen. Het aantal zielen van de Free Church is 24.000, plus 6000 adherents (dat zijn volwassen doopleden, zij worden niet meer gerekend als leden, maar ook niet afgeschreven, men noemt hen adherents). Er zijn 110 predikanten. In Glasgow is een bejaarden-tehuis van de kerk.

c. De opleiding tot de Dienst des Woords.

Zoals gezegd, in Edinburgh heeft men de Theologische Hogeschool, officieel: The Free Church of Scotland College.

Het is erkend bij Universiteits Statuut om op te leiden tot de graad van candidaat in de theologie.

Het staat rechtstreeks onder de General Assembly, via het eet comité voor de opleiding tot de Dienst des Woords (Training of the Ministry Committee). In dit deputaatschap (te vergelijken met ons curatorium), dat elk jaar door de General Assembly wordt benoemd, zitten ook twee leden van de Senaat. Deze deputaten beslissen over toelating der studenten.

Wat deze toelating betreft: behalve degenen die theologie studeren om zuiver academische redenen, worden zij die zich willen laten opleiden voor de Dienst des Woords, alleen toegelaten, wanneer zij zijn 'a converted man'. Bij navraag bleek ons, dat men hiermee bedoelt dat zo iemand belijdend lid moet zijn van de kerk, blijkens een attest van zijn kerkeraad.

Bovendien moet men zich geroepen weten tot de Dienst des Woords. Deze roeping, zo zegt het Reglement, kan op verschillende wijzen tot de man komen, maar moet tenslotte door de heiligende en bekrachtigende werking van de Heilige Geest bewerken dat de geroepene antwoordt: 'Hier ben ik, zend mij'.

De hoogleraren, daar zij ook predikant zijn, zijn geroepen met alle geschikte middelen, het geestelijke leven van de studenten te bevorderen.

Elke dag wordt er 's middags een 'prayer-meeting' gehouden, waarin zowel hoogleraren als studenten voorgaan, volgens een van te voren opgesteld rooster.

Belangrijk is, dat alle studenten elk jaar weer door hun eigen classis worden onderzocht inzake hun kennis van de Schrift en de Christelijke Religie en, wat men noemt 'practical religion'. Bovendien moeten zij elk jaar opnieuw een attest overleggen van hun kerkeraad. Ten aanzien van de toelating tot het predikambt, worden uitvoerige regels gegeven. De namen van de studenten, welke toegang vragen tot de Dienst des Woords, worden aan alle classes gezonden; alleen wanneer van geen classes gegronde bezwaren binnenkomen, kan de betrokken classis overgaan tot examinatie. Nauwkeurig wordt omschreven aan welke vereisten een candidaat moet voldoen, als mede welke formule hij moet ondertekenen.

Wat de studie zelf betreft: men moet eerst aan een Universiteit studeren en daar een graad behalen (in de regel in 'Arts'). Daarna volgen dan 4 jaren theologische studie.

De vakken en de hoogleraren:

Apologetics and Practical Theology,	C. Graham, M.A., B.D.
Hebrew and Old Testament Literature:	J. W. Fraser, M.A., B.D.
Systematic Theology:	J. MackIntosh, M.B.E., M.A., B.D., M.Ed.
Greek and New Testament Literature:	W. J. Cameron, M.A., B.D.
Church History and Church Principles:	G. N. M. Collins. B.A., B.D.

Men noemt het Free Church College: Reformed, Evangelical and Presbyterian. Trouw aan Gods Woord en onvoorwaardelijke binding aan de Westminster Confession noemt men de reden van zijn bestaan Het is het enige College in Schotland, zo niet in heel Groot Brittannië, dat zich zo mag noemen, stelt men.

Wij hebben vergaderd in het gebouw van het College, en dat ook bezichtigd; een oud gebouw, wel solide; sober; in het echte historische gedeelte van Edinburgh geheel op zijn plaats.

Het bezoek

Maandag 30 augustus: Prof. Collins haalde ons af van het vliegveld, en bracht ons naar het hotel, dat hij voor

ons had besproken, waar hij met ons de lunch gebruikte.

Na de lunch gingen we naar het College, waar we werden ontvangen door het 'Assembly Arrangements and Ecumenical Relations Committee'.

De vergadering stond onder leiding van oudl. Dr Neil A. I. Mackay; verder waren aanwezig Profs. Collins, Fraser en Graham.

Dinsdag 31 augustus: Prof. Collins was zo vriendelijk ons rond te leiden door het oude gedeelte van Edinburgh, en daarbij bijzonder interessante toelichting te geven. Uiteraard gaf dat gelegenheid tot veel gesprekken.

Woensdag 1 september: door Prof. Collins naar het vliegveld gebracht voor de terugreis.

In de bespreking met het bovengenoemd comité, is van onze kant iets verteld over De Gereformeerde Kerken, alsmede over de betekenis die kerkelijke correspondentie voor ons heeft. Wij overhandigden het comité een afschrift van de toespraak, zoals deze ook in Belfast was gehouden.

Uit de bespreking valt te noteren: de regel van Berkel-Rodenrijs inzake 'dubbele correspondentie' sprak hen niet aan: zou het voor ons een overwegend bezwaar zijn wanneer zij correspondentie bleven onderhouden met de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland? Zij zijn nog wel lid van de GOS, en willen eerst afwachten wat nu de synodale kerken gaan doen. In hun kerken worden uitsluitend de 150 psalmen gezongen, en dat zonder begeleiding door een muziekinstrument. In de meeste plaatsen wordt het H. Avondmaal slechts twee maal per jaar gevierd, sommige zelfs maar eenmaal per jaar. Helaas wordt er niet gecatechiseerd, anders dan een jaar voor de openbare belijdenis - zij zagen dat ook als een gemis. Het is de Free Church werkelijk ernst, wanneer zij zegt de valse leer tegen te staan. De nadruk valt duidelijk op 'de gezonde leer'.

Conclusie

Ons bezoek werd zeer op prijs gesteld Het genereuze gebaar m onze hotelkosten te betalen. gewaagt daarvan. Ook bleek ons, dat eventuele reserve, die men tegen onze komst misschien had, spoedig verdween, toen men ons herkende als afgezanten van Kerken, welke strijden voor de waarheid en willen blijven bij de gezonde leer. Dat sprak hen zeer aan.

Het was een allereerste contact. Naar onze mening echter is het veelbelovend.

Het zal heel belangrijk zijn, dit contact te vernieuwen en te verstevigen. Dat zal niet alleen door correspondentie moeten gebeuren. maar vooral door een uitgebreid bezoek, waarbij de bezoekende deputaten verschillende kerkdiensten kunnen meemaken en ook in verschillende gemeenten op bezoek kunnen gaan, vooral in de Highlands.

Verder lijkt het ons uitermate belangrijk, dat er een goed contact tot stand komt tussen de Senaat in Kampen en de Senaat in Edinburgh, en later ook tussen de studenten. Het kan over en weer bevruchtend inwerken.

Concluderend kunnen we stellen dat we bijzonder dankbaar zijn dat dit bezoek kon plaatsvinden. Hoe kort het ook geduurd heeft, het was toch bijzonder nuttig.

De deputaten,
J. DOUMA
P. VAN GURP.

BIJLAGE 11b

Verslag

van de bespreking van deputaten CBK (sectie contacten) met Rev. Koch op 29 augustus 1977 te Kampen

Aanwezig: deputaten ds O. J. Douma, ds P. van Gulp, Prof. J. Kamphuis; Rev. Koch; br. Smallegenbroek, Nijmegen (gastheer van Rev. Koch).

In de bespreking werden over en weer inlichtingen gegeven over de Dutch Reformed Church of Sri Lanka (Ceylon) en De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Rev. Koch sprak zijn grote dankbaarheid uit voor dit contact; ook in de Dutch Reformed Church beled men dat de HEERE het zo heeft geleid dat dit contact tot stand zou komen. Gegevens over de Dutch Reformed Church of Sri Lanka:

Geschiedenis: de oorsprong van deze kerken is het zendingswerk t.t.v. de Oostindische Compagnie. Elk jaar wordt in de historische Wolvendael-kerk te Colombo nog herdacht de komst van de Nederlanders op Ceylon op 6 oktober 1642. Van de eertijds zo machtig uitgegroeide kerk is maar weinig overgebleven. In 1953 is er nog een scheuring geweest in de kerk; drie gemeenten verlieten het kerkverband, zij volgden de predikant dr Brian Dekretsir na; deze was namelijk geschorst vanwege dwaalleer (algemene verzoening). Van de bevolking is 76% Boeddhist (de meeste alleen in naam), 7% Rooms-Katholiek en slechts 1% Protestant.

Gemeenten en voorgangers. Er zijn 10 gemeenten, de meesten in Colombo en omgeving. Verder zijn er, wat men noemt, mission-stations, die worden omgezet na verloop van tijd in huisgemeenten, waarna instituering van de kerk volg. Totaal telt de kerk 4000 zielen.

Er zijn 6 predikanten. De mission-stations worden verzorgd door evangelisten, welke werken onder leiding van een predikant.

De predikanten worden opgeleid aan het Calvin Seminary in Grand Rapids; men tracht te komen tot een theologische opleiding op Sri Lanka zelf, in samenwerking met anderen (zie hieronder bij 'Samenwerking'). Ook Rev. Koch ging in Grand Rapids studeren; op weg daarheen bezocht hij ons land.

Wat de prediking betreft: om het jaar wordt er in de middagdiensten catechismus-prediking gehouden. Per zondag zijn er drie diensten, t.w. 9.30 Singalees; 19.30 Tamil; 20.30 English. 's Middags wordt er voor de dienst een zogenaamde zondagschool gehouden. Men gebruikt de King James Version. De tucht wordt gehandhaafd; rev. Koch gaf ons daarvan een zeer sprekend voorbeeld.

Bij de bediening der sacramenten maakt men gebruik van de liturgische formulieren van De Gereformeerde Kerken.

Samenwerking. Men participeert in de GOS. Voorts neemt men deel aan de zgn. National Christian Council, een lichaam dat is opgezet tegenover de Liberal Alliance, een vereniging van modernistische protestanten. Al is er geen kanselruil, wel kent men een nauwe samenwerking met andere orthodoxe kerken. Men wil samen met hen trachten te komen tot de oprichting van een Evangelical College.

De kerk heeft een eigen seminary, bemand door de eigen predikanten, waar momenteel 2 studenten studeren. Wanneer nader contact met deze kerk zou worden gezocht, zou zeker gewezen moeten worden op het voorrecht van een gereformeerde theologische opleiding in het Engels in Hamilton. Algemeen. Tot voor kort bestonden er christelijke scholen (private school) - helemaal door de ouders bekostigd en daarom echt scholen voor kinderen van ouders-in-goede-doen), zgn. assisted schools (half gesubsidieerd) en openbare scholen.

Het linkse bewind, dat tot voor kort in Sri Lanka regeerde, heeft alle subsidie gestaakt aan de tweede categorie. Dat hield in dat men er scholen van moest maken helemaal bekostigd uit eigen bijdragen (private schools), of ze moest overgeven aan de Staat - het werden dan openbare scholen. Helaas is het door geldgebrek ervan gekomen dat deze scholen als christelijke scholen verloren zijn gegaan.

Men staat niet kritisch t.o.v. de politiek van de regering inzake geboortebeperving, maar prijst zelfs deze politiek, omdat de mensen namelijk niet worden gedwongen. De overheid doet daar-in een goed werk: de mensen opvoeden tot verantwoordelijk ouderschap; men mag zoveel kinderen hebben, als men kan opvoeden.

De predikanten vragen zich af, waarom zij zo geïsoleerd staan van de rest van de Gereformeerde wereld.

Gevraagd waarin eventuele steun en hulp van de Nederlandse kerken zouden kunnen bestaan, antwoordde rev. Koch, dat die vooral zou moeten bestaan in het uitwisselen van gedachten en het elkaar bemoedigen.

Rapporteur: P. VAN GURP

BIJLAGE 11c

Verslag van de bespreking met ds Jeong, predikant te Sao Paulo, gehouden op maandag 17 oktober 1977 ten huize van ds J. T. Oldenhuis

Gegevens over ds Jeong

Ds Jeong is niet naar Brazilië gezonden door de kerken in Korea. Wel is hij door de General Council gemachtigd de gelovigen in Sao Paulo te vergaderen. Hij ressorteert nog onder de presbytery van Busan. Hij moest uiteraard beginnen met in zijn eigen onderhoud te voorzien, waartoe hij een winkel heeft geopend, die door zijn vrouw en kinderen wordt gedreven, wat hem de handen vrij liet voor zijn ambtelijke arbeid.

Echter, zijn gemeente-in-wording, zo'n 35 gezinnen, beschouwde hem meer als ombudsman dan als predikant. Men wilde wel graag zijn hulp bij de taalmoeilijkheden die er voor Koreanen in Brazilië zijn, en vroeg van hem bijstand in allerlei zakelijke kwesties, maar van financiële bijdragen aan de kerk en van een zich buigen onder de prediking van ds Jeong kwam uiterst weinig terecht. In 1976 besloot ds Jeong dan ook de band met deze gemeente te verbreken: men wilde naar hem niet luisteren.

Acht gezinnen wilden echter ds Jeong toch als predikant behouden. De zendelingen hebben in die moeilijke situatie ds Jeong met raad en daad bijgestaan: zij hebben hem opgewekt de schapen te blijven verzorgen, zij hebben de kleine gemeente een brief geschreven en hen vermaand hun predikant te verzorgen, en zij hebben financiële hulp geboden, waarvoor in de godsdienstoefeningen te Curitiba werd gecollecteerd.

De gemeente van ds Jeong heeft naar de raad van de zendelingen geluisterd, zodat ds Jeong nu al voor de helft door zijn gemeente wordt onderhouden. Een verblijdende ontwikkeling!

Verhouding tot ICCC en IPC

Tengevolge van het besluit in Korea het contact met de ICCC te verbreken (een uitvloeisel van het aangaan van de correspondentie met de Gereformeerde Kerken), heeft ds Jeong zich van de ICCC gedistancieerd.

Hoewel hij door de IPC wel is uitgenodigd bij hen te preken, heeft hij daaraan geen gehoor gegeven. Zijn bezwaar tegen de IPC is de band die deze heeft met de ICCC. Deze mensen, zo zei hij, nodigen links en rechts uit om te komen preken; dat doen wij in Korea niet en daarom liet hij zich in de IPC-uitnodigingen niet vinden. Bovendien keurde zijn presbytery in Korea het niet goed, dat hij naar de IPC zou gaan.

Verhouding tot de zending in Curitiba

Vooraf na de hulp van de zendelingen, is er een hartelijke verhouding tussen hem en de zendelingen. Hij kwam van Sao Paulo naar Curitiba om ons te spreken, meteen al op de eerste maandag. Toen we van Sao Paulo vertrokken, kwam hij met twee ouderlingen afscheid nemen en bood ons op het vliegveld namens zijn gemeente een lunch aan, en een geschenk ter herinnering.

Hij zegt beslist: we horen bij elkaar; ik hoor nog bij de kerken in Korea, jullie bij de kerken in Nederland, en dat zijn zusterkerken, dus zijn onze gemeenten-in-wording ook zusterkerken. Ook zijn gemeente denkt er zo over; men verwacht veel van de band met de Gereformeerde kerk-in-wording te Curitiba.

Vanwege de taalmoeilijkheden (ds Jeong moet nog in het Koreaans preken) is het nog niet mogelijk dat de zendelingen voorgaan voor zijn gemeente; omgekeerd zou het wel kunnen en zou hij dat op prijs stellen.

Toekomst

Ds Jeong ziet de noodzaak in van het overschakelen op het Portugees. Hij hoopt binnen niet al te lange tijd de gemeente te kunnen institueren. De Koreaanse K.O. stelt als minimum 30 belijdende leden, er zijn er nu 28. Zodra de gemeente te Sao Paulo zal zijn geïnstitueerd, zal aan deputaten CBK bericht worden gezonden, zodat de kerkelijke correspondentie met deze kerk kan worden gevoerd. Aan de Generale Synode zal daartoe machtiging moeten worden gevraagd.

BIJLAGE 11d

AANVULLEND rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken

Op pag 14 sub 2.4.3.1 vervalt een gedeelte, te beginnen met de tweede alinea ('Nu zijn wij van oordeel . . .') tot het einde.

Daarvoor komt in de plaats het volgende:

Deputaten zijn met de coördinatie-commissie tot de overtuiging gekomen, dat thans de tijd gekomen is, dat de officiële kerkelijke correspondentie met de kerken op Sumba voortaan zal gevoerd worden door de deputaten-CBK. Zij stellen u voor, dat de kerk te Zwolle tot 1 januari 1979 ingeschakeld blijft bij deze correspondentie met de kerken op Sumba, dit in verband met de begeleiding van de Sumbanese broeders, die nog in Nederland vertoeven en in de loop van 1978 naar Sumba zullen terugkeren.

Aan nieuw te benoemen deputaten-CBK dient dan te worden opgedragen, de saldi en vorderingen van de kerk te Zwolle, welke op 31 december 1978 aanwezig zijn in verband met de steun aan de Sumbanese kerken, over te nemen.

Daarbij wordt dan met de kerk te Zwolle de overeenkomst aangegaan, dat uit het per 31 december 1978 aanwezige saldo een bedrag van circa f 25.000 (nader met de kerk te Zwolle over een te komen) beschikbaar wordt gesteld aan de kerk te Zwolle, met het oog op de verplichtingen welke zij heeft ten aanzien van ds. C. van Kalkeren.

Op pag. 15 sub 2.4.3.2.2 vervalt de laatste alinea ('Inzake de wijze ...'). Op pag. 16 sub 2.4.4. I: dit hele punt I vervalt.

juni 1978

P. van Gurp, rapporteur.

BIJLAGE 12

Rapport

van de deputaten voor onderzoek van de noodzakelijkheid van uitzending van leendocenten naar Korea aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samen te komen D.V. op 11 april 1978 te Groningen.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De generale synode van Kampen 1975 benoemde een drietal deputaten met een secundus, aan wie zij de volgende opdracht verstrekke (Acta art. 240):

- a. te onderzoeken of de uitzending van leendocenten (naar Korea, depp.) nodig is, of dat op 'andere wijze de beoogde hulp beter kan worden geboden;
- b. Indien genoemd onderzoek positief zou zijn voor de uitzending van leendocenten, voor-'stellen te doen over de wijze van hun uitzending en over hun positie en de verplichtingen die 'de kerken daardoor op zich nemen;
- c. rapport uit te brengen aan de komende generale synode en dit rapport negen maanden 'voor de samenkomst van deze synode toe te zenden aan de kerken, opdat deze zich daarover 'kunnen beraden'.

Deputaten hebben voor de vervulling van hun opdracht zes maal vergaderd, waarbij het niet noodzakelijk bleek de secundus-deputaat uit te nodigen.

Als resultaat van hun arbeid bieden deputaten u het navolgende rapport aan.

Historisch overzicht

Speciaal met het oog op het beraad dat er inzake deze materie door de kerken dient plaats te hebben (zie boven punt c. van de opdracht), lijkt het deputaten dienstig vooraf een kort historisch overzicht van de gang van zaken in dezen te geven.

1. Voor het eerst komt de zaak van de leendocent of 'missionary professor' ter sprake in het rapport 'Herkenning in Blijdschap' van de hand van prof. dr L. Doekes en ds P. van Gulp. Dit rapport is te vinden in de Acta van de g.s. van Hattem 1972/1973, pag. 369 e.v. Met name dient hier gewezen te worden op wat geschreven staat onder 5.4.3. van genoemd rapport (Acta Hattem, pag. 381/2) onder het kopje: Uitzending van een zendeling-professor.
2. Naar aanleiding van het onder 1. genoemde rapport alsook van een bespreking met de toen te landen aanwezig zijnde dr S. D. Han geeft de g.s. van Hattem opdracht aan de deputaten CBK 'te onderzoeken of en zo ja, in welke weg kan worden voldaan aan het ... sterk naar voren komend verlangen van de Koreaanse broederschap' naar hulp van 'een uit te zenden broeder die aan het Theologische Seminarie te Pusan klassieke talen kan doceren en bij voorkeur ook theologisch gevormd is', 'en wanneer dit uitvoerbaar blijkt in deze bemiddelend op te treden'.
Zie hiervoor Acta Hattem art. 66 onder B.
3. Deputaten CBK voldoen aan de onder 2. genoemde opdracht met wat zij stellen in hun rapport aan de g.s. Kampen 1975 ten aanzien van het onderhavige punt onder 2.5.1.1. Zie Acta Kampen Bijlage 17 pag. 455.
4. De g.s. Kampen houdt zich enkele malen met de materie van de leendocenten bezig, zoals blijken kan uit haar Acta de artt. 223, 239 en 240, en besluit tenslotte hiervoor een deputaat-schap in te stellen.

Gesprek met dr S. G. Huh

In hun vergadering van 30 juni 1976 ontvingen deputaten de mededeling, dat dr S. G. Huh, hoogleraar aan het Seminary te Pusan, in augustus 1976 naar Nederland zou komen om in opdracht van de senaat der faculteit te Pusan onder meer aandacht te vragen voor het verzoek van de zusterkerken in Korea om leendocenten (missionary professors) uit de kerken in Nederland te mogen ontvangen. Deputaten waren van mening dat zij er goed aan zouden doen, dr Huh uit te nodigen tot een gesprek, om van hem nadere informatie te ontvangen over de motieven en de bedoeling van het genoemde verzoek.

Op 26 augustus 1976 heeft dit gesprek plaatsgevonden. In antwoord op de hem voorgelegde vragen noemde dr Huh een drietal motieven, die tot het verzoek van de Koreaanse kerken hebben geleid:

1. Voor het aanzien van het Seminary te Pusan bij het ministerie van onderwijs in Korea is het van grote betekenis, dat tot de wetenschappelijke staf van de faculteit ook docenten behoren die uit de westerse wereld afkomstig zijn en daar hun wetenschappelijke vorming hebben ontvangen. Aan universiteiten en hogescholen in Zuid-Korea doceren veel Amerikaanse hoogleraren, en dit is van belang voor het niveau

en reputatie van deze instellingen voor wetenschappelijk onderwijs. Met name de Rooms-Katholieke kerk weet op deze wijze haar invloed in Korea belangrijk te versterken door het zenden van bekwame docenten. Ook andere kerk-groepen ontvangen waardevolle steun uit het buitenland, doordat hoogleraren naar Korea worden gezonden om daar wetenschappelijk onderwijs te geven. De arbeid aan het Seminary te Pusan zou zeer gediend zijn met de hulp van een of meer leendocenten uit Nederland.

2. De kerken in Korea zijn voorts van oordeel, dat de eenheid tussen de zusterkerken in Nederland en Korea door het instituut van missionary professors zou worden bevorderd. De Koreaanse kerken zijn niet meer aangewezen op zendingsarbeiders uit het buitenland; maar zij achten de medewerking van hoogleraren uit Nederland in de opleiding tot de dienst des Woords van grote betekenis voor de versterking van de gemeenschap tussen de kerken, die met elkaar in correspondentie staan.
3. Ook voor de verdere opbouw van het gereformeerde leven in Korea zal de arbeid van Nederlandse hoogleraren een belangrijke bijdrage kunnen betekenen. Het directe contact tussen hen en de andere hoogleraren aan het Seminary geeft informatie over het kerkleven in Nederland en kan ook dienen om de Nederlandse kerken te informeren over de situatie van de kerken in Korea.

Over de positie, de uitzending en de benoeming van zulke 'leendocenten' is met dr Huh informatief van gedachten gewisseld. De opvatting, die ten aanzien daarvan gedeeld wordt in de Koreaanse kerken, is door de toelichting van ds Huh in duidelijke vorm aan deputaten voorgelegd. Van de verkregen informatie is in het rapport een dankbaar gebruik gemaakt.

Bespreking van de uitzending van een leendocent

1. De formulering van de opdracht

Deputaten hebben allereerst hun aandacht gericht op het onderzoek 'of de uitzending van leendocenten nodig is, of dat op andere wijze de beoogde hulp beter kan worden geboden' (vgl. hun opdracht onder a.). Immers, eerst wanneer 'genoemd onderzoek positief zou zijn voor de uitzending van leendocenten', hebben zij de opdracht 'voorstellen te doen over de wijze van hun uitzending en over hun positie en de verplichtingen die de kerken daardoor op zich nemen' (vgl. opdracht onder b.).

Uit het laatstgenoemde vloeit voort, dat, indien het onderzoek van deputaten negatief zal zijn, zij hun opdracht als onder b. vermeld niet behoeven uit te voeren.

Om deze reden is het dat deputaten allereerst de noodzaak van uitzending hebben onderzocht. Niettemin zullen bij dit onderzoek telkens de wijze van uitzending van leendocenten en hun kerkelijke positie, alsmede de verplichtingen die de kerken daardoor op zich nemen ter sprake komen, want het is deputaten duidelijk geworden, dat deze drie zaken de noodzaak van uitzending geheel en al bepalen.

Met andere woorden gezegd, deputaten hebben de vrijmoedigheid genomen om het woordje 'nodig' in hun opdracht onder a. ook te lezen als 'wenselijk' en 'mogelijk'. Deze vrijmoedigheid hebben zij ontleend aan het drietal overwegingen, dat aan het besluit van de g.s. Kampen ten grondslag ligt en waarvan met de name de derde de noodzaak van uitzending verbindt aan het nauwkeurig bezien en regelen van de positie van de leendocenten en de wijze waarop de kerken hen zullen uitzenden.

2. Wat is een leendocent?

Het komt deputaten zeer wenselijk voor een omschrijving te geven van de figuur om wiens uitzending naar Korea het gaat.

In de kerkelijke stukken wordt hij immers op drieërlei wijze aangeduid. In het rapport 'Herkenning in Blijdschap' heet hij 'zendelingprofessor', wat gelijk te stellen is met de benaming 'zendeling-hoogleraar' in het rapport van deputaten CBK aan de synode van Kampen. In de Acta van de g.s. Kampen wordt de naam 'leendocent' gebruikt in combinatie met de derde betiteling, te weten 'missionary professor'. De laatste, engelse term is afkomstig uit Korea.

Het zou interessant zijn deze benamingen te analyseren. Evenwel gaan deputaten uit van de in gebruik zijnde term 'leendocent'. Deputaten verstaan hieronder: een kerkelijke hoogleraar die door de kerken wordt uitgezonden met de opdracht aan een bepaalde, buitenlandse theologisch wetenschappelijke instelling te doceren, terwijl zijn onderwijs specifiek gericht is op de opleiding tot de dienst des Woords.

Men zal verstaan dat het in de gegeven definitie aankomt op elk woord! Alsook dat in het vervolg van deze bespreking hiervan wordt uitgegaan en hierop steeds moet worden teruggegrepen.

3. De taak van een leendocent

Zijn deputaten (zie onder 2) niet gekomen tot een exacte vaststelling van de positie van een leendocent door een analyse van de gegeven benamingen, deze vaststelling dient vanzelfsprekend wel gegeven te worden. Wij willen dit doen door het geven van een beschrijving van de taak van een leendocent, want hiermee raken we meteen de kern van de zaak.

De vraag is derhalve: wat verwacht men in Korea van een leendocent, tot welke arbeid wordt hij daar concreet geroepen?

Het juiste antwoord op deze vraag kan uiteraard alleen vanuit Korea zelf worden gegeven, en de deputaten verkeerden - zoals reeds werd vermeld - in de gelukkige omstandigheid een gesprek met dr S. G. Huh te hebben, die ons ook en juist op deze vraag van antwoord diende. Van dit antwoord geven wij het volgende door:

Talen doceren, zoals daarover op de synode van Hattem is gesproken, is geen conditie. In Korea is over de taak van een leendocent niet veel gesproken, er zijn voor allerlei vakken mensen nodig. Een leendocent zou aanvankelijk bijvoorbeeld de eerste beginselen van het latijn, alsmede de nederlandse taal kunnen doceren. Momenteel is aan het Seminary een vacature voor de oud-Testamentische vakken; en ook het onderwijs in de Ambtelijke Vakken kan versterking gebruiken.

Naar het oordeel van deputaten is er in Korea voor één of meer leendocenten zeker wel een 'arbeidsveld' te vinden en zij zouden daar zeer nuttig werk kunnen doen. Evenwel, het is ons niet duidelijk geworden, dat de opleiding tot de dienst des Woords in Korea geen goede voortgang kan hebben, tenzij daartoe vanuit Nederland hulp wordt verleend door de uitzending van leendocenten door de kerken. De taak van een leendocent blijft te 'zwevend': hij kan voor alles gebruikt worden. Afgezien van de vraag of er een dergelijk veelzijdig begaafd persoon te vinden is en ook afgezien van wat er verder in dit rapport nog ter sprake komt, kan gesteld worden dat uitzending van een leendocent zeer wenselijk is om allerlei redenen, maar niet noodzakelijk om de reden van het voortbestaan van het Seminary in Pusan.

4. De positie van een leendocent

Uitzending van een leendocent zeer wenselijk, doch niet noodzakelijk - oordeelden deputaten onder 3. De volgende vraag die beantwoord moet worden, is: is uitzending ook mogelijk? Het antwoord hierop zal gezocht moeten worden in de vaststelling van de positie van een leendocent, zijn positie zowel aan het Seminary in Korea als ten aanzien van de kerken in Nederland.

A. Wat het eerste betreft, dr Huh was zo vriendelijk ons ook het hiervoor noodzakelijke inzicht in de aard en de inrichting van het Seminary te Pusan te geven. Hiervan is het volgende te melden:

- a. De hogeschool te Pusan is een kerkelijke school. Ze staat onder toezicht van Curatoren, van wie de benoeming aldus is geregeld: iedere presbytery zendt één predikant en één ouderling naar dit college. Aan de e.v. generale synode worden hun namen doorgegeven, waarna deze synode hen benoemt. Er zijn momenteel 15 à 16 curatoren. Dit curatorium of 'Board of Trustees' houdt toezicht op de hoogleraren en tevens op de verpleegstersschool en het ziekenhuis, die ook kerkelijk eigendom zijn. Dit curatorium treedt ook op als rechtspersoonlijkheid bij de overheid: daartoe dienen de curatoren als leden van een 'corporation' ingeschreven te staan bij de overheid. Voor het bestuur van de hogeschool is een omvangrijk reglement opgesteld;
- b. De methode, gevolgd bij de hoogleraars benoeming, is iets anders dan in Nederland. Hier benoemt de synode op voordracht van de curatoren, in Korea benoemt het curatorium op voordracht van 'The Senat of Faculty'. 'The Faculty' bestaat uit alle hoogleraren, lectoren en docenten en deze handelt over academische zaken: 'The Senat of Faculty' wordt gevormd door de hoogleraren en heeft tot taak het Seminary te besturen. Achteraf vraagt het curatorium goedkeuring van de benoeming van een hoogleraar aan de e.v. generale synode;
- c. Aan het Seminary is een zogeheten 'college' als vooropleiding verbonden. Dit 'college' is goedgekeurd door de overheid en wordt door deze streng gecontroleerd. De overheid dwingt niet bij de aanstelling van docenten, maar controleert wel. Voor het Seminary is geen goed-keuring gevraagd - om vrij te kunnen blijven. Het College, dat ook onder toezicht van de curatoren staat, is een theologisch college, waar hoofdzakelijk filosofie, talen en pedagogie wordt gedoceerd. Na vier jaar College is men Bachelor of Arts. Wie daarna is afgestudeerd aan het Seminary, mag B.D. (Bachelor of Divinity) achter zijn naam zetten.

Uitgaande van het feit, dat een leendocent een levenspositie aan het Seminary te Pusan ontvangt, zal de vaststelling van deze positie aan koreaanse zijde dus als volgt moeten geschieden:

- a. er heeft door de nederlandse kerken een voordracht plaats aan 'The Senate of Faculty';

- b. gesteld dat 'The Senate of Faculty' accoord gaat, draagt deze de betrokkene voor aan het curatorium van het Seminary;
- c. dit curatorium benoemt de betrokkene;
- d. het curatorium vraagt achteraf goedkeuring aan de e.v. generale synode;
- e. het curatorium houdt toezicht op de leendocent.

B. Ten aanzien van de kerkelijke positie van een uit te zenden leendocent in Nederland is het volgende op te merken:

Bij de overweging van dit punt gaan deputaten uit van wat door de generale synode van Kam-pen gesteld is in haar eerste overweging van haar besluit, te weten de woorden: 'de uitzending van leendocenten- als door deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken voorgesteld'.

Uit het rapport van deputaten CBK aan de G.S. te Kampen blijkt, dat zij de positie van een leendocent 'voorzover het predikanten betreft' gelijk stellen 'aan die van predikant-hoogleraren aan de Theol. Hogeschool te Kampen'. Verder opperen zij 'dat, uitgaande van het feit dat de uitzending van zulke docenten een zaak is van de kerken in het gemeen, te dezer zaken de handelingsbevoegdheid ligt bij de generale synode der kerken'. Wat 'de uitvoering en behandeling' van een en ander betreft stelden zij de synode van Kampen voor hiermee 'te belasten het deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, zulks uiteraard onder de verplichting van volledige verantwoording aan de synode'.

Hieruit leiden uw deputaten af, dat de gang van zaken aan nederlandse zijde aldus geregeld zou moeten worden:

- a. deputaten CBK doen een voordracht aan de generale synode;
- b. gaat de generale synode accoord, dan benoemt deze de betrokkene tot leendocent, met de positie van kerkelijk hoogleraar;
- c. de generale synode belast deputaten CBK met de opdracht de benoemde voor te dragen aan 'The Senat of Faculty' in Korea;
- d. wordt betrokkene in Korea aanvaard, dan dragen deputaten CBK zorg voor de eigenlijke uitzending; deputaten CBK dienen te bewilligen in een eventuele terugzending en te beslissen in een eventuele terugroeping van de leendocent.

5. Een nieuwe taak

- a. In een aparte paragraaf willen deputaten enkele opmerkingen maken over het onder 4. gestelde. Reeds de synode van Kampen sprak in haar eerste overweging bij het onderhavige besluit van 'een nieuwe taak . . . van verstrekkende betekenis en verantwoordelijkheid, die de Gereformeerde Kerken op zich zouden nemen voor vele jaren'. Deputaten kunnen deze woorden alleen maar onderstrepen, De taak is inderdaad nieuw, want de kerken hebben tot nu toe niet gekend de figuur van de uitzending van een leendocent als boven is omschreven. Er is geen enkele kerkordelijke regel aan te wijzen, waaronder deze figuur te brengen is. Wel kennen we in onze kerken de uitzending van missionaire dienaren des Woords en van legerpredikanten (zie Acta G.S. Hoogeveen, art. 332), maar dit geschiedt door een plaatselijke kerk, niet door 'de kerken in het gemeen', niet met 'handelingsbevoegdheid' van 'de generale synode der kerken'. Zeker, men zou kunnen wijzen op de analogie met de 'zending' van de kerkelijke hoogleraren, verbonden aan de Theologische Hogeschool te Kampen, zoals deputaten CBK in hun al enkele malen genoemde rapport dit in feite doen. Evenwel, de Kamper hoogleraren worden benoemd door de generale synode op voordracht van deputaten-curatoren; zij nemen hun benoeming aan en worden vervolgens door de kerken, waaraan zij verbonden zijn, geëmeriteerd; zij worden in hun ambt geïnstalleerd in een openbare vergadering van deputaten-curatoren; en hun positie is vervolgens geregeld in de kerkorde (artt. 2 en 18) en in het Reglement voor de Theologische Hogeschool; ze staan onder toezicht van deputaten-curatoren (artt. 5 en 7 van genoemd Reglement); ze zijn tenslotte lidmaat van de Gereformeerde Kerk te Kampen. Gelet op het gestelde onder 4. A. en B. betreffende de positie van de leendocent, is het duidelijk dat zo'n gezondene buiten dit kader valt. Zijn dubbele benoeming, in Nederland én in Korea, geeft hem een dubbele positie en stelt hem onder een dubbel toezicht, Moeten deputaten CBK als een soort curatoren over hem fungeren en op welke wijze zullen zij toezicht oefenen? Van welke kerk in Nederland of Korea is of wordt hij lidmaat en is zijn eventuele status als geëmeriteerde hiermee in overeenstemming te brengen? Het roept alles om moeilijkheden.
- b. Deputaten CBK spreken in hun rapport ook over het punt van de terugzending en terugroeping van een leendocent en zeggen hiervan: 'terugzending kan alleen plaats vinden met bewilliging van de Nederlandse kerken; terugroeping staat ter beslissing van de Nederlandse kerken'.

Uiteraard zullen deze punten, indien tot uitzending besloten zou worden, geregeld dienen te worden. Maar moet dat dan op deze wijze? Want het is opvallend, dat er in beide gevallen sprake is van de nederlandse kerken, die handelend moeten optreden. In het eerste geval, van terugzending, moeten zij bewilligen; in het tweede geval, van terugroeping, moeten zij beslissen. Deputaten willen hier nog niet eens zozeer spreken van bevoogding van de koreaanse kerken door de nederlandse - ofschoon dit gevaar ver van denkbeeldig is! - als wel van het feit dat deze 'bewilliging en 'beslissing een bron van grote moeilijkheden kan worden voor de goede verstandhouding tussen de koreaanse en nederlandse kerken.

Terugzending door de koreaanse kerken kan geschieden in het geval dat de aanwezigheid van een leendocent ginds niet meer nodig is. Maar wie bepaalt dit? Wij menen: de koreaanse kerken. Maar als hierin nu eens niet bewilligd wordt van nederlandse zijde? Terugzending door de koreaanse kerken kan noodzakelijk zijn wegens wangedrag van de betrokkene. Wie beoordeelt dit? Wij menen opnieuw: de koreaanse kerken. Maar als de nederlandse kerken nu eens oordelen dat er geen sprake van wangedrag is en zij weigeren te bewilligen?

Terugroeping door de nederlandse kerken kan om dezelfde, daareven omschreven omschreven redenen geschieden. Maar als de koreaanse kerken nu eens niet instemmen met de nederlandse beslissing? En hoe staat het met de betrokkene zelf in geval van terugzending of terugroeping? Is er voor hem een beroepsinstantie? Zo ja, waar? In Korea, in Nederland of in beide landen?

- c. Alleen reeds op grond van de onder a. en b. geschetste moeilijkheden ter bepaling van de positie van een leendocent, komen deputaten tot de conclusie, dat de uitzending van een dergelijke docent kerkordelijk onmogelijk is, en zijn zij van mening dat de nederlandse kerken zulk een nieuwe taak van verstrekkende betekenis en verantwoordelijkheid niet op zich dienen te nemen.

De koreaanse kerken zijn zelfstandige en vrije kerken. Zij kunnen - met behulp van een nederlandse, kerkelijke instantie, bijvoorbeeld de senaat van de Theologische Hogeschool te Kampen of de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken - een nederlandse theoloog benoemen aan hun Seminary. En mocht deze zijn benoeming aanvaarden en naar Korea vertrekken, dan verbreekt hij de kerkelijke band met zijn gemeente in Nederland en gaat een kerkelijke band met een gemeente in Korea aan. Vanzelfsprekend kan er dan van-uit Nederland allerlei hulp, bijvoorbeeld financiële, geboden worden. Doch een band aan de nederlandse kerken via en krachtens een 'uitzending' zou te verstrekkend zijn.

Dit betekent dat de koreaanse kerken met de door dezen hiervoor aangewezen instanties de volle en enige verantwoordelijkheid voor de leendocent dragen, terwijl de betrokkene zelf lid-maat van één der koreaanse kerken wordt.

Ook zien deputaten onoverkomelijke bezwaren gelegen in het feit dat de opdracht van synodewege aan deputaten CBK zo ver zou worden uitgebreid, dat zij als curatoren over een leen-docent toezicht zouden gaan oefenen. Dit zou voor hen een heel andersoortige 'bevoegdheid' zijn dan hun tot nu toe is verstrekt. Dan zou voor deze taak eerder een apart, nieuw deputaat-schap zijn in te stellen. Maar deputaten achten ook dit niet wenselijk noch nodig, gelet op al wat hierboven is opgemerkt ten aanzien van de zelfstandigheid en vrijheid van de koreaanse kerken.

- d. Tenslotte zien deputaten hier ook geen taak voor de nederlandse kerken.

De grote en enige opdracht voor de kerk is: de verkondiging van Gods Woord. Tot dit doel heeft Christus ook de ambten in de kerk ingesteld. En volgens art. 2 van de K.O. behoort tot deze ambten ook het ambt der doctoren of professoren in de theologie is de heilige Schrift uit te leggen en de zuivere leer tegen ketterijen en dwalingen voor te staan.

De nederlandse kerken hebben de opdracht om het Woord des Heren te verkondigen ook tot de wetenschappelijke opleiding van dienaren des Woords door middel van de dienst van doctoren of professoren verstaan blijktens de oprichting en instandhouding van de Theologische Hogeschool te Kampen. De koreaanse kerken hebben dit ook verstaan, gezien het bestaan van het Theologische Seminarie te Pusan. Beide kerkverbanden, het koreaanse en het nederlandse, voldoen dus aan deze opdracht.

Maar het valt moeilijk aan te tonen, dat het nederlandse kerkverband een opdracht in dezen heeft binnen het koreaanse kerkverband. Immers, de kerkelijke uitzending van een kerkelijke leendocent betekent dat een kerkelijke ambtsdrager naar art. 2 en 18 K.O. mede de opleiding tot de dienst des Woords in Korea gaat behartigen. En via hem doen de nederlandse kerken dat dan.

Naar het oordeel van deputaten zouden De Gereformeerde Kerken in Nederland de grenzen van hun 'handelingsbevoegdheid' overschrijden, indien ze aan een andere dan aan hun eigen instelling tot de opleiding voor de dienst des Woords ambtsdragers, in casu doctoren of professoren, zouden verbinden.

Ter ondersteuning van hun zienswijze attenderen deputaten op de gang van zaken bij de benoemingen

van dr J. Faber en drs H. M. Ohmann tot hoogleraren aan het Theol. College te Hamilton door de canadese zusterkerken.

6. Bijkomende bezwaren

Hoewel deputaten van mening zijn dat de aan hen voorgelegde zaak met al het vorenstaande reeds tot een beslissing is gebracht, willen zij toch niet nalaten aandacht te vragen voor enkele bijkomende, zo men wil praktische bezwaren tegen de uitzending van een leendocent.

a. Ofschoon naar de van dr Huh verkregen inlichtingen er in Korea geen uitspraak is gedaan over het aantal leendocenten, gaat de voorkeur uit naar een tweetal. Dit stemt overeen met het verzoek dat uitging van de generale synode van Seoul 1971 (zie Acta g.s. Hattem, bijlage 8, sub 2.4.3., pag. 356).

Argumenten hiervoor zijn, naar het zeggen van dr Huh: twee is beter dan één: voor twee is het gemakkelijker samen te werken; er is ook genoeg werk voor twee.

De gedachte van deputaten is, dat het voorkeur verdient, indien tot uitzending zou worden besloten, twee leendocenten naar Korea te zenden, opdat zij elkaar tot hulp en steun kunnen zijn in een ver, vreemd land.

Een bezwaar is dat het nederlandse deel in het corpus docentium van het seminarie te Pusan dan wel onevenredig groot zou worden en derhalve en via hen de invloed van de Ned. Kerken te sterk,

b. Gesteld is wel (bijv. in het rapport 'H.T.B.') dat een nederlandse leendocent Korea zou kunnen fungeren als een soort verbindingsman tussen de koreaanse en nederlandse kerken. In deze richting sprak ook dr Huh, toen hij als argument voor uitzending de eenheid van de kerken noemde.

Er is voor deze gedachte veel te zeggen, maar er zit ook een gevaarlijke kant aan. En wel dat een leendocent een 'pottekijker' wordt, een nederlandse superintendent.

c. Wat het financiële onderhoud van een leendocent betreft, deputaten CBK stellen in hun rapport aan de g.s. Kampen, dat 'zolang de Koreaanse kerken in dezen niet geheel selfsupporting zijn, hun traktement in overleg met genoemde Board of Trustees (is: curatorium, depp.) wordt bepaald door de Nederlandse kerken'.

Het woord 'bepaald' in het citaat zal ook betekenen 'betaald'. Maar dan is op dit punt voorzichtigheid geboden. Indien naar de opvatting van deputaten CBK de positie van de leendocent gelijk te stellen is met die van de predikant-hoogleraren aan de Theologische Hogeschool te Kampen zou het misschien in de rede liggen zijn honorarium ook aan dat van laatstgenoemden gelijk te stellen. Doch zou de leendocent op dit punt dan niet ver uitsteken boven zijn koreaanse collega's? Daarom zijn deputaten van mening, dat deze zaak grondig zou moeten worden overwogen.

7. Voorstel

Deputaten menen met bovenstaande te hebben voldaan aan hun opdracht 'te onderzoeken of de uitzending van leendocenten nodig is of dat op andere wijze de beoogde hulp beter kan worden geboden'. Daar hun onderzoek negatief is uitgevallen, kunnen zij niet voldoen aan het tweede deel van hun opdracht, namelijk bij positief onderzoek voorstellen doen over de wijze van uitzending van leendocenten en over hun positie en de verplichtingen die de kerken daardoor op zich nemen. Integendeel, deputaten menen te moeten komen tot het voorstel: niet te voldoen aan het herhaald verzoek van de koreaanse kerken 'twee „missionary professors" (leendocenten) te zenden om te arbeiden aan het Seminary te Pusan'.

Samenvattend voeren zij hiervoor de volgende argumenten aan:

a. wat de taak van een leendocent betreft, deze is om allerlei redenen wenselijk, doch niet noodzakelijk om de reden van het voortbestaan van de opleiding tot de dienst des Woords, zoals de wordt behartigd door het Seminary te Pusan;

b. wat de positie van een leendocent betreft, het is niet mogelijk deze kerkelijk te regelen, omdat

aa. zijn uitzending buiten het kerkordelijk kader valt;

bb. zijn 'dubbele' positie - band aan koreaanse én nederlandse kerken - tot moeilijkheden zal leiden;

cc. er voor het punt van zijn terugzending en terugroeping geen bevredigende oplossing te vinden is;

dd. een voor hem in te stellen nederlands curatorium, met name wanneer deputaten CBK als zodanig zouden fungeren, een novum en zelfs een monstrum in de kerken zou zijn;

ee. de kerken niet de taak hebben om aan een instituut tot opleiding voor de dienst des Woords van een buitenlands kerkverband een kerkelijk docent te verbinden.

c. wat de door de koreaanse kerken gevraagde hulp betreft, aan dit verzoek kan op andere wijze worden voldaan dan door de kerkelijke uitzending van een kerkelijke leendocent: de koreaanse kerken kunnen,

eventueel met behulp van een nederlandse kerkelijke instantie, komen tot de benoeming van een nederlandse theoloog, die, na aanvaarding van deze benoeming, overgaat tot 'de koreaanse staat des levens'.

Het is op grond van deze argumenten dat deputaten de kerken adviseren niet zulk 'een nieuwe taak . . . van verstrekkende betekenis en verantwoordelijkheid' op zich te nemen. Tenslotte voldoen deputaten aan het laatste gedeelte van hun opdracht door dit rapport met voorstel tijdig aan de kerken toe te zenden, opdat deze zich daarover kunnen beraden. Uw synode bij al haar beraadslagingen om tot verantwoorde besluitvorming te komen de wijsheid en zegen des Heren toebiddend verblijven wij met broedergroet,

deputaten:
L. Doekes
K. J. Kapteijn
H. J. Nijenhuis.

BIJLAGE 13

RICHTLIJNEN VOOR VORMGEVING EN UITGAVE VAN DE ACTA C.A. VAN DE GENERALE SYNODE

1. De eerste voorbereidingen voor druk en uitgave

1. Het moderamen zal zo spoedig mogelijk na de opening van de synode contact opnemen met potentiële drukkers/uitgevers van de Acta c.a.
2. Deze zullen worden bekendgemaakt met de 'Richtlijnen voor vormgeving en uitgave van de Acta c.a. van de generale synode'.
3. Aan de uitgevers zal worden gevraagd binnen 14 dagen hun schriftelijke offerte in te dienen.
4. Het moderamen zal zo nodig deskundig advies inwinnen bij de beoordeling van de offertes en de opstelling van een contract.
5. Zo spoedig mogelijk na opening van de synode en uiterlijk binnen 5 weken daarna zal het moderamen een voorstel aan de synode doen tot verlening van de betreffende opdracht aan een uitgever.

2. Het gereedmaken van de kopij voor Acta en Handelingen

1. Ingediende concept-acta worden binnen één week na uitreiking vastgesteld.
2. De scriba I verzendt binnen één week daarna de definitieve tekst als zetklare kopij naar de drukker.

3. Deputatenrapporten

1. Er worden enige algemene richtlijnen opgesteld voor het uitgeven van deputatenrapporten, voorzover deze aan de kerken moeten worden toegezonden.
2. Een standaardcontract alsmede bedoelde richtlijnen worden aan de betrokken deputaatschappen verstrekt.
3. Deputaten kunnen contracteren met elke willekeurige drukker/uitgever overeenkomstig de richtlijnen en het standaardcontract.
4. Deputaten ontvangen opdracht om van hun aan de kerken te verzenden rapporten 300 stuks extra op vellen te laten drukken ter beschikking van de synode.
5. Wanneer de synode samenkomt zal ze op korte termijn een beslissing nemen, of zij de exemplaren zal laten bundelen tot evenzoveel rapportenboeken dan wel zal doen samenvoegen met de Acta.

4. Commissierapporten

1. Direkt na afhandeling van een bepaald agendapunt stelt de synode voorlopig vast, of het desbetreffende commissierapport ook als bijlage op te nemen is.
2. Indien voorlopig tot opname wordt besloten, doet de betrokken rapporteur twee gecorrigeerde exemplaren van zijn rapport aan het moderamen toekomen; dit zal binnen twee dagen geschieden.
3. Het moderamen verzendt het stuk naar de drukkerij, zodat het op korte termijn voor de druk gereedgemaakt kan worden.
4. Aan het slot van de synode stelt de vergadering een definitieve lijst van bijlagen vast.

5. Van zetten tot afleveren

Met de uitgever van de Acta c.a. zal worden overeengekomen bij de werkzaamheden het volgende schema aan te houden.

1. Binnen 2 weken na ontvangst van de kopij ter drukkerij zullen telkens de drukproeven worden verstrekt.
2. Eveneens binnen 2 weken zullen die proeven gecorrigeerd aan de drukker worden geretourneerd.
3. De in 1 en 2 genoemde termijnen gelden voor alle kopij-afleveringen, alsook indien eventueel meerdere drukproeven noodzakelijk zouden zijn.
4. Het zetten en corrigeren van de laatste kopij, het vervaardigen van de registers, alsmede het opmaken en drukken van de Acta c.a. zal binnen 6 weken na sluiting van de synode voltooid moeten zijn.
5. Het binden zal in 2 á 3 weken voltooid moeten zijn.
6. De Acta c.a. zullen vervolgens zo spoedig mogelijk worden verzonden aan kerkeraden, deputaatschappen, volgens opgave van de deputaten voor de uitgave van de Acta aats, etc., e.a.

BIJLAGE 14

HUISHOUELIJKE REGELING VOOR GENERALE SYNODEN

1. Samenroepende kerk

De samenroepende kerk zal, in overleg met deputaten voor voorbereiding van de volgende synode en zoveel mogelijk in overeenstemming met eventuele aanwijzingen door de vorige synode gegeven:

1. met advies van de classis tijd en plaats van de eerstkomende synode vaststellen;
2. twaalf maanden voor de datum van de synode een oproep doen uitgaan door aan alle kerken, classes en particuliere synoden bekend te maken:
 - a. de vastgestelde tijd en plaats van de eerstkomende synode,
 - b. het postadres waar stukken voor het agendum worden ingewacht,
 - c. dat zes maanden voor de aanvang van de synode een eerste informatie zal worden verstrekt over de zaken van het agendum van de synodale vergadering,
 - d. de sluitingsdatum voor het indienen van stukken voor het agendum en deze stellen op drie weken vóór
 - e. de vastgestelde tijd van aanvang van de synode. De synode zal zelf beoordelen of zij na de sluitingsdatum in bijzondere gevallen nog stukken zal aanvaarden en in behandeling nemen;
3. voorzieningen treffen die een efficiënt werken van de synode mogelijk maken; hierbij dient aandacht te worden besteed zowel aan een goede accommodatie voor het houden van de plenaire zittingen, het welk van de commissies en de administratieve dienstverlening als aan de huisvesting en verzorging van de leden der synode 1);
4. de gewone hoogleraren van de Theologische Hogeschool uitnodigen ter synode voor het geven van eventuele adviezen;
5. zes maanden voor de datum van de synode de eerste informatie omtrent de zaken van het agendum verstrekken aan alle kerken, classes en particuliere synoden 2), alsmede aan deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, ter kennisgeving aan deze kerken. Zij stelt hiertoe een lijst samen, die
 - a. is ingedeeld in vaste rubrieken naar het volgende grondpatroon:
 1. Leer
 2. Kerkregering
 3. Eredienst
 4. Zending en Evangelisatie
 5. Opleiding
 6. Correspondentie buitenlandse kerken
 7. Hoge Overheid
 8. Synodalia
 9. Particularia
 10. Varia;
 - b. een duidelijke omschrijving bevat van de hoofdinhoud van voorstellen en verzoeken:
6. twee maanden vóór de datum van de synode
 - a. de lijst van zaken voor het agendum toezenden aan alle kerken, classes en particuliere synoden,
 - b. dezelfde lijst, de deputatenrapporten en de 'Huishoudelijke regeling voor generale synoden' toezenden zowel aan de door de particuliere synoden benoemde primi afgevaardigden als aan de gewone hoogleraren van de Theologische Hogeschool.De lijst zal op dezelfde wijze worden samengesteld als onder I.5.a en b is genoemd, aangevuld met de sedert de eerste informatie ingekomen zaken voor het agendum;
7. op dezelfde tijdstippen als genoemd onder I5. en I6. de gereformeerde pers informeren omtrent de zaken van het agendum, met dien verstande dat deze gegevens worden verstrekt voorzover zij niet vertrouwelijk zijn;
8. in overleg met de archiefbewarende kerk, zorgdragen dat de in het generale archief voor het synodale werk beschikbaar gehouden exemplaren van de Acta en Handelingen van de voorgaande synoden sedert 1892 ter plaatse van de vergadering aanwezig zijn;
9. na de sluitingsdatum voor het indienen van stukken het concept-agendum vaststellen: in dit concept-agendum worden alle kerkordelijk overeengekomen punten opgenomen 3) en de bijbehorende lijst van ingekomen stukken, aangevuld met wat tot de sluitingsdatum is binnengekomen;
10. twee weken vóór de opening der synode een uitnodiging sturen aan de primi-afgevaardigden en aan de

- adviseurs met mededelingen ener plaats en tijd van bidstond en opening synode en over logiesadressen;
11. op de avond voorafgaande aan de opening van de synode een bidstond beleggen en als voorganger in deze dienst uitnodigen de praeses, of, bij verhindering van deze de assessor van de laatstgehouden synode;
 12. op de vastgestelde tijd en plaats:
 - a. de synode op christelijke wijze openen,
 - b. de credentiebrieven onderzoeken en daarover rapport uitbrengen,
 - c. de verkiezing leiden van het moderamen, achtereenvolgens van de praeses, de assessor, de eerste en de tweede scriba,
 - d. de leiding overdragen aan de door de synode gekozen praeses,
 - e. het agendum met alle bijbehorende stukken overdragen aan het moderamen,
 - f. het moderamen in kennis stellen van alles wat gedaan is om 'een efficiënt werken van de synode mogelijk te maken' (zie I.3. en 10).

II. Moderamen

Het moderamen zal

1. bestaan uit een praeses, een assessor, een eerste scriba en een tweede scriba. De praeses leidt de zittingen der synode overeenkomstig hetgeen bepaald is in art. 34 K.O. Krachtens zijn verantwoordelijkheid voor een ordelijke en efficiënte wijze van werken tijdens de plenaire zittingen ziet hij toe ook op de arbeid ter voorbereiding van die zittingen. De assessor staat de praeses bij in de leiding en vervangt hem in voorkomende gevallen. Hij behartigt in overleg met de quaestor synodi de materiële en financiële belangen der synode. Hij draagt er zorg voor, dat de voor het archief bestemde stukken aan de archivaris ter hand worden gesteld en hij geeft adviezen aan de commissies, indien deze dat verzoeken. De eerste scriba houdt aantekening van het verhandelde. Hij maakt de Acta en Handelingen gereed. Telkens wanneer een gedeelte in concept gereed is, legt hij dit ter vaststelling aan de vergadering voor. Hij verzendt binnen een week de vastgestelde tekst als zetklare kopij naar de drukker.
De tweede scriba verzorgt de uitgaande correspondentie. Hij regelt de werkzaamheden voor de typekamer, mee opdat de te vermenigvuldigen stukken de leden der synode tijdig bereiken. In voorkomende gevallen vervangt hij de eerste scriba;
2. na kennisneming van het agendum de vergadering dienen met voorstellen als genoemd onder IV;
3. toezien op de naleving van het door de synode vastgestelde werk- en tijdschema;
4. zo spoedig mogelijk de vergadering een voorstel doen met betrekking tot het doen drukken van de Acta en Handelingen 4);
5. zodra voor een bepaald deputaatschap deputaten kunnen worden aangewezen de vergadering dienen met een voordracht ter benoeming;
6. de commissies en personen. aan wie punten van het agendum ter voorbereiding zijn toevertrouwd, van advies dienen inzake een efficiënte wijze van werken.

III. Adviseurs

1. De gewone hoogleraren van de Theologische Hogeschool zullen door de roepende kerk worden uitgenodigd voor het geven van eventuele adviezen.
Zij geven hun eventuele adviezen in de vrije discussie ter plenaire zitting.
Is bij een. bepaalde zaak de specialistische inbreng ,,, een hoogleraar gewenst, dan kan deze op voorstel van het moderamen worden verzocht deel te nemen aan het werk van de commissie aan welke deze zaak ter fine van advies is toevertrouwd.
2. De dienaar (dienaren) des Woords van de roepende kerk zal (zullen) door de praeses worden uitgenodigd de zittingen der synode als adviseur(s) bij te wonen.
3. Deputaten worden door de synode uitgenodigd bij de behandeling van op hun deputaat-schap betrekking hebbende zaken aanwezig te zijn, eventueel het woord te voeren en hun advies te geven.

IV. Werkschema

De synode zal bij haar werkzaamheden de volgende orde in acht nemen:

1. nadat het moderamen heeft zitting genomen verzoekt de praeses de leen van de synode en de aanwezige adviseurs door op te staan van hun zitplaatsen te beloven al hun arbeid ter synode te zullen verrichten in onderworpenheid aan de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de aangenomen belijdenis; deze belofte

- zal ook worden gevraagd indien iemand voor het eerst als vervanger ter synode aanwezig is;
2. het moderamen neemt kennis van het agendum en dient de vergadering met voorstellen inzake
 - a. de sluitingstermijn voor het aanvaarden van stukken voor het agendum;
 - b. het aantal in te stellen commissies ven voorbereiding;
 - c. de aan te wijzen commissievoorzitters;
 3. nadat de vergadering besluiten heeft genomen betreffende de onder 2 genoemde voorstellen wordt zij geschorst teneinde het moderamen gelegenheid te geven voor breed overleg - samen met de aangewezen commissievoorzitters en de hoogleraar in het kerkrecht - inzake de verdere werkwijze der synode en de huishoudelijke zaken, waaronder de benoeming van een quaestor;
 4. in de loop van e eerste zittingsweek wordt het resultaat van dit overleg aan e vergadering voorgelegd. Op voorstel van het moderamen wordt vastgesteld
 - a. de verdere samenstelling van de commissies van voorbereiding;
 - b. de verdeling van de onderwerpen en overige punten van het agendum over commissies en personen ter fine van advies;
 - c. een schema van de volgorde waarin, de tijden waarop en het tijdsbestek waarbinnen het agendum verantwoord kan worden afgehandeld.
Dit schema dient er van uit te gaan, dat de afhandeling van het agendum plaats vindt in één of meer reeksen van zittingen.

Na afdoening van de vereiste huishoudelijke zaken doet de praeses de synode uiteengaan voor commissoriale arbeid;
 5. de aangewezen commissies en personen ontvangen gelegenheid de voorbereidende werkzaamheden te verrichten en hun rapporten en adviezen op te stellen;
 6. het moderamen blijft contact houden met de commissies en personen, aan wie agendumpunten ter fine van advies zijn toevertrouwd, ziet toe op de naleving van het aangenomen werk-en tijdschema en draagt er zorg voor dat stukken, rapporten en adviezen die voor behandeling in aanmerking komen zó tijdig aan de leden en adviseurs van de synode worden toegezonden, dat deze gelegenheid hebben er voldoende kennis van te nemen;
 7. op tijd en plaats bij het uiteengaan vastgesteld komt de synode weer in plenaire zitting bijeen.
De punten van het agendum worden afgehandeld in één of meer reeksen van zittingen;
 8. wanneer artikelen van Acta of Handelingen gereed gekomen zijn, zullen deze in concept aan de leden worden uitgereikt. Ingediende concept-acta worden binnen een week na uitreiking vastgesteld; de Acta in een openbare zitting, de Handelingen in een besloten zitting;
 9. na afhandeling van de punten van het agendum wordt de roepende kerk voor de volgende generale synode aangewezen. De praeses houdt de censuur naar art. 48 K.O., spreekt een slotwoord en sluit de vergadering naar art. 29 K.O.

V. Commissies en rapporteurs

1. *Algemeen.*
 - a. Elke commissie van voorbereiding staat onder leiding van de door de synode aangewezen voorzitter,
 - b. uit de commissie wordt in onderling overleg een waarnemend voorzitter aangewezen,
 - c. alle commissieleden ontvangen copieën van alle aan de commissie ter fine van advies toevertrouwde stukken,
 - d. de voorzitter is verantwoordelijk voor alle in origine afgegeven stukken en draagt er zorg voor, dat deze stukken na afhandeling van een zaak worden terugbezorgd bij de eerste scriba,
 - e. is een zaak ter synode afgehandeld dan zorgt de voorzitter der commissie ervoor dat het rapport met de besluiten in eindredactie in tweevoud, door hem ondertekend wordt ingeleverd bij de eerste scriba.
- 2 *Het werk van leden en rapporteurs.*
Elke commissie van voorbereiding zal
 - a. vóór alle dingen de aan haar toevertrouwde stukken van het agendum inventariseren. Hierbij dient zij
 1. goede aandacht te geven aan de vraag van de ontvankelijkheid der stukken alsmede na te gaan of geen misbruik is gemaakt van het recht van appèl;
 2. onderscheid te maken tussen zaken, die dermate eenvoudig en doorzichtig zijn dat kan worden volstaan met het aanbieden van een conceptbesluit én zaken, die een rapport vereisen;
 - b. in overleg met het moderamen één of meer rapporteurs aanwijzen;
 - c. de aangewezen rapporteurs de gelegenheid geven om zelfstandig de hun toevertrouwde stukken in kaart te brengen, te analyseren en te beoordelen.

Na bespreking van het eerste onderzoek verzoekt zij de rapporteurs op basis van het commissieoverleg een concept-rapport gereed te maken.

Na goedkeuring van het concept-rapport machtigt zij de rapporteurs een commissie-rapport klaar te maken ten dienste van de synode;

- d. wanneer bepaalde punten uit rapporten van de deputaten niet duidelijk zijn of ook wanneer zij op belangrijke punten met de deputaten van mening verschilt, eerst met de betreffende deputaten in overleg treden, voordat aan de synode advies wordt uitgebracht;
- e. gerechtigd zijn in gewichtige zaken eerst een voorlopig rapport met concept-conclusies aan de leden der synode te verstrekken, met het verzoek vóór een daarbij aan te geven datum kritische opmerkingen schriftelijk ter kennis van de commissie te brengen om eerst daarna een definitief rapport aan de synode aan te bieden.

VI. Vergadertechniek

1. Rapporten en adviezen, die tijdig aan de leden werden verstrekt, zullen niet worden voorgelezen maar dadelijk in behandeling worden genomen.

Voor toelichting en/of verdediging treedt de aangewezen rapporteur op, eventueel aangevuld door de commissievoorzitter. Afhandeling zal zoveel mogelijk in één of meer zittingen achtereen geschieden.

Schorsing van de vergadering voor commissieberaad zal slechts plaats vinden wanneer een goede afhandeling dit vereist en de rapporteur hierom verzoekt of de praeses dit voorstelt.

2. Bij de bespreking van rapporten, adviezen en concept-acta en -handelingen ziet de praeses erop toe, dat terminologische of redactionele critiek, die vooraf schriftelijk bij de rapporteur kon worden ingediend, niet in de plenaire zitting wordt uitgebracht.
3. Niet dan bij uitzondering en met goedvinden van de vergadering geeft de praeses meer dan twee spreekronde over dezelfde zaak. Hij zal de spreektijd zó rantsoeneren, dat verwacht kan worden dat afhandeling plaats vindt binnen de voor deze zaak geplande tijd. In de eerste ronde is het niet mogelijk in te gaan op wat door een vorige spreker is gezegd. Tijdens de tweede ronde kan worden ingegaan op hetgeen door sprekers in de eerste ronde is gezegd. Tegenvoorstellen en amendementen zullen als regel tijdens de tweede ronde worden ingediend.
4. Voorstellen en amendementen kunnen alleen worden ingediend door leden die naar art. 32 K.O. stemrecht hebben. Zij dienen schriftelijk aan de eerste scriba ter hand gesteld te worden. Een voorstel of amendement komt alleen voor behandeling in aanmerking wanneer het door tenminste één lid met keurstem wordt gesteund.
5. Wie een voorstel of amendement heeft ingediend heeft het recht, voordat de discussie gesloten wordt, te repliceren.
6. Ingediende voorstellen zullen door de praeses worden onderscheiden in:
 - a. het oorspronkelijke voorstel;
 - b. een voorstel, dat óf volledig óf op een wezenlijk onderdeel zich richt tegen het oorspronkelijke voorstel;
 - c. een amendement dat wijziging beoogt zonder het oorspronkelijke voorstel wezenlijk aan te tasten;
 - d. een amendement op een reeds ingediend amendement.Bij stemming zullen eerst aan de orde komen de voorstellen van groep d, vervolgens die van groep c en tenslotte die van de groepen a en b, waarbij als regel een commissievoorzitter voorrang krijgt. Indien een voorstel een aantal onderdelen bevat en de praeses deze onderdelen eerst afzonderlijk in stemming brengt, zal hij daarna het voorstel in zijn geheel aan een eindstemming onderwerpen.
7. Besluiten worden zo mogelijk met algemene stemmen genomen.

Is dit niet mogelijk, dan wordt beslist overeenkomstig hetgeen de meeste stemmen hebben goedgevonden. In geval van appèl of revisie blijven buiten stemming degenen die lid waren van de vergadering, welke het omstreden besluit nam, of die deze vergadering vertegenwoordigen. Bij staking van stemmen is een voorstel verworpen.

Over zaken wordt in de regel mondeling gestemd.

Tenzij benoemingen met goedvinden van de vergadering geschieden op enkelvoudige voordracht van het moderamen, worden personen schriftelijk verkozen.

Om verkozen te worden verklaard moet iemand de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen hebben verkregen. Blanco stemmen worden niet meegeteld bij het bepalen van de volstreekte meerderheid. Indien nodig wordt na twee vrije stemmingen een herstemming gehouden tussen hen, die de meeste

stemmen hebben verkregen. Staken hierbij de stemmen, dan wordt de oudste in leeftijd voor verkozen verklaard.

8. Wie overwegende bezwaren heeft tegen een genomen besluit, heeft het recht zijn tegenstemmen in de Acta te doen aantekenen. Hij kan ook verzoeken hierbij de aard van zijn bezwaren aan te duiden.
9. Wie bezwaar heeft tegen een beslissing van de praeses kan zich op de synode beroepen. In dat geval zal zijn bezwaar terstond in behandeling komen.

VII. Toegankelijkheid

1. De vergaderingen van de synode zijn toegankelijk voor leden van de Gereformeerde Kerken. Met toestemming van het moderamen kunnen ook andere personen de vergaderingen bijwonen.
2. Behalve in geval van beoordeling van personen zal de synode niet dan bij volstrekte noodzaak in besloten zitting vergaderen. Indien zij in comité vergadert, zullen allen die niet als afgevaardigden, als adviseurs of op uitnodiging van de synode aanwezig zijn, de vergadering verlaten.
3. Aan vertegenwoordigers van pers, radio of televisie kan de vergadering toestemming verlenen een verslag of reportage van openbare zittingen te maken en deze in de publiciteit te brengen.
Deze toestemming zal slechts worden verleend, wanneer de volgende voorwaarden aanvaard worden:
 - a. de verslaggevers/reporters blijven zelf verantwoordelijk voor hun weergave;
 - b. de verslaggevers/reporters verplichten zich onjuistheden in hun weergave via hetzelfde medium, waarvan zij voor hun weergave gebruik maakten, te rectificeren in de door het moderamen gestelde vorm;
 - c. de synode behoudt zich het recht voor te verbieden dat bepaalde zaken in de publiciteit worden gebracht;
 - d. het moderamen ontvangt in viervoud de tekst van de weergave aanstonds nadat deze in de publiciteit is gebracht.

VIII. Deputaten van de generale synode

1. Bij het benoemen van deputaten zal de synode de volgende richtlijnen aanhouden:
 - a. de deputaatschappen worden zo klein mogelijk gehouden;
 - b. personen, die de leeftijd van 70 jaar bereikt hebben, komen voor benoeming niet meer in aanmerking;
 - c. een cumulatie van functies wordt zoveel mogelijk vermeden.
2. De benoemde deputaten zullen
 - a. op uitnodiging van de door de synode aangewezen samenroeper(s) zo spoedig mogelijk bijeenkomen om hun werkzaamheden te regelen zo, dat deze binnen de daarvoor gestelde tijd tot een goed einde gebracht kunnen worden;
 - b. hun werkzaamheden verrichten in gebondenheid aan de door de synode omschreven opdracht;
 - c. van hun handelingen schriftelijk rapport uitbrengen aan de eerstvolgende synode. Zij dienen er naar te streven aan hun rapport conclusies te verbinden, die dermate bondig geformuleerd zijn dat ze in aanmerking komen voor een directe behandeling ter synode;
 - d. tenzij de synode anders bepaald heeft, hun rapport uiterlijk drie maanden vóór de bijeenkomst van de eerstvolgende synode indienen bij de roepende kerk;
 - e. indien krachtens een beslissing van de synode toezending aan de kerken dient plaats te vinden, het rapport zo tijdig toezenden, dat het de kerken bereikt binnen de in de opdracht van deputaten gestelde termijn 5);
 - f. van hun financieel beheer verantwoording doen aan de synode aan welke zij hun rapport uitbrengen 6);
 - g. de onkosten, verbonden aan het verrichten van de hun opgedragen werkzaamheden, vergoed krijgen overeenkomstig de richtlijnen aan hen verstrekt door of namens de synode.

IX. Deputaten voor voorbereiding van de volgende generale synode

De leden van het moderamen van de synode zullen, na de sluiting van haar zittingen, als haar deputaten

1. uitvoering geven aan de besluiten van de synode, voorzover deze niet aan andere deputaten werd opgedragen;
2. de tekst van het laatste deel van de Acta of Handelingen, dat niet meer aan de synode kon worden voorgelegd, vaststellen en de Acta en Handelingen der synode zo spoedig mogelijk na sluiting van de

synode doen drukken en verzenden.

3. de samenroepende kerk voor de volgende synode van advies dienen bij de uitvoering van, hetgeen bepaald is ten aanzien van de taak van die kerk.

1) tot de 'goede accommodatie' behoort:

- a. vergaderruimte voor plenaire zittingen (moderamen, afgevaardigden, adviseurs, deputaten, rapporteur en commissievoorzitter, pers en publiek; goede geluidsinstallatie tenminste vanaf moderamentafel en kathedraal);
- b. vergaderkamers, in aantal overeenkomend met het aantal commissies, voor 6 à 7 personen met kastruimte;
- c. moderamenkamer met vergader- en archiefkamer;
- d. typekamer met fotocopieër-apparaat, stencilmachine, twee schrijfmachines, papiervoorraad en typistes;
- e. telefoonaansluiting in c en d; telefooncel;
- f. postbus;
- g. conversatiezaal met buffet en zitgelegenheid voor ca. 40 personen.

2) bij de informatie aan de kerken, classes en particuliere synoden dient de roepende kerk er op te wijzen aan dat het dringend gewenst is de afgevaardigden tenminste twee maanden voor de aanvang van de synode te benoemen.

3) het concept-agendum als volgt op te stellen:

1. opening namens de samenroepende kerk
2. onderzoek van de credentie-brieven en presentie
3. verkiezing van het moderamen
4. constituering van de vergadering
5. betuiging van instemming met de aangenomen belijdenis der kerken
6. vaststelling van het agendum van de synode
7. behandeling van de ingekomen stukken en rapporten
8. benoemingen
9. vaststelling van de Acta en de Handelingen
10. aanwijzing van de samenroepende kerk voor, alsmede tijd en plaats van de volgende synode
11. censuur naar art. 48 K.O.
12. rondvraag
13. sluiting.

4) Zie voor voorbereidingen en werkschema: 'Richtlijnen . . .' enz. sub 1.1. tot 1.5. en 5.1. tot 5.6. (Acta Groningen-Zuid, Bijlage 13).

5) M.b.t. het drukken van de deputaten-rapporten gelden de volgende regels:

1. De deputaten voor de voorbereiding van de volgende synode stellen enige algemene richtlijnen op voor het uitgeven van deputaten-rapporten;
2. een standaard-contract alsmede bedoelde richtlijnen worden aan de betrokken deputaatschappen verstrekt. Deze kunnen contracteren met elke willekeurige drukker/uitgever, mits overeenkomstig de richtlijnen en het standaard-contract;
3. de sub 1. genoemde deputaten zullen maatregelen nemen om zoveel mogelijk te bevorderen, dat bij opname van deputaten-rapporten in de Acta het voor de eerste uitgave gebruikte zetsel opnieuw kan worden benut.

6) M.b.t. deze verantwoording dienen de volgende richtlijnen:

1. deputaten wijzen uit eigen kring een penningmeester aan;
2. deputaten declareren hun desbetreffende onkosten bij de eigen penningmeester, onder overlegging van de daarop betrekking hebbende nota's of kwitanties;
3. de penningmeester vraagt met het oog daarop een voorschot of voorschotten van de generaal-synodale quaestor;
4. de penningmeesters van de verschillende deputaatschappen zullen de quaestor tijdig een sluitende afrekening met bijlagen doen toekomen;
5. de quaestor zal de werkelijk verrichte uitgaven, blijkend uit de hem door alle deputaatschappen toegezonden afrekeningen, voor elk deputaatschap afzonderlijk opnemen in het eindrapport aan de generale synode, waarmee hij zijn werkzaamheden afsluit.

BIJLAGE 15
PROEVE 'NIEUWE TEKST' VAN DE NEDERLANDSE
GELOOFSBELIJDENIS NEDERLANDSE GELOOFSBELIJDENIS

Artikel 1
(De enige God)

Wij geloven allen met het hart en belijden met de mond, dat er een enig en eenvoudig geestelijk wezen is, dat wij God noemen: eeuwig, alle begrip te boven gaand, onzienlijk, onveranderlijk, oneindig, almachtig; volkomen wijs, rechtvaardig en goed, en een zeer overvloedige bron van al het goede.

Artikel 2
(Hoe wij God kennen)

Wij kennen Hem door twee middelen. Ten eerste door de schepping, onderhouding en regering van de gehele wereld; aangezien deze voor onze ogen is als een prachtig boek, waarin alle schepselen, groot en klein, de letters zijn, die ons te aanschouwen geven wat van God niet gezien kan worden, namelijk zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, zoals de apostel Paulus zegt in Romeinen 1: 20. Al deze dingen zijn voldoende om de mensen te overtuigen en hun alle verontschuldiging te ontnemen. Ten tweede geeft Hij Zichzelf nog duidelijker en volkomener aan ons te kennen door zijn heilig en goddelijk Woord, voorzover dit voor ons in dit leven nodig is tot zijn eer en tot behoud van de zijnen.

Artikel 3
(Het Woord van God)

Wij belijden dat dit Woord van God niet is voortgekomen uit de wil van een mens, maar dat mensen, door de Heilige Geest gedreven, van Godswege gesproken hebben, zoals de apostel Petrus zegt. Daarna heeft God in de bijzondere zorg die Hij voor ons en ons behoud draagt, aan zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden zijn geopenbaarde Woord op schrift te stellen; en zelf heeft Hij met zijn vinger de twee tafelen van de wet geschreven. Hierom noemen wij zulke geschriften heilige en goddelijke Schriften.

Artikel 4
(De kanonieke boeken)

Wij belijden dat de Heilige Schrift uit twee delen bestaat: het Oude en het Nieuwe Testament; dit zijn kanonieke boeken, waartegen niets valt in te brengen. Hiertoe worden in Gods kerk gerekend: de boeken van het Oude Testament: de vijf boeken van Mozes, te weten Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Jozua, Richteren, Ruth, 1 en 2 Samuël, 1 en 2 Koningen, 1 en 2 Kronieken, Ezra, Nehemia, Esther, Job, de Psalmen van David, de drie boeken van Salomo nl. Spreuken, Prediker en Hooglied; de vier grote profeten: Jesaja, Jeremia (met de Klaagliederen), Ezechiël en Daniël; vervolgens twaalf kleine profeten: Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Zefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi.

De boeken van het Nieuwe Testament: de vier Evangelisten Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes; de Handelingen der Apostelen; de veertien brieven van de apostel Paulus, te weten aan de Romeinen, twee aan de Korinthiërs, aan de Galaten, aan de Efeziërs, aan de Filippenzen, aan de Kolossenzen, twee aan de Thessalonicenzen, twee aan Timotheüs, aan Titus, aan Filemon, aan de Hebreëen; de zeven brieven van de andere apostelen, te weten de brief van Jakobus, twee brieven van Petrus, drie van Johannes, de brief van Judas; de Openbaring van de apostel Johannes.

Artikel 5
(Het gezag van de Heilige Schrift)

Wij ontvangen al deze boeken, en deze alleen, als heilig en kanoniek om ons geloof te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En zonder enigszins te twijfelen geloven wij alles wat zij bevatten; en dat niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en als zodanig erkent, maar bovenal omdat de Heilige Geest ons getuigenis geeft in ons hart, dat zij van God zijn. Zij hebben ook het bewijs daarvan in zichzelf, daar zelfs blinden tasten kunnen dat de dingen die er in voorzegt zijn, geschieden.

Artikel 6
(Het onderscheid tussen de kanonieke boeken en apokriefe boeken)

Wij onderscheiden deze heilige boeken van de apokriefe, nl. het derde en vierde boek van Ezra, het boek Tobia, Judith, het boek der Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, de toevoegingen aan het boek Esther, het Gebed van de drie mannen in het vuur, de Geschiedenis van Susanna, van het beeld van Bel en de draak, het Gebed van Manasse en de twee boeken der Makkabeeën. De kerk mag deze wel lezen en er lering uit trekken voor zover zij overeenstemmen met de kanonieke boeken, maar zij hebben niet zulk een kracht en gezag, dat men door het getuigenis van deze boeken enig punt van het geloof of van de christelijke religie zou kunnen bevestigen; laat staan, dat zij het gezag van de andere, heilige boeken zouden kunnen verminderen.

Artikel 7
(De volkomenheid van de Heilige Schrift)

Wij geloven dat deze Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en dat al wat de mens moet geloven om behouden te worden, daarin voldoende geleerd wordt. Aangezien de gehele wijze van de dienst, die God van ons eist, daarin zeer uitvoerig is beschreven, is het de mensen, zelfs al waren het apostelen, niet geoorloofd anders te leren dan ons reeds geleerd is door de Heilige Schrift, ja al was het een engel uit de hemel, zoals de apostel Paulus zegt. Het is verboden aan het Woord van God iets toe te doen of daarvan af te doen, waaruit duidelijk blijkt, dat hetgeen daarin geleerd wordt, zeer volmaakt en in alle opzichten volledig is.

Galaten.1:8
Deut.4: 2, 12: 32
Openb.2:18,19
Ps.116 : 11
1Joh.4:12
Joh. 10

Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig zij ook geweest zijn, gelijk stellen met de goddelijke Schriften, noch de gewoonte met de waarheid Gods - want de waarheid gaat boven alles - noch het grote aantal, noch de ouderdom, noch de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, noch de concilies, decreten of besluiten.

Want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelf. Daarom verwerpen wij uit de grond van ons hart al wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt, zoals de apostelen ons geleerd hebben: Beproeft de geesten of zij uit God zijn. En: Indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis.

Artikel 8
(De Heilige Drieëenheid)

Volgens deze waarheid en dit Woord van God geloven wij in een enig God, die een enig Wezen is, waarin drie Personen zijn, werkelijk en waarachtig en van eeuwigheid onderscheiden naar hun persoonlijke eigenschappen, namelijk de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De Vader is de oorzaak, de oorsprong en het begin van alle dingen, zowel zichtbare als onzichtbare. De Zoon is het Woord, de wijsheid en het beeld van de Vader. De Heilige Geest is de eeuwige kracht en macht, die uitgaat van de Vader en de Zoon. Uit deze onderscheiding volgt echter niet, dat God in drieën gedeeld is, aangezien de Heilige Schrift ons leert, dat wel de Vader en de Zoon en de Heilige Geest ieder hun eigen zelfstandigheid hebben, onderscheiden door hun eigenschappen, maar zo dat deze drie Personen slechts één enig God zijn. Het is dus duidelijk, dat de Vader niet is de Zoon en dat de Zoon niet is de

Vader; dat evenzo de Heilige Geest niet is de Vader noch de Zoon. Intussen zijn deze Personen, aldus onderscheiden, niet gedeeld noch onderling vermengd. Want de Vader heeft ons vlees en bloed niet aangenomen en ook de Heilige Geest niet, maar alleen de Zoon. De Vader is nooit zonder zijn Zoon en nooit zonder zijn Heilige Geest geweest, want Zij zijn alle drie van gelijke eeuwigheid in eenzelfde wezen. Er is geen eerste of laatste, want Zij zijn alle drie één in waarheid, in macht, in goedheid en barmhartigheid.

Artikel 9 (De getuigenissen van de Schrift voor deze leer,)

Wij weten dit alles zowel uit de getuigenissen van de Heilige Schrift als uit de werkingen van deze Personen, voornamelijk uit die, welke wij in ons ervaren. De getuigenissen van de Heilige Schrift, die ons leren deze Heilige Drieëenheid te geloven, zijn op vele plaatsen in het Oude Testament opgetekend; het is niet nodig deze alle op te sommen, maar alleen ze zorgvuldig kiezen.

In Genesis 1 : 26 en 27 zegt God: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, enz. En God schiep de mens naar zijn beeld, man en vrouw schiep Hij hen. Evenzo in Genesis 3 : 22: Zie de mens is geworden als Onzer één. Daaruit blijkt, dat er meer dan één Persoon in de Godheid is, want Hij zegt: Laat Ons mensen maken naar ons beeld; en Hij wijst daarna de eenheid aan als Hij zegt: God schiep. Weliswaar zegt Hij niet, hoeveel Personen er zijn, maar wat voor ons enigszins duister is in het Oude Testament, dat is zeer helder in het Nieuwe. Want toen onze Here gedoopt werd in de Jordaan, is de stem van de Vader gehoord, die zei:

Matth. 3:17 Deze is mijn Zoon, de geliefde; de Zoon werd gezien in het water en de Heilige Geest openbaarde Zich in de gedaante van een duif.

Bovendien is door Christus voor de doop van alle gelovigen deze formule gegeven: Doopt al de volken in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Matth. 28: 19 In het Evangelie naar Lukas spreekt de engel Gabriël tot Maria, de moeder des Heren, aldus: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige, dat verwekt wordt, Zoon Gods genoemd worden.

Lukas 1: :35

2 Kor. 13 : 13 Evenzo: de genade van de Here Jezus Christus en de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u.

1 Joh. 5. 7, 8 En: Drie zijn er, die getuigen in de hemel:
De Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze drie zijn één.

Op al deze plaatsen wordt ons ten volle geleerd, dat er drie Personen zijn in een enig goddelijk Wezen. En hoewel deze leer het menselijk verstand ver te boven gaat, geloven wij die nu op grond van het Woord, in de verwachting van het genieten van de volle kennis en vrucht ervan in de hemel. Verder moeten wij ook letten op het eigen werk, dat ieder van deze drie Personen aan ons verricht: de Vader wordt genoemd onze Schepper door zijn kracht; de Zoon is onze Heiland en Verlosser door zijn bloed; de Heilige Geest is onze Heiligmaker doordat Hij woont in ons hart. Deze leer van de Heilige Drieëenheid is altijd gehandhaafd in de ware kerk, van de tijd der apostelen af tot nu toe, tegenover Joden, Mohammedanen, en valse christenen en kettlers als Marcion, Mani, Praxeas, Sabellius, Paulus van Samosata, Arius en dergelijke, die terecht door de vaders zijn veroordeeld. Daarom aanvaarden wij in dezen gaarne de drie geloofsbelijdenissen, namelijk de Apostolische, die van Nicea en van Athanasius en evenzo wat de vaders in overeenstemming hiermee vastgesteld hebben.

Artikel 10 (De Godheid van Jezus Christus)

Hebr.1 : Wij geloven, dat Jezus Christus naar zijn goddelijke natuur de eniggeboren Zoon
 3 Filipp. 2 : 6 van God is, van eeuwigheid geboren, niet gemaakt o geschapen - want dan zou Hij
 een schepsel zijn - maar één van wezen met de Vader, mede-eeuwig, de afdruk van
 het wezen van de Vader en de afstraling van zijn heerlijkheid, Hem in alles gelijk.
 Hij is Gods Zoon, niet alleen sinds Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle
 eeuwigheid, zoals ons de volgende getuigenissen leren, wanneer zij met elkaar
 vergeleken worden.

Genesis 1. 1 Mozes zegt, dat God de wereld heeft geschapen en de apostel Johannes zegt, dat alle
 Joh.1 : 1-3 dingen zijn geschapen door het Woord, dat hij God noemt; de apostel zegt, dat God
 de wereld door zijn Zoon geschapen heeft en eveneens, dat God alle dingen door
 Hebr.1 : 2 Jezus Christus geschapen heeft.

Koloss.1 : 16 Daarom moet Hij, die genoemd wordt God, het Woord, de Zoon en Jezus Christus,
 reeds geweest zijn, toen alle dingen door Hem geschapen werden.

Micha 5: 1 De profeet Micha zegt dan ook: zijn oorsprong is van ouds, van de dagen der
 eeuwigheid. En de apostel: Hij is zonder begin van dagen of einde van leven. Zo is
 Hebr. 7: 3 Hij dan de ware, eeuwige God, die Almachtige, die wij aanroepen, aanbidden en
 dienen.

Artikel 11 (De Godheid van de Heilige Geest)

Wij geloven en belijden ook, dat de Heilige Geest van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uitgaat.
 Hij is niet gemaakt of geschapen en ook niet verwekt, maar van Hem kan alleen gezegd worden, dat
 Hij van beiden uitgaat.

In orde is Hij de derde Persoon van de Drieëenheid, van eenzelfde wezen, majesteit en heerlijkheid als
 de Vader en de Zoon, waarachtig en eeuwig God, gelijk de Heilige Schrift ons leert.

Artikel 12 (De schepping van de wereld, met name van de engelen)

Wij geloven, dat de Vader, door zijn Woord, dat is door zijn Zoon, de hemel, de aarde en alle
 schepselen uit niets heeft geschapen toen het Hem goeddacht, en dat Hij aan elk schepsel zijn wezen
 en gedaante heeft gegeven en aan ieder zijn eigen taak om zijn Schepper te dienen. Wij geloven, dat
 Hij ze alle ook nu nog in stand houdt en regeert overeenkomstig zijn eeuwige
 voorzienigheid en door zijn oneindige kracht, om de mens te dienen, opdat de mens zijn God dient. Hij
 heeft ook de engelen goed geschapen om zijn gezanten te zijn en zijn uitverkorenen te dienen.
 Sommigen van die engelen zijn uit die verheven staat, waarin God hen geschapen had, in het eeuwig
 verderf gevallen, maar de anderen hebben door Gods genade volhard en zijn in hun oorspronkelijke
 staat staande gebleven. De duivelen en de boze geesten zijn zo verdorven dat zij vijanden van God en
 van al het goede zijn. Uit alle macht loeren zij als moordenaars op de kerk en elk van haar leden om
 alles door hun bedriegerijen te vernielen en te ver-woesten. Zij zijn daarom door hun eigen slechtheid
 veroordeeld tot de eeuwige verdoemenis en verwachten dagelijks hun verschrikkelijke pijnigingen. En
 wat dit betreft verwerpen en verfoeien wij de dwalingen van de Sadduceeën, die loochenen dat er
 geesten en engelen zijn; en ook de dwaling van de Manicheeërs, die zeggen dat de duivelen hun
 oorsprong uit zichzelf hebben en van nature slecht zijn; niet dat zij verdorven zijn geworden.

Artikel 13 (Gods voorzienigheid,)

Wij geloven, dat deze goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, ze niet aan
 zichzelf heeft overgelaten of aan het toeval of het lot heeft prijsgegeven, maar ze
 overeenkomstig zijn heilige wil zo bestuurt en regeert, dat in deze wereld niets
 geschiedt zonder zijn beschikking. Toch is God niet de bewerker van de zonde die

gedaan wordt en evenmin draagt Hij er de schuld van. Want zijn macht en goedheid zijn zo groot en onvoorstelbaar, dat Hij zijn werk zeer goed en rechtvaardig beschikt en doet, ook al handelen de duivelen en goddelozen onrechtvaardig. En wat Hij doet boven het begrip van het menselijk verstand, dat willen wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt. Maar wij aanbidden in alle ootmoed en eerbied de rechtvaardige beslissingen van God, die voor ons verborgen zijn, en stellen ons ermee tevreden, dat wij leerlingen van Christus zijn om slechts te leren wat Hij ons onderwijst door zijn Woord, zonder deze grenzen te overschrijden. Deze leer schenkt ons een onuitsprekelijke troost, wanneer wij erdoor leren verstaan, dat ons niets kan overkomen bij toeval, maar alleen door de beschikking van onze goedertieren hemelse Vader. Hij waakt over ons met een vaderlijke zorg, terwijl Hij zo over alleschepselen heerst, dat niet één haar van ons hoofd - want die zijn alle geteld - en niet één musje ter aarde zal vallen zonder de wil van onze Vader. Hierop verlaten wij ons in de wetenschap, dat Hij de duivelen en al onze vijanden in toom houdt en zij ons zonder zijn toelating en wil niet kunnen schaden. Daarom verwerpen wij de verfoeilijke dwaling van de Epicureeërs, die zeggen dat God Zich nergens mee bemoeit en alles aan het toeval overlaat.

Matth.10:29,30

Artikel 14 (De schepping van de mens; zijn val en zijn verdorvenheid)

Wij geloven, dat God de mens uit het stof der aarde geschapen en hem gemaakt en gevormd heeft naar zijn beeld en gelijkenis, goed, rechtvaardig en heilig, zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God. Maar toen de mens in die hoge staat verkeerde, heeft hij er geen acht op geslagen en zijn bevoorrechte plaats niet ingezien, maar heeft hij zich willens en wetens aan de zonde onderworpen en daarmee aan de dood en de vervloeking, door gehoor te geven aan het woord van de duivel. Want het gebod ten leven, dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden en door zijn zonde heeft hij de gemeenschap met God, die zijn ware leven was, verbroken. Zo heeft hij zijn gehele natuur bedorven en daarmee de lichamelijke en geestelijke dood verdiend. Doordat hij in al zijn doen en laten goddeloos, verkeerd en verdorven is geworden, heeft hij alle voortreffelijke gaven die hij van God ontvangen had, verloren. Hij heeft daarvan niets overgehouden dan geringe sporen, die echter voldoende zijn om de mens iedere verontschuldiging te ontnemen.

Joh. 1: 5 AI het licht in ons is immers in duisternis veranderd, zoals de Schrift ons leert: Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet gegrepen; waar de apostel Johannes de mensen duisternis noemt. Daarom verwerpen wij al wat men in strijd hiermee leert over de vrije wil van de mens, aangezien de mens slechts een slaaf van de zonde is en niets kan aannemen of het moet hem uit de hemel gegeven zijn. Want wie zal zich erop beroemen uit eigen kracht iets goeds te kunnen doen, daar Christus immers zegt: Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekt? Wie zal wijzen op zijn eigen wil als hij weet, dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God?

Rom. 8: 7 Wie zal nog spreken van zijn eigen kennis, wanneer hij inziet dat een ongeestelijk mens niet aanvaardt hetgeen van de Geest van God is? Kortom, wie zal ook maar een enkele gedachte in het midden brengen, wanneer hij weet dat wij niet bekwaam zijn iets uit onszelf te denken, maar dat onze bekwaamheid uit God is?

1Kor.2: 14 Daarom behoort het woord van de apostel onwrikbaar vastgehouden te worden: dat het God is, die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt.

2 Kor. 3 : 5 Want geen kennis of wil is in overeenstemming met die van God, als Christus ze niet in de mens heeft tot stand gebracht, zoals Hij ons dit leert met de woorden: zonder Mij kunt gij niets doen.

Filipp. 2 : 13

Joh. 15 : 5

Artikel 15
(De erfzonde)

Wij geloven, dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde zich over heel het menselijk geslacht heeft verbreid; deze is een verdorvenheid van de gehele natuur en een erfelijk kwaad waarmee zelfs de kleine kinderen in de moederschoot besmet zijn en ze is de wortel, waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. Zij is daarom zo gruwelijk en afzichtelijk voor God, dat zij reden genoeg is om het menselijk geslacht te verdoemen. Zij is ook zelfs door de doop niet volkomen tenietgedaan of geheel uitgeroeid, aangezien de zonde altijd uit deze verdorvenheid ontspringt als opwellend water uit een giftige bron. Zij wordt evenwel aan de kinderen van God niet toegerekend om hen te verdoemen, maar door zijn genade en barmhartigheid vergeven; niet opdat zij in de zonde gerust zouden slapen, maar opdat het besef van deze verdorvenheid de gelovigen dikwijls zou doen zuchten in het verlangen om uit het lichaam van deze dood verlost te worden.

Rom. 7 : 24 Op dit punt verwerpen wij de dwaling van de Pelagianen, die zeggen dat de zonde enkel uit navolging ontstaat.

Artikel 16
(De eeuwige verkiezing Gods)

Wij geloven, dat toen het gehele geslacht van Adam zich door de zonde van de eerste mens in verderf en ondergang had gestort, God Zich betoond heeft zoals Hij is, namelijk barmhartig en rechtvaardig. Barmhartig, doordat Hij diegenen uit dit verderf trekt en verlost die Hij in zijn eeuwige en onveranderlijke raad uit louter goedertierenheid verkoren heeft in Jezus Christus, onze Here, zonder in het minst hun werken in rekening te brengen. Rechtvaardig, doordat Hij de anderen laat in de val en het verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben.

Artikel 17
(De belofte van de Verlosser)

Wij geloven, dat onze goede God, toen Hij zag dat de mens zich aldus in de lichamelijke en geestelijke dood gestort en zich volkomen rampzalig gemaakt had, hem in zijn wonderbare wijsheid en goedheid zelf is gaan zoeken, toen hij bevend voor Hem vluchtte, en hem heeft getroost met de belofte, hem zijn Zoon te geven die geboren zou worden uit een vrouw, om de kop van de slang te vermorzelen, en hem gelukzalig te maken.

Galaten 4: 4
Genesis 3: 15

Artikel 18
(De menswording van Gods Zoon)

Wij belijden dan, dat God de belofte, die Hij aan de vaderen gedaan had bij monde van zijn heilige profeten, vervuld heeft door zijn eigen eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld te zenden op de door Hem bestemde tijd.

Filipp. 2 : 7 Deze heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is aan de mensen gelijk geworden door werkelijk een echte menselijke natuur aan te nemen met al haar zwakheden, uitgezonderd de zonde. Hij is ontvangen in de schoot van de gelukzalige maagd Maria door de kracht van de Heilige Geest, zonder toedoen van een man, Hij heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen wat het lichaam betreft, maar ook een echte menselijke ziel om werkelijk mens te zijn. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam, moest Hij ze beide aannemen om beide te behouden. Tegenover de ketterij van de Wederdopers, die loochenen dat

Hebr.2: 14
Hand. 2 : 30
Rom. 1 : 3
Luk. 1 : 42;

Galaten 4: 4 Christus van zijn moeder menselijk vlees aangenomen heeft, belijden wij daarom
 Jer. 33 : 15; dat Hij deel gekregen heeft aan het bloed en vlees van de kinderen; dat Hij een
 Jesaja 11 : 1 vrucht van Davids lendenen is zoveel het vlees aangaat, gesproten uit het geslacht
 Hebr. 7: 14 van David naar het vlees; vrucht van Maria's schoot; geboren uit een vrouw; spruit
 Rom. 9: 5 van David; scheut uit de wortel van Isai; gesproten uit Juda; naar afkomst uit de
 Hebr.2: 16; 4: Joden wat het vlees betreft; uit het geslacht van Abraham, aangezien Hij het
 15 nageslacht van Abraham heeft aangenomen en in alle opzichten aan zijn broeders
 Matth. 1 : 23 gelijk is geworden uitgezonderd de zonde. Zo is Hij in waarheid onze Immanuel, dat
 is: God met ons.

Artikel 19
(De twee naturen van Christus)

Wij geloven, dat de Persoon van de Zoon door deze ontvangenis onafscheidelijk verenigd en verbonden is met de menselijke natuur, zodat er geen twee zonen van God en geen twee personen zijn, maar twee naturen in één Persoon verenigd, waarbij elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudt. Evenals de goddelijke natuur altijd ongeschapen gebleven is, zonder begin van dagen of einde van leven en hemel en aarde vervult, zo heeft ook de menselijke natuur haar eigenschappen niet verloren, maar is schepsel gebleven, dat wel een begin van dagen heeft, een eindige natuur bezit en alles behoudt wat bij een echt lichaam behoort. En hoewel Hij haar door zijn opstanding onsterfelijkheid heeft gegeven, heeft Hij de echtheid van zijn menselijke natuur niet veranderd, omdat ons behoud en onze opstanding mede van de echtheid van zijn lichaam afhangen. Maar deze twee naturen zijn zo in één Persoon verenigd, dat zij zelfs door zijn dood niet gescheiden zijn geweest. Zo was dus wat Hij bij zijn sterven in de handen van zijn Vader heeft overgegeven een echt menselijke geest, die zijn lichaam verliet, maar intussen bleef de goddelijke natuur steeds met de menselijke verenigd, zelfs toen Hij in het graf lag. De Godheid hield niet op in Hem te zijn, evenals zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor een korte tijd als zodanig niet openbaarde. Hierom belijden wij, dat Hij werkelijk God en werkelijk mens is: werkelijk God om door zijn kracht de dood te overwinnen, werkelijk mens om voor ons te kunnen sterven overeenkomstig de zwakheid van zijn vlees.

Artikel 20
(Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in Christus)

Wij geloven, dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijn Zoon gezonden heeft om de natuur, waarin de ongehoorzaamheid begaan was, aan te nemen en in haar genoeg-doening te geven en de straf voor de zonden door zijn allerbitterst lijden en sterven te dragen. Zo heeft God zijn rechtvaardigheid bewezen jegens zijn Zoon, toen Hij onze zonden op Hem laadde; en Hij heeft zijn goedheid en barmhartigheid uitgestort over ons, die schuldig waren en de eeuwige verdoemenis verdiend hadden, door in volkomen liefde zijn Zoon voor ons in de dood over te geven en Hem op te wekken om onze rechtvaardiging, opdat wij door Hem onsterfelijkheid en het eeuwige leven zouden hebben.

Artikel 21
(De voldoening door Christus)

Wij geloven, dat Jezus Christus een eeuwig Hogepriester is naar de ordening van Melchizedek, wat God met een eed heeft bevestigd. Hij heeft
 Hebr. 7: 21 Zichzelf in onze naam voor zijn Vader gesteld om diens toorn te stillen met volledige genoegdoening, door Zichzelf aan het kruishout te offeren en zijn kostbaar
 Jes. 53:5, 7, 12 bloed te vergieten tot reiniging van onze zonden, zoals de profeten hadden voorgezegt. Want er staat geschreven dat de straf, die ons de vrede aanbrengt, op de
 Psalm 69: 5 1 Zoon van God was en dat wij door zijn striemen genezen zijn; dat Hij als een lam ter slachting is geleid en onder de overtreders is geteld en als een misdadiger

Petr. 3 : 18 veroordeeld is door Pontius Pilatus, hoewel deze Hem onschuldig verklaard had. Zo heeft Hij teruggegeven wat Hij niet geroofd had en heeft Hij als rechtvaardige voor onrechtvaardigen geleden; en dit zowel in zijn lichaam als in zijn ziel, zodat Hij de verschrikkelijke straf gevoelde, die wij door onze zonden verdiend hadden, en zijn zweet als bloeddruppels werd, die op de aarde vielen. Hij heeft geroepen: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? en heeft dit alles geleden terwille van de vergeving van onze zonden. Daarom zeggen wij terecht, met Paulus, dat wij niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd; wij beschouwen alle dingen als vuilnis, omdat de kennis van Christus Jezus, onze Here, alles te boven gaat. Wij vinden allerlei vertroosting in zijn wonden en behoeven geen enkel ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen dan dit éne. eens voor altijd gebrachte offer, dat de gelovigen voor eeuwig tot volmaaktheid brengt. Dit is ook de reden, waarom Hij door de engel van God Jezus, dat is Verlosser genoemd is, omdat Hij zijn volk verlossen zou van hun zonden.

Artikel 22

(De rechtvaardiging door het geloof in Christus)

Wij geloven, dat de Heilige Geest om ons de ware kennis van deze grote verborgenheid te doen verwerven, in ons hart een waar geloof ontsteekt, dat Jezus Christus met al zijn verdiensten omhelst, Hem zich toeëigent en niets meer buiten Hem zoekt. Want een van beide: of in Jezus Christus is niet alles wat voor ons heil nodig is; òf dit alles is wel in Hem en dan heeft hij, die Jezus Christus door het geloof bezit, daarmee zijn gehele heil. Te zeggen, dat Christus niet genoeg is maar dat er naast Hem nog iets anders nodig is, is een gruwelijke godslastering, want daaruit zou volgen dat Christus slechts een halve Heiland is. Daarom zeggen wij terecht, met Paulus, dat wij door het geloof alleen of door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden. Wij vatten dit niet zo op, nauwkeurig gesproken, dat het geloof zelf ons rechtvaardigt, want het is slechts het middel, waarmee wij Christus, onze gerechtigheid, omhelzen. Maar Jezus Christus is onze gerechtigheid doordat Hij ons toerekent al zijn verdiensten en al zijn heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan; en het geloof is het middel, dat ons met Hem in de gemeenschap van al zijn schatten en gaven verbonden houdt. Als deze ons eigendom zijn geworden, zijn zij meer dan voldoende om ons vrij te spreken van onze zonde

Rom. 3 : 28

Artikel 23

(Onze gerechtigheid voor God in Christus)

Wij geloven, dat onze zaligheid gelegen is in de vergeving van onze zonden om Jezus Christus' wil en dat daarin onze gerechtigheid voor God bestaat. Zo leren David en Paulus ons door te verklaren: Zalig is de mens aan wie God de gerechtigheid zonder werken toerekent. En dezelfde apostel zegt, dat wij om niet, anders gezegd uit genade gerechtvaardigd zijn door de verlossing van Jezus Christus. Daarom houden wij dit fundament altijd vast, terwijl wij alle eer aan God geven door onszelf te vernederen en te belijden wat wij zijn, zonder ons ook maar enigszins op onszelf of op onze verdiensten te beroemen; wij steunen en rusten op de gehoorzaamheid van de gekruisigde Christus alleen. Deze gehoorzaamheid is de onze, wanneer wij in Hem geloven. Zij is voldoende om al onze ongerechtigheden te bedekken en, door ons geweten te bevrijden van vrees, ontzetting en verschrikking, ons vrijmoedigheid te geven om tot God te naderen, zonder te doen

Psalm 32 : 2;

Rom. 4: 6

Rom. 3 : 24

als onze eerste vader Adam, die zich bevend met vijgebladeren wilde bedekken. Waarlijk, indien wij voor God moesten verschijnen, terwijl wij, in hoe geringe mate ook, op onszelf of op enig ander schepsel zouden steunen, helaas, wij zouden verzwolgen worden. En daarom moet ieder met David zeggen: Here, ga niet in het gericht niet uw knecht, want niemand die leeft is voor U rechtvaardig.

Psalm 143: 2

Artikel 24 (De heiligmaking)

Wij geloven, dat dit ware geloof, in de mens verwekt door het horen van het Woord van God en door de werking van de Heilige Geest, hem weder-baart en maakt tot een nieuwe mens; het doet hem leven in een nieuw leven en bevrijdt hem van de slavernij der zonde. Daarom is er geen sprake van dat dit rechtvaardigend geloof de mensen onverschillig zou maken voor een vroom en heilig leven. Integendeel, zonder dit geloof zullen zij nooit iets doen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf en uit vrees verdoemd te worden. Het is dan ook onmogelijk dat dit heilig geloof in de mens niets zou uitwerken. Wij spreken immers niet van een onvruchtbaar geloof, maar van een geloof, waarvan de Schrift zegt dat het door de liefde werk: en dat de mens ertoe beweegt zich te oefenen in de werken, die God in Zijn Woord geboden heeft; deze werken zijn, als ze voortkomen uit de goede wortel van het geloof, goed en aan God welgevallig, aangezien zij alle door zijn genade geheiligd zijn. Toch worden zij niet in rekening gebracht als het gaat om onze rechtvaardiging, want wij worden gerechtvaardigd door het geloof in Christus, zelfs vóór wij goede werken doen. Anders zouden zij niet goed kunnen zijn, evenmin als de vrucht van een boom goed kan zijn voordat de boom goed is.

Galaten 5 :6

Wij doen dus goede werken, maar niet om de verdienste, want wat voor verdienste zouden wij kunnen verwerven? Wij zijn veeleer schuldenaars van God voor de goede werken die wij doen en niet Hij van ons. Want Hij is het die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt. Laten wij dan letten op wat geschreven staat: Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben slechts gedaan wat wij moesten doen. Toch willen wij niet ontkennen dat God de goede werken beloont; alleen: Hij kroont zijn gaven door zijn genade. En verder, al doen wij goede werken, toch maken wij daarvan niet het fundament van ons heil; want wij kunnen geen werk doen of het is besmet door ons zondig vlees en verdient daarom gestraft te worden. En al konden we er op één wijzen, dan is toch de gedachte aan één zonde daarin genoeg om het verwerpelijk te maken voor Gods ogen. Op deze wijze zouden wij altijd aan twijfel ten prooi zijn, heen en weer geslingerd, zonder enige zekerheid, en ons arme geweten zou altijd gekweld worden, indien het niet steunde op de verdienste van het lijden en sterven van onze Heiland.

Filipp. 2 : 13

Lukas 17 : 10

Artikel 25 (Christus de vervulling van de Wet,)

Wij geloven, dat de ceremoniën en voor-afbeeldingen van de wet met de komst van Christus hebben afgedaan en dat aan alle schaduwen een einde gekomen is, zodat het gebruik daarvan onder de christenen moet worden afgeschaft. Toch blijft voor ons de waarheid en de werkelijkheid ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben. Intussen maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten om ons in het Evangelie te bevestigen en ook om ons leven in alle eerbaarheid te richten tot Gods eer en naar zijn wil.

Artikel 26 (Christus onze Voorspraak]

Wij geloven, dat wij geen toegang hebben tot God dan alleen door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, de Rechtvaardige. Hiertoe is Hij mens geworden en heeft Hij de goddelijke en menselijke natuur verenigd, opdat wij mensen toegang zouden hebben tot de goddelijke majesteit; anders zou de toegang voor ons gesloten zijn. Maar deze Middelaar, die de Vader ons gegeven heeft tussen Zich en ons, moet ons door zijn verhevenheid niet afschrikken zodat wij een ander, naar ons goeddunken, zouden gaan zoeken. Want er is niemand in hemel of op aarde onder de schepselen, die ons meer lief heeft dan Jezus Christus, die, hoewel Hij in de gestalte Gods was, Zich zelf ontledigd heeft en de gestalte van een dienstknecht aangenomen en aan zijn broeders in alle opzichten gelijk geworden is.

Filipp. 2 : 6, 7;
Hebr. 2 : 17

Indien wij een andere middelaar moesten zoeken, die ons gunstig gezind zou zijn, wie zouden wij dan kunnen vinden, die ons meer liefheeft dan Hij, die zijn leven voor ons gegeven heeft zelfs toen wij vijanden waren?

Rom. 5 : 8, 10

En als wij iemand zoeken die macht en aanzien heeft, wie heeft zoveel als Hij, die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader en die alle macht heeft in hemel en op aarde?

Matth. 28 : 18

En wie zal eerder verhoord worden dan de eigen zeer geliefde Zoon van God? Het is dus enkel gebrek aan geloof, dat geleid heeft tot de gewoonte om de heiligen te ontveren in plaats van hen te eren, want men doet wat zij nooit gedaan of begeerd hebben, zoals uit hun geschriften blijkt. Men moet onze onwaardigheid hier niet tegen inbrengen, want er is geen sprake van, dat wij onze gebeden op grond van onze waardigheid voor God zouden brengen, maar wij doen dat alleen op grond van de uitnemendheid en waardigheid van onze Here Jezus Christus, wiens gerechtigheid de onze is door het geloof. Daarom zegt de apostel ons, als hij deze dwaze vrees of liever dit gebrek aan geloof van ons wil afnemen, dat Jezus Christus in alle opzichten aan zijn broeders is gelijk geworden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester zou worden bij God om de zonden van het volk te verzoenen.

Hebr. 2 : 17,18

Want doordat Hijzelf in verzoeken geleden heeft, kan Hij hun, die verzocht worden, te hulp komen. En daarna zegt hij om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan: Daar we nu een grote Hogepriester hebben, die de hemelen is doorgestaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij laten wij aan die belijdenis vasthouden.

Jezus, Zoon van God, wij hebben geen Hogepriester, die niet kan medevoelen met onze zwakheden, maar een, die in alle dingen op gelijke wijze als wij is verzocht geweest, doch zonder te zondigen. Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te gelegener tijd.

Hebr. 4:14-16
Hebr. 10 : 19,

Dezelfde apostel zegt, dat wij de volle vrijmoedigheid bezitten om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laten wij dan toetreden in volle verzekerdheid des geloofs. Evenzo: Christus heeft een priesterschap dat op geen ander kan overgaan; daarom kan Hij ook volkomen behouden wie door Hem tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten. Wat ontbreekt er dan nog, daar Christus zelf nadrukkelijk uitspreekt: Ik ben de weg, de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij. Waarom zouden wij een andere voorspraak zoeken, aangezien het God behaagd heeft ons zijn Zoon tot Voorspraak te geven.

22 Hebr. 7: 24,
25 Joh. 14: 6

Laten wij Hem niet loslaten om een andere te nemen of liever een andere te zoeken, zonder die ooit te vinden; want toen God Hem ons gaf, wist Hij heel goed, dat wij zondaars waren. Daarom roepen wij, naar het gebod van Christus, de hemelse Vader aan door Christus, onze enige Middelaar, zoals ons in het Gebed des Heren geleerd is. En wij zijn verzekerd, dat de Vader ons al wat wij Hem bidden zal geven in Christus' Naam.

Joh. 16: 23

Artikel 27
(De katholieke of algemene kerk)

Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene kerk. Zij is een heilige vergadering van de waarlijk gelovige christenen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus, gewassen zijn door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest. Deze kerk is er geweest van het begin der wereld af en zal er zijn tot het einde toe; want Christus is een eeuwig Koning die niet zonder onderdanen kan zijn. Deze heilige kerk wordt door God staande gehouden tegen het woeden van de gehele wereld, hoewel zij soms een tijdlang zeer klein is en tot niets schijnt te zijn geworden in de ogen van de mensen. Zo heeft de Here gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zeventuizend mensen voor Zich behouden, die hun knieën voor Baal niet gebogen hadden. Ook is deze heilige kerk niet gevestigd in, gebonden aan of beperkt tot een bepaalde plaats of gebonden aan bepaalde personen, maar zij is verbreid en verstrooid over de gehele wereld en toch met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof.

Artikel 28
(De roeping zich bij de kerk te voegen)

Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering de vergadering is van hen, die behouden worden en er buiten haar geen zaligheid is, dat niemand, van welke stand of hoedanigheid ook, zich van haar afzijdig mag houden om op zichzelf te blijven staan; maar dat allen zich bij haar behoren te voegen en zich met haar behoren te verenigen om zo de eenheid der kerk te bewaren, door zich te onderwerpen aan haar onderricht en tucht, de hals te buigen onder het juk van Jezus Christus en de opbouw van de broeders te dienen overeenkomstig de gaven, die God aan ieder verleend heeft, allen samen als leden van eenzelfde lichaam.

Om dit alles des te beter te kunnen onderhouden, is het overeenkomstig Gods Woord de roeping van alle gelovigen zich af te scheiden van hen, die niet tot de kerk behoren en zich bij deze vergadering te voegen op iedere plaats, waar God haar gesteld heeft, zelfs al verzetten de overheden en de edicten der vorsten zich daartegen en stond er de dood of lijfstraf op. Daarom handelen allen de zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen in strijd met Gods verordening.

Artikel 29
(De kenmerken van de ware kerk, haar leden, en van de valse kerk)

Wij geloven, dat men nauwgezet en met grote zorgvuldigheid, vanuit Gods Woord, behoort te onderscheiden welke de ware kerk is, aangezien alle sekten, die er tegenwoordig in de wereld zijn, zich ten onrechte kerk noemen. Wij spreken hier niet over huichelaars, die in de kerk onder de oprechte gelovigen gemengd zijn en toch niet tot de kerk behoren, hoewel zij uiterlijk in haar zijn. Maar wij bedoelen dat men het lichaam en de gemeenschap van de ware kerk moet onderscheiden van alle sekten, die beweren dat zij de kerk zijn.

De kenmerken, waaraan men de ware kerk kan kennen, zijn deze: dat de kerk de zuivere prediking van het Evangelie onderhoudt, dat zij de zuivere bediening van de sacramenten onderhoudt, zoals Christus die heeft ingesteld;

dat de kerkelijke tucht uitgeoefend wordt om de zonden te bestraffen: kortom dat men zich richt naar het zuivere Woord van God, alle dingen die daarmee in strijd zijn verwerpt en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd. Hieraan kan men met zekerheid de ware kerk kennen en niemand heeft het recht zich van haar af te scheiden.

Wat nu hen aangaat, die tot de kerk behoren, hen kan men kennen aan de kenmerken van de christenen, namelijk het geloof en dat zij, na de enige Heiland Jezus Christus aangenomen te hebben, de zonde ontvluchten en de gerechtigheid nastreven, de ware God en hun naaste liefhebben en niet naar rechts of links afwijken en hun vlees kruisigen met zijn werken. Niet alsof er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn, maar zij strijden daartegen door de Geest al de dagen van hun leven; terwijl zij voortdurend hun toevlucht nemen tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Here Jezus, in wie zij vergeving van hun zonden hebben door het geloof in Hem.

Wat de valse kerk betreft: deze schrijft aan zichzelf en haar verordeningen meer gezag toe dan aan

Gods Woord en wil zich niet aan het juk van Christus onderwerpen; zij bedient de sacramenten niet zoals Christus in zijn Woord geboden heeft, maar zij voegt er aan toe en laat eruit weg naar het haar goeddunkt, zij grondt zich meer op de mensen dan op Christus; zij vervolgt hen, die heilig leven naar Gods Woord en die haar berispen om haar zonden, hebzucht en afgoderij.

Deze twee kerken zijn gemakkelijk te kennen en van elkaar te onderscheiden.

Artikel 30 (De regering van de kerk)

Wij geloven, dat deze ware kerk geregeerd moet worden overeenkomstig de geestelijke orde, die onze Here ons in Zijn Woord geleerd heeft, namelijk dat er dienaren of herders moeten zijn om Gods Woord te prediken en de sacramenten te bedienen en opzieners en diakenen om met de herders een raad der kerk te vormen en door dit middel de ware godsdienst in stand te houden en te zorgen dat de ware leer voortgang heeft, dat de overtreders op geestelijke wijze gestraft en in toom gehouden worden en dat de armen en zij die in moeiten verkeren, geholpen en getroost worden naarmate zij het nodig hebben.

1 Tim. 3

Op deze wijze zullen alle dingen in de kerk in goede orde geschieden, wanneer personen gekozen worden die trouw zijn, overeenkomstig de regel die de apostel Paulus daarvoor geeft in de brief aan Timotheüs.

Artikel 31 (De ambten in de kerk)

Wij geloven, dat de dienaren van Gods Woord, de ouderlingen en de diakenen tot hun ambt behoren gekozen te worden in de weg van wettige verkiezing door de kerk, onder aanroeping van Gods Naam en in goede orde, zoals Gods Woord leert. Daarom moet ieder zich er terdege voor wachten om zich met ongeoorloofde middelen in te dringen, maar hij moet de tijd afwachten, dat hij door God geroepen wordt om daardoor het overtuigend bewijs te hebben, dat zijn roeping van de Here is.

Wat de dienaren des Woords betreft, zij hebben, op welke plaats zij ook zijn, gelijke macht en gezag, daar zij allen dienaren van Jezus Christus zijn, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de kerk.

Bovendien zeggen wij - opdat de heilige verordening van God niet geschonden wordt of in verachting raakt - dat ieder voor de dienaren des Woords en de ouderlingen van de kerk bijzondere achting moet hebben om het werk dat zij doen, en met hen in vrede moet leven, zonder morren, twist of tweedracht, zoveel als mogelijk is.

Artikel 32 (De orde en de tucht van de kerk)

Wij geloven intussen, hoewel het nuttig en goed is dat de regeerders van de kerk onderling een bepaalde orde instellen en handhaven om het lichaam van de kerk in stand te houden, dat zij zich er niettemin wel voor moeten wachten af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, ons geboden heeft. En daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor het geweten te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook. Wij aanvaarden dus alleen wat dienstig is om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid aan God; en hiertoe is vereist de excommunicatie of ban, die volgens Gods Woord geschiedt, met wat daaruit voortvloeit.

Artikel 33 (De sacramenten)

Wij geloven, dat onze goede God, omdat Hij met ons onverstand en onze zwakheid rekening houdt, voor ons de sacramenten heeft ingesteld om zijn beloften aan ons te bezegelen en om onderpanden te zijn van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons en ook om ons geloof te voeden en te onderhouden. Hij heeft deze gevoegd bij het Woord van het Evangelie om des te beter aan onze uiterlijke zinnen duidelijk te maken zowel wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft als wat Hij inwendig in ons hart doet; zo bekrachtigt Hij in ons het heil, waaraan Hij ons deel geeft. Want de sacramenten zijn zichtbare tekenen en zegels van een innerlijke en onzichtbare zaak en door middel daarvan werkt God in ons door de kracht van de Heilige Geest. Daarom zijn de tekenen niet krachteloos en zonder inhoud om ons te bedriegen, want Jezus Christus is de waarheid ervan en zonder Hem zouden zij niets zijn.

Voorts hebben wij genoeg aan het aantal sacramenten, door Christus onze Meester voorgeschreven, niet meer dan twee, te weten het sacrament van de doop en dat van het heilig avondmaal van Jezus Christus.

Artikel 34 (De Heilige Doop)

Rom. 10: 4 Wij geloven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is, door het vergieten van zijn bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zou kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening voor de zonden. Hij heeft de besnijdenis, die met bloed geschiedde, afgeschaft en in plaats daarvan het sacrament van de doop ingesteld. Hierdoor worden wij in de kerk van God ontvangen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd om geheel aan Hem toe te behoren, wiens merk en veldteken wij dragen.

Dit dient ons tot een getuigenis, dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

Math. 28 : 19 Zo heeft Hij geboden al de zijnen te dopen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, enkel met rein water. Hij geeft ons daarmee te verstaan: evenals het water, waarmee wij overgoten worden en dat bij de besprenging op het lichaam van de dopeling zichtbaar is, de onreinheid van het lichaam afwast, zo bewerkt het bloed van Christus hetzelfde van binnen, in de ziel, door de Heilige Geest; het besprengt haar en zuivert haar van zonde en doet ons van kinderen des toorns herboren worden tot kinderen van God.

Niet dat dit door het uitwendige water geschiedt, maar door de besprenging met het kostbare bloed van de Zoon van God, die onze Rode Zee is, waar wij doorheen moeten gaan om te ontkomen aan de tirannie van Farao - dat is de duivel - en in te gaan in het geestelijke Kanaan. Zo geven de dienaren van hun kant ons alleen het sacrament en het zichtbare teken, maar onze Here geeft wat het sacrament beduidt, namelijk de onzichtbare genadegaven: Hij wast onze ziel, zuivert en reinigt haar van alle onreinheden en ongerechtigheden; Hij vernieuwt ons hart en vervult het met alle vertroosting en geeft ons een waarachtige zekerheid van zijn Vaderlijke goedheid, terwijl Hij ons de nieuwe mens aandoet en de oude met al zijn werken uittrekt. Hierom geloven wij, dat wie tot het eeuwige leven wil komen, slechts eenmaal gedoopt moet worden met de enige doop zonder die ooit te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze doop immers is niet alleen van nut zolang het water op ons is en wij hem ontvangen maar gedurende ons gehele leven. Hierom verwerpen wij de dwaling van de Wederdopers die niet tevreden zijn met een enige doop, die zij eenmaal ontvangen hebben, en die bovendien de doop van de kleine kinderen der gelovigen veroordelen. Wij geloven daarentegen dat men hen behoort te dopen en met het teken van het verbond te verzegelen, evenals de kleine kinderen in Israël besneden werden op grond van dezelfde beloften, die aan onze kinderen gedaan zijn. En Christus heeft zijn bloed waarlijk niet minder vergoten om de kleine kinderen der gelovigen te wassen dan Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen. Daarom behoren zij het teken en sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de HERE in de wet gebood hen kort

nadat zij geboren waren, deel te doen hebben aan het sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam, dat een sacrament was van Jezus Christus. Bovendien doet de doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het Joodse volk, en dit is de reden waarom de apostel

Col. 2 : 11

Paulus de doop noemt de besnijdenis van Christus.

Artikel 35 (Het Heilig Avondmaal)

Wij geloven en belijden, dat onze Heiland Jezus Christus het sacrament van het heilig avondmaal ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen die Hij reeds wedergeboren deed worden en in zijn huisgezin, dat is zijn kerk, heeft ingelijfd. Nu hebben zij die wedergeboren zijn, tweërlei leven in zich. Het ene is lichamelijk en tijdelijk: zij hebben het van hun eerste geboorte meegebracht en alle mensen bezitten het. Het andere is geestelijk en hemels: het wordt hun gegeven in de tweede geboorte, die geschiedt door het Woord van het Evangelie in de gemeenschap met het lichaam van Christus; dit leven bezitten niet allen, maar alleen de uitverkorenen van God. Zo heeft God ons, tot instandhouding van het lichamelijke en aardse leven, aards en gewoon brood verordend, dat daarvoor bestemd en allen gemeen is, zoals het leven zelf. Maar om het geestelijke en hemelse leven dat de gelovigen bezitten, te onderhouden, heeft Hij hun een levend brood gezonden, dat uit de hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, die het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten wordt, dat is in de geest toegeëigend en ontvangen door het geloof.

Om ons dit geestelijke en hemelse brood af te beelden heeft Christus een aards en zichtbaar brood verordend als sacrament van zijn lichaam en de wijn als sacrament van zijn bloed. Hij betuigt ons hiermede: zo waarlijk als wij het sacrament ontvangen en in onze handen houden en het eten en drinken met onze mond, waarmee ons leven in stand gehouden wordt, zo waarlijk ontvangen wij door het geloof (dat de hand en mond van onze ziel is) in onze ziel het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onze enige Heiland, tot ons geestelijk leven. Nu is het zeker en buiten twijfel, dat Jezus Christus ons zijn sacramenten niet voor niets heeft verordend; Hij werkt dan ook in ons alles wat Hij ons door deze heilige tekenen voor ogen stelt, hoewel de wijze waarop dit geschiedt ons verstand te boven gaat en voor ons niet te begrijpen is, evenals de werking van de Heilige Geest verborgen en niet te begrijpen is. Toch vergissen wij ons niet als wij zeggen, dat wat door ons gegeten en gedronken wordt het eigen en natuurlijke lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze waarop wij deze nuttigen is niet met de mond, maar in de geest door het geloof. Aldus blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God zijn Vader in de hemelen, en doet ons niettemin aan zich deelhebben door het geloof. Dit is een geestelijke maaltijd, waaraan Christus ons deel geeft aan zichzelf met al zijn schatten en gaven en ons zowel zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven doet genieten; Hij voedt, sterkt en troost onze arme, verslagen ziel door het te drinken geven van zijn bloed.

Voorts, hoewel de sacramenten met de zaken, waarvan zij een teken zijn, verbonden zijn, worden toch niet beide door allen ontvangen. De goddeloze ontvangt wel het sacrament tot zijn veroordeling, maar niet de waarheid van het sacrament, evenals Judas en Simon de tovenaars beiden wel het sacrament kregen, maar niet Christus die erdoor voorgesteld wordt; Hij wordt alleen het deel van de gelovigen.

Tenslotte, wij ontvangen het heilig sacrament in de samenkomst van het volk van God met ootmoed en eerbied, terwijl wij met dankzegging een heilige gedachtenis aan de dood van Christus, onze Heiland, vieren en daarbij belijdenis doen van ons geloof en van de christelijke religie. Daarom behoort niemand aan het avondmaal te gaan zonder zichzelf eerst op de rechte wijze beproefd te hebben, opdat hij, als hij eet van dit brood en drinkt uit deze beker, niet tot zijn eigen oordeel eet en drinkt.

1 Kor. 11 : 29

Kort uitgedrukt, we worden door het gebruik van dit heilig sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naaste. Daarom verwerpen wij alle toevoegsels en veroordelenswaardige bedenkzels, die de mensen in de sacramenten aangebracht en ermee vermengd hebben als ontheiligingen daarvan, en wij verklaren dat men zich tevreden moet stellen met de ordening, die Christus en zijn apostelen ons geleerd hebben en dat men daarvan moet spreken zoals zij ervan gesproken hebben.

Artikel 36 (Het ambt van de Overheid)

Rom. 13: 4 Wij geloven, dat onze goede God, wegens de verdorvenheid van het menselijk geslacht, verordend heeft dat er koningen, vorsten en overheden zullen zijn, omdat Hij wil dat de wereld geregeerd wordt door wetten en staatsregelingen, opdat de ongebondenheid van de mensen bedwongen wordt en alles in goede orde onder hen toegaat. Hiertoe heeft Hij de overheid het zwaard in handen gegeven tot bestraffing van de slechte en bescherming van de goede mensen.

1 Tim. 2 : 2 En hun taak is niet alleen acht te geven op de openbare orde en daarover te waken, maar ook de hand te houden aan de heilige kerkedienst, (om alle afgoderij en valse godsdienst te weren en uit te roeien, het rijk van de antichrist te gronde te werpen), de voortgang van het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen en het Woord van het Evangelie overal te doen prediken, opdat God door ieder geëerd en gediend wordt, zoals Hij in zijn Woord gebiedt. Voorts is ieder, van welke hoedanigheid, rang of stand hij moge zijn, verplicht zich aan de overheden te onderwerpen, belasting te betalen, hun eer en eerbied te bewijzen en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet in strijd zijn met Gods Woord, en voor hen te bidden, opdat de HERE hen wil besturen in al hun wegen en opdat wij een stil en gerust leven mogen leiden, in alle godsvrucht en waardigheid. Op dit punt wijzen wij de Wederdopers en andere oproerige mensen af en in het algemeen allen, die overheden en magistraten verwerpen en de rechtsorde omver willen werpen door het invoeren van gemeenschap van goederen en die de goede zeden, die God onder de mensen ingesteld heeft, verstoren.

Artikel 37 (Het laatste oordeel)

Hand. 1 : 11 Tenslotte geloven wij in overeenstemming met het Woord van God dat, als de door de HERE bepaalde tijd (die aan alle schepselen onbekend is) gekomen en het getal van de uitverkorenen vol zal zijn, onze Here Jezus Christus uit de hemel zal komen, lichamelijk en zichtbaar, op dezelfde wijze als Hij ten hemel gevaren is, met grote heerlijkheid en majesteit, om zich te openbaren als Rechter over levenden en doden, terwijl Hij deze oude wereld in vuur en vlam zet om haar te zuiveren.

1 Thess. 4 : 16 Dan zullen voor deze grote Rechter alle mensen persoonlijk verschijnen, zowel mannen als vrouwen en kinderen, die van de aanvang van de wereld af tot het einde geweest zullen zijn, gedagvaard door de stem van de aartsengel en het geklank van een bazuin Gods.

Openb. 20 : 12 Want al de gestorvenen zullen uit de aarde verrijzen, en de zielen zullen samengevoegd of verenigd zijn met haar eigen lichaam, waarin zij geleefd hebben. Degenen die dan nog leven, zullen niet sterven zoals de anderen, maar in één ogenblik veranderd en van vergankelijk onvergankelijk worden. Dan zullen de boeken, dat zijn de gewetens, geopend en de doden geoordeeld worden naar wat zij in deze wereld gedaan hebben, hetzij goed, hetzij kwaad.

2 Cor. 5 : 10 Ja, de mensen zullen rekenschap geven van elk ijdel woord, dat zij gesproken hebben, al houdt de wereld dat slechts voor spel en tijdverdrijf; en dan zal wat door de mensen in het verborgen bedreven is en hun huichelarij openlijk voor allen aan

Matth. 12:36 het licht gebracht worden.
Daarom is de gedachte aan dit oordeel terecht schrikwekkend en angstaanjagend voor de bozen en goddelozen en zeer begeerlijk en troostrijk voor de vromen en uitverkorenen, omdat dan hun verlossing geheel voltooid zal worden en zij daar de vruchten van de moeite en het lijden, dat zij gedragen hebben, zullen ontvangen; hun onschuld zal door allen worden erkend en zij zullen de verschrikkelijke wraak zien, die God zal oefenen aan de goddelozen, die hen in deze wereld getiranniseerd, verdrukt en gekweld hebben. Dezen zullen tot erkenning van hun schuld gebracht worden door het getuigenis van hun eigen geweten. Zij zullen wel onsterfelijk worden, doch slechts om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is.

Matth. 25:41 De gelovigen en uitverkorenen daarentegen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eer. De Zoon van God zal hun naam belijden en voor God, zijn Vader, en zijn uitverkoren engelen, en God zal alle tranen van hun ogen afwissen.

Matth. 10 : 32 Hun zaak, die thans door vele rechters en overheden als ketters en goddeloos veroordeeld wordt, zal dan blijken de zaak van de Zoon van God te zijn. En als een beloning uit genade zal de HERE hun zulk een heerlijkheid doen bezitten als in het hart van een mens nooit zou kunnen opkomen.

Openb. 21 : 4 Daarom verwachten wij die grote dag met sterk verlangen om ten volle te genieten de beloften van God in Jezus Christus, onze Heer.

BIJLAGE 16

Voorlopig vastgestelde formulieren en gebeden.

FORMULIER VOOR UITSLUITING UIT DE GEMEENTE VAN CHRISTUS

Eerste aankondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkeraad moet u met droefheid meedelen, dat een broeder (zuster) uit de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan

Ondanks vele vermaningen waren er geen blijken van berouw. Daarom heeft de kerkeraad hem moeten afhouden van het heilig avondmaal. Dit heeft helaas niet mogen leiden tot zijn bekering.

Ook voortgaande vermaningen zijn vruchteloos gebleven.

De kerkeraad ziet zich nu geroepen de tuchttoefening voort te zetten en zal tot uitsluiting van deze broeder moeten overgaan, wanneer hij zich niet bekeert van zijn zonde.

De kerkeraad deelt u dit nu voor de eerste keer mee. Hij roept u met klem op, de Here te bidden of Hij deze broeder tot bekering wil brengen.

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Tweede aankondiging

De kerkeraad heeft u reeds eerder meegedeeld, dat een broeder zich heeft schuldig gemaakt aan U hebt toen vernomen, dat hem het heilig avondmaal ontzegd was, omdat hij zich niet wilde bekeren. Ook na voortgezette uitoefening van de tucht is bij deze broeder niets van bekering gebleken. Integendeel, alle vermaningen bleven vruchteloos.

Nadat de kerkeraad de instemming heeft ontvangen van de classis, deelt hij u mee, dat hij ingrijpender tuchtmaatregelen moet nemen. Met diepe ernst roept de kerkeraad u op, de betrokken zondaar liefdevol te vermanen. Zijn naam is Bid de Here, of Hij deze broeder nog tot bekering wil brengen, zodat de zonde uit de gemeente gebannen en de zondaar behouden wordt.

Derde aankondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkeraad was helaas tot twee keer toe genoodzaakt u mee te delen, dat broeder zich heeft schuldig gemaakt aan

U hebt toen vernomen, dat hij zich niet wilde bekeren en dat hem het heilig avondmaal is ontzegd. De kerkeraad moest ingrijpender tuchtmaatregelen treffen. Maar tot nu toe is van bekering bij deze broeder geen sprake. Integendeel, alle vermaningen zijn vruchteloos gebleven.

Daarom deelt de kerkeraad u voor de derde en laatste keer mee, dat hij met deze broeder verder moet handelen.

Indien hij zich niet bekeert, zal hij op..... uit de gemeenschap van de kerk worden uitgesloten. Voor het laatst roept de kerkeraad u dringend op hem liefdevol te vermanen. Bid de Here vurig of Hij deze broeder nog tot bekering wil brengen, zodat hij zich niet tot het uiterste verhardt.

Verantvoording

Gemeente van onze Here Jezus Christus, De kerkeraad heeft u tot drie keer toe bekend

gemaakt, dat broeder N. in zonde leeft. Het doel van die afkondigingen was, dat hij zich door uw gebeden en vermaningen tot God zou bekeren en verlost zou worden uit de macht van de satan, die hem in zijn greep houdt.

Maar helaas heeft niemand de kerkeraad bericht, dat er bij deze broeder ook maar een spoor van berouw op te merken valt. Toch is hij door velen gewaarschuwd. Zijn schuld, die op zichzelf al ernstig is, wordt nog verzaamd.

doordat hij in de zonde volhardt.

De kerkeraad heeft lang geduld met hem gehad, maar weet zich nu geroepen over te gaan tot het laatste redmiddel dat God in zijn Woord geboden heeft, namelijk de uitsluiting uit de gemeente.

1 Cor. 5: 5

Deze uitsluiting dient om hem tot schaamte over zijn zonde te brengen, en om te verhinderen dat dit verziekte lid het hele lichaam, namelijk Christus' gemeente, aantast. Bovenal wordt voorkomen dat Gods naam gelasterd wordt.

Uitsluiting

Mattheus 18 : 18

Christus heeft de uitoefening van de tucht opgedragen aan zijn ambtsdragers met de woorden: al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel.

Joh. 20: 23

1 Cor. 5 : 13

Daarom verklaren wij als opzieners van deze gemeente in de naam van onze Here Jezus Christus, dat N. die zichzelf reeds uit de gemeente van Christus uitgesloten heeft, heden uitgesloten wordt. Hij is nu buiten de gemeenschap met Christus gesteld. Hij heeft geen deel meer aan de sacramenten. Hij staat nu buiten de geestelijke weldaden die God aan zijn gemeente schenkt.

Mattheus 18 : 17

Zolang hij in zijn zonden volhardt, zal hij naar het bevel van Christus voor u zijn als een heiden en een tollenaar.

Oproep tot de gemeente

2 Thess. 3 : 14-15

Wij roepen u op hem niet als uw vijand te beschouwen. Integendeel, tracht hem te vermanen zoals men een broeder doet. Maar ga ook geen te nauwe banden met hem aan. Laat hem daardoor merken, dat hij zich bekeren moet.

1 Cor. 10 : 12

Deze uitsluiting, gemeente, is voor ons een waarschuwend voorbeeld.

Laten wij toch de Here vrezen en nauwkeurig op onszelf letten. Want wie meent te staan, moet toezien, dat hij niet ten val komt. Blijf in de gemeenschap met de Vader en zijn Zoon Christus en ook met alle oprechte christenen, om zo het eeuwige leven te verkrijgen.

Hebreeën 12 : 1, 2 1

Petrus 5 : 8

Lucas 22 : 46

Hebreeën 4 : 7

U hebt gezien op welke manier onze afgesneden broeder langzamerhand het spoor bijster is geraakt. Leer hieruit, hoe sluw de satan te werk gaat, wanneer hij mensen in het verderf stort en hen afkerig maakt van Gods Woord en de sacramenten.

Weersta het kwaad in het begin. Leg af alle last en de zonde, die ons zo licht in de weg staat.

Filippenzen 2 : 13

Loop met volharding de wedloop, die voor ons ligt. Laat ons oog daarbij alleen gericht zijn op Jezus, de leidsman en voleinder van het geloof.

Wees nuchter, waak en bid, opdat u niet in verzoeking valt.

Heden, wanneer u de stem van de Here hoort, verhard u niet.

Bewerk uw behoud met vrees en beven.

Laat ieder berouw hebben over zijn zonden, zodat we niet opnieuw door de Here vernederd worden en over een ander gemeentelid bedroefd zouden moeten zijn. Leef eensgezind en godvrezend.

Filippenzen 2: 13

Alleen God, die in ons werkt het willen en het werken naar zijn welbehagen, is machtig ons te leiden op de weg van zijn geboden. Laten wij daarom zijn naam aanroepen met belijdenis van onze zonden:

Gebed

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, wij klagen onszelf aan vanwege onze zonden. Wij erkennen dat wij de droefheid en smart over de afsnijding van onze broeder verdiend hebben. Ja, wij zijn allen waard van U afgesneden en verbannen te worden om onze overtredingen.

Maar Here, wees ons om Christus' wil genadig. Wij hebben berouw over onze zonden en vragen U om vergeving. Geef dat wij ons steeds meer inspannen U te dienen. Laten wij voortdurend op onze hoede zijn voor besmetting door de wereld en door hen die van U zijn afgedwaald.

Ezechiël 18 : 23; 33: 11

U verheugt Zich niet in de dood van de zondaar, maar wel hierin, dat hij zich bekeert en leeft. Daarom mogen wij in ons midden weer opnemen allen die tot U terugkeren. Geef dat wij ons inspannen, zowel door onze vermaningen als door ons goede voorbeeld, deze afgesneden broeder en anderen die in ongelooft

leven, terug te brengen tot U.
Zegen onze vermaningen, zodat wij ons kunnen verblijden over allen die ons nu reden tot droefheid geven.
Onze Vader, die in de hemelen zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede,
gelijk in de hemel also ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren; en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

FORMULIER VOOR WEDEROPNEMING IN DE GEMEENTE VAN CHRISTUS

Aankondiging	<p>Gemeente van onze Here Jezus Christus, De kerkeraad maakt u het volgende bekend: Destijds werd broeder (zuster) N. uitgesloten uit de gemeente van Christus. Nu kunnen wij u met blijdschap meedelen, dat de Here deze tuchttoefening evenals de vermaningen en gebeden van de gemeente heeft willen gebruiken om hem tot berouw over zijn zonden te brengen. Hij begeert nu weer in de gemeenschap van de kerk opgenomen te worden. Omdat Christus ons beveelt, de zondaar die zich bekeert, met blijdschap weer op te nemen, zal de uitsluiting van de genoemde broeder opgeheven worden. Hij zal weer in de gemeenschap der kerk ontvangen worden en toegelaten tot de viering van het aanstaande avondmaal. Indien iemand hertegen een wettig bezwaar heeft, verzoeken wij hem dit binnen dagen aan de kerkeraad mee te delen. Nu reeds willen wij God danken voor zijn ontferming over deze broeder en de Here bidden dat Hij zijn werk aan hem wil voltooien tot zijn eeuwig heil. Amen. (Wanneer binnen de gestelde termijn geen wettig bezwaar is ingebracht, zal vóór de eerstkomende avondmaalsviering de wederopneming van de uitgesloten broeder plaatsvinden op de volgende wijze:)</p>
Verantwoording	<p>Gemeente van onze Here Jezus Christus,</p> <p>Onlangs hebben wij u meegedeeld dat broeder N. berouw heeft over zijn zonde en weer begeert opgenomen te worden in de gemeente van Christus. Niemand heeft hertegen een wettig bezwaar ingebracht. Daarom willen wij hem nu opnieuw in de gemeente opnemen. Christus leert ons dat zijn kerk bevoegdheid heeft, niet alleen uit te sluiten, maar ook weer op te nemen in haar gemeenschap. Zo sprak Hij tot zijn apostelen: Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel. Omdat God zelf in zijn Woord verklaart, dat Hij geen welgevallen heeft aan de dood van de goddeloze, maar veeleer hieraan dat hij zich bekeert van zijn wegen en leeft, moet de kerk bereid zijn de berouwvolle zondaar weer in haar midden op te nemen. Ieder die zich oprecht bekeert en weer in de gemeente wordt opgenomen, mag ervan verzekerd zijn, dat God zelf hem in genade heeft aangenomen. Christus zei immers: Wien gij hun zonden kwijtscheldt, dien zijn ze kwijtgescholden.</p>
Mattheus18 : 18 Ezechiël18: 23; 33 : 11	
2 Cor. 2 : 7	
Johannes20:23	
Vragen	<p>Voordat wij nu overgaan u, broeder N., weer op te nemen in de gemeente,</p>

vragen wij u te antwoorden op de volgende vragen:

Verklaart u voor God en zijn gemeente dat u oprecht berouw hebt over de de verharding in de zonde, waarom u uit de gemeente moest worden uitgesloten?

Gelooft u van harte dat de Here uw zonden om Christus' wil vergeven heeft en u in zijn genade aanneemt?

Begeert u dan ook in de gemeente van Christus weer opgenomen te worden en belooft u voortaan godvrezend te leven, overeenkomstig het gebod van de Here?

Wat is hierop uw antwoord? Antwoord: Ja.

Verklaring

In de naam van onze Here Jezus Christus verklaren wij als opzieners van deze gemeente dat u. N.. niet langer uit de gemeente van God uitgesloten. maar daarin weer opgenomen bent.

Wij verkondigen u dat u staat in de gemeenschap van Christus, en deel hebt aan de sacramenten en aan alle geestelijke weldaden die God aan zijn gemeente schenkt.

Filippenzen 1 : 6
Opwekking

De eeuwige God die in u een goed werk begonnen is, zal naar zijn belofte dit ten einde toe voortzetten tot op de dag van Christus Jezus. Amen.

Geliefde broeder, wees er zeker van, dat de Here u weer in genade heeft aangenomen.

Wees op uw hoede voor de listen van de duivel en voor de boosheid van de wereld en van uw eigen hart, opdat u niet weer in de zonde verstrikt raakt.

Heb Christus vurig lief, want veel zonden zijn u vergeven.

Lucas 15 : 32
Lucas 15 : 10

En u, gemeente, ontvang deze broeder liefdevol. Wees blij dat hij die dood was, weer levend is geworden en die verloren was, weer gevonden is. Verheug u met Gods engelen over deze zondaar die zich bekeerde. Houd hem niet langer voor een buitenstaander maar voor een broeder en mede-erfgenaar van Christus.

Gebed

Laten wij nu de Here danken en Hem om zijn genade aanroepen:

Barmhartige God en Vader, wij danken U door Christus Jezus dat U onze broeder N. bekeerd hebt tot het leven met U en ons daardoor blijdschap geeft.

Wij bidden U, bewijs hem de genade dat hij steeds vaster overtuigd mag worden van de vergeving van zijn zonden. Laat de vrucht hiervan zijn, dat hij U dient met grote blijdschap. Stel hem die eerst velen aanstoot gaf door zijn zonden, nu voor velen tot zegen door zijn bekering. Doe hem met volharding de weg van uw geboden gaan.

Ps. 130 : 4

Wij vragen u ook. leer ons allen door de terugkeer van deze eens uitgesloten broeder dat bij U vergeving is, opdat Gij gevreesd wordt.

Geef dat wij nu samen met deze broeder als mede-erfgenaar van het eeuwige leven U dienen met kinderlijke eerbied en overgave al de dagen van ons leven, door onze Here Jezus Christus.

In zijn naam bidden wij U:

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede,

gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden,

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.

Amen.

GEBED VOOR DE CATECHISMUSPREEK

Hemelse Vader, uw Woord is een betrouwbaar getuigenis. Het is een lamp voor onze voet en een licht op ons pad. Wij bidden U, geef ons inzicht in uw Woord en verlicht ons verstand door uw Heilige Geest. Leer ons daardoor de weg van uw inzettingen gaan tot het einde toe. Wij belijden dat wij uit onszelf hoogmoedig onze eigen weg willen gaan. Overwin ons toch door uw macht. Leer ons ootmoedig te zijn, zodat wij eerbiedig buigen voor uw Woord en laat heel ons leven daardoor beheerst worden.

Wij danken U, dat uw kerk door de eeuwen heen uw Woord heeft nagesproken in haar catechismus en dat mee daardoor uw kinderen van geslacht tot geslacht de waarheid van dat Woord mochten vasthouden. Open door de prediking van deze middag (deze morgen) de Schriften voor ons. Bevestig ons daardoor in ons algemeen en ongetwijfeld 1) christelijk geloof.

En breng tot bekering die van uw waarheid afdwalen, opdat wij samen met hen U eensgezind dienen.

Wil ons verhoren, hemelse Vader, in de naam van Jezus Christus, uw Zoon. Amen.

Opmerking: 1) 'ongetwijfeld' laten staan in afwachting van de wijziging bij de Apostolische Geloofsbelijdenis.

GEBED NA DE CATECHISMUSPREEK

Barmhartige God en Vader, wij danken, U dat wij naar de verkondiging van uw Woord mochten luisteren. Hoe rijk maakt U ons met het Evangelie dat U aan de kerk hebt toevertrouwd en dat zij in haar belijdenis van geslacht op geslacht heeft nagesproken.

Wij bidden U of wij door het onderwijs in uw Woord scherp mogen onderscheiden tussen wat goed en kwaad is in uw ogen. Geef dat wij alle dwaling afwijzen en niet heen en weer geslingerd worden onder invloed van allerlei wind van leer. Laten wij steeds dichter naar Christus toe mogen groeien, totdat wij volwassen geworden zijn in alle wijsheid en gerechtigheid. Wij bidden U of wij onze kinderen goed mogen onderwijzen in de kennis van U, zodat zij, overtuigd door de Heilige Geest, uw Woord van harte geloven. Zegen ook het catechetisch onderwijs dat aan hen gegeven wordt.

Laat het rijk van de duivel verstoord en het rijk van Christus versterkt mogen worden door de goede belijdenis van ons en onze kinderen. Geef dat wij ons voor Christus' naam niet schamen in deze wereld.

Verhoor ons gebed tot uw eer en tot onze zaligheid, door Jezus Christus, onze Here. Amen.

GEBED BIJ ZIEKTE (I)

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, U hebt alle macht in hemel en op aarde. Zonder uw wil gebeurt er niets. Ook dood en leven zijn in uw hand.

Wij zijn niet waard uw naam aan te roepen en wij kunnen niet op verhooring hopen, als U ons aanziet in onze zonden. Daarom bidden wij U, zie ons aan in Christus, die al onze zonden op Zich genomen heeft.

Wij belijden dat wij uit onszelf onbekwaam zijn om ook maar iets goeds te doen. Daarom hebben wij uw beproevingen en tucht ook ten volle verdiend, Maar U hebt ons uw kinderen genoemd en U bent onze Vader.

Wij hebben geen andere toevlucht dan alleen U, HERE. Daarom bidden wij U, scheld ons onze schuld kwijt en reken ons de gerechtigheid en heiligheid van Jezus Christus toe, zodat wij in Hem voor U kunnen bestaan.

Bewijs ons uw barmhartigheid. Zegen de middelen tot herstel, opdat we mogen genezen om U des te meer te dienen. Maar als uw wil anders is, geef ons dan het geduld en de kracht om dit lijden te dragen. Heilig ons door uw beproevingen. Verbind ons daardoor des te sterker aan onze Here Jezus Christus. Geef dat wij door zijn kracht strijden tegen onze zonden en dagelijks vernieuwd worden naar zijn beeld.

Laat niets ons van uw liefde scheiden en doe ons met vreugde het einddoel tegemoet gaan, waartoe U ons geroepen hebt: eeuwig bij U te leven.

Verhoor ons in de naam van onze Here Jezus Christus, uw lieve Zoon.

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel also ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren:
en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

GEBED BIJ ZIEKTE (II)

Barmhartige Vader, wij danken U dat wij weten mogen, dat U altijd voor ons zorgt. Niets gebeurt er in dit leven buiten uw wil om. Zo liggen ook dood en leven in uw hand. En U hebt ons gezegd, dat voor uw kinderen alle dingen zullen meewerken ten goede.

Wij bidden U, geef dat wij in de juiste verhouding tot U moge staan. Leer ons daartoe door uw Heilige Geest onze ellende kennen, maar doe ons ook geloven in uw vaderliefde. Laten wij de beproevingen en de tucht die U voor ons nodig vindt, nu geduldig dragen. geef ons hiervoor de kracht. Doe ons eenswillend zijn met U, wat U ook met ons voor hebt: of U ons tot U wilt nemen in het eeuwige leven, f dat U ons op aarde nog laat blijven.

Versterk ons geloof, zodat wij steeds hechter verbonden worden aan onze Here Jezus Christus. Was de onreinheid van onze zonden af door zijn bloed. Bedek ook in het laatste oordeel onze ongerechtigheid door zijn gerechtigheid. Troost ons met de vergeving der zonden door het lijden en sterven van onze Heiland. Laten wij op uw tijd mogen delen in zijn heerlijkheid.

Geef dat satan geen vat meer op ons heeft en weer door uw genade alle angst voor de dood. Houd ons vast, HERE, ook als onze krachten bezwijken. U hebt immers beloofd, dat U ons in onze laatste nood niet zult verlaten. Doe uw aanschijn over ons lichten en geef ons vrede. Vader, wij bevelen onze geest in uw handen.

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden gelijk gelijk ook wij `vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

MORGENGEBED

Barmhartige Vader, wij danken U, dat U deze nacht zo trouw over ons gewaakt hebt. Wij bidden U, dat U door uw Heilige Geest ons op deze nieuwe dag alles wilt schenken wat wij voor ons werk nodig hebben.

Geef dat wij bedacht zijn op uw eer en daaraan al onze wensen ondergeschikt maken. Laten wij als kinderen van het licht in een nieuw leven mogen wandelen. Doe ons duidelijk zien wat van U kan afvoeren en leid ons door uw Woord, zodat wij de juiste beslissingen nemen. Sterk de zendingen en allen die uw Woord op deze dag uitdragen. Laten ook wij vrijmoedig spreken over U en uw dienst en daardoor anderen helpen, die evenmin als wij zonder U kunnen leven.

Bekwaam onze overheid haar taak zo uit te oefenen, dat wij een stil en gerust leven mogen leiden. Sterk uw kinderen die vanwege hun geloof vervolgd worden.

Zegen de zieken en stervenden en allen die deze dag ingaan met bijzondere moeiten. Geef dat wij in goede en kwade dagen onze toevlucht nemen tot Jezus Christus, om vergeving van zonden en eeuwig leven te ontvangen. Hoor ons in zijn naam. Amen.

GEBED VOOR HET ETEN

Almachtige God, Schepper van hemel en aarde, wij vragen uw zegen over deze gaven, die wij dank zij de verlossing van Christus uit uw milde hand ontvangen. Vernieuw onze krachten, zodat wij onze arbeid kunnen voortzetten. Laten wij al uw gaven zo gebruiken, als U in uw Woord ons hebt geleerd. Geef dat wij uw koninkrijk zoeken en ons niet hechten aan de dingen van deze wereld, maar ze loslaten, wanneer U dat van ons vraagt. Vervul ons met dankbaarheid, omdat wij ook het brood kennen dat niet vergaat, maar blijft tot in het eeuwige leven door Jezus Christus, onze Here. Amen.

GEBED NA HET ETEN

Genadige Vader, wij danken U voor de maaltijd die U ons gegeven hebt en voor uw Woord dat wij mochten horen. Zo hebben wij voor lichaam en geest alles ontvangen wat nodig is om onze taak te vervullen. Leid ons door uw Heilige Geest, zodat wij niet onszelf zoeken, maar ons leven in uw dienst stellen. Geef dat we U blijven danken voor al het goede dat wij dagelijks uit uw Vaderhand ontvangen. Dit vragen wij in Jezus' naam. Amen.

AVONDGEBED

Hemelse Vader, wij danken U, dat wij onze dagtaak hebben kunnen vervullen. Wij hebben daarvoor van U ontvangen wat wij nodig hadden.

Wij belijden dat wij ook deze dag weer tegen U gezondigd hebben. Daarom bidden wij, wil onze zonden bedekken door het bloed van uw Zoon.

Laat het licht van uw genade ook deze nacht over ons schijnen. Gebied uw engelen dat zij over ons waken. Geef dat wij nu mogen rusten, om morgen onze taak weer te kunnen verrichten. Laten geen zorgen ons kwellen; U weet immers als onze Vader wat wij nodig hebben. Wij bidden U, neem ons en de onzen in uw hoede. Geef rust en troost aan zieken, bedroefden en anderen die het moeilijk hebben. In het bijzonder vragen wij uw hulp voor **HERE**, laten uw ogen open zijn over ons huis dag en nacht.

Dit vragen wij in Jezus' naam. Amen.

BIJLAGE 17

RAPPORT VAN COMMISSIE III

Onderwerp: De inhoud van de correspondentie met buitenlandse kerken. (Agendum VI-a-1 sub 4 en a-3).

Rapporteur: Ds. H. J. de Vries.

1. Wat werd voorgelegd inzake de inhoud van de correspondentie

Deputaten hebben in hun rapport over de correspondentie met buitenlandse kerken, zoals ze die sinds hun benoeming door de generale synode van Kampen 1975 behartigd hebben, een speciaal hoofdstuk over 'De inhoud der correspondentie' geschreven. Hierin worden een vijftal onderwerpen aan de orde gesteld, die alle raken principiële vragen inzake correspondentie of contact met buitenlandse kerken.

- 1.1. Het eerst komt aan de orde 'de regel van Berkel', die dubbele correspondentie uitsluit. Deputaten doen voorstellen om deze regel te vervangen door regels die daarbij nauw aansluiten maar meer up to date zijn.
- 1.2. Nu hebben intussen onze zusterkerken in Canada, die in hun samensprekingen met 'The Orthodox Presbyterian Church' met dezelfde vragen werden geconfronteerd, besloten tot een tijdelijke relatie met deze O.P.C., die de laatste synode van de 'Canadian Reformed Churches' 'ecclesiastical contact' heeft genoemd. De besluiten van de synode van Coaldale, in november 1977 gehouden, bereikten onze deputaten vlak voor het gereedmaken van hun rapport, zodat zij vroegen deze relatie van 'kerkelijk contact' door nieuw te benoemen deputaten te doen bestuderen en aan de komende generale synode daarover te adviseren. Inmiddels hebben de Canadese kerken bericht, dat Ds. M. van Beveren als haar afgevaardigde ter synode hoopt te komen en onder meer ook deze zaak nader kan toelichten. Daar ook de Acta van Coaldale-1977 juist zijn binnengekomen, meende uw commissie deze relatie van 'ecclesiastical contact' in haar bespreking te moeten betrekken. Hiertegen bleek bij de deputaten voor zover mondeling geraadpleegd, geen bezwaar te bestaan.
- 1.3. Een saillant punt bij de bespreking van de inhoud van en belemmeringen voor kerkelijke correspondentie blijkt het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S., of Engels R.E.S.) te zijn. Het komt dan ook op verschillende wijzen ter sprake in het rapport van de deputaten C.B.K. en wordt in deze bespreking van uw commissie dan ook betrokken.
- 1.4. Om een tegenhanger te hebben tegenover de G.O.S. stellen de deputaten van de 'Free Reformed Churches of Australia' voor om in een of andere vorm te komen tot een Gereformeerde Internationale Synode (G.I.S.). Hierover is een rapport met een advies van onze deputaten C.B.K. ter tafel.
- 1.5. Ten slotte delen deputaten mee, dat hun steeds weer gebleken is, dat Engelstalige, niet door Nederlandse immigranten geïnstitueerde kerken ons begrip 'correspondentie' voor beoefening van kerkelijke gemeenschap met buitenlandse kerken niet kennen, maar daarbij denken aan het uitwisselen van brieven. Deputaten stellen voor om aan het nieuwe deputaatschap op te dragen met een precieser term in het Engels aan te geven, wat bedoeld wordt. In de Nederlandse formulering van één en ander kan voor de overgang hiermee al vast rekening gehouden worden.

2. Aard en achtergrond van de regel van Berkel.

De generale synode van Berkel en Rodenrijs 1952 nam een besluit over een verzoek om kerkelijke correspondentie, waarbij ze o.m. overwoog: 'dat het onmogelijk is correspondentie aan te gaan met een kerkengroep, die van haar kant tegelijk gemeenschap zoekt met verschillende kerkengroepen, tussen welke onderling geen correspondentie mogelijk blijkt' (Acta art. 56, overweging 3). Deze regel is geformuleerd naar aanleiding van het verzoek van 'The Reformed Churches of Australia' om correspondentie aan te gaan met de Gereformeerde Kerken in Nederland, terwijl ze tegelijkertijd die correspondentie was aangegaan of zocht aan te gaan met de synodaal gereformeerde kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, de Gereformeerde Kerken in Indonesië en de Christian Reformed Church in Amerika (de beide laatste hadden ook correspondentie met de synodaal gereformeerde kerken hier). Daardoor werd de deviatie van de synodaal gereformeerde kerken en de noodzaak van vrijmaking gebagatelliseerd voor Nederland zowel als voor Australië, waar sinds 1951 'Free Reformed Churches' waren, die met de door haar vrijmaking wettige gereformeerde kerken in Nederland correspondeerden.

Diende deze overweging dus de afwijzing van een dubbele correspondentie, ze gaf tegelijk een norm aan van verdere strekking. Dit blijkt al daaruit, dat ze nauw aansloot bij een uitspraak van de generale synode van Amersfoort 1948. Deze synode overwoog n.l., als grond voor de afwijzing van een uitnodiging voor de G.O.S. van Amsterdam 1948 o.m. 'dat er geen oecumenisch kerkverband mogelijk is tussen kerken, die in hun eigen land niet in één verband leven'. (Acta art. 75).

Dit is geen simpele constatering: als kerken in eigen land niet in één kerkverband samenleven, dan kun je nu eenmaal niet internationaal samen een synode houden. Maar hier wordt gewezen op het voorbijgaan van de kerkvergaderingswil van Christus voor eenheid en scheiding. Evenzo heeft ook de generale synode van Berkel niet maar geconstateerd: Men kan geen correspondentie aangaan met een kerkengroep, die van haar kant tegelijkertijd gemeenschap zoekt met kerkengroepen tussen welke onderling nu eenmaal geen correspondentie bestaat, maar 'tussen welke geen correspondentie mogelijk is', n.l. vanwege zulke diepgaande controversen, dat kerkelijke gemeenschap niet mogelijk blijkt (commissierapport Acta Berkel blz. 112, waar ook van 'belijdenisverkrachting' wordt gesproken).

In deze regels van Amersfoort 1948 en Berkel 1952 ging het dus duidelijk om de toepassing, in internationale correspondentie of synode van de schriftuurlijke belijdenis aangaande de kerk in de Heidelbergse Catechismus Zondag 21 en in de Nederlandse Geloofsbelijdenis art. 27-29. De algemene kerk, die verspreid en verstrooid is door afstanden en taalverschillen, wordt immers tesaam verbonden door Christus' universele waarheid, de goddelijke leer van de Schriften en de daarin gegeven goddelijke ordeningen voor de bediening van de sacramenten en de tucht. De plaatselijke kerken, die de merktekenen van de ware kerk vertonen, zullen nationaal en internationaal gemeenschap met elkaar zoeken, terwijl ze plaatselijk, landelijk en internationaal gemeenschap afwijzen met kerken, die openlijk van de belijdenis van de goddelijke leer en ordening afwijken, of die zich schismatiek van de ware kerk hebben afgescheiden. Aldus de lijn, door Calvijn (Institutie IV 1 e.v.) al gewezen, in de dertiger jaren tegenover de pluriformiteitsleer weer gewezen, na de vrijmaking toegepast in de afwijzing van dubbele correspondentie en evenzeer van eigen deelname aan de G.O.S. als van de kerkelijke correspondentie met kerken, die in de G.O.S. gemeenschap oefenen met kerken, die openlijk de weg van de waarheid hebben verlaten.

Kerkelijke correspondentie is dan ook oefenen van kerkelijke gemeenschap met zusterkerken in de Here, die door geographische afstanden en taalbarrières niet in één kerkverband kunnen samenleven. Dat blijkt ook uit de regels voor deze correspondentie in de Nederlandse kerken voorheen aanvaard, die in de redactie van de generale synode van Amersfoort 1967 ook aan de Koreaanse kerken zijn toegezonden, met daarbij de besluiten onder art. 86 K.O. voor de correspondentie sinds 1892 genomen, inclusief als laatste de regel van Berkel 1952 (zie art. 176 en bijlage van art. 285 van haar acta).

3. De nieuwe phase sinds Amersfoort 1967.

- 3.1. Werd sinds de vrijmaking alleen correspondentie onderhouden met uit gereformeerde emigranten voortgekomen kerken, dat veranderde in 1967. Op de generale synode van Amersfoort kwam het verzoek om correspondentie met de 'Presbyterian Church in Korea'. Deze kerkengroep had door middel van haar deputaten meegedeeld:
 - a. dat ze de Westminster Confessie en twee Westminster catechismi als belijdenisgeschriften heeft aanvaard, en de Westminster kerkorde als regel voor het samenleven in kerkverband;
 - b. dat ze geen banden heeft met andere kerken in Korea, echter wel correspondentie in rui-mere zin onderhoudt met 'The Orthodox Presbyterian Church' en 'The Reformed Presbyterian Church' (van de Evangelische synode) 'in America';
 - c. dat ze in 1966 besloot lid te worden van de Gereformeerde Oecumenische Synode en gedeeltes te zenden naar haar samenkomsten te Amsterdam 1968 (Acta Amersfoort 1967 art. 241 sub C-2-3 en sub D-2-b).
- 3.2. Nu is het opvallend, dat de generale synode van Amersfoort met deze eerste aanvraag om kerkelijke gemeenschap door middel van correspondentie van een presbyteriaanse kerk wel in bepaalde opzichten in de lijn van haar voorgangers ging, maar in andere opzichten ook een eigen, nieuwe weg heeft ingeslagen. In een speciale brief heeft deze synode aan de Koreaanse kerken meegedeeld, wat ze eveneens in het in art. 241 genoemde besluit uitsprak, dat deelname aan en afvaardiging naar de G.O.S. het aangaan van kerkelijke correspondentie verhindert. Ter adstructie wordt met name gewezen op de grote plaats, die de synodale gereformeerde kerken daarin innemen, 'die niet trouw gebleven zijn aan het Woord van God, zoals dit door de kerken der reformatie in de 16de eeuw en daarna is beleden'. Na enkele voorbeelden uit de veertiger tot en met de zestiger jaren te hebben gegeven, en daarbij te hebben gewezen op de (toen komende) aansluiting bij de Wereldraad van Kerken, zegt de brief: 'Wij

kunnen en wij mogen nooit aan één synodetafel zitten met kerken, die zo openlijk de weg van Gods Woord verlaten hebben en trouwe belijders hebben vervolgd'. Toen daarop de Koreaanse kerken hun deelname aan de G.O.S. annuleerden, werd hun meteen de kerkelijke correspondentie aangeboden. Alleen het onder 'c' genoemde was voor de generale synode van Amersfoort een verhindering, niet de beide andere zaken.

- 3.3. Daarin verschilt Amersfoort 1967 duidelijk van Amersfoort 1948. Immers, voor haar af-wijzing van deelname aan de G.O.S. noemde de generale synode van 1948, naast de sub 3-2 genoemde plaats van de synodale gereformeerde kerken in Nederland ook als één van de overwegingen: dat de grondslag van deze oecumenische synode de onze niet kan zijn wegens tegenstrijdigheden in de opgesomde belijdenisgeschriften (Acta art. 75 sub 3A).

De deze uitspraak voorstellende commissie noemde als bewijs: 'De Westminster confessie spreekt anders over het verbond en over de regering der kerk dan onze Nederlandse belijdenis-geschriften.' De generale synode van Amersfoort 1967 refereert zich echter aan het oordeel

der deputaten van de Groningse P.S. 'dat de Westminster confessie een voluit gereformeerd belijdenisgeschrift is'. (Acta art. 241 sub D.). Die was voor haar geen verhindering voor kerkelijke correspondentie. Hier gingen de Gereformeerde Kerken duidelijk een nieuwe phase in van correspondentie met buitenlandse kerken.

- 3.4. Dat geldt ook van het feit, dat het voor Amersfoort 1967 geen verhindering was, dat de 'Presbyterian Church in Korea' meedeelde correspondentie in ruimere zin te hebben met 'The Orthodox Presbyterian Church' en 'The Reformed Presbyterian Church' in de U.S.A. Wordt de regel van Berkel voor verouderd verklaard? Klaarblijkelijk niet. Want deze synode betrok in haar overwegingen deze regel als norm en zond die ook toe in de bijlage over de regels voor correspondentie. Blijkbaar was het voor de synode minstens een open vraag, of hier wel sprake is van kerkengroepen, tussen welke onderling geen correspondentie mogelijk blijkt. En ook dat wijst op een nieuwe situatie, waarop bezinning nodig is.

- 3.5. De in Amersfoort ingezette ontwikkeling heeft zich in de laatste jaren snel voortgezet, in contacten met presbyteriaanse kerken in Ierland en Schotland, in Japan en op Taiwan. En in de U.S.A. kerken, die in de strijd tegen het modernisme in de verenigde Presbyteriaanse kerk van de U.S.A. zich vrijgemaakt hebben, of nog bezig zijn elkaar te zoeken. En die kerken hebben alle de Westminster confessie en catechismi en kerkorde en hun correspondentie of contacten of andere relaties met elkaar en met derden. Daartoe behoort ook vaak de deelname aan de G.O.S., zelfs terwijl men overigens de correspondentie met de synodale gereformeerde kerken in Nederland verbroken heeft, zoals de Evangelical Presbyterian Church of Ireland en de Orthodox Presbyterian Church, waarmee de Canadese zusterkerken reeds jaren samen-spreken. Alle redenen te komen tot evaluatie van deze gegevens met het oog op de vragen, door deputaten sub 4 in hun rapport gesteld in verband met de regel van Berkel, maar nu ook in verband met Amersfoort 1967.

4. Evaluatie van de gegevens voor kerkelijke gemeenschap en contact.

- 4.1. Toen de synode van Amersfoort 1967 in onderscheid van haar voorgangster van 1948 het verschil tussen de Nederlandse belijdenisgeschriften en de Westminster confessie, die op enkele punten enigszins anders spreekt, geen verhindering voor kerkelijke gemeenschap en kerkelijke correspondentie achtte, bewoog zij zich in de gereformeerde lijn van de zestiende en zeven-tiende eeuw, zoals dit onder meer op de Dordtse synode is uitgekomen. De algemene kerk, die verspreid is over heel de wereld, is in alle tijden en plaatsen gebonden aan de universele waarheid van het Woord van God en zijn vergaderingswil voor prediking, sacrament, bediening en tucht. Maar daarbij heeft Christus zijn kerkvergadering doen plaats vinden in de historie van volken en landen, zodat de kerken een eigen historie hebben, naar de aard van volk en land en hun strijd tegen dwaling en verdrukking, die zich ook weerspiegelt in de wijze waarop ze de waarheid Gods in eigen confessies met eigen onvolkomenheid beleden hebben. Zo kunnen er tussen de particuliere kerken van verschillende plaatsen en landen ingrijpende verschillen zijn in inrichting, liturgische gebruiken (verg. art. 86 K.O.) en ook in regeringsvorm, terwijl men toch wezenlijk samenstemt in het belijden van de waarheid Gods en het handhaven van de ware leer en het bedienen van de sacramenten. Al zijn er andere afspraken inzake het kerkelijk samenleven, erkent men dan toch Jezus Christus als het enig Hoofd, terwijl men niet wil afwijken van wat Hij verordend heeft (art. 32 N.G.B.). Zo hebben de Engelse presbyteriaanse kerken een geheel eigen historie, die zich weerspiegelt in hun kerkorde en in zekere zin ook in de Westminster confessie van 1648, die zich in zijn formuleringen sterk aansluit bij de eerste Engelse en Ierse confessies na de reformatie, maar ook rekening houdt met andere gereformeerde confessies, zoals onze

Dordtse Leerregels. Dat dan in deze Westminster confessie (even-als in de catechismi) hier en daar enigszins anders gesproken wordt over verbond, kerkregering en kerk dan in onze Nederlandse confessies, kan reden zijn voor verder kerkelijk gesprek, maar geen verhindering voor kerkelijke correspondentie naar de aangenomen regels en ook niet voor het samenkomen in een Gereformeerde Internationale Synode. Dit laatste ligt duidelijk in de lijn van Amersfoort 1967. Deze synode heeft namelijk de 'Presbyterian Church in Korea', die de Westminster confessie heeft, als zusterkerk in de Here kerkelijke correspondentie aangeboden.

- 4.2. De bovengeschetste eigen historie van particuliere kerken in bepaalde plaatsen of landen heeft ook haar duidelijke invloed op en betekenis voor de gemeenschap en de contacten, die er bestaan met andere kerkengroepen, hetzij in eigen land of elders. Zo komen de Gereformeerde Kerken in Nederland steeds meer in contact met kerken in het buitenland, die zelf relaties hebben met kerken, waarmee dezerzijds geen correspondentie of gemeenschap wordt onderhouden. Deputaten stellen: een formele toepassing van de regel van Berkel 1952 zou in de situatie van onze jaren een gewenste of zelfs geboden contact-oefening met andere kerkelijke gemeenschappen kunnen blokkeren. Wij zullen wel niet mistasten, als deputaten doelen op gewenste of zelfs geboden contactoefening niet met andere kerken omdat deze de naam van ware kerken van Christus naar de art. 27-29 N.G.B. niet kan worden ontzegd. Nu is boven aangetoond, dat de regel van Berkel slaat op gemeenschap met kerkengroepen, tussen wie onderling geen correspondentie mogelijk blijkt naar dezelfde confessionele normen. Maar deze regel slaat niet op elke relatie met andere kerken waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland correspondentie aangaan of gewenst of geboden achten, zoals Amersfoort 1967 al bewees.

Deputaten wijzen er dan op, dat buitenlandse kerken (b.v. de E.P.C. in Ierland) haar houding tegenover de G.O.S. en ten aanzien van andere buitenlandse contacten niet door Nederlands-kerkelijke verhoudingen laten bepalen, maar door haar eigen situatie en wat men daarin als schriftuurlijke roeping ziet.

Deputaten gaan dan echter weer van het laatste, meer algemene naar de bijzondere toespitsing op de vraag: 'zijn wij verantwoord indien we weigeren in gemeenschap te treden met kerken, die wij overigens herkennen als zusterkerken, zolang niet alle contact met de G.O.S. verbroken is en eveneens ieder ander contact dat van gelijksoortig karakter is.' Dat is de vraag, die volgens de deputaten onder ogen dient te worden gezien.

Nu meent uw commissie, dat door de voorgangsters van uw synode altijd gezegd is dat deelname aan de G.O.S. een verhindering is voor kerkelijke gemeenschap (in eenheid van samenleven in kerkverband aan het adres van de Chr. Gereformeerden en voor kerkelijke correspondentie aan het adres van de Koreaanse kerken (zie de brieven van Amersfoort 1967 en alle uitspraken dienaangaande van volgende synoden).

Uw commissie meent dat deze situatie voor de huidige G.O.S. nog evenzeer geldt, op reeds genoemde en nog te noemen gronden. Die uitspraken blijven gelden, ook als deputaten wijzen op de eigenaardige situatie van kerken, die geen correspondentie (meer) willen hebben met de synodaal gereformeerde kerken in Nederland, maar hun lidmaatschap van de G.O.S. voorshands handhaven. (E.P.C.I. en O.P.C.). Klaarblijkelijk ziet men dat als van verschillend niveau. 4.3. De naam en de aard van correspondentie.

Wij zullen wel allereerst in rekening moeten brengen, dat het woord correspondentie niet dezelfde betekenis heeft voor de Nederlandse gereformeerde kerken, als voor gereformeerde kerken van Engelse origine, zoals de presbyteriaanse kerken.

Voor de Nederlandse kerken is reeds eeuwen lang 'kerkelijke correspondentie' de naam voor het oefenen van gemeenschap met zusterkerken (art. 48 K.O.), die in het verlengde ligt van de gemeenschap in één kerkverband, die echter door afstand, taalverschillen of andere barrières beperkt is. Zo spreken ook de regels voor correspondentie van het achtgeven op elkaars blijven bij de gereformeerde belijdenis in leer, dienst, kerkregering en tucht; en het ontvangen van elkaars leden en dienaren.

Deze betekenis had de uitdrukking 'kerkelijke correspondentie' tot na de tweede wereldoorlog ook voor de door Nederlandse immigranten gestichte kerken als de Christian Reformed Church in Amerika en Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika; en dat geldt nog voor de met ons corresponderende kerken daar.

Maar de van origine Engels sprekende kerken geven aan kerkelijke correspondentie vaak een veel meer bij het dagelijks spraakgebruik aansluitende betekenis voor allerlei contacten, tot gewone briefwisseling. Voor kerkelijke correspondentie spreken zij van 'Sister Church Relations' (de relatie

met zusterkerken) of ook van 'fraternal relations' (broederlijke relaties). Dit laatste behoeft geen volle kerkelijke gemeenschap in te houden, maar is een veel beperkter contact door briefwisseling of door deputaten voor overleg of hulp voor beperkte doeleinden van gemeenschappelijk gemeenschappelijk belang. Daarbij speelt ook de invloed van het Engelse denominationalisme een rol, dat als de pluriformiteitsleer de pluraliteit van kerken in plaats en land naast elkaar heeft aanvaard. Dit leidt niet alleen tot het onderhouden van relaties met haeretische kerkgroepen, die openlijk van het Woord Gods afgeweken zijn, maar ook met schismatische groepen, die om voor Gods Woord niet verantwoorde redenen zich hebben afgescheiden van kerken, die de naam ware kerk niet kon worden ontzegd, beide in strijd met de art. 27-29 N.G.B. De goede voorzichtigheid naar art. 29 N.G.B. zal niet alleen doen letten op de uiterlijke merktekenen, maar ook op de historie, of het wettige vergaderingen van Christus zijn. Dat is ook essentieel in de regel van Berkel.

Daarom kan uw commissie ten volle instemmen met het voorstel van deputaten, om de regel van Berkel te vervangen in zo nauw mogelijke aansluiting aan de formulering van de generale synode van 1952 en tegelijk ook zo, dat het duidelijk is voor buitenlandse kerken. Dat weer te geven in duidelijke en preciese Engelse termen zal een taak van de komende deputaten zijn. Uw commissie meent, dat de Nederlandse tekst van de eerste twee punten daaraan reeds kan worden aangepast door ze aldus te doen luiden:

1. Kerkelijke correspondentie met buitenlandse kerken houdt in het elkaar over en weer er-kennen als zusterkerken in de Here Jezus Christus en het dienovereenkomstig oefenen van kerkelijke gemeenschap, naar de regels voor deze correspondentie aanvaard (Generale Synode Amersfoort 1967, art. 176);
2. Het aangaan van deze correspondentie als oefening van kerkelijke gemeenschap wordt belemmerd, wanneer een kerkengroep harerzijds gemeenschap onderhoudt of wil tot stand brengen met kerkengroepen in Nederland of daarbuiten, tussen welke onderling geen kerkelijke gemeenschap gelijk is

4.4. *Kerkelijke gemeenschap en kerkelijk contact.*

In de volgende twee punten raken de deputaten dan bijzonder die vragen, die rijzen in contacten met kerken in het buitenland, die de naam van ware kerken niet ontzegd mag worden, hoewel zij relaties hebben met andere kerkengroepen waarmee de gereformeerde kerken geen gemeenschap onderhouden. De derde en vierde uitspraak die voorgesteld worden zijn erg algemeen en daardoor vaag. Dit in tegenstelling tot de tekening van de situatie, en de vragen, hierboven gereleveerd in verband met voortgezette deelname aan de G.O.S.

Zo de Ierse en Schotse kerken, waarvan het rapport spreekt, maar ook 'The Reformed Church in Japan' die lid is van de G.O.S. en voorts officiële relaties onderhoudt met de Presbyterian Church in U.S.A. (een andere dan de 'Reformed Presbyterian Church' waarmee de Koreaanse kerken relatie hebben), The Christian Reformed Church en de Orthodox Presbyterian Church, alle in de U.S.A. Dit is al tekenend voor de situatie van 'dubbele correspondentie' (fraternal relations of anders genoemd) op allerlei niveau. Daarbij zal zeker, wat we over de eigen historie van de presbyteriaanse kerken in eerder stadium opmerkten, ook voor de recente historie gelden.

De Here Christus heeft ook in de laatste eeuw zijn weg tot kerkvergadering in West en Oost, evenals bij ons, genomen door de strijd tegen modernistische afval heen, in reformaties en vrijmakingen, zij het met veel overgebleven zwakheden en gebreken van de vaak kleine kerkgemeenschappen.

Dan valt te begrijpen, hoe men bij een zich presenterende 'gereformeerde oecumenische synode' steun zocht. Ook, dat de door eigen strijd heen thans naast elkaar bestaande kerken het gebod van Christus om tot eenheid van kerkelijk samenleven te komen vaak moeizaam gehoorzamen, of door de geest van het denominationalisme niet recht zien.

Wij denken aan onze eigen moeizame besprekingen met de Christelijke Gereformeerde Kerken. Evenzo hebben onze Canadese zusterkerken al jaren lang samensprekingen met de Orthodox Presbyterian Church, een kerk die door de strijd met het modernisme heen tot afscheiding gekomen is. Deze heeft samensprekingen met de kleine Reformed Presbyterian Church, om te komen tot ineensmelting. Maar- intussen is er, in de jongste strijd tegen het modernisme in de Verenigde Presbyteriaanse Kerk (lid van de ACCC en de WCC) een veel grotere vrijmakingsbeweging bezig van kerken die zich sinds 1973 verenigen in de Presbyterian Church in America. Deze is al vier maal zo groot in aantal als de beide eerstgenoemde, die nu wachten op gelegenheid tot gezamenlijke besprekingen. Dit doet milder en geduldiger oordelen over 'dubbele correspondentie'. Geduldig, maar ook voorzichtig.

Want er zijn ook andere dingen. Deze Orthodox Presbyterian Church heeft de correspondentie met de

synodaal gereformeerde kerken in Nederland verbroken en heeft ook de rekbare pluriforme nieuwe vorm van 'Churches in ecclesiastical fellowship' van de synodaal gereformeerde kerken en van de Christian Reformed Church afgewezen (zie Acta Kampen 1975 art. 461) maar zij onderhoudt wel 'fraternal relations' met deze Christian Reformed Church, waarmee de Canadian Reformed Churches (en onze kerken) juist de besprekingen beëindigden met een laatste appèl, waarin ze waarschuwen tegen de voortgaande belijdenisverzaking onder invloed van de relatie met de synodaal gereformeerde kerken in Nederland en de G.O.S.

De Orthodox Presbyterian Church heeft ook ruimere correspondentierelatie met de met ons corresponderende Presbyterian Church in Korea (Koryu-Pa) maar engere correspondentie met de grotere Presbyteriaanse Koreaanse kerk, de Hap Dong, waarvan de Koryu-Pa zich heeft afgescheiden. Deze voorbeelden maken de terughoudendheid van de Canadese zusterkerken begrijpelijk, en maken ons behoedzaam in het aanbieden van kerkelijke correspondentie als uiting van volle kerkelijke gemeenschap, ook al menen wij met ware kerken te doen te hebben.

Daarin kunnen wij van de Canadese zusterkerken, die ervaring uit de eerste hand hebben meer dan wij (uitgezonderd een enkele teruggekeerde emigrant) de voorzichtigheid leren, waarmee art. 29 N.G.B. begint. Zij hebben ook een antwoord menen te vinden op de vraag, die deputaten stellen over gewenst of zelfs geboden contact, dat niet geblokkeerd moet worden, of zelfs moet worden geweigerd, omdat relaties met de G.O.S. of soortgelijke (nog) niet (geheel) beëindigd zijn. Dat antwoord hebben zij ons in overweging gegeven, mede naar de goede correspondentie-regel elkaar verantwoording te doen van correspondentie met derden.

Welnu, de Canadian Reformed Churches hebben ons meegedeeld, dat zij na 12 jaar samenspreking van de OPC de pertinente vraag kregen, of ze de OPC voor ware kerken van Christus houden of anders geargumenteerde wilden aantonen, dat ze voor valse kerken zijn te houden. Op haar laatste synode te Coaldale-1977 hebben de CRC verklaard, dat ze de OPC voor ware kerken van onze Heere Jezus Christus houden, zoals beleden in art. 29 NGB. Ze hadden reeds met verwijzing naar de Acta van de generale synode van Amersfoort-1967 de Westminster Confessie een gereformeerde confessie genoemd en verklaard dat ze waarderen de geloofsstrijd van de OPC tegen het modernisme voor de binding aan Gods onfeilbaar Woord en het trouw handhaven van de gereformeerde confessie.

Toch gingen de CRC nog niet meteen over tot kerkelijke correspondentie als volle oefening van kerkelijke gemeenschap. Daarvoor zijn er nog belemmeringen, zoals het lidmaatschap van de GOS (zij het met aanklacht tegen de synodale kerken in Nederland) en relaties met de Chr. Ref. Church e.a.

De OPC had niet een 'zusterkerkrelatie' (als oude kerkelijke correspondentie) maar een 'fraternal relation' van de CRC gevraagd, maar deze achtten deze relatie te vaag, al was wel één van de doeleinden: door-spreken over verschillen, b.v. van confessie en kerkregering. Maar ook wordt ze gebruikt voor relaties tot andere kerken (zie boven), waarover juist ook verschil is.

De synode van Coaldale sprak toen uit, dat regels voor kerkelijk contact kunnen dienen als basis voor verdere discussie met de OPC, met de hoop en bedoeling dat eventueel volledige correspondentie, die de eenheid van het ware geloof uitdrukt, kan worden aangegaan. Zij besloot daarop aan de OPC aan te bieden een tijdelijke relatie (temporary relationship) onder de naam 'kerkelijk contact' (ecclesiastical contact) met de volgende regels:

- a. afgevaardigden uit te nodigen voor elkaars algemene vergaderingen of generale synoden en zulke afgevaardigden recht van spreken maar niet van stemmen in de vergadering of synode te geven;
- b. notulen en acta van elkaars algemene vergaderingen en generale synoden uit te wisselen evenals mededelingen over belangrijke punten (issues) van gemeenschappelijk belang en commentaren op deze beslissingen te vragen;
- c. dilligent te zijn door middel van voortgezette discussies het contact te gebruiken voor het doel om volledige correspondentie te bereiken
(m.n. worden discussies en evaluatie van de betrekkingen van de OPC met andere kerken aan het betreffende deputaatschap opgedragen).

Uw commissie meent, dat onze zusterkerken hier een wezenlijke bijdrage geven tot oplossing van problematiek, die onze deputaten voorlegden, en ook in de lijn die zij voorstelden, alleen nader uitgewerkt. Ook zij spreken van contact met kerken in het buitenland of kerkgroepen, die contacten onderhouden met andere kerkengroepen met wie de Gereformeerde Kerken in Nederland geen kerkelijke correspondentie of gemeenschap hebben.

Zij stellen dan voor: deze zaak zal steeds naar de aard van de situatie onder de aandacht van die kerkengroep gebracht worden, terwijl dan de g.s. van geval tot geval zal beslissen naar schriftuurlijke belijdenis. Klaarblijkelijk wordt hiermee bedoeld of ze als ware kerken zijn te erkennen en of er

kerkelijke correspondentie met hen is aan te gaan of dat daarvoor belemmeringen zijn. Maar dat alles is niet nader uitgedrukt.

In dat opzicht zijn de Canadese kerken verder gegaan, zij geven een weg aan die, naar de mening van uw commissie, begaanbaar is en enigszins te vergelijken is met de besprekingen van 1886-1892 of die met de christelijke gereformeerden na 1946 en 1962 voor wat betreft het kerkelijk niveau van contact en besprekingen om tot volle kerkelijke gemeenschap te komen.

Ook is het van groot belang, dat we met onze Canadese zusterkerken zoveel mogelijk overeenstemming houden in deze zaak en de vruchten van de correspondentie met haar, die deze situaties meer van nabij kennen ons ten nutte maken. Daarom stelt Uw commissie voor na de 3 eerste punten van deputaten (blz. 23) aldus verder te gaan:

4. Als de generale synode na informatie contact en nauwgezet onderzoek, ook door middel van haar deputaten, tot het oordeel komt dat deze kerken in het buitenland, naar de schriftuurlijke belijdenis van de Heidelbergse Catechismus, Zondag 21 en de artikelen 27 tot 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis zijn te erkennen als ware kerken van de Here Jezus Christus, maar dat er voor de kerkelijke correspondentie als de oefening van kerkelijke gemeenschap nog belemmeringen zijn - met name van vanwege relaties met andere kerkengroepen - zal zij kunnen besluiten deze kerken de tijdelijke relatie van 'kerkelijk contact' aan te bieden.
5. Dit kerkelijk contact zal er vooral opgericht zijn om als kerken van de Here Christus naar Zijn gebod elkaar aan te spreken om de belemmeringen weg te nemen en zo te komen tot de kerkelijke correspondentie als kerkelijke gemeenschapsoefening naar de aangenomen regels.
6. Dit kerkelijk contact kan naar de volgende regels worden geoeffend:
 - a. het uitwisselen van acta of notulen van elkaars generale synoden of vergaderingen (Assemblies) en mededelingen van besluiten, handelingen of uitgaven van gemeenschappelijk belang vooral die betrekking hebben op de nog bestaande verschillen;
 - b. voortgaande schriftelijke of mondelinge discussie en evaluatie door wederzijdse deputaten om tot wegneming van de belemmeringen van kerkelijke gemeenschapsoefening door kerkelijke correspondentie te komen;
 - c. het uitnodigen van afgevaardigden als waarnemers op elkaars generale synoden of vergaderingen en met instemming van de andere deelnemende zusterkerken op een eventuele Gereformeerde Internationale Synode.
7. Elke generale synode kan, zo mogelijk na advies van de deputaten beslissen of deze tijdelijke relatie van 'kerkelijk contact' moet worden voortgezet of geleid heeft tot het aanbieden van kerkelijke gemeenschap door kerkelijke correspondentie dan wel beëindigd moet worden.

5. Inzake de Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S. of R.E.S.)

- 5.1. Deputaten hebben ook hun vragen over de verhinderings van de correspondentie meermalen toegespitst op het lidmaatschap van de G.O.S. of R.E.S. en de voorwaarde van beëindiging van lidmaatschap E.P.C. in Ierland en The Reformed Church in Japan. Ook vragen ze opdracht te geven tot het schrijven van een brochure ter voorlichting over de G.O.S.
- 5.2. Uw commissie heeft er reeds aan herinnerd, dat van het begin aan door de Gereformeerde Kerken Nederland (g.s. Amersfoort 1948) deelname 'aan de G.O.S. is afgewezen. Ook het lidmaatschap van de G.O.S. van andere kerkengroepen als verandering op de weg naar kerkelijke gemeenschap in eigen land met de christelijke gereformeerde kerken en in het buitenland voor kerkelijke correspondentie met de Presbyteriaanse Kerk in Korea aangemerkt door de g.s. van Amersfoort 1967. Dit is sindsdien door generale synoden en haar deputaten bevestigd, in aansluiting vooral aan de beide brieven van de g.s. van Amersfoort (Acta art. 190 en 251).

Uw commissie wil in aansluiting daaraan er nog op wijzen:

- a. de G.O.S. pretendeert een gereformeerde oecumenische synode te zijn, die op de grondslag van de door haar genoemde belijdenisschriften tot doel heeft te zoeken wat het meest dienstbaar is voor de algemene opbouw van de deelnemende kerken en een gezamenlijk getuigenis te geven van het geloof, eenmaal den heiligen overgeleverd en elkaar bij te staan in de handhaving van de zuiverheid van de leer en reformatie van het leven.

Op deze grondslag en voor dit doel wordt dus vergaderd, rapporten opgesteld en uitspraken gedaan mede met de syn. G.K.N., die openlijk van de Gereformeerde belijdenis afgeweken zijn en al meer in leer, sacramentsbediening, kerkregering en tucht de weg van het Woord verlaten en bovendien met andere leden van de G.O.S. aangesloten zijn bij de Wereldraad van Kerken en haar intern.

zendingsraad en haar fondsen tot steun van de revolutionaire bewegingen.

- b. De uitspraken en stukken van deze G.O.S. zijn wel niet in kerkrechtelijke zin bindend voor de deelnemende kerken, maar hebben wel hun betekenis en invloed in die kerken. Een invloed die dus mee bepaald wordt door de grote plaats die genoemde ontrouwe kerken hebben. Die kwade invloed door middel van stukken van de G.O.S. in de Christian Reformed Church hebben de deputaten van de Canadese zusterkerken in hun laatste appèl op de C.R.C. uitvoerig aai getoond op het stuk van de Schriftbeschouwing.
 - c. Daarom klemt minstens evenzeer vandaag wat Amersfoort 1967 aan de Koreaanse kerken schreef: Wij kunnen en mogen nooit aan één synodetafel zitten met kerken, die zo openlijk de weg van Gods Woord verlaten hebben en trouwe belijders vervolgd. Dat zal het appèl blijven op hen, die nog deelnemen, ook al koesteren ze het ideaal van zuivering. Wel maakt dit alles te meer wenselijk het samenkomen van een werkelijk Gereformeerde Internationale Synode, die ook tot de verontruste deelnemers aan de G.O.S. een getuigenis zou kunnen doen uitgaan.
- 5 3. Intussen kan Uw commissie volledig instemmen met het voorstel van deputaten, dat nieuw te benoemen deputaten de opdracht krijgen zo spoedig mogelijk een brochure ter voorlichting over onze bezwaren tegen de G.O.S. te doen verschijnen en toe te zenden aan de kerken met wie ze contact hebben, in ieder geval aan de lidkerken en voorts op ruime schaal te verspreiden, waar het nuttig blijkt.

6. Gereformeerde Internationale Synode.

Uw commissie heeft kennisgenomen van het betreffende rapport met veel waardevolle historische notities over een gereformeerde internationale synode, zoals deze in de kerken sinds 1892 aan de orde is geweest en van de evaluatie daarvan. Ze kan zich ook vinden in het advies, dat deputaten in hun rapport aan Uw synode onder 4.2. naar aanleiding van de voorslag van deputaten van de Free Reformed Church of Australia aan Uw vergadering geven en maakt dat tot haar voorstel, met overname met name van de overwegingen.

7. Vertaling termen in Engels

Uw commissie sluit zich ook graag aan bij het voorstel van deputaten, dat aan de te benoemen deputaten wordt opgedragen de volgende synode een voorstel te doen voor een heldere en nauwkeurige weergave van de termen voor kerkelijke correspondentie als kerkelijke gemeenschap, kerkelijk contact en informatief contact door briefwisseling of anderszins ,zodat de daardoor aangeduide betrekkingen tot andere kerken voor Engelstalige kerken duidelijk zijn.

Uw commissie acht overleg met deputaten van de Australische en Canadese zusterkerken in dezen zeer gewenst.

Dit zou ook tot de vertaling van de bijbehorende regels en geldende besluiten onder art. 86 K.O. kunnen worden uitgebreid.

BIJLAGE 18

RAPPORT COMMISSIE V.

Onderwerp: doop van in het buitenland geadopteerde kinderen (Bijl. 2 sub I b 1-4)
Rapporteur: ds. P. Schelling.

1. De stukken. (Bijlage 2 sub 1 b 1-4)

Aan de generale synode zijn een viertal stukken (met bijlagen) voorgelegd inzake de doop van in het buitenland geadopteerde kinderen.

1.1. In een brief d.d. 19 januari 1978 legt de classis Appingedam van die datum aan de synode een vraag voor van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer met betrekking tot de toepassing van de besluiten van de generale synode van Hattem 1972/73 inzake de doop van geadopteerde kinderen. Zij verzoekt de synode hierover een uitspraak te doen.

De bedoelde vraag luidt:

'Is het geoorloofd de uitspraken van de Generale Synode, gehouden te Hattem op 11 april e.v., Acta artikel 251, inzake de doop van geadopteerde kinderen, aldus te verstaan dat een echtpaar - belijdende leden van een der Gereformeerde Kerken in Nederland - ten aanzien van een kind dat in een ander land geboren is en door dat echtpaar daar wettig geadopteerd is, waardoor dit echtpaar voor de Nederlandse wet in de rechts- en gezagsverhouding van voogd en toezienend voogdes wordt aangemerkt, niet eerst de volledige weg naar de adoptie volgens de Nederlandse wettelijke bepalingen behoeft te bewandelen om de doop van dit kind te kunnen verkrijgen?'

De classis voorziet haar verzoek tot beantwoording van deze vraag van enige toelichting en voegt ter nadere informatie als bijlage een afschrift toe van een brief van Mr. P. A. C. Schilder over deze materie.

1.2. De raad van de Gereformeerde Kerk te Wageningen legt in een ongedateerde brief (vermoedelijk d.d. maart 1978) een soortgelijke vraag aan de synode voor.

Zijn vraag luidt als volgt:

'of U niet met ons, door het reeds in genoemde bijlagen naar voren gebrachte, tot het inzicht komt, dat de positie van in het buitenland geadopteerde kinderen die in Nederland onder voogdij van hun a.s. adoptiefouders staan, deze kinderen tot zo'n uitzonderlijke categorie "pleegkinderen" maakt, dat een aparte beoordeling van de vraag of aan hen de doop toekomt gerechtvaardigd is en dat deze aparte beoordeling moet leiden tot een positief antwoord op die vraag'.

Uit de in de vraag genoemde bijlagen (een negental) blijkt, dat aan de brief van de kerkeraad aan de synode een uitvoerige kerkelijke besluitweg is voorafgegaan.

- a. Een doopaanvraag voor een in het buitenland geadopteerd kind, dat volgens Nederlands recht `nog niet was geadopteerd, werd door de kerkeraad aanvankelijk afgewezen.
- b. Toen een tweetal leden der gemeente tegen dit besluit bezwaar maakte, kwam de raad na uitvoerige besprekingen tot een tegenovergesteld besluit. Hij legde echter tevens zijn nieuwe besluit aan de classis Arnhem voor met het verzoek om een uitspraak in gelijke zin en schortte de uitvoering, van zijn besluit op in afwachting van een classicale beslissing.
- c. De classis Arnhem d.d. 1 september 1977 was van oordeel, dat aan dergelijke kinderen de doop inderdaad wel toekomt, maar dat het niet juist is aan hen de doop te bedienen, zolang de kerken geen generale uitspraak terzake hebben gedaan. Zij verzocht daarom aan de particuliere synode van Gelderland een uitspraak in gelijke zin te doen. Deze zou bovendien de generale synode om een dergelijke uitspraak moeten verzoeken, waarbij tevens zou moeten worden over-wogen, of de aanspraak van de 'doopouders' in het doopsformulier ook uitbreiding behoeft.
- d. De classis Arnhem d.d. 17 november 1977 (voortgezet op 26 januari 1978) ontving een revisieverzoek van de Gereformeerde Kerk te Arnhem, stemde dat toe en en verklaarde het classisbesluit van 1 september 1977 ongeldig onder berichtgeving aan de particuliere synode van terugname van genoemd besluit.
- e. Een appèlschrift van de Gereformeerde Kerk te Wageningen tegen dit tweede classisbesluit werd door de particuliere synode van Gelderland d.d. 9 maart 1978 onontvankelijk verklaard, omdat de raad aan de classis Arnhem zijn appèl op de particuliere synode niet had aangekondigd. Omdat nu de kerkelijke weg voor de kerk te Wageningen (voorlopig) is afgesloten, legt zij de materie bij wijze van vraag aan de synode voor, omdat zij meent, dat de zaak met spoed een

generale uitspraak vereist

- 1.3 In een brief d.d. maart 1978 bieden br. en zr. J. Bouwmeester-v. d. Vent te Nieuwleusen (als bijlage) afschrift van het vonnis van een Libanese rechtbank aan de synode aan, omdat dit stuk h.i. 'inzicht (kan) geven omtrent de rechtspositie van adoptiefkinderen als bedoeld'.
- 1.4. Naar aanleiding van punt 1 b van het concept-agendum van deze synode (waaronder de bovengenoemde stukken werden vermeld) deelt de raad van de Gereformeerde Kerk te Zoetermeer (d.d. 28 maart 1978) mee, in deze materie (i.v.m. een concreet geval) advies te hebben gevraagd aan de classis 's-Gravenhage. Deze adviseerde met de bediening van de doop te wachten tot na de adoptie naar Nederlands recht en verwees de raad naar genoemd agendapunt van deze synode.
De raad 'zou het zeer op prijs stellen, wanneer u dit agendapunt met voorrang zoudt willen behandelen'.

2. Ontvankelijke vragen?

De kerk te Wageningen heeft uitdrukkelijk gepoogd de volledige kerkelijke weg te bewandelen, voordat hij de materie in de vorm van een vraag aan de synode voorlegde.

De classis Appingedam geeft in haar stuk geen blijk de particuliere synode van Groningen in de materie te hebben willen betrekken; zij legt haar vraag zonder meer aan de generale synode voor.

Hoewel beiden dus de particuliere synode van hun ressort hebben gepasseerd, is uw commissie van oordeel, dat hun stukken ontvankelijk zijn, en wel om tenminste twee redenen:

- a. de vragen behelzen een nadere interpretatie c.q. uitbreiding van de uitspraak van de synode van Hattem 1972/73 inzake de doop van geadopteerde kinderen en behoren derhalve als zodanig op de synodetafel thuis;
- b. de vragen beogen een uniforme doopspraktijk in de kerken te handhaven c.q. te verkrijgen en zijn derhalve naar art. 30 K.O. (2e lid) door de synode te beantwoorden.

3. Nog niet behandeld.

- 3.1 Het moet de vragenstellers worden toegestemd, dat de synode van Hattem de zaak van de doop van in het buitenland geadopteerde kinderen niet expliciet in haar besluitvorming betrok. 3.1. In het algemeen is het duidelijk, dat de synode van Hattem, wanneer zij spreekt over adoptie (zo met name in onderdeel C van haar besluiten, Acta art. 251), het oog heeft op kinderen die volgens Nederlands recht in Nederland zijn geadopteerd.
- 3.2. De zaak van in het buitenland geadopteerde kinderen kwam wel ter sprake in de nota van Prof. Dr. J. Douma inzake het al of niet geoorloofd gebruik van de adoptiewet-1956, die als bijlage aan het commissierapport werd toegevoegd (Nota par. 5.6; Acta Bijlage 20, blz. 532 v.). Prof. Douma noemde daarin een in het buitenland geadopteerd kind 'naar Nederlands recht een pleegkind'. Misschien doelde hierop een vraag uit de vergadering, 'of hetgeen (de commissie) stelde inzake het dopen van geadopteerde kinderen ook niet consequenties moet hebben ten gunste van het dopen van pleegkinderen'. (Acta art. 229, blz. 276). De commissie antwoordde echter, 'dat (zij) zich van een uitspraak over het dopen van pleegkinderen onthouden heeft', en zich in haar voorstellen beperkte 'tot hetgeen aan de synode was voorgelegd terzake van het al of niet dopen van geadopteerde kinderen'. (Acta art. 250).
- 3.3. De generale synode van Kampen 1975, die een aantal revisieverzoeken inzake het besluit van de synode van Hattem kreeg te behandelen, voegde in dat kader uiteraard geen nieuwe elementen aan de besluitvorming toe en liet dus ook de zaak van de doop van in het buitenland geadopteerde kinderen buiten beschouwing.
- 3.4. Ook in de kring van onze kerken lijkt het aantal 'buitenlandse adopties' eerder toe- dan afgenomen. Daarom acht uw commissie het zeer wenselijk, dat de synode inzake deze materie een uitspraak doet. Dit vooral met het oog op het handhaven c.q. verkrijgen van een uniforme doopspraktijk, die hier en daar reeds doorbroken schijnt te zijn. Dit alles nog afgezien van de verzoeken die haar te dezer zake bereikten.

4. Argumentatie.

Voor de materie zelf en de argumenten-pro en -contra zijn alleen de brieven van de classis Appingedam en van de kerkeraad te Wageningen van betekenis.

De brief van de classis Appingedam bevat een beknopte eigen argumentatie.

De kerkeraad te Wageningen verwijst daarvoor uitdrukkelijk naar de toegevoegde bijlagen. De argumenten-pro zijn vooral te vinden in de twee bezwaarschriften die de kerkeraad van standpunt deden veranderen. Het nieuwe kerkeraadbesluit en dat van de classis Arnhem d.d. 1-9-'77 voegen daaraan geen nieuwe argumenten toe, vatten deze alleen maar samen. Zij worden in het appèlschrift bij de particuliere synode nog eens kort herhaald.

Daartegenover bevatten het eerste kerkeraadbesluit en het bezwaarschrift van de kerkeraad te Arnhem (overgenomen door de volgende classis, d.d. 17-11-'77/26-1-'78) een aantal argumenten-contra.

4.1. De argumenten-pro zijn hoofdzakelijk de volgende

4.1.1. De voorstanders zien als kern van de zaak het feit dat aan de a.s. adoptiefouders direct na aankomst van hun a.s. adoptiekind in Nederland de voogdij over dit kind wordt verleend. Naar hun oordeel is de door deze voogdij ontstane gezagsrelatie definitief. Zij wijzen vervolgens als kern van het Hattemse besluit over de doop van adoptiekinderen de overweging D II 14 (Acta art. 251, blz. 301) aan, waarin wordt gesproken van 'in de gezinskring van christenen een vaste plaats ontvangen' en 'permanent gesteld zijn in het huis van christenen en toevertrouwd zijn aan het ouderschap van christenen'.

4.1.2. In deze gedachtengang is uiteraard beslissend de stelling, dat de door toekenning van de voogdij ontstane gezagsrelatie een definitief karakter draagt.

Daartoe wordt een vergelijking gemaakt met de voogdij situatie waarin zich a.s. adoptanten met een Nederlands kind bevinden. Voogdij is immers, naast de verzorgingstermijn van tenminste één jaar, voorwaarde voor een adoptie-uitspraak (Art. 228 of B.W.; zie Nota-Douma, Acta Hattem blz. 509). Deze voogdijrelatie kan o.m. nog worden doorbroken door een verzoek van de ouder(s) van het kind om in de ouderlijke macht te worden hersteld. Bij een buitenlands kind is dat onmogelijk, omdat dáár reeds adoptie is uitgesproken, die de band met de natuurlijke ouder(s) definitief verbreekt. Het kind is daar in de meeste gevallen ook reeds op naam van de adoptanten gesteld.

Betoogd wordt, dat de adoptie in Nederland in feite slechts een formaliteit is met het oog op het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit en het vastleggen van de erfrechtspositie van het kind. De adoptie-uitspraak van de Nederlandse rechter zou niets wezenlijks aan de door voogdij gecreëerde gezagsrelatie toevoegen.

4.1.3. Begrijpelijkerwijs worden in deze gedachtengang ook uitdrukkingen als 'pleegkinderen' (Nota-Douma) en 'niet vooruitlopen op de beslissing van de rechtbank' (Acta Hattem art. 251, overweging C II 10, blz. 229) niet van toepassing geacht op in het buitenland geadopteerde kinderen. Zij zijn geen pleegkinderen meer, maar kinderen onder een volledig en definitief ouderlijk gezag. De gerechtelijke beslissing waarop, volgens Hattem, moet worden gewacht, is in hun geval de toekenning van de voogdij aan hun a.s. adoptiefouders. Deze geschiedt, na het uitgebreide vooronderzoek en de toestemming om in het buitenland tot adoptie over te gaan, min of meer automatisch en is qua inhoud met een adoptie-uitspraak gelijk te stellen.

4.1.4. In dit kader wijst ook de classis Appingedam op het feit, dat het kind in het buitenland reeds op naam van de adoptanten is gesteld. Voeg daarbij de door voogdij gecreëerde gezagsrelatie, dan zou volgens haar een 'onnodig verschil in behandeling' kunnen ontstaan. Aan alle voorwaarden die een adoptiekind voor bediening van de doop in aanmerking doen komen (volgens het besluit van Hattem) is immers reeds voldaan: uiterlijk door de tenaamstelling en materieel door de niet meer te doorbreken gezagsrelatie, ook al heet die dan nog slechts 'voogdij'.

4.2. Als argumenten-contra worden in hoofdzaak de volgende aangevoerd.

4.2.1. Ter fundering van zijn eerste (afwijzende) besluit wees de kerkeraad te Wageningen op overweging C II 10 van het Hattemse besluit (niet vooruitlopen op de beslissing van de rechtbank en niet voortijdig handelen alsof het betrokken kind reeds wettig kind zou zijn); par. 5.6 (Acta blz. 488) van het Hattemse commissierapport (de adoptiebeslissing van de rechtbank is enigszins te vergelijken met wat de overheid doet bij een huwelijksluiting); de hierboven sub 3.2 reeds vermelde passage uit de Hattemse Acta art. 250 (blz. 289) (geen uitspraak over het dopen van pleegkinderen, 'daar er thans nog geen sprake kan zijn van een positie van pleegkinderen, die praktisch gelijk is aan die van geadopteerde kinderen'); de eveneens hierboven sub 3.2 reeds vermelde paragraaf uit de Nota-Douma; het feit dat de buitenlandse adoptie in de eerste plaats betekenis heeft in dat land zelf; de Nederlandse overheid kan nog beslissen geen adoptie naar Nederlands recht te doen plaatsvinden; dat de kans daarop gering is, is niet beslissend.

4.2.2. In een nota van een kerkeraadcommissie te Wageningen, ingesteld in verband met de twee bezwaarschriften tegen het eerste kerkeraadbesluit, wordt wel toegestemd, dat de gezagspositie van a.s. adoptiefouders t.o.v. een buitenlands kind definitiever is dan t.o.v. een Nederlands kind.

Anderzijds wordt echter betoogd, dat de adoptie-uitspraak (die een juridische ouderkind-relatie tot stand brengt) bepaald meer is dan een formele afronding van de procedure. 'Derden-voogden' (dus ook a.s. adoptiefouders) kunnen evenals (adoptief-)ouders uit de voogdij resp. het ouderlijk gezag worden ontzet. Maar 'derden-voogdij' kan nooit worden hersteld, ouderlijk gezag wel. Bovendien: 'derden-voogdij' vervalt bij meerderjarigheid van het kind, de (adoptief-)ouder-kind-relatie is levenslang (tenzij volgens art. 231 B.W. de adoptie wordt her-roepen op verzoek van het adoptiefkind).

Met andere woorden: de adoptie betekent een versteviging van de band bóven de voogdijrelatie en de (adoptief-)ouder-kind-relatie is ook principieel anders.

- 4.2.3.** De kerkeraad te Arnhem (en in haar voetspoor de classis Arnhem d.d. 17-11-'77/26-1-'78) onderstreept het voorlopig karakter van de door voogdij gecreëerde gezagsverhouding. Zij kan zelfs verbroken worden, doordat de Nederlandse rechter op advies van de Raad van Kinderbescherming (vanwege gedrag of achteraf gebleken onvermogen tot opvoeding) de voogdij ontnemt of de tenaamstelling weigert. De kans daarop is klein, maar aanwezig. Bovendien zijn de inschrijving in het vreemdelingenregister en de toekenning van een verblijfsvergunning z.i. typerend voor het voorlopig karakter van de relatie tussen de a.s. adoptiefouders en hun buitenlands pleegkind.

5. Beoordeling

Het 'debat' in de stukken, eigen informatie en het Hattemse besluit overziende merkt uw commissie het volgende op. Zij wil eerst nagaan, of de voorstanders van de doop aan in het buitenland geadopteerde kinderen aan de voogdijrelatie terecht een definitief karakter toekennen, om vervolgens in het kader van deze zaak de Hattemse besluiten nog eens te herlezen.

- 5.1.** Hoeveel elementen in de argumentatie van de voorstanders van de 'vervroegde' doopsbediening ook toe te stemmen zijn, er blijven belangrijke factoren in de adoptieprocedure aanwezig die niet slechts vanuit formeel, maar ook vanuit materieel oogpunt het voorlopig karakter van de voogdijrelatie bepalen.

- 5.1.1.** Allereerst is het de commissie gebleken, dat de voorstanders te ongenueanceerd spreken over 'in het buitenland geadopteerde kinderen'.

Voor alle duidelijkheid merkt de commissie op, dat het in deze zaak uiteraard gaat om kinderen uit landen waarmee geen adoptieverdrag bestaat, zodat de buitenlandse adoptie-uitspraak niet door de Nederlandse overheid als zodanig wordt erkend. Maar verder is er ook een grote diversiteit in de wijze waarop de adoptie in verschillende landen tot stand komt en de kracht die zij dan heeft.

Er zijn landen die het kind wel met zijn a.s. ouders laten vertrekken, maar zonder de relatie definitief te hebben geregeld. Regelmatige rapportage door de instanties in Nederland wordt dan geëist, voordat ginds de verbreking van de banden met de natuurlijke ouder(s) definitief wordt vastgelegd.

Dezelfde eis van rapportage door de Nederlandse instanties geldt trouwens ook voor andere landen die reeds wel een definitieve adoptie-uitspraak hebben gedaan.

Ook is er veel variatie in de eisen die aan de adoptanten gesteld worden. Niet in alle gevallen vindt de tenaamstelling reeds in het buitenland plaats.

Er zijn dientengevolge allerlei verschillen in de positie waarin een buitenlands kind verkeert, wanneer het ons land binnenkomt. Dit gegeven maakt het doen van algemene uitspraken over 'in het buitenland geadopteerde kinderen' op z'n minst riskant.

- 5.1.2.** Vervolgens bleek bij nadere informatie uit de jurisprudentie, dat onder de 'voogdij' die de wet als voorwaarde stelt voor een adoptie-uitspraak (art. 228 of B.W.), ook kan worden verstaan de gezagsrelatie die door de adoptie in het buitenland tussen de adoptanten en het kind tot stand kwam. Een afzonderlijke toekenning van voogdij door de kantonrechter is niet strikt noodzakelijk. De buitenlandse adoptie wordt geacht reeds (voorlopig) in het gezag te hebben voorzien. In deze zin spreken terecht de vraag van de classis Appingedam en de bij haar brief gevoegde nota van Mr. Schilder.

Hieruit blijkt, dat de toekenning van voogdij door de Nederlandse rechter niet wezenlijk verschilt van de adoptie-uitspraak in het buitenland. Dit zou evenwel op het standpunt van de voorstanders betekenen, dat in geen enkel opzicht een beslissing van de Nederlandse rechter behoeft te worden afgewacht en dat de doop reeds zou kunnen worden bediend terstond na aankomst van het kind in Nederland.

- 5.1.3.** Voorts wijst de commissie erop, dat de voogdijrelatie waarover de voorstanders steeds spreken, een 'onvolledige' gezagsrelatie is in die zin, dat slechts één van de adoptanten met het gezag over het kind bekleed is. Meestal is de man voogd en de vrouw toeziend voogdes; dat laatste is een positie zonder

werkelijke gezags-inhoud. Bij overlijden of echtscheiding voordat de adoptie is uitgesproken kan dat ingrijpende consequenties voor het kind hebben.

Op het standpunt van de voorstanders zou dit bovendien moeten betekenen, dat slechts degene die voogd is, de doopvragen kan beantwoorden.

- 5.1.4.** Art. 227.2 B.W. bepaalt, dat een verzoek om adoptie alleen kan worden toegewezen, indien de adoptie in het kennelijk belang van het kind is 'zowel uit een oogpunt van verbreking van de banden met de ouders als uit dat van bevestiging van de banden met de adoptanten'. Aan de eerste voorwaarde, verbreking van de banden met de ouders, is door de adoptie in het buitenland voldaan, ook al heeft deze in Nederland geen rechtskracht.

Met het oog op de tweede voorwaarde, bevestiging van de banden met de adoptanten, geldt ook in het geval van de buitenlandse kinderen de verzorgingstermijn van tenminste één jaar (met voogdij).

Uw commissie ontving in verband hiermee ook de volgende informatie.

Doordat er steeds minder Nederlandse kinderen voor adoptie 'beschikbaar' zijn, is het aantal 'buitenlandse adopties' de laatste jaren sterk toegenomen. Recente persberichten spraken van 3700 verzoeken in de afgelopen 6 jaar, die per 1 januari 1978 nog altijd niet waren afgedaan. Er doen zich grote psycho-sociale problemen voor met deze kinderen. Een aanzienlijk percentage van de pupillen van medisch-opvoedkundige bureaus wordt gevormd door buitenlandse adoptiefkinderen. Dit demonstreert wel de eigenaardige moeiten die de adoptie van een buitenlands kind met zich mee kan brengen, zowel voor het kind als voor de (a.s.) adoptiefouders.

Nu heeft deze ontwikkeling, voorzover uw commissie bekend, nog niet geleid tot een verandering in het beleid inzake de adoptie van buitenlandse kinderen. Wel wordt voor deze problematiek in interne publicaties met nadruk aandacht gevraagd. In een enkel geval was zij aanleiding tot groter zorgvuldigheid dan voorheen in het toezicht van de maatschappelijk werkers tijdens de verzorgingsperiode die aan de adoptie voorafgaat.

Dit gegeven is weliswaar geen bewijs voor de 'kwetsbaarheid' van de voogdijband, maar wel een aanwijzing voor het feit, dat de overheidsinstanties de jaartermijn niet zonder meer als een formele wachttijd beschouwen.

- 5.1.5.** Het is de voorstanders van de 'vervroegde' doopsbediening toe te stemmen, dat de adoptie-uitspraak een betrekkelijk formele afronding van de procedure te noemen is. In die geest spraken ook sommige deskundigen die de commissie raadpleegde. Met andere woorden: de voorstanders stellen terecht, dat er de facto weinig kans is, dat de gezagsrelatie tussen de a.s. adoptiefouders en hun buitenlandse pleegkind nog verbroken wordt, voordat de adoptie zal worden uitgesproken.

Maar anderzijds is het feit zelf, dat de overheid de (beperkte) voogdijrelatie (of wat daarmee gelijk te stellen is; zie boven sub 5.1.2.), ook in geval van buitenlandse adoptie, laat voorafgaan aan de definitieve adoptie-uitspraak, een bewijs voor het voorlopig karakter ervan. De 'bevestiging van de banden met de adoptanten', waarvan de wet spreekt, is een proces dat aan de definitieve adoptie moet voorafgaan. De wet laat de overheid het recht om alsnog een onafhankelijke beslissing te nemen bij de adoptie-aanvraag, wanneer de verzorgingstermijn is beëindigd. Pas dan draagt zij d.m.v. de adoptie-uitspraak het kind volledig en definitief aan de adoptief-ouders over, wanneer namelijk de banden met de adoptanten in de voorlopige gezagsrelatie bevestigd blijken te zijn.

Dat de toekenning van de voogdij voorbereidende maatregel is, typeert de voorlopigheid van de relatie. Hoe definitief die band in de praktijk ook moge zijn, wettelijk is zij dat niet. Wie de voorlopigheid van de voogdijrelatie ontkent, berooft haar in feite van haar zin! 5.1.6. De voorstanders trachten het definitief karakter van de voogdijrelatie aan te tonen door op haar gelijkwaardigheid met de (adoptief)ouder-kind-relatie te wijzen.

Dat geen verzoek van de natuurlijke ouders tot herstel van de ouderlijke macht de voogdijrelatie kan bedreigen, is duidelijk. Dat in dat opzicht de voogdijrelatie t.o.v. een buitenlands kind zelfs een zekere 'meerwaarde' heeft boven die t.o.v. een Nederlands kind (dat immers nog door de ouder(s) kan worden 'teruggevraagd'), is eveneens terecht opgemerkt.

Dat echter de voogdij slechts door de rechter kan worden ontnomen op dezelfde gronden die gelden voor ontheffing of ontzetting uit de ouderlijke macht, zegt op zichzelf nog niets over de gelijkwaardigheid van die beide gezagsverhoudingen. Het toont in ieder geval het definitief karakter van de voogdijband niet aan.

- 5.1.7.** Dat de voorlopige gezagsrelatie niet gelijkwaardig is aan de ouderlijke macht, wordt ook gedemonstreerd door de volgende factoren:

a. eventuele ontzetting uit het voogdijgezag is onherroepelijk; een ontzetting uit de (adoptief-) ouderlijke macht niet;

b. voogdijschap vervalt automatisch bij meerderjarigheid van het kind; de (adoptief-)ouderkindrelatie geldt levenslang (tenzij het adoptiekind zelf om herroeping verzoekt volgens art. 231 B.W.).

5.1.8. Andere factoren die de voorlopigheid van de voorziening in het gezag demonstreren zijn:

a. de Nederlandse nationaliteit wordt nog niet toegekend; er wordt volstaan met een verblijfsvergunning en inschrijving in het vreemdelingenregister; voor de wet draagt het kind nog geen Nederlandse naam;

b. de familieband en de positie in het erfrecht worden nog niet vastgesteld.

5.1.9. Concluderend is de commissie van oordeel:

a. de eigen aard van de gezagsrelatie waarin een in het buitenland geadopteerd kind verkeert, en de factoren die haar kenmerken, tonen aan, dat de definitieve wettelijke garanties voor een vaste plaats van het kind in het gezin van de adoptanten (c.q. de kring van het verbond) nog ontbreken;

b. aan het 'Hattemse criterium' (blijvende gezagsrelatie) is bij aankomst van het kind in Nederland of na toekenning van voogdij rehtens nog niet voldaan.

5.2. Nu schreef één van de appellanten tegen het eerste kerkeraadbesluit van de kerk te Wageningen: 'Wanneer wij zo (namelijk: in de adoptieweg; comm.) Gods roepend welbehagen mogen zien en ons daarover verwonderen, mogen wij dan het teken en zegel van het verbond deze kinderen onthouden, al is het maar voor een jaar? Het zal duidelijk zijn dat dit pas gerechtvaardigd is als wij twijfelen over het feit óf het kind wel door Gods welbehagen is ge-plaatst in de verbondskring. Dan pas, als wij twijfelen of God deze ouders wel wil gebruiken voor het opdringen van Zijn Geest naar de harten van de kinderen'.

Deze vraagstelling plaatst de zaak in het klimaat en op het niveau van de Hattemse besluiten. Naar de mening van uw commissie is dat terecht. Uit een oogpunt van kerkelijke behandeling van de materie mogen juridische argumenten het niet alleen voor het zeggen hebben. Deze kant van de zaak is o.i. teveel door de voorstanders verwaarloosd. Daarom wil de commissie tenslotte ook de Hattemse besluiten herlezen met het oog op deze zaak.

5.2.1. Het moge waar zijn, dat Hattem zich niet expliciet uitsprak over de situatie van deze kinderen, impliciet bevatten de bekende overwegingen van Acta art. 251 C en D veel materiaal met het oog op deze zaak.

Uit het gehele betoog in de genoemde overwegingen is duidelijk, dat de synode zich de adoptieprocedure heeft ingedacht als een groeiproces vanaf de eerste stappen die de adoptanten ondernemen tot de adoptie-uitspraak van de rechter. De synode beschreef niet alle tussenstations, laat staan dat zij het gehalte daarvan woog. Zij beschreef de weg van het verlangend gebed van de a.s. adoptiefouders tot de uitspraak van Gods dienares, de overheid, als de weg waarin de Here een mensenkind van dichtbij of veraf roept tot Zijn heil en daartoe brengt binnen de invloedssfeer van Zijn Verbond.

5.2.2. In dit kader is dan ook de waarschuwing in meergenoemde overweging C II 10 te lezen om niet op de beslissing van de rechtbank vooruit te lopen 'door voortijdig te handelen alsof het betrokken kind reeds hun wettig kind zou zijn'. Het is duidelijk dat de synode het eindpunt van de weg ziet in de adoptiebeslissing van de overheid.

Dat is ook duidelijk uit overweging D II 14. De voorstanders ontlenen aan deze overweging het criterium waarnaar de kwestie van de doop van geadopteerde kinderen volgens Hattem beslist moet worden: de vaste plaats van het kind in de gezinskring van christenen, het permanent gesteld zijn in hun huis en toevertrouwd zijn aan hun gezag (vgl. ook de formulering van de synode van Kampen 1975, Acta art. 362 oordeel 2 en 3, blz.174).

Maar in deze zo belangrijke overweging wordt gesproken van een 'niet alleen - maar ook'. De synode ziet in de eerste plaats als vrucht van de bekroning van de adoptieprocedure, dat de pleegkinderen 'de staat van wettig kind der adoptief-ouders' verkregen hebben. Dit element - op grond waarvan Hattem aanpassing van het doopsformulier overbodig achtte (overweging D II 16) - wordt in de gedachtengang van de voorstanders geheel verwaarloosd.

Alleen de classis Arnhem d.d. 1-9-'77 verzocht de particuliere synode aan de generale synode te vragen een positieve uitspraak te doen 'en daarbij te bezien of eventueel in het Doopsformulier aan de aanspraak van hen die een kind ten doop houden een uitbreiding gegeven moet worden'.

5.2.3. De commissie wil tenslotte nog op één punt de aandacht vestigen. De meergenoemde par. 5.6 van de Nota-Douma (Acta Hattem blz. 532 v.) - die ook zeer wel oog blijkt te hebben voor de bijzondere situatie van in het buitenland geadopteerde kinderen! - bevat aan het slot een passage die volle aandacht verdient, maar bij de voorstanders te weinig gekregen heeft. De bedoelde passage luidt:

'Mocht de synode van Hattem besluiten de doop van geadopteerde kinderen toe te staan, dan mag ook van gemeenteleden, die voor een buitenlands pleegkind de doop aanvragen, verwacht worden dat zij

dit niet doen vóór het kind in Nederland geadopteerd is - dus na verloop van enkele jaren. De doop is immers een ingrijpende gebeurtenis: het kind verkeerde eertijds niet in de kring van het verbond. Dan mag door een kerkeraad ook tijd gevraagd worden om de kennelijke leiding des Heren op te merken (. . .). En dan is ook hier de rechterlijke beslissing, waarin juridisch bezegeld wordt wat feitelijk gegroeid is, het juiste moment om de doop aan te vragen'.

Wat prof. Douma hier opmerkt, raakt het hart van het Hattemse besluit. De gehele adoptie-procedure is een weg waarin zich de leiding van de Here voltrekt. Er mag verondersteld worden dat de a.s. adoptiefouders deze weg gelovig en dankbaar aanvangen en bewandelen. Zij zullen daarin ook voor zichzelf overtuigd zijn van de leiding van de Here in hun eigen leven en in dat van hun a.s. adoptiefkind. Maar zij begeren dat kind ook binnen te brengen in de kring van het verbond en in de gemeenschap der kerk. Daarom behoren zij én zichzelf én hun ambtsdragers én de gemeente waarvan zij deel uitmaken en die hun a.s. adoptiefkind bezig is in haar midden op te nemen, voldoende tijd te gunnen om de kennelijke leiding van de Here op te merken. Niet de voogdijuitspraak van de rechter (of de aankomst van het kind in Nederland) is het definitieve bewijs van die leiding, maar de gerechtelijke adoptiebeslissing. Wanneer zij zich geheel in die leiding van de Here schikken, moet het hun duidelijk zijn, dat die laatste beslissing nog iets wezenlijks toevoegt aan de bestaande gezinsrelatie; zij is het éindpunt dat de Here met hen bereiken wil! Met daarop vooruit te grijpen bewijzen zij noch zichzelf en hun a.s. kind noch hun ambtsdragers noch de gemeente een dienst.

Dit wachten op de laatste beslissing van de rechter betekent geen twijfelen aan Gods bedoelingen (zie het citaat sub 5.2), maar een juist op basis van de tot dusver tot stand gekomen relatie vertrouwend voortgaan naar het eindpunt van de weg die de Here gaan wil. Wel eist dit wachten van de a.s. adoptiefouders zelfbeheersing en terughoudendheid. Maar zij zullen die behoren op te brengen om t.z.t. samen met de gemeente te delen in de vreugde die de bediening van het sacrament mag zijn.

- 5.2.4. Concluderend is uw commissie van oordeel, dat het Hattemse besluit en de daaraan mede ten grondslag liggende Nota-Douma zich naar letter en geest verzetten tegen de bediening van de doop aan in het buitenland geadopteerde kinderen, voordat zij naar Nederlands recht geadopteerd zijn.

6. Conclusie.

Op grond van het bovenstaande adviseert de commissie uw vergadering de vragen van de classis Appingedam en de kerkeraad te Wageningen ontkennend te beantwoorden. Zij stelt u daartoe de bijgaande besluittekst voor.

BIJLAGE 19

Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland Groningen-Zuid 1978

Aan de Raad van de
Gereformeerde Kerk,
op het adres vermeld.

Groningen, 5 oktober 1978.

Betreft: toetsing/vaststelling
onderdelen Gereformeerd
Kerkboek (Proeve).

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De generale synode van Groningen-Zuid 1978 richt zich tot Uw vergadering met het oog op noodzakelijk geachte verduidelijking over de momentele stand van zaken met betrekking tot het Gereformeerd Kerkboek (Proeve).

De Acta van de huidige generale synode zullen - zo de Here wil - spoedig de kerken bereiken, maar omdat verschillende besluitteksten inzake onderdelen van het kerkboek vrij breed zijn, en tevens in sommige gevallen aanvullende beslissingen genomen zijn, is de noodzaak aanwezig van een totaaloverzicht.

De synode wil daarbij voor de verschillende onderdelen aangeven, hoever de herziening ervan is gevorderd, wat reeds definitief is vastgesteld, hoe lang de toetsingstermijn van andere onderdelen nog voortduurt en welke opdrachten nieuwe deputaten hebben ontvangen in verband met mogelijke wijzigingen.

De onderdelen van het kerkboek zijn:

1. PSALMEN
2. GEZANGEN
3. BELIJDENISGESCHRIFTEN
4. FORMULIEREN
5. GEBEDEN
6. OVERIGE STUKKEN

1. Wat de PSALMEN betreft: de synode besloot de toetsingstermijn van de proefbundel Psalmen (Gereformeerd Kerkboek p. 13-296) te verlengen tot 1 januari 1983 (zie Acta Groningen-Zuid art. 21 en art. 318). Wijzigingsvoorstellen kunnen worden ingediend bij ds. R. Houwen, Beethovenlaan 67, Spakenburg.

Wel dringt de synode er bij de kerken op aan, de toetsing niet onnodig uit te stellen, opdat deputaten voldoende gelegenheid ontvangen, de kritiek te verwerken in hun eindrapport voor de synode van 1984.

2. Met betrekking tot alle GEZANGEN besloot de synode eveneens de toetsingstermijn te verlengen tot 1 januari 1983 (zie Acta art. 21).

Voorts stelde de synode (voorlopig) gewijzigde teksten vast van Gezang 2, 3, 4, 9 en 10. Zie voor de teksten van deze Gezangen: Acta art. 342. Deze teksten zijn niet vrij voor kerkelijk gebruik, maar worden ter toetsing aan de kerken aangeboden. Deputaten zullen voor de Gezangen 1, 5, 6, 7 en 8 nog uitzien naar alternatieven, terwijl ook naar een muzikaal meer aanvaardbaar alternatief voor Gezang 11 uitgezien zal worden.

Deputaten zullen nagaan welke de consequenties zullen zijn voor Gezang 6a en 6b bij eventuele wijziging van het Apostolicum.

Men zie voor de teksten van de Gezangen 1, 5, 6, 7, 8 en 11 het Gereformeerd Kerkboek, p. 297-319.

Wijzigingsvoorstellen kunnen worden ingediend bij ds. Tj. Boersma, Abel Tasmanstraat 1, Zuidhorn.

Terzake van de muzieknotatie zie men het synodebesluit in art. 342 c van de Acta. Ook met betrekking tot de Gezangen dringt de synode er bij de kerken op aan, de toetsing niet onnodig uit te stellen.

- 3.1. Inzake de HEIDELBERGSE CATECHISMUS: de tekst in het kerkboek (p. 357-394) is wel vrijgegeven voor gebruik bij het catechetisch onderwijs, maar (nog) niet voor de eredienst. De synode heeft aan deputaten opgedragen deze tekst nog nader te toetsen en een bijbehorende lijst van Schriftplaatsen te

ontwerpen, met het oog op het door de eerstvolgende generale synode vrijgeven van de tekst voor algemeen kerkelijk gebruik (zie Acta Groningen-Zuid art. 21 en 425).

Deputaten zullen deze zaak met voorrang behandelen. Tot 1 januari 1980 is er voor de kerken gelegenheid aan deputaten herzieningen voor te stellen. Adres voor deze zaak, evenals voor de andere belijdenisgeschriften: Dr. A. N. Hendriks, Diamantweg 71, Amersfoort.

- 3.2. Met betrekking tot de NEDERLANDSE GELOOFSBELIJDENIS besloot de synode, dat een haar door deputaten aangeboden en vervolgens (gehoord de bespreking ter synode) nog op een aantal punten gewijzigd concept als voorlopig resultaat van de arbeid tot taalkundige modernisering aan de kerken ter toetsing kan worden aangeboden (zie Acta Groningen-Zuid art. 425). Deze tekst is niet vrijgegeven voor kerkelijk gebruik. Vóór 1 januari 1979 ontvangen de kerken overdrukken van dit gewijzigd concept. Vóór 1 januari 1980 dienen wijzigingsvoorstellen de deputaten bereikt te hebben, terwijl het eindrapport van deputaten de kerken D.V. vóór 1 oktober 1980 zal bereiken.
- 3.3. De taalkundige modernisering van de DORDTSE LEERREGELS zal ook door deputaten ter hand genomen worden en het rapport van deputaten is eveneens vóór 1 oktober 1980 door de kerken te verwachten.
Zo mogelijk zal ook hierbij een lijst van bewijsplaatsen, c.q. verwijsplaatsen uit de Schrift opgesteld worden.
- 3.4. De synode van Groningen-Zuid heeft een (voorlopige) gewijzigde tekst van de APOSTOLISCHE GELOOFSBELIJDENIS vastgesteld om die aan de kerken ter toetsing aan te bieden. Zie voor deze versie de Acta, art. 425. Deze versie is nog niet vrijgegeven voor kerkelijk gebruik. Tot 1 januari 1980 kunnen wijzigingsvoorstellen bij deputaten worden ingediend.
- 3.5. Ten aanzien van de BELIJDENIS VAN NICEA hebben deputaten opdracht ontvangen de tekst taalkundig te moderniseren. Het betreffende rapport kunnen de kerken verwachten vóór 1 oktober 1980.
- 3.6. Met betrekking tot de GELOOFSVORM VAN ATHANASIUS geldt hetzelfde als gesteld onder 3.5. ten aanzien van de Belijdenis van Nicea.
- 4.1. Het FORMULIER VOOR DE BEDIENING VAN DE HEILIGE DOOP AAN DE KINDEREN DER GELOVIGEN is door de synode van Groningen-Zuid definitief vastgesteld. Men zie voor deze definitieve vorm de Acta van Groningen-Zuid, art. 426. Dit formulier is nog niet opgenomen in het Gereformeerd Kerkboek (proeve), maar zal wel zijn plaats krijgen in het definitief D.V. in 1984 vast te stellen kerkboek. Dit formulier is bij verschijning van de Acta van Groningen-Zuid vrij voor kerkelijk gebruik. Voorlopig kan ook de 'Hattense' versie nog gebruikt worden.
- 4.2. Ten aanzien van het FORMULIER VOOR DE BEDIENING VAN DE HEILIGE DOOP AAN VOLWASSENEN geldt hetzelfde als onder 4.1. is opgemerkt met betrekking tot het Formulier voor de bediening van de heilige doop aan de kinderen der gelovigen. Zie eveneens Acta art. 426.
- 4.3. Betreffende het FORMULIER VOOR DE OPENBARE GELOOFSBELIJDENIS geldt hetzelfde als onder 4.1. en 4.2. is gezegd ten aanzien van de doopsformulieren. Evenals deze formulieren is ook dit formulier vrijgegeven voor kerkelijk gebruik. Zie voor de tekst: Acta art. 426.
- 4.4. Het FORMULIER VOOR DE VIERING VAN HET HEILIG AVONDMAAL is, in aanvulling op het beslotene, in art. 21 van de Acta vermeld, door de synode van Groningen-Zuid onder voorbehoud vastgesteld.
Men zie voor de tekst van dit formulier de Acta art. 426. Op enkele punten zal dit formulier nog door deputaten worden gezien. Aan de kerken wordt verzocht, eventuele voorstellen met betrekking tot deze punten bij deputaten in te dienen vóór 1 januari 1980. Deze versie is niet vrijgegeven voor kerkelijk gebruik.
Het adres van deputaten voor de formulieren en de gebeden is: Ds. L. Douw, Merelstraat 33, Ommen.
- 4.5. Inzake het KORT FORMULIER VOOR DE VIERING VAN HET HEILIG AVOND-MAAL nam de synode eenzelfde besluit als met betrekking tot het onder 4.4. genoemde Avondmaalsformulier. Zie voor de tekst van dit onder voorbehoud vastgestelde formulier de Acta art. 426.
- 4.6. Het FORMULIER VOOR UITSLUITING UIT DE GEMEENTE VAN CHRISTUS is door de synode voorlopig vastgesteld en is opgenomen in de bijlagen van de Acta van Groningen-Zuid. Het is vrijgegeven voor kerkelijk gebruik. Tot 1 januari 1983 hebben de kerken gelegenheid, aan deputaten wijzigingsvoorstellen toe te zenden.
- 4.7. Ten aanzien van het FORMULIER VOOR WEDEROPNEMING IN DE GEMEENTE VAN CHRISTUS geldt hetzelfde als vermeld onder 4.6. met betrekking tot het formulier voor uitsluiting uit de gemeente van Christus.
Men zie voor dit formulier de bijlagen van de Acta.
- 4.8. Met betrekking tot het FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN DIENAREN DES WOORDS

(Gereformeerd Kerkboek, p. 430-435) is als toetsingstermijn gesteld (nadere beslissing ten aanzien van hetgeen in art. 21 van de Acta vermeld is): 1 januari 1980.

4.9. Het FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN MISSIONAIRE DIENAREN DES WOORDS is onder voorbehoud vastgesteld kerkelijk en in deze versie niet vrijgegeven voor kerkelijk gebruik (zie Acta Groningen-Zuid art. 426). Hiervan geldt hetzelfde als vermeld onder 4.8.: toetsingstermijn tot 1 januari 1980.

4.10. Ten aanzien van het FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN OUDERLINGEN EN DIAKENEN (Gereformeerd Kerkboek, p. 435-439) geldt hetzelfde als opgemerkt onder 4.8. en 4.9.

4.11. Betreffende het FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN HET HUWELIJK VOOR DE GEMEENTE VAN CHRISTUS geldt de toetsingstermijn (ter aanvulling van art. 21 Acta Groningen-Zuid): 1 januari 1980.

Zie voor dit formulier Gereformeerd Kerkboek (proeve), p. 440-444.

4.12. Het FORMULIER VAN DE TUCHT OVER AFKERIGE VOLWASSEN DOOP-LEDEN is door de synode van Groningen-Zuid vastgesteld voor kerkelijk gebruik (Zie Acta Groningen-Zuid art. 212).

5.1-7. Allereerst de gebeden, afgedrukt in het Gereformeerd Kerkboek (proeve), p. 445-451 (reeds vrijgegeven voor kerkelijk gebruik):

1. SCHULDBELIJDENIS EN GEBED OM DE VERLICHTING MET DE HEILIGE GEEST (I);
2. ID. (II);
3. DANKZEGGING EN VOORBEDE;
4. GEBED BIJ DE OPENING VAN DE VERGADERING VAN KERKERAAD, CLASSIS EN SYNODE;
5. GEBED BIJ DE SLUITING VAN DE VERGADERING VAN KERKERAAD, CLASSIS EN SYNODE;
6. GEBED BIJ DE OPENING VAN DE VERGADERING DER DIAKENEN;
7. GEBED BIJ DE SLUITING VAN DE VERGADERING DER DIAKENEN. Ten aanzien van deze gebeden besloot de synode (Acta art. 21) de toetsingstermijn te verlengen tot 1 januari 1983. Evenals bij de formulieren is het adres voor wijzigingsvoorstellen: ds. L. Douw, Merelstraat 33, Ommen.

5.8-15. De synode besloot (Acta art. 426) de volgende gebeden te aanvaarden en t.z.t. een plaats te doen geven in het Gereformeerd Kerkboek:

8. GEBED VOOR DE CATECHISMUSPREEK;
9. GEBED NA DE CATECHISMUSPREEK;
10. GEBED VOOR ZIEKEN (I);
11. GEBED VOOR ZIEKEN (II);
12. MORGENGEBED;
13. GEBED VOOR HET ETEN;
14. GEBED NA HET ETEN;
15. AVONDGEBED.

Zie voor de tekst van deze gebeden de bijlagen van de Acta van Groningen-Zuid. De toetsingstermijn loopt ook tot 1 januari 1983.

5.1.6-18. De synode besloot de volgende gebeden niet in het Gereformeerd Kerkboek op te nemen:

16. GEBED BIJ EEN BEGRAFENIS;
17. MORGENGEBED VOOR KINDEREN;
18. AVONDGEBED VOOR KINDEREN.

(Zie voor deze gebeden het rapport van deputaten voor de herziening van het kerkboek in de bijlagen van de Acta van Groningen-Zuid).

6.1-5. Wat de overige stukken betreft:

De synode besloot de herziene tekst van de KERKORDE t.z.t. in het Gereformeerd Kerkboek op te nemen (zie voor deze tekst: Acta art. 212);

2-5. De synode besloot de volgende stukken niet meer in het Gereformeerd Kerkboek op te nemen:

2. HET KORT BEGRIP DER CHRISTELIJKE RELIGIE;
3. DE ZIEKENTROOST;
4. TROOSTRIJKE SPREUKEN OM IN DOODSNODEN TE BIDDEN;
5. NOG SPREUKEN, DIENENDE VOOR DE KRANKEN IN HUN UITERSTE.

Samenvattend zij - wellicht ten overvloede, maar voor alle duidelijkheid - opgemerkt dat alle onderdelen van het in opdracht van de synode van Kampen 1975 Gereformeerd Kerkboek (proeve) vrij zijn voor kerkelijk gebruik, uitgenomen de daarin opgenomen tekst van de Heidelbergse Catechismus, die slechts vrijgegeven is voor catechetisch gebruik.

De synode verzoekt de kerken, met de toetsing van de onderdelen van het kerkboek voort te varen, dan wel een aanvang hiermee te maken, opdat onder de zegen des HEREN t.z.t. het Gereformeerd Kerkboek moge worden vastgesteld met zoveel mogelijk medewerking van de kerken.
Met heilbiede en broedergroet, namens de synode voornoemd,

(w.g.) P. Lok, praeses (w.g.)
K. Deddens, assessor (w.g.)
A. N. Hendriks, scriba I
(w.g.) P. van Gurp, scriba II.

Bijlage brief generale synode Groningen-Zuid aan de kerken (d.d. 5-10-78). Overzicht toetsing Gereformeerd Kerkboek (proevel:

Onderdeel Kerkboek:	Toetsingstermijn tot:	Wijzigingsvoorstellen naar.
Heid. Catechismus 3.1. Ned. Geloofsbelijdenis 3.2. Apostolicum 3.4.	1 januari 1980 id. id.	Dr. A. N. Hendriks, Diamantweg 71, Amersfoort id. id.
Formulier H. Avondmaal 4.4. Kort form. H. Avondmaal 4.5. Form. Bevest. Dienaar des Woords 4.8. Form. Bevest. Miss. dien. des Woords 4.9. Form. Bevest. Ouden. en Diakenen 4.10. Form. Bevest. Huwelijk 4.11.	id. id. id. id. id. id.	Ds. L. Douw, Merelstraat 33, Ommen id. id. id. id.
Psalmen 1.	1 januari 1983	Ds. R. Houwen, Beethovenlaan 67, Spakenburg
Gezangen 2.	id.	Ds. Tj. Boersma, Abel Tasmanstraat 1, Zuidhorn
Form. van uitsluiting 4.6. Form. van Wederopneming 4.7. Gebeden 5.1-7. 5.8-15.	id. id. id.	Ds. L. Douw, Merelstraat 33, Ommen id. id.